

ספר

שיחות מוהר"א"ש

חלק יג'

אשר נשמעו מפי הרב החסיד האמתי וכו', איש האשכולות,
שהכל בו וכו', רא"ש חברתנו חסידי ברסלב,
מחבר ספר שפת הנחל – פרוש ובאור על כל הספר הקדוש
והנורא "לקוטי מוהר"ן", וספרי שו"ת "אשר בנחל",
ועוד ספרים רבים ונכבדים, הפנויים ומיסדים על פי דברי רבנו
הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון, בוצינא קדישא, בוצינא
עילאה, אדונינו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב זכותו יגן עלינו

ועל פי דברי תלמידו, מורנו הנאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אנים ליה,

רבי נתן מברסלב זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תנ"ך ומאמרי חכמינו ז"ל הקדושים מנמרא
ומדרשים, והזהר הקדוש, וכתבי האריז"ל, וספרי תלמידי
הבעל שם טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו,
וספורי צדיקים המקבלים מהור דור.

כל אלה לקטו וסדרו והיו לאחדים בידי הצעיר באלפי
יש'ר'א'ל'

הובא לדפוס על ידי קרן "והאמת והשלוש אהבו"
שנת ה'תשפ חסידי ברסלב עיר הקדש ירושלים תובב"א

את ספרי רבי נחמן מברסלב זי"ע ותלמידיו הקדושים בולל
ספרי מוהרא"ש, "הצדיק מיבנאל" ניתן להשיג במקומות
הבאים:

**הפצה ראשית - קרן "והאמת והשלום אהבו"
חדש!!! אפשרות משלוחים לכל רחבי הארץ והעולם**
055-678-3366

בני ברק: 054-847-1400

פרדס ב"ז: 058-320-4865

אלעד: 055-678-3366

אשקלון: 054-743-4456

נתיבות: 052-735-4403

אשדוד: 052-761-8316

קרית גת: 054-848-2279

רמת השרון: 058-691-3314

שדרות: 055-938-5500

בית אל: 052-786-5978

מזפנה יריחו: 052-786-5978

יד בנימין (מחוז דרום): 050-868-4153

מגדל העמק: 058-477-9804

שבי שומרון: 052-956-7899

**מי שמעוניין להפיץ ספרי
ברסלב ונפרסם את פרטיו
בספרים הבאים
יער אתנו קשר
בפלאפון:
055-678-3366**

יבנאל:

(אפשרות למשלוחים לכל רחבי הארץ)

חנות נצני הקודש: 054-228-7882

קרן גר להצדיק: 058-588-8148

ירושלים:

סנהדריה / פסנת זאב / רמת שלמה / בר
אילן:

053-4158646

גבעת שאול: 058-691-3315

צמת בר אילן חנות "ספר הספרים"

הר נוף: 058-326-0155

רמות: 054-586-3486

מאה שערים: 055-678-3366

חנות ברסלב מתחת ל"שול"

חנות עין יעקב

תל אביב: 053-311-1711

פתח תקוה: 055-678-3366

ביתר עלית:

גבעה א': 052-766-7226

גבעה ב': 053-316-8148

OVADIA YOSSEF

RISHON LEZION

AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף

הראשון לציון

ונשיא מועצת חכמי התורה

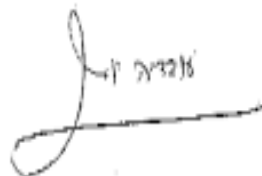
JERUSALEM

ירושלים

הסכמה

הובאו לפני הספרים היקרים "תוך תנח"ל" ו"שיחות מוהרא"ש" ליקוט מדרשותיו של ידידנו היקר רב הפעלים לתורה ולתעודה, אוצר כלי חמדה, יראת ה' היא אוצרו ועליו יציץ נורו, דורש טוב לעמו, זוכה ומזכה את הרבים, חבו ממתקים וכולו מחמדים, תהלתו בקהל חסידים, כש"ת הרב הצדיק האדמו"ר מוהרא"ש שיק שליט"א אשר בדרשותיו הרבים ברחבי הארץ ובערוצי הרדיו התורניים, מקרב רבות את אחינו בני ישראל לאבינו שבשמים, והכל ערוך ומסודר בחכמה ובתבונה, וכטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

יהו רצון שחפץ ה' בידו יצלח, והיה ה' עמו להמשיך בפעולותיו הבהירות, לקרב רחוקים וללמד קרובים, לחזק ידים רפות ולאמץ ברכים כושלות, ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, בבריאות איתנה ובנהורא מעלייא, לאורך ימים ושנות חיים, שובע שמחות וכל טוב.

לקוט מספרי מוהרא"ש על מעלת ספר שיחות מוהרא"ש

מוהרא"ש ז"ל מזרז על הדפסת ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פג מכתב י"ח רכא) וז"ל:
'מה עם המשלוח של הספרים? והאם כבר התחלתם בהדפסת
"שיחות מוהרא"ש"? כי ... גרו יאיר, יש לו כבר מוכן חלק ח'
וחלק ט', וכל מה שירצו לשבור אותי, יותר ספרים יצאו לאור
בעזרתו יתברך, וכן עכשו הוא גומר את "תוך הנחל" ויקרא, עד
כאן לשונו.

השארת דעת מוהרא"ש בעולם על ידי ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פו מכתב י"ט קסד) וזה
לשונו: 'וכן כל חלקי "שיחות מוהרא"ש" שהדפסת עד עכשו,
יצאו כל כף יפה, ממש לא יאומן כי יספר, ואני אסיר תודה
לידידי רבי ... גרו יאיר, שלקט וסדר עד עכשו כל אלו החלקים,
דבורים ושיחות וסיפורים יקרים, שאמרתי ודברתי בכל עת
מצוא, אשר אני מקוה להקדוש ברוך הוא, שעל ידי שיחות אלו
יקים אצלי דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן ז): זהו
עיקר השלמות, שתשאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות
בשהנשמה עולה למעלה וכו', וכשימלאו ימיו ויגיע זמן
הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכנים בחברו, ויהא נחשב
כאלו הוא ממש קים בזה העולם וכו', עין שם; ועל ידי השיחות

האלו יקיים זאת בשלמות, כי סוף כל סוף כף דברתי וכף ספרתי,
עד כאן לשונו.

מוהרא"ש מחנך ללמוד ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קלג מכתב לב תקעא) וזה
לשונו: 'נא ונא ראה לדבק את עצמך לאין סוף ברוך הוא, והיום
אשר נמצא כבר בעולם "שיחות מוהרא"ש", אתה כבר לא צריך
את אף אחד, והלואי שפשאני הייתי בחור צעיר, שיהיו לי את
השיחות האלה, אז לא הייתי צריך את אף אחד בעולם, ולכן
תעין בהם, כי זה כתבו כפה תלמידים מה ששמעו ממני, ואף
שעל פי רוב לא יצא לי לעבור עליהם, אבל חזקה שיצא מתחת
ידם דבר נאה, עד כאן לשונו.

צריך לתפל סיפורי צדיקים ב"שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קח מכתב כה תג) וזה
לשונו: 'מה אומר לך, ידידי היקר! אתה לא יכול לתאר איך אני
מעריך אותך, בזה שאתה מחנך את הילדים באמונה פשוטה בו
יתברך, כי אין עוד מעלה יותר גדולה מזה, שמחנכים ילדים
קטנים לאמונה ברוחה ומזוככת בו יתברך, כי מה ישאר מאתנו,
הנה אנחנו פה והנה אנחנו יוצאים מפה וכו', ואל נא נחיה
באשליות וכו', באילו נחיה לעולם וכו', כי כתוב (בראשית ג,
יט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", ואת זה צריך להחזיר
בילדים קטנים, באופן שיהיה להם ישוב הדעת.

ומאד מאד אני נהנה שאתה מחזיר בהם יראת שמים, כי סוף
כל סוף רק זה מה שישאר מהם, ורק זה ילוה אותם.

וְלִבְּנֵי רְאֵה לְסֵפֶר לָהֶם סִפּוּרֵי צְדִיקִים, וְזֶה מְאֹד יוֹעִיל לָהֶם לְהִתְקַרְבוֹת אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי כִּף אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהַעֲקָר אֵיךְ שֶׁהוּא זָכָה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיָּה רַק עַל יְדֵי סִפּוּרֵי צְדִיקִים, וְלִבְּנֵי רְאֵה גַם אֶתְּהָ לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵים סִפּוּרֵי צְדִיקִים, וְתַתְּבַל אוֹתָם עִם הַשִּׁיחוֹת שֶׁדַּבַּרְתִּי בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנִים, וְנִדְפְּסוּ כְּכַר י"ב חֻלְקִים "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא"ש", וְאֲנִי מְקַנְהָ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁעֲכָשׁוּ יַדְפִּיסוּ סֵפֶר סִפּוּרֵים, וְזֶה יוֹעִיל מְאֹד לְיַלְדֵים, כִּי הָעֲקָר לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵים אֲמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֲמוּנַת חֲכָמִים, וְכִּף נִצִּיל אֶת יַלְדֵינוּ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

הַנּוֹד הַבְּנוֹת עַל פִּי הַיְסוּדוֹת שֶׁבְּסֵפֶר "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא"ש"

הִנֵּה כְּתוּב בְּסֵפֶר "אֲשֶׁר בְּנַחֲל" (חֻלְקֵי קִי מִכְּתָב כַּה תִּשְׁפַּב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'נָא וְנָא רְאֵי לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִיָּנִי אוֹפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְשִׂיחָה לְךָ בְּטַחֲוֹן עֲצָמִי, וְאֵל תִּפְתְּדִי מֵאֵף אֶחָד, כִּי גְדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וּבְיָדָיו לֹא יַעֲזוּב אוֹתֵנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת מְאֹד מְאֹד חֲזָקִים בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט בְּחַיִּים, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲתָנוּ עוֹבְרוֹת כָּל כִּף הַרְבֵּה צְרוּת, וְכָל כִּף הַרְבֵּה יִסּוּרִים וּמְרִירוֹת וְהִרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁיִּכְוָלוּ לְהִתְפּוֹצֵץ מְרֹב צַעַר, וּמָה יִשְׁאַר מֵאֲתָנוּ? רַק הַדְּבָרֵי הָאֲמוּנָה שֶׁאֲנַחְנוּ מְכַנְיָסִים בְּבְנוֹת, לְהַנּוֹד אוֹתָן עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וְאֲמוּנַת חֲכָמִים, כְּפִי שֶׁמוּבָא בְּשִׁיחוֹת מוֹהֲרָא"ש'.

וְכֵן כְּתוּב (שֵׁם מִכְּתָב כַּה תִּשְׁצַח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'מָה אוֹמֵר לְךָ! אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִחַנּוּד הַבְּנוֹת עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וּבְצַנִּיעוֹת, וּבְדַרְךְ אֶרֶץ, וְלְהַחֲדִיר בְּהֵן אֲמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֶת תְּמִשִּׁיכֵי לְדַבֵּר אֶתְּן בְּכָל יוֹם, וְלִסְפֵּר לָהֵן סִפּוּרֵי צְדִיקִים, וְלִלְמוֹד אֶתְּן אֶת הַלְמוּדִים שֶׁצְרִיכִים לְלָמוּד – הַלְכוּת, וְהַל"ט מְלָאכּוֹת, וְשֶׁאֵר לִימוּדֵי קוֹדֶשׁ, וְלִבְנוֹת אוֹתָן בְּבְטַחֲוֹן עֲצָמִי, כִּי הֵן

האמהות העתידות, ואל תסתכלי על שום בריה שבְעוֹלָם, ואל תחליש דעתך כלל, העקר שיהיו דבורים עם ודאות, ואת כל החמר תוציאי מהשיחות שדברתי זה ימים ושנים, וכבר מדפסים בי"ב פרכים "שיחות מוהרא"ש".

וכן כתוב בספר "אוצר חנוך הילדים" (קונטרס "עזר למחנכות" עמוד שיב) וזה לשונו: "וכן ספר "שיחות מוהרא"ש" תלוי במורות, אם הן חזקות בזה – אשריהן שתלמדנה את זאת עם התלמידות, השיחות הן החמאה, הלחם צריך להיות: הלכה, תפלה, פרשת השבוע, נביא, מאמרי חכמינו הקדושים, ומלבד זאת ללמוד עמהן ספר המדות ושיחות מוהרא"ש, ולמעשה כל הלמוד צריך להיות מתובל עם שיחות מוהרא"ש, היינו כפי האמור לעיל הכל סובב על קוטב אמונת חכמים, וממילא תקלטנה התלמידות את כל הלמודים עם יסודות של אמונת חכמים ושיחות מוהרא"ש וכו", עד כאן לשונו.

נשות כולל "גם" תלמדנה הרבה ספר "שיחות מוהרא"ש" הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קמב מכתב לה תיד) וזה לשונו: 'אני רוצה מאד מאד, שכל אשה צעירה שרוצה להכנס לכולל "גם" – שתכנס, והסדר הוא, שכל יום תגידו ספר תהלים, היינו יש חמשה ימים בשבוע בכולל, ובכל יום תגידו ספר אחר, כי התהלים גם כן נחלק לחמשה ספרים, וכן ביום שני וביום חמישי יבוא הרב ... גרו יאיר, וילמד אתכן הלכות, וכן תלמדו הרבה "שיחות מוהרא"ש", ותלמדו העקר הלכות לשון הרע, לשמור מאד לא לדבר אחת על השנייה, ולהרבות האהבה בין נשי אנשי שלומנו, והעקר תשמחנה ביחד, ותתחזקנה באמונת חכמים, והקדוש ברוך הוא יעזור, ששזכה להמתיק מעלינו את כל הדינים, עד כאן לשונו.

הנה כתוב בשיחות מוהרא"ש (חלק ו עמודים שיא - שיג) וזה לשונו: 'פעם היה אחד יושב וכותב את השיחות הקדושות שזכה לשמוע מפיו מוהרא"ש זכרונו לברכה, ופתאום הגיע מוהרא"ש זכרונו לברכה, והתחיל להסתכל בחלק מהדפים שכתב, ושבח מאד את מעשה ידיו, וחזק אותו הרבה בענין זה, ואמר לו אז, שעוד יבוא זמן שיעשו השיחות האלו פעולה גדולה מאד בעולם, כי רואים בחוש, שכל מי שיש לו איזו התעוררות ותשוקה לעבודת השם יתברך, הוא מתעורר ומתלהב מאד מכל ספור ושיחה שרק שומע מאנשי שלומנו היקרים שהיו בכל הדורות, ובפרט בני הנעורים בלטה נפשם ורוחם ממש לזה, כידוע למי שבקי קצת בטיב בני הנעורים, ולכן יש בזה זכוי הרבים לדורי דורות, ואין לשער ולתאר כלל את גודל מעלת הענין הזה.

ואז שאל מוהרא"ש זכרונו לברכה את האיש הנ"ל, אם הוא זוכר את תורת רבנו זכרונו לברכה בלקוטי מוהר"ן חלק א, סימן ד, ולא הבין האיש את פוננת מוהרא"ש זכרונו לברכה בענין זה, וחזר ופרש לו מוהרא"ש ז"ל, היינו מה שרבנו ז"ל מזכיר בענין מדת הבטול והענוה, שהאדם צריך לזכות לבטול כל הרגשותיו וחומריותו, עד שלא תבוא לו איזו גדלות והתפארות כשהוא שומע את שבחיו, וכמו שמצינו אצל משה רבנו עליו השלום, שראה כתוב בתורה: "וידבר הוי"ה אל משה לאמר", "ויאמר הוי"ה אל משה לאמר", וכן ישראל קוראים בכל יום בתורה שבחיו של משה, והוא בעצמו מספר להם שבחיו, ולא היתה לו שום התפארות וגדלות מזה, וכמו שכתוב (במדבר יב, ג): "והאיש משה עניו מאד" וכו' (עין שם בדברי רבנו ז"ל), ורמז לו מוהרא"ש ז"ל בזה, שעקר עבודתו של האדם, שזוכה להגיע

להשגה כזאת של ביטול ישותו וחומריותו, עד שלא יהיה אכפת לו כלל בשפותבים שבחיו וגדלתו וכן שיחותיו ודבוריו, ויהיה נדמה לו כאלו מדברים מאיש אחר לגמרי, כי אין זה עושה עליו שום רושם כלל וכלל.

ובשנים הקודמות, לפני שיצא לאור ספרי "שיחות מוהרא"ש", כשהיו אנשי שלומנו מבקשים ומתחננים לפניו שירשה להם מוהרא"ש ז"ל להדפיס ספר שיחות ממנו, היה מתחמק מהם בענותנותו הגדולה ואומר: 'שהלא האדם צריך לפחד באימת מות פן יגיע לו איזה הרהור של גאווה וישות כשמדברים בשבחו ובגדלתו, ויש בזה סכנה גדולה, ולכן לא רצה אז להסכים לזה, אבל לאחד מאנשי שלומנו המתיק טעמו ונמוקו האמיתי, שאין זה בשביל סבה זו, כי כבר נשבר לבו בקרבו לגמרי מרוב המחלוקת והבזיונות ושפיכות הדמים שיש עליו מבית ומבחוץ כל השנים, רק עיקר טעמו, מחמת שמפחד שיתחילו בני אדם לעקב אחריו ולהסתכל על כל תנועה ותנועה שלו, וזה אינו רוצה כלל, כי עיקר הצלחתו היא בזה שהוא נסתר ונעלם מבני אדם לגמרי, אבל אחר קצת זמן החליט בדעתו שלא לחוש גם לזה, כי הבין שהתועלת והפעלה של השיחות והספורים שמספרים ממנו, היא מרובה הרבה מההפסד שיגיע לו מזה, ולכן לבסוף הרשה לאנשי שלומנו לסדרם לדפוס.

וגם בזה היה ספור מיוחד, כי ספר מוהרא"ש ז"ל, שבא אליו רבנו ז"ל בחלום, ושאל אותו: 'למה אינכם מדפיסים ספר "שיחות מוהרא"ש", הלוא הרבה אנשים מחיים את עצמם בזה מאד מאד... ומאז נתעורר מוהרא"ש ז"ל ליתן רשות לסדר השיחות שלו לדפוס, ונעשתה מזה התעוררות גדולה בעולם (ודרך אנב, היה אז ספק בין אנשי שלומנו אם לקרוא לספר "שיחות הרא"ש"

או "שיחות מוהרא"ש", ואמר מוהרא"ש ז"ל, שבחלום הנ"ל דקדק רבנו ז"ל לומר "שיחות מוהרא"ש" וכן נקרא שמו בישראל, עד כאן לשונו.

יש לסמוך על ספרי "שיחות מוהרא"ש" ו"תוך הנחל"
הנה כתוב ב"שאלות ותשובות בתסידות פרסלב" (חלק כא
מכתב ב תרפ) וזה לשונו:

שאלה:

מאת טליה: שלום לצדיק. לאחרונה מפרסמים בשמכם דברים שאמרתם על כל מיני אנשים. האם אפשר לסמוך על מי שאומר שהוא שמע את הדבורים בעצמו ולהעביר אותם הלאה?

תשובה:

בעזרת השם יתברך, יום חמישי לסדר עקב, י"ח אב ה'תשע"ג.
שלום רב אל טליה תחיה לנכון קבלתי את מכתבך:

את צריכה לדעת שמה שכותבים בשמי וזה לא מובא בספרי שכתבתי – אין לזה שחר וכו'. אומרים בשמי הרבה דברים שלא היו ולא נבראו וכו', וכותבים בשמי הרבה שקרים וכו', ולכן צריכים מאד מאד להזהר לא לקבל מאף אחד שום דבורים שלא ראו בכתבי היד שלי או בספרי שהדפסתי, מלבד כמה תלמידים שהם כותבים את כל השיחות שלי שמודפסות בספרי "שיחות מוהרא"ש", וכן מה שכותבים את התורות שאני דורש ברבים בשם "תוך הנחל" – על זה יש לסמוך, אבל שאר מודעות וכו' או קטעים שכותבים או מדפיסים בשמי כאילו שאני כתבתי וכאלו שאני אמרתי את זה – הכל שקר וכזב וכו' וכו'.

ובכלל צריכים לדעת, שאני אף פעם לא מדבר מאחרים וזה כלל לא מענין אותי וכו', ולא יכולים לדעת מה שקורה עם הזולת וזה לא צריך לענין אף אחד וכו', אף אחד הוא לא השומר של

הקדוש ברוך הוא וכו', עניננו זה רק לחזור בתשובה ולתקן את מעשינו ולא לדבר מאחרים.
רבנו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן פג) שזה יצר הרע גדול לומר "צדיק זה נאה, צדיק זה לא נאה" וכו' וכו', ולכן אשרי מי שלא מתערב בעסקים של אחרים וכו' ולא מדבר מאחרים וכו' כי עבור זה יש לנו את הפס"ד-מ"ם הרשע שעוסק לעשות פרודים בנשמות ישראל, כי כל כוח הטומאה שלו זה רק "הפרד ומשל". אנחנו תלמידי רבנו ז"ל צריכים להתזיק את עצמנו ביחד באהבה גדולה מאד, ואיש את רעהו יאמר חזק, ולא יגיד פשטים או סברות על הזולת וכו', אם הוא גדול וכו' או אם הוא קטן וכו', הלואי שנתקן את עצמנו.

המאחל לך ברכה והצלחה מן השמים, עד כאן לשונו.

הַקְדָּמָה

אמר המחבר והמסדר את החבור הנפלא הזה, בספר זה יבארו ויספרו
במה וכמה שיחות קדש וחדושי תורה יקרים, ספורים נוראים ונפלאים,
אותות ומופתים, שזכינו לשמוע ולראות מחיי ראשנו, הרב החסיד
מוהרא"ש, זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי העולם הבא,

הממשיך והמגלה והמפרסם בדור הזה את אורו הגנוז והצפון של בוצינא
קדישא, בוצינא עלאה, אדונינו מורנו ורבינו, הגאון, הקדוש, איש
האלקים רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו, וכל המובא בספר זה,
זכיתי בעצמי לראות ולשמע ולחקוק על פני הכתב, למען יעמד ימים
רבים.

ויהיה לזכרון לחברים, אנשי שלומנו הקדושים, חסידי ברסלב,
ובעיניהם יראו, ובלבכם יבינו את חשיבות האוצר הזה, אשר הוא מלא
התעוררות והתחזקות גדולה לכל אדם, בכל זמן, בכל מקום ובכל דרגה
ודרגה, וכולם נובעים מהאי נחלא עמיקא ושמירא, דברי תורתו של
מוהרא"ש וצוקל"ה, אשר שח עמנו, ואשר נארע עמו בכל מיני זמנים
ועתותי רצון, והכל קשר ושלב אל תורת רבנו ז"ל, כדי להכניס בנו עוצם
ערבות, ידידות, נועם, אור, זיו שכינתו יתברך, ולהדריך אותנו בדרך
השם, לחזור אליו יתברך, ולהמשיך עלינו אור אמונתו יתברך,
ולהדביקנו בשורשנו.

וסדרתי את הספר בסדר אל"ף בי"ת כל שיחה וספור ומארג השניף לזה,
ואני בטוח, שכל מי שישתכל בהם בעין אמתית, ימשיך על עצמו ערבות
ונעם צוף דבש, מתיקות עצומה, כאלו שמעם מפיו הקדוש בעצמו, ויזכה
לאשר אמיתי ונצחי, לאור באור החיים, אור הגנוז והצפון, שעליו
נאמר: עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה (ישעיהו סד, ג), ויזכה לגאולה
ש'למיה אמן ואמן!

הַתְּנִצּוֹת

לְהוֹי יְדוּעַ, כִּי אֵינָהּ דוֹמָה רְאִיָּה לְשִׁמְיָעָה, וְאֵינָהּ דוֹמָה שְׁמִיעָה לְקְרִיאָה, כִּי בְּכָל פֶּעַם יוֹרֶדֶת מְדַרְגָּה, וּבִפְרָטִיּוֹת הַשִּׁיחוֹת וְהַסְּפוּרִים וְהַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים הַמוֹכָאִים בְּסֵפֶר זֶה, אֵי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר וּלְתַאֵר כָּלֵל אֶת כָּל הַמַּעֲמָד הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא וְהַסְּפוּרִים שֶׁהָיוּ בְּכָל שִׁיחָה קְדוּשָׁה, כִּי דִרְכוֹ שֶׁל מוֹהֲרָא"ש ז"ל לְהַאֲרִיךְ הַרְבֵּה בְּדַבְּרוֹ מְאֹד, וְכָל שִׁיחָה מִתְאַרְכֶּת הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁעַל־פִּי רֹב קָשָׁה וְכִבֵּד עָלַי לְכַתֵּב אֶת כָּל הַשִּׁיחָה, כִּי הִיָּה צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה גְּלִיזוֹנוֹת, וּבִפְרָטִיּוֹת הַסְּפוּרִים וְהַסְּבוּבִים שֶׁמֵּהֶם יֵצְאָה כָּל שִׁיחָה, זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר וּלְרַשֵּׁם עַל פְּנֵי הַכְּתָב כָּלֵל.

וְכֵן אֵי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר בְּכַתֵּב אֶת גּוֹדֵל הַדְּבָקוֹת וְהַשְּׁגָת הָאֱלֻקוֹת שֶׁהַרְגִּישׁוּ אֲזוּ בְּשַׁעֲהַ שְׁדָּבֵר וְסֵפֶר, כִּי כָּל מֵינֵי חַן שֶׁל אֱמֶת וּדְבָקוֹת וּגְלוּי אֱלֻקוֹת, רְאוּ וְהַרְגִּישׁוּ אֲצֵלוֹ, וְהָיָה מִמֶּשׁ בְּפוּל הַבְּחִירָה, בְּפוּל הַיִּשּׁוּת לְגַמְרִי, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁכִּחְנוּ אִם אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְגַמְרֵי בְּזֶה הָעוֹלָם, מְרֹב הַחַיּוֹת וְהַנְּעָם וְהַשְּׁבֵת הַנִּפְשׁ שֶׁהַכְּנִים בָּנוּ עַל־יָדֵי כָּל סְפוּר וְשִׁיחָה, וְרָאוּ אֲצֵלוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים כְּחֵד מְקַמְאֵי, וְהַכָּל בְּתַמִּימוֹת וּבִפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, שֶׁהַסְּתִיר אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מֵינֵי הַסְּתִירוֹת וּבִפְשִׁטוֹת עֲצוּמָה.

וּבְעֵינַי הַסְּתִירָה בְּהַנְּהִיגָה פְּשוּטָה, מוֹהֲרָא"ש ז"ל חֲדוּשׁ נּוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, כִּי מִלְּבַד הַמַּחְלָקָת וְהַהַסְּתִירָה שִׁישׁ עָלָיו, שְׂזָה מְכַסֶּה וּמַסְּתִיר אוֹתוֹ, נּוֹסֵף לְזוֹת הוּא בְּעֲצָמוֹ מַסְּתִיר וּמְכַסֶּה אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מֵינֵי כְּפוּיִם וְהַסְּתִירוֹת, וְהַעֲקָר – אֵיךְ יְכוּלִים לְרַאוֹת זֹאת? עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי הַרְבִּים, שֶׁקָּרַב אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁאֲזוּ מִן הַסְּתוּם מְבִינִים עַל הַגְּלוּי, כְּעֵין שֶׁפָּרַשׁ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי מוֹהֲרָ"ן חֶלֶק א', סִימָן ק"ט). אֲשֶׁר מֵהַצְּדִיק בְּעֲצָמוֹ אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל כָּלֵל, כִּי הוּא כְּמִשְׁלַח הַחוּתֶם, שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְקְרוֹא בּוֹ כִּי הוּא הַפּוּךְ, רַק עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי, שְׂרוּאִים שֶׁהֵם אֲנָשִׁי מַעֲשָׂה, אֲזוּ יוֹדְעִים מַעֲלַת הַצְּדִיק וְכוּ', עֵין שֵׁם.

כְּמוֹ-כֵן הוּא אֲצֵל מוֹהֲרָא"ש ז"ל, אֲשֶׁר כָּל תַּלְמִיד שֶׁנִּתְקַרַּב עַל יָדוֹ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, הוּא בְּעֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה חֲדוּשׁ נִפְלָא, בְּקִי נִפְלָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְכֵן מִטִּיל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּמִתְמִיד בְּתַפְלָה וּבְהַתְּבוּדוֹת, וּמִזֶּה

יכולים להבין מרחוק את מעלת הצדיק בעצמו, והחוש מעיד את גדל עצם גדלת מעלתו, כי רואים את אנשיו ומקרבו שקרב אל דעת רבנו ז"ל, שלקטן ולפחות יש דבורים כאלו באמונה ובגלוי אלקות, אשר מתאימים רק לצדיקים מהימים הקדמונים, כמו תלמידי הפעל-שם טוב הקדוש והמגיד, זכרונם לברכה.

ואף שממנו אין רואים שום דבר, אך מתלמידיו רואים נוראות נפלאות, כי מי שרק שמע בפעל את השיחות הקדושות המובאות בספר זה, נתעורר בל-כך אליו יתברך בתשוקה עצומה, עד שלבו בוער אליו יתברך, ומתמיד בתורה ובתפלה ובתבודדות, ומרבה לדבר דבורי אמונה וגלוי אלקותו יתברך עם כל חבריו וידידיו, כאשר ידוע ומפרסם זאת בעולם.

ועל-כן כל הקורא ומעיין בספר הקדוש הזה, ידון אותי לכף זכות,

אם לא ירדתי לעמק בוננתו הקדושה, כי אפילו זה המעט, היה קשה וכבד עלי לכתוב, וכמה יגיעות וטרחות יגעתי וטרחתי, להביא את כל זאת על פני הכתב, כי בשעה שמוהרא"ש ז"ל מדבר אפילו במילי דעלמא, וכל שכן בעבודת השם יתברך, נדמה כאילו שומעים קול מהשמים מממש, ושכינה מדברת מתוך גרונו, וכל שיחה ודבור יוצא באש מממש, בהתלהבות עצומה ובישוב הדעת נפלא.

אשרי מי שעמד במחיצתו, ואשרי מי ששמע דבורים אלו, ואז יעיד בעצמו, כי לא הגזמתי שום גזמה, אדרבה, כל מה שכתבתי הוא כטיפה מן הים מממש, כפי אריכות וצחנות לשונו, שדבר עמנו.

על-כל-פנים, גם על המעט הזה עלינו לתת תודה והודאה להשם יתברך, שזכיתי להעלותו על הכתב, והשם יתברך יעורר לבנו על-ידי הדבורים והשיחות הקדושות האלו, ונזכה לשוב בתשובה אמתית אליו יתברך, אשר רק בשביל זה מוהרא"ש הקדוש ז"ל מרבה לדבר כל אלו הדבורים והשיחות היקרות, כדי שנזכה להתעלות באמונה הקדושה, ובגלוי אלקותו יתברך, ונזכה להיות כרצונו יתברך וכרצון צדיקיו הקדושים. וכשם שתדונו אותי לכף זכות, כך ידון אתכם המקום ברוך הוא תמיד לכף זכות.

ספר שיחות מוהרא"ש

פרק יג

אמונה

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְנּוּ ו"ל (שיחות-ה"ן, סימן לג): אֲצֵל הָעוֹלָם אָמוּנָה הוּא דְּבַר קָטָן וְהִינוּ שְׂאִין מִתְיַחֲסִים לָזֶה, וְאִין מְדַבְּרִים מִזֶּה, וְאֲצֵלִי אָמוּנָה הוּא דְּבַר גְּדוֹל מְאֹד; וְעַקֵּר הָאָמוּנָה הוּא בְּלִי שׁוּם חֻכְמוֹת וְחֻקִּירוֹת רַק בְּפִשְׁטוּת גְּמוּרָה. וְהוֹסִיף עַל זֶה מוהרא"ש נ"י, שֶׁכְּשֶׁאָדָם יֵשׁ לוֹ אָמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הוּא מִתְבָּרֵךְ בְּכָל הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְשָׁלִי כח, כ): "אִישׁ אָמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת".

וְאָמר, שֶׁהָעוֹלָם נִקְרָא — לְשׁוֹן הָעֵלָם. הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַעֲלִים וּמְסַתֵּיר אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְעַקֵּר עֲבוּדַת הַיְהוּדִי — לְחַפְּשׁ וּלְבַקֵּשׁ וּלְמַצֵּא אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה; וְאֵלּוּ כָּל הַמַּצְוֹת שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נָתַן לָנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מַצְוֹתַיִךְ אָמוּנָה", כָּל הַמַּצְוֹת צְרִיכוֹת לְהִבְיֵא אֶת הָאָדָם לִידֵי אָמוּנָה. הַמַּצְוֹת מְלַבְּשׁוֹת בְּדַבְּרִים גְּשָׁמִיִּים: דוּמָם, צוּמָח, חֵי, מְדַבֵּר, יֵשׁ מַצְוֹת הַשִּׁיכוֹת לְדוּמָם, כְּגוֹן: אֲסוּר לְחַפֵּר בּוֹר בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיּוֹת, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה מִזִּיק לְאַחֲרִים. או "וְעֲשִׂיתָ מַעֲקָה לַגִּגַּךְ, וְלֹא תֵשִׁים דָּמִים בְּבֵיתְךָ" (דְּבָרִים כב, ח); הִינוּ אִם בָּנָה אָדָם בֵּית, עָלְיוֹ לְבָנוֹת מַעֲקָה, שְׁלֹא יִפֹּל הַנוֹפֵל. או שְׁלֹא לְשִׁים סֵלֶם רְעוּעַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ (כְּתוּבַת מא,): וְכַדוּמָה מַצְוֹת הַשִּׁיכוֹת לְדוּמָם. צוּמָח — יֵשׁ כָּל

מיני הלכות השכיכות לזה: תרומות, כלאים וכו'. חי — כל מיני מצוות הקשורות לבעלי חיים, אסור לגדל כלב רע בתוך ביתו של האדם (שם בכתובות), אסור לתרש בשור וחרמור יחדו, אסור לאכל בשר בהמות וחיות טמאות, בשר החזיר והגמל וכדומה, ובשר בהמות, חיות ועופות טהורים — מתרים באכילה. וכן אסור לצער בעלי חיים, ועוד כהנה וכהנה. מדבר — מצוות בין אדם לחברו. המצוות הן רצונו יתברך. נמצא, שבתוך העולם הזה שאנו רואים, אשר יש בו: דומם, צומח, חי, מדבר, בזה נעלם ונסתר הקדוש-ברוך-הוא; וכל עבודתנו בזה העולם — לקיים את מצוותיו יתברך, ועל-ידי-זה אנו מגלים אותו יתברך בתוך העולם הזה, שהנה הקדוש-ברוך-הוא בדומם — הינו יש שם אלקות, בצומח — שם אלקות, בחי — שם אלקות, במדבר — שם אלקות. אכל הוא יתברך העלים והסתיר עצמו בתוך העולם, ולכן נקרא 'עולם' לשון 'העלם'. וזו הפחירה שנתנה לאדם; אם מתבונן היטב היטב, רואה ומבין ומשכיל, שהעולם כלו, כל הגלובוס אינו מתנהג לבד, אלא יש מנהיג לבירה (בראשית רבה, פרשה לט, סימן א'); כרגע שאדם מגיע להפירה זו, ומכניס את מחו, דעתו ושכלו בזה, אז נתגלה לו אור אלקי.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מהי הגאולה? כשיתגלה הקדוש-ברוך-הוא בעולם, וככלם ידברו רק ממנו יתברך, לא יהיו דבורים אחרים, יהיה גלוי אלקות בזה (עין חיי-מוהר"ן, סימן תקטז), שכל אחד יראה באצבע (תענית לא.): "הנה אלקינו זה הו"ה קוינו לו ויושיענו" (ישעיה כה, ט); הילדים יאמרו: אבא, אבא, הנה השם יתברך. אמא, אמא, הנה השם יתברך. יראו באצבע הנה הקדוש-ברוך-הוא — זו תהיה הגאולה, וממילא יתבטלו כל הפרודים, המחלקת והמריכות בכל העולם כלו; כי כרגע שמתגלה אלקות בעולם, מתבטלות כל המפלגות וכל השיטות וכל החברות, אין כלום — רק הקדוש-ברוך-הוא.

וזה אשר אמר רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן לה), שמלמעלה תבא

אפיקורסות, הינו שיעלימו ויסתירו את הדעת הזו, ויחשבו (דברים ח, יז): "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", כל דאלים גבר, וזה יהיה הנסיון הקשה ביותר. ואמר רבנו ז"ל, שאפלו ילדים קטנים ידברו אפיקורסות, ובקש רבנו ז"ל את תלמידו מוהרנ"ת ז"ל, שיכתב את זאת בספר, ש"דברתי מזה שתהיה כפירות ואפיקורסות", כי יהיו נסיונות קשים מאד, שיידברו מהכל, אך לא מהקדוש-ברוך-הוא. וסיים רבנו ז"ל ואמר: "אבל אני בטוח שאנשי יהיו חזקים באמונה, ויהיה קבוצ קטן של אנשים שיתחזקו מאד באמונה" (עין שיחות-הר"ן, סימן רכ).

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זו המדרגה העליונה ביותר — שיהודי מתחזק באמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא, יודע שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ומדבר תמיד רק ממנו יתברך. וזה שאמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות אמונה, סימן לג): על-ידי אמונה, הקדוש-ברוך-הוא יסלח לך על כל עוונותיך; כשאדם מתחזק באמונה אפלו אם עשה כל העברות שבועלם, הקדוש-ברוך-הוא סולח לו על כל עוונותיו. ואמר מוהרא"ש נ"י: הנה יש לנו כבר תקון ותשובה על כל חטאינו, אם אנו רוצים לחזור בתשובה, התשובה השלמה היא האמונה; על האדם להתחזק באמונה פשוטה, ולידע: "איני יודע כלום רק שהבורא יתברך שמו מנהיג את זה העולם, ואין פה בזה העולם כלום רק אלקות, רק הקדוש-ברוך-הוא".

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר פעם בא אחד מאנשי שלומנו אל רבנו ז"ל, ואמר, שיש לו בלבולי אמונה חזקים מאד, כל מיני ספקות נכנסים בו ואינו יודע מה לעשות. ענה ואמר לו רבנו ז"ל, שמובא (עין בספר רבי ייבי על פסוק בראשית ברא'), כשהקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם, בראו רק בשביל אנשים כמוך, שיהיו להם ספקות באמונה, ואף-על-פי-כן יתחזקו ולא יפלו בדעתם ולא ישברו עצמם, רק יתחזקו באמונה פשוטה (עין שיחות-הר"ן, סימן רכב).

והבהיר מוהרא"ש נ"י ואמר: אימתי סובלים עם ישראל מה

שסובלים? כשמנסים את הקדוש-ברוך-הוא, כשיש לאדם ספקות וקשיות על הבורא יתברך שמו, כשאדם חכם בעיניו ורוצה להבין אותו יתברך, ויש לו קשיות והוא ברגז עליו יתברך, אז מתחילות אתו בעיות וצרות, וסובל סבל נורא, כמו שפתיוב (שמות יז, ז): "ויקרא שם המקום מִסָּה וּמְרִיבָה על ריב בני ישראל ועל נסתם את הַנִּי"ה לאמר, הַיֵּשׁ הַנִּי"ה בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין"; תכף כשהיו ספקות בעם ישראל — "הַיֵּשׁ הַנִּי"ה בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין", כָּבֵד הָיוּ מְרִיבוֹת בֵּין אֶחָד לַשְּׁנַי, כִּי הָיוּ נְסִיוֹנוֹת שְׁנֵסוּ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; כִּי כְּשֵׁי אֲמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֵין שִׁיף מְרִיבוֹת. לָמָּה צָרִיכִים עִם יִשְׂרָאֵל לְרִיב זֶה עִם זֶה?! לָמָּה צָרִיכִים כָּל-כָּף הַרְבֵּה מִפְּלִגּוֹת, שִׁטוֹת וּדְרָכִים, אֲשֶׁר הַכֹּל הַכֹּל הִבְלִים. יֵשׁ רַק דָּבָר אֶחָד: הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הַתּוֹרָה וְעִם יִשְׂרָאֵל, קֹדֶשׁ בְּרִיף הוּא וְאוֹרֵיתָא וְיִשְׂרָאֵל — חֵד הוּא (וְהוּא חֵלֵק ג' עג). וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּזֵהר (חֵלֵק ב' סה), בְּרַגַע שְׁאָדָם עוֹקֵר עֲצָמוֹ מִדְּבַר זֶה, אָזִי: "וַיִּבֹא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל", 'עֲמֶלֶק' גִּימְטְרִיָּה 'סֶפֶק' וּמְכַנִּים בְּאָדָם סְפָקוֹת, וְעוֹקֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי מִהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵין עוֹד דְּבַר שְׁעוֹקֵר אֶת הָאָדָם וְשׁוֹבְרוֹ וּמְדַכָּאוֹ כְּמוֹ הַסְּפָקוֹת, בְּרַגַע שְׁאָדָם מְסַפֵּק וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בִּידְעָה בְּרוּרָה וּמְחֻלָּטָה שֶׁהַכֹּל אֱלֻקוֹת, אִזּוֹ סוֹבֵל סָבֵל נוֹרָא. לֹא-כֵן מִי שֵׁיִשׁ לוֹ אֲמוּנָה — חֲיָיו חַיִּים טוֹבִים נְעִימִים, עַל כֹּל מָה שְׁמֵתְבוֹנֵן בְּעוֹלָם הַזֶּה — רוֹאֶה רַק אֱלֻקוֹת, שׁוֹמֵעַ אֱלֻקוֹת, נוֹשֵׁם אֱלֻקוֹת, מָה שִׁיף, אִם-כֵּן, לְרִיב הָאֶחָד עִם הַשְּׁנַי? הַשְּׁנַי רַב אֶתִּי, אֲכַל אֲנִי לֹא רַב עִם אֶף אֶחָד.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תְּמִיד כח.): אִיזוּהִי דְרָף יִשְׂרָאֵל שְׁיָבוֹר לוֹ הָאָדָם? יַחֲזִיק בְּאֲמוּנָה יִתְרָה; הִנֵּה אָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת הַדְּרָף, בְּאִיזוֹ דְרָף יִלָּךְ? וְזֶהוּ שְׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אֵתָּה רוֹצֵה דְרָף יִשְׂרָאֵל לְלַכֵּת בָּהּ? תַּחֲזִיק בְּאֲמוּנָה יִתְרָה. בְּרַגַע שֶׁתַּהִיָּה לָךְ אֲמוּנָה, אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל, חֲיִיף חַיִּים (שיחות-הַר"ן, סימן קב).

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר הָאֶפִיקוֹרְסוֹת נִקְרָאת מִשָּׂא כְּבֵד

מאד. והוסיף ואמר: תתארו לעצמכם, כמה יכול האדם לסחב? חמשים קילו, מאה קילו — כבר נקרא גבור, מאתים קילו — יתמוטט, אלף קילו — יקבר תחת המשא. רב רבם של בני-אדם נושאים על גבם טון של צרות, ואינם יכולים להתמודד עם החיים, מר להם מאד, וכל אחד יש לו את נסיונותיו, כי אין לו אמונה, אבל אדם יכול להפטר מזה, אומר רבנו ז"ל, על-ידי שיבא אל הצדיק האמת, והוא יאיר בו את הקדוש-ברוך-הוא, ואזי יפטר מהכל; כי על-ידי שאדם בוטח בהקדוש-ברוך-הוא נפטר מצרותיו.

והביא מוהרא"ש נ"י את הגמרא בתענית ח: בא וראה כמה גדולים בעלי אמונה, מנין? מחלדה ובור, מפרש רש"י במקום: מעשה בכחור אחד, שנתן אמונתו לריבה אחת (נערה) שישאנה, אמרה: מי מעיד? והיה שם בור אחד וחלדה, אמר הבחור: בור וחלדה עדים בדבר. לימים עבר על אמונתו ונשא אחרת, והוליד שני בנים, אחד נפל לבור ואחד נשכתו חלדה ומת. אמרה לו אשתו: מה מעשה הוא זה, שבנינו מתים במיתה משנה? ואמר לה: כך וכך היה המעשה. עד כאן לשון רש"י הקדוש. ומסימת הגמרא: מה אדם שמאמין בבור ובחלדה, נשבע ולקחם לעדות, המאמין בהקדוש-ברוך-הוא — על אחת כמה וכמה.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, שאם אדם מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, וזוכר שאנחנו נשבענו לו יתברך, שנקיים את המצוות ונלמד תורה, כי כך אומרים חכמינו הקדושים (נדה ל:): בתדשים שהתינוק שרוי בבטן אמו, מלמדין אותו כל התורה כלה, ומשביעים אותו — תהיה צדיק ואל תהיה רשע, ומיד כשיוצא לאויר העולם בא מלאך, וסוטרו על פיו ושוכח הכל; אזי תפקידנו — להזכיר לעצמנו את השבועה.

ולזה זוכים, המשיך מוהרא"ש נ"י, על-ידי שבאים לצדיק, ומיהו? צדיק נמדד כפי מדת האמונה שבלבו, אם יש אדם בעולם שמגלה את הקדוש-ברוך-הוא, מגלה לכל עם ישראל ולעולם כלו, שיש אלקים חיים ומלך עולם, יש מנהיג לבירה, זה נקרא צדיק,

זֶה נִקְרָא חֶכֶם, זֶה נִקְרָא מְקַבֵּל, שְׁמַגְלֵה אֶת הָאֱלֻקוֹת בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְאֵל צַדִּיק כְּזֶה כְּדַאי לְבֹא, לְלַכֵּת וְלִשְׁמַע, כִּי הוּא יוֹרִיד מִמֶּךָ אֶת כָּל הַמַּשָּׂא הַכָּבֵד הַמְּנַח עָלֶיךָ, כָּל הָעֲצָבוֹת וְהַמְרִירוֹת שֶׁמְנַחִים עַל רֹאשְׁךָ, שְׁנֹדְמָה לְךָ כְּאִלוֹ סוּף הָעוֹלָם, הוּא יִגְלֶה לְךָ שְׂאִין שׁוֹם יֵאוֹשׁ בְּעוֹלָם כָּלֵל. אָבֵל בְּשִׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פּוֹתַח אֶת אַרְבוֹת הַשָּׁמַיִם, וְיוֹרֶדֶת כְּפִירוֹת וְאֶפִיקוֹרְסוֹת, שִׁיְהִיָּה "זֶה לְעַמֵּת זֶה" (קהלת ז. יד), וְיִהְיֶה קֶשֶׁה לְמַצֵּא אֶת הַצַּדִּיק הָאֵמֶת. וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֵהָר (חֶלֶק ב' קפו. חֶלֶק ג' לו. תְּקוּנִים דף קכג:): אֲלֵמָלָא הַחֲשֵׁךְ — לֹא הָיָה נֶכֶר הָאוֹר, כְּשֵׁשׁ חֲשֵׁךְ אִזּוֹ יְכוּלִים לְהַבְחִין בֵּין הָאוֹר וְהַחֲשֵׁךְ (עֵין זֵהָר, חֶלֶק ב' קפד.).

וְהוֹסִיף מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ב', סִימָן ו'): "וְהָאֲרִיז הָיְתָה תַּהוֹ וְכַהוֹ" — אֵלוֹ מַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל רְשָׁעִים. "יְהִי אוֹר" — אֵלוֹ מַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל צַדִּיקִים; הַצַּדִּיקִים מְאִירִים אוֹר, הַצַּדִּיקִים מְחַדִּירִים כְּנֹו תִקְוָה וּמְקַרְבִים אוֹתָנוּ לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. צַדִּיק הוּא רַק כְּצַנּוֹר, שְׁעוֹבְרִים בּוֹ הַנּוֹזְלִים, וְלֹא נוֹתֵר בּוֹ מְאוּמָה, כִּן הַצַּדִּיק שְׂאִינוֹ צָרִיךְ פְּלוֹם, רַק לְקֶרֶב אוֹתָךְ אֵל הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ. וְלִהְפֹךְ, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר, יֵשׁ פֶּל מִיְנֵי צְבוּעִים וְרַמָּאִים, הַעוֹבְדִים עַל בְּנֵי-אָדָם, וְאוֹמְרִים: אָנוּ יְכוּלִים לְתַקֵּן אוֹתָךְ, לְהוֹצִיאָךְ מִהַבּוֹץ, בְּשַׁעַת שֶׁהֵם בְּעֲצָמָם צָרִיכִים רַחֲמִים גְּדוֹלִים. וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י: אִם אֵין מְגַלִּים אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — הַכֵּל שֶׁקָּר וְכִזָּב וְדַמְיוֹן אֶחָד גְּדוֹל; כִּי עָקַר הַשְּׁלֵמוֹת בְּזֵה הָעוֹלָם הִיא — אֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּבוֹרָא כָּל עוֹלָמִים.

אַמוּנַת חֲכָמִים

מוֹהֲרָא"ש נ"י תָּמִיד מְזַכֵּיר אֶת דִּבְרֵי רַבְּנֵנוּ ז"ל, שְׂאָמַר (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָא"ן, חֶלֶק א', סִימָן רנה): כְּשֵׁאָדָם מְאָמִין בְּצַדִּיק בְּלֵי שׁוֹם

דעת, אֶפְשָׁר לוֹ לִפְלֵי מְהֵאֲמוּנָה, כִּי עִם אֲמוּנָה לְבַד אֶפְשָׁר לִפְלֵי, אֲבָל
אִם יֵשׁ לוֹ גַּם דַּעַת, אִזּוֹ אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לִפְלֵי. וְהַסְבִּיר מוהֲרַא"ש נ"י,
אֲשֶׁר אֲמוּנַת חַכְמִים הִיא יְסוּד כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, כִּי בִלְעָדֶיהָ — אֵין
לְאָדָם אֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְנָהוּ שְׂפָתוֹב (שְׁמוֹת יז, לא):
"וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ", מִדּוּעַ לֹא כָּתוּב רַק "וַיֹּאמְרוּ בְּה'",
מִדּוּעַ צָרִיךְ לְהֵאֱמִין גַּם בַּמֶּשֶׁה — הֵינּוּ בַּחַכְמִים? אֲלֵא אִם לֹא
הֵיטָה אֲמוּנָה בַּמֶּשֶׁה רַבָּנוּ, לֹא הֵיטָה אֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְהַבְּהִיר מוהֲרַא"ש נ"י וְאָמַר: מַה זֶה צְדִיק? צְדִיק — מִגִּיל
קְטָנוּת מִתְבוּדָד לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כּוֹסֵף אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, יֵשׁ לוֹ רְצוֹן
אֵל הַמְּקוֹם-בְּרוּךְ-הוּא, מִחֲפֹשׂ אַחֲרָיו יִתְבַּרֵךְ יוֹם אַחַר יוֹם, כְּמוֹ
שְׂאוּמְרִים חַכְמִינוּ הַקְדוּשִׁים עַל אַבְרָהָם אֲבִינוּ (נְדָרִים לב.): בֶּן שְׁלֹשׁ
שָׁנִים הִפִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ; חֲפֹשׂ אַחַר הַבּוֹרֵא יִתְבַּרֵךְ בְּגִיל שְׁלֹשׁ שָׁנִים
בְּלִבָּד עַד שְׁמֻצָאוֹ. וְעָבְרוּ עָלָיו כָּל-כֶּף הַרְבֵּה נְסִיווּנוֹת קָשִׁים וּמְרִים,
כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ חַכְמִינוּ הַקְדוּשִׁים (אֲבוֹת ה, ד): 'עֲשָׂרָה נְסִיווּנוֹת נִתְּנָסָה
אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְעָמַד בְּכָלֶם'. וְדָבָר זֶה עוֹבֵר עַל כָּל צְדִיק וְצְדִיק; כִּי
זֶהוּ צְדִיק — שְׂמַקְטָנוּת מִשְׁתוֹקֵק אַחַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִתְבוּדָד
אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, מִמִּית עֲצָמוֹ בְּאֵהֲלָה שֶׁל תּוֹרָה, מִתְמִיד עֲצוּם בְּכָל
חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, מְקַיֵּם מִצְוֹת בְּהַדּוּר, מִקְפִּיד עַל קִלְיָה
כְּבַח־מוֹרָה, וְאַחֲרֵי-כֵן מִתְחִילִים לְנִסּוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי נְסִיווּנוֹת: עוֹבֵרֵת
עָלָיו עֲנִיוֹת, עַד שְׂאֵין לוֹ מַה לֶּאֱכֹל, פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמְעוֹ, אֵין לוֹ חֲתִיכַת
לֶחֶם לְתֵן לִילְדָיו, אֵין לוֹ חֵלֶב בְּעִבּוּר עוֹלְלָיו, אֲבָל הוּא כָּל-כֶּף חֲזָק,
שְׂשׂוּם דָּבָר אֵינוֹ שׁוֹבְרוֹ, יֵשׁ לוֹ יְלָדִים, וּמִתְחִיל לְסַבֵּל צָרוֹת
מִהֵילָדִים, וְהוּא מִחֲזִיק מִעֲמָד, בְּגִי-אָדָם מְבֹזִים אוֹתוֹ, מְדַבְּרִים עָלָיו
כָּל דָּבָר אֶסוּר, מוֹצִיאִים עָלָיו שֵׁם רַע, מְחַרְפִּים וּמְגַדְּפִים אוֹתוֹ בְּכָל
מִינֵי חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, וְהוּא עוֹמֵד אֵיתָן, שׁוּם דָּבָר בְּעוֹלָם אֵינוֹ יְכוֹל
לְשׁוֹבֵר אוֹתוֹ, וְכֶף עוֹבְרוֹת עָלָיו שָׁנִים עַל גְּבֵי שָׁנִים, שָׂרָק מִשְׁתוֹקֵק
אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְרַק רוּצָה אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְדְבוּק רַק בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְלוֹמֵד
תּוֹרָה וּמְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה, וּבּוֹרַח אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ וְאֵל הַתּוֹרָה
הַקְדוּשָׁה, וְאֵף שְׁעוֹבְרִים עָלָיו נְסִיווּנוֹת קָשִׁים וּמְרִים, שְׂאֵין יְכוֹלִים
לְהִבִּין אֵיךְ יְכוֹל לְהַחֲזִיק מִעֲמָד; וּבִפְרָט שֵׁשׁ רְשָׁעִים אֲרוּרִים

המוציאים עליו שם רע, יורקים בפניו ומחרפים ומבזים אותו, ואף-על-פי-כן מחזיק מעמד ועובר על כל הנסיונות בשלמות — זה נקרא צדיק. האם האדם אוהו בזה? ! רחוק רחוק מאד; הגה עובר עליו איזה משבר קטן, וכבר נשבר, כבר מטיח דברים כלפי מעלה, יש לו טענות להקדוש-ברוך-הוא. אבל הצדיק מחזיק מעמד, כל הענין של הצדיק — שאינו רוצה להיות מציאות בעצמו, כי ברגע שיהיה מציאות בעצמו — כבר איננו צדיק.

ואמר מוהרא"ש נ"י: צדיק נקרא בלשון קבלה — יסוד; ומדת היסוד היא כצנור, שמביא את ההשפעה מלמעלה למטה, כן הצדיק — כל היגיעות והטרחות שטרח בשביל הקדוש-ברוך-הוא, רוצה להכניס בנשמות ישראל, שהם גם-כן ישיגו רוחניות אלקות; כי הצדיק רוצה שיהיה טוב לכל עם ישראל, כשרואה יהודי שבור, כשרואה אדם מדכא ביסורים, אזי מדבר על לבו, מחזקו, מעודדו, משמחו ומוציאו מהדכאון, ומשפיע עליו שפע, כי צדיק רוצה רק את הטוב בנשמות ישראל ושכלם יהיו כמהו.

אם יש לאדם אמונת חכמים, ומאמין בצדיק, אבל יש לו גם שכל, הינו האמונת חכמים שלו היא עם דעת, אזי אף פעם לא יפל מהאמונת חכמים, כי יודע שתכלית הצדיק — שאינו רוצה שיעשו ממנו מציאות, אלא כל חפצו שיעשו כמהו, יתחזקו וילכו בדרךכו, הצדיק הוא איש החסד, ועושה חסד עם כלם, אוהב את כלם, אינו צריך את הכסף של אף אחד, אדרבה, מחלק את כל כספו לעניים. אזי אם האדם מתחזק באמונת חכמים, ויודע שהצדיק רוצה רק בטובתו ורק שיתקרב אליו יתברך, זו אמונת חכמים עם דעת, ועם הדעת והשכל הזה אף פעם לא יפל מהחכם האמתי, אדרבה יאהב את הצדיק עד מאד, וישמר שלא ידברו עליו שום דבור רע, וברגע שישמע דבור רע ממישהו — ישתיקו תכף-ומיד, ויאמר: "אתה מדבר על צדיק קדוש ונורא כזה, שמסר נפשו בעבורך, בעבור ילדיך, בעבור כל משפחתך, ואתה מנבל פיה? ! אזי שתק, שתק, לכל תוציא מפיך איזה דבור". זו אמונה עם דעת, הינו שיש לו

אמונת חכמים עם שכל, יודע שתכלית הצדיק לא להיות מציאות לעצמו, אלא רוצה לקרב אותך להקדוש-ברוך-הוא, ורוצה להנחיל לך ולילדיך את אותן המדות שיש לו. אבל אם אין לאדם דעת, ועושה מציאות מהצדיק, נרץ ואומר: "הצדיק כל כף גדול", ומגדיל את הצדיק, וברגע שהצדיק אינו עושה מה שרצה, או אינו רוקד כפי החליל שלו, הוא כבר מתחיל לדבר עליו, זה נקרא אמונה בלי דעת, כי הצדיק אינו צריך לעשות כפי שאתה רוצה, ואם אתה חושב כך, הרי זה סימן שאין לך אמונת חכמים, והאמונת חכמים שלך היא בלי דעת ושכל, כי איך אתה מעז לדבר נגד הצדיק?! אתה טפה סרוחה, מגשם ומזהם, ואתה רוצה להבין את הצדיק?! אין זה יתכן.

וספר מוהרא"ש נ"י ספור על הש"ך הקדוש, ר' שפתי הכהן, [שחבר ספר בשם "שפתי כהן"], הוא היה איש פלא, ובגיל צעיר חבר את חבורו על כל היורה דעה, והיה עני מרוד, עד שמחמת שלא היה לו על מה לכתב את חדושי תורתו — כתבם על קירות ביתו, וכן על פיסות נייר וחתוכות קרטונים, והיה מאד מאד גדול בקדושה ובטהרה ובדבקות אליו יתברך, אשר זה דבר פלא מאד, איך אדם בגיל כה צעיר זכה לחבר ספרים קדושים כאלו.

הש"ך היה גר בוילנא, ונרכז היתה, שרבו היום למד, ואז אף אחד לא היה יכול לבא לביתו ולהפריעו, כשסיים את למודו, אזי פתח דלתות ביתו, והתיר הגבאי לאנשים להכנס אליו בזה אחר זה. הש"ך דבר עם כל אחד כפי צרכיו. יום אחד בשעות שהיה לומד בדרך כלל ואינו מקבל קהל, אמר לגבאו: אדם פלוני זה תכניס אצלי. ונכנס אותו אדם, ודבר עמו מה שדבר, ואחר-כך ליהו בחוץ וכו', והאנשים חשבו, הנה כבר עתה דלת הרב פתוחה, ונוכל פלנו להכנס, ומה מאד נתפלאו, שתכף-ומיד כשיצא אותו אדם, נעל הגבאי בשנית את הדלת, והמשיך הש"ך בתלמודו עד השעה הקבועה בעבור קבלת קהל.

בין האנשים שהמתינו בחוץ להכנס, היה אדם שהעז פניו

וְשָׁאֵל אֶת הַש"ךְ: "לָמָּה הִכְנַסְתֶּם אֶת אָדָם פְּלוֹנֵי זֶה, וְלָמָּה לְוִיתֶם אוֹתוֹ, וְאַחַר-כֵּן סַגַּרְתֶּם אֶת הַדָּלֶת?" עָנָה וְאָמַר לוֹ הַש"ךְ: "בְּזֶה הָאָדָם קִנְיַמְתִּי מִצֹּת הַלְוִיִּת הַמֵּת", וְלֹא הִבִּיִן הַשּׁוֹאֵל אֶת הַדְּבָרִים, הִסְבִּיר לוֹ הַש"ךְ: "אָדָם זֶה הוֹלֵךְ לְהִהָרֵג עַל-יְדֵי רוֹצְחִים". וְהָאִישׁ שָׁשַׁמַּע אֶת הַדְּבָר הַתַּפְעֵל מְאֹד וְהִתְפַּלֵּא בְּאֶחַת — אִם הַש"ךְ יוֹדֵעַ שְׁפְלוֹנֵי הוֹלֵךְ לְהִהָרֵג עַל-יְדֵי רוֹצְחִים, מִדּוּעַ לֹא עִכְבוּ! אֲזִי נִסְפַּם בְּדַעְתּוֹ שִׁיחַפֵּשׁ וַיִּבְקֶשׁ אַחַר הָאָדָם וַיִּשְׁיִגּוּ וַיִּמְנְעוּ מִלִּילָף שָׁם. וְכִךְ רָץ וַחֲפָשׂוּ עַד שֶׁהִשְׁיִגּוּ בַּדֶּרֶךְ, וְאָמַר לוֹ: חֲזֹר אִתִּי אֶל הָעִיר, חֲפָצִי לָתֵן לָךְ סְכוּם כֶּסֶף גָּדוֹל, וּפְלוֹנֵי זֶה הִסְפִּים, וְתִכְפֶּה פְשָׁעֵי בַּדֶּרֶךְ חֲזָרָה, פָּגְשׁוּ בַחֵיל שְׂנֵאָה אֶת רוֹבְהוֹ, וּבְשׁוֹגֵג נִפְלֹט כְּדוֹר מִהְרוּבָה, וְנִכְנַס בְּאוֹתוֹ אָדָם וְנִפְטַר בּוֹ בְּמָקוֹם, וְהִיָּתָה לְיָהּ וַיִּקְבְּרוּהוּ.

אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁרָדַף אַחַר הַנִּפְטָר וּמְנְעוֹ לִילָף הִיַּעֲרָה נִשְׁבֵּר מְאֹד, וְרָץ אֶל הַש"ךְ וְהַחֵל לְבַכּוֹת לְפָנָיו, כִּי חָשׂ אֲשֶׁמָּה אֲשֶׁר בְּעֵטְיוֹ נִהָרַג אָדָם, וְאָמַר: "אֲנִי רְצִיתִי לְהַצִּילוֹ וְלִקְחֹתִיו מִהַדֶּרֶךְ, וְגִרְמַתִּי לְמוֹתוֹ". עָנָה וְאָמַר לוֹ הַש"ךְ: "אַתָּה חִיָּב עֲכָשׂוּ בְּוַדָּאִי, אֲבָל לֹא עַל אָדָם זֶה, כִּי אָדָם זֶה הָיָה צָרִיף לְהִהָרֵג, וְאִין מְשַׁנָּה הֵיכָן, אֲבָל אַתָּה גִרְמַתְּ עִתָּה שִׁיְהָרְגוּ עוֹד שְׁנֵי יְהוּדִים, כִּי אָדָם זֶה הָיָה צָרִיף לְעַבֵּר דֶּרֶךְ יַעַר, וְשָׁם הָיוּ רוֹצְחִים, שֶׁהָיוּ גוֹרְמִים לְמוֹתוֹ, וְאֲזִי הָיָה נַעֲשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל, וְהַמְשַׁטְרָה הִיָּתָה מְחַפְּשֵׁת וּמוֹצֵאת אֶת הַרוֹצְחִים וְהוֹרְגַת אוֹתָם, וּמְחַמַּת שְׁגִרְמַת לִיהוּדֵי זֶה לַחֲזוֹר, וְהַרוֹצְחִים נוֹתְרוּ עַדִּין בִּיעַר, אֲזִי עָבְרוּ שְׁנֵי יְהוּדִים אַחֲרֵים וְנִרְצְחוּ". וְנָתַן לוֹ הַש"ךְ תְּקוּן עַל שְׁגָרָם לְהַרְיָגָתָם שֶׁל עוֹד שְׁנֵי יְהוּדִים.

וְהִבְהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת הַלְקַח הַנְּלֻמָּד מִן הַסְּפוּר, וְאָמַר: רְאוּ מֵהוּ פָּגַם אֲמוּנַת חֲכָמִים, יֵשׁ דְּבָרִים רַבִּים בְּחַיִּים שְׁאָדָם אֵינָנוּ מְבִיִן וּבְצַדִּיק, כִּי מֵהֵיכָן יָבִיִן?! סוּף כָּל סוּף הוּא טָפָה סְרוּחָה, גּוֹשׁ עֶפֶר וְקָרוּץ מְחֹמֵר עֵב, לָמָּה יִשְׁכַּח אֶת הַחֲטָאִים, הַעֲוֹנוֹת וְהַפְּשָׁעִים שְׁלוֹ? ! אִם הַצַּדִּיק אָמַר, שֶׁהוֹלֵךְ לְקַיֵּם מִצְוֹת הַלְוִיִּת הַמֵּת, אַל תִּהְיֶה חֲכָם, הִנֵּה הִיָּתָה חֲכָם — גִּרְמַת לְהַרְיָגַת עוֹד שְׁנֵי יְהוּדִים. וְכֵן בְּחַיִּי יוֹם-יוֹם, אִם יֵשׁ לְאָדָם אֲמוּנַת חֲכָמִים בְּצַדִּיק עִם דַּעַת, אִז אַף פֶּעַם

לא יפל מהצדיק, אם הצדיק אומר איזה דבר בקשר לתפקידו של מאן דהו וכדומה — אין לשאל קשיות, 'למה' — אין אתה צריך לדעת. צריך לדעת שהצדיק יודע היטב מה הוא עושה, הצדיק רוצה רק בטובתך, ואי אפשר 'לעבד' עליו; אוי לצדיק כזה שיכולים לרמותו. וכי אדם חושב שאחר ארבעים שנה, שהצדיק עמל ויגע וטרח ביגע וביזע בתורה, בתפלה, בעבודת השם, ביחודים עליונים וכו' וכו', אפשר לרמותו, חס ושלום?! צדיק כזה שמוסר נפשו ממש בשביל זולתו, יכולים לסובב אותו?! סימן שאין לאדם זה אמונת חכמים בצדיק, ואין לו דעת ושכל. וחסור שנה יותר ממנו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כמו שמצינו אצל אברהם אבינו, כשהעלה את בנו להר המזריה, ולקח את ישמעאל ואליעזר שילווים, הוא ישב על החמור עם בנו, והשנים לוו אותם לצד החמור. טרם הגיעם נאמר (בראשית כב, ד): "וירא את המקום מרחוק", ראה אברהם ענן וגלוי שכנינה על ההר. שאל את ישמעאל ואליעזר: אתם רואים משהו? ענו: איננו רואים דבר. אמר להם: "שבו לכם פה עם החמור", אומרים חכמינו הקדושים (יבמות סב.), שאמר להם: עם הדומה לחמור, כמו שהחמור אינו רואה, גם אתם פמהו — אינכם רואים, ועל-כן השארו פה, ואל לכם לילך עמנו. ורק אברהם ויצחק עלו להר המזריה, וראו את השכנינה. נשאלת השאלה: למה דמה את אליעזר וישמעאל דוקא לחמור? אלא טבע של החמור, שמסתכל רק למטה, אינו רואה למרחוק, רואה את השק התלוי על צוארו, תוחב פיו בתוכו ואוכל תבן וקש. זה טבע של חמור. ולכן אמר להם אברהם אבינו: גם אתם אינכם רואים למרחוק, ועל-כן רק אני והנער גלכה עד פה, ונשתחוה ונשובה אליכם; אנו הולכים אל השכנינה, ואחר-כך נשוב.

וסים מוהרא"ש נ"י: כשיש לאדם אמונת חכמים, אזי גם הוא זוכה להגיע אל השכנינה, גם הוא זוכה לחנוך בית המיסד על-פי תורה ויראה וגלוי אלקות, ומחנך את הילדים גם-כן באמונה ובטחון והשגחה פרטית, כי זו שלמות אמונת חכמים —

כְּשִׁיּוּדָעִים שְׂאֵי אֶפְשֶׁר 'לְעַבֵּד' עַל הַצְּדִיק. אִךְ אִם אֵין לְאָדָם אֲמוּנַת חֲכָמִים, אֲזִי נִדְמָה כְּחִמּוֹר, שְׂרוּאָה רַק אֶת שְׂקוֹ וְאוֹכֵל תְּבֵן וְקֹשׁ, וְחוֹשֵׁב שֶׁיִּכּוֹל 'לְעַבֵּד' עַל הַצְּדִיק, אוֹ לְסוֹכְבוֹ, חֵס וְשְׁלוֹם, מִחֲמַת שְׂרוּאָה שֶׁהַצְּדִיק מוֹרִיד אֶת עֲצָמוֹ אֶל 'עֲמֻד', וְשׁוֹחֵק עִמָּהֶם, עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ כְּחִבֵּר מִמֶּשׁ, וְחוֹשֵׁב שֶׁיִּכּוֹל לְהוֹלִיכוֹ הֵיכֵן שְׂרוּצָה. וְלִכֵּן נִדְמָה אוֹתוֹ אָדָם כְּחִמּוֹר, כִּי גַם חִמּוֹר חוֹשֵׁב שֶׁהוּא מוֹלִיךְ אֶת רוֹכְבוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהָרוֹכֵב מוֹלִיכוֹ. וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי מִי שֶׁמְכַנִּים בְּעֲצָמוֹ אֲמוּנַת חֲכָמִים, וְיוֹדֵעַ עִם דַּעַת מַה תְּכַלִּית הַחֲכָם, אֲשֶׁר כָּל רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ רַק לְקָרֵב אוֹתָךְ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הַחֲכָם רוֹצֵה רַק לְדַבֵּק אוֹתָךְ בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, הַצְּדִיק רוֹצֵה רַק אֶת הַטוֹב שְׁלָךְ וְשֶׁל יְלָדֶיךָ — זֶה שְׁלֵמוֹת אֲמוּנַת חֲכָמִים. הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזָרֵנוּ שְׁנוֹזְכָה לְהַגִּיעַ לָזֶה.

אַהֲבָה

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר רַבְּנוּ ז"ל מְאֹד מְאֹד רָצָה שֶׁתְּהִיָּה אַחֲדוּת וְאַהֲבָה גְּדוֹלָה בֵּין אֲנָשִׁיו, וּפְעַם הִתְבַּטָּא (חַיֵּי-מוהר"ן, סִימָן רצב): הָעוֹלָם רָאוּי שֶׁיִּתְמַהוּ עַל גְּדֹל הָאַהֲבָה שֶׁבִּינֵינוּ. וְאָמְרוּ אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁבְּמִשְׁפָּךְ כָּל הַשָּׂנִים שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל בְּעוֹלָם, הֵינּוּ מִיּוֹם שֶׁהִתְגַּלָּה רַבְּנוּ ז"ל בְּעוֹלָם עַד עַכְשָׁיו, רַק בְּמִקּוֹמוֹת בּוֹדְדִים זְכוּ לְזוֹאת; כִּי תָמִיד הָיוּ בְּעַלִּי מַחְלָקַת וּבְעַלִּי לְשׁוֹן-הָרַע, טְפוּסִים עוֹקְצָנִים שֶׁעֲקָצוּ זֶה אֶת זֶה בְּחֶרֶב לְשׁוֹנִם, דִּבְרוּ לְשׁוֹן-הָרַע זֶה עַל זֶה, וְעוֹרְרוּ מַחְלָקַת הָאָחֵד עַל זולתו, וְזֶה אֲשֶׁר הִחְרִיב אֶת הַקְּבוּץ, בְּכָל מְקוֹם הֵיכֵן שֶׁהָיָה קְבוּץ מְאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ, נִכְנַס תָּמִיד אֵיזָה נֶחֱשׁ אוֹ צְבוּעַ, וְהִחַל לְגַשֵּׁף וּלְעַקֵּץ כְּעַקְרֵב מִמֶּשׁ, וְהִכְנִיס אָרֶס בְּזֶה אוֹ בְּזֶה, וְכָךְ אֵט אֵט נִתְפָּרְדָה הַחֲבִילָה.

וְסִפֵּר מוהרא"ש נ"י, שֶׁהוּא זוֹכֵר כְּשֶׁהִתְקָרַב אֶל רַבְּנוּ ז"ל בְּשֵׁנַת

תשט"ז, והיה אז בגיל שש-עשרה, ובשנתים הראשונות לא הכיר את אף אחד, וזה עזר לו מאד, ובשנה השלישית כשהיה בגיל תשע-עשרה, והחל להכיר את פלוני ואלמוני, וכבר ראה שאחד מדבר על השני, אזי אם לא היה לומד קדם את ספרי רבנו ז"ל בהתמדה, מי יודע אם היה נשאר אצל רבנו ז"ל. כי מאד פאב למוהרא"ש נ"י שאחד מדבר על השני, הלא סוף כל סוף אנו מקבלים מרבי אחד, שותים מאוהב באר, למה צריך אחד לעקץ את זולתו?! ולא הבין זאת. ובפעם הראשונה ספר מוהרא"ש נ"י, כשבא לראש השנה לקבוץ, היה זה בשנת תש"כ, והיה אז בקשי מנין, ועוד ששה או שבעה ילדים, אבל האחדות והאהבה שהיתה במנין הזה בראש השנה, נראה שעד ביאת המשיח לא נזכה לאהבה כזו — דברו רק מרבנו ז"ל, והכל נסב רק על רבנו ז"ל, ולא היו דבורים אחרים, ממש הרגישו בבית-הכנסת שיושב רבנו ז"ל בראש השלחן, והיתה האחדות כל-כף חזקה, ממש הפלא ופלא, וכך היה גם בשנת תשכ"א בראש השנה. אחר-כך נכנס ביניהם אחד מארץ ישראל, שהיה לץ גדול, והרס הכל, שהתלווץ מזה ומאחר, עד שנתפרדה החבילה, והחלו לעשות עוד קבוצים, והיה זה דב שכול (משלי יז, יב, עין פרוש רש"י ובפרוש מצודות), שהפיל אימה על הכל, וכלם פחדו ממנו. "ומאז ראיתי", אמר מוהרא"ש נ"י, "מה זה דב שכול, שחוששים ממנו ומטיל אימה על הצבור, כי הוא גרם לפרוד בין אנשי שלומנו ולכל המחלקת שהיתה, והכל התחיל מחמת ליצנות".

"לזאת", המשיך מוהרא"ש נ"י, "אמרתי אז לעצמי, כשיעזר לי הקדוש-ברוך-הוא, ואזכה לקבץ קבוץ מאנשי שלומנו, אשתדל בכל מיני אפנים שבעולם לדבר רק מרבנו ז"ל, ולא לתן כרגע שיהיו שם אילו לצים, אילו נחשים, אילו עקרבנים, שינשכו או יטילו ארס זה בזה. כי סוף כל סוף אנו מקרבים אל רבנו ז"ל, וזכינו להיות כלנו אצל ציון רבנו ז"ל, ורבנו ז"ל הכטיחנו שיתקן אותנו, אז מדוע לעורר מחלקת זה על זה, למה צריך את זאת?!"

ואמר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת נח.): כָּשֶׁם שֶׁפָּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים, כִּף דַּעוּתֵיהֶם שׁוֹנוֹת; מִכְרַח לֵהוּיֹת כִּף, שְׁכָל אֶחָד יִחְשַׁב אַחֲרָת, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן כָּלֶם יֵאָחֲזוּ בִּיחַד. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן ב'), שֶׁאֲצֵל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חָבִיב וְיִקָּר מְאֹד כְּשֶׁפְּעֻלוֹת מְשֻׁנוֹת מִתְאַחֲדוֹת אֶל אַחֲדוֹת הַפְּשׁוּט, הֵינּוּ אֲנָשִׁים שְׂבָאִים מְרַקֵּעַ אַחַר וּמַעְבֵּר אַחַר וְכוּ', וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן מִתְאַחֲדִים בְּאַחֲדוֹת אַחַת, זֶה מְאֹד יִקָּר בְּעֵינָיו יִתְבָּרֵךְ. וְלִכֵּן אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ צְרִיכִים לְהַחֲזִיק עֲצָמָם בִּיחַד, וְלֵהֲשִׁמֵּר מְאֹד שְׁלֵא יִהְיוּ בִּינֵיהֶם מְרִיבוֹת אוֹ מַחְלָקֶת, לְשׁוֹן-הֶרֶעַ אוֹ רִכִּילוֹת, כִּי זֶה גּוֹרֵם אַחֲרֵי-כֵן מַה שְׁגוֹרָם, רַחֲמָנָא לְצַלָּן — לְפִרוּדִים, וְאִזּוּ יֵשׁ לְכַח הַטְּמָאָה פֶּתַח לְהַכְנִס. כִּי כְּשֵׁיִשׁ אֶהְבֶּה וְאַחֲדוֹת בּוֹנִים סְבִיב הַקְהִילָה חוֹמָה בְּצוּרָה, וְשׁוּם קִלְפָה וְסִטְרָא אַחֲרָא אֵינָם יְכוּלִים לְחַדֵּר.

וְהֵבִיא מוֹהַר"ש נ"י אֶת הַסְּפֹר מֵהַחֲגֵר, שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל (סְפוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ג'), שֶׁהִחֲכֵם הַזָּקֵן לָקַח אֶת אֲנָשָׁיו חוּץ לְיִשׁוּב, וַעֲשֶׂה סְבִיב עֵגוּל, וּבָא מֶלֶךְ הַשָּׁדִים, וְרָצָה לְהַכְנִס, וְשָׁאל אֶת הַחֲכָם הַזָּקֵן: "אֵיךְ אַתָּה בָּא לְשִׁבְתָּ עַל מְקוֹם שְׁלֵנוּ?" עָנָה וְאָמַר לוֹ הַחֲכָם הַזָּקֵן: "מִי אוֹמֵר שְׁזֶה מְקוֹם שְׁלֵךְ? זֶהוּ מְקוֹמִי". אִזִּי הִתְרַגַּז מֶלֶךְ הַשָּׁדִים וְאָמַר: "אֵינְךָ מְפַחַד מִמֶּנִּי?" וְעָנָה לוֹ: "לֹאוּ". וּמִתַּח עֲצָמוּ מֶלֶךְ הַשָּׁדִים עַד הַשָּׁמַיִם, וְאָמַר: "אֵינְךָ מְפַחַד מִמֶּנִּי?" וְהִשִּׁיב: "לֹאוּ". אָמַר: "אֲנִי יְכוּל לְבַלֵּעַ אוֹתְךָ". וְאָמַר הַחֲכָם הַזָּקֵן: "אֵינִי מְפַחַד מִמֶּךָ, וְאֲנִי יְכוּל לַעֲשׂוֹת דְּבָר שְׂאֵתָה תְּפַחַד מִמֶּנִּי". וְהִחֲלוּ לְבוֹא עֲנָנִים גְּדוּלִים וְרַעְמִים, וְהִרְעַם הוֹרֵג אֶת הַשָּׁדִים, אִזִּי מְאֹד הִתְפַּחַד מֶלֶךְ הַשָּׁדִים, זֶהוּ תְּמִצִּית הַסְּפֹר.

וְהֵבִיֵּר מוֹהַר"ש נ"י אֶת הַלְּקַח הַנִּלְמַד מִכָּאן; אֲשֶׁר בְּרַגַּע שְׁעוֹשִׂים עֵגוּל סְבִיב — אֵין מֶלֶךְ הַשָּׁדִים יְכוּל לְהַכְנִס שָׁם, הַסֵּמ"ךְ-מ"ם אֵינוֹ יְכוּל לְתַחַב אִפּוֹ בִּינֵינוּ. וּבְאִיזָה עֵגוּל נִהְיָה מְסֻבָּבִים? עֵגוּל שֶׁל אֱמוּנָה: "וְאֶמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתְךָ", אִזּוּ הַסֵּמ"ךְ-מ"ם אֵינוֹ יְכוּל לְהַכְנִס בִּינֵינוּ. וְהוּא שׁוֹאֵל: "אֵינְכֶם מְפַחַדִּים מִמֶּנִּי?" וְאָנוּ עוֹנִים: "לֹאוּ. וְעוֹד יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת דְּבָר שֶׁתְּפַחַד מֵאֲתָנוּ".

ויכשמתחילים להתפלל אליו יתברך — כל הקלפות והסטרא אחרא בורחים.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, אנשי שלומנו צריכים להתזיק עצמם ביחד, באחדות ובאהבה גדולה. ולזה זוכים על-ידי אמונה; כשמאמינים בו יתברך, ומחדירים אמונה באשה ובילדים ובתוך עצמו, אזי מסבבים עם חומה בצורה, ואף קלפה, אף סטרא אחרא ושום סמ"ך-מ"ם אינו יכול לנו. ועל קטב זה עלינו לחגף את ילדינו, שתמיד יזכרו מהקדוש-ברוך-הוא, ותמיד ידברו אל הקדוש-ברוך-הוא, ואין לומר, שהם עדין קטנים, יש עוד זמן לדבר עמהם ממנו יתברך, אין כדבר הזה, ילדים מהרגע שמתחילים לדבר, אומרים חכמינו הקדושים (ספה מב.), שצריכים ללמד אתם פסוקי אמונה: "תורה צוה לנו משה מרשה קהלת יעקב", "שמע ישראל הוי"ה אלהינו הוי"ה אחד", עם ילדים קטנים צריכים לדבר ממנו יתברך, ולהרגילם כבר מקטנות שיזכרו אליו יתברך, ואדרבה אם האב או האם זקוקים לישועה [ואימתי לא? !] יש לומר לילדים: "תתפללו אל הקדוש-ברוך-הוא על אבא ואמא", כי לילדים יש כח גדול לפעל בשמים כל צרכם.

וספר מוהרא"ש נ"י את הספור הידוע, אשר לרבנו ז"ל היתה בת בשם שרה, והיתה בעלת רוח-הקדש, ולה היה בן בשם ישראל. וכידוע סבל רבנו ז"ל בסוף ימיו על הראות, ובערב יום כפור האחרון, היה סבלו קשה עד מאד, ובת רבנו ז"ל — שרה, באה לבקר את אביה עם בנה ישראל, נכד רבנו ז"ל, שהיה אז בגיל שלש, ורבנו ז"ל שבקשי דבר, כי מחלת השחפת על הראות הכבידה על דבורו, הפליט רק כמה מלים מפיו ואמר: "ישראל, תתפלל בשבילי להקדוש-ברוך-הוא". ואמר ישראל הנכד: "סבא, תתן לי משהו". החל רבנו ז"ל לשחק, ואמר, שמדבר כמו צדיק המבקש פדיון קדם שמתפלל. ונתן לו רבנו ז"ל את שעון הזהב שלו. ותכף פשהלך, בקש הנכד ממנו יתברך: "רבנו של עולם, תן לסבא שיהיה בריא [וְיָקוּם מִחַלְיוֹ]" וכו'. וכל אנשי שלומנו שחקו,

ענה ואמר רבנו ז"ל: "מה אתם צוחקים? כף מתפללים להקדוש-ברוך-הוא כילד הזה בלי שום חכמות". רואים מכאן שתפלת הילדים זו תפלה בתמימות, שאינם יודעים חכמות, אומרים להם להתפלל להקדוש-ברוך-הוא, אזי מתפללים בפשיטות ובתמימות בלי שום חכמות.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, אנשי שלומנו צריכים לעורר את הבנים והבנות לבקש את הקדוש-ברוך-הוא על כל מה שצריכים, אם חסר בבית משהו, לומר לילדים שיבקשו את הבורא יתברך; אזי תראו אילו נסים ומופתים יהיו לכם בבית. ולכן אם מקימים קהילה כזו שהילדים הקטנים מסבכים עם אמונה, אזי ממילא יש אהבה, ואם יש אהבה, אז אנו מסבכים עם חומה בצורה, שאף קלפה ומשחית וסטרא אחרא אינו יכול להכנס בינינו, וזה היסוד אצלנו: אהבה. וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), 'אהבה' גימטריה 'אחד', אם מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא — "הנ"ה אלקינו הנ"ה אחד", אז יוצא מהיחוד אהבה, וכשיש אהבה סימן שיש יחוד, שמאמינים באל אחד, פי אהבה גימטריה אחד, אבל אם אין אהבה, סימן שאין מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, פי אמונה עם אהבה הולכים ביחד. "ודבר זה", אמר מוהרא"ש נ"י, "אני רוצה להחדיר בין אנשי שלומנו, שתהיה בינינו אהבה גדולה; ואל כל זה יכולים לזכות רק על-ידי אמונה באחדות הנ"ה ברוך הוא וברוך שמו, אם נאמין באחד — בהקדוש-ברוך-הוא, תצא מזה אהבה, שנאהב אחד את השני".

ואמר מוהרא"ש נ"י: מאין בא שאחד עוקץ את השני, או גורם חלישות הדעת לשני? מחמת שאין לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, פי אם היה האדם מאמין שהוא יתברך נמצא אתו, עמו ואצלו, אז למה לו לצער את חברו ושכנו?! אדרבה ירצה לעזור לו. וזה היסוד שצריך להיות אצלנו עוד מגיל הילדות — להחדיר בילדים אמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא, אנו חיים רק עמו יתברך, על כל נשימה ונשימה אנו מהללים את הבורא יתברך שמו. ישתבח שמו

ש'ל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹכֵה אוֹתָנוּ לְהִתְקַרֵּב לְרַבְּנוּ ז"ל, מָה רוּצָה רַבְּנוּ ז"ל מֵאֲתָנוּ? אֵהְבָה. מָה אָמַר רַבְּנוּ ז"ל: הָעוֹלָם רְאוּי שְׂיִתְמָהוּ עַל גְּדֹל הָאֵהָבָה שְׂבִינִינוּ; וְאָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהַשִּׁיחָה הַזֹּאת נִתְקַיְּמַת רַק פְּעַם בְּהִרְבֵּה שָׁנִים. לְזֹאת, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲנִי רוּצָה לְהִרְאוֹת פֶּה בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שְׂאֲכֹן מִתְקַיְּמַת הַשִּׁיחָה תְּדִיר, וְאֲנִי חַיִּים בְּיַחַד בְּאֵהָבָה גְּדוֹלָה, וְאִף אֶחָד בֶּל יִהְיֶה חָכָם בְּעֵינָיו, וְיֹאמֶר: "אֵין זֶה נִקְרָאת דְּקִירָה, אֵין זֶה לִיִּצְנוּת, אֵין זֶה נִקְרָא לְהִכְאִיב לְזוּלַת". יֵשׁ לְקַחַת אֶת הַפְּלֵל שְׂחַכְמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שְׂבַת ל.א.): 'מָה דַעְלָךְ סְגִי לְחִבְרָךְ לֹא תַעֲבִיד'; בְּדִיחָה אוֹ עֲקִיצָה שְׂאֵינְךָ רוּצָה שְׂיַעֲשׂוּ עַל חֲשׁוֹנְךָ אֵל תַּעֲשֶׂה לְזוּלְתְּךָ, וְאִם נִחְזִיק עֲצָמֵנוּ בְּאֵהָבָה וּבְאַחֲדוּת, בְּזֶה נִמְשִׁיךְ אֶת רַבְּנוּ ז"ל אֶצְלָנוּ.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, כְּשִׁיִּצָּא רַבְּנוּ ז"ל מֵעִיר בְּרֶסֶלַב בְּיוֹם רֵאשׁוֹן ה' בְּאִיר תַּק"ע, וַיֵּדַע שֶׁהוֹלֵךְ לְהִסְתַּלַּק מִזֶּה הָעוֹלָם, וּכְשִׁיִּצָּא מִהַדְּלַת, נִעֲמַד עַל יַד הַמְּזוּזָה וְאָמַר לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּזֹה הַלְשׁוֹן: "אִם תִּחְזִיקוּ עֲצָמְכֶם בְּיַחַד, וְתִתְפַּלְלוּ בְּכֹנֶנָה, עוֹד תִּמְשִׁיכוּ אוֹתִי אֲלֵיכֶם". וְאַחֲרֵיכֶן נִסַּע לְאוּמָן וְנִסְתַּלַּק שָׁם. וְהַדְּבוּר גִּשְׂאָר דְּבוּר, וְאִף אֶחָד אֵינּוּ יָכוֹל לְבַטֵּל דְּבוּר מִרַבְּנוּ ז"ל. וְזֶה מָה שְׂאֵנוּ צְרִיכִים — לְהִחְזִיק עֲצָמֵנוּ בְּיַחַד בְּאֵהָבָה גְּדוֹלָה, וְאִישׁ אֶת רַעְהוּ יֹאמֶר חֲזֹק, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשִׁיךְ אֶת רַבְּנוּ ז"ל אֲלֵינוּ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: "אֵינִי יָכוֹל לְהִסְבִּיר לָכֶם אֶת גְּדֹל הַשְּׂמִחָה שִׂישׁ לִי, כְּשִׂאֲנִי רוּאָה אֶחָדוּת וְאֵהָבָה בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, זֶה נוֹתֵן לִי חַיּוּת, וְלִהְפֹּךְ כְּשִׂאֲנִי רוּאָה מִחֲלָקַת וּמְרִיבוֹת וּפְרוּדִים בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, זֶה כּוֹאֵב לִי עַד מְאֹד בְּכָאֵב לֵב, עַד שְׂאֲנִי חוֹשֵׁב, הַשֵּׁם יִשְׁמַר, מִי יוֹדֵעַ מָה קָרָה בְּלִבִּי. וְזֹה בּוֹשָׁה וְחִרְפָּה בְּכִלְלִיּוֹת חֲסִידוֹת בְּרֶסֶלַב, אִם יֵשׁ פְּרוּדִים אוֹ מְרִיבוֹת, בְּאֲשֶׁר סִפֵּק גְּדוֹל אִם מְקַרְבִּים לְרַבְּנוּ ז"ל, סִפֵּק גְּדוֹל אִם לּוֹמְדִים סִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל; כִּי מִי שְׂמַקְרֵב אֶל רַבְּנוּ ז"ל, וְלוֹמֵד סִפְרֵי הַקְדוֹשִׁים, מִי שִׂישׁ לוֹ הַשְּׂגָה בְּרַבְּנוּ ז"ל, יוֹדֵעַ שֶׁהִיסוּד שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל הִיָּה אֵהָבָה וְאַחֲדוּת, וְעַל קֶטֶב זֶה עָלִינוּ לְמַסַּר נַפְשֵׁנוּ".

וסיים מוהרא"ש נ"י: "הקדוש־ברוך־הוא עזר לנו, הקמנו, ברוך
 השם, קהלה קדושה של אנשי שלומנו חסידי ברסלב, ואני יודע
 בודאות, שעוד לא היתה קהלה קדושה כזו אפלו בדורות הקודמים,
 מכל שכן בדור הזה. תלכו ותסתכלו בקהלות אחרות של חסידי
 ברסלב שישנן, האם מוסרים את נפשם כל־כך בעבור הנער, שידעו
 בעל־פה את ה'תקון הפללי'?! שידעו בעל־פה את ספר המדות?!
 שידעו בעל־פה את תולדות רבנו ז"ל?! שתמיד ידברו מרבנו
 ז"ל?! שתמיד ידברו מהקדוש־ברוך־הוא?! לכו נא והוכחו בשאר
 הקהלות, והתודעו אם יש דבר כזה שם, ואצלנו, ברוך השם, ילדים
 קטנים יודעים בעל־פה את ה'תקון הפללי', את ספר המדות
 ותולדות רבנו ז"ל, ומה עוד שיש בית־ספר לבנות, שהבנות תדענה
 מרבנו ז"ל יותר מהזקנים, אוי לאותה בושא אוי לאותה חרפה. ועל
 כלם — שאנחנו זוכים לחתן את הילדים בגיל צעיר, כדי שיהיו
 קדושים וטהורים בקדשת הברית, זו נקראת קהלה קדושה של
 חסידי ברסלב. ואל נא נתפעל משום צבוע, משום שקרן או רמאי,
 שמתלוצץ ואומר: 'זה לא ברסלב', 'אין זו קהלת ברסלב'. שילכו
 הם וכיוצא בהם בדרך שבחרו להם, רק לעשות מגביות, לאסוף כסף
 וכו'. והסתכלו במוסדותיהם, אם שמו את רבנו ז"ל לעקר. כי אנו
 איננו צריכים לתת לאף אחד דין וחשבון, עלינו לראות שקהלתנו
 תפרח עם אמונה בהקדוש־ברוך־הוא, עם אהבה ואחדות, ונדקא
 על־ידי־זה נצליח".

בית

מוהרא"ש נ"י אמר: היסוד אצל עם ישראל — לבנות בית.
 מה זה בית? אומרים חכמינו הקדושים (יומא ב:): ביתו זו אשתו.
 אדם צריך להתחתן ולבנות בית, הקדוש־ברוך־הוא צוה אותנו "פרו

ורבו ומלאו את הארץ, זו המצוה הראשונה — להתחתן. הגמרא אומרת (שבת קיח:), שאמר רבי יוסי: מימי לא קראתי לאשתי אשתי, אלא ביתי. מה זה בית? האשה. כתוב בזהר (ח"א פה:): כל זמן שאדם לא התחתן, הוא חצי גוף — פלג גופא, שבור, אין לו בית, וכשמתחתן — בנה בית, נעשה אדם השלם. מה אנו רואים במציאות היום? אלפי אלפים ורב רבבות בלי שום גזמא ורקים ורוקות מסתובבים ברחובות, בשווקים, בעירות, במדינות ובכל העולם כולו, שבורים ורצוצים, כי אחד לא מצא את זולתו, לא בנו בית. ולכן מצוה גדולה מאד לחתן ונקח, ולבנות עוד בית בישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל שאל בשמים מה תהיה הפרנסה שלו? אמרו לו: פרנסתך תהיה שדכן (תני-מוהר"ן, סימן פד). רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פט): הצדיק משדך כל השדוכים, הצדיק הוא השדכן. ש'ד' כ'ן' ראשי תבות: "כ"י ש'בר ד'לתות נ'חשת" (תהלים קז, טז). ונק מסבב עם חומה של פלדה, אשר קשה מאד לשברה. כל אלו שהם בגיל מבגר, ועדין לא מצאו זיווגם, חושבים שישארו כל ימיהם ונקים, ועל-כן שבורים הם מאד, עולמם חרב לגמרי, כי אין להם בית. אשר ידוע, כי אין עוד שמחה לאדם כזו שבונה בית, וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (עין יבמות כב:): כל יהודי שאין לו אשה, שרוי בלא שמחה, בלא חומה וכו', שרוי בלא בית, מה הקשר? אלא אומר הירושלמי (מועד קטן ב, ד): שמחה לאדם בשעה שהוא דר בתוך שלו. כי זו השמחה הכי גדולה לאדם שיש לו בית, שהתחתן, יש לו אשה. ואיך זוכים לזה? על-ידי שבאים אל הצדיק שהוא השדכן — כ"י ש'בר ד'לתות נ'חשת, הוא שובר הדלתות והחומות של פלדה. אומר רבנו ז"ל, אשר צריכים לבא אל הצדיק ולשמע תורה מפיו, אז יזכה למצא את השדוך שלו. ולכן הפסוק (מלאכי ב, ז): "כ"י ש'פתי ב'הן י'שמרו ד'עת", ראשי תבות: שידוך, כי הצדיק מגלה ומשדך דברי תורה ממקום למקום, ועל-ידי-זה מגלה את הקדוש-ברוך-הוא, ואז האדם מקבל דעת ושכל, ומוצא את שדוכו ובונה בית, אשר זהו רצונו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מה אנו רואים במציאות? שהסמ"ך-מ"ם, היצר הרע, נוקם באדם, ושובר לו את הבית, אינו מניח לו לבנות בית. מסתובבים כל-כף הרבה בנקים וברוקות, ואין מי שיירחם עליהם, הם היו רוצים מאד לבנות בית ולהיות מאשרים, ולכן המצוה הגדולה ביותר — לעזור להם שיוכלו לבנות בית. והנה כאשר הקדוש-ברוך-הוא עוזר ומצאו כבר אשה הנקראת בית, צריכים לזכור מה שקתוב (דרך ארץ וזטא פרק ט'): בית שיש בו מחלקת לבסוף נחרב; זכיתם כבר להתחמך ולבנות בית, תשמרו מאד לא לשבר את ביתכם. איך נשבר הבית? על-ידי מריבות, הקדוש-ברוך-הוא עוזר לאדם ונותן לו מתנה אשה, הקדוש-ברוך-הוא עוזר לאשה ונותן לה מתנה בעל, במקום לומר תודה לו יתברך: "רבנו של עולם, אני נותן לך תודה, שנתת לי בעל או אשה". ובמקום שאחד יכבד ויגדל ויבין את השני, תחת זאת נכנסת בהם שנאה, ולפתע כבר אין יכולים לסבל זה את זה, מחמת שהוציאו את הקדוש-ברוך-הוא מהבית.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מהו שלום-בית? חכמינו הקדושים אומרים (שבת י'): שמו של הקדוש-ברוך-הוא נקרא שלום; כשהוא יתברך נמצא בתוך הבית זה נקרא: שלום-בית, הינו השלום שהוא שמו של הקדוש-ברוך-הוא נמצא בבית, וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקויט-מוהר"ן, חלק א', סימן רלט), ש'שלום' זהו ראשי תבות: "ו'מגיד לאדם מ'ה ש'חו" (עמוס ד, יג); ואומרים על זה חכמינו הקדושים (חגיגה ה'): אפלו שיחה יתרה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה; אדם אינו יכול להתחמק ולומר: היא אשמה, או האשה תאמר: הוא אשם, פי הקולר תלוי בצואר שניהם. ואומרים חכמינו הקדושים (שבת לב'): בעון שנאת חנם מריבה רבה בתוך ביתו של האדם; מחמת שנאה נשבר הבית. פי אדם צריך להכניס בתוך ביתו שמחה. וכמו שחכמינו הקדושים אומרים (גטין ו'): לעולם אל ישיל אדם אימה יתרה בתוך ביתו; אסור לאדם להכניס פחד בבית.

והתריע מוהרא"ש נ"י ואמר: "וכי אתה שתלטן או רודן?! היאך אתה מגביה קולך על אשתך?! בזה אתה מזלזל במתנה שנתן לך הקדוש-ברוך-הוא". תכמינו הקדושים אומרים (עבודה זרה ה:): על אדם הראשון, כשנכשל בחטא עץ הדעת טוב ורע, ושאלו הקדוש-ברוך-הוא מה עשית? במקום לומר: חטאתי, עויתי, פשעתי, השליך האשמה על אשתו, ואמר (בראשית ג, יב): "האשה אשר נתת עמדי" — 'כאן כפר בטובה'; הקדוש-ברוך-הוא נתן לך אשה, אל לך להשליך את האשמה עליה. ואל תאמר היא כף וכף, אולי אתה הולך ברציחה פזו, אתה משליט טרור כזה שכלם פוחדים ממך. וכן להפך, יש נשים שמכניסות אימה יתרה בבית, עד שנכנס בבעל פחד מהאשה, היא צועקת וצווחת. ואם פן שגיהם אשמים, פי שלום-בית תלוי בשגיהם — הן בבעל והן באשה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כפי היסוד — כך יתקיים הבית. בטרום בונים בית מניחים יסודות איתנים, וכאשר היסודות איתנים לא יועיל לשום רוח ומים לשבר את הבית. מה היסוד בבית? שלום. מה זה שלום? אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן פ): שני הפכים שמתאחדים ביחד זה שלום, חסד וגבורה כשמתאחדים ביחד זה נקרא שלום, אש ומים כשמתאחדים ביחד זה נקרא שלום; אם שני אנשים או חזים אותו דבר אין שייך שלום, אין ביניהם מריבה, וכוחים או אי תבנות, כי או חזים אותו דבר; שלום זהו רק אם שנינו או חזים ההפך, יש לנו דעות מנגדות, ואף-על-פי-כן אנו מתאחדים ביחד — זה נקרא שלום. וכן בבית: 'שלום-בית' — כשהבעל והאשה הם בעלי שני טבעים הפוכים, הבעל רגוע, והאשה רגזנית, והבעל משמחה מתזקה, מעודדה, אף שהיא כעסנית, קפדנית, חקרנית — היכן הלכת? היכן היית?! אך אם הוא כועס ומטרעם עליה: וכי שוטרת קניתי לי וכו'?! — אין זו הדרך, כי כשאשתך כועסת — תרגיעה, באת מאחר — תפיסה, היא 'גבורה' — אתה תהיה 'חסד'. ולהפך כשהבעל בגבורה — על האשה להיות 'חסד', הוא שב הביתה ברגז: מדוע הבית מהפך? האכל אינו מוכן?! מנבל פיו, רחמנא לצלן, אזי על האשה להיות

סבִּלְגִיט, לְדַבֵּר בְּנִחַת וּבְאֲרֵךְ רוּחַ, לְהִסְבִּיר לוֹ, לְעוֹדְדוֹ, לְשִׂמְחוֹ, לְדוֹנּוֹ לְכַף זְכוּת, מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה הַשְּׁפָלוּת הָיָה לוֹ בְּעִבּוּדָה? ! מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה צָרוֹת הָיוּ לוֹ? ! כַּמָּה חוּבוֹת רוֹבְצִים עָלָיו? ! עַל הָאִשָּׁה, אִם-כֵּן, לְהִיּוֹת פְּקֻחִית וְלָדוֹן אֶת בַּעֲלָהּ לְכַף זְכוּת, וְלִמְצֵא בּוֹ אֶת הַטּוֹב, זֶה נִקְרָא 'שְׁלוֹם-בֵּית', זֶה הַשְּׁלָמוֹת — כְּשִׁבוּנִים בֵּית כָּזֶה, וְאִזִּי הֵם הַכִּי מְאֻשְׂרִים.

וְהוֹסִיף מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: אֵין דְּבַר כָּזֶה שֶׁלֹּא תְהִינָה צָרוֹת בְּבֵית, עַל כָּלֵם עוֹבֵר מֵהַ שְׁעוֹבֵר, זֶה מִפְּרֻנְסָה, זֶה מִיְלָדִים, זֶה מִשְׁכָּנִים, זֶה מִקְרוֹבִים, זֶה מִמְשַׁפְּחָה, אַךְ עֵקֶר שְׁלָמוֹת הַבֵּית, שֶׁהַבַּעַל יִחַזַק אֶת אִשְׁתּוֹ וְהָאִשָּׁה תִּחַזַּק אֶת בַּעֲלָהּ, אִזּוֹ יוּכְלוּ לְעַבֵּר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּכֹבֵד, בְּאַהֲבָה, בְּהִבְנָה הַדְּדִית. הֲרִי אָנוּ נִמְצָאִים בְּדוֹר כָּזֶה, שֶׁהַהִפְקָרוֹת בּוֹ כָּל-כַּף גְּדוֹלָה, יִשְׁנֶן, הַשֵּׁם יִשְׁמַר, מִקְרִים רַבִּים שֶׁבְּעֵטֹם נִהְרָסִים בְּתִים, אִזִּי מִצְוָה עָלֵינוּ לְהִתְקַרֵּב אֶל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הַמְלַמְּדִים אוֹתָנוּ לְמוֹדִים אֵלֶּי: זְכִיתָ לְכַנּוֹת בֵּית — אֵל תִּשְׁבֵּר אוֹתוֹ, כִּי תֵאמְלֵל אֶת עֲצֻמָּה, אֶת אִשְׁתְּךָ וְיִלְדֶיךָ, וְכֵן הָאִשָּׁה אֵל תִּשְׁבְּרִי אֶת הַבֵּית, כִּי תֵאמְלֵלִי אֶת הַבַּעַל וְהַיְלָדִים, מָה אַתָּה בּוֹרַחַת? ! לֹא יֵאָרֵךְ זְמַן רַב, וְתִקְבְּלִי מִנָּה אַחַת אֶפְסִים, וְאַבְדִּתְּ אֶת בַּעֲלֶךָ וְהַיְלָדִים. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (כְּתוּבוֹת מֵא): לֹא יִגְדֵּל אָדָם כָּלֵב רַע בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; הֵינּוּ שֶׁעַל הָאָדָם לְהִשְׁמַר מִהַסְמֵךְ-מ"ם, שֶׁהוּא הַיֵּצֵר הָרַע, שֶׁלֹּא יִשְׁבֵּר בֵּיתוֹ.

וְהֵבִיא מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (בְּרֻחוֹת ס): מַעֲשֵׂה בַהֲלָל הַזֶּקֶן שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ, וְשָׁמַע קוֹל צְרוּחָה בְּעִיר, אָמַר: מִבְּטַח אָנִי שָׂאִין זֶה בְּתוֹךְ בֵּיתִי. שׂוֹאֲלִים הַמְּפָרְשִׁים: מֵהֵיכָן הָיָה בְּטוּחַ הַלֵּל שָׂאִין זֶה מִבֵּיתוֹ, אוֹלִי, חֵס וְשְׁלוֹם, הֵיטָה שָׁם שְׂרָפָה, אוֹ אֵיזָה אֶסוֹן, מִנֵּין שָׂאִין זֶה מִבֵּיתוֹ? אֵלֶּא מְשִׁיבִים, שֶׁהַלֵּל יָדַע הֵיטֵב שָׂאִין זֶה מִבֵּיתוֹ, כִּי אִם הָיָה אֶסוֹן אֶצְלוֹ בְּבֵית, חֵס וְשְׁלוֹם, לְמַד בְּבֵיתוֹ שָׂאִין צְעָקוֹת, אֵין מְתַלּוֹנְנִים עָלָיו יִתְבָּרֵךְ. בְּבֵית שְׁלֵנוּ, אָמַר הַלֵּל, לְמַדְתִּי שֵׁשׁ רַק הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִזִּי מִמִּילָא אֵין קָשְׁיוֹת וּסְפָקוֹת, אֵין שׁוּם מְרִיבוֹת. אוֹמְרַת הַגְּמָרָא: עָלָיו הַכְּתוּב

אומר (תהלים קיב, ז): "משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטח בה"; מי שמחדיר בתוך ביתו שיהיה שקט נפשי, שלום, מכניס את הקדוש-ברוך-הוא בתוך הבית, ויודע שהבורא יתברך שמו זמן אותנו ביחד, אצלו יש שלום-בית, אין מחלוקת, אין מריבות, רק שלום אמתי.

ואמר מוהרא"ש נ"י: יש לפעמים כל-כף הרבה צרות מהילדים, חס ושלום, באשר גדול ילדים איננו דבר קל, יכולים לקבל מהם שבר עצבים, השם ישמר, ולהתפוצץ מהם ממש, עד שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות ז): קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג; מלחמת עולם היא מלחמת גוג ומגוג, שכל אמות העולם באו ונלחמו זה בזה, מליוני אנשים מתו, אלו הלכו נגד אלו, ונמחקו עירות וכפרים. אומרים חכמינו הקדושים תדעו, שמחלוקת אחת בבית — תרבות רעה בביתו של אדם, יותר גרועה ממלחמת עולם, איך יתכן? אלא במלחמת העולם ראינו, שהיו משפחות שנצלו, התחבאו, ברחו לאיזה יער וכו', אף כשיש צרה בתוך הבית, להיכן יברח האדם?! מה יעשה כשיש לו צרות מילדיו?! על זה צריכים יסוד חזק, אם בונים את הבית ביסוד חזק, אזי הוא שריר וקיים. והיסוד החזק הוא אמונה, ואמונה זה שלום, שלום זה שמו יתברך.

בבית יהודי צריכים לדבר תמיד מהקדוש-ברוך-הוא, צריך להיות נכר שזה בית יהודי, על הדלת ישנו שלט שזהו בית יהודי — מצד ימין ישנה מזוזה. יש להרגיל את הילדים כשדופק פלוגי על הדלת, ושואל: היכן אבא או אמא, אסור ללמדם שקר, לומר אבא אינו בבית וכו', כי כשיגדלו יעשו את זאת גם להם, כשתרצו לבוא לילדים, הילדים יתחמקו, או ישליכו את האב והאם מהם והלאה, חס ושלום. וכן אחד מיסודות הבית היהודי, כשבא עני — יש לפתח לו את הדלת, וכתוב בזהר (חלק ב' קצח): מי שהקדוש-ברוך-הוא אוהבו — שולח לו מתנה עני; צריכים להרגיל את הילדים כשעני דופק על הדלת תפתחו לו, ויש לתת לכל בן או בת

איזה מטבע כפי היכלת, כדי לתנכם למצוות, כי הקדוש-ברוך-הוא עומד לימין אביון, כמו שכתוב (תהלים קט, לא): "כי יעמד לימין אביון"; אומרים על זה חכמינו הקדושים (ויקרא ובה, פרשה לד, סימן ט): העני הזה עומד על פתחך והקדוש-ברוך-הוא עומד על ימינו, אם נתת לו — זה שעומד על ימינו נותן לך שכרך, ואם לא נתת לו, דע — שמי שעומד על ימינו הוא יפרע ממך, ומי עומד על ימינו? הקדוש-ברוך-הוא; כי המכבד את העני, מכבד את הקדוש-ברוך-הוא, ולהפך — להפך, חס ושלום; ולכן צריכים להשמר מאד מאד בדברים כאלו — כשבא עני יש לכבדו, כי זה סימן של בית יהודי, בית של רחמנות, בית של הכנסת אורחים, בית של כשרות, הפרדה מחלטת בין בשר לחלב וכו', בית שיש בו ארון ספרי קדש, כשפלוני בא לביתך צריך לראות שזהו בית יהודי; אשרי מי שזוכה לבנות בית כזה!

בית-הכנסת ובית-המדרש

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר חכמינו הקדושים אומרים (ברכות ח): כל מי שיש לו בית-הכנסת בעירו, ואינו נכנס שם להתפלל, נקרא שכן רע; למי הוא שכן רע? כביכול להקדוש-ברוך-הוא, כי הוא יתברך מצוי בבית-הכנסת. וכן אומרים חכמינו הקדושים (שם ו): כל המרגיל לבוא לבית-הכנסת ולא בא יום אחד, הקדוש-ברוך-הוא משאיל בו. ויש כאן שני ענינים: ענין אחד שהקדוש-ברוך-הוא מצוי בבית-הכנסת ובבית-המדרש, ועל-כן אם אדם אינו נכנס לבית-הכנסת נקרא שכן רע, רחמנא לצלן. ענין שני: אנו רואים, שמי שבא לבית-הכנסת, הוא יתברך משגיח עליו, ואם יום אחד נעדר מבית-הכנסת, הקדוש-ברוך-הוא שואל היכן אדם זה היושב במקום זה, עד שנתודע שאדם זה חולה, אזי הוא יתברך שולח לו רפואה שלמה, או אדם זה מסבך בתובות, ורץ עתה לשלם תובותיו,

ולכן לא היה יכול לבוא לבית-הכנסת, אזי הוא יתברך משלם לו חובותיו. מכל זה רואים מעלת האדם הזוכה לבוא לבית-הכנסת ולבית-המדרש.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מה ההפרש בין בית-הכנסת ובית-המדרש? בית-הכנסת זהו מקום תפלה, בית-המדרש זהו מקום תורה. ובטור כותב (סימן קנה): 'ואחר שיצא מבית-הכנסת ילך לבית-המדרש'; הינו אחר שאדם התפלל, שיבוא ללמד תורה, וכאשר בא מבית-הכנסת אל בית-המדרש — זוכה להקביל פני השכינה, וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות סד): 'היוצא מבית-הכנסת ונכנס בבית-המדרש זוכה ומקבל פני השכינה; מהי קבלת פני השכינה? אלא הקדוש-ברוך-הוא השרה את שכנתו בזה העולם, הוא יתברך נמצא פה בזה העולם אתנו, למה איננו רואים אותו? למה איננו שומעים ומרגישים אותו? מדוע איננו מדברים אליו? כי אין לנו כלים לזה. האר"י הקדוש אומר: יש אורות ויש כלים, אורות זה ענין רוחני, אין יכולים להסביר מה זה אור, זה דבר רוחני, כלים זה דבר גשמי, דבר גשמי אפשר להסבירו, יש לי כלי, איזה פח — תקנתי אותו, עשיתי ממנו דלי, או קפסה ארגז, שק, אפשר להסביר מה זה, כי רואים את זאת, אף אור אין יכולים להסביר, מה זה אור, איך נעשה אור? אומר הזהר (חלק ב' קפד): אלמלא היה חשך, לא היו יודעים מה זה אור. לפי זה כן יכולים להסביר את האור. הבה נשתדל להבין מה זה בלשון קבלה אורות וכלים? אור זה רוחניות חיות אלקות, הקדוש-ברוך-הוא מתיה ומהוה ומקים את כל הבריאה כלה, כל מה שרואים יש בזה אלקות, כי אם לא — לא היה קיים דבר זה, ואם הוא קיים — יש בו אלקות. כלי אלו הכלים שמקבלים בהם האור. כל דבר: דומם, צומח, חי, מדבר, זהו כלי לגבי אלקות, ובפרט 'מדבר' ובפרטי פרטיות 'יהודי', שקבל על עצמו על מלכות שמים.

והבהיר מוהרא"ש נ"י מה הפרוש בזה? אלא חכמינו הקדושים אומרים (בראשית ובה, פרשה צח, סימן ו'), למה אנתנו נקראים יהודים?

על שם יהודה, מדוע לא על שם ראובן, שמעון, לוי, יששכר, זבולון, דן, נפתלי, גד ואשר, יוסף ובנימין, מדוע ניקא על שם יהודה? אלא יהודה מסר נפשו בשביל הקדוש-ברוך-הוא, האחים רחקו ממנו ועזבוהו, בהאשימם אותו במכירת יוסף, והצרך לרדת בעבור זה מאת אחיו, וכלם התרחקו וכשירד מגדלתו, אזי בא לו נסיון קשה מאד בחיים, עד שרצה להרג את תמר פלתו, ותמר לא רצתה לבזות את חמיה, כמו שכתוב (בראשית לח, כה-כו) "שלחה לומר אל חמיה לאמר, לאיש אשר אלה לו אנכי הרה, ותאמר הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה, ויכר יהודה ויאמר: צדקה ממני", והודה ולא בוש (סוטה ז:). אדם המודה על פשעיו, מודה על טעותו, על חטאו ומתודה בפרבים, הוא יקר מאד אצלו ותברך, הוא היה יכול להכחיש את זאת, עבר עליו נסיון קשה מאד, ויכול היה להשבר לגמרי. אמר יהודה: מוטב שאתביש בעולם הזה, ולא אתביש בעולם הבא (עין בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק הנ"ל); ומחמת שיהודה הודה ולא בוש, והתחזק במצבים הכי קשים — זכה למלכות, וזכה שממנו נובע השם יהודי, 'יהודי' נקרא על שם 'יהודה', יהודי המוכן למסר נפשו בעבור השני, בצדק נקרא יהודי, ולכן אנו נקראים 'יהודים'. וזו המעלה של עם ישראל, שעל אף כל הירידות והצרות וכו', מוכן למסר נפשו על קדוש השם בעבורו ותברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זאת ראינו בכל הדורות, שיהודים היו מוכנים למסר נפשם בשביל הקדוש-ברוך-הוא, ואף שהיו יכולים להנצל, אם היו ממירים דתם, חס ושלום, אף-על-פי-כן לא משו מדתם, והודו ביהדותם. ובפרט בדור האחרון הזה, בימי השואה, אנו עדים שכל עם ישראל הוא גוף אחד, אי אפשר לחלק ולפורר ולהפריד ביניהם. הגרמנים, ימח שמם וזכרם, שהם העמלקים, שעליהם התורה אומרת (דברים כה, יז): "זכור את אשר עשה לך עמלק", "לא תשכח" (שם, פסוק ט), וזו מצות עשה של זכירת עמלק, ולא נשכח מה הלקח שנלמד, לא היה אצל הגוים הבדל בין חילונים לדתיים, אשכנזים לספרדים וכו', לא היה אצלם

הַפֶּרֶשׁ וְהַרְגוּ אֶת כָּלֶם, וַיְהוּדִים הִלְכוּ בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא, מֵאִין בָּא לָהֶם הַכַּח הַזֶּה? מִיְהוּדָה. שְׁהוּדָה וְלֹא בּוֹשׁ, זֶה
הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל.

וְהִבְהִיר מוהֲרַא"ש נ"י: הֵיכֵן מְקַבְּלִים אֶת הַשְּׁלֵמוֹת הַזֶּה?
בְּבֵית-הַכֶּנֶסֶת. וְלָכֵן אוֹמֵר מוהֲרַנ"ת ז"ל, בֵּית-הַכֶּנֶסֶת לְשׁוֹן כְּנוּס,
שֶׁם הַמָּקוֹם שְׁמַתְכַנְסִים יְחִדּוֹ, אִם יְהוּדֵי נִכְנָס לְבֵית-הַכֶּנֶסֶת, הוּא
זוֹכֵה לְהַתְכַנֵּס בְּיַחַד עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאַצֵּל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּל
יְהוּדֵי בְּלֵי יוֹצֵא מִהַכֶּלֶל מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב, בְּרָגַע שְׁנֹכְנֵס לְבֵית-הַכֶּנֶסֶת
— מוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וְאָנוּ רוֹאִים זֹאת בְּחוּשׁ. וְנִבְיָא
לְדַגְמָא, שְׁהִנֵּה תִשְׁעָה תַנָּאִים, תִּשְׁעָה אַמּוֹרָאִים, תִּשְׁעָה גְאוּנִים,
תִּשְׁעָה מְקַבְּלִים, תִּשְׁעָה צְדִיקִים שְׁיִכְנְסוּ לְבֵית-הַכֶּנֶסֶת, עֲדִין אֵינֶם
מֵהוּיִם מִגִּזְוִן. תִּשְׁעֲרוּ בְּנִפְשָׁכֶם גְּדֹלַת תַּנָּא וְאַמּוֹרָא — הֲלֹא זֹהִי
חֲתִיכַת אִשׁ שְׁהַתְּלַבְּשָׁה בְּתוֹךְ גּוֹף, גְּאוּנִים — שְׁמִמִּיתִים אֶת עֲצָמָם
עַל הַתּוֹרָה, שְׁנַעֲשׂוּ חֵלֶק מִהַתּוֹרָה, מְקַבְּלִים — שְׁמִיחָדִים יְחוּדִים
וּמִמְשִׁיכִים אֶת הַשְּׂכִינָה לְמַטָּה, צְדִיקִים — שְׁדַבְּרִיקִים בְּהַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא, הֵם עֲדִין אֵינֶם מֵהוּיִם מִגִּזְוִן — כְּשֶׁהֵם תִּשְׁעָה, אִף שְׁהֵם
מְאֹד גְּדוּלִים, וְהִנֵּה בָּא מִבְּחוּץ אֵיזָה אֶפְרַיִם, אֵיזָה עֲגִלוֹן, אֵיזָה נֶגֶר,
חִט, אָדָם פְּשׁוּט בְּיֹתֵר שְׂרָחוּק מִתּוֹרָה, מִתְּפִלָּה, מִמִּצְוֹת וּמִעֲשִׂים
טוֹבִים, רְחוּק לְגַמְרֵי מִהַקְדָּשָׁה, שְׁעֵבֵר עַל כָּל הַעֲבֻרוֹת שְׁבַתּוֹרָה,
קָרְאוּ לוֹ לְהַשְׁלִים מִגִּזְוִן, וּכְשֶׁהַשְּׁלִים אֶת הַמִּגִּזְוִן, הַתִּשְׁעָה תַנָּאִים הָיוּ
יְכוּלִים לְהַתְּפַלֵּל בְּמִגִּזְוִן, יְכוּלִים לוֹמַר קְדִישׁ, קְדִישָׁה וּבְרָכוּי,
הַמְּקַבְּלִים כָּבֵד יְכוּלִים לְהַתְּפַלֵּל בְּצַבּוּר, הַצְּדִיקִים יְכוּלִים לְהַתְּפַלֵּל
בְּצַבּוּר. רוֹאִים מִכָּאן מַעֲלַת בֵּית-הַכֶּנֶסֶת, כְּשִׁיְהוּדִים מִתְכַנְסִים בְּתוֹךְ
בֵּית-הַכֶּנֶסֶת — נַעֲשִׂים אֶחָד.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י: הֵן אָמַת שְׁאָנוּ נִקְרָאִים 'יְהוּדִים' עַל שֶׁם
'יְהוּדָה' שְׁמִסַּר נֶפֶשׁוֹ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְזֶה עוֹשֶׂה כָּל יְהוּדֵי
שְׁמוּכָן לְמִסַּר נֶפֶשׁוֹ בְּשִׁבְלוֹ יְתַבְּרֵךְ, וְאַפְלוּ הֵכִי גְרוּעַ וְהֵכִי רְחוּק
מִמֶּנּוּ יְתַבְּרֵךְ — גּוֹי שׁוֹנֵא אוֹתוֹ, וְלֹא יוֹעִיל שׁוּם דְּבָר, כִּי כָּךְ
אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (סְפָרֵי בְּהַעֲלוֹתָךְ ט, י; וּמוֹבָא בְּרַשִׁי וַיִּשְׁלַח לֵג,

(ד): אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי, הִלְכָה הִיא בְּדוּעַ שְׁעָשׂוּ שׁוֹנָא לְיַעֲקֹב, וְלֹא יוֹעִיל שׁוּם דְּבַר, עִם כָּל הַשְּׁטִיּוֹת וְהַדְּמִיוֹנוֹת וְכָל הַשְּׁלוֹם הַשְּׁקָרִי, הַגּוֹי שׁוֹנָא אֶת הַיְהוּדִי, עִם יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם נֹאמַר (בַּמִּדְבָּר כג, ט): "הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכֵּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשְׁבּ", אֵין יְכוּלִים לְסַבַּל אוֹתָנּוּ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת פט): מֵאֲזוּ שְׁקַבְּלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה עַל הַר סִינַי יָרְדָה שְׁנֵאָה לְעַפְוִים; הַגּוֹיִים שׁוֹנְאִים אוֹתָנּוּ, מְקַנְאִים בָּנוּ, וּמְדוּעַ? כִּי רוֹאִים אֶת הָאֲחֻדוֹת שֵׁישׁ בֵּין עִם יִשְׂרָאֵל; חֶסֶס וְשְׁלוֹם, חֶסֶס וְשְׁלוֹם, "לֹא תִקּוּם פְּעַמִּים צָרָה" (נְחוּם א, ט), אִם נִעְדָּר חִלְּ אֲחָד, הַשֵּׁם יִשְׁמַר אֶת עִם יִשְׂרָאֵל, אִם יְהוּדִי אֲחָד נִפְטָר, נִהְרַג עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, זֶה מְזַעְזַע אֶת כָּל לְבוֹת יִשְׂרָאֵל מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, כָּל עִם יִשְׂרָאֵל מְדַבְּרִים מִזֶּה בְּכָל הַתְּפוּצוֹת, מֵאֵין בָּא דְבַר כְּזֶה? אֲצֵל הַגּוֹיִים בְּכָל יוֹם נִהְרָגִים וְהוֹרָגִים זֶה אֶת זֶה בְּרִצְיַחוֹת כְּאֵלוֹ, בְּשִׁפְכוֹת דָּמִים וּבְמַלְחָמוֹת, וְאֵין זֶה נוֹגַע לָהֶם, אֵין אֲכַפַּת לָהֶם, וְלִיהוּדִים אֲכַפַּת זֶה מִזֶּה.

אָף, הַמְּשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: יֵשׁ בְּעֵינָה אַחַת, יִשְׁנוּ דְבַר נוֹסֶף, שְׁעָלֵינוּ צְרִיכִים עֲדִין לְעַבֵּד וּלְחַקוֹת אֶת יְהוּדָה; מִצַּד אֲחָד יְהוּדָה מְסַר נַפְשׁוֹ בְּעַבּוּרָה יִתְבָּרַךְ, אֲבָל מִצַּד שְׁנַי גַּם אָמַר: מוֹטָב שְׁאֲתַבֵּישׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה מֵאֲשֶׁר אֲתַבֵּישׁ בְּעוֹלָם הַבָּא, וְאֲזִי הוּדָה וְלֹא בּוֹשׁ; עַל-כֵּן עַל כָּל יְהוּדִי לְטַל גַּם אֶת הַנִּקְדָּה הַזֹּאת וּלְלַמְּדָה מִיְהוּדָה, וְלִידַע שְׂאֵם עֲשֵׂה טְעוֹת, עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת וּלְפַיֵּס אֶת הַשְּׁנַי.

הֵינּוּ מִחַד גִּיסָא, קַבְּלָנוּ מִיְהוּדָה אֶת נִקְדַּת מְסִירוֹת נֶפֶשׁ — בֵּין אָדָם לְמִקּוּם, שְׂאֵנוּ מוֹכְנִים לְמְסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְלֵינוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה כָּל יְהוּדִי בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל; עָלֵינוּ הִרְאֵיה, אָנוּ רוֹאִים אֲצֵל עִם יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹשִׁים בְּרִית מִלָּה, וְכָלֶם שְׂמַחִים (שַׁבָּת קל), אִיזוּ שְׂמַחָה שְׁהִבִּיאוּ יֵלָד לְעוֹלָם, וּבֵן שְׂמוֹנֵת יָמִים נִמּוּל, וּמְכִינִים סְעֵדָה, מְתַלְבְּשִׁים בְּגָדֵי חַג, וּמְחַכִּים לְרַגַע הַמִּיחָל, שְׂיָבוֹא הַמּוֹהֵל וּנְקִיִּים אֶת מִצְוֹת הַבְּרִית; וְאֵף שְׁלִכְאוּרָה זֶהוּ נְתוּחַ, וּכְשֶׁהוֹלְכִים לְעֲשׂוֹת נְתוּחַ לְמִישָׁהוּ, הָאִם הַקְּרוּבִים וְהַיְדִידִים מְתַלְבְּשִׁים בְּגָדֵי חַג וּשְׂמַחִים וְכוּ? ! בְּוַדָּאֵי לֹא, אֲדַרְבָּה בּוֹכִים וּמְבַקְשִׁים רַחֲמִים מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁהִנְתוּחַ יַעֲבֹר

בשלוש, ותהיה לחולה רפואה שלמה. מדוע במצב כזה שעל האדם לעבר נתוח, כלם דואגים ומתוחים מאד שהכל יהיה פשוטה, ובברית מילה, אשר בגיל שמונה ימים לוקחים תינוק ומלים אותו, כי הקדוש-ברוך-הוא כף אָמר: "ימל לך פל זכר" — זוהי שמחה גדולה, והכל חוגגים (עין מדרש תנחומא, פרשת תצוה, סימן א'), הרי זהו גם-כן נתוח? אלא ההפרש הוא, שברית מילה זוהי מסירות נפש בשביל הקדוש-ברוך-הוא, בנדאי שקשה לאב להביא את בנו ולמול אותו, כמו שפתיב בזהר (חלק א' צה.), בשעה שהאב מביא את הבן למול, זה כמו ששם אותו על המזבח והקריב קרבן, ולכן מובא בפוסקים, אף שמצוה מן המבחר שהאב יהיה מוהל, אף-על-פי-כן אומרים האחרונים, שאם האב חש שאינו חזק מדי, שלא יעשה את הברית, כי זה כואב לו, ואף-על-פי-כן אנו רואים שעם ישראל כלם שמחים בעת ברית, ובגיל שמונה ימים מלים את בנם, ואזי נכנסת בתינוק מסירות נפש, שיהיה מוכן למסר נפשו בשביל הקדוש-ברוך-הוא, ואז נעשה 'יהודי' על שם 'יהודה', וזה מקימים כל עם ישראל, כלנו יהודים: אשכנזים וספרדים, דתיים וחילונים, כלם בני אברהם, יצחק ויעקב.

אף, מאידך גיסא, מה יש לנו לתקן? את המדה של יהודה — בין אדם לחברו, שהודה ולא בוש; הינו אם עשינו עול או טעות, יש לבקש סליחה מהזולת, על האדם לשמר על כבוד הזולת, כי ברגע שמבישים את השני ופוגעים בכבודו — אוי לו, שחסר לו חלק מהיהודה, שמסר נפשו בין אדם למקום ובין אדם לחברו, ואמר (תרגום יונתן בן עוזיאל שם): 'מוטב להתבייש בעולם הזה, ולא להתבייש לעולם הבא' — זה בין אדם לחברו, אסור להפריד בין אדם למקום ובין אדם לחברו, יהודי צריך לכבד יהודי שני, יהודי צריך לעזר ליהודי שני, בזה נשלם השם יהודי, ואם נחסר, חס ושלום, 'בין אדם לחברו', חסר הרבה עוד מ'בין אדם למקום'. לא די שבאים לבית-הכנסת — 'בין אדם למקום', אלא יש לבוא לבית-הכנסת ולהיות בשלוש עם כל אנשי בית-הכנסת, ולא לריב עם פלוני או אלמוני, יש לעזב את כל החשבונות הצדדיים,

וּלְהַקְדִּים בְּשָׁלוֹם כָּלֶם, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (יבמות צו):
 מַעֲשֵׂה בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת שֶׁל טְבֻרְיָה וְכוּ', שֶׁנֶּחֱלְקוּ בוֹ וְכוּ', עַד שֶׁנִּקְרַע
 סֵפֶר תּוֹרָה בַּחֲמַתָּן, וְהָיָה שֵׁם רַבִּי יוֹסִי בֶּן קִיסְמָא, אָמַר: תָּמִיד אָנִי,
 אִם לֹא יִהְיֶה בֵּית-הַכְּנֶסֶת זֶה עֲבוּדַת כּוֹכָבִים, וְכֵן הָיָה; אִם יֵשׁ רִיב
 בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת, מְגַרְשִׁים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׂכִינָה, בַּחוּץ לְאֶרֶץ רוּאִים
 הַרְבֵּה, שֶׁבַתִּי כְּנִסְיוֹת נִתְהַפְּכִים וְנַעֲשֵׂה מִזֶּה בֵּית עֲבוּדָה זָרָה, מֵאִין
 בָּא דָּבָר כֵּזֶה? אִם אֵין שָׁלוֹם בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת, אִם יֵשׁ מְרִיבוֹת, זֶהוּ
 בֵּית-הַכְּנֶסֶת שֶׁנִּהְיָה בֵּית עֲבוּדָה זָרָה, אֲצֵל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מֵאִד
 חָשׁוּב כְּשִׁיְהוּדִים מַחְזִיקִים עֲצָמָם בְּיַחַד, אוֹתֵהֶם זֶה אֶת זֶה, וְאֵין
 מְשֻׁנָּה מֶה עֲדָתוֹ, וְזֶהוּ בֵּית-הַכְּנֶסֶת שֶׁמִּתְכַּנְּסִים שָׁם כָּלֶם, זֶהוּ הַמְּקוֹם
 שֶׁמֵּאֲחַד אֶת עַם יִשְׂרָאֵל.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (ירושלמי
 בְּרֻכּוֹת ה, א): כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ נִכְנָס בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ נִכְנָס
 לְבֵית-הַכְּנֶסֶת לְעֵתִיד לְבוֹא; גַּם שָׁם בְּשָׁמַיִם יֵשׁ בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְאֵל
 לְאָדָם לֹאֵמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ לְהִתְפַּלֵּל, וְלֹא אָבוֹא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, כִּי בַשָּׂעָה
 שֶׁהֻצְבּוֹר מִתְפַּלְּלִים, אֲזִי יֵשׁ עֵת רְצוֹן (בְּרֻכּוֹת ח); אִם הָיוּ עַם יִשְׂרָאֵל
 יוֹדְעִים מֶה זֶה בְּתִי כְּנִסְיוֹת וּבְתִי מְדַרְשׁוֹת — הָיוּ נִכְנָסִים לְשָׁם, וְאִם
 רַק יִכְנָסוּ — כָּבֵר יִקְבְּלוּ שֶׁכֶר, וְאִף אִם אָדָם אוֹמַר: אֵינִי הִכִּי גְרוּעַ,
 אֲנִי מִחֲלָל שַׁבַּת, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, אוֹכֵל טְרֵפוֹת, עֲבַרְתִּי עַל כָּל עֲבֻרוֹת
 שֶׁבַתּוֹרָה, אֵיךְ אֶחְזֹר בְּתִשׁוּבָה? אוֹמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: תִּכְנָס
 לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, לְבֵית שְׁלִי, וְתִהְיֶה שֹׁכֵן אֵלַי, כִּי בֵּית-הַכְּנֶסֶת זֶהוּ מִשְׁכַּן
 הַשְּׂכִינָה, שָׁם מְצַטְרֵף הָאוֹר אֶל הַכְּלִי, הַכְּלִים נַעֲשִׂים גַּם-כֵּן אוֹרוֹת,
 וְהָאוֹר נַעֲשֵׂה כְּלִי, אֵיךְ? בְּגִשְׁמִיּוֹת — כְּשֶׁאָדָם יֵשׁ לוֹ תְּפוּחִים, כְּמָה
 יָכוֹל לְהַחְזִיק בְּיָד? שְׁנַיִם, שְׁלֹשָׁה, אַרְבָּעָה וְכוּ', לֹא יוֹתֵר, וְאִם יִרְצֶה
 חֲמִשִּׁים תְּפוּחִים, צָרִיף כָּלִים לְהַכְנִיסָם, אֵיזָה שֶׁקְּוֹדָמָה, וְכָכֵל
 שִׁישׁ לוֹ יוֹתֵר פְּרוֹת, צָרִיף יוֹתֵר כְּלִי, יוֹתֵר שִׁקְיוֹת לְהַכִּיל בְּהֵן אֶת
 הַפְּרוֹת. יֵשׁ לִי מַיִם, הֵיכֵן אֲשִׁימָם? בְּתוֹךְ כְּלִי, יֵשׁ עוֹד, צָרִיף לְהַכִּין
 חֲבִית גְּדוֹלָה לְהַכְנִיסָם, יֵשׁ כְּמִיּוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל מַיִם, צָרִיף הַרְבֵּה
 חֲבִיּוֹת, וְכֵן עִם יַיִן, כְּכֵל שִׁישׁ יוֹתֵר — צָרִיף יוֹתֵר כְּלִים, וְאִם אֵין
 כְּלִים, הָרִי זֶה נִשְׁפָּף, בְּרָגַע שִׁישׁ לְאָדָם כְּלִים, יָכוֹל לְהַכְנִס בּוֹ הַמּוֹן

שפּע. הקדוש־ברוך־הוא בָּרָא אֶת הַבְּרִיאָה: דוּמָם — כְּלִי לְאֱלֻקוֹת, צוּמָח — כְּלִי לְאֱלֻקוֹת, חֵי — כְּלִי לְאֱלֻקוֹת, הַשְּׁלֵמוֹת זֶה 'מְדַבֵּר', אָדָם שֵׁישׁ לוֹ שֶׁכֵּל, וְזוֹכָה לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ, הוּא נֶעֱשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל אוֹר הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְהָאָדָם אוֹמֵר: "אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂאֲנִי הִכִּי גְרוּעַ וְעִשִׂיתִי כָּל הַלְכְלוּף שֶׁבְעוֹלָם, וְאֲנִי מִשְׁכִּיל לְדַעַת, אֲנִי יָכוֹל לְחַשֵּׁב מִהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, מָה אֶעֱשֶׂה? אֲנִי רוֹאֶה אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֲנִי שׁוֹמֵעַ וּמְרַגֵּישׁ אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, מָה אֶעֱשֶׂה?" סִימָן שְׂאֵין לָךְ כְּלִי, כִּי "עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יָרְאוּ, אֲזַנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ, אֵף לָהֶם וְלֹא יִרְחִחוּן" (תהלים קטו, ה-ו), "יש לך עיניים ואינך רואה אלקות, יש לך אַזְנַיִם וְאִינְךָ שׁוֹמֵעַ אֱלֻקוֹת, יש לך אֵף וְאִינְךָ מְרִיחַ אֱלֻקוֹת, אֵלוֹ הַכֹּלִים שֶׁל הָאָדָם: הַעֵינַיִם, הָאֲזַנַיִם, הַחֻטָּם, הַפֶּה, הַיָּדַיִם, הַרְגָלַיִם, אֵלוֹ כֹּלִים לְגַבֵּי אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא.

אֵיךְ בְּכָל זֹאת יְכוּלִים לְזַכּוֹת לְחֹזֵר בַּתְּשׁוּבָה? אִם אָדָם זוֹכָה וְנִכְנָס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְיוֹשֵׁב מֵהַצֵּד, אֵף שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ עֲדִין לְהַתְּפַלֵּל, אֵף רוֹאֶה יְהוּדִים צוֹעֲקִים "אָמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּה", גַּם הוּא עוֹנֶה אִתָּם אָמֵן וְכוּ', אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שַׁבַּת קִיט): כָּל הָעוֹנֶה "אָמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּה מְבָרֵךְ" בְּכָל כַּחוֹ, קוֹרְעִין לוֹ גִּזְרֵי דֵינּוֹ שֶׁל שְׁבַעִים שָׁנָה; הֵינּוּ אֶפְלוּ נִגְזְרָה עַל אָדָם גְּזֵרָה שֶׁל שְׁבַעִים שָׁנָה, שְׁצָרִיךְ לְסַבֵּל יְסוּרֵי תַּפְתַּת בְּזֵה הָעוֹלָם, אִם עוֹנֶה אָמֵן בְּכָל כַּחוֹ מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו (ש"ס). וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר בְּנִי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁחֲזָרָה בַּתְּשׁוּבָה, הַפְּרוּשׁ הוּא שְׁצָרִיכִים לְהִיּוֹת אֵיזָה אָדָם מְשֻׁנָּה, אֵיזָה כּוֹבֵעַ מוֹזֵר לְחֻבֵּשׁ, הַפְּאוֹת צָרִיכִים לְהִיּוֹת כְּשֶׁל שֵׁד וְכַדוּמָה, הַבְּגָדִים צָרִיכִים לְהִיּוֹת מְשֻׁנִּים, אֵף אֵין זֶה נְכוּן, אֵין זֶה נִקְרָאת חֲזָרָה בַּתְּשׁוּבָה כְּלָל וְעַקֵּר, זֶה 'אֶפְנֶה' שֶׁל חֲזָרָה בַּתְּשׁוּבָה, שֶׁהוֹלְכִים מִפְּזָרִים, בְּבִגְדִים מְלַכְלָכִים וּמְרַפְּטִים, וְזֶהוּ חֲלוּל הַשֵּׁם מִמֶּשׁ, שֶׁמְחַלְלִים שֵׁם שָׁמַיִם. כִּי חֲזָרָה בַּתְּשׁוּבָה בְּאֵמֶת, הֵינּוּ לְחֹזֵר לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, לְחֹזֵר לְשָׂרְשִׁים, לְהַכְּנֶסֶת לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, אֵינְךָ רוֹצֵה מְאוּמָה, רַק לְעֲנוּת "אָמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּה", לוֹמֵר קַדְשָׁה, וְאֵט אֵט גַּם אִתָּה תִּתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא. כִּי מָה זֶה בֵּית־הַכְּנֶסֶת? מְקוֹם שֶׁל הַשְּׂכִינָה, בֵּית שֶׁל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא,

ולכן בזה שאֵתה נכנס לבית-הכנסת, אֵתה כָּבֵר חוֹזֵר בְּתִשׁוּבָה, וְכֵן שָׁכַן כְּשֶׁאָדָם יוֹצֵא מִבֵּית-הַכְּנֶסֶת, שֶׁהוּא מְקוּם תְּפִלָּה, וְנִכְנָס לְבֵית-הַמְדֻרָשׁ, לִישִׁיבָה, שֶׁהוּא מְקוּם תּוֹרָה, אֲזִי זוֹכֵה לְקַבֵּל תְּפִלָּה שְׂכִינָה, הֵינּוּ שְׂמֵת־חֵיל לְהַרְגִישׁ אֵת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר בֵּית-הַכְּנֶסֶת זֶהוּ הַכְּלִי שֶׁבוֹ שׁוֹכֵן הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זֶה הֵיךְ הַמְשָׁכָן, שֶׁשָּׁם שׁוֹכְנֵת הַשְּׂכִינָה, וְלִכְּנֵן צְרִיכִים לְרְאוֹת שְׂבִית-הַכְּנֶסֶת וּבֵית-הַמְדֻרָשׁ יִהְיוּ תָמִיד נְקִיִּים, יִהְיוּ הֵכִי מִפְּאָרִים, עַד כְּדֵי כֶּף שֶׁחֲכַמֵּינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים, שֶׁאֲסוּר לְבָנוֹת בֵּית יוֹתֵר גְּבוּהָ מִבֵּית-הַכְּנֶסֶת (שְׁבַח יא.), בֵּית-הַכְּנֶסֶת צְרִיף לְהִיּוֹת הֵכִי גְבוּהָ וְהֵכִי יִפְהָ, כִּי שָׁם מִתְקַבְּצוֹת כָּל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, וְשָׁם מִתְאַחֲדִים עִם יִשְׂרָאֵל בְּצוֹתָא; חֲזָרָה בְּתִשׁוּבָה זֹהִי חֲזָרָה לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, שָׁם תַּעֲנֶה "אֲמֵן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּה", שָׁם תּוֹכֵל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּשֵׁפֶת הָאֵם שְׁלֶךְ; אֵתה זְקוּק וְנִצְרָף לְאִיזָה דְבָר — תִּכְנַס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְתַעֲמַד בְּאִיזוֹ פָּנָה, וְתִתְחִיל לְבַקֵּשׁ מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: "אָבָא, יֵשׁ לִי בֶן חוּלָה, תִּשְׁלַח לּוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּרַמ"ח אֵיבָרָיו וּבְשֵׁס"ה גִּידָיו וּבְכֹל טַפֵּי דְמִיּוֹ". "אָבָא, אֲנִי חַיֵּב חוֹבוֹת, וְאִינִי יְכוֹל לְצַאת מִזֶּה, תִּרְחַם עָלַי". "אָבָא, אֲנִי נִמְצָא בְּצָרָה גְדוּלָה, תּוֹצִיא אוֹתִי". אִם יֵשׁ לְאָדָם שְׂכָל, יִדְבֵּר עוֹד וְעוֹד, וְאִינוּ זֶז מִשָּׁם עַד שְׁנַעֲנֶה, אֵיךְ מָה אֶתְנוּ? הַמְשִׁיךְ מוהֲרַא"ש נ"י בְּשִׂיחְתּוֹ הַקְדוּשָׁה, אֵינֶן לָנוּ שְׂכָל, אֵינְנוּ מְרַגִּישִׁים אֵת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּמְקוּם לִילָף אֶל בֵּית-הַכְּנֶסֶת וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ? יִתְבָּרַךְ וְלְדַבֵּר אֵלָיו, יֵשׁ לָנוּ מְרִיבוֹת וְנוֹפְחוֹת, אֲזַי מָה אָנוּ רוֹצִים, שֶׁבְּרַחוּב לֹא תִהְיֶינָה מְרִיבוֹת, וּבְשׁוּק לֹא תִהְיֶינָה מַחְלוֹקוֹת? אִם בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת יֵשׁ מְרִיבוֹת, אֲזַי מָה אָנוּ רוֹצִים מֵאלוֹ שְׁעֲדִין אֵינָם בָּאִים לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, מִדּוּעַ קוֹרְאִים לָהֶם חִילוּנִים, פּוֹרְקֵי עַל, בְּשַׁעֲהָ שְׂאֵנוּ אֵינְנוּ יְכוֹלִים לְהִתְאַחֵד בְּיַחַד, בְּשַׁעֲהָ שְׂאֵצְלָנוּ עֲדִין יֵשׁ גְּזַעְנוֹת וְהִתְחַדּוֹת נַעֲדָרָת?!

לְזוֹת, אָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, אִם אָנוּ רוֹצִים לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל כָּל אֲשֶׁר עָשִׂינוּ עַד עַתָּה, עָלֵינוּ לְחַזֵּר וּלְבוֹא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת — עָרֵב וּבְקָר וְצִהָרִים, וְלְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן — שְׁחֲרִית, מְנַחֵה

וְעֲרַבִּית, כִּי פִּיּוֹן שְׁאָדָם לומד תּוֹרָה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, כְּבָר
 אֵין צָרִיף שׁוּם דְּבַר בְּעוֹלָם, כִּי הַתּוֹרָה מַעֲשֶׂרֶת בְּגִשְׁמִיּוֹת, הַתּוֹרָה
 מְרַפָּאת אֶת הָאָדָם. וְאֵל לְאָדָם לומר, שְׁמַחְמַת שַׁיֵּשׁ לוֹ כָּל-כֶּף הַרְבֵּה
 צְרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוֹת, עַל-כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לָבוֹא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, אֲלֵא
 עָלָיו לְעַרְף־לְעַצְמוֹ חֲשׁבוֹן, הַאֵם זוֹכֶה לְהַכְּנֶס בְּכֹל יוֹם לְבֵית-הַכְּנֶסֶת
 וּלְבֵית-הַמִּדְרָשׁ, אִם לֹא? ! כִּי אִם אֶתְמוּל הַתְּרַשָּׁל בְּתַפְלָה בְּצַבּוּר,
 שְׁלִשׁוּם זְלוּל בְּלַמוּד תּוֹרָה וְכוּ', אִם-כֵּן אֵין לוֹ כְּלִי הֵיכָן שְׁיַכְנֶס
 הָאוֹר וְהַשֶּׁפַע, אִם הִפֵּה אֵינוֹ מְדַבֵּר לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּבֵית-
 הַכְּנֶסֶת, וְאֵינוֹ לומד תּוֹרָה בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וּמַגְבִּיל אֶת פִּיו, וּמְקַלֵּל אֶת
 בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ אוֹ הַשְּׂכָנִים הַקְּרוּבִים וְכוּ', וּמְדַבֵּר לְשׁוֹן-הֶרַע רְכִילוֹת
 וְלִיצְנוּת, אִזּוּ הִפֵּה שְׁלוֹ שֶׁהוּא הַכְּלִי — נִתְלַכְּלַךְ, מִמִּילָא מְרַגִּישׁ רִיחַ
 רַע, הוּא חֲרַשׁ — שְׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּלוּם, הוּא עוֹר — שְׁאֵינוֹ רוֹאֶה
 אוֹר, וְלָכֵן רוֹצֶה לְאַבֵּד עַצְמוֹ לְדַעַת, אֲשֶׁר אֵין לָךְ אֲנִלַת גְּדוּלָה מְזוּ;
 כִּי פֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, לְכֹל הַפְּחוֹת, יָכוֹל אָדָם לְבָרַח אִם אֵינָהּ בַּעַל
 חַיִּים רוֹצֶה לְנַשְׁכוֹ, אִךְ שֵׁם בְּקָבֵר אֵין לְהֵיכָן לְבָרַח, הַכְּנִיסוּ אוֹתוֹ
 בְּאֲדָמָה, הִנֵּה יָבֹאוּ עַכְבָּרִים, תּוֹלְעִים, נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים, וְאִם-כֵּן, זַעַק
 מוֹהֲרָא"שׁ נ"י, מַה יִּהְיֶה לָךְ אִם תִּתְאַבֵּד, וְכִי אַתָּה חוֹשֵׁב שְׁתִּסָּיִם
 בְּזֶה?! לֹא וְלֹא! טוֹב יוֹתֵר שְׁתַּתְּפַכַּח, תִּקְדַּשׁ אֶת הַכְּלִי שְׁלָךְ, אֶת
 הַפֶּה שְׁלָךְ, תִּכְנֶס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּכֹל יוֹם, תְּדַבֵּר אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא וּתְבַקֵּשׁ כָּל הַצְּטוּרָכִיוֹתֶיךָ, אַחֲר־כֶּף תִּכְנֶס לְאֵינָהּ בֵּית-מִדְרָשׁ,
 לְכוּלָּל, אוֹ לִישִׁיבָה, וְתִלְמַד תּוֹרָה. תִּפְסִיק לְקַלֵּל אֶת אִשְׁתְּךָ, תְּדַל
 לְקַלֵּל אֶת יְלָדֶיךָ וְשָׂאֵר בְּנֵי מִשְׁפַּחְתְּךָ, תִּתְחִיל לְכַרֵּךְ אֶת כָּלָם.
 כְּדֹאִיתָא בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת קָלְלָה, חֶלֶק ב', סִימָן א'), אָדָם
 הַרְגִיל בְּקַלְלוֹת — בָּא מֵעוֹלָם הַתְּהוֹ; כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּחִשְׁף, אִזּוֹ
 מְקַלֵּל, אֲבָל אִם מֵאִיר לְאָדָם אוֹר הָאֵין סוּף, אִזּוֹ תָּמִיד מְכַרֵּךְ אֶת
 כָּלָם.

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"שׁ נ"י וְאָמַר, אֲשֶׁר אוֹר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 צָרִיף כְּלִי, מֵהֵם הַכְּלִים? הַעֵינִים, הָאָזְנוֹים, הַפֶּה וְהַחֻטָּם; כְּשֶׁאָדָם
 זוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת עֵינָיו — אֵין צָרִיף לְהִסְתַּפֵּל בְּכֹל מְקוֹם טְנֵפֶת, אֵין
 צָרִיף לְשַׁמֵּעַ כָּל לְשׁוֹן-הֶרַע עֲסִיסִי — "אַתָּה יוֹדֵעַ פְּלוּנִי כֶּף וְכֶף,

פלוני עשה כן" וכו' וכו', אין מכרחים לשמע כל מה שאחרים מפטפטים, אזי מתחיל להרגיש אלקות, מתחיל להרגיש שאינני נושם אויר, כי אם אלקות, אין בעולם רק הקדוש-ברוך-הוא, והפה שלי מדבר רק טוב, אני מקדים שלום לכל יהודי, אני אוהב כל יהודי, לא אכפת מי הוא, מה עברו, אתה יהודי — בא הכנס לבית-הכנסת ונתאחד שם ביחד, נכבד זה את זה; דיקא על-ידי-זה נזכה שהשכינה תהיה אתנו. ומה גרויח? שאם יום אחד, חס ושלום, לא בא אדם לבית-הכנסת, הקדוש-ברוך-הוא ישאל היכן הוא, ויתגלה שאדם זה מסכן — חולה, אזי ישלח לו הקדוש-ברוך-הוא רפואה שלמה, או אדם זה צריך לרוץ לעבודה או לשלם חובותיו, הקדוש-ברוך-הוא יתן לו פרנסה בקלות; כל זה אם באים בכל יום להתפלל במנוח בצבור, ויושבים שם בבית-הכנסת, ולא — יהיה מר מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה מה שאומר התנא (אבות ה, ט):
 ארבע מדות בהולכי בית-המדרש: הולך ואינו עושה — שכר הליכה בידו, עושה ואינו הולך — שכר מעשה בידו, הולך ועושה — חסיד, לא הולך ולא עושה — רשע. המשנה הזו קשה מאד להבנה. ראשית — מה פרוש הולך ואינו עושה? אדם הולך לבית-הכנסת, ואינו עושה מאומה, רק נכנס ויושב שם, אומר התנא שכר הליכה בידו, הינו יקבל שכר שהלך לבית-הכנסת. ולכאורה תמוה מאד, הרי רק באתי לבית-הכנסת, ואיני עושה כלום, אני מסתפל על ארון קדש, על "שויתי ה' לנגדי תמיד", מסתפל על השם של הקדוש-ברוך-הוא, ואיני מדבר אליו, מדוע אקבל שכר? התרוץ הוא פשוט, אדם שיושב בבית, לא אורך זמן רב, ומשעמם לו, על מי מוציא עצביו? על אשתו, על ילדיו, מתחיל לקלל להתפרע, ברגע שהולך לבית-הכנסת נעשה שקט בבית. הולך ואינו עושה — אף שרק הולך ואינו עושה כלום, שכר הליכה בידו, קדם כל אינו רב עם אשתו, שנית — ילדיו ישאלו היכן אבא, ויאמרו: בבית-הכנסת, אזי גם הם יבאו, ואם-כן אפלו שאינו עושה כלום, מקבל שכר, וכן לגבי בית-המדרש הילדים ישאלו היכן אבא?

וַיֹּאמְרוּ לָהֶם: בְּכוֹלֵל. כִּי אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁהֵילָדִים שׁוֹאֲלִים הֵיכֵן אָבֵא, וְנוֹדַע לָהֶם שֶׁהֵלֵךְ לִישָׁב בֵּין יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת, אִיזוֹ בּוֹשָׁה כְּשִׁידְעוּ שֶׁאָבֵא מִסְתּוֹכֵב בְּטֵל בְּרַחוּבוֹת, שְׁלֵא לְדַבֵּר אִם נִמְצָא בְּמִקְוֹמוֹת מְגִנִּים בְּתֵי מְרוֹחַ וְכדוֹמָה, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר. וְאִם כֵּן זֶה הַשָּׂכָר, אֵךְ שָׂרֵק הוֹלֵךְ — כְּבָר הַשָּׂכָר בְּיָדוֹ.

עוֹשֶׂה וְאִינוֹ הוֹלֵךְ — שָׂכָר מַעֲשֶׂה בְּיָדוֹ. אָדָם עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵךְ אִינוֹ הוֹלֵךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, מִקָּבֵל שָׂכָר עַל הַמַּעֲשִׂים, שִׁידְעִים שֶׁאָדָם זֶה עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵךְ אֵין בְּזֶה שְׁלֵמוֹת אֵךְ יִקָּבֵל שָׂכָר.

הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה, הֵינּוּ שֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים — הֲרִי זֶה חֲסִיד. עַל זֶה אָמְרוּ בַזְהַר (חֵלֶק ב' קִיד: חֵלֶק ג' רִכֵּב): אֵיזְהוּ חֲסִיד הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ; אֵין מִדָּה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מֵאָדָם הַהוֹלֵךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, וְעוֹשֶׂה מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, מִתְפַּלֵּל לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֵׁם מִתְאַחַד הֵיהוּדִי, שֵׁם הֵיָהּ יְהוּדָה.

וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב אֶצֶל יַעֲקֹב אָבִינוּ: "אֵת יְהוּדָה שְׁלַח לְפָנָיו" ... מְדוּעַ לֹא שְׁלַח אֵת רְאוּבֵן, שְׁמַעוֹן, יִשְׁשָׁכָר אוֹ שָׂאֵר הַשְּׁבָטִים? אוֹמְרִים תְּכַמִּינּוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרֵאשִׁית וַבָּה, פְּרָשָׁה צֵה, סִימָן ג') עַל הַפְּסוּק (בְּרֵאשִׁית מו, כח): "וְאֵת יְהוּדָה שְׁלַח וְגו' לְהוֹרוֹת לְפָנָיו" — לְתַקֵּן לוֹ בֵּית תְּלִמוּד שְׁמֵשֵׁם תִּצָּא הוֹרְאָה; הֵינּוּ שֶׁהֵלֵךְ לַעֲשׂוֹת שֵׁם בֵּית-כְּנֶסֶת וּבֵית-מִדְרָשׁ, וְלָמָּה דִּיקָא יְהוּדָה? כִּי עַל שְׁמוֹ אָנוּ נִקְרָאִים יְהוּדִים, יְהוּדָה מְסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבִיל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — הֲרִי זֶה בֵּין אָדָם לְמִקּוֹם, וְיְהוּדָה הוֹדָה וְלֹא בּוֹשָׁה, הֵיָהּ לוֹ שְׁלוֹם וְאַהֲבָה עִם יְהוּדֵי שְׁנֵי — הֲרִי זֶה בֵּין אָדָם לְחֻבְרוֹ; בְּאִשְׁרֵי בְּדִרְךָ כָּלֵל אָדָם אִינוֹ מוֹכֵן לְהוֹדוֹת שְׁעֲשֶׂה טְעוֹת, אוֹ שֶׁהוֹלִיכוֹ אוֹתוֹ שׁוֹלֵל וְלֹא לְמִדּוּהוּ מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּשֶׁאָדָם מוֹדָה עַל הָאֱמֶת, הֵינּוּ שֶׁמִּתְוַדָּה: עַד עֵתָה הוֹלִיכוּנִי שׁוֹלֵל לְגִמְרִי, לֹא יִדְעָתִי מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לֹא לְמִדּוּנִי שְׁעָלִי לְכַבֵּד אֵת הַזּוֹלָת, וְלִכֵּן אֲנִי כְּשֶׁלוֹן הַכִּי גְדוֹל, אָבֵל בְּרַגַע שֶׁאֲנִי בָּא לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ וּבֵית-הַכְּנֶסֶת, וְנִתְגַּלָּה לִי שִׁיכוֹלִים לְחַזֵּר בְּתִשׁוּבָה אֵלָיו יְתֻבְרֵךְ, וְהוּא יְתֻבְרֵךְ מִחֻפָּה עָלַי וּמִצְפָּה מִתֵּי

אבוא לבית-הפנסת, אזי אני מקבל שָׁכר, אני חסיד. איזה חסיד? חסיד שלו? יתברך — איזהו חסיד המתחסד עם קונו, שעושה לפנים משורת הדין; כי אדם צריך למחל לשני, להיות מעביר על מדותיו.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר הוא למד חמש שנים אצל הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, פעם היה אצלו דין תורה, והאברך שהפסיד בדין תורה בזה וחרף וגדף את הגאון זצ"ל, והגאון שתק ולא ענה דבר. חלפה תקופת מה, האברך הזה בא אל הגאון, ובקש ממנו שיתן לו סמיכה לרבנות, והגאון קבלו בסבר פנים יפות ובחנו [ולא פאותם רבנים שנותנים סמיכה בשביל כסף וכו', כי רב נקרא רק מי שלומד ומתנגע בתורה, יושב בחדר וסביבו ספרים רבים, ולומד כל היום וכל הלילה, מוסר נפשו בשביל הקדוש-ברוך-הוא, זה רב בישראל. וכמו שאומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות בושא, סימן ב'): מתר לביש את הרבנים ששוכרים את הרבנות לשם גאונה, וראוי לבזותם ולהקל בכבודם, ואין עומדין בפניהם, ואין קוראים אותם רבי, והטלית שעליו כמרדעת של חמור; כי רב בישראל צריך למסר נפשו בשביל עם ישראל, אסור שיהיו לו אינטרסים עצמיים. זה רב אמתי, חכם אמתי, שיורד אל העם, אינו צריך כלום, וכל הכסף שמקבל מחלק לעניים, וכל מבטחו רק בו יתברך, ויודע שהוא יתברך יתן לו למחיתו, ויעזרהו]. וההוא ידע, ונתן לו סמיכה. שאלו התלמידים את רבם: רבי, הרי אדם זה ביש אתכם? אמר להם: אני מחלתי לו תכף-ומיד, ומה גם שלמד תורה, אזי בודאי התחרט, ומה גם כבר עבר ראש השנה ויום כפור וסכות, ובודאי עשה תשובה... למדים מפאן מה נקרא אדם המעביר על מדותיו ומוחל לשני, וכן מהו רב בישראל — שלומד תורה, ומוסר נפשו בשביל הזולת. וזהו בית-הפנסת — ששם מתכנסים האור והפלי ביחד, שם משיגים את פני השכינה.

לא הולך ולא עושה — רשע, מה הרשעות שלו? אין אכפת לו שלא להפנס לבית-הפנסת, ואינו רוצה לעזר לבנות בית-הפנסת,

ולא די בכך, אלא מפריע ועושה כל מיני פעלות למנע את בנייתו — זהו רשע.

ופנה מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה לאנשי שלומנו היקרים ואמר: באו בצותא נתחיל לבנות בית-הכנסת כזה, ששם יתקבצו כל העדות והמפלגות יחדו: אשכנזים וספרדים, חסידים וליטאים, דתיים וחילוניים, אין זה משנה מאיזה מוצא ועבר הוא, נבנה ביחד בית-הכנסת כזה, שכל נשמות ישראל יכולים להכנס בו, בית הכנסת שיש בו גם בית-המדרש, כולל, ויהיה שם גם הכנסת אורחים, אזי יהיו בו שלשה דברים שעליהם העולם עומד: על התורה, על העבודה, ועל גמילות חסדים; יהיה זה מקום שלומדים בו תורה, מקום שמתפללים, מקום שמארחים אורחים — אלו שלשת העמודים.

וסים מוהרא"ש נ"י בדברי המדרש: בשעה שאמר הקדוש-ברוך-הוא למשה רבנו: "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי". ומה בקש? "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם: זהב וכסף ונחשת, תכלת וארגמן, תולעת שני, ושש ועזים, עורות אלים מאדמים" וכו' וכו', הינו כל אחד יביא מה שיש לו בעבור בית-הכנסת ובית-המדרש, לאחד יש קצת זהב — שייבאנו, לאחר יש כסף — יביא את זאת, יש לפלוני תכלת — יביא תכלת, כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה שכל אחד יביא את לבו, שיבנה בית-הכנסת מחלקך, מלבך, שאתה תתרום ותעזר.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי חכמינו הקדושים (שמות רבה, פרשה לג, סימן ה') המרמזים על זאת, שקרח היה עשיר גדול (עין פסחים קיט.), ולא היה חסר לו כסף, עד ששלשה גמלים נשאו את מפתחות בתי אוצרותיו, וכל מפתח פותח אוצר גדול אחר. תשערו בנפשכם, איזה עשיר היה אם-כן! אפלו אם היה בא קרח ואומר: "אדוני משה, מה אתה צריך לבקש מכלם נדבה, שזה יביא קצת שמן, ואחר קצת ארגמן, ופלוני קצת נחשת וכו', אני אשלם את כל הוצאות הבנין הזה, אממן את כל בניית בית-הכנסת". [והוסיף

מוהרא"ש נ"י, הנה אנו צריכים לבנות בית-הכנסת, בית-המדרש, הכנסת אורחים, אולם לחתנות, ולפתע יבוא איזה מליונר וירצה לשלם הכל. מי אינו רוצה להיות המפרסם הזה, לקבל כבוד הכי גדול, שמפרסמים את שמו שתתם לבנית בית-הכנסת?!. ואף-על-פי-כן אין משה צריך עשירותו של קרח, לטל ממנו את התרומה בעבור כל עם ישראל, כי בית-הכנסת ובית-המדרש שיך לכלל ישראל, היום פלוני התורם — ידיד שלי, ומחר יתחיל לריב עמי, ויעמד בפתח ויאמר: מי שמחזיק ממשה — אסור לו להכנס לבית-הכנסת וכו'... לזאת, סיים מוהרא"ש נ"י, אני רוצה לבנות בית הכנסת כזה השיך לכלל נשמות ישראל, שלכלם יהיה בזה חלק.

בר מצוה

מוהרא"ש נ"י ספר, שפשועשה רבנו ז"ל בר-מצוה, בא דודו, בעל ה"דגל מחנה אפרים", והחל לחזקו ואמר לו, שכתוב בזהר (חלק ב' צח.) על הפסוק (תהלים ב, ז): "אני היום ילדתיך", שזה סובב על בר-מצוה; וחזק את רבנו ז"ל מאד, שימשיך בעבודת השם יתברך. ואמר רבנו ז"ל, שהדבורים שדבר עמו אז, היו יקרים אצלו עד מאד, וזכר אותם כל ימי חייו (עין שבחי-הרב"ן, חלק א', סימן ג'). עלינו לזכר, אמר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ז"ל חבר את ספר המדות בגיל שתיים-עשרה, וזכה למה שזכה עד גיל בר-המצוה, עם כל זאת כשדודו חזקו — שמח מאד על ההתחזקות. למדים מכאן, כשילד שנועשה בר-מצוה, הוא צריך חזיק מיחד; כי חכמינו הקדושים אומרים (נדה ל:), כשהעבר בבטן אמו לומדים את כל התורה כלה, והיצר טוב יושב עמו יחד, בין שיוצא לאויר העולם, בא מלאך וסוטר על פיו ושוכח את הכל, והיצר טוב נעלם לו, ומי בא תחתיו? היצר הרע. והיצר הרע נמצא אצל הילד שלש-עשרה שנה, ועובד עליו היטב ומפתהו, שיהיה שוכב, ישתולל ויקפץ,

שלא ירצה ללמד, שיתקוטט, שלא יעבד על מדותיו הרעות, פיון שנעשה בגיל שלש-עשרה, אזי שב לו בחזרה האורח — היצר טוב, שהיה אצלו לפני שלש-עשרה שנה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: המצנה הראשונה שיש לבחור בר-מצנה היא קריאת שמע, כמו שכתוב (בראשית א, ה): "ויהי ערב ויהי בקר"; אצל עם ישראל מתחיל קדם הלילה, ואחר-כך היום, איזו מצנה יש בלילה? מצות קריאת שמע היא מדאורייתא (עין ברכות ב.), וזו המצנה הראשונה לילד. והינו "ויהי ערב ויהי בקר", לגלות לכל יהודי, שקדם צריך להיות ערב, תחלה צריך להיות חשך — יצר-הרע, שמתגבר על ילד שלש-עשרה שנה, שאינו רוצה ללמד, להתפלל, הוא מתחמק, אינו רוצה לענות "אמן יהא שמה רבה", אינו רוצה לצית להורים, היצר-הרע יש לו כבר תחבולותיו השונות, וכשמגיע הילד לגיל בר-מצנה, שב היצר טוב ומתחיל להזכירו: הנה למדתי עמך תנ"ך, משניות, ש"ס, את כל התורה כלה, אז הבה נמשיך עתה ללמד. ובכן, שלש-עשרה שנה אצל הילד הם בחינת חשך, שאינו רואה אור, אבל יש לנו מצות אמונה — קריאת שמע, וזה סובב אצל כל יהודי, שאם חשך לו — תחזק באמונה, שהקדוש-ברוך-הוא בודאי לא יעזבנו.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר אחרי החזיק באמונה בא הבקר — שמאיר, מה הינו בקר? מצות עשה להניח תפלין. אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א, סימן לח): סוד התפלין זה סוד הדבקות, שאדם צריך תמיד לזכור את הקדוש-ברוך-הוא. למה מניחים תפלין על היד? כדי לקשר את היד, לידיע שהיד אין בכחה לעבד, איננה עושה פרנסה, אלא הפרנסה מאתו יתברך. ומדוע שמים על הראש? נגד המוח. לומר לאדם שלא המוח עושה לך פרנסה, אלא הקדוש-ברוך-הוא. ומדוע מקדימים תפלין של יד לשל ראש? אלא קדם צריכים לעשות לעבדה, מצוות ומעשים טובים, ואחר-כך באים אל זכות השכל. כמו שאמר רבנו ז"ל (בלקוטי-מוהר"ן, חלק א, סימן קצא), שקדם צריכים להתחזק הרבה באמונה,

ואחר-כך באים אל השכל והדעת האמתית.

וספר מוהרא"ש נ"י על בנו של הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, שמו היה רבי אלעזר זי"ע [בעל מחבר ספר "ארח לצדיק"], שהיה שוכב גדול מאד בנעוריו, ולא רצה ללמד ולהתפלל, ולא רצה שום דבר בעבודת השם יתברך, כל המלמדים היו אוכרי עצות, ובאו בתלונות אל האבא: היילד מפריע, הוא שוכב. אמר הרבי רבי אלימלך: תעזבוהו. וכן היה שהניחוהו. כשהגיע סמוך לבר-מצוה, אזי הזמין חיט שייעשה לו מלבושים לכבוד בר-המצוה. אמר החיט: "הב לי את הבד לעשות את החליפה, ומה שאמר תאמר אחריו". והחל לחתך, ואמר: "זה יהיה שרוול", אזי חזר אחריו ואמר: "זה יהיה שרוול לידי הבן שלי, שלא יוכל לעשות שום דבר רק מצוות". אחר-כך גזר את הכתפים, ואמר: "הכתפים האלו לא יוכלו לזוז רק לעבודתו יתברך". וכן היה בכל חלקי הבגד. והחל החיט לתפר את הבגד, וכשסיים מלאכתו נתן לרבי. והבן לבש את הבגד ביום בר-המצוה, והשתנה לגמרי, עד כדי כך נהיה גדול, שהרי אנו יודעים שהרבי רבי אלימלך היה ענו מאד, ואמר תמיד, שאין מגיע לו פרנסה, שהרי הכי גרוע הוא, אלא הקדוש-ברוך-הוא מרחם על בנו ליזר, שיהיה לו מה לאכל, ולכן משפיע למילך פרנסה. למדים מכאן, סיים מוהרא"ש נ"י, שברגע שנעשים בר-מצוה מקבלים את האורח הקדמון — היצר טוב בתורה. הקדוש-ברוך-הוא יעזר שנזכה לראות נחת מכל יוצאי חלצינו!

גדלות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רמו), שלפעמים צריך האדם שתהיה לו גדלות, כמו שכתוב (דברי הימים ב יז, ו): "ויגבה לבו בדרכי השם"; הינו בדרך

כָּלֵל אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים שְׁגָדְלוֹת וְגִאָוָה אֵלּוּ הַמַּדּוֹת הַמְּגִנּוֹת בְּיוֹתֵר שִׁיכוּלוֹת לְהִיּוֹת; כְּשֶׁאָדָם מַחְזִיק אֶת עֲצָמוֹ לְמַשְׁהוֹ — בְּזֶה דוֹחָה אֶת הַשְּׂכִינָה, וְכִמוֹ שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סוֹטָה ה.): כָּל הַמִּתְגַּאֵה — מִסְּלַק מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׂכִינָה. וְאוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל בַּעַל גִּאָוָה: אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוּלִים לְדוֹר בְּיַחַד; כִּי כַּאֲשֶׁר אָדָם מְבַטֵּל אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי, הֵינּוּ "אֲנִי לֹא נִמְצָא פֹה", אִזּוֹ מִי נִמְצָא פֹה? רַק הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲבָל בְּרַגַע שְׁחוּשָׁב: "אֲנִי בֵּן נִמְצָא פֹה", אִזּוֹ כְּבִיכוּל דוֹחֵק אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלִכֵּן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ (שָׁם): כָּל אָדָם שֵׁישׁ בּוֹ גִּסוֹת הַרוּחַ כְּאֵלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה וְכוּפֵר בְּעֶקֶר; כִּי דוֹחֵק אֶת רַגְלֵי הַשְּׂכִינָה, לֹא-כֵן כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, כְּאֵלוֹ אֵינוֹ נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, אִזּוֹ זוֹכֵה לְהִיּוֹת כֹּסֵא לַשְּׂכִינָה, מְרַכְּבָה לַשְּׂכִינָה, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְכָל פְּמֻלָּהּ שֶׁל מַעְלָה נִמְצָאִים בְּאָדָם זֶה, מְבַקְרִים אוֹתוֹ וְחוֹנִיִּם אֲצָלוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: מִי זָכָה לְמַדְרָגָה זוֹ בְּשִׁלְמוֹת, הֵינּוּ לְהִיּוֹת בְּטֵל וּמְבַטֵּל לְגַמְרֵי, אֲשֶׁר זוֹ הַמַּדְרָגָה הַכִּי עֲלִיוֹנָה, שֶׁאָדָם צָרִיף לְהִגִּיעַ אֵלֶיהָ? מִשֶּׁה רַבֵּנוּ, שֶׁאָמַר (שְׁמוֹת טו, ז): "וְנַחֲנוּ מָה", לֹא-כֵן אֲבָרְהָם אֲבִינוּ אָמַר (בְּרֵאשִׁית יח, כז): "אֲנֹכִי עֶפֶר וְאֶפֶר", וְכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר (תְּהִלִּים כב, ז): "וְאֲנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ"; תוֹלַעַת הִיא עֲדִין מְצִיאוֹת, רוּחֶשֶׁת עַל הָאֲדָמָה, אֲמָנָם הִיא סֶף הַכֹּל תוֹלַעַת, עִם כָּל זֹאת זֶה מַשְׁהוֹ, בְּיַדָּאִי מִי שִׁיכוּל לְהַחְזִיק עֲצָמוֹ קִטָּן כְּתוֹלַעַת, זוֹ כְּבָר מַדְרָגָה עֲלִיוֹנָה מְאֹד, אֲבָל עֲדִין אֵין זוֹ שְׁלֵמוֹת כָּל-כָּף, כִּי תוֹלַעַת יֵשׁ לָהּ מְצִיאוֹת, וְכֵן עֶפֶר וְאֶפֶר, עֲדִין יֵשׁ בְּזֶה מְצִיאוֹת, אֶף שֶׁזוֹ מַדְרָגָה גְבוּהָה מְאֹד, שֶׁאָדָם יִחְשָׁב תְּמִיד שֶׁהוּא מוֹכֵן לְהַשְׂרִף בְּעִבּוּרוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וּמְצִיר לְעֲצָמוֹ שֶׁהוּא נִשְׂרָף בְּשִׁבִיל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְנִעֲשֶׂה אֶפֶר לְגַמְרֵי, אוֹ שֶׁהוּא עֶפֶר וְכֹלָם דוֹרְכִים עָלָיו, עִם כָּל זֹאת זוֹ מְצִיאוֹת, עֶפֶר וְאֶפֶר שְׁנֵיהֶם מְצִיאוֹת, אֲבָל מִשֶּׁה רַבֵּנוּ אָמַר (שְׁמוֹת טו, ז): "וְנַחֲנוּ מָה", מָה — זֶהוּ כְּלוּם, אֲנִי מָה, אֲנִי כְּלוּם, אֵין עַל מִי לְחַלֵּק.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י הַבְּדֵל נוֹסֵף: אֲבָרְהָם אֲבִינוּ אָמַר: 'וְאֲנֹכִי',

דוד המלך אמר: 'ואני', ומשה רבנו אמר: 'ונחננו', פי משה רבנו היה פלליות נשמות ישראל, הוא רצה להחדיר בכל עם ישראל את הענין של הבטול, שאדם יבטל עצמו לגמרי להקדוש-ברוך-הוא, שיהיה בטל ומבטל לאין סוף, שכל יהודי יזכה להיות כסא לשכינה, מרכבה לאין סוף ברוך הוא, כי כך כתוב בזהר (עין ח"ב עת: ח"ג פג; תקוני-זהר נד:), שמשה רבנו תמיד הלך עם רצונות וכסופים: "איך אני יכול לזכות את עם ישראל, שירגישו אותו טעם שאני מרגיש באלקות?! איך מחדירים בנשמות ישראל אותה השגה שאני משיג באלקות?! ולכן כתוב אצלו: "ונחננו מה", שגלם בעצמו את כל נשמות ישראל ביחד, ורצה להביא אותם אל מדרגה כזו שיהיו בבחינת 'מה', כלום! ברגע שאדם כלום, אז הקדוש-ברוך-הוא והשכינה וכל פמליה של מעלה עושים אצלו תחנה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אבל זו מדרגה עליונה מאד, ולא קלה להשגה, כי אם אדם מחזיק עצמו ללא כלום, אז יכול לפל לעצבות ומרירות, עד שעלול, השם ישמר, להתנאש מחייו. ולכן, אומר רבנו ו"ל, שלפעמים צריך האדם שתהיה לו גדלות, שיחזיק עצמו שיהיה למשהו, כמו שכתוב: "ויגבה לבו בדרכי ה'", וזה מכניס בו תשוקה יותר גדולה לעלות מעלה מעלה, וזה מועיל כמו תענית. בדרך כלל כשאדם רוצה להחזיק מדרגה גבוהה יותר — צריך להתענות, כמו שאנו מוצאים אצל ר' זירא (בכא מציעא פה.), שהתענה תעניות, כדי שישכח תלמוד בבלי, פי רצה לעלות לארץ ישראל ולזכות להגיע למדרגה יותר עליונה, ולהשיג את תלמוד ארץ ישראל, אזי התענה. כשאדם מתענה — שובר את הישות והגאות שלו, ומשיג יותר רוחניות. מגלה רבנו ו"ל סוד נפלא: אם אדם מחזיק עצמו למשהו ומחזק עצמו — זה בדיוק פתענית. אבל צריך על זה שכל, כי אם אין לו שכל, אזי אבד הכל, וכמו שחכמינו הקדושים אומרים (פסחים 10:): כל המתגאה — חכמתו מסתלקת ממנו. ואם כן אומר רבנו ו"ל בתורה הנ"ל: צריכים להיות על זה חכם גדול, מצד אחד

— להחזיק עצמו למשהו, ומצד שני — לחוש שהוא כלום, ומה הפשט בזה?

והסביר מוהרא"ש נ"י: הנה אנו נמצאים בזה העולם הגשמי והחמרי, ועוברים עלינו כל-כף הרבה צרות ויסורים: זה צריך לשלם משכנתא, זה חייב חובות למפלת, לחברת החשמל, למים, זה חייב לראובן וזה חייב לשמעון וכו' וכו', זה אין לו שלום-בית, זה אין לו ילדים, וזה אין לו נחת מילדים, והנה מדברים ממדרגות כל-כף גבוהות, עד שאדם חושב: "מה רוצים ממני?! מדברים אתי ממדרגות כל-כף עליונות, מגלוי אלקות, מגלוי נשמות צדיקים, מגלוי אלקהו, מגלוי יחידה הנפש, ואני הרי צריך גשמיות?! אכל אין זה נכון, כי כל יהודי נשמתו היא מעולם האצילות, ומאין באה הרגשת החסרון? כי שכח מהקדוש-ברוך-הוא, שכח מנשמתו, שכח מהיכן בא, ולכן סובל את הסבל הגדול הזה, אבל אם אדם היה אומר: "אני נשמה מעולם האצילות, נשמה שבאה מתחת כסא הכבוד, אני נשמה שהיא חלק אלוך ממעל, אני רוצה לזכות לראות את הקדוש-ברוך-הוא מכל דבר", אזי ממילא היו מתבטלים כל הצרות והיסורים והמרירות, והיו נמתקים ממנו כל הדינים. נמצא, כשאדם מחזיק עצמו למשהו, מחד גיסא — זה ישפית ממנו את הרוחניות, ומאידך גיסא — יזכה לעלות עוד ועוד.

ואמר מוהרא"ש נ"י: למה אין האדם מצליח בגשמיות? הנה אנו רואים שאדם ישן עד שעה מאחרת, למרות שאיננו עיף, מדוע? אלא נכנסו בו מרירות ודפאון, הוא נופל ביאוש ועוזב הכל, עד שאומר לעצמו: "למה לי לצאת מהמטה" וכו', או שמתמת היאוש אינו רוצה מאומה, אינו רוצה לצאת לעבודה, ואומר לעצמו: "אין עבודה", "אין כסף" וכו', מאין בא דבר כזה? הרי כל העולם פלו מלא עבודה, כל העולם פלו מלא כסף, למה אם-כן אינו יוצא לעבודה? מדוע אין לו כסף? כי הוא עצלן, ונכנס בו דפאון פנימי, אם היה זריז, וקופץ מהמטה, לוקח כל עבודה שמציעים לו, היה ממלא את כיסיו בכסף — זה בגשמיות.

כמו־כן ברוחניות, רבנו ז"ל אָמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קלג): כָּל הָעוֹלָם מְלֵא אוֹרוֹת, לָמָּה אֵין הָאָדָם רוֹאֶה אוֹר? מְדוּעַ חָשֶׁךְ לוֹ וְאֵינוֹ מְרַגֵּשׁ פִּי אִם אֶפְלָה גְמוּרָה, וְחָשׁ שֶׁהוּא מְסַבֵּב עִם חָשֶׁךְ כְּפוֹל וּמְכַפֵּל, וְאֵינוֹ רוֹאֶה אוֹר בְּקִצָּה הַמְּנַהֲרָה? אֵיךְ יִתְּכֵן דְּבַר כְּזֶה, הֲרִי כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ מְלֵא אוֹרוֹת? אֵלֹא הָאָדָם נִמְצָא בִּיאוֹשׁ וּבְדַכְּאוֹן, הוּא עֲצֵל, אִם רַק הִיָּה קוֹפֵץ בְּזִרְיוֹת, הִיָּה רוֹאֶה שְׁכָל הָעוֹלָם כָּלוּ זֶהוּ אוֹרוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְהִיָּה שֶׁשׁ וְשִׁמְחָה וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ: "הִנֵּה אֲנִי יָכוֹל לְהִתְלַבֵּשׁ בְּצִיצִית", אֲשֶׁר אוֹר הַצִּיצִית גָּדוֹל כָּל-כֶּף יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם הַזֶּה", אוֹ "אֲנִי זוֹכֶה לְהֵאִיר עָלַי אוֹר הַתְּפִלִּין, וְלִהְנִיחוֹ יוֹם יוֹם"; אֲשֶׁר הָאוֹרוֹת שְׂזוּכִים אֲלֵיהֶם עַל-יְדֵי הַנְּחַת תְּפִלִּין — אֵין לְתֵאָר וְאֵין לְשַׁעַר כָּלֵל, עַד שֶׁהִגְמֵרָא מְסַפֶּרֶת (בְּרִכּוֹת ל:), שֶׁהָיוּ תַנָּאִים שֶׁלֹּא פָּסַק הַחַיּוּף מִפִּיהֶם כָּל הַיּוֹם, עַל שֶׁזָּכוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין, וְאָמְרוּ: "אֲנֵא תְּפִלִּין מִנְחָנָא". אוֹ "יֵשׁ לִי מְזוֹנָה עַל פֶּתַח בֵּיתִי", אוֹ "אֲנִי שׁוֹמֵר שְׁבֵת", אֵיזוֹ שְׂמִחָה הִיא זֹו שֶׁעוֹשֶׂה אֶת רְצוֹן הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִכָּל שְׁכֵן כְּשֵׁשׁ לְאָדָם שְׁכָל וְלוֹמֵד בְּכָל יוֹם כְּמָה פְּסוּקִים חֲמֵשׁ וְרַש"י עִם הַתְּרַגּוּם, וְאוֹמֵר פֶּרֶק מְשֻׁנִּיּוֹת, דִּף גְּמֵרָא, פֶּרֶשָׁה מְדַרְשׁ, סִימָן בְּשִׁלְחַן עֲרוּף, דִּף בְּזִהַר, דִּף בְּתַקּוּנִים, כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ אֵינוֹ שְׂוָה כְּנֶגֶד לְמוֹד הַתּוֹרָה. וְכַמוֹכָא (בִּירוּשְׁלַי פֶּאָה, דִּף ד.) עַל הַמְּשֻׁנָּה: "וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּלֵם" — אֶפְלוּ כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ אֵינוֹ שְׂוָה לְדַבֵּר אֶחָד שֶׁל הַתּוֹרָה — אֶפְלוּ כָּל מְצוּוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה אֵינָן שְׁוֹת לְדַבֵּר אֶחָד מִן הַתּוֹרָה; הֵינּוּ כָּל הַשְּׂכָר שֶׁבְּעוֹלָם אֵינוֹ שְׂוָה עַל לְמוֹד אֶחָד שְׁלוֹמֵדִים; וְלְבִסוּף אָנוּ נוֹכְחִים בְּמַצִּיאוֹת, אֲשֶׁר בְּמִקּוֹם לְשׁוֹשׁ וְלְשִׁמְחָה, בְּגִי-אָדָם הוֹלְכִים בִּיאוֹשׁ וּבְדַכְּאוֹן, שְׁבוּרִים וְרְצוּצִים, וְחָשֶׁךְ וּמָר לָהֶם, וְרַק שׁוֹאֲלִים אֶת נַפְשָׁם לְמוֹת. מִהֵיכֵן בָּא דְבַר כְּזֶה? אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל כַּנ"ל: אִם הִיָּה הָאָדָם מְכַנֵּס בְּעַצְמוֹ גְּדִלוֹת: "אֲנִי שְׂוָה לְמִשְׁהוֹ, אֲנִי נִשְׂמָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, אֲנִי בֶן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲנִי עוֹזֵב אֶת עַצְמִי", הֲרִי זֶה כְּמוֹ תַעֲנִית שְׂאָדָם מִתְעַנֶּה, וְכִינֵן שֶׁמִּתְעַנֶּה נִחְלָשִׁים כַּחוֹת גּוֹפוֹ, וּבְרַגַע שֶׁנִּחְלָשׁ כַּחוֹ, אֲזִי מְאִירָה בּוֹ הַנְּשִׂמָה. וּבְכֵן מְגַלֶּה רַבְּנוּ ז"ל, כְּשֶׁאָדָם מַחְזִיק

את עצמו למשהו, כשחש ששׂוה, זה נותן לו כח להתעלות מעלה מעלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ולכן אף שמדת הגאונה והגדלות מגנה מאד, אבל לעבודת השם יתברך צריך שתהיה לאדם גאונה וגדלות. כמו שאנו אומרים (בפיוט 'האדרת והאמונה'): "הגאונה והגדלה לחי עולמים", אם זה לחי עולמים — בשביל הקדוש-ברוך-הוא, שהוא חי עולמים, אז מתרות הגאונה והגדלה, אף אם מחזיק את עצמו ליש ומציאות, והוא סתם בעל גאונה, וחושב: "רק 'אני' ושוב 'אני' ושוב 'אנכי', ושוב 'אנכי', ותבואו ותשתחוו אלי", אזי איז לו ואזי לנפשו, טפה סרוחה, היום הוא כאן ומחר בקבר, ושם יחגגו כל השרצים והקמשים, יבואו עכברי שדה ויערכו סעדה גדולה מבשרו, ומה שישאירו — יבואו תולעים ויאכלו, ומה שיותירו — יבואו נמלים ועקרבים... ואם-כן מה לו לאדם להתחזיק עצמו בגדלות, מה לו להרגיש גדול כל-כך? ! גאונה וגדלות הן מדות מגנות מאד, ובזה מוכיח האדם כי שוטה הוא, ואין לו דעת וחקמה ושכל, כי מה יש לו להתחזיק מעצמו?! ולחשוב: "אתם יודעים מי אני" וכו' (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצד); לא-כן כשיש לאדם גאונה וגדלה לחי עולמים, שאומר לעצמו: "אני בן הקדוש-ברוך-הוא, אני יכול לזכות גם-כן להרגיש נעם אלקות, וכל העולם אלקות, וכשאני מתלבש עם ציצית אני שמח כל היום בזה שהתלבשתי בבגד המלך, ואני מתעטר בכתר המלך — זוהי מצות התפלין, שאלו אורות צחצחות, ויש לי על פתח ביתי מזוזה, שהקדוש-ברוך-הוא שמרני, ואני זוכה לשמר שבת, ואוכל בשרות" וכו' וכו'; ומכל שכן וכל שכן כשיש לאדם שכל, ויודע מה זה ללמד כמה פסוקים בחמש בכל יום, כמה פרקים במשניות, כמה סימנים בשלחן ערוך וכו', ושמח ורוקד, אזי אין חסר לו גם בגשמיות, יש ברוך השם, עבודה בשפע, יש כסף בשפע, כל הרחובות מלאי כסף ועבודה, מחפשים פועלים, מחפשים אנשים שימלאו את הפיסים בכסף, ומדוע אין האדם רואה? מחמת שיש לו גאות וגאונה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ישנו פתגם בעולם, שעוד לא ארע במציאות שאדם מת מרעב, אלא מת מחמת גאווה, מרעב עוד לא גועו, גועו ומתו מגאווה. מה הפשט בזה? אם אדם היה הולך מבית לבית ומבקש, כל אחד היה מרחם עליו ונותן לו אכל, אבל הגאות שלו לא הניחה לו: "וכי אני אלף לשכני לבקש לחם לאכל ומים לשתות?! ועל-כן אינו הולך, ואם-כן גוע מרעב ונעדרות ולא מרעב. כן הדבר מי שהיה מרגיש את הנעם והערבות של הקדוש-ברוך-הוא, וחס את הטעם הטוב של הצדיקים, ואת האורות שיש בתוך הספרים, תכף-ומיד היה לוקח חבילת ספרים ומפיצם ברחובות ובשוקים, בבתי-כנסיות ובבתי-מדרשות, באוטובוסים וברכבות, בצמתים וכו' וכו', אזי היה רואה איך פיסו מתמלאים, אף לזה צריכים הרגשת רוחניות אלקות, שמרגיש שכל העולם מלא אלקות, והוא רוצה לזכות עוד יהודים להכניס בהם אלקות, ואז לא היה חסר לו מאומה — לא בגשמיות ולא ברוחניות.

וסיים מוהרא"ש נ"י: ועל-כן אשרי האדם הזוכה להכניס בעצמו גדלות דקדושה, שהיא כמו תענית, שמכניע את הרע שלו; וברגע שרוצה, חס ושלום, לחטא או לעשות איזה דבר רע, תכף-ומיד נזכר: "אני בן של הקדוש-ברוך-הוא, אני חלק אלוך ממעל, איך ארד ואעשה דבר מגנה ומלכלך כזה?! אם-כן בזה שמחזיק עצמו למשהו, הינו שהוא חלק אלוך, בזה מכניע את החלק של החומר, של הגוף, וזהו כמו תענית.

ולכן עלינו להיות חזקים בעצמנו, לזכר מי אנחנו, אנו בני הקדוש-ברוך-הוא, כמו שפתוב (דברים יד, א): "בנים אתם לה' אלהיכם", ברגע שיודע אדם שהוא בן של המקום ברוך-הוא, אזי היה עושה כל מה שהיה יכול, והיה חושב: "למה להיות עצל בגשמיות?! למה לשכב כפגר מת?! והיה קופץ מהמטה ורץ לבית-הכנסת, "מדוע לא לרוץ לעסק בעבודה?! וביאיו? עבודת הקדש, לחנך ילדיו, להיות מלמד או מורה בבית-ספר, או לילך

לומר דרשות בבתי-כנסיות ובבתי-מדרשות, לגלות את הקדוש-ברוך-הוא, או לילך להפיץ את ספרי הצדיקים, אזי ממילא יש לו שנים: גשמיות — שהוא עובד, וכן רוחניות — שמגלה את הקדוש-ברוך-הוא, וכל שפן וכל שפן שזוכה גם לקיים את מצוות הבורא יתברך שמו — ציצית, תפלין, מזוזה, שבת, פשרות, טהרת המשפחה, למוד תורה: מקרא, משנה, גמרא, מדרש וכו' וכו'. וסיים מוהרא"ש נ"י: "ראו, אם-כן, למה גדלות דקדשה יכולה להביא, ואשרי מי שמכניס בעצמו דבורים אלו!"

גנבה

מוהרא"ש נ"י אמר: אדם צריך להשמר מאד מאד לא לקחת דבר שאינו שייך אליו, ברגע שאדם לוקח דבר שאינו שלו, זהו תחלת כשלונו בחיים, נטל דבר קטן, עפרון או עט של חברו בלי ידיעתו, זה תחלת הפשלו. לקח מחברת או ניר של חברו, כבר מתחיל להיות פתם בנשמה, וזה תחלת הגנבה. וכשנשאל: מדוע לקחת ללא רשות? אומר 'סתם' וכו', ומזה עלולים להגיע אחר-כך לדברים נוספים. אומר רבנו ז"ל ספר המדות (אות גנבה ויגזלה, סימן א'): מי שנפתה לבו לגזל, וכיין שהתיר לעצמו גזלת חברו, הרי הוא מוכן לכל חטא ועון, ואין תקנה להסירו מדרכו הרעה; עד כדי כך, כשאדם מורה לעצמו התר לטל דבר שאינו שלו, אחר-כך קשה להוציא מהמדה הרעה הזו, סוף גנב לתליה, סוף גנב למיתה, סוף גנב לפלא. ולא יועיל לו מאומה. מכניסים אותו בפלא תולים אותו וממיתים אותו. ולכן צריכים להשמר מאד לא לקחת דבר שאינו שייך לו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שחכמינו הקדושים מספרים (בבא מציעא כד.) על מר זוטר א חסידא, שנגנב כוס של כסף מהאורח שלו, הוא

רָאָה תַלְמִיד אֶחָד שְׁנוּטֵל יָדָיו וּמְנַגֵּב בְּבִגְד חֲבֵרוֹ, אָמַר: זֶה הוּא שְׂלֵא אִכְפֹּת לוֹ עַל מְמוֹן חֲבֵרוֹ, כִּפְתֹת אוֹתוֹ וְהוֹדָה; עַד כְּדֵי כֶּף חֲמוּר עֲנִין הַזְלוּזֹל בְּמְמוֹן חֲבֵרוֹ, שְׁמַתוּךְ כֶּף מְדַרְדֵּר עַד לְגִזְלָה וּגְנֵבָה. לְזֹאת, אִם רוֹאִים מְעִיל מִשְׁלָךְ עַל הָאָרֶץ — יֵשׁ לְהִגְבִּיהוּ, אִף שְׂאִינוֹ שְׁלָךְ, אִם תִּשְׁמַר עַל חִפְזֵי חֲבֵרְךָ, יִשְׁמְרוּ אַחֲרָיִם עַל חִפְצֶיךָ, בְּגֵד הַזּוֹלָת מִנַּח עַל הָאָרֶץ, יֵשׁ לְהִשְׁמַר לֹא לְדֶרֶךְ עֲלִיו וְלְהִגְבִּיהוּ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: הַחַיִּים בְּזֶה הָעוֹלָם הֵם כְּרָאִי, אֵילוֹ פְּנִים שְׂאֵתָה מְרָאָה עֲצֻמָּה לְמוֹל הָרָאִי — כֶּף אֵתָה רוֹאָה בַּחֲזָרָה, אִם אָדָם מַחֲיָךְ בְּרָאִי — רוֹאָה מוֹלוֹ אָדָם עִם חַיּוֹף, אִם אָדָם מְרָאָה פְּנִים עֲצוּבוֹת — יִרְאָה לְנַגְדוֹ אוֹתוֹ דְּבָר; הָאֶחָד יֵשׁ לוֹ פְּנִים רְגוּזוֹת — כֶּף יִשְׁתַּקֵּף בְּחַיּוֹ, שְׁכֹלָם בְּרִגְזוֹ עִמוֹ. אֶחָד גּוֹנֵב מִמִּישֵׁהוּ — כֶּף יִקְרָה לוֹ. כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה כְּרָאִי, בְּאוֹתָם הַפְּנִים שְׁמִבִּיטִים — כֶּף מְקַבְּלִים בַּחֲזָרָה. וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר לֹא פִעַם אַחַת שְׁמַע סְפוּרִים מְאֲנָשִׁים שְׁגָנְבוּ לָהֶם כֶּסֶף וּבִכּוּ אֶת מֵר גּוֹרְלָם לְפָנָיו, וְלֹא אָרַךְ זְמַן רַב וְהַחֵל לַחֲקֹר בְּעֵנִין, וְנוֹכַח לְרֹאוֹת שְׂאוֹתָם אֲנָשִׁים גָּנְבוּ אֶצֶל אַחֲרָיִם, אִזּוֹ שְׁלָם לָהֶם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מָנָה אַחַת אֲפִים, וְנִגְנַב לָהֶם בְּכֶפֶל כְּפָלִים. וְאָמַר, שֶׁהֵנָּה קָרַב עֲתָה פּוּרִים, אֲנָשִׁים הוֹלְכִים בְּעֵבוֹר צְדָקָה, וְאוֹמְרִים דְּבָרֵי שְׁקֵר: "אֲנִי הוֹלֵךְ בְּעֵבוֹר הַכְּנָסֶת כְּלָה, אוֹ בְּעֵבוֹר חוֹלִים וְעֵנִים" וְכַדוּמָה, וּמָה מִתְבָּרֵר? שְׁנוּטֵלִים אֶת הַכֶּסֶף לְעֲצָמָם וְקוֹנִים חִפְצִים אִישִׁיִּים, וְאִינָם מִשְׁתַּמְשִׁים בְּזֶה בְּעֵבוֹר צְדָקָה כְּלָל וּכְלָל. וְלֹא אוֹרֵךְ זְמַן רַב וְגוֹנְבִים מֵהֶם חִפְצֵיהֶם וְשֹׂאֵר דְּבָרִים יִקְרִי עֲרֹךְ שְׁקֵנוֹ בְּכֶסֶף שֶׁהִלְכוּ לְמִטְרוֹת צְדָקָה, וְהֵם בּוֹכִים וּמְבַכִּים. אִךְ שְׁכַחוּ שֶׁהֵם גָּנְבוּ מְאֲנָשִׁים, וְעֲתָה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁלֵּם לָהֶם בְּכֶפֶל כְּפָלִים.

וְהַמְשִׁיךְ מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר חֲכַמֵּינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (בְּבֵא קַמָּא עַט:), מַדּוּעַ גָּנַב מְשַׁלֵּם כְּפָל? כִּי עוֹשֶׂה עֵין שֶׁל מַעְלָה כְּאֵלוֹ, אֵינָה רוֹאָה. מָה זֶה עֵין שֶׁל מַעְלָה? אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לוֹ עֵינַיִם, אִךְ אֶחָד לֹא יִגְנַב כְּשֹׂאֵדָם יִרְאָהוּ, כִּי פּוֹחַד שִׁיעֲצֹרְהוּ, אִךְ שׂוֹכַח שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְסַתְּפֵל מִלְמַעְלָה. וְאִם-כֵּן כְּשֹׂאֵדָם, חַס וְשְׁלוֹם,

גונב, הוא עושה את העין של הקדוש-ברוך-הוא פעין של מטה, הינו כמו שלמטה אף אחד אינו רואה, כך נדמה לו שגם הקדוש-ברוך-הוא אינו רואה, חס ושלום. ולכן, אם עשית כפל, שהשנית עינו יתברך לעין בשר ודם, אז תשלם כפל, כי אף שאדם אינו רואה, אבל הקדוש-ברוך-הוא רואה הכל, צופה כל הנסתרות. ועל אדם להשמר מאד אם עושה עול וגונב ממישהו, לבסוף משלם כפל כפלים. וזהו שרואים הרבה בני-אדם שבוכים שאין להם כסף, ויש עליהם צו הוצאה לפעל, או נוטלים חפצים מבתיהם וכו', והם בוכים — מדוע הגיע להם דבר זה? אף מן הסתם לוו מאנשים כסף ולא השיבו, אשר זו נקראת גנבה, ולכן באים ונוטלים להם את חפציהם. ואלו מעשים שבכל יום, אם אין האדם שומר על חפץ חברו — נקרא גנב, מפל שכן פשלוקח חפץ חברו — שנקרא גנב, ואז נוטלים לו לבסוף את החפץ; ואין פדאי לנסות לקחת, חס ושלום, כי הקדוש-ברוך-הוא יטל ממנו כפל כפלים.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר הבעל-שם-טוב זי"ע נסע פעם עם עגלוננו אלכסי, ובדרך עברו בשביל ארץ ומשני צדדיו פרדסי תפוחים, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע היה דבוק בו יתברך ועיניו עצומות, ואלכסי דהר עם הסוסים, אף ריח התפוחים חדר עמק באפו, והיה לו תאבון לטל כמה תפוחים. בכך, עצר את העגלה ונגש אל עץ ורצה לקטף מן הפרות, לפתע צעק הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: אלכסי, רואים! אזי תכה-ומיד ברח העגלון, התישב על מושבו, תפס במושכות, והחל לדהר, והתבונן לכל הצדדים, ולא ראה אף אחד, הביט שוב בצדיק שהיה דבוק בו יתברך, וחשב שהוא ישן, אזי עצר שוב את העגלה, והחל לקטף תפוחים, והצדיק הקדוש החל לצעק שוב: אלכסי, רואים! ושוב עזב העגלון הכל, תפס במושכות ודהר במהירות, וכן היה בפעם השלישית, ואז לא עצר בעצמו, ושאל את הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: הלא אף אחד איננו פה?! והצביע הצדיק כלפי מעלה, ואמר: הנה הקדוש-ברוך-הוא מסתכל. ובכך, למי הראה זאת הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע? לגוי, שטבעו לגנב.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, על אחת כמה וכמה עלינו להשמר מאבק גזלה, וכל שכן להרגיל את הילדים בעודם קטנים, לבל יטלו דבר שאינו שייך להם, ואף שזה טבע רע של ילדים, שנוטלים כל אשר רואים ללא נטילת רשות, יש לחנכם ולעקר מהם מדה זו, אחרת פשיגדלו לא יוכלו לשבר מדה רעה זו של גנבה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר על האדם להרגיל עצמו להיות טוב, לתן צדקה וחסד, לא רק שלא יטל מה שאינו שלו, אלא יתן משלו, כל אחד צריך לעזור לזולתו. וזהו שאומר רבנו (ספר המדות, אות גנבה וגזלה, סימן ז'): מי שקופץ ידו מצדקה — גזלנים באים עליו; אינך נותן צדקה, יבואו גזלנים ויטלו חפצייך. לזאת, עלינו להרגיל עצמנו לתת לכלם, תמיד לתת לשני, איננו צריכים שיתנו לנו, על האדם להרגיל עצמו להיות עשיר. הינו מה זה עשיר ומה זה עני? אין עני אלא בדעת (נדורים מא.), אין עשיר אלא בדעת. כשיש לאדם שכל הוא העשיר הכי גדול, כשאין לו שכל הוא העני הכי גדול. רואים במציאות בני-אדם שיש להם כל-כף הרבה כסף, רכוש, רכבים, ואף-על-פי-כן הם גוזלים, רוצים ומבקשים עוד ועוד, ואף שהם העשירים הגדולים ביותר, הם העניים הגדולים ביותר, כי בוכים תמיד ומבכים: "אין לי", מבקשים מהם צדקה, והם מספרים ספורים: "אין לי" וכו', ולבסוף נוטלים מהם הכל. ולהפך אנו רואים, אדם שהוא עני, אשר באמת אין לו, אך כשבא אליו יהודי, נותן לו ממה שיכול, הרי זה העשיר הגדול ביותר. עשיר — גונב וגוזל, מדוע? כי תמיד אומר: אין לי. עני הנותן תמיד לאחרים — הוא העשיר הכי גדול, כי מי שנותן לאחרים אף פעם לא יגנב ולא יגזל ולא יטל דברים שאינם שלו, אזי הוא הכי עשיר, ישמר תמיד לא לגע בחפץ הזולת, תמיד יבקש רשות להשתמש בחפץ האחר. פי נטילת חפץ ללא רשות זו גנבה. וכן אם מוצאים חפץ הזולת יש להשיבו ולקיים מצות 'השבת אבדה'. וזה צריך להרגיל עצמו בעודו צעיר, אחרת כל ימי חייו רק יגנב ויגזל מהשני.

ובכן, סיים מוהרא"ש נ"י, עלינו לעקר מאתנו את המדה הרעה

הזו של גנבה, המדה הרעה שתמיד בוכים — "אין לי", ולקנות את המדה היקרה של שמירה על חפצי הזולת, ונתינה לשני תמיד. כי מי שאינו מהנה אחרים בממונו, על-ידי-זה גולנים באים עליו. ולכן עלינו להחדיר בעצמנו היטב, לחלק תמיד לזולתנו ממה שיש לנו, לתת לזולת תמיד, ולא לגנב ממנו, אזי תמשך עלינו השגחה גדולה, והקדוש-ברוך-הוא ישפיע עלינו שפע.

גאָרָה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן יא), שגאות ונאוף תלויים זה בזה; אם רואים אדם גאותן, סימן שבהצנע הוא נואף גדול, פי ענוה הולכת עם תקון הברית; מי שזכה לתקון המוח, תקון הברית, כבר אינו רוצה כבוד, הוא נבזה ונמאס בעיניו, כי מרגיש את כבודו יתברך בכל העולם, הוא רואה את הקדוש-ברוך-הוא, רואה אלקות, כמו שכתוב (יחזקאל מג, ב): "והארץ האירה מכבודו"; אדם זה מחזיק בדרגה של מלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו, ג), אדם זה בטל באין סוף ברוך הוא, ויודע שאין נמצא בעולם רק הקדוש-ברוך-הוא. אבל להגיע למדרגה זו אי אפשר בשום פנים ואופן, אלא כשזוכה להיות ענו. וכיצד זוכים להיות ענו? על-ידי תקון הברית, שהמח שלו מתקן, אז לא יבא לידי פגמים, ולהפך אומר רבנו ו"ל: גאות ונאוף תלויים זה בזה, רחמנא לישזבן, כשאדם נואף ועושה מעשה זמרי — דוחה את השכינה, פי כל המתגאה, שכינה אינה חשובה לפניו.

ובאמת, אמר רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כב), העולם טועים מה זה ענוה, וחושבים שענוה היא כשאדם הולך כפוף בבגדים קרועים, יושב וראשו מטה בתוך עצמו, אומר רבנו ו"ל שזו נקראת חנפה, כי אדם זה רוצה להתניף לבני-אדם, רוצה שיתנו

לו כבוד, כאומר: "תראו איזה ענו אני", אשר אין עוד גאות גדולה מזו.

והבהיר מוהרא"ש נ"י: מה ההפרש בין גאות לענוה? אדם יכול ללכת לבוש בבגדי זהב, עטור בכתר, ולרכב על כרכרה של זהב, ויהיה לו כל הכבוד המדמה, ואף-על-פי-כן הוא בטל ומבטל בעיני עצמו לגמרי, ויכול אדם ללכת קרוע וכלוי בבגדים מרפטים, מלא פצעים, ונוטף ממנו כל מיני לכלוך, ויהיה הבעל גאון הגדול ביותר. ואנו רואים אצל בני-אדם כיצד מגדירים בעל גאות, וכיצד מגדירים ענו? רואים אדם עם כובע קמוט, נעלים קרועות, נודף ממנו ריח רע, הולך עם בלויי סחכות, אומרות הבריות: "איזה ענו זה", ובאמת אדם זה גאותן, הוא צריך תשומת לב, רוצה שכלם יחזיקו ממנו, ולכן מנסה להיות משנה מאחרים. כי מה זה ענו? בטל ומבטל באין סוף ברוך הוא, יודע שאין שום מציאות בלעדיו יתברך, אפלו שהולך עם בגדי זהב וכרכרה של זהב, הוא בעצמו שפל בתכלית השפלות, שבור כחרס הנשבר; כי גאות הינו שמתחזק עצמו למשהו, וענו הינו שבטל ומבטל באין סוף ברוך הוא, אבל נקדה זו מי ענו אמת ומי גאותן, היא נעלמת ונסתרת מעין הבריות, אף אחד אינו יכול לדעת, ברגע שאדם מנסה להגדיר — פלוני זה ענו וזה בעל גאות, תדעו שהוא בעצמו שקרן.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר ידוע, שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בהושענא רבה האחרון לחייו, אמר לתלמידים, שהולך להסתלק מהעולם, ויחפשו להם רבי חדש, התלמידים החלו לבכות, ואמרו: רבי, רבי, אל מי נתקרב? ענה ואמר להם: תסעו אל איזה צדיק שתחפצו, אף תבקשוהו עצה לעקר מעצמכם את הגאון ולבא לידי ענוה, אם יתן לכם עצה כזו, תדעו שאין זה רבי אמת, ואם יאמר לכם: אין על זה עצה, רק הקדוש-ברוך-הוא יעזר, כי אי אפשר להנצל מזה, תדעו שזהו צדיק אמת. והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע נסתלק בחג השבועות, ואז חפש כל אחד מהתלמידים רבי להתקרב אליו, וזה היה סימן בידיהם; אם אחד יכול לתת עצה איך להנצל

מגאות, ידעו שאין זה הרבי האמתי, כי כף אִמֵר הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ, שאין על זה שום עצה. וכן הָאֵר"י הַקְּדוּשׁ נִסְתַּלַּק עִם הַפְּסוּק (תהלים לו, יב): "אֵל תְּבוֹאֲנֵי רֶגֶל גְּאוּה", וכן הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ נִסְתַּלַּק עִם פְּסוּק זֶה. כִּי עַד הִרְגַע הָאֲחֵרוֹן, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אָדָם צָרִיךְ לַפְחֹד וְלַחֲשֹׁשׁ אִם אֵינְנו מְלֵא יִשׁוּת, אִם אֵינְנו בְּעַל גְּאוּה, וְזֶה אֵף אֶחָד אֵינּוּ יָכוֹל לְדַעַת, יָכוֹל לִהְיוֹת אָדָם שֶׁמִּשְׁפִּיל עֲצָמוֹ עַד עֶפֶר, וְכוֹנֵנֵתוֹ הַפְּנִימִית הִיא גְּאוּה וְזִדּוֹן לֵב, וְאֶחָד יָכוֹל לְהַתְּנַהֵג בַּגְּדֻלוֹת, וְלִשְׁכַּת עַל בְּמָה וְלְדַרֵּשׁ בְּרַבִּים, וְהוּא שְׁבוּר בְּתַכְלִית הַשְּׁבִירָה כְּחֵרֶס הַנּוֹשֶׁבֶר, וְהוּא בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ בָּטֵל וּמְבֹטֵל לַגְּמָרִי.

וְלַכֵּן, הַמְּשִׁיךְ מוֹהֲרָא"ש נ"י, צָרִיכִים לְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ, שְׂיִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְמַדְרַגַת עֲנוּה, שְׂיִהְיֶה בָּטֵל וּמְבֹטֵל וְיִרְגִישׁ אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּחֵיּוֹ הַפְּרָטִיִּים, וְאֵף שְׁעוֹבְרִים עָלָיו מִשְׁבָּרִים וְגַלִּים — יִחְזִיק מֵעַמָּד וְלֹא יִשָּׁבֵר, כִּי גְדוֹל אֲדוּנָנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וְיִשְׁמְרֵנוּ יִתְבַּרֵּךְ מִגְּאוּת וְיִשׁוּת. וְכֵמוֹ שְׂאוּמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, סִימָן נב), שְׂאָדָם צָרִיךְ לְהִרְגִיל עֲצָמוֹ לִילֵךְ לְמָקוֹם שְׂאֵין שֵׁם בְּנֵי-אָדָם וְלְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּתַמִּימוֹת וּבַפְּשִׁיטוֹת, וְלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ קֹדֶם עַל מִדָּה אַחַת, שְׂיִזְכֶּה לְשִׁבֵר אֶת הַמִּדָּה הַרְעָה שְׂיִישׁ בּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְמִדָּה טוֹבָה, וְאֲחֵר-כֵּן יִבְקֹשׁ עַל עוֹד מִדָּה רְעָה, וְכֵן יִשָּׁבֵר מִדָּה רְעָה אַחֵר מִדָּה רְעָה, וְיִקְנֶה לְעֲצָמוֹ מִדָּה טוֹבָה אַחֵר מִדָּה טוֹבָה, עַד שְׂשָׁבֵר כָּבֵד אֶת כָּל הַמִּדּוֹת הַרְעוֹת שְׂיִישׁ בּוֹ, וְזָכָה לְהַגִּיעַ לְכָל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, וּמְסִים רַבְּנוּ ז"ל: אֵף-עַל-פִּי-כֵן תִּדְעוּ, כְּשֶׁנִּשְׁאַר אֲצֵל הָאָדָם מִשְׁהוּ, זֹו נִקְדַּח הַגְּאוּת, כִּי מִזֶּה אֵי אֶפְשָׁר לְהִנְצֵל, וְזֶה תְלוּי בַּפְּגָם הַבְּרִית, כִּי אִם אָדָם פְּגוּם בְּבְרִית, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, הוּא תָּמִיד מְדַבֵּר מִיִּשׁוּת וּמִגְּאוּת: "אֲנִי, אֲנִי, אֲנִי", וּמַחֲפֵשׁ כְּבוֹד.

וְסִפֵּר עוֹד מוֹהֲרָא"ש נ"י עַל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע, שְׂשִׁמַע פְּעַם עַל גוֹי אֶחָד, שְׂזָכָה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הָעֲנוּה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, שְׂאֵין שְׁלֵמוֹת אַחֲרֶיהָ, אֲזִי הָיָה אֲצֵלוֹ פְּלֵא גְדוֹל, אֵיךְ גוֹי טָמֵא יָכוֹל לְזַכּוֹת לְמַדְרַגָּה כְּזוֹ, הִיּוֹת שְׂיִדַע שְׂזוֹ הַמַּדְרַגָּה הַכִּי

עליונה, שאדם יהיה בטל ומבטל בעיני עצמו לגמרי, ואיך יכול להיות גוי כמר, עובד עבודה זרה, שיגיע למדרגה זו?! אזי נסכם בדעתו, שהולך לראות את הכמר הזה. פינן שהגיע אל הכמר, הכניסו הלה לבית, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע הסתכל עליו ועל הנהגותיו בעיניו הקדושות, וראה שאדם זה מקבל עלבונות ובזיונות, ושום דבר אינו נוגע לו, היה לו פלא גדול, ונסכם בדעתו להשאר עוד יום ולהתבונן, וכן ביום הבא לא ראה אצלו גאות, וכך היה אצלו שלשה ימים, והבעל-שם-טוב הקדוש בעיניו הקדושות והטהורות, לא ראה אצלו שום צד גאות, עד כדי כך שהוא הסתיר את עצמו מעיני הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ואז החליט הצדיק ואמר: היות שאני רואה שזה ענו, אזי אשוב לדרך, ונפרדו זה מזה. תקף כשלוה הכמר את הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שאלו הכמר: "ומה אתם אומרים על מדת הענוה שזכיתי?" אזי הפיר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע איזה גאותן הוא, צבוע גדול, אשר הצליח בערמומיותו להציג ולהסתיר את מדת הגאות הבוערת בו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אין זה פלא הספור הזה, כי אומרים חכמינו הקדושים (ראש השנה כה): על שמואל הנביא: שקול כמואל כמשה ואהרן; שמואל הנביא היה כל-כך גדול כמשה ואהרן ביחד, ואף-על-פי-כן בשעה שאמר לו הקדוש-ברוך-הוא לה אל ישי ותבחר לעם ישראל מלך, הלך לישי, ואמר לו שיביא את בניו, (היו לישי שבעה בנים), הביא לפניו את הבכור: אליאב, "וירא את אליאב ויאמר אף נגד ה' משיחו" (שמואל-א טז, ו), זהו זה משיח! שמואל הנביא שנקרא 'רואה' (שמואל-א ט, יט; דברי-הימים-א ט, כב, כו, כח), שרואה מסוף העולם ועד סופו, שקול כמושה ואהרן, הסתכל על האדם, ובודאי ידע חכמת הפרצוף, אף-על-פי-כן ראה את בנו הבכור של ישי, אמר: "הנה אף נגד ה' משיחו", מצאתי את משיח ה', ויאמר ה' אל שמואל: "אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו, כי מאסתיהו כי לא אשר יראה האדם, כי האדם יראה לעינים, וה' יראה ללבב" (שמואל-א טז, ז). שמואל הנביא שהיה כל-כך גדול, ולמרות זאת חשב על בכור ישי שזהו זה, והקדוש-ברוך-הוא אומר

לו: "אל תבט אל מראהו", אזי קרא ישי אל אבינדב, ויאמר: "גם בזה לא בחר ה'", ויבא ישי שבעת בניו לפני שמואל, ויאמר ה' לישי לא בחר ה' באלה. חכמינו הקדושים אומרים, שיש הייה אחד מארבעה שנפטרו בעטיו של הנחש הקדמוני, הינו שמת בלא חטא, היו לו שבעה בנים קדושים, והקדוש-ברוך-הוא אמר על כלם שלא בחר באלה, אבל שמואל ידע שאמר לו הקדוש-ברוך-הוא אחד מבניו אני צריך, ויאמר לישי: "התמו הנערים?" (שם, שם יא); וכידוע זלזלו בדרך המלך, לא החזיקוהו לגמרי כבן, חשדוהו, רחמנא לצלן, כבן שפחה, אזי גרשוהו, ויאמר: "נשאר עוד הקטן והוא רועה בצאן", אמר שמואל לישי: "שלחה וקחנו" (שם); אני רוצה לראותו, "וישלח ויביאהו, והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי, ויאמר ה' קום משחהו כי זה הוא" (שם, פסוק יב). ובכך שמואל הנביא שהוא כל-כף גדול, חשב על שבעת בני ישי, שבודאי כל אחד ראוי להיות מלך המשיח, ולבסוף נתגלה שלא כן, כי אדם יראה לעינים וה' יראה ללבב, ולבסוף אותו אדם שגרשו, אותו בחר השם.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי חכמינו הקדושים (תנא דבי אליהו רבה, פרק ג'): "ודוד הוא הקטן" — מלמד שהקטין את עצמו אפלו בהיותו מלך, שישב על הרצפה ולמד תורה. ולכן זכה שהותיר לנו ספר תהלים, שכל יהודי הנמצא בעת צרה והוא ממרמר, הוא נוטל את ספר התהלים של דוד המלך בידו, מדוע? כי דוד המלך היה נרדף מאז שיצא לאור העולם, עוד בבטן אמו רצו להרגו, כי ראוי דוד להיות נפל ונתן לו אדם הראשון שבעים שנה, וכשנולד, הרחיקוהו האחים, באמרם שאיננו אחיהם, אלא בן השפחה, עד כדי כך זלזלו בו, ואחר-כך כשהרג את גלית, ושאל המלך הצרף לתת לו את מיכל בתו, אזי רדפו כל החיים, עד שנהרג שאול חמיו, ומיכל אשתו בזתה אותו, ומה שסבל מאבשלום בנו, מאדונייה, אילו בזיונות ושפיכות דמים היו לו מילדי, היכן מוצאים שבן קם על אביו?! ואחר-כך הבזיונות שהיו לו משמעי בן גרא, שקללו קללה נמר'צ'ת' (מלכיס"א ב, ח) וקראו: נואף הוא, מואבי הוא, רוצח

הוא, צ'ורר הוא, ת'ועבה הוא (שבת קה.); אף-על-פי-כן דוד המלך התחזק בהקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (שמואל-א ל, ו): "ויתחזק דוד בה' אלקיו", כי זכה להגיע למדרגת ענוה בתכלית השלמות, והיה בטל ומבטל באין סוף, וזכה לחבר לנו את ספר התהלים, ואמר את זאת ברוח-הקדוש כל-כף גדולה, וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימנים: עג, קכה), שכל יהודי ויהודי שתהיה לו צרה יוכל למצא נחמה בספר התהלים. וזה בזכות שהחזיק דוד המלך מעמד על אף כל מה שעבר עליו; הנה תלמידיו זלזלו בו, ילדיו זלזלו בו, אשתו זלזלה בו, חמיו זלזלו בו, ואף-על-פי-כן החזיק מעמד.

למדים מכאן, סיים מוהרא"ש נ"י, מה נקראת גאות וענוה, אין אדם יכול לדעת מהי גאות ומהי ענוה, צריך לבקש הרבה את הקדוש-ברוך-הוא, שיזכה להיות בטל ומבטל באין סוף ברוך הוא, ולהתחזק בכל מה שעובר עליו; כי על כל אחד ואחד עוברים משברים וגלים, רחמנא לצלן, כפי שכל אחד יודע בעצמו, ואף פעם אין יכולים לדעת מה בלב השני, הנה יש לה אוהב טוב, ולפתע בועט בך, מזלזל בך, מפר דבריך, איזה צער גדול, ואף-על-פי-כן צריכים להתחזק בכל מה שעובר. אבל הצדיקים הקדושים זוכים לשלמות הדעת, עד שהם בטלים לגמרי באין סוף ברוך הוא, והם שכנים לעפר בחייהם, בעודם בחיים חיותם חושבים על יומם האחרון, ואיך ישכבו תחת האדמה, ויהיו שם נחשים ועקרבים ועכברים וכל מיני שרצים, זו נקרא ענוה אמיתית, שבטלים ומבטלים בעיני עצמם לגמרי, ומבקשים רק דבר אחד: איך נזכה למסור נפשנו על קדוש ה'?! אין לנו משג בצדיקים כאלו, ולכן עלינו לבקש שעל-כל-פנים אנו נזכה לשבר את הגאות שלנו, ונזכה להפלל באין סוף ברוך הוא.

דַּרְךְ אֶרֶץ

מוהרא"ש נ"י אָמַר: אֶצֶל רַבְנֵנוּ ו"ל הִיָּה דַּרְךְ אֶרֶץ יְסוּד גָּדוֹל, מֵהַ שְּׂאֵצֶל חֲסִידִים אַחֲרִים אֵין רוֹאִים כְּזֹאת. כְּשֶׁרַק רָאוּ אֶת רַבְנֵנוּ ו"ל, נִפְּלַעַל עֲלֵיהֶם פַּחַד גָּדוֹל; אַף שֶׁהִיָּה אַבְרָהָם צָעִיר, וְלִמְרוֹת שְׂרַבְנֵנוּ ו"ל אָמַר פֶּעַם: מִי שֶׁמְכִיר אוֹתִי, יַעֲיֵד שְׂאֵיִן בִּי שׁוֹם תְּנוּעָה שֶׁל צַדִּיק מִפְּרָסָם; כִּי בְּדַרְךְ כָּלֵל צַדִּיק מִפְּרָסָם, רַבִּי, אֲדַמּוּ"ה, מִנְהִיג, יֵשׁ לוֹ תְּנוּעוֹת מְסִימּוֹת, אוֹ נוֹהֵג בְּגִנוּנֵי מַלְכוּת, וְאֶצֶל רַבְנֵנוּ ו"ל לֹא רָאוּ כְּלוּם, כִּי הִתְנַהֵג בְּפִשְׁטוּת, בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י: תִּתְאַרוּ לְעֶצְמָכֶם, רַבְנֵנוּ ו"ל אָמַר, שֶׁהִגִּיעַ כָּבֵד אֶל הַמְּדַרְגָּה הַכִּי עֲלִיוֹנָה שִׁיכוּלִים לְזִכּוֹת בְּזֵה הָעוֹלָם, וּמִי שְׁלוּמֵד סִפְרֵי רַבְנֵנוּ ו"ל עוֹמֵד וּמְשַׁתּוּמֵם עַל גָּדֹל כְּחוֹ שֶׁל רַבְנֵנוּ ו"ל, שִׁיכוּל לְהוֹרִיד עֲצָמוֹ אֶל שְׁפָלִים וּבְזוּיִים כְּמִנּוּ, וְלִהְגִּבִּיָּה גַם אוֹתָנוּ, וְלִהְכַנִּיס גַם בְּנוֹ גְלוּי אֱלָקוֹת, לְהַחֲדִיר גַם בְּנוֹ מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְתִשׁוּקָה וְכִסּוּפִים אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, לְהַכְנִיס בְּנוֹ חֶשֶׁק לְלַמֵּד תּוֹרָה, וְזֶה פְּלֵא עַל גְּבֵי פְּלֵא. וְכִשְׁמִתְבוֹנְנִים אַחֲרָנִית חוֹשְׁבִים, שְׂאֵם הֵיִינוּ רוֹאִים עֲכָשׁוּ אֶת רַבְנֵנוּ ו"ל, מִי יוֹדֵעַ מֵהַ הֵיִינוּ רוֹאִים, אֲבָל בְּחַיֵּי רַבְנֵנוּ ו"ל בְּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא רָאוּ אֶצֶל רַבְנֵנוּ ו"ל כְּלוּם, כִּי הֵלֶךְ כָּל-כָּף בְּפִשְׁטוּת וְהִתְנַהֵג מְאֹד בְּפִשְׁטוּת, עַד שֶׁלֹּא בַחֲנָם הִיָּתֵה עֲלָיו הַרְבֵּה הַתְּנַגְדוֹת. עִם כָּל זֹאת אֲנָשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ הִיָּתֵה לָהֶם הַשְּׂגָה כְּזוֹ בְּרַבְנֵנוּ ו"ל, שֶׁנִּפְּלַעַל עֲלֵיהֶם אֵימָה וּפַחַד, יִרְאָה וְרַעַד כְּשֶׁרַק רָאוּ אֶת רַבְנֵנוּ ו"ל, וְלֹא כָּל שֶׁפֶן כְּשֶׁרַבְנֵנוּ ו"ל דָּבַר, אֲזִי הִיָּה בְּטוֹל הַבְּחִירָה מִמֶּשׁ, כִּי רַבְנֵנוּ ו"ל גִּלָּה תְּמִיד רַק אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, רַבְנֵנוּ ו"ל דָּבַר תְּמִיד רַק מִמֵּנוּ יִתְבַּרֵּךְ, אֲנָשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ יֵשְׁבוּ לִפְנֵי רַבְנֵנוּ ו"ל בְּדַרְךְ אֶרֶץ הַכִּי גָדוֹל, וְלֹא הוֹרִידוּ מִמֵּנוּ עֵינֵיהֶם. וְרַבְנֵנוּ ו"ל אֲכַל לֹאט בְּדַרְךְ אֶרֶץ גָּדוֹל, וְכִשְׁסִים לְאָכֵל, הִזִּיז קִצֵּת אֶת הַצִּלְחַת מֵעֲצָמוֹ, וְעָבְרוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ אֶחָד אַחֵר הַשְּׁנִי, וְכָל אֶחָד לָקַח מִשֶּׁהוּ מֵהַצִּלְחַת, הֵיִנוּ אֲכָלוּ שִׁירִים. [כִּי כִּידוּעַ שִׁירִים מִן הַצַּדִּיק זֶה כְּאֲכִילַת קִדְשִׁים, וְהַחֲסִידִים לֹקְחִים תְּמִיד שִׁירִים מִרַבָּם, מִחֲמַת שֶׁהַרְבִּי דְּבוּק בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֲזִי מִמִּילָא גַם הָאֲכָל נַעֲשֶׂה קִדְשׁ, וְכָל אֶחָד רוֹצֵה שִׁיָּהִי לוֹ חֵלֶק בְּאֲכִילַת קִדְשִׁים].

בְּכָל הָעוֹלָם תִּכְרַךְ בְּשֵׁה־רַבִּי גוֹמֵר, לוֹקְחִים אֶת הַצְּלַחַת, וְכֻלָּם מִתְנַפְּלִים עָלֶיהָ, וְכָל אֶחָד חוֹטֵף, אֲבָל אֶצֶל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו הֵיטָה דֶרֶךְ אֶרֶץ גְּדוּלָה כָּל-כָּף, שֶׁכָּל אֶחָד עֹבֵר וְלֹקַח מִשָּׁהוּ, כְּדִי שִׁישְׂאָר לְחִבְרוֹ, וְכֵן הֵלְכוּ בְּזֶה אַחֵר זֶה, אֶפְלוּ שִׁיְהִיו מֵאוֹת אֲנָשִׁים, הֵיטָה מִסְפִּיק בְּעִבּוֹר כָּלֵם, כִּי הֵיטָה רָגַשׁ זֶה לְזֶה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: יֵשׁ דְּבוּר מֵרַבְּנוּ ו'ל, שֶׁאָמַר: אִם קִיסְרִים וּמַלְכִים הָיוּ יוֹדְעִים אֵיךְ אֲנִי מְלַמֵּד דֶּרֶךְ אֶרֶץ עִם אֲנָשִׁי, הָיוּ שׁוֹלְחִים אֶת יְלָדֵיהֶם אֵלַי לְלַמֵּד דֶּרֶךְ אֶרֶץ. נִמְצָא, בְּשִׂאֲנַחְנוּ מִקְרָבִים אֶל רַבִּי כְּזֶה, שֶׁמְגַלֶּה אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, רַבִּי כְּזֶה הַמְּבִיֵן אוֹתָנוּ, רַבִּי כְּזֶה שֶׁיִּכּוֹל לְהַחֲיוֹת אוֹתָנוּ, אֲזִי עָלִינוּ לִילֵף בְּדַרְכָּיו, וְלִהְתַּנְהֵג בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ גְּדוּלָה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר חֲכַמֵּינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (חֲלִין מד:): הִרְחַק מִן הַכַּעֲזוֹר וּמִן הַדּוֹמָה לוֹ; הֵיכֵן שִׁישׁ רַק מִדָּה רְעָה, מִדָּה מְגַנָּה, עָלִינוּ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנָּה כַּמְטַחֲוֵי קִשְׁתָּה, הֵיטָה עוֹד מִדָּה מְגַנָּה יוֹתֵר מִזֶּה כְּשֶׁתְּלַמְּדִים מִתְחַצְּפִים נֶגְדַּת הַמְּלַמֵּד שֶׁמְלַמֵּדֵם תּוֹרָה, אוֹ כְּשֶׁבָּנוֹת מִתְחַצְּפוֹת נֶגְדַּת הַמּוֹרֶה שֶׁמְלַמֵּדֵת אוֹתָן אֲמוּנָה? ! אֵין עַל זֶה מִתְחַלֶּה, וְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא דָּמָה אֶת כְּבוֹד הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְכַבוֹדוֹ, אִם מְבִיָּים מְלַמֵּד בְּתַלְמוּד-תּוֹרָה אוֹ מוֹרֶה בְּבֵית-סֵפֶר, כְּאֵלוּ מְבִיָּים אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַל זֶה בָּא עֲנֵשׁ חֲמוּר מְאֹד.

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר לִכֵּן צָרִיף לְהַחֲדִיר בְּעַצְמוֹ מִדַּת דֶּרֶךְ אֶרֶץ עֶמֶק עֶמֶק. וְחֲכַמֵּינוּ הַקְּדוֹשִׁים הַקְּפִידוּ מְאֹד עַל מִדָּה זוֹ, עַד כְּדִי כֵן שֶׁאָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה ט', סִימָן ג'): דֶּרֶךְ אֶרֶץ קֹדְמָה לְתוֹרָה; תִּתְאָרוּ לְעַצְמְכֶם, אֵין עוֹד דְּבַר גְּדוּל מִלְמוּד תּוֹרָה, וְעַל כָּל תְּבָה שְׁלוֹמֵדִים תּוֹרָה מְקַיְמִים מִצְוָה מִיְחַדָּת; הֵנָּה אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְאוֹמֵר: "וַיְדַבֵּר הַנְּוִ"ה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר", זֶהוּ פְּסוּק אֶחָד אֲשֶׁר יֵשׁ בוֹ חֲמֵשׁ תְּבוֹת, הֵרִי לָךְ כֶּבֶד חֲמֵשׁ מִצְוֹת, כִּי עַל כָּל תְּבָה וְתְבָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְלַמֵּד — זוֹכֶה בְּמִצְוָה. נִתְאָר לְעַצְמֵנוּ פְּסוּק נוֹסֵף, עַל כָּל תְּבָה עוֹד מִצְוָה, וּמְכַל מִצְוָה נִבְרָא מִלְּאָף. וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, כְּמָה זְמַן לוֹקַח לומר: "וַיְדַבֵּר הַנְּוִ"ה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר"? חֲמֵשׁ שְׁנֵיּוֹת

לְעֶרְךָ, וּכְבֹד הַרְוִיחַ הָאָדָם חֲמֵשׁ מְצוּוֹת, וּמְחַמֵּשׁ הַמְצוּוֹת נִבְרָאִים
חֲמֵשֶׁה מְלֹאכִים, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֵׁאוּמְרִים עוֹד פְּסוּק וְעוֹד
פְּסוּק וְכוּ', בְּרַבֵּעַ שְׁעָה יְכוּלִים לוֹמַר לְכָל הַפְּחוֹת מְאֵתִים תְּבוּת,
אִם-כֵּן יֵשׁ עַל זֶה מְאֵתִים מְצוּוֹת, וְנִבְרָאִים מְאֵתִים מְלֹאכִים.
וְאִף-עַל-פִּי-כֵן אוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים: דֶּרֶךְ אֶרֶץ קִדְמָה לַתּוֹרָה,
מִדּוּעַ? כִּי אִם אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ, אֲזִי לֹא תִהְיֶה תּוֹרָה.

וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י: לְזֹאת אִם אָנוּ יוֹדְעִים מֵרַבִּי כְּזֶה, רַבִּי
רַחֲמָן כְּזֶה, צְדִיק קְדוֹשׁ כְּזֶה, עָלֵינוּ לְצִיְתוֹ וְלִלְכֵת בְּדַרְכָּיו, וְאֲשֶׁרִי
מִי שְׁקוּנָה לְעַצְמוֹ מִדַּת הַדֶּרֶךְ אֶרֶץ. כִּי הַמִּתְנַהֵּג בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ מְגַלֶּה
שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה בְּבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. כִּי כְּשֵׁאָדָם מֵאֲמִין שֶׁהַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה אֲתוֹ לְמִטָּה עַל הָאֶרֶץ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲפֹשׂוֹ
בְּשָׁמַיִם, אֲזִי מִתְנַהֵּג כְּכֹר בְּאֶפֶן אַחֵר לְגַמְרִי, כִּי הֵרִי הוּא יִתְבָּרַךְ כָּאֵן
אֲתוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י עַל אֶתֶד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שֶׁהָיָה דְבוּק בּוֹ
יִתְבָּרַךְ בְּדַבְּקוֹת כָּל-כַּף עֲצוּמָה, שֶׁהִפִּירוֹ עַל פָּנָיו שֶׁמִּסְתּוֹבֵב בְּזֶה
הָעוֹלָם, אֲבָל רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ יוֹתֵר בְּשָׁמַיִם מִבְּאֶרֶץ, רַק רָגְלָיו מִנְּחוֹת עַל
הַקֶּרֶקַע וְרֵאשׁוֹ וְכָל כָּלוֹ מְגִיעַ הַשְּׁמַיְמָה. וְכִשְׁבָּא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְרָאָה
בְּנֵי-אָדָם מְתַלְוֹצְצִים זֶה מִזֶּה וּמִתְקוּטְטִים זֶה עִם זֶה, לֹא הָיָה יָכוֹל
לְסַבֵּל אֶת הַדְּבָר, מֵרַב הַדְּבָקוֹת שֶׁהָיְתָה בּוֹ, וְהַחֵל לְמַלְמֵל לְעַצְמוֹ:
"נוֹ, נוֹ, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פֹה, נוֹ, נוֹ, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פֹה". וְנִפְּל
פַּחַד עַל הָאֲנָשִׁים שֶׁשָּׁמְעוּ אוֹתוֹ, כִּי חָשׂוּ שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פֹה
מִמֶּשׁ.

וְהַסְבִּיר מוֹהֲרָא"ש נ"י: לְמָה אֵין לְאָדָם דֶּרֶךְ אֶרֶץ? כִּי אֵינוֹ
מֵאֲמִין שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה, אִם הָיָה מֵאֲמִין בְּמִצִּיאוֹתוֹ
יִתְבָּרַךְ כָּאֵן, הָיָה נוֹהֵג בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ לְגַמְרִי, וּבִפְרָט בְּמִקּוֹמוֹת שְׁלוֹמִידִים
בְּהֵם תּוֹרָה וּבְמוֹסְדוֹת חֲנוּךְ תּוֹרְנִיִּים — שֵׁם מְצוּיָה הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ
שְׁמוּבָא בַּזֶּהר הַקְדוּשׁ (עֵץ זֵהר חֲדָשׁ לְחֵלֶף לֵב.), כְּשֶׁרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר
יוֹחָאִי נִכְנַס לְבֵית תְּשַׁב"ר, אָמַר לְתַלְמִידָיו: "בֵּאוּ וְנִגְלֶה וְנִקְבֵּל פְּנֵי
הַשְּׁכִינָה", וְלֹא הִבִּינוּ תַלְמִידָיו, הֵיכָן יִלְכוּ לְרֵאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה? עָנָה

ואמר להם, שְהִיכֵן שְמִלְמַד לומד עם תינוקות, דירתו מלאה עם השכינה; כי בנים הלומדים תורה, מורידים את השכינה למטה, ואם השכינה שם — צריכים לנהג בדרך ארץ גדול — הן לגבי המלמד והן לגבי המורה, ואם אין דרך ארץ בפני המחנכים, בסימן הוא, שסלקו את השכינה מהמקום.

וסים מוהרא"ש נ"י: לזאת צריכים להנהר מאד מאד בכבוד המלמד שלומד עם הבנים, ולהשמר מאד לכבד את המורה שמלמדת את הבנות, כי הם מורידים את השכינה. ועד גיל החתונה נקראים הילדים עדין תינוקות של בית רבן, אפלו שהגיעו לגיל חמש-עשרה שש-עשרה, וכל השבחים ששבחו חכמינו הקדושים במעלת תינוקות של בית רבן, זה סובב על ילדים מגיל הגן עד החתונה — הן הבנים והן הבנות.

והכריז מוהרא"ש נ"י לכל אנשי שלומנו ואמר: אני מאד מבקש ומתחנן לפניכם, שתתחילו ללכת בדרךי רבנו ז"ל, ותהיה מצויה ביניכם דרך ארץ, שאחד יכבד את זולתו, והילדים לא ידקרו זה את זה, לא יזלזלו זה בזה, ולא יצערו זה את זה. וכמו שמצינו אצל רבי עקיבא, שהיו לו עשרים וארבעה אלף תלמידים, וכלם נפטרו, רק מפני שלא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב:); והטעם שהגיע ענש חמור כל-כך הוא פשוט, כי רבי עקיבא בודאי למד עם התלמידים גלוי אלקות, דרכי השם, וכפי הנראה התלמידים לא שמעו בקולו, ולכן נסתלקו, כי אם היו מציתים אותו, היו מכבדים זה את זה, ואם לא כבדו זה את זה, סימן שזלזלו ברבם, ולכן קבלו ענש, כי עליו הראיה, שרבי עקיבא הקים אחר-כך תלמידים פרבי שמעון בר יוחאי, פרבי מאיר בעל הנס, פרבי יהודה הנשיא, ומהם יצאו מאות ואלפי אלפים תלמידים, והם לא נענשו, כי ציתו את רבם; ולכן, אם אנו יודעים מרבי כזה, מצדיק קדוש כזה, עלינו לצייתו, ולא — אוי לנו.

ד' עוֹלָמוֹת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כְּשֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלֵה, בְּרָא אַרְבַּעַת עוֹלָמוֹת: אֲצִילוֹת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָה, בְּזֵה כְּלוּלָה כָּל הַבְּרִיאָה. אָנוּ פֹה בְּזֵה הָעוֹלָם נִמְצְאִים בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָה הַגָּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי, אֵין רוּאִים פֹּה כְּלוּם, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֵה וּמְזַכֵּךְ עֲצָמוֹ, אֲזִי מִתְחִיל לְרֹאוֹת בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה הַזֶּה גַם אֶת הַיְצִירָה הַנִּפְלְאָה שֶׁבְּרָא הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים אוֹמְרִים (אָבוֹת ו, י): כָּל מִה שֶׁבְּרָא הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בְּרָא אֶלָּא לְכַבּוֹדוֹ, שְׁנֵאמַר (יִשְׁעִיָה מֵג, ז): "כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי לְכַבּוֹדִי בְּרֵאתִיו וַיְצַרְתִּיו אֶף עֲשִׂיתִיו", יֵשׁ בְּפִסּוּק זֶה אַרְבַּעַת עוֹלָמוֹת: לְכַבּוֹדִי — כְּבוֹד זֶה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לוֹ יִתְבָּרַךְ מִגִּיעַ כְּבוֹד. כְּשֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת — סִימָן שֶׁמְכַבֵּד אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּשֶׁאָדָם מְזוֹלֵז בַּבְּרִיּוֹת — סִימָן שֶׁמְזוֹלֵז בְּהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִי אֶפְשֶׁר לְהַפְרִיד בֵּין הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּבֵין בְּנֵי-אָדָם. תִּדְעוּ שֵׁיִשׁ מְצוּוֹת בֵּין אָדָם לְמָקוֹם וּבֵין אָדָם לְחִבְרוֹ, אֵין יְכוּלִים לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם, אָדָם אֵינוֹ יְכוּל לֹמַר: אֲנִי רַק מִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם, אֲנִי רַק מְנִיחַ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, אֲנִי רַק שׁוֹמֵר שֶׁבֶת, אֲנִי רַק הוֹלֵךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּכָל יוֹם, וְתוֹ לֹא, הֵגַם שֶׁזְּהוּ טוֹב וַיְפֹה, אֵלוֹ מְצוּוֹת בֵּין אָדָם לְמָקוֹם, אֵתָהּ וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲבָל מָה אֵתָךְ עִם בְּנֵי-אָדָם? שֵׁם אֵתָהּ גִּזְלָן, צְבוּעַ, רַמְאִי, לֹזֵה וְאֵינְךָ מְשַׁלֵּם, אֵינְךָ מִתְבַּיֵּשׁ לְגַנֵּב לְאוֹר הַיּוֹם. עֲלִיךָ לְדַעַת, שֶׁזְּהוּ סִימָן שֶׁגַם הַתְּפִלִּין שֶׁאֵתָהּ מְנִיחַ וְהַשֶּׁבֶת שֶׁאֵתָהּ שׁוֹמֵר אֵינָם כְּרֵאוּי, כִּי אֵין שִׁיף לְהַפְרִיד בֵּין אָדָם לְמָקוֹם וּבֵין אָדָם לְחִבְרוֹ, אֵין מְסַפִּיק שֶׁאֵתָהּ מְכַבֵּד אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עֲלִיךָ לְכַבֵּד גַּם אֶת בְּנֵי-אָדָם. וְלִהְפֹךְ רוּאִים אָדָם מְחַלֵּל שֶׁבֶת, אוֹכֵל טְרֵפוֹת וְנִבְלוֹת, אֵינוֹ מְקַיֵּם מְצוּוֹתֵיו וַיִּתְבָּרַךְ, עוֹשֶׂה שְׁחוֹק וְלִיצְנוּת מִהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, רַחֲמָנָא לְצַלָן, פּוֹעֵר פּוֹי הַטָּמֵא וּמְדַבֵּר נֶגֶד כָּל הַקְדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֵין אֶצְלוֹ בֵּין אָדָם לְמָקוֹם, וְאֵלוֹ בְּעַנְיָנִים שֶׁל בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ יְדַבֵּר רַק בְּשֵׁם הַדְמוֹקְרַטִיָה, יִתְנַהֵג כִּיג'נְטְלֵמָן, יִרְצֶה כְּכִיכּוֹל רַק אֶת הַטוֹב שֶׁל הָאָדָם, זְכוּיֹת הָאֲזֻרָת, אֲבָל הוּא צְבוּעַ וְשֶׁקֶרֶן, כִּי בְּלִי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵין זֶה יְכוּל לְהִיּוֹת; אִם אֵינְךָ שׁוֹמֵר שֶׁבֶת וְאוֹכֵל כְּשְׁרוֹת, אִם

אתה מזלזל במצוות, אם אתה פוער פיך הטמא עליו יתברך, סימן שגם בבין אדם לחברו אתה משחת, כי זה הולך בד בבו. לכבודי — כבוד זה להקדוש-ברוך-הוא, הוא יתברך נותן כבוד לעם ישראל, שיהיו אור לגויים, שכלם יראו איך הם מכבדים זה את זה, זה עולם האצילות.

בראתיו — עולם הבריאה, יצרתיו — עולם היצירה. אף עשיתיו — עולם העשיה, עולם המעשה. האדם שבור ורצון, אומרים לו למה אתה שבור, תסתכל איך הקדוש-ברוך-הוא ברא את האדם — "וייצר" (בראשית ב, ז), מדוע שני יודים? אלא אדם הוא פציר, נותנים לו צבע שיציר, אם אדם מציר תמונה יפה, אנשים רוקדים שמחים ועליזים, שמש מאירה, ירח פוככים, פרחים, סימן שאדם זה הוא איש שמח, אם מציר: חשך, עננים, רציחות, הריגות, רוחות סערה, גשמי זעף, פצצות וכו', סימן שאדם זה אמלל. ומה נקראת בריאה? אם אני מוצא את בורא הבריאה — הקדוש-ברוך-הוא, בתוך העולם הזה, וכשאני כאן בזה העולם, אני מציר את הבריאה בציורים יפים, ומגלה לכלם את היפי הטמון בעולם הזה — עולם העשיה, אזי אני מקשר יצירה לבריאה, ונתקשרים יחדו בריאה, יצירה, עשיה, ונתחברים אל האצילות, שזה על-ידי שיודעים, שהנה הקדוש-ברוך-הוא נמצא פה. שאלו הארבעה עולמות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כשאדם זוכה בזה העולם ולומד בכל יום מקרא, הוא נמצא בעולם העשיה, כי מה זה מקרא? ספורים של עולם הזה, מה שקרה פה בעולם מבראשית עד לעיני כל ישראל, וכתוב בזהר (ח"ג קמט:): מי שאומר שהתורה היא סתם ספורים — תפח רוחיה, כי בתורה כתובות התרי"ג מצוות, ואמנם התרי"ג מצוות הן מהעולם הזה, כי כל המצוות שיכות וקאות מדברים גשמיים — צמר לציצית, עור לתפלין ולספר תורה, חטה למצות, קרשים לסכה, קרבנות מבהמות ועופות, כשיש לאדם שכל ולומד בכל יום מקרא, אזי מאיר עליו אור העשיה. וכשלומד משנה —

מאיר בו אור היצירה, במשנה זה היצירה, אדם לומד תלמוד — גמרא, בבלי, ירושלמי, תוספתא — מתגלה אצלו הבריאה. מה התכלית של הבריאה? כשאדם לומד מדרש זהר ותקונים, ואז נתגלה לו עצם האצילות; ולכן כשאדם לומד את הארבעה למודים האלו: מקרא, משנה, גמרא, מדרש, בכל יום הוא ממשיך על עצמו אור של ארבעה עולמות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר חכמינו הקדושים אומרים (אבות ד, א): בן זומא אומר, אינהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר (תהלים קיט, טז): "מכל מלמדי השכלתי, פי עדותיך שיחה לי". אינהו גבור? הכובש את יצרו, שנאמר (משלי טו, לב): "טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר". אינהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר (תהלים קכח, ב): "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך", אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. אינהו מכבד? המכבד את הבריות, שנאמר (שמואל א, ב, ל): "כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו". והבהיר מוהרא"ש נ"י, שבן זומא מדבר מהארבעה עולמות: אינהו חכם הלומד מכל אדם — זה כנגד חכמה, כנגד האצילות. אינהו עשיר השמח בחלקו — זה עולם הבריאה, שם יש רק שמחה. אינהו גבור הכובש את יצרו — זה בעולם היצירה. אינהו מכבד המכבד את הבריות — זה בעולם העשיה. כשאדם מכבד בני-אדם בזה העולם, הוא ממשיך את האצילות למטה לעולם העשיה, וכשאדם שומר את עצמו לא להיות בכעס, אזי מוריד את היצירה בזה העולם, כשאדם שמח בחלקו — ממשיך את עולם הבריאה בזה העולם, כשאדם מסתפל על כל דבר ולומד מכלם זה עולם האצילות, ואלו הם הארבעה עולמות שאדם צריך להיות חזק בהם, וכל יהודי יכול לזכות אליהם. ואלו הארבע אותיות של שם הנו"ה ברוך הוא: "ו" — כנגד עולם האצילות, ה' הראשונה — כנגד עולם הבריאה, ו' — כנגד עולם היצירה, ה' האחרונה — כנגד עולם היצירה, וכשאדם זוכה ומקיים בכל יום את הפסוק: "שויתי הנו"ה לנגדי תמיד", תמיד יש לפניו את שם הנו"ה, אצל אדם זה מאירים הארבעה עולמות.

וסיים מוהרא"ש נ"י, אשר זו מדרגת הצדיקים הקדושים, שהם כל-כף דבוקים בו יתברך עד שאינם רואים כלום רק את הקדוש-ברוך-הוא, ואינם צריכים כלום רק את הקדוש-ברוך-הוא, ויכול להיות אדם בזה העולם הגשמי והחמרי, אף הוא דבוק בו יתברך, ובכל הארבעה עולמות מיחד יחודים קדושים, אשר זו מדרגת הצדיקים, ואף אחד אינו יודע שזה האדם המסתובב כאן בזה העולם, כל הארבעה עולמות פתוחים לפניו: אצילות, בריאה, יצירה, עשייה. ולמעשה כל אחד יכול לזכות לזה, אם אינו בטלן ולומד בכל יום מקרא, משנה, גמרא, מדרש, ועורר לעצמו שעורים קבועים בארבעה למודים האלו, אזי ממשיך על עצמו את האור של הארבעה עולמות.

דבור מרבנו ז"ל

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר רואים במציאות, כשמתקבצים ביחד לדבר מרבנו ז"ל, על זה מתפשטות המניעות יותר מהכל; כי כשמדברים מרבנו ז"ל נכנסת באדם תשוקה כל-כף גדולה אליו יתברך, עד שהסמ"ך-מ"ם נתבטל לגמרי, ולכן יעשה כל מיני מאמצים, ויתפשט לארץ ולרחב, העקר שלא יתקבצו יחד לדבר מרבנו ז"ל. וספר מוהרא"ש נ"י, ששמע מר' לוי יצחק ז"ל, שבאומן היו קבוצות קבוצות אנשים, שישבו ודברו הרבה מדבורי רבנו ז"ל ומעצותיו הקדושות, ונכנסה בהם אחר-כך תשוקה כל-כף עצומה אליו יתברך, עד שכל אחד עשה איזו עבודה טובה, זה רץ אל הצינן, זה התבודד להקדוש-ברוך-הוא, זה אמר תהלים, זה רץ לבית-המדרש והחל ללמד משניות, זה למד גמרא, זה שלחן ערוך, זה הגה בזהר, כל אחד התעורר מאד. ולכן אנו רואים שהסמ"ך-מ"ם עושה כל מיני פעולות שבעולם שלא נתאחד ונדבר מרבנו ז"ל, ומתפשטות על זה כל המניעות.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו למסור נפשנו להתקבץ פעם בשבוע ולדבר מרבנו ז"ל, כי איזו זכות יש לנו, שאנו זוכים לדבר מרבנו ז"ל, ואף שאנשים בחוץ אינם מבינים זאת, עם כל זאת כל אחד יודע איך היה נראה קדם שנתקרב, ואיך נראה עתה לאחר שזכה לידע מרבנו ז"ל, ובפרט אלו מאנשי שלומנו שזכו להיות אצל ציון רבנו ז"ל, אצלם צריכה להיות שמחה עצומה כשזוכים לדבר מרבנו ז"ל. ולכן כל אחד ואחד יראה להתקבץ יחד ולדבר עם חברו מעצות רבנו ז"ל, וכן הנשים תתקבצנה יחד ותדברנה מרבנו ז"ל.

וספר מוהרא"ש נ"י על נכד מוהרנ"ת ז"ל, ר' אברהם שטרינהרץ ז"ל, שהיה לו חבר ר' מרדכי שוחט ז"ל, והיו ידידים טובים ונאמנים עד מאד, ובכל יום הייתה להם שעה קבועה שהיו מתקבצים במקום קבוע ומדברים מרבנו ז"ל. וכך עברה תקופה של שנתים שלא החסירו יום אחד, והיו נפגשים במקום שהועידו לעצמם, ומדברים שעה אחת מרבנו ז"ל. פעם אחת ביום הפפורים חשב ר' אברהם שטרינהרץ לעצמו, שמן הסתם עתה ביום הפפורים ר' מרדכי בודאי לא יבוא, היות שזה אמצע תענית והתפלה וכו', אבל ר' אברהם נתעורר בחשק גדול מאד, לפחות לילך לאותו המקום הקבוע ששם היו מדברים מרבנו ז"ל, אף אם חברו לא יבוא כהרגלו, כי כל-כך בער בו הענין לדבר מרבנו ז"ל, וכשהגיע לשם, מה מאד הפתע כשמצא את ר' מרדכי יושב כבר שם וממתין לו, ואמר לו ר' מרדכי אותו הדבר, שהיה בטוח שבודאי לא יבוא חברו ר' אברהם, אבל הוא נתעורר כל-כך לבוא לפחות אל המקום, וכך נפגשו גם באותו היום. למדים מכאן איך אנשי שלומנו בדורות הקודמים, היה אצלם חק ולא יעבר לדבר מרבנו ז"ל בכל יום.

לזאת, סיים מוהרא"ש נ"י, עלינו להתחזק בענין זה ולהתקבץ לפחות פעם בשבוע, ולדבר מרבנו ז"ל, כי זו הירושה שלנו, רבנו ז"ל הותיר לנו ירושה גדולה מאד — תורות וספורים, למודים ומדות, התחזקות ועצות וכו', ולכן עלינו להתחלק עם הירושה הזו,

כמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לד), שכל אחד יש לו נקדה מה שאין בחברו; ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, כל אחד מאנשי שלומנו צריך לבא אל ההתקבצות פעם בשבוע לכל הפחות שעה אחת ולדבר מרבנו ז"ל, או לשמע דבוריו הקדושים, כי אנו צריכים התחזקות והתחדשות עצומה. וכן היה דבר טוב מאד אם הנשים התקבצנה פעם בשבוע לדבר מעצות רבנו ז"ל שקבלו בתמימות ובפשטות, וזו תהיה תועלת לכלנו. הקדוש-ברוך-הוא יעזר שנזכה להתקבץ יחד ולדבר בכל יום מרבנו ז"ל.

הפּרַת הַטּוֹב

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אין עוד מדה טובה יותר בעולם כמדת הפרת הטוב; כי כשאדם מפיר טובה לבני-אדם שעושים לו טובה, לבסוף מפיר טובה גם להקדוש-ברוך-הוא, ולהפך — כשאדם כפוי טובה לבריות, וכשגומלים עמו טוב הוא מחזיר רעה, לבסוף לא יפיר גם בטובתו יתברך, ויכפר בכל. וכך כתוב במדרש (מדרש אגדה): מפני מה ענש הפתוב ביותר לכפוי טובה? מפני שהוא כעין כפירה בהקדוש-ברוך-הוא, אדם זה כופר בטובתו של חברו, למחר כופר בטובתו של קונו; מכאן למדים שכשאדם כופר בטובת חברו, לבסוף כופר בטובת המקום ברוך הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמצינו אצל משה רבנו, שהקדוש-ברוך-הוא הוא שלחו עם אהרן אחיו לירד למצרים, להזהיר את פרעה שיוציא את בני ישראל, ואם לאו — יקבל עשר מכות. שלש המכות הראשונות, שהן: דם, צפרדע, כנים, עשאן אהרן ולא משה, וכך כתוב במכת דם (שמות ז, יט): "ויאמר ה' אל משה, אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים וגו', וכן הוא בצפרדע (שם ח, א): "ויאמר ה' אל משה, אמר אל אהרן נטה את ידך במטף על

הנהרות" וגו', וכן הוא בכנים (שם פסוק יב): "ויאמר הוי"ה אל משה אמר אל אהרן נטה מטד והן את עפר הארץ" וגו', מדוע עשאן אהרן הפהן ולא משה רבנו? אלא אומרים חכמינו הקדושים (שמות רבה ט, י): המים הצילו את משה רבנו כשהיה בתבה, ולכן כדי שלא יהא כפוי טובה, אסור היה לו להכותם. כמו-כן העפר הציל את משה רבנו, בזה שטמן תחתיו את המצרי שהכה את היהודי, וכמו שכתוב (שמות ב, יב): "ויטמנהו בחול", החול כסה את המצרי, וכן לא ידעו שמשה הרגו, על-כן לא נטה ידו משה עליו; למדים מכאן, שכאשר מקבל האדם טובה כלשהי מאיזה דבר, אסור לו להיות כפוי טובה, ועל-כן המים והעפר שהצילו את משה והיטיבו עמו, אסור היה לו להכותם. זהו, אם-כן, דבר פלא גדול מאד, שדומם: עפר ומים, שעשו טובה לאדם, אסור לו לזלזל בהם.

ונתן מוהרא"ש נ"י הגמא נוספת: הנה אנו מוצאים שכתוב (שמות כב, ד): "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו", מה הטעם? כי הכלבים קימו בעת שיצאו בני ישראל ממצרים (שמות יא, ז) — "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו"; בדרך כלל כשרואה כלב אנשים זרים — מתחיל לנבח, וכשיצאו בני ישראל ממצרים הכלבים ישבו בשקט, ולכן השיבו להם מתנה כגמולם, שבשר שנטרף ואסור למאכל האדם — לכלבים משליכים אותו. וכן מקבלים שכרם. ודבר זה מבהיל על הרעיון, שאפלו בעל-חיים שעשה טובה לאדם, אסור להיות כלפיו כפוי טובה, אלא להשיב כגמולו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר הנה אנו רואים ספורים מדי יום ביומו, שעושים לאדם טובה, ובמקום שיהא מכיר בטובה, לבסוף מתזיר רעה תחתיה. אשר זה דבר הכי מגנה שיכול להיות, ובכל זאת מצוי ברב העולם, שתשעים ושמונה אחוזים מבני-האדם נגועים בכפיות טובה, ומשלמים רעה תחת טובה, ושני אחוזים בלבד מכירים טובה. וזהו אחד מפלאי הבורא, מדוע יקרה כדבר הזה — שכשאדם מיטיב עם חברו, ישיב לו חברו רעה תחת זאת,

אף שזו המדה המגנה ביותר? והביא מוהרא"ש נ"י, את המוכא בספר התרדים (פרק א', מצוות התלויות בלב), שמי שכוּפֵר בטובתו של חברו לבסוף כּוֹפֵר בטובתו של המקום. כי בזה שאדם כפוי טובה, בזה מראה שאין לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר רַבְּנוּ וַיֵּל אומר בספר המדות (אות צדקה, סימן יג): צריך להחזיק טובה לנותן, ואל תאמר שלא נתן לך משל; כשעשה לך אדם טובה — אל תאמר שהשם יתברך עשה לי את הטובה, ואיני צריך להשיב לו כגמולו, אלא תחזיר טובה לאדם. ומה הפרוש, הרי סוף כל סוף הקדוש-ברוך-הוא עשה את הטובה? אלא שאם נתגלגלה הטובה שתבוא דרך אדם זה, יש להכיר לו טובה, מחמת שהוא שליח טוב.

והבהיר מוהרא"ש נ"י: מהי המצוה של כבוד אב ואם? כתוב בספר החנוך (מצוה לג): מִשְׂרָשֵׁי הַמִּצְוָה: שראוי לו לאדם שיכיר ויגמל חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנפך וכפוי טובה, שזו מדה רעה ומאסה בתכלית לפני האלקים ואנשים; ההורים — האב והאם, הביאו את הילדים לזה העולם, ומוסרים נפשם בעבורם כל רגע ורגע, איזה סבל יש להם בגדול הילדים, מגיל קטנותם דואגים לכל צרכיהם, הן במזון והן בכבוד והן בכל דבר אחר, ומתיגעים וטורחים ביגע וביזע בל יתאר, מתרוצצים ומתאמצים בעבור פרנסה, העקר שיהיה לילדים כל צרכם, חוסכים מפיהם מזון ומקצצים מלחמם, ובלבד שלילדיהם יהיה אכל לשבע, ואף שהם עצמם יותרו רעבים, לא ישיתו לבם לזאת, אלא כל מעינם ועז חפצם להשביע נפש עולליהם, ומוסרים נפשם על כף בפעל ממש, וכן בענין מלבושים, קונים ההורים לילדים מלבושים ונעלים, אף שלהם אין, וכך משך כל השנים צער גדול הילדים גדול מאד, ועובר על האב והאם צרות רבות כל תשערה, והילדים, למרבה הצער, אינם יודעים להעריך כל זאת, ותשעים ושמונה אחוזים מהם מתמרדים נגד הוריהם, והם מלאי טענות ובכעס עליהם, פאלו לא טרחו ההורים בעבורם מאומה, ושוכחים את

המסירות נפש שהיתה להורים משך גדולם. ורק שני אחוזים מהילדים מפירים טובה להורים על כל עמלם ומה שעשו בעבורם. אוי לאותה בושה ואוי לאותה חרפה!

אבל לעתיד כשיגדלו הילדים ויהיו להורים, יקבלו בתורה מילדיהם בכפל כפלים. ואף אותם הורים שהמציאות טופחת על פניהם בראותם שהילדים מבצטים בהם, ומצטערים ובוכים וממרטים שערות ראשם, איך יתכן שילדינו שמשנונו נפשנו בעבורם — ישיבו לנו רעה? ! אבל שוכחים שגם הם עשו כזאת להוריהם, ועל-כן מקבלים בתורה, וכך סובב וחוזר חלילה, כגלגל ממש.

ולכן חשוב מאד לחנוך את הבנים והבנות בעודם קטנים להפרכת הטוב, לומר תמיד: "תודה" לאבא ולאמא, לכבד אותם כראוי, לדעת ולהרגיש את מאמצם בעבור ילדיהם, והיאך מדירים שנה בלילות למענם, ואינם עוצמים עין מחמת חלי או כאב הילדים, עד אשר יוקל להם, ומטפלים בהם ללא לאות, באהבה, בחם ובמסירות אין קץ, נכנסים בחובות למפלות, לירקות, לחנייות הבגדים וכו' וכו', ובלבד שלא יחסרו הילדים מאומה. ועל-כן איך מלאם לבם של הילדים לטען טענות על אביהם ואמם? ! הכיצד מעזים להחציף פנים פליהם, ולא להפיר בטובתם שאינה יודעת גבול? ! וכלל זה יש לזכר היטב, כפי שמכבדים הילדים את הוריהם, ומפירים על רב טובם וחסדם, יקבלו בתורה מילדיהם כפל כפלים טוב, אף אם, חלילה וחס, אין הילדים מכבדים את הוריהם כפיאות, לבסוף כשיגדלו ישיבו להם ילדיהם רעה כגמולם.

וספר מוהרא"ש נ"י את הספור הידוע, שהיה איש בליעל אחד, ששפן את אביו הזקן בעלית הגג להתגורר שם לבדו, והניח לו שם מטה מעץ, שלחן מעץ וצלחת מעץ, וכך החזיקו, והיה שופך לו את האכל בבזיון רב, כמו שמאכילים כלב, חס ושלום, וכך טפל באביו הזקן, בלי שיהיה לבו נוקפו. ויהי היום, וראה את בנו הקטן מחזיק ספין וגורד ומגלף תתיכת עץ ומחרר אותה, וכן הביא הפעוט קרשים ומסמרים והחל בונה שלחן, שאלו אביו: "מפני מה

אתה גורד בעץ, ומהו השלחן הזה? וענה הילד: "אני גורד מהעץ צלחת, כדי שפאשר אתה תהיה זקן, אשים אותך גם-כן למעלה באיזה גגון, ואתן לך לאכל מהצלחת הזו, וכן אני עושה פה שלחן קטן בעבורך, לכשתזדקן, תשב לידו, ותאכל עליו מאכלך". אזי פרץ האב בבכי, והחל להבין ונתבהר לו אט אט איזה עול גרם לאביו, ובאיזו שחיתות וכפיות טובה נהג בו, שהניחו בעלית גג וזרקו לאנחות, אשר אפלו בבעל-חיים אין מולזלים כף. על אחת כמה וכמה באין ערך כלל כלפי ההורים היקרים שילדוהו וגדלוהו, וחנכוהו, וספקו לו כל צרכיו, וכל מאננים היה רק לראות הטוב אצלו. אזי הוריד האיש בליעל את אביו מלמעלה, הושיבו ליד שלחן אנושי ומכבד, והחל לכבדו ביתר שאת, והיה זהיר מאד בטפולו בו, והגיש לו האכל בכלים נאים ובסכופים ראוי כמותו, והציע לו מטה נוחה והגונה פיאה לו וכו'... והמסקנה העולה מאליה: כשעושה אדם רע לשני, לבסוף יקבל בחזרה כפל כפלים.

והמשיך מוהרא"ש נ"י, כן לגבי מלמד בתלמוד תורה, ומורה בבית-ספר, אשר מוסרים נפשם בעבור התלמידים והתלמידות, ומוציאים את נשמתם כדי שהבנים והבנות ילמדו תורה, מדות טובות, ויעשו את רצונו ותברך, ואין זה בא בנקל, אלא בקשי רב, המלמד יש לו בית ואשה וילדים, עליו להביא פרנסה לבני ביתו, המורה יש לה בית ובעל וילדים, ועליה לטפל בהם, ולהביא להם אכלם, ואינם מקבלים — לא בתלמוד תורה ולא בבית-ספר תגמול כפי המגיע להם כגדל טרחם וגייעם, כי אם משכרת עלובה של פרוטות ממש, לעמת ההשקעה שמשקיעים בבנים ובבנות.

ולבסוף המציאות מוכיחה שני דברים מכערים עד מאד: מצד אחד הבנים מולזלים מאד במלמדים, והם כפויי טובה, והבנות מולזלות מאד במורות, ומשיבות להן רעה תחת טובה. ותמיד יש לתלמידים ולתלמידות טענות כלפי מחנכיהם ומתחצפים כנגדם, אשר זוהי המדה המגנה של כפיות טובה. ומצד שני, לא די שהילדים מתחצפים כנגד מחנכיהם, עוד באים ההורים עם כל מיני

טענות ומענות על המלמדים והמורות, כאלו הם משלמים להם משכורתם, כאלו הם מחזיקים אותם, ונותנים להם פרנסתם, בשעה שגם את החמשים או מאה שקלים לחדש, שזהו סכום מזערי עד מאד, גם כן אינם משלמים, ונשארים חזבים בעד תקופה ארכה וכו', או שאינם משלמים בכלל, וזו כפיות טובה גדולה ואף רשעות גמורה — הן מצד ההורים והן מצד התלמידים; כי מי שמלמד אתכם תורה, חזבים ליקר ולכבוד אותו מאד מאד, ועל-ידי-זה מכבדים גם אותו יתברך, ואם חס ושלום, מזלזלים במחנכים, אזי מזלזלים גם בו יתברך.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי המדרש (שמות רבה, פרשה א', סימן ח') על הפסוק (שמות א, ח): "ויקם מלך חדש על מצרים, אשר לא ידע את יוסף", וכי לא היה מכיר את יוסף? אמר רבי אבין, משל לאחד שרגם אהבו של המלך, אמר המלך: התיזו את ראשו, כי למחר יעשה בי כן. כן כתב עליו המקרא, שאומר היום 'לא ידע את יוסף', ולמחר הוא עתיד לומר 'לא ידעתי את ה'; הרי רואים במפרש, שכפיות הטובה כלפי בשר ודם, מביאה למחר לכפיות טובה בהקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר עלינו לקנות לעצמנו את המדה היקרה הזו של הכרת הטוב. ונתבונן נא על הצדיק שמוסר נפשו בשביל נשמות ישראל, באים אליו אנשים שבורים ורצוצים, מדכאים ב'סורים, ועובר עליהם צרות ו'סורים ודכאוונות, ושופכים את לבם יום יום אצל הצדיק, והצדיק שומע אותם, מחזקם ומאמצם, מעודדם ומשמחם, ומשקם אותם, ושעות על גבי שעות מקדיש למענם, וברב הפעמים גם מחתן אותם, ואחר-כך צצות הבעיות בשלום-בית, והצדיק תמיד נמצא לעזר, ונדלתו פתוחה לקבל את כלם, ומאזין ומקשיב לבעיותיהם בסבלנות יוצאת מן הכלל, יש לו פנאי לכלם, והוא ער ביום ובלילה, ונותן עצה ותושיה לכל אמלל ונצרף, והכל שלא על מנת לקבל פרס. הנתן לתאר ולשער ולהעריך את גדל מדת הכרת הטוב שצריך להפיר לצדיק

על חסדיו העצומים? ! אף אם יהיו כל הימים דיו, וכל היבשות נזרות, לא נגמר להודות לצדיק על כל טובותיו שגומל עמנו! ומה אנו רואים במציאות? אחר הסבל הנורא שהצדיק סבל בעבור האיש או האשה, הבחור או הבחורה וכו' וכו', לא חולף זמן רב, כשאותם אנשים משקמים מכבד ומחזקים, לפתע פתאם מתחילים לירק מפייהם הטמא זבל, ארס וחרס על הצדיק, ופוערים את פיהם ומדברים עליו כל דבר אסור, אשר אין עוד רשעות גדולה יותר מזו, שאפשר לעשות נגד צדיק קדוש, שמסר את נפשו בפעל ממש בעבור בני-אדם.

והסביר מוהרא"ש נ"י: מה זו מסירות נפש? הינו שמוסרים את הנפש ממש, שהרי יכול היה הצדיק ללמד בזמן הזה, או להתפלל או לקיים מצוות בזמן הזה, והוא מוסר את הזמן היקר מפז ומפנינים בעבור קשי יום ומבקשי עצה, הרי זו מסירות נפש פשוטו כמשמעו; כי כשאדם טובע בים, וקופץ פלוני להצילו, זה נקרא מסירת הגוף, שמסר את גופו בעבור זולתו, כי היה יכול להטביע את גופו, ואף-על-פי-כן מוסר גופו להציל את זולתו. ומהי לעמת זאת מסירת הנפש? הינו שמסר את הנפש שלו, כי הצדיק היה יכול ללמד ולקיים מצוות, ולהתפלל ולהתבודד אליו יתברך בזמן הזה שבלה עם בני-האדם, והוא מותר על הכל, העקר לעזר לזוג למען שלום-בית, או לעודד בתור או בחורה שבורים ומדכאים וכו', ולתת עצה לאובדי עצות וחסרי ישע, ולתן ברכה בעבור חולה, ועוד כהנה וכהנה לרב. זו מסירת נפש של הצדיק. ומה קורה לבסוף? תשעים ושמונה אחוזים מדברים על צדיק קדוש כזה, ומי הם? אלו האנשים שקבלו ממנו טובה.

וסיים מוהרא"ש נ"י: לזאת צריך אדם להחדיר בעצמו את מדת הפרת הטוב, להפיר בטוב שעושים עמו, ובזה מגלה שיש לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, הן הבנים והן הבנות עליהם להפיר טובה למלמדים ולמורות, לצית אותם ולכבדם. ואפלו אם יש איזה תלמיד או תלמידה שיש להם טענות על המלמד או המורה, יראו

לדונם לכהן זכות, כי מי יודע מה קרה אצלם בבית, איזה צער או איזו עגמת נפש עבר עליהם, אוילי אחד מילדיהם חולה, ה' ישמר, או האשה בבית חולים, או הבעל חלה, לא עלינו, ואף על-פי-כן באו במסירות נפש לחגף, ולכן צריכים לכבד את המלמדים והמורות תמיד, וזו הכרת הטוב אמיתית, ובזכות זה שהתלמידים והתלמידות מכירים בטוב, הקדוש-ברוך-הוא יעזרם שיקלטו את הלמוד היטב והיטב ובנגל.

וכן צריכים להפיר טובה להורים, ועל הילדים למסר נפשם בעבור הוריהם, ולכבדם כל רגע ורגע, לעזר להם במה שרק יכולים, וכאשר נתונים ההורים במצוקה, יש לשמחם, ולא ללחץ עליהם ולדרש דרישות, כי זו מצוה הכי גדולה להזהר בכבוד אביו ואמו. וכשעוזר הקדוש-ברוך-הוא ומתחננים, אזי צריכים הכרת הטוב לתמיו ולחמותו, ואסור לזלזל בהם, יש לזכר תמיד את הטוב שעשו, שנתנו את הבת או הבן בעבורכם. ומדת הכרת הטוב עולה על כל המדות הטובות, ולהפך — כפיות טובה זו המדה הכי מגנה. על אחת כמה וכמה באין ערך פלל, איך צריכים להפיר טובה לצדיק, שמוסר את נפשו בשביל נשמות ישראל — לחזק לעודד ולשמח אותם, ולהחזיר בהם אמונה פשוטה בו יתברך, להוציאם מספקותיהם ומירידותיהם, ואוי לאלו האנשים שקבלו טובה מהצדיק, ואחר-כך פוערים את פיהם הטמא כנגדו, הם בודאי יקבלו ענש חמור עד מאד. ועל-כן יש לזכר דבר זה היטב היטב, ולהחזירו עמק בלב, כי המדה הרעה של כפיות טובה הורסת את האדם לגמרי, ולהפך — המדה הטובה של הכרת הטוב בונה את האדם; אשרי מי שיש לו הכרת הטוב!

הפצה

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר עַל הָאָדָם לְדַעַת, שְׂאִין דְּבַר גְּדוֹל יוֹתֵר מִלְּהַפְיִץ אֶת אֹר רַבְּנוּ ו"ל בְּעוֹלָם. וְרַבְּנוּ ו"ל אָמַר (שיחות ה"ו, ס'מ"ט): בְּאִימָה וּבִירָאָה, בְּרַתָּת וּבְזִיעַ תְּסַפְּרוּ לְבְּנֵיכֶם מֵה שְׁנַעֲשֵׂה פֹה, "וְהוֹדַעְתֶּם לְבְּנֵיכֶם" וְגו' (דְּבָרִים ד, ט). נִשְׁמַת רַבְּנוּ ו"ל יִרְדֶּה לְזֶה הָעוֹלָם לְהַגְבִּיֵה אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהִרְאוֹת לְכֻלָּם שֶׁהַקְּדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא אָב הַרְחֻמָּן. וְכִידוּעַ טָרַם יִרְדֶּה נִשְׁמַת רַבְּנוּ ו"ל לְעוֹלָם, צָעַק הַסֵּמ"ךְ-מ"ם, שְׂאִם הַנִּשְׁמָה הַזֹּאת תִּרְדַּ אֵין לוֹ מֵה לְעֲשׂוֹת, אֶךְ אָמְרוּ לוֹ, שֶׁהַנִּשְׁמָה הַזֹּאת חִיבָת לְרַדָּת, וְהוּא יִלָּךְ וְיִמְצָא עֲצָה, וְאֶכְּן חִזַּר עִם אֵינָה זְקָן וְצָחָקוֹ וְכו' וְכו' (עֵין סְפָרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֵׂה ד). וְאֶכְּן רֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁכָּלֶם מְפַחְדִים מִרַבְּנוּ ו"ל, וְחוּשְׁשִׁים שֶׁדְּבַר רַבְּנוּ ו"ל יִתְגַּלֶּה בְּעוֹלָם, מֵדוּעַ? כִּי רַבְּנוּ ו"ל זָכָה לְהַגִּיעַ לְדַרְגוֹת כְּאֵלוֹ בְּהַשְׁגוֹת אֱלֻקוֹת, שֶׁהֵבִין וְהִשְׁכִּיל שֶׁהַקְּדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא אָב הַרְחֻמָּן וְרַחֲמָנוּתוֹ עַל כָּל אֶחָד, וְאֵין שׁוּם יְאוּשׁ בְּעוֹלָם כָּלָל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ו, חֲלֵק ב, ס'מ"ט ע"ח); אֶפְלוּ אָדָם נִמְצָא בְּדִיּוּטָא הַתַּחַתוֹנָה, וְעֵבֶר שְׁמוֹנֶה-מֵאוֹת פְּעַם עַל הַתּוֹרָה, עֲדִין יָכוֹל לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה (עֵין חֵי-מוֹהַר"ו, ס'מ"ט ע"א), וְיֵשׁ לוֹ תִקְוָה. רַבְּנוּ ו"ל הִשִּׁיג כָּל-כָּךְ אֶת גְּדֻלָּתוֹ וְרַחֲמָנוּתוֹ יְתִבְרַךְ, עַד שֶׁיָּכוֹל הָיָה לֹמַר דְּבַר זֶה: אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בְּעוֹלָם כָּלָל. וְאָמַר בְּפִרוּשׁ: אֲנִי לֹקַח שְׁנֵי עֲדִים וּמִבְּטִיחַ, שְׁמִי שְׁיָבוֹא לְצִיּוֹן שְׁלִי וְיֹאמַר עֲשֵׂרָה מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים, וְיִתֵּן פְּרוּטָה לְצִדְקָה, אֶפְלוּ אִם עֲצָמוּ וְגָבְהוּ פִּשְׁעֵיו, אוֹצִיאוּ מֵהַשְּׂאוּל תַּחַתִּית, וְלֹא הָיָה אֶךְ צָדִיק שְׂאָמַר כֶּךָ בְּטוֹחוֹת.

וְלָכֵן, אָמַר מוֹהַר"ש נ"י, אִם יֵשׁ לָנוּ רַבִּי כְּזֶה, עֲלִינוּ לְהַפְיִץ אוֹרוֹ לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, לְלַכֵּת וּלְדַבֵּר דְּבוּרֵי אֱמוּנָה עִם כָּל אֶחָד, וְזֶה הַתְּקוּן שְׁלָנוּ. שֶׁהָרִי סוּף כָּל סוּף הָאָדָם מְלַכְלָךְ בַּפְּשָׁעִים וּבַחֲטָאִים, כְּמוֹ שֶׁכָּל אֶחָד יוֹדֵעַ אֶת אֲשֶׁר פָּגַם וְלַכְלָךְ, וּבַל יִשְׁפַח עֲבָרוֹ. וּבִמָּה יִתְקַן? עַל-יְדֵי שִׁדְּבָר עִם הַזִּילָת בְּאֱמוּנָה פְּשוּטָה וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ יְתִבְרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית וְכו'. וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֶהָר (עֵין ח"ב קכ"ח: קכ"ט): אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוּכָה לְהַחְזִיק בִּידֵיהֶם שֶׁל חֲיִבִים וּלְהַחְזִירָם בְּתִשׁוּבָה. לְזוֹאת

כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ צָרִיךְ לְצַאת וּלְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים דְּבוּרֵי
 אֲמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, לֹא לְפָרְסָם אֶת בְּשֵׁר וְדָם אֲלָא אֶת
 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי בְּרַגַע שְׁעוֹשִׁים מְצִיאוֹת מִבְּשֵׁר וְדָם, זֶה
 עֲבוּדָה זָרָה. כָּל עֲנִין הַצַּדִּיק — שֶׁמִּקְשֵׁר אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ,
 מִקְשֵׁר בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. אוֹת צ' כְּלוּלָה מִי
 וְנ', שְׁמִים י' עַל הַנִּי וְנִעֲשֶׂה צ', הִי' — חֲכָמָה, הַנִּי' — מַלְכוּת,
 כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים חֲכָמָה וּמַלְכוּת זֶה עֵקֶר הַשְּׁלֵמוֹת. וְלָכֵן כָּל עֲבוּדָתָנוּ
 צָרִיכָה לְהִיּוֹת — לְגַלוֹת אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,
 אִם רוֹאִים יְהוּדֵי שְׁבוּר יֵשׁ לְשִׁמְחוֹ (עֵינֵי פִּעְנִית כ.ב.), רוֹאִים יְהוּדֵי מֵיֶאֱשׁ
 — יֵשׁ לְדַבֵּר עַל לְבוֹ שִׁיתְחַזֵּק, וְזוֹ הַמְּצִוָּה הַכִּי גְדוּלָּה; אֲשֶׁרֵי מִי
 שְׂזוּכָה לְהַפִּיץ אֶת אוֹר רַבְּנוּ ז"ל בְּכָל יוֹם!

הַתְּקַרְבוֹת אֶל רַבְּנוּ ז"ל

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר כָּל זְמַן שְׂאָדָם חֵי בְּנֵה הָעוֹלָם, אֵינּוּ
 יְכוּל לְתַאֵר וּלְשַׁעַר בְּשֶׁכֶל אֲנוּשֵׁי מֵהוּ גְדֹל הָעֲנִין לְהַתְּקַבֵּץ יַחַד,
 וּלְדַבֵּר שְׁעָה אַחַת מִרַבְּנוּ ז"ל. רַבְּנוּ ז"ל אָמַר: טוֹב לְבַלּוֹת הַרְבֵּה
 שְׁעוֹת בְּשֶׁבִיל שְׁעָה אַחַת לְהַתְּקַרֵּב אֶל הַצַּדִּיק. הַיּוֹם, בְּרוּךְ הַשֵּׁם
 וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, דְּבַר רַבְּנוּ ז"ל מִתְּפָרְסָם מְאֹד בְּעוֹלָם, אֲבָל עֲלֵינוּ לְדַעַת
 מֵה בְּאֵמֶת נִקְרְאוֹת הַתְּקַרְבוֹת אֶל רַבְּנוּ ז"ל, וּבְמָה יֵשׁ לְאָדָם שְׂיִכּוֹת
 לְרַבְּנוּ ז"ל.

הַדְּבָר הָרֵאשׁוֹן, אָמַר מוהרא"ש נ"י, עֲלֵינוּ לְדַעַת וּלְזַכֵּר הַיֵּטֵב,
 לְשׁוֹן פְּעָמִים רַבּוֹת אֶת דְּבָרֵי הַתְּנָא (אָבוֹת ב, ה): "לֹא עִם הָאָרֶץ
 חֲסִיד"; מִי שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת חֲסִיד, עֲלָיו לִידַע, שְׁעַם הָאָרֶץ, בּוֹר, אֵינּוּ
 יְכוּל לְהִיּוֹת חֲסִיד, כִּי רֵאשִׁית הַכֹּל צָרִיכִים לְלַמֵּד, אַחֲר־כֵּן יְכוּלִים
 לְהִיּוֹת חֲסִיד. לְפָנֵי שְׂאָדָם לְמַד תּוֹרָה, הִלְכָה, אֵינֶן שִׁיף בְּכָלֵל שְׂיִאמַר
 שְׂהוּא חֲסִיד, הָרִי הוּא בּוֹר וְעִם הָאָרֶץ. וּבְפָרֵט בְּדַרְכֵי רַבְּנוּ ז"ל,

ההתקרבות אל רבנו ז"ל תלויה רק כפי שאדם מתמיד בספריו הקדושים, כשאדם בקי ב"לקוטי-מוהר"ן" ישר והפוף, ב"ספורי-מעשיות" ישר והפוף, ב"ספר המדות", בשיחות של רבנו ז"ל בספריו: "שיחות-הר"ן", ו"חיי-מוהר"ן", אז יכול להקרא חסיד ברסלב. לפני שאדם למד ספרי רבנו ז"ל, לא שיף שיקרא על שם רבנו ז"ל, ואם קורא עצמו על שם רבנו ז"ל, הוא סתם מפקר, ובנדאי אינו מנהיג אמת, אלא איש הישר בעיניו יעשה, הולך ועושה כבשלו, ועוד אומר דעות בשם רבנו ז"ל, ומוליך שולל אנשים, נותן תקונים וכו' וכו', בשעה שהוא בור ועם הארץ, ואף פעם לא סים אפלו פעם את כל ספרי רבנו ז"ל, אז איך יכול להקרא על שם רבנו ז"ל? ! נמצא, סכס מוהרא"ש נ"י, שלהקרא על שם רבנו ז"ל, צריכים קדם ללמד הרבה ולסים את כל ספרי רבנו ז"ל, ולדעתם בעל-פה.

הדבר שני, המשיף מוהרא"ש נ"י, לאחר שלמד אדם כל ספרי רבנו ז"ל, ובקי בעל-פה ב"לקוטי-מוהר"ן", ב"ספורי-מעשיות" וכו', אז יש לראות אם מקים את דברי רבנו ז"ל, פי' לא המדרש הוא העקר אלא המעשה, וזו נקראת התקרבות אל רבנו ז"ל — כשאדם בקי היטב היטב בספריו הקדושים, ומכל שפן כשזוכה לקים את דבריו הקדושים ולצייתם. אז נסוף עליו חזן רבנו ז"ל — עין לא ראתה. אבל אם אדם לא למד ספרי רבנו ז"ל, אזי נדבקים בו שגיונות ודמיונות בעלמא, ועוד אומרם בשם רבנו ז"ל? ! אבל אינו יכול להטעות אלא את מי שאינו בקי בספרי רבנו ז"ל, פי' מי שלמד ספרי רבנו ז"ל פועמים אין מספר, אותו אין יכולים להטעות — מהו דבר רבנו ז"ל ומה לאו? ! ומה רבנו ז"ל רוצה מאתנו? ! וכעין שאדם לומד ש"ס ופוסקים, והוא בקי בזה, אין יכולים לרמותו. ואם בא פלוני ואומר לו איזו סברה נגד הנהגות, תכף-ומיד יודע שאינה מופיעה בשום מקום, וזהו פרי המצאתו של פלוני.

ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סד): גלוי אלקות

צריך להיות בהתגלות כזו, שתהיה לאדם אמונה ברורה ומזככת עד שעובר על הכל; ועל-כן נקראים עם ישראל עבריים, אומר שם רבנו ז"ל, על שם שעוברים מעבר אל עבר; כי כשאדם חזק באמונה, אזי שום דבר בעולם אינו יכול לשברו. ואף שיש קשיות שמקשים עליו יתברך, ואי אפשר לתרץ אותם, זה בא מהחלל הפנוי, מהקלפות, ואם ינסה לתרץ את הקשיות, אזי יפל בשאול תחתית ומתחטיו. על-כן הוא יודע, שאין כדאי להפנס לזה, אלא: "אני מאמין בהקדוש-ברוך-הוא בלי שום חכמות". ואומר רבנו ז"ל, אפלו אלו שמנסים לתרץ את הקשיות, זה גם הבליים ושטיות. ומסביר כך: כשיש אנשים הבקיאים בגמרא ובפוסקים, אם בא אדם בור ועם הארץ, ורוצה לומר להם איזו סברה, תכף-ומיד לועגים לו, שאינו יודע את אשר מדבר, לא-כן כשמדבר לפני עמי ארצות, שאין שם אף אחד שלמד גמרא ופוסקים, להם יכול למכר כל מיני שטיות וסברות כרסיות, ואין מי שיאמר לו, כי מסכן הוא, ואינו יודע בין ימינו לשמאלו, ולא יוכלו להוכיח לו את האמת לאמתה. אבל אם מדבר לפני מי שבקי וכו', אזי תכף-ומיד מעמידו על מקומו, ואומר לו, מה אתה מדבר שטיות, תראה לי היכן כתוב בגמרא וכו'?! וכן אלו שאומרים סברות באמונה ורוצים לתרץ את סברות האפיקורסים, אין שיה בקלל, אלא כשהם חזקים מאד בהקדוש-ברוך-הוא, ויש להם אמונה ברורה ומזככת, עד שרואים בעיני שכלם שהכל אלקות, הינו שעוברים מעבר לעבר ואינם פוחדים כלל.

וכן הדבר, אמר מוהרא"ש נ"י, בענין רבנו ז"ל, מי שלא למד בספריו הקדושים ז"ל, איך יכול לומר דעות בענין רבנו ז"ל?! אלא יכול למכר את כל השגיונות, רק למי שאינו בקי בדעת רבנו ז"ל ובספריו הקדושים, ולומר לו כל מיני דמיונות של: נ', נח' וכו' וכו', שאין להם שום מקור, וזהו סתם שגעון ושטות.

וכן ידוע, המשיך מוהרא"ש נ"י, שרבנו ז"ל הקפיד מאד לילך במלבושים נקיים ושלמים, ואמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כט, אות

ג), שֶׁהַבְּגָדִים יִתְבַּעֲוּ מֵהָאָדָם מְדוּעַ אֵינוֹ שׁוֹמֵר עַל נְקִיוֹנָם, וְהוֹלֵךְ בְּמַלְבוּשִׁים קְרוּעִים. לְמִדֵּים מִכַּאן, עַד כִּמָּה רַבְּנוֹ ז"ל דִּקְדַּק בְּדִבְרֵים הַנִּרְאִים פְּעוּטִים, שֶׁהַקֶּפִּיד שְׂיִלֵּךְ הָאָדָם בְּבִגְד שְׁלָם, שְׂיֻכַּל לְהַכְנִיס בָּהֶם מְעוֹת וְכוּ', אִזּוּ הַיֵּאָדָּף יְכוּלִים לְלַבֵּשׁ מַלְבוּשִׁים קְרוּעִים וּמְלַלְכֵלְכִים, שְׁנוֹדָף מֵהֶם רֵיחַ, וְלוֹמֵר שְׁפִלוּנִי זֶה 'עוֹבֵד הַשָּׁמַי', וְזוֹ הֵיטָה דָרָךְ רַבְּנוֹ ז"ל, חֵס וְשָׁלוֹם, בְּשַׁעַה שְׁרַבְנוֹ ז"ל הַקֶּפִּיד כָּל-כָּף עַל דְּבַר זֶה, עַל נְקִיּוֹת הַבְּגָדִים וְשִׁלְמוֹתָם?! אִם-כֵּן, הַצְטַעַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, וְאָמַר: רְאוּ כִּיצַד יְכוּלִים לְסַלֵּף אֶת דִּבְרֵי רַבְּנוֹ ז"ל! כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת מִקְרָב לְרַבְּנוֹ ז"ל, אֲלֵא כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד הַרְבֵּה בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים, וְרוֹאֶה מָה רַבְּנוֹ ז"ל רוֹצֵה מֵאֲתָנוּ.

לְזֹאת, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, כָּל מִי שֶׁרוֹצֵה לְהַקְרִיא עַל שֵׁם רַבְּנוֹ ז"ל, עָלָיו רֵאשִׁית — לְהִתְחִיל לְלַמֵּד סִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים מִחֵדָשׁ, וְלַחְזֹר עֲלֵיהֶם עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם וְכוּ', עַד שֶׁיְהִיָּה בְּקִי בָהֶם בְּעַל-פִּיהַ, כְּמוֹ שֶׁאֹמֵר רַבְּנוֹ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', בְּסִימָן קצ"ב), שְׁפָנִיו, שֶׁכָּלוּ וְחִכְמָתוֹ שֶׁל הַצְּדִיק טְמוּנִים בְּתוֹךְ סִפְרוֹ. נִמְצָא, מִי שְׁלוֹמֵד יוֹתֵר אֶת סִפְרֵי רַבְּנוֹ ז"ל, הוּא יוֹתֵר מִקְרָב אֶל רַבְּנוֹ ז"ל, אַחֲרֵת — מְטַעֵה אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אַחֲרִים גַּם יַחַד. וְאֵל יֹאמֵר שֶׁהוּא 'חֹסֵיד בְּרֶסֶלֶב', בְּשַׁעַה שֶׁלֹּא לָמַד סִפְרֵי רַבְּנוֹ ז"ל. וְאִם-כֵּן הַדְּבַר הִרְאֵשׁוֹן בְּהַתְקַרְבוֹת אֶל רַבְּנוֹ ז"ל הוּא — לְהִתְמַיֵּד מְאֹד בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים, וּלְלַמֵּד בְּכָל יוֹם בְּתִשְׁוֹקָה חֲדָשָׁה, לִידַע מָה רַבְּנוֹ ז"ל רוֹצֵה מֵאֲתָנוּ, לְהִיּוֹת בְּקִיָּאִים הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב בְּ"סִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת", כְּמוֹ שֶׁאֹמֵר רַבְּנוֹ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ס'), שֶׁזוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת הַשָּׁנָה; רַבְּנוֹ ז"ל מְעוֹרֵר מֵהַשָּׁנָה, הֵינּוּ בְּנֵי-אָדָם יְשָׁנִים, וְהַצְּדִיק מְעוֹרֵר; הֵנָּה עַד עֵתָה חָשַׁב הָאָדָם שֶׁהוּא צְדִיק וְהִגִּיעַ לְאִיזוֹ מְדֻרְגָּה, וּכְשֶׁהִתְקַרַּב לְצְדִיק, נִפְקָחוֹת עֵינָיו, וְרוֹאֶה הֵיכָן הוּא עוֹמֵד. וְכְמוֹ שֶׁאֹמֵר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סז), שֶׁכְּשׁוֹזְכִים לְהִתְקַרַּב אֶל הַצְּדִיק, הוּא פּוֹתַח אֶת הָעֵינַיִם. וְעוֹד אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ זְכוּת גְּדוֹלָה מְאֹד לְהִתְיַשֵּׁב בְּזֶה הָעוֹלָם אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת לְדַעַת הֵיכָן הוּא; הֵנָּה עוֹבֵר יוֹם, יוֹמִים, שָׁבוּעַ, חֲדָשׁ, שָׁנָה, שְׁנָתִים וְכוּ', וְאָדָם אֵינוֹ זוֹכֵה לְהִתְיַשֵּׁב — מָה אֲנִי עוֹשֶׂה בְּזֶה הָעוֹלָם?! מָה הַתְּכִלִּית שְׁלִי כָּאן!?

מה תפקידי שלשמו נבראתי?! אני שבור וכו', אבל על-ידי שמתקרב אל הצדיק, ולומד את ספריו הקדושים — נפקחות עיניו, ומתחיל להסתפל על עצמו היכן הוא בזה העולם.

ודבר שני — להתחיל לקיים את עצות הצדיק, כי למודי הצדיק אלו עצות קדושות, עצות מהעולם הבא. וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ז'), שעצות המון עם הן עצות שקר, זרע שקר, ועצות הצדיק הן כלה זרע אמת, מדוע? כי אדם פשוט כשנותן לך עצה, הוא נמצא בזה העולם, יש לו אינטרסים: כבוד, כסף, פרסום וכו', אבל כשהצדיק נותן עצה, זו עצה מהעולם הבא, הצדיק דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, הוא אינו נמצא בזה העולם, הגם שגופו מסתובב בזה העולם, אבל נשמתו דבוקה בחי החיים בו יתברך, והגוף מכסה את הנשמה ומסתירה, כשם שאין יכולים לראות את הגוף, כי הוא מלבש במלבושים המכסים ומסתירים אותו.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל היה פעם בתתנה, והיה שם בדתן שעשה שמח, הנה נכנס חבוש בספורדיק, מלבש בבגד משי, בגרבים לבנים, ממש כאדמו"ר משלם, ועשה כל מיני תנועות של אדמו"ר, וחקה דבור של אדמו"ר וכדומה, ואחר-כך יצא לחוץ ונכנס שנית מלבש ככמר, שק שחור כמעיל, געלים שחורות וכו' וכו', וחקה את הדבור וההטפה של הכמר, ופרץ הקהל בצחוק. רבנו ז"ל ישב בצד, וענה ואמר בדרך צחות בזו הלשון: 'אט א מלאך אט א גלח'; הנה אדם מלאך, והנה הוא כמר; הינו הנה אדם במדרגה גבוהה והנה הוא נעשה כמר. וכתוף דברי רבנו ז"ל מנחת עמקות "עמק עמק מי ימצאנו", וכמו שאמר רבנו ז"ל, אשר מכל דבור ודבור שלו יכולים להיות איש כשר כל ימי חייו.

ועקר השלמות מכל דבור הוא שמקיים הדבור, כמו שאומרים חכמינו הקדושים: "לא המדרש עקר אלא המעשה", כשאדם לומד זהו דבר גדול עד מאד, וזה היסוד, כי "לא עם הארץ חסיד", אף לאחר שלומד — צריך לבצע את הלמוד וליישם אותו. וזו שלמות

למוד התורה — שיהיו מעשיו מרבים מחכמתו (אבות ג, ט). וכן בענין רבנו ז"ל הדבר הראשון: ללמד הרבה ספרי רבנו ז"ל, ואחר-כך צריכים לקיים את דבריו הקדושים, אשר זו שלמות ההתקרבות אל רבנו ז"ל.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: היסוד אצל רבנו ז"ל הנה שלא בטעה את עצמנו, וכמו שאמר: את זה תקבלו ממני, שלא יטעה אתכם העולם, כי העולם מטעה את האדם מאד מאד (שיחות הר"ן, סימן נא); יכולים לחיות בזה העולם בשקר גדול, כי כשאדם שוכח מהקדוש-ברוך-הוא, הוא כבר נעקר מהעולם. עולם — מלשון העלם, הבורא יתברך שמו נעלם בתוך העולם, הינו השם יתברך נמצא בתוך העולם, אבל הוא נסתר ונעלם, עבודת בר ישראל — לקיים את המצוות בדברים גשמיים, ובזה מוציא את הבורא יתברך בתוך העולם. כי המצוות הן מדברים גשמיים, ציצית — מבגד, תפלין — מעור, סכה — מפסלת גרן וקב, כף כל מצוה ומצוה היא מדברים גשמיים של העולם הזה, אדם צריך לגלות את הקדוש-ברוך-הוא מהעולם הזה הנסתר ונעלם, וזאת — על-ידי קיום המצוות; כי על-ידי שיהודי מסתובב בזה העולם בזקן ופאות, מלבש בציצית ומתעטר בתפלין וכו', בזה רואים שהוא יהודי, ובזה מגלה את ההעלמה שיש בזה העולם, הינו מוציא את ההעלמה וההסתרה על-ידי קיום המצוות. נמצא, שעל-ידי קיום המצוות מקשרים את העולם הזה לעולם הבא, שזו שלמות האמת. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (שפת נה). — מהי אמת? ראש, תוף, סוף, א' — התחלת האותיות, מ' — אמצע האותיות, ת — סוף האותיות, כשאדם חי עם אמת, מהתחלה עד האמצע, מהאמצע עד הסוף — זו אמת, מי הוא אמת? "וה' אלקים אמת" (ירמיה י, י). חותמו של הקדוש-ברוך-הוא אמת. וזהו שאמר רבנו ז"ל, שהעולם מטעה מאד, ועלינו לראות שלא יטעה אותנו העולם, ובל נחיה באשליות ובטעויות.

וסיים מוהרא"ש נ"י והבהיר: כיצד זוכים להגיע לאמת כזו?

על-ידי שזוכים להתקרב לרבנו ז"ל, אשר הוא פוקח את העינים, עד שיש לאדם בזה העולם הסתכלות אחרת לגמרי, ומסתכל על העולם הזה כמעבר, ואז כבר אין שיף אצלו שיהיה שבור, כי יודע שעקר החשיבות אצלו יתברך — כל מצוה ומצוה שמקום בשבילו יתברך; הינו יהודי הזוכה לקיים מצוה אחת — אין יכולים לתאר ולשער את גדל השכר שיש לו בשמים. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (סוטה ג): כל העושה מצוה אחת בעולם הזה — מקדמתו והולכת לפניו בעולם הבא. הנה אדם עשה מצוה — לבש ציצית היום, התעטר בתפלין, יש לו מזוזה על פתחו וכו', המצוה הולכת לפניו בעולם הבא. ועוד אומרים חכמינו הקדושים (קדושין ט:): כל העושה מצוה אחת, מיטיבין לו ומאריכין לו ימיו, ונוחל את הארץ; כי בזה שמסתובב בזה העולם הגשמי והחמרי, המלא תאוות ומדות רעות, ואף-על-פי-כן אינו מתפעל משום בריה שבעולם, והולך בזקן ובפאות, כי כך צוהו קונו, ואין לו שום בוששה מגוי או חילוני ביהדותו, ויודע שעליהם להתבייש ממנו; כי כשיהודי הולך בגלוי ראש, מגלה תכף-ומיד שאין עליו יראת שמים, וכן אם אינו מניח תפלין — עליו להתבייש, שאינו עושה רצון בוראו וכו', אם-כן כשאדם גאה ביהדותו, על-ידי-זה נכנס בתוך האמת האמתית. הינו כשיהודי עושה מצוה בזה העולם הגשמי והחמרי, המלא קלפות והסתרות, מגלה תכף-ומיד שהוא יהודי המאמין בהקדוש-ברוך-הוא, וזו נקראת אמת. וכל יהודי המקיים מצוותיו יתברך, נכנסת בו אמת, וככל שמרבה במצוות — יותר אמת נכנסת בו. ולכן אומרים חכמינו הקדושים (ברכות נו:): אפלו ריקנין שפך מלאים מצוות פרמון; אין להקדוש-ברוך-הוא מה להתבייש בעם ישראל, כל יהודי מלא מצוות פרמון.

וסים מוהרא"ש נ"י, שלאמת כזו רוצה רבנו ז"ל להביאנו, כי הוא פוקח את עינינו, שנראה היכן היא האמת שחייבים להמשך אחריה. ולכן צריכים ללמד הרבה מאד את ספרי רבנו ז"ל ולקיימם בשלמות, וזו נקראת התקרבות אמתית אל רבנו ז"ל.

וְתִיקִין

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר עַל תְּפִלַּת הַוְּתִיקִין אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת ט:), שְׂאִין לְמַעַל הַיְמִנָה; כִּי כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּעֵת גֵּץ הַחֲמָה, אָזִי מַחְבֵּר וּמֵיחָד אֶת הַלֵּילָה וְהַיּוֹם. וּמוֹבָא בְּזֵהר (הַקְדָּמָה ד:): כָּל הַמַּחְבֵּר אֶת הַלֵּילָה אֶל הַיּוֹם, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא אֵילַת הַשַּׁחַר, יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא; וְלִכֵּן רַב רַבִּים שֶׁל הַצְּדִיקִים הַקְדוּשִׁים הִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה כְּוְתִיקִין, וְכָל הַמְקַבְּלִים הִתְפַּלְּלוּ תְּפִלַּת הַוְּתִיקִין, וְהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְדוּשׁ זִי"ע גַּם-כֵּן הִקְפִּיד מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַוְּתִיקִין, וְכֵן תְּלַמְּדוּ הַקְדוּשִׁים, וְרַבְּנֵנוּ ז"ל הִקְפִּיד עַל תְּפִלַּת הַוְּתִיקִין יוֹתֵר מִכָּל, וְכֵן מוֹהֲרַנ"ת ז"ל הִתְפַּלֵּל תָּמִיד תְּפִלַּת הַוְּתִיקִין, וְכֵן אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ קָמִים לְחֻצוֹת, כְּבָר חִפּוּ לְתְּפִלַּת שַׁחֲרִית עַד זְמַן תְּפִלַּת הַוְּתִיקִין, אֲשֶׁר אֵין לְמַעַל מִזֶּה.

וְאָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר הַצְּדִיקִים שֶׁאֲחַר הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְדוּשׁ זִי"ע מְטַעְמִים הַכְּמוּסִים עִמָּהֶם הִתְחִילוּ לְאַחַר אֶת זְמַן הַתְּפִלָּה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן רַבְּנֵנוּ ז"ל הִקְפִּיד עַל זֶה וְאָמַר, שֶׁהַצְּדִיקִים טוֹעִים בְּזֶה שֶׁמֵאַחֲרֵים אֶת זְמַן הַתְּפִלָּה (חַיֵּי מוֹהֲרַנ"ן, סִימָן תַּפּוּז). וְלִכֵּן צָרִיךְ אָדָם לְמַסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַוְּתִיקִין, אֲשֶׁר אֵין לְמַעַל הַיְמִנָה.

וְאָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, עַקֵּר הַסְּבָה וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל רַב שְׁנוּתֵיו תְּפִלַּת הַוְּתִיקִין, כִּי בְּרִכּוֹ הֵיטָה לְלַמֵּד כָּל הַלֵּילָה עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר, וְאָז נִפְל בְּשָׁנָה, וְכֵן אַחֲרֵי-כֵן בְּשָׁנִים הַבָּאוֹת הֵיטָה עוֹסֵק עִם כָּל תְּלַמְּדוֹ לְהַפְּיץ אֶת סִפְרֵי רַבְּנֵנוּ ז"ל, וּבָאוּ מֵאַחַר מְאֹד בְּלֵילָה לְבֵיתָם, וְלִכֵּן לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְקוֹם לְהִתְפַּלֵּל עִם הַגֵּץ.

וְתָמִיד רָגִיל מוֹהֲרַא"ש נ"י לֹאמַר: אֵף שֶׁתְּפִלַּת הַוְּתִיקִין אֵין לְמַעַל הַיְמִנָה, וְצָרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי הַשְּׁתַדְּלִיּוֹת לְקוֹם קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם וְלְלַמֵּד אֶת הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה וְלְהַתְּבַדֵּד עִמּוֹ יְתַבְּרֵךְ, וְאַחֲרֵי-כֵן לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַוְּתִיקִין, עִם כָּל זֹאת מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְהַפְּיץ אֶת סִפְרֵי

רבנו ז"ל, ובא מאחר לביתו, יכול לפטר עצמו מזה. ואף שבאמת העקר הוא להתפלל תפלת התיקין, עם כל זאת מי שיודע מה קורה היום בדור הזה, שעוברים על בני-אדם כל-כך הרבה צרות ויסורים, מרירות ומכאובים, וכן הכפירות והאפיקורסות מתפשטות מאד בעולם, כי אלו הרשעים הפופרים בעקר מדברים נגד כל הקדוש לעם ישראל, ומדברים פתוח נגד הקדוש-ברוך-הוא בלי שום בושה, ועוקרים אלפים ורכבות נשמות ישראל משרשם, לזאת מצוה רבה לבטל את הכל, וללכת ולהפיץ להם את ספרי רבנו ז"ל, אשר מגלים את אמתת מציאותו יתברך, ומחדירים אמונה בנשמות ישראל, ובפרט שהנאוף כל-כך מתפשט בעולם, כל מיני תמונות תועבה ברחובות, ובני-אדם נכשלים, רחמנא לישזבן, בפגם הברית, ההכרח למסר את נפשנו, ולהפיץ את ספרי רבנו ז"ל בעולם, והמצוה הזו עולה על הכל. ואף שקשה להסביר את זאת לבני-אדם, כי סוף כל סוף תפלת התיקין היא מצוה הכי גדולה, עם כל זאת מי שיש לו עינים לראות ואזנים לשמע ולב להבין ושכל להשפיל, יראה מה שקורה בדור הזה, שעוד לא היתה טמאה וזוהמה בכל הדורות כבדור הזה, שבני-אדם נכשלים בכפירות ואפיקורסות ובנאוף, רחמנא לישזבן, ואי אפשר להצילם ולהוציאם מהשאול תחתית ומתחתיו שנפלו לשם, אלא על-ידי הפצת ספרי רבנו ז"ל. ולכן אשרי מי שמוסר את נפשו והולך להפיץ את ספרי רבנו ז"ל, ואינו מסתפל על אף אחד, ואף שמחמת זאת יאחר לישן, ולא יוכל לקום להתפלל ותיקין, אסור לו להסתפל על זאת כלל וכלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ואף שאני יודע שיש עלי חולקים בדבר זה, אבל נדמה הדבר כמו שאמרו חכמינו הקדושים: מה ההפרש בין נח לאברהם? נח התחבא עם אשתו וילדיו בתוך התבה, ואף שבחוץ היה מבול, הוא סמך על כך שמנח במקום מסתור, שאין המבול יכול להזיק לו, לאשתו וילדיו, ולא התפלל על בני דורו, מה שאין כן אברהם אבינו לא הסתפל על שום דבר, אלא מסר את נפשו ויצא לחוץ, וגלה לכלם, אשר אין שום מציאות בלעדי הקדוש-ברוך-הוא, ואף שהשליכו אותו לכלא בעבור זה, וכן

השליכוהו לאור כשדים ורצו לשרפו, הוא לא הסתפל על שום דבר, אלא הלך וגלה ופרסם את אמתת מציאותו יתברך. ואפלו אלו הרשעים — אנשי סדום, הוא לא עזב אותם, ובכה והתחנן להקדוש-ברוך-הוא שימחל להם, ויצא לחוץ לגלות לכלם את גדלתו ורחמנותו יתברך. זה היה ההפרש בין נח לאברהם. אברהם אבינו מסר את נפשו בעבור כל העולם כלו, לגלות ולפרסם להם אלקותו יתברך, ונח לא דאג אלא בשבילו. ולכן כשיצא מהתבה וראה שהעולם חרב, החל לבכות לפניו יתברך, ובקש ממנו יתברך, על מה ולמה עשה זאת? ! ענה לו הקדוש-ברוך-הוא: רעיא שטיא (רועה שוטה), עכשו אתה בוכה וצועק? מדוע לא צעקת קדם המבול (עין זהר חדש נח)? ! הרי רואים מכאן, כשמתגברת הכפירות והאפיקורסות בעולם, אסור להסתפל על שום דבר, ואסור שתהיינה לאדם נגיעות עצמיות, אלא ילך ויפיץ את אור האמונה בעולם, ולא יסתפל כלל על חשבונות פרטיים — שילך אחר-כך לישן מאחר, ולא יוכל לקום לתפלת הנותקין, הוא צריך ללכת ולמסר את נפשו בשביל הקדוש-ברוך-הוא, לגלות ולפרסם את אמתת מציאותו יתברך.

עם כל זאת, אמר מוהרא"ש נ"י, אשרי ואשרי מי שיכול לקים את שניהם — הן להתפלל תפלת הנותקין והן להפיץ את אור רבנו ו"ל בעולם, פי גם מוהרנ"ת ו"ל היה נזהר מאד מאד להתפלל תפלת הנותקין, ואף-על-פי-כן מסר את נפשו כל ימי חייו להפיץ את אור רבנו ו"ל בעולם, ואף שהיתה עליו כל-כף הרבה מחלקת, והכניסוהו לכלא, ומסרו אותו למלכות, וסקלוהו באבנים, ושברו את חלונותיו, ואפלו בין אנשי שלומנו היו לו שונאים רבים, אף-על-פי-כן לא הסתפל על אף אחד בעולם, אלא הפיץ תמיד את ספרי רבנו ו"ל, ועם כל זאת התפלל תפלת ותיקין.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו היקרים היו רגילים לומר: מי שמתפלל תפלת ותיקין, יש לו אריכות ימים; דהינו כי כל יום ויום ארוך אצלו, כי מי שקם מקדם, יומו נתארך מאד, מה

שָׂאִין בֶּן מִי שְׁקָם מְאַחֵר, יֵשׁ לוֹ קְצוּר יָמִים, כִּי תִכַּף כְּאֲשֶׁר מִסְתּוֹבֵב
כְּבָר גַּעֲשֵׂה צְהָרִים, וְאִינוּ יוֹדְעֵי הֵיכָן פָּרַח לוֹ יוֹם; וְעַל-כֵּן אֲשָׁרֵי מִי
שְׂזוּכָה לְקוֹם בְּכָל יוֹם קָדָם אוֹר הַיּוֹם.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: עֲצָה לְקוֹם מְקָדָם וּלְהַתְפַּלֵּל וְתִיקֵן, הוּא
— לְלַכֵּת לִישׁוֹן מְקָדָם, כִּי אִם אָדָם הוֹלֵךְ לִישׁוֹן מְאַחֵר, הוּא אָף פַּעַם
לֹא יוּכַל לְקוֹם מְקָדָם, כִּי זֶה תְּלוּי בְּזָה, וְאִפְלוּ אִם כְּבָר יַעֲשֶׂה
תַּחֲבוּלוֹת שְׂיָקוּם מְקָדָם, אִם לֹא יִישׁוֹן כָּל צָרְכוֹ, כָּל הַיּוֹם יֵלֵךְ לוֹ
בְּשִׁנָּה, וְיִפֹּל בְּשִׁנָּה עַל הַשְּׁלֵחָן וְכוּ', אוּ יִנְמַגֵּם בְּעַת הַתּוֹרָה וְכוּ',
בְּעַת הַתְּפִלָּה וְכוּ', וּמַחוּ יִהְיֶה מְבַהֵל וּמְבַלְבֵּל וְכוּ'; כִּי מִי שְׂאִינוּ
יִישׁוֹן כָּל צָרְכוֹ, מִסְתּוֹבֵב כְּשֹׁכּוֹר כָּל הַיּוֹם. וְלָכֵן יֵשׁ לְהִזְהָר מְאֹד לִילֵךְ
לִישׁוֹן מְקָדָם וְלְקוֹם מְקָדָם, וְכִף יִהְיֶה לוֹ יוֹם אָרֶךְ לְהַפְיֵץ אֶת אוֹר
רַבּוֹנוּ וְ"ל, וְלִלְמַד הַרְבֵּה תּוֹרָה, וְלַעֲסֹק בַּתְּפִלָּה בְּכּוֹנֵנָה; אֲשָׁרֵי לוֹ!

יָטוּב לֵב מִשְׁתָּה תְּמִיד'

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדִבְרֵי רַבּוֹנוּ וְ"ל, שֶׁהַשְּׂמֵחָה
הִיא הַרְפוּאָה לְאָדָם בְּגַשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת, כִּי אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם
שֶׁלֹּא תַעֲבֹר עָלָיו אִיזוֹ צָרָה, אֲבָל שְׂמֵחָה דוֹחָה אֶת כָּל הַקְּלָפוֹת.
וְאָמַר, שְׂמֵדַת הַשְּׂמֵחָה בָּאָה לְאָדָם בְּקִשְׁי רַב, כִּי טַבַּע שֶׁל הָאָדָם
שְׂנַמְשֵׁף אַחַר עֲצָבוֹת וְדַפְאוֹן, וְעוֹבְרִים עָלָיו כָּל-כָּף הַרְבֵּה צְרוּת
וְיִסּוּרִים מַעֲצָמוֹ, מְהַמְשִׁפָּחָה מְהִילָדִים, וְאִינוּ יוֹדְעֵי מַה לַעֲשׂוֹת, אֶף
עַל-יְדֵי שְׂיִשְׂמַח אֶת עַצְמוֹ — יִזְכֶּה לְצֵאת מֵהַכֹּל. וּכְדֵי לְהַגִּיעַ לְמֵדַת
הַשְּׂמֵחָה, עַל הָאָדָם לְמַסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ בַּפֶּעַל עָלֶיהָ, וְזוֹ הַמְצָה הַגְּדוֹלָה
בְּיוֹתֵר, וְדִיקָא עַל-יְדֵי מְצָה זוֹ אָנוּ זוֹכִים לְמַחֲיַת עַמְלָק. 'עַמְלָק' —
אֵלוֹ כָּלֵל הַסְּפָקוֹת שֶׁהַסֵּמ"ך-מ"ם מְכַנִּיס בְּאָדָם — "הַיֵּשׁ הַנּוֹי"ה
בְּקַרְבָּנוּ אִם אֵין" (שְׁמוֹת יו, ז); אִם אָדָם הִיָּה יוֹדְעַ בְּבִרְרוֹר וּבְזוֹפוֹךְ
הַדַּעַת, שְׂיֵשׁ אֱלֻקִּים חַיִּים וּמְלַךְ עוֹלָם, וְהוּא מְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקַיֵּם

את הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר — זה אלקות, ומה ששומע — הרי זה אלקות, ומה שרואה — הרי זה אלקות, אזי חיינו היו לגמרי אחרת, אבל מחמת שאינו זוכה לראות ולשמע אלקות, לכן עובר עליו מה שעובר — עצבות ויאוש ודכדוך הנפש וכו'. כי הקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם באפן הזה, שהוא געלם ונסתר לגמרי, ומפאן שמו עולם — לשון העלם. אף אם אדם היה זוכה לידע את זאת, היה המאשר ביותר, ולשמחתו לא היה קץ וגבול.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר הרמ"א מתחיל את הסעיף הראשון בשלחן ערוך: "שויתי הני"ה לנגדי תמיד", זה כלל גדול בתורה ובמעלת הצדיקים; הינו אדם צריך תמיד לחשוב שהוא יושב לפני הקדוש-ברוך-הוא, ותמיד יציר בדעתו שהולך לפניו יתברך, שזה: "שויתי ה' לנגדי תמיד", כך אדם צריך לחיות, כך צריך לקום בבקר, וכך לילך לישן. ומסים הרמ"א את הארחת-חיים בהלכות פורים, הלכות מגלה בסעיף האחרון: "וטוב לב משתה תמיד". הרי ישנם שני תמידים שהקריבו כל יום בזמן בית-המקדש, קרבן תמיד של בקר ותמיד של בין הערבים, הרי נתבונן ונראה איך הרמ"א מקשר התחלת ארחת חיים וסופו; הינו: "שויתי ה' לנגדי תמיד" — זה כלל גדול במעלת הצדיקים; ומסים בהלכות מגלה: "וטוב לב משתה תמיד"; כי אדם צריך להיות תמיד שמח על אף המשברים שעוברים עליו, ואף שקשה לאדם מאד להגיע לשמחה, כי עובר עליו דכאון ומרירות, אף אם מדבר אל הקדוש-ברוך-הוא בשפת האם שלו, שזהו: "שויתי ה' לנגדי תמיד", שתמיד רואה אותו יתברך לפניו — הוא המאשר ביותר, הינו שזוכה ל"וטוב לב משתה תמיד". וזאת כל אחד ואחד צריך להחדיר היטב בלבו ובמחו, שאין לו אף אחד בזה העולם, אין לו מאומה — רק הקדוש-ברוך-הוא, כשאדם חי באפן הזה, אין מאשר יותר ממנו, ושום דבר אינו יכול לשברו ולהפילו, ושום בריה אינה יכולה להחליש רוחו.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: תתארו לעצמכם, אם הבית מלא שמחה, הבעל משמח את האשה, שהיא עקרו של בית, ביתו — זו אשתו. כי כך אומרים חכמינו הקדושים (ראש השנה ו'): אשה — בעלה משמחה; אזי תשערו בנפשכם איזה חנוף הילדים מקבלים, כי מתוך אורה של שמחה, נתגדל מחם ודעתם, וכל בטחונם העצמי עולה, והם גדלים בריאים בנפשם ובגופם, והכל מחמת מדת השמחה שנוהגת ושורה בבית על כל צעד ושעל, בכל פרט ופרט; אשרי המשמח עצמו תמיד, ומשמח את ביתו ומשפחתו, שאז יחיה חיים נעימים וערבים.

"והיה ה' למלך"

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אין דבר גדול יותר מאשר לדבר דבורי אמונה והשגחה פרטית על לבות ישראל, ואין לה אשר גדול מלחזק את כל יהודי ויהודי, כי כל זמן שאדם מסתובב ואינו מוצא את מקומו, והוא מלא שאלות וקשיות ספקות ודכאונות, אין עוד מספן ממנו, אין אמלל מאדם שגעתק ממנו יתברך, ואין עוד אדם מאשר מזה שידע שיש לו מקום, כי הקדוש-ברוך-הוא נקרא מקום, כי הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו, כי הוא יתברך מלא כל העולם כבודו; על-פן זכות גדולה מאד לדבר עם נשמות ישראל מהבורא יתברך שמו, להמליך אותו יתברך עליהם; ואשרי האדם הזוכה להתחזק בעצמו ולחזק אחרים, אשר זו המצוה הגדולה ביותר שיכולה להיות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: בדרך כלל כשרואים עני — מרחמים עליו, וככל שעניותו גדולה יותר — הרחמנות עליו גדולה יותר. אחד הולך בבגדים בלויים, רעב, צמא, עוזרים לו, מביאים לו מלבושים, אכל ושתיה. פמו-כן ויותר מפן בלא ערך כלל,

כְּשֶׁהִנְשָׂמָה הוֹלֵכֶת עֲרָמָה, לֵלֵא מְצוּוֹת, לֵלֵא תוֹרָה, רַעְבָּה וְצַמָּאָה, אֵין זְכוּת גְּדוּלָה יוֹתֵר מִלְּהִלְבִּישׁ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּבִגְדִים שֶׁל מְצוּוֹת, אֲכִילָה שֶׁל תוֹרָה, שְׂתִיָּה שֶׁל תַּפְלָה. אָנוּ מוֹצְאִים בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל — מֵהֵי גְלוֹת הַשְּׂכִינָה? שְׁהַמְלָכוֹת תַּחַת הַסְטֵרָא אַחְרָא, הֵינּוּ אִם אֵין מְפִירִים אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר הוּא מְלַךְ וְלוֹ הַמְלוּכָה, זוּהֵי מְלָכוֹת דְּסֵטֵרָא אַחְרָא, אֲבָל אִם אָדָם בָּא לִידֵי הַחֻלְטָה, שְׁהַמְלָכוֹת וְהַמְמַשְׁלָה שְׁלוֹ יִתְבַרֵךְ, "וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ" (זְכָרְיָה יד, ט), "כִּי לֵה' הַמְלוּכָה וּמוֹשֶׁל בְּגוֹיִים" (עוֹבְדֵיהָ א, כא), זוֹ נִקְרָאת עֲלִית הַמְלָכוֹת לְשִׁרְשָׁה, שְׁאָנוּ מְפִירִים שְׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלַךְ וּמִנְהִיג אֶת הָעוֹלָם. אוֹמֵר עַל זֶה רַבְנּוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן, חֶלֶק א', סִימָן ד'): כִּיצַד זֹזִכִּים לְהַעֲלוֹת אֶת הַמְלָכוֹת, שְׁכָל אָדָם יִרְגִישׁ שְׁהַמְמַשְׁלָה וְהַמְלוּכָה שֵׁיכַת רַק לוֹ יִתְבַרֵךְ? עַל-יְדֵי שְׁמַרְגִיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַרֵךְ בְּשִׁפְתַי הָאֵם שְׁלוֹ. בְּדֶרֶךְ כָּלֵל רוֹאִים שְׁנֵי בְנֵי-אָדָם הַמְשׁוֹחָחִים זֶה עִם זֶה, מְשַׁעֲמִים לְפָלוּנִי, יוֹצֵא בַחוּץ וּמְדַבֵּר עִם זולָתוֹ, מְבַלָּה עִמוֹ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵי דְקוֹת, שְׁעָה שְׁעֵתִים וְכוּ', וּבְכֵן מַחְלִיפִים אֶת הַדְּעוֹת בֵּינֵיהֶם, וְכֵן זֹזִכִּים לְיִשׁוּב הַדְּעוֹת, כִּי אֵינֶם יְכוּלִים לְהִיּוֹת עִם עֲצָמָם. אֲבָל לֹא תָמִיד מוֹצֵא אָדָם חֶבֶר הָרוּצָה לְשִׁמְעַע אוֹתוֹ, חֶבֶר הַמְעַנֵּן בּוֹ. אוֹמְרִים חַז"ל (תַּעֲנִית כג.): אוֹ חֶבְרוֹתָא אוֹ מִיתוּתָא, אָדָם צָרִיף שְׁיִהְיֶה לוֹ חֶבֶר, וְלֹא — טוֹב הַמּוֹת מִזֶּה, כִּי הוּא בְּבִדְיוֹת. כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שְׁאֵף פֶּעַם אֵינְנוּ לְבַד, כִּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, וְשׁוֹמֵעַ תַּפְלַת כָּל פֶּה, וּמַרְגִיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַרֵךְ, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל צְרָכָיו, וְכָל אֲשֶׁר קוֹרָה אִתּוֹ מִסְפָּר וּמִשִּׁיחַ אֵלָיו יִתְבַרֵךְ בְּשִׁפְהַי שְׁרָגִיל בָּהּ, אֵין עוֹד מַעְלָה גְּדוּלָה מִזֶּה, וְזוֹ נִקְרָאת הַתְּבוֹדָדוֹת, וּבָזֶה מַעְלָה אֶת הַמְלָכוֹת אֶל שְׁרָשָׁה, כִּי מְפִיר שְׁבָזָה הָעוֹלָם אֵין אֵף אֶחָד שְׁיִבִינוּ רַק הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְהִבְהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י, מִדּוֹעַ יִשְׁנֵם בְּנֵי-אָדָם כָּל-כֶּף מְאֻכְזָבִים, שְׁבוּרִים וְרָצוּצִים? לְכָל אֶחָד יֵשׁ בְּעִיּוֹתָיו, וְעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד יִסּוּרִים נוֹרָאִים; אֵלוֹ רְוָקִים, אֲשֶׁר עֲלִיהֶם נֹאמֵר: כָּל הַשְּׂרוּי בְּלֹא אִשָּׁה שְׂרוּי בְּלֹא שְׂמֻחָה (בְּמֹת סב:), וּמִר לָהֶם עַד מְאֹד. וְכֵן, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עוֹבְרִים עִתָּה צְרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, בְּתֵי תוֹלִים

מלאים בסוכלי חלאים, אין בית כמעט שלא יהיה בו חולה, ועלינו להתפלל על כל חולי ישראל שיזכו לרפואה שלמה, איזו מצוה גדולה לאדם שילך על-כל-פנים פעם בחדש לבקר חולים בבית-חולים, ומכל שכן פעם בשבוע וכו', ויתרם מעצמו שעות ספורות לעבר במחלקות שם; כי מצות בקור חולים אין לתאר ואין לשער כלל, עד שתכמינו הקדושים אומרים (נדרי מ.): כל מי שאין מבקר חולים, כאלו שופך דמים. עד כדי כך הפליגו חכמינו הקדושים במצוה זו — לילך לבקר את סוכלי החלאים, לתקן אליהם, לדבר על לבם דבורים טובים, דברי עהוד וחזוק וכו' וכו'. וכן רואים אנשים מסתובבים אוכדי עצות, בעלי חובות, שנסתבכו בכספים, ושבורים ורצוצים הם, ואין לאל ידם להושיע, ועוד כהנה וכהנה יסורים שבני-אדם סובלים; ישנם שזכו להתחתן, ואין להם שלום בית, אשר אין צער גדול מזה, כמו שאומרים חז"ל (ירושלמי מועד קטן ב, ד): שמחה לאדם שהוא דר בתוך שלו. והנה לאדם אין שלום בביתו, הרי זה מכאוב גדול מאד. או סובלים מילדים צרות ואי נחת. אשר כל זה נקרא מלכות דסטרא אחרא, שאדם נתק עצמו כביכול מהקדוש-ברוך-הוא, וחושב שנעתק ממנו יתברך, ואז סובל כפל כפלים, והחיים מרים ומרורים לו מאד. לא-כן כשאדם זוכה להכניס את הקדוש-ברוך-הוא בתוך חיי, ויודע שהוא יתברך מתייה ומתנה ומקים את כל הבריאה כלה, והכל לכל עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, מה שאדם רואה, כל אשר שומע, ומה שמרגיש — הכל אלקות, אזי כל עולמו שונה לחלוטין, כי העלה את המלכות עד הכתר, שתהיה מלכות דקדושה, יודע "כי לך הונו"ה הממלכה", הקדוש-ברוך-הוא מלך. ואז צריך להרגיל עצמו לילך בדרך יתברך; מה הקדוש-ברוך-הוא מונג וווגים — גם הוא כן, מה הקדוש-ברוך-הוא מבקר חולים — גם הוא עושה כן, מה הקדוש-ברוך-הוא אוהב שלום — גם הוא עושה כן. אבל כיצד זוכה להגיע לזה? רק על-ידי תפלה, שיגיל עצמו לדבר אליו יתברך ולבקשו כל צרכיו. אף על תפלה צריכים הרבה חזוק, היות שבני-אדם מזוללים בזה, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות

ו: על פסוק (תהלים יב, ט) "כרם זלת לבני-אדם" — אלו דברים העומדים ברומו של עולם, ובני-אדם מזלזלים בהם, ומאי ניהו? תפלה; כי כשאדם מתחיל לדבר אליו יתברך, נדמה לו פאלו אין שומעים אותו, ומי צריך אותו. כי עברו עליו בימי צעירותו הרבה חטאות נעורים, והם אשר מחשיכים לו את העינים, מסתירים את האמונה, מעלימים ממנו את האלקות. לזאת ארף הרבה זמן עד שאדם זוכה להסיר את ההעלמה מעיניו, לראות את הבורא יתברך שמו, שזוהי גלות השכינה, שאינו רואה אותו יתברך. אבל אם אדם נחוש בהחלטה: "אינני עוזב אותו יתברך, ואף שאשמע כרוזין האומרים שאין צריך אותי, לא אעזב אותו יתברך", ושב בתשובה, ומדבר אליו יתברך, אין לתאר ולשער את מעלתו — היות שהיה שבו עד אז בידי היצר, ושב וחזר אליו יתברך. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות לד:): במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמד; אם אדם חש עצמו הכי נמר, הכי רחוק, הכי מלכלך, עליו לידע שתפלתו עושה רשם גדול בשמים, כי ככל שאדם מרגיש עצמו רחוק יותר ובשברון לב — תפלתו מקבלת עד מאד. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (סנהדרין מג:): מי שדעתו שפלה עליו, אין תפלתו נמאסת, שנאמר (תהלים נא, יט): "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה". לזאת מי שמרגיש עצמו רחוק יותר ממנו יתברך, ועמוס בעוונות, אם יבוא ויתקרב ויתפלל אליו יתברך, תפלותיו תעשינה רשם גדול בכל העולמות, כי היה כבר בכל הלכלוך והזהמה, ואף-על-פי-כן שב בתשובה, אזי מתקבל ברצון גדול. ובפרט כשאדם מחזק עצמו בכל מיני אפנים שבעולם, ואינו מניח עצמו, לבסוף יזכה להגיע לכל המדרגות ולכל דרגות הצדיקים הקדושים.

ובאר מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר מה היתה מעלת הצדיקים? אין צדיק בעולם שלא עברו עליו נסיונות קשים ומרים. ומה גדלתם? שהחזיקו מעמד, רצו לשבר אותם, קמו עליהם רשעים ארורים וכו', כי כן כתוב בספרי המקבלים מרבי מנחם עזריה מפאנו: על כל צדיק וצדיק קם נגדו שליח של הסמ"ך-מ"ם בעצמו,

ורוּצָה לַעֲפֹב אוֹתוֹ וּלְשַׁבְּרוּ, וַיֵּשׁ פְּעָמַיִם רַבּוֹת שְׁמַצְלִיחַ, אֲבָל לְרַב נִכְשָׁל; כִּי זֶה גְדֻלַּת הַצְּדִיקִים, שְׂאִינָם מִתְפַּעְעֵלִים מֵאֶף אֶחָד. אֲבָל יֵשׁ צְדִיקִים קְדוּשִׁים, שֶׁהֵם בְּמַעֲלָה כָּל-כָּף גְּדוּלָּה, עַד שְׁדַּבּוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל רָגַע וְרָגַע, כָּל רְצוֹנָם, כְּסוּפָם וְרַעֲיוֹנָם רַק אֱלֻקוֹת, עַל צְדִיקִים קְדוּשִׁים אֵלּוֹ קָם הַסֵּמ"ךְ-מ"ם בְּעֶצְמוֹ, וְרוּצָה לַעֲקֹרֵם מִהָעוֹלָם. וְזֶהוּ נִסְיוֹן גְּדוֹל עַד מְאֹד, נִסְיוֹן קָשָׁה לְאִין עֲרַף. כְּמוֹ שְׂמוּצָאִים אֲצֵל מִשֶּׁה רַבְּנוֹ, אֲשֶׁר גְּדוּלֵי הַדּוֹר — קִרַּח וּמֵאֲתָיִם וְחֻמְשֵׁים רַבָּנִים קָמוּ עֲלָיו; וְהִזָּה נִסְיוֹן גְּדוֹל לְמִי נֶאֱמִינוּ — לְקִרַּח אוֹ לְמִשֶּׁה רַבְּנוֹ?! וְעַם יִשְׂרָאֵל הַחֲזִיק מֵעַמָּד, וְהֵלֶךְ בְּרַבּוֹ אַחַר מִשֶּׁה רַבְּנוֹ. וְכֵן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר יִשָּׁנֵם צְדִיקִים קְדוּשִׁים כְּמִשֶּׁה רַבְּנוֹ, אֲבָל בְּשִׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסִיוֹן, הַקִּים עֲלֵיהֶם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רְשָׁעִים הַמְּכַסִּים אוֹתָם, וַיִּשָּׁנֵן מְנִיעוֹת רַבּוֹת לְהִתְקַרֵּב אֲלֵיהֶם וְכוּ'.

וְהֵבִיא מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים שְׂאֵמְרוּ (מִנְחוֹת סה.): מִשֶּׁה אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה, זֶה הִיְתָה מַעֲלָתוֹ; וְכִשְׁפָּא יְהוּשֻׁעַ בֶּן-נּוּן וְאָמַר לוֹ (בְּמִדְבָר יא, כח): "אֵלֶּדֶד וּמִיָּדֶד מִתְנַבְּאִים בְּמַחְנָה, אֲדוּנֵי מִשֶּׁה כְּלָאִם", עָנָה וְאָמַר (שֵׁם כט): "מִי יִתֵּן וְכָל עַם ה' נְבִיאִים, הַמְּקַנָּא אֶתָּה לִי" וְגו'; וְכֵן כְּתוּב בְּזֵהָרָה, שְׁכָל יְמֵי חַיָּיו חָשַׁב אֵיךְ יוּכַל לְהַעֲלוֹת וּלְהַגְבִּיֵה אֶת יִשְׂרָאֵל, שְׂיִזְכּוּ לְמִדְרַגְתּוֹ הוּא. וְזוֹ מַעֲלַת גְּדוּלֵי הַצְּדִיקִים שְׂרוּצִים לְהַגְבִּיֵה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְמִדְרַגְתָּם, וּלְעוֹדֵדָם וּלְאִמְצָם, שְׂיִרְגִּישׁוּ עֲצָמָם קְרוּבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵף שְׂעָבְרוּ עֲלֵיהֶם מְשַׁבְּרִים בְּחַיִּים, וְעַדִּין עוֹבֵר עֲלֵיהֶם, הֵם מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים אֶת יִשְׂרָאֵל, שְׂלֹא יִתְיָאֲשׁוּ וַיִּפְתָּחוּ פִּיהֶם, וַיִּבְקְשׁוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרְכָם. וּבִפְרָט כְּשׂוֹזֻכִים לְנִסְעַ לְקַבְּרוֹת צְדִיקִים, וְשׁוֹפְכִים שֵׁם אֶת הַלֵּב, כִּי זֶהוּ מְקוֹם נְשִׁמַּת הַצְּדִיק אוֹ הַתְּנָא הַקְּדוּשׁ, וְנִמְצָא שֵׁם אֲוִיר הַנַּח וְהַזָּף, עַל-כֵּן הַתְּפִלָּה מְקַבֵּלַת שֵׁם מְאֹד.

לְזֵאת, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, מִחֲמַת שְׂזַכֵּינוּ, תְּהֵלָה לְאֵל, לְהִיּוֹת מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עֲשֵׂנוּ גוֹי, אֲשֶׁר זֶה הַשְּׂמִחָה הַגְּדוּלָּה בְּיוֹתֵר, לְשִׂמְחַ בְּנִקְדַת הַיְהוּדוֹת, כִּי הַמְצָנָה הַגְּדוּלָּה בְּיוֹתֵר, אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל — לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְהַעֲבָרָה הַגְּדוּלָּה בְּיוֹתֵר — לְהִיּוֹת בְּעֲצָבוֹת (עֵין

לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כד). נשאלת השאלה, הלא עוברים על האדם כל-כף הרבה צרות ויסורים, כל אחד עם חבילתו הוא, כיצד יזכה להיות בשמחה? אלא זוהי השמחה הגדולה ביותר — ש"ברוך השם, לא עשני גוי", בזה כל אדם ואדם יכול לשמח, "ברוך השם, נולדתי יהודי". אם נתבונן בראי ההסטוריה מה עברנו, ומה עתה אנו סובלים מהגויים הרשעים, וכמו שאמר רבי שמעון בר יוחאי: הלכה היא בידוע שעשו שונא ליצקב (ספרי בהעלותך ט, י). וצרכים לזכור הלכה זו. ועוד אומרים חכמינו הקדושים (שבת פט:): מיום שקבלו ישראל את התורה בהר סיני, ירדה שגאה מאמות העולם לעם ישראל; ואל נחיה באשליות שהגויים של היום שונים, ואפשר לחיות עמם, הנה המסיון ממלא את כל הארץ בנכליו הרעים, וכל מגמתו להעבירנו על דתנו, השם ישמר ויציל, אחרי שאלפים שנה אנו מחזיקים מעמד בענויים קשים ומרים, מליוני יהודים מסרו נפשם ב"שמע ישראל" על קדוש השם, ועתה בא המסיון, ימח שמו וזכרו, להשפית את האמונה הקדושה.

על-כן, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו להחדיר את האמונה בנשמות ישראל, להחדיר אותו יתברך בינינו, אזי נזכה לחיות בגן-עדן ממש; הלא כמה זמן חיים בזה העולם? "ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה" (תהלים ז, י), וחבל על הזמן היקר לריב בו על שטיות והבלים, עוד מעט נעזב את זה העולם; על-כן הבה נתאחד באחדות אחת, וכמאמרם ו"ל (עין ילקוט עמוס תקמח): אם ישראל היו מתאחדים יחד, שום אמה ולשון לא היו יכולים להם; אימתי יכולים אמות העולם לישראל? כשיש פרודים בין נשמות ישראל, כשיש שגאה. כיצד יתכן דבר כזה, שיהודי לומד תורה, שומר מצוות, ושונא יהודי אחר?! וכי אינו רואה שמלכות דסטרא אתרא התלבשה בו?! שהסמ"ך-מ"ם התלבש בו?! שהעתיק עצמו ממלכות דקדשה?! ואף שפלוני אינו מחזיק בנדעתו, אין זו סבה לשגאה, חס ושלום, כל אחד זכותו לחשב כרצונו, העקר שלא יצא מהשלחן ערוף. עקר היהדות זהו השלחן ערוף, והוא תמצית תורה שבעל-פה. כתוב בספר "מגיד

מישרים", שִׁכְתְּבוּ מֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף, וְכוּ דְבוּרִים מִפִּי הַמַּגִּיד שֶׁנִּגְלָה אֵלָיו מִן הַשָּׁמַיִם וְלַמְדוֹ. וּבְאַחַת מִשִּׁיחוֹתָיו אָמַר לוֹ: עוֹד תִּזְכֶּה לְחַבֵּר סֵפֶר וְכוּ פְרוּשׁוֹ, שִׁיתְקַבֵּל בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל. וּבְאַמֶּת זָכָה לָזֶה, וְהִלְכָה כְּמוֹתוֹ בְּכָל מְקוֹם. עַל-כֵּן יְהוּדֵי הַמְּסֻתוֹבֵב סָבִיב הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ — נִקְרָא יְהוּדֵי, בְּרַגַע שְׁעוֹזֵב אֶת הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ, בְּרַגַע שֶׁהַפְּרִיד עֲצָמוֹ מִמֶּנּוּ, אֲזִי הוּא מְסַפֵּן גָּדוֹל. לְזֹאת, מִחֲמַת שֵׁישׁ לָנוּ אֶת הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ, מֵה שִׁיף לָרִיב זֶה עִם זֶה?! מִדּוּעַ לִשְׁנֹא אֶת הַזוּלָּת, לְדַבֵּר עַל הַזוּלָּת — מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ חוֹשֵׁב כְּמֵהוּ?! מִחֲמַת שְׂאִינוֹ הוֹלֵךְ אֶל הַחֶכֶם שְׁלוֹ?! יַעַן כִּי אִינוֹ מַחְזִיק מִהֲרֹאשׁ יְשִׁיבָה שְׁלוֹ?! לָמָּה לָרִיב?! שָׁמוּ שָׁמַיִם! יְהוּדִים צְרִיכִים לְהַחְזִיק עֲצָמָם בְּאַהֲבָה, בַּפֶּרֶט בְּיָמִים אֵלּוּ, שְׁעֵלֵינוּ לְחַקֵּן מֵה שֶׁקִּלְקְלוּ תַלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אֲשֶׁר כָּל זְכוֹת קִיּוּמָנוּ, קִיּוּמוֹ שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל הִיא בְּזָכוֹת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי, שֶׁהַכְּרִיז: 'אַנֵּן בְּחִיבוּתָא תִּלְיָא' — אֲנַחְנוּ תְלוּיִים בְּאַהֲבָה; הֵינּוּ עִם יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִתְאַחַד יַחַד, לְעֶזֶר זֶה לָזֶה.

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּשִׁיחְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהִיָּתָה בְּיָמֵי הַסְּפִירָה, וְאָמַר: הִגַּם שָׁקֵל לְדַבֵּר, אֲבָל הֵבֵה נִרְאָה לְעַבְדָּה וּלְמַעֲשֵׂה, אִם אַחַר דְּבוּרִים אֵלּוּ שְׁשׁוּמְעִים, תִּזְכּוּ לְצִיָּתָם, וּמִרַגַע זֶה נִמְלִיךְ אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עֲלֵינוּ; תִּשְׁלִימוּ בֵּינֵיכֶם, וּבְכָל בֵּית וּבֵית יִשְׂרָה שְׁלוֹם-בֵּית, כִּי לָמָּה לָרִיב?! לָמָּה לָגֵרֵשׁ אֶת הַשְּׂכִינָה וּמַלְכוּת דְּקַדְשָׁה מִהַבֵּית, אֶת הַפְּרָנְסָה מִהַבֵּית?! אִם נִתְחִיל מֵעַתָּה דָף חֲדָשׁ, שֶׁהַשְּׁלֵנָה וְהַשְּׁלוֹם שׁוֹלְטִים בּוֹ, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִשְׂרָה בֵּינֵינוּ, הוּא יִתְפָּרֵךְ יְבוֹא לְגוֹר בֵּינֵינוּ. וְכֵן לְגַבֵּי הַיְלָדִים, אֵל לְהִתְפָּרֵץ עֲלֵיהֶם, אֲסוּר לְהַכּוֹתָם, אֲלֵא לְהַסְבִּירָם בְּחֵן, בְּנַחַת וּבְסִבְלָנוּת, הַמְּנַצֵּחַ הַאֲמִתִּי בַחַיִּים הוּא זֶה שְׁעֲצָבֵיו חֲזָקִים יוֹתֵר, וַיֵּשׁ לוֹ מִדַּת הַסִּבְלָנוּת גְּדוּלָּה מְאֹד. וְכֵן לְגַבֵּי הַזּוּלָּת, אֵינן לְכַפּוֹת אֶת הַדְּעָה עַל חֲבֵרוֹ, אֲלֵא לְדַבֵּר עִמּוֹ מִמֶּנּוּ יִתְפָּרֵךְ; הִנֵּה אָנוּ הוֹלְכִים, הִנֵּה אָנוּ חַיִּים, הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים רַק אֶת הַחַיּוֹת שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. יְכוּל אָדָם לְהִיּוֹת פִּילוֹסוֹף וְחוֹקֵר, לְחַקֵּר "הַיֵּשׁ הַנִּי"ה אִם אֵין", וּכְשֶׁמַּגִּיעַ זְמָנוֹ לְצִאת מִזֶּה הָעוֹלָם — הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹצִיא נִשְׁמָתוֹ, וְאֵין מְשַׁנֵּה מִיָּהוּ

ומהו. ומה נשאר? גופה עם קרחת ותו לא. אזי מה לו לאדם להכנס בנפוחים — היש הוי"ה? ! ילך נא וידבר עתה מהקדוש-ברוך-הוא. הבה נחזר אליו יתברך, נמליך אותו יתברך עלינו! למה לחכות עד שהנשמה תצא מאתנו, והגוף לקבורות יוכל? ! הבה נחזר כבר עתה אליו יתברך, ואז תכנס בנו שמחת החיים. לזאת, היקא עתה בימי הספירה, צריכים להקפיד על אהבת ישראל, ולדבר טוב על כל יהודי. אומרים חכמינו הקדושים (מגלה כט.): חביבין ישראל לפני הקדוש-ברוך-הוא, שבכל מקום שגלו — שכינה עמהם. רואים בחוש, בכל העולם כלו, היכן שמסתובבים, היכן שנוסעים, רואים קבוץ של יהודים, ובתי כנסיות ומדרשות, מקנאות, תלמודי תורה, בתי ספר חרדיים, אשר זה מחזיק את עם ישראל, לא-כן במקום שיש התבוללות, שהריפורמים והקונטרבטיבים, הערברב, שליחי הסמ"ך-מ"ם, מבוללים נשמות ישראל, לא נשאר שום זכר מהיהדות, כי גרשו את השכינה.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: אנו גרים ביבנאל, הלא זו מושבה בת תשעים ושלוש שנים, אשר היתה מדבר שממה, והפרחנו אותו, ועתה המקום משגשג, וממדבר שממה עשינו ישוב; במסירות נפש הכי גדולה בנינו מקנה טהרה, היות שהמקנה שהיה שם, לא היה כשר, הקמנו רשת מוסדות חנוך: פעוטון, גנים, תלמוד-תורה לבנים, בית-ספר לבנות, כוללים, איזה חנוך מתנכים את הילדים? לצדקה וחסד, לאמונה, ליראת שמים וכו', משפחות אברכים להפליא, איזו אהבת הבריות, גרים כלם ביחד מקבוץ גליות שלם, אשר זו עקר התכלית — שיהיה קבוץ גליות בין נשמות ישראל, להוריד את הגזענות מביניהם. אשר לכל זה זוכים רק על-ידי שממליכים אותו יתברך עלינו, שמחדירים את הקדוש-ברוך-הוא בלבנו, שנזכה להרגיש אותו יתברך, ונדע שאם אנו צריכים איזה דבר, גלף ונדבר רק אליו יתברך.

והוסיף מוהרא"ש נ"י בסיומו לדבר מעניני דיומא, ואמר: הנה מגיעים עתה ימים קדושים — פסח שני, אשר אלו האנשים שהיו

טמאים לנפש, ולא יכלו להקריב קרבן פסח, נתנם הקדוש-ברוך-
הוא עוד פסח — י"ד באיר, שזהו גם ההלולא של רבי מאיר בעל
הנס, אילו נסים רואים בקברו! יהודי הנמצא בצרה — יתן צדקה
לזכות רבי מאיר בעל הנס, ויאמר: "אלהא דרבי מאיר ענני" וכו',
אינו יכול לשער לאילו ישועות יזכה. וכן קרב ל"ג בעמר, ההלולא
של רבי שמעון בר יוחאי, הינו יום תתנתו, מי שיזכה להיות על
קברו במרוץ ביום זה — אשריו ואשרי חלקו, פי יקבל מתנה מצדיק
קדוש זה, ומה שיבקש — ימלאו משאלותיו. אזי הבה נתאחד
ביחד, נעזר זה לזה, נשמר שלא לדבר זה על זה, אף שפלוגי אינו
שיך לחסידות שלי, למפלגה שלי, אף שאינו חושב כמוני — מה
בכך?! העקר שאינו נוטה מהשליחן ערוך, וצריכים לידע, אשר
כשם שאין פרצופיהם שוין זה לזה, כך אין דעתן שנה (תנחומא
פינחס, סימן י'); והעקר הוא רק להכניס את הקדוש-ברוך-הוא בלבנו,
ולחזק ולעודד ולאמץ את נשמות ישראל, לבקר תולים, להתפלל
בעבורם. יעזר הקדוש-ברוך-הוא שיזכו לרפואה שלמה, וכן נעזר
לכל בר ישראל, ונהיה שליחים טובים לשדך את כל הרוקים
והרוקות, ותרבינה שמחות בישראל; ויקים בנו: "והיה ה' למלך
על כל הארץ ביום ההוא והיה ה' אחד ושמו אחד".

זכרון

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן,
חלק א', סימן נד), שצריך לשמר מאד את הזכרון, שלא יפל בשכחה,
ועקר הזכרון — לזכר בעלמא דאתי; הינו כל יהודי צריך תמיד
להזכיר לעצמו שיש עוד עולם, אנתנו נמצאים בזה העולם שהוא
מעבר בלבד, לא באנו לכאן כדי להשאר, אלא לקח הקדוש-ברוך-
הוא את נשמתנו מעולם האצילות, והורידה דרך עולם הבריאה
והיצירה עד עולם העשיה הגשמי והתמרי הנה, והלבישה בגוף
מגשם מאד, ואמר לאדם שנשמתו בקרבו: הנה אתה נמצא פה

בעולם הזה, ויש לך בחירה, ומהי הבחירה? אמר הקדוש-ברוך-הוא: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה" (דברים יא, כו), הקדוש-ברוך-הוא נותן לכל יהודי את היום, כל יום שיש לנו בזה העולם — זוהי מתנה, אבל בתוך היום ישנם שני דברים: ברכה וקללה. אם אדם זוכה וזוכר בעלמא דאתי — בעולם הבא, ויודע שנמצא פה בעולם הזה דרך מעבר, אף הסוף יהיה שיצרך לחזר בחזרה אליו יתברך, אזי בוחר בטוב, בברכה, "ואת הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלהיכם", אבל אם אדם אינו זוכה, ושוכח מהעולם הבא, ואינו שם על לב, שיבוא היום ויצרך לעזוב את זה העולם, אזי נמשך אחר הקללה, והיא: "אם לא תשמעו אל מצוות ה' אלהיכם, וסרתם מן הדרך" וגו'.

ולכן, אמר מוהר"א ש"נ"י, הזהירנו רבנו ז"ל מאד על הזכרון, שאדם צריך לזכור תמיד בעלמא דאתי — בעולם הבא, ולא לשכח ממנו יתברך. אנו נמצאים בזה העולם הקמרי והגשמי, ועובר על כל אחד מאתנו צרות ויסורים ומרירות ובלבולים, מאז שהיה ילד קטן, כבר עוברים עליו משברים, אינו מסתדר בחדר, המלמד משפילו, מדכאו, שוברו, אינו מסתדר עם ההורים, שאינם יודעים היאך לחנכו, ועל כל כשלוך שיש לו, במקום לבנותו ולהראותו הדרך כיצד יצליח בחיים, מטיחים בפניו מלים משפילות ומכערות, עד שנשבר לגמרי, ומגיע לגיל בר-מצוה עם מטען של אכזבות בחיים. וחושב לעצמו: בחדר אני משפל, בבית אני שבור, ונדמה לו כאלו אפסה תקותו, ומגיע לגיל ארבע-עשרה, חמש-עשרה וכו', ומתחיל לחוש שאיננו יצליח, ועד שמתחתן עוברים עליו משברים וגלים, ואזי אינו מצפה לאשר מגיע לו, וכך חי את חתיו בכשלונות ובשכרון. וכל זה נובע מחמת שלא קבל את החנוך האמתי, ומהו? להחזיר בילד כשהוא עדין בגיל צעיר מאד, לזכור בעולם הבא, בעלמא דאתי, לידע שיש עוד עולם, ויגיע היום שנצטרך לשוב אל הקדוש-ברוך-הוא, ולא יועיל מאומה, הגוף לקבורות יוכל והנשמה אל-על תעלה. ברגע שמחזירים לילד בקטנותו, שיש בורא ומנהיג לעולם הזה, אזי בוחר בברכה, כי רואה את עצמו חלק בלתי נפרד

ממנו יתברך, ואז דעתו ושכלו ותכונות נפשו נבנים איתנים וחתקים מאד, כי יודע שיש לו גב העומד מאחוריו, ומיהו זה? הקדוש-ברוך-הוא. וכך נעשה בר-מצוה, ומקבל על עצמו את על המצוות בחשק ובכרצון, כי יודע שהולך לעשות את רצונו יתברך, וכן המשך שנותיו עוברות עם הידיעות האלו, אזי כל חזיו מצלחים ומאשרים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר חובתו של מי לסייע בחנוך המוצק הזה? חובת המלמד בתלמוד תורה, והמורה בבית-הספר, אם הם מנצלים את תפקידם כראוי — אין לתאר ולשער שקרם בעולם הבא. וזהו שאמרו חכמינו הקדושים (בבא בתרא כא:): "עשה מלאכת ה' רמיה" (ירמיה מח), זה סובב על המלמד, שעוזב את תינוקות של בית רבן, ויוצא לבחון ועושה עסקיו (עין שלחן ערוך יורה דעה, סימן רמה, סעיף יז), אזי התלמידים גדלים בעלי מומין וחסרונות. וכן הדבר עם ההורים, עליהם לידיע שהקדוש-ברוך-הוא נתן להם פקדונות יקרים, ילדים חמודים, והם נשמות קדושות, בנים ובנות המפקדים בידי ההורים, ועל-כן אסור לנצל את הילדים בעבור תאוותם ורצונם הפגטי, אלא צריכים לדעת, אם הקדוש-ברוך-הוא נתן לי בנים ובנות, עלי לחנכם לאמונה פשוטה, לגלות להם את הקדוש-ברוך-הוא, לבנותם, לחזקם, לשמחם ולאמץם. ואם ההורים עושים את זאת — אשריהם ואשרי חלקם, ויש להם נחת עוד בעולם הזה ומכל שכן איזה נחת יהיה להם בעולם הבא, אף אם אינם עושים את זאת — אזי להם בעולם הזה, כי הילדים מסתובבים בשחיתות ובאלימות, רחמנא לצלן, ומסימים בבתי-ספר, השם ישמר, ואזי להורים שפך עלתה בידם, ורואים את ילדיהם בבתי-חולים ובבתי כלא, ומי גרם לזאת? ההורים בעצמם, המתנכים והמתנכות, כי לא החדירו בתלמידיהם ובתלמידותיהם, בבניהם ובבנותיהם את הזכרון הזה, לזכור בעלמא דאתי, לזכור תמיד מהקדוש-ברוך-הוא, ואם היו מחדירים את זאת בילדים בהיותם קטנים, אזי היו גדלים מלאי בטחון עצמי, עם שמחת חיים, כי אין עוד שמחה כשמחה זאת, שאדם יודע שכל העולם בלו אלקות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נו), שיש לכל אדם ממשלה; אחד מושל על עצמו, ואחד מושל בביתו, אחד מושל במפעל, אחד בבית-המדרש, אחד בישיבה, ואחד מושל על יותר ויותר אנשים, ועל האדם לראות שהממשלה שלו לא תהיה בבחינת (סוטה מט:): 'המלכות תהפך למינות'; הינו אם אדם זוכה, ומושל על עצמו, וממליך על עצמו את הקדוש-ברוך-הוא, אזי הוא הכי מאשר, אין לו שום דאגות, כי יודע שיש בורא עולמים, שברא את העולם הזה והעולם הבא, ויש לו תכלית בזה העולם, ואזי מתחיל לדבר אליו יתברך באשר ידבר איש אל רעהו, כי זוכר תמיד מהקדוש-ברוך-הוא ואיננו לבד, ויש לו שמחת החיים. כן הדבר כשאדם מושל בביתו, יש לו אשה וילדים, ובמה מתבטאת ממשלתו? שמגלה להם רק את הקדוש-ברוך-הוא, אז הגיע לשיא השלמות. הורים המתנכים ילדיהם לאמונה — אשריהם ואשרי חלקם, אב המחנך את בניו ובנותיו להפירו יתברך — הגיע לשלמות הראויה, וכשמדבר עם אשתו רק דבורי אמונה, זו המדרגה הגבוהה ביותר. וכן כשיש ליהודי מפעל, ומגלה לפועליו את הקדוש-ברוך-הוא, מחדיר בהם אמונה פשוטה ומזככת, הגיע לשיא השלמות והעשירות, וכן אדם שהוא רב בבית-הפנסת וכדומה, ויש לו חמש מאות מתפללים וכו', ומגלה להם אותו יתברך — אין מעלה גבוהה מזו, וכן מושל עיר ומדינה המגלים לנתיניהם שיש בורא עולם, ומחדירים בהם אמונה ברוחה ומזככת — אין למעלה מזה. אף אוי לו לאדם אם אינו משתמש במלכותו ובממשלתו כראוי, ומנתק את האנשים מהקדוש-ברוך-הוא, אשר אז לא רק לעצמו גורם רעה, אלא גם לאחרים, והופך את המלכות למינות.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, אשר ברגע שאדם עוקר את עצמו מהקדוש-ברוך-הוא, ואינו זוכה לזכר ממנו יתברך, אזי, רחמנא לצלן, הוא מקלל, מסתובב בזה העולם ממש ככגיהנום. וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קיט): הגה הפל אומרים, שיש עולם הזה ועולם הבא. והגה עולם הבא — אנו מאמינים

שֵׁשׁ עוֹלָם הָבָא, אֲפָשֶׁר יֵשׁ גַּם עוֹלָם הַזֶּה גַּם-כֵּן בְּאֵיזָה עוֹלָם, כִּי בְּכָאֵן נִרְאָה שֶׁהוּא הַגִּיהֵנוּם, כִּי כָל־מְלָאִים יְסוּרִים גְּדוֹלִים תָּמִיד. וְאָמַר, שְׂאִין נִמְצָא שׁוּם עוֹלָם הַזֶּה כָּל־ל; הֵינּוּ אֵין מְצִיאוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, פֶּה בְּעוֹלָם אָנוּ רוֹאִים אֶת הַגִּיהֵנוּם, כִּי כָל אֶחָד סוֹבֵל צְרוּת יְסוּרִים וּמְרִירוֹת וּמְכַאֲבִים, אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזָה מִשְׁבֵּר, מִדּוּעַ? כִּי לֹא חֲנֻף עִם הַזְכָּרוֹן לְזִכְרֵי מִהְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לֹא חֲנֻף שְׂאָם יֵשׁ לוֹ אֵיזוֹ מוּעָקָה עַל לְבוֹ, יֵשׁ כְּתֻבָּת לְמִי לְפָנוֹת, הֵינּוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל-כֵּן נִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְגִיהֵנוּם. וְלָכֵן רַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר (לְקוּטֵי מוהר"ן, חֶלֶק א', סִימָן כב), שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הָבָא, הַגֵּן-עֵדֵן וְהַגִּיהֵנוּם הֵם בְּזֶה הָעוֹלָם; הֵינּוּ שְׂאִין עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הָבָא, אֵלֹא יֵשׁ גִּיהֵנוּם וְגֵן-עֵדֵן; אִם אָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמְדַבֵּר עִם כָּל־מִהְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵין גֵּן-עֵדֵן נִפְלָא מִזֶּה, אֶךְ בְּרַגַע שְׂאָדָם שׁוֹכַח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, לְבוֹ מַת, וְאֵין לוֹ חֲשֵׁק לְשׁוּם דְּבָר, יֵשׁ לוֹ מִיתַת הַלֵּב, שְׂאִז סוֹבֵל גִּיהֵנוּם.

וְלָכֵן, אָמַר מוהר"א ש"נ"י, עַקֵּר הַשְּׁלֵמוֹת שְׂאָדָם צְרִיף לְהַגִּיעַ אֵלָיָה בְּזֶה הָעוֹלָם — לְהַתְּדִיר בִּילְדִים בְּהִיּוֹתָם צְעִירִים אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הֵן הַהוֹרִים צְרִיכִים תָּמִיד לְדַבֵּר בְּבֵית מִהְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְבָנוֹת אֶת הַבֵּן וְהַבַּת, לֹאמַר לָהֶם תָּמִיד שְׂבָחִים וּמְחַמְאֹת, לְפָאָרֵם, לְחַזְקָם, לְעוֹדְדָם, וּלְגַלוֹת לָהֶם שֵׁשׁ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְכָל מַה שֶׁהֵם צְרִיכִים עֲלֵיהֶם לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵינּוּ יוֹצְאִים לְחוּץ לְשָׂדֶה, יוֹשְׁבִים עַל סֵלַע וּמִסְתַּכְּלִים עַל הַשָּׁמַיִם, וּמְדַבְּרִים אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשִׁפְתֵי הָאֵם שְׁלָהֶם, אוֹ נִכְנָסִים לְבֵית-הַכִּנְסָת וְעוֹמְדִים לְיַד אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ וּמְדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ הוֹלְכִים לְאֵיזוֹ פְּנֵה וְכַדוּמָה, וּמְשִׁיחִים אֶת כָּל אֲשֶׁר מַעִיק לָהֶם וְכָל אֲשֶׁר עִם לָבָם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְלְהַתְּדִיר בָּהֶם עֲמַק עֲמַק, שְׁכַל מַה שְׂמַצְעֵר וּמַעִיק לָהֶם יֵשׁ כְּתֻבָּת אֶל מִי לְפָנוֹת, שֶׁזֶהוּ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. אִם הַהוֹרִים מְחַדִּירִים אֶת זֹאת בִּילְדִים בְּהִיּוֹתָם קְטַנִּים וְהֵם גְּדוֹלִים עִם אֲמוּנָה זוֹ, וְכֵן אִם הַמְּלַמְדִים וְהַמּוֹרֹת מְחַדִּירִים יְדִיעָה זוֹ בְּתַלְמִידֵיהֶם, הַיְלָדִים גְּדוֹלִים וּמְצַלִּיחִים עַד מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם, כִּי צוֹמְחִים עִם בְּטָחוֹן עֲצִמִי, וְאֶפְלוּ שְׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם אִכְזוּבוֹת בְּחַיִּים,

אשר זוהי נחלת כל אחד ואין מנוס מזה, אף-על-פי-כן ברגע שיש להם הקדמה זו, שאין לנו רק הקדוש-ברוך-הוא, ורק אליו נפנה, אזי כבר אינם מאכזבים, כי תמיד משתוקקים רק אליו יתברך, שזו הברכה שהאדם מתברך, כי אמונה זוהי הברכה הכי גדולה, כמו שאמר החכם מפל האדם (משלי כח, כ): "איש אמונות רב ברכות"; כשיהידי מאמין בהקדוש-ברוך-הוא הוא מלא ברכות, ולהפך, רחמנא לצלן, כשאדם מנתק עצמו מהקדוש-ברוך-הוא ומתרחק ממנו הוא מלא קללות.

ולכן רואים שני טפוסי אנשים בזה העולם: אחד תמיד שמח ועליו ויש לו מלה טובה לכל אחד, והוא בעל דרך ארץ ובעל מדות טובות, סימן שאדם זה חי בגן-עדן, הוא מאמין בו יתברך, יודע שכל הנבראים שלו יתברך, ממילא לא יקלל אפלו גוי בשוק (עין ברכות יז), ולא ישחק ממנו, כי הרי גם הוא נברא, מפל שכן, שאינו מקלל, חס ושלום, אף יהודי, אלא מברך את כלם: בקר טוב, שלום וכו', מקדים בשלום כל אדם, מחיף לכל אחד, סימן הוא שחי בגן-עדן. ולהפך יש אחד שהוא תמיד עצבני וכעסן, צועק ומקלל כל מי שנקרה בדרך, אדם זה אמלל מאד ומקלל, וחי בגיהנום, סובל מעצמו, מילדיו, מאשתו, מהחברה וכו', לא היו לו מלמדים טובים, לא היו לה מורות טובות, לא היו לו הורים טובים.

כי זה תפקידנו, סיים מוהרא"ש נ"י, להיות הורים טובים לילדים, וזאת עלינו לחקק היטב בלבנו, הילדים שקבלנו במתנה ממנו יתברך, יש להחדיר בהם את הזכרון בעלמא דאתי, שיבוא היום שנוצטרך לשוב אליו יתברך, והקדוש-ברוך-הוא רואה ומסתפל עלינו. אם נחדיר בהם ידיעה זו, אזי יגדלו מלאי בטחון עצמי, ותהיה להם שמחת החיים, ויאהבו לחיות וירצו לעשות טוב, יגדלו בריאים בנפשם ובגופם. ולזה צריכים גם מלמדים טובים ומורות טובות שילמדו עם תלמידיהם אמונה ברוחה ומזככת בהקדוש-ברוך-הוא, שזה היסוד בזכרון — לזכר תמיד בעלמא דאתי, ואם נחנה את ילדינו באמונה פשוטה בו יתברך, ולדבר רק

ממנו יתברך, אנו נהיה המאשרים ביותר, וילדינו יהיו המאשרים ביותר, והחברה תהיה מאשרת ומצלחת, שיראו כי יש יהודים שמחים ועליזים, שמקבלים בכל יום פני השכינה; אשרי מי שמציית את רבנו ז"ל, וזוכר בכל יום מעלמא דאתי — מהעולם הבא, וזוכר שהקדוש-ברוך-הוא נמצא אתנו פה, ואין לנו בזה העולם אף אחד רק הקדוש-ברוך-הוא, ואם נחזיר בעצמנו את האמונה הזו, אזי נזכה לחיות את חיי ימי הבלנו בזה העולם בטוב ובנעימים, ויעברו החיים בשמחה ובברכה. אבל אם, חס ושלום, נמנע את האמונה מהילדים, אין עוד גיהנום גרוע מזה, אין עוד סבל יותר גדול לאדם שמנתק עצמו מהאמונה הקדושה, מהבורא יתברך שמו, שאזי מרגיש גיהנום בזה העולם, ומיאש מחייו, ואינו יודע לשם מה בא לזה העולם. לזאת צריכים להחזיר בילדים רק אמונה, רק בטחון, רק שמחה, וזה תלוי כפי הזכרון שאנו זוכרים תמיד מהקדוש-ברוך-הוא.

זמן

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר על האדם לדעת, שאין עוד דבר חשוב ויגור כל-כף כמו הזמן. אדם יכול לקנות כל אשר נפשו תחפץ, מלבד דבר אחד, והוא — זמן. הזמן עדין עד מאד, ואדם אינו קולט במתו ושם על לבו, שכל רגע ורגע שחלף — מת, ולא ישוב לעולם, ולכן רבם ככלם מאנשי העולם מבזבזים את זמנם היקר, מחמת שאינם יודעים להעריך יקרתו.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: הראיתם פעם שיעלה אדם על גג ביתו, ויטל שק עמוס בשטרות דולרים ויתחיל לרקנו? הרי לחסר דעת יחשב בעיני כל. יטל שקים מלאי יהלומים ויפזרם לרוח, וקרוח נוטלים?! הרי לכסיל יכנה בעיני כל, ויאמרו

תכף-ומיד שצריכים לאשפזו בבית חולי גפּש... ואף אחד אינו תופס, שיש לאדם בכל רגע ורגע מעטפות מלאות יהלומים, שטרות של מליארדים, והוא מפזרם לרוח. כל העולם יוצאים לחפש להתאורר, לבלות את הזמן היקר בהבל וריק, ואינם שמים לב, שנוטלים יהלומים ומשליכים לים, וגורמים לעצמם הפסד יותר ממליוני מליארדי דולרים, וכמאמר החכם: 'אדם דואג על אבוד דמיו, ואינו דואג על אבוד דמיו, דמיו אינם עוזרים, דמיו אינם חוזרים' (ספר החיים י, א); אם אדם מאבד מזמן, יקבלו בחזרה במקדש או במאחר, אף כשאדם מאבד את זמנו היקר — לא יקבלו לעולם. הנה אורזים מזודות ונוסעים למרחקים, ואין תופסים, שארזו מזודות עם סמרטוטים ונוסעים לכל הרוחות, בשעה שיש תחת ידם יהלומים ומליוני דולרים ומעיפים אותם לרוח, אשר זהו בטול זמן, כשאדם אינו יודע כיצד לשמר על זמנו, והזמן הולך לאבוד ויורד לטמיון.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אין דבר המתבזבז לאדם כזמן, ואין דבר שקשה להחזיר באדם מעלתו כמעלת הזמן ויקרתו; הינו שבכל רגע ודקה יכול לנצל, ולקנות בו נצח, לקיים מצוות, אשר כל מצוה ומצוה שזוכים לקיים זוהי שמחה עצומה, שזכה להיות יהודי, והולך בגאון עטור בזקן וכפאות, ואינו מתביש מאף אחד שהוא יהודי המאמין באלקים חיים, אשר כל רגע ורגע, כל דקה ודקה מקיים בזה מצות הבורא יתברך שמו. או איזו זכות יש לאדם כל רגע ושניה שהולך מלבש בציצית, נועליו לראות שהציצית תהא נקיה, פי זה לבוש המלך, ולנשקה ולהזכר במצוה היקרה. או איזו מעלה נשגבה היא לאדם שיש לו מזוזה על פתחו, כל דקה עליו לרקד משמחה, שזוכה לקיים את מצוותיו יתברך, או איזו זכות היא כשזוכה להניח תפלין בכל יום, לשמר שבת, לאכל מאכלים כשרים וכו' וכו', עליו להיות שמח כל רגע ורגע שממלא זמנו עם מצוות ומעשים טובים.

פי כל יהודי, אמר מוהרא"ש נ"י, צריך להיות שמח בשמרו

את הזמן היקר, ועליו לרצות לנצלו כראוי בטוב אמתי ונצחי, אף דא עקא שאינו חושב מזה, כי אלו היה מתישב לרגע, ומחדיר לעצמו דבורים אלו, אני אפלו כשהיה יוצא למרחקים, היה מנצל את הזמן כראוי, הן בזמן הנסיעה, שהיה מתבודד אליו יתברך, כי הקדוש-ברוך-הוא נמצא בכל מקום, הן שהיה לומד בספרים הקדושים וכדומה, וכן במקום ההבראה, היה זוכה לנצל את הזמן כראוי, מתפלל במנין בבית-הכנסת, וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי ברכות ה, א): כשיהודי נכנס לבית-הכנסת בעולם הזה, יזכה להכנס לבית-הכנסת בעולם הבא; וכן היה מדבק עצמו בהקדוש-ברוך-הוא כל רגע ורגע, ולומד את התורה הקדושה — אשר איזו זכות היא זו, והיה שומר על עיניו לבל תסתכלנה במקומות המטנפים, על פריצות וכו' — איזו מעלה היא בעבורו, היה שומר על אוניו לבל תשמענה דבורים אסורים, כי אם תורה ותפלה ועבודת השם — איזו מצוה נפלאה מקים, היה שומר פיו לבל ידבר כל העולה על רוחו, היה שומר אפו לא להכשיל בכעס ובקפידות — איזה תענוג נצחי הוא זה. ובכך בכל מקום המצאו, יכול האדם לשמר על הזמן מפל משמר, אם רק ידע להעריך גדל חשיבותו ויקרת מעלתו.

וכן, אמר מוהרא"ש נ"י, אשר על האדם להרגיל עצמו לשמח ולרקד בכל יום, ולשמח יהודים אחרים, שכל זה בכלל שמירת הזמן, כי אם נתן לנו הקדוש-ברוך-הוא זמן בעולם הזה, עלינו לנצלו לעשות טובות ליהודי שני, לשבת בעלמא ולהתבטל, זהו שעמום המשגע את האדם, ומעבירו על דעתו, כי כל רגע ורגע על האדם לנצלו לטוב — הן לעצמו והן לאחרים; לילך לקים מצות בקור חולים, כמה אמללים סובלי חלאים יש בבתי חולים, רחמנא לצלן?! כמה גלמודים ישנם?! כמה קשישים יושבים בדה, ואין מי שיבקרם ויכנס דרך מפתח דלתם, הלא על-ידי שבאים אליהם, ומתענגים בהם, עושים עמהם חסד בל ישער, וזהו נצול זמן מרבי, היות שמקימים את מצוותיו יתברך.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו לשמר על הזמן מאד, וכשהקדוש-ברוך-הוא רואה שאדם שומר על הזמן מכל משמר ומיקרו ומכיר ערכו ומעלתו, ושמח בו, ומקים את המצוות בשלמות ובשמחה, אזי נותן לו כל צרכיו, ומשפיע עליו שפע גדול, אף כשהוא יתברך רואה שאדם מבזבז זמנו בשטיות והבלים, אזי מענישו.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: על-ידי מה יכול אדם לנצל את הזמן, ועל-ידי מה עלול לעקרו ממנו? על-ידי הפה. אם אדם מפטפט פטפוטי סרק והבל, ומשחק משחקי הבל ורעות רוח, מבלה את הזמן היקר בדבורי שטות וכדומה, בזה שורף את זמנו היקר מפנינים, אף אם אדם בא לבית-הכנסת להתפלל, לבית-המדרש ללמד, שב לביתו לחזק, לעודד ולשמח את האשה והילדים, עוזר ומסייע לכל אחד, ומקים את המצוות כהלכתן, בזה זוכה וקונה את הזמן היקר, ואינו אויב ממנו לעולם, אלא נשאר קים אצלו לנצח.

זכות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר רבנו ו"ל דבר הרבה מענין של לדון את כל אדם לכף זכות. וכמו שגלה לנו (בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רפב) על הפסוק: "אומרה לאלקי בעודי", אשר תורה זו היא הבסיס של חסידות ברסלב, והיא היסוד בכל דבר רבנו ו"ל. ומוהר"ן ת"ו ו"ל אף שהוא כתב את דברי רבנו ו"ל, והדפיסם ופרסמם והפיצם, והוא בעצמו חדש כל-כף הרבה חדושים נפלאים בדברי רבנו ו"ל, עם כל זאת גלה לנו את היסוד הזה, שאצל רבנו ו"ל היתה תורה זו היסוד והעקר, והזהירנו ללכת עמה תמיד. וברגע שמשחילים את שלש מלות הקסם האלה: "אומרה לאלקי בעודי" לחסיד ברסלב,

הוא כִּכְר יוֹדֵעַ בְּמָה מְדַבֵּר, כִּי בְּלִי זֶה אָדָם רְחוּק לְגַמְרֵי מִרְבֵּנוּ ז"ל, וְעַדִּין לֹא קָבַל מִמֶּנּוּ מְאוּמָה.

וְהִבְהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּדַבּוּרִים מְתָקִים מְדַבֵּשׁ וְנִפְתַּח צוּפִים, אֶת דְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל. דְּוֹד הַמְּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים לז): "וְעוֹד מֵעַט וְאֵין רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנְנֵת עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינְנוּ", בָּא רַבֵּנוּ ז"ל וּמְסַבֵּיר אֶת פְּנִינַת דְּוֹד הַמְּלֶךְ: כָּל אָדָם צָרִיף לְדוֹן אֶת זוּלָתוֹ לְכַף זְכוּת, וְאֶפְלוּ מִי שֶׁרָשָׁע גָּמור הוּא, יֵשׁ לְחַפְשׁ וְלִמְצָא בּוֹ אֵיזָה מֵעַט טוֹב שֶׁבְּאוֹתוֹ מֵעַט אֵינוֹ רָשָׁע, וּבָזָה שֶׁמוּצָא בּוֹ מֵעַט טוֹב וְדָן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַל-יְדֵי-זֶה בְּאֵמֶת מַעֲלָהוּ לְכַף זְכוּת, וּמְסַגֵּל לְהִתְזַיֵּרוֹ בְּתִשְׁבּוּבָה. הֵינּוּ אִף שְׂרֹאִים רָשָׁע, תַּכְף-וּמִדְּ יֵשׁ לִמְצָא אֶצְלוֹ נִקְדָּה טוֹבָה שֶׁשֵּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁמוּצָאִים אֶצְלוֹ מֵעַט טוֹב, כִּכְר מוּצִיאִים אוֹתוֹ מִכָּלֵל רָשָׁע, וְהוּא זוֹכֶה לְשׁוֹב בְּתִשְׁבּוּבָה. וְזוֹ פְּנִינַת דְּוֹד הַמְּלֶךְ: "וְעוֹד מֵעַט" — תִּמְצָא אֶצְלֵ הָאָדָם מֵעַט טוֹב, וְאֵז כִּכְר "וְאֵין רָשָׁע", כִּי מְצָאתָ אֶצְלוֹ מֵעַט טוֹב, "וְהִתְבּוֹנְנֵת עַל מְקוֹמוֹ" — תִּסְתַּכֵּל עָלָיו הֵיטֵב, "וְאֵינְנוּ" — כִּכְר אֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם שֶׁתִּשְׁבֶּתָ, כִּכְר אֵינְנוּ רָשָׁע גָּמור כְּפִי שֶׁתִּשְׁבֶּתוּ קִדְּם. נִמְצָא, לְפָנַי שְׂדָנִים פְּלוּנֵי לְכַף זְכוּת, הֵרִי הוּא רָשָׁע גָּמור, וְכָלוּ רַע, בָּא רַבֵּנוּ ז"ל וּמְזַהֵיר וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן וְאוֹמֵר: תִּמְצָא אֶצְלֵ כָּלֵם נִקְדָּה טוֹבָה, כִּי בְּוֹדָאֵי יֵשׁ אֶצְלֵ כָּל אֶתְד מֵעַט טוֹב שֶׁעֲשָׂה בְּחַיָּיו, וְאֵם רַק נִחְפְּשׁוּ — נִמְצָאנוּ, וְנִנְכַח שְׂאֵין כָּלוּ רַע לְגַמְרֵי, כִּי אֶפְלוּ רִיקְנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מְצוּוֹת כְּרִמּוֹן (בְּרִכּוֹת נז.); כִּי כָּל יְהוּדֵי אֶפְלוּ רָשָׁע גָּמור, צָרִיכִים לִמְצָא אֶצְלוֹ נִקְדוֹת טוֹבוֹת, רַק צָרִיף לְהִתְיַגֵּעַ וּלְחַפְשׁ וּלְבַקֵּשׁ אוֹתָן.

וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל, כְּמוֹ שֶׁצָּרִיכִים לִמְצָא אֶצְלֵ אַחַר נִקְדָּה טוֹבָה, בֵּן צָרִיכִים לִמְצָא בְּעַצְמוֹ נִקְדָּה טוֹבָה, אֵיכְשֶׁהוּ עַדִּין אֵינִי הַכִּי גְרוּעַ, כִּי יֵשׁ אֶצְלֵי גַם-בֵּן אֵיזוֹ נִקְדָּה טוֹבָה. כִּי מֵדוּעַ אֵין הָאָדָם מְדַבֵּר לְהַקְדוּשׁ-כְּרוּף-הוּא? מֵדוּעַ אֵינוֹ בָּא אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וּמִתְפַּלֵּל לְפָנָיו? כִּי כָּלֵל זֶה צָרִיף לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ: מִי שֶׁמְלֵא אֶמּוּנָה, וְיודֵעַ וְעַד אֲשֶׁר מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא יִתְבַּרֵּךְ מְמֵלָא כָּל עֲלָמִין וְסוּבֵב כָּל עֲלָמִין וּבְתוֹךְ כָּל עֲלָמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאֹת בְּלַעַדָּיו

יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, ודומם, צומח, חי, מדבר, הם פסא לאלקותו יתברך, הוא אף פעם לא יתרחק מהקדוש-ברוך-הוא, ותמיד ידבר וישיח בינו לבין קונו, ולהפך — להפך.

והבהיר מוהרא"ש נ"י על-פי זה את דברי דוד המלך (תהלים קלט, ז): "פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה" — איני יכול להבין איך יכול אדם לומר שהוא רחוק ממנו יתברך, כי "אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח" — איך אני יכול לברח ממנו יתברך, הרי מי נושם בי? מי הולך בי?! אמנם נכשלתי בעוונות, נפלתי בשאול תחתיות, או שמא אני מחזיק עצמי לאיזה יש, הרי "אם אסק שמים שם אתה" — עדין לא הגעתי לכלום, פי יש לעלות עוד ועוד, כי לגדלתו אין חקר ואין סוף ותכלית לרוממותו, או שמא סוף העולם שנפלתי היכן שנפלתי — לא ולא, כי גם שם הקדוש-ברוך-הוא, "אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים, גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך", אף כל-כף מר וחשף לי החיים, עוברים עלי כל-כף הרבה צרות וסורים — "ואמר אף חשף ישופני ולילה אור בעדני, גם חשף לא יחשיף ממך ולילה פיום יאיר פחשיכה פאורה". "כי אתה קניית כליתי תסכני בבטן אמי". כשתינוק במעי אמו, מי מסוכף עליו אז? הקדוש-ברוך-הוא. אין אדם יכול לתאר לעצמו נפלאות הבורא יתברך שמו, מה שקורה עם התינוק טרם יוצא לאויר העולם ואילו נסים ונפלאות נעשים עמו שם. ואומרים חכמינו הקדושים (נדה ל:), שלומדים עמו את כל התורה כלה; "אורך על כי נוראות נפילתי נפלאים מעשיך" וגו', על הפלאות שאתה עושה עם התינוק בעודו בבטן אמו. ותכף-ומיד פשיוצא לאויר העולם — "לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד, ז), כבר עומד שם היצר הרע (עין ירושלמי ברכות ג, ה), והתינוק צריך רחמים רבים, שלא יסתכל במקומות המטנפים, שלא ישמע דברים אסורים, שלא ידבר דבורים אסורים, שלא יעשה מעשים מגנים. רק עתה יצא לאויר העולם, וכבר צריכים לבקש רחמים על היילד שיהיה צדיק.

ולכן, המשיך מוהרא"ש נ"י, נוהגים שתינוק פשיוצא לאויר

העולם, נוטלים את ידיו, וכך נהגה אמו של רבנו ז"ל, שתכף שיצא לאויר העולם נטלה את ידיו. וכן שרים לתינוק שירי אמונה, ובצורה כזו התינוק גדל באיירה של אמונה. אוי ואבוי אם אותו תינוק או תינקת גדלים בבית שיש מוסיקה של נאוף ונגוני הגויים, כי כבר בראשית ימיו צריך רחמים רבים, ומכל שכן כשמתחיל לזחל ולהבין ולראות את אשר סביבו, בנדאי צריך שמירה רבה, ומכל שכן כשמתחיל ללכת ולדבר. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (עין רש"י עקב יא, יט; וספרי שם): משעה שהבן יכול לדבר, אביו מלמדו תורה, שיאמר: "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" (דברים לג, ד), "מורה אני לפניך מלך חי וקים" וכו', ואט אט מרגילים אותו באותיות האל"ף-ב"ת, עד שיכול לקרא ולהתפלל וללמד תורה, וכך גדל בקדושה ובטהרה, וכשמגיע לגיל בר מצוה צריך רחמים רבים שיגיע לאותה מעלה שהיה בה טרם יצא לאויר העולם, כי בעוונותינו הרבים, העולם מלא נאוף, והלואי יגיעו הבן והבת לבר-המצוה ולבת-המצוה, בלי הרהורים רעים ובלי קשיות וספקות על הקדוש-ברוך-הוא.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה ואמר: מדוע רואים שקשה מאד לילד להתפלל, ואינו רוצה ללכת לבית-הכנסת וכו'? כי אינו רואה את הקדוש-ברוך-הוא, אינו מרגיש אותו יתברך. מדוע כשצריך איזה דבר-מה מבקש את אביו: "אבא, אני רוצה ממתק", "אבא, אני רוצה משחק" וכו' וכו'? כי רואה את האבא, מבין שזהו אביו. אבל אם היו מחנכים את הילד מהרגע שיוצא לאויר העולם, ומראים לו באצבע לכוון השמים, ואומרים: "הנה אבא, תבקש אותו". תתארו לעצמכם, אילו ילדים קדושים וטהורים יהיו! אילו צדיקים וצדקניות יגדלו! אף דא עקא, שגם ההורים עדין אינם בדרגה זו, אז כיצד יוכלו לתנף כף את ילדיהם?! אם להורים ולמחנכים יש, רחמנא לצלן, קשיות על הקדוש-ברוך-הוא, מחמת שנתלכלכו בעברות, ועשו כל מיני זמהות, ונפלו היכן שנפלו, אז כיצד ידרשו זאת מהילדים?! מדוע אין הילד אינו מתפלל, אינו בורח אליו יתברך? כי את האבא הגשמי רואה, אבל

אם היה יודע שהבורא יתברך שמו מנהיג את העולם והוא בעל-הבית של העולם, ומה שצריך יבקש רק ממנו, היה רץ אליו תמיד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אבות העולם: אברהם, יצחק ויעקב היו הראשונים, הסבא, הבן והנכד שהקימו את כלל ישראל, אברהם אבינו נולד לאביו תרח, שהיה מוכר פסילים ואלילים. הילד הקטן 'אברומל'ה' בן השלש הפיר את בוראו. כמו שאומרים חכמינו הקדושים (עין בספר הישר, פרשת נח), שהביט לשמים וראה לבנה, חשב שזהו אלקים, והתפלל כל הלילה ללבנה, בבקר ראה שנעלמה הלבנה והגיעה השמש, אזי חשב שזהו אלקים, והתפלל אל השמש כל היום, והנה שוב לילה, השמש שוקעת והלבנה מופיעה. ילד קטן בסוף הכל בן שלש שנים, אמר: אני רואה שזהו גלגל, ויש מישהו המסובב את הגלגל. וכך דרש וחקר עד שנתגלה אליו הקדוש-ברוך-הוא, ושר אברהם שירות ותשבחות לבורא עולם, שברא את השמש והירח והכוכבים, וזאת מסר לבנו יצחק, ויצחק מסר ליעקב, ויעקב מסר לשנים-עשר ילדיו, אשר מהם יצא כלל ישראל.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה להבהיר את נקודת הלמוד זכות על עצמו, כפי דברי רבנו ז"ל האמורים לעיל. מדוע אין אדם מתפלל אליו יתברך, כל זה מתמת שהוא שבור ומיאש מעצמו, מתמת שמסתובב ברחובות, ורואה כל מיני לכלוכים, הגויים הולכים ערמים כחיות השדה, אזי בוער בו היצר הרע, ונופל היכן שנופל, וכן שומע בכלי התקשורת הסתות נגדו יתברך, דבורי כפירה ונאוף, אזי גם לו נכנסים כל מיני טנפת וזבל במחו, והוא מלא קשיות וספקות עליו יתברך, וחשף לו עד מאד, על-פן מסתובב ומחפש את עתידו במזרח הרחוק או בכל מקום נדח אחר, ומקנה למצא שם את אשרו. ולא חולף זמן רב, עד שמתפקח, ולמזלו הרע הרבה אכזבות הן מנת חלקו, כל מה שרצה הולך בדיוק ההפוך, קנה לטוב ומצא רק רע, בקשי רב מסתדר באיזה

מרתף מזנח המשמש למגורים, וצריך עוד לשלם בעבור זה, ומחמת שאזלה הפרוטה מכיסו, אזי מצרף עוד כמה אנשים שיתגוררו עמו, וישן על מזרן מעפוש, שריחו הרע נודף למרחוק. כל התהפוכות הללו והמרירות הזו באה על האדם, מחמת שאינו מחפש ומבקש ומוציא בעצמו נקדה טובה, כפי שאומר רבנו ז"ל בתורה הנ"ל, שעל האדם לדון את עצמו גם-כן לכף זכות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אנו מוצאים בתורה לאו לא תעשה (ויקרא יט, יז): "לא תשנא את אחיך בלבבך", הינו אם מישוהו שונא את זולתו, עובר על לאו, וזה גרוע יותר מהלאו של אכילת חזיר, כי רק ברגע שהחזיר בבית הבליעה של האדם — עבר על לאו, [בנדאי כשאדם מלעיט את עצמו עם טרפות ונבלות ומאכלות אסורים, אזי מטמטם את מחו, את לבו ודמו], אבל על 'לאו' עבר רק בדקה שעבר האכל ונכנס לתוף מעיו. אך לשנא יהודי, כל רגע ושניה עוברים על לאו. וכמו שאסור לשנא שום יהודי, אומר רבנו ז"ל, ואפלו רשע גמור צריכים למצא בו נקדה טובה, כמו-כן צריך אדם למצא בעצמו נקדה טובה, אשר עדין אינו הכי גרוע, כי אסור לשנא את עצמו, וכל הפשלונות שיש לאדם בחיים הם מחמת ששונא את עצמו, וחושב — אם הייתי כפלוני — הייתי המאשר ביותר, או לו הייתי כאלמוני — הייתי המאשר ביותר, תמיד חושב שלשני טוב יותר, אם היו לי תנאים כשל זולתי — הייתי הכי מצליח וכו', אדם צריך להיות מרצה בחלקו הוא, ולא להב את עצמו ולא לשנא את עצמו, אסור לאדם להשפיל את עצמו, אלא להיות שמח ולא להתיאש, וכאשר ימצא בעצמו נקדה טובה, אזי יוכל גם-כן לומר ולהתפלל להקדוש-ברוך-הוא. וזה שאומר דוד המלך: "אזמרה לאלקי" — אימתי אני יכול לומר תפלות ונגונים להקדוש-ברוך-הוא? "בעודי" — בעוד מה שיש בי, הינו כשאני דן את עצמי לקצת טוב. וכשאדם דן את עצמו לכף זכות דון גם את זולתו לכף זכות, וכשדן את זולתו לכף זכות דון גם את עצמו לזכות, כי הא בהא תליא. ולהפך, מי יחפש מומים בחברו? מי שממרמר ושונא את עצמו והשעמום מוציאו מדעתו, הוא מחפש

חסרונות באחרים, ואחר-כך מחפש גם בעצמו מומים, ויחוש עצמו הכי משפל, והוא בוכה ומבכה מר גורלו, וקובל על ששונה כקלפת השום. אך ברגע שאדם מוצא טוב בעצמו ובאחרים, אזי טוב גם אצלו.

ואמר מוהרנ"ת ז"ל, כשמוצאים אצל רשע נקדות טובות, פותחים לו את דלתות התשובה, אך אם מוצאים אצלו רק רע, נועלים את דלתות התשובה בפניו, וכן כלפי עצמו — מי נתן לך רשות לנעל בעדך את דלתות התשובה, ולדון עצמך לכף חובה? ולכן גלה רבנו ז"ל את התורה הזו, שנקראת תורת הזכות, וזהו "עמק עמק מי ימצאנו", ואין זה פשוט כלל וכלל.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר מספר בין אנשי שלומנו, שמוהרנ"ת ז"ל נסע פעם נסיעה עם תלמידו ר' נחמן טולטשינער ז"ל, והגיעו לעיר סטרליסק, שם התגורר הצדיק הקדוש רבי אורי מסטרליסק זי"ע. כשהגיע מוהרנ"ת ז"ל, אזי החסידים שלו כבדוהו לומר דרשה, וכל-כך החיו עצמם עם דבורי מוהרנ"ת ז"ל, שלא רצו לעזבו, אך היה מכרח לילה, אזי לוו את העגלה קילומטרים רבים. ור' נחמן טולטשינער ז"ל ישב בעגלה, וחזר לעצמו את התורה שמוהרנ"ת ז"ל אמר בדרשה, וזו הייתה התורה: "אזמרה לאלקי בעודי". ענה ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל: מה הנך חושב, שזה כל-כך קל? הבה אבהיר לך שתורה זו קשה מאד, כי אם זה קל, היינו יכולים להתזיר את כל העולם בתשובה, ואם עדין לא שב העולם בתשובה, סימן שזהו קשה מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מדוע אין העולם שב בתשובה? כי כל אחד מחזיק שהוא הכי גרוע, הכי מאכזב ומשפל ועצוב בחייו, וחש עצמו מלא כשלונות ואכזבות, מלא יאוש ומרה שחורה, עצבות ודפאון, וחושב: "ממני לא יהיה שום דבר, איני רואה את האור בקצה המנהרה" ולא זו בלבד שהוא מדכא ומאכזב, אלא עוד משפיל ומדכא את זולתו, ואזי גורם לזהו ובהו. בא רבנו ז"ל ומגלה לנו, שעל-ידי שתדון את אחרים לכף זכות, תוכל לדון גם

את עצמך לכף זכות, ועל-ידי שתדון את עצמך לכף זכות, תדון גם את אחרים לזכות, ותחזירם בתשובה. ולא פלו פל הקצין, יש לך תקנה.

והבהיר מוהרא"ש נ"י את ענין הכרת הבורא של אברהם אבינו, ואמר: הלאי ונזכה להשיג עתה מה שהשיג אברהם אבינו בהיותו בן שלש שנים. אשר חשב בתחלה שכל אחד מצבא השמים הוא אלקים והתפלל אליו, עד שהגיע לכלל החלטה שיש מי שמגלגל את הגלגל והוא הקדוש-ברוך-הוא. אם נגיע לכלל הכרה, שהעולם איננו הפקר, הנה מסתובבים בליוני בליונים אנשים, ביולי בליארדים חיות, עופות השמים ודגי הים לאין ספר, צומח — כמה אילנות ישנם? ללא מספר, עשבים וצמחים — מי יכול למנותם? דומם — הרים וגבעות וכו' וכו', אם נגיע להכרה זו, שכל העולם פלו אינו מתנהל לבד, חלילה, אלא יש בורא ומנהיג לבירה, ואם יש בורא עולם, אזי עלינו להתחיל לדבר אליו ולבקש כל רצוננו ממנו. מדוע איננו עושים זאת? כי איננו בטוחים שזה כך, אם היינו בטוחים באבינו שבשמים, היינו מבקשים ממנו כל צרכינו.

ומסביר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ה), מהי תשובה? הינו שצריך האדם לזרק את הנשמה מהיכן שבאה. הגוף לקבורות יוכל, והנשמה תעלה מעלה. וזה הסוף של האדם, את הגוף יניחו בקבר, אך הנשמה תשוב אליו יתברך, אם הגיע אדם להכרה זו, למה לו להמתין עד שיוציאו את נשמתו? הנה כבר עתה ישוב בתשובה, ויפיר את הבורא כל העולמים. ואיך זוכים לזה? אומר רבנו ז"ל (שם, סימן פד): הפתח והשער זה הפה, כשאדם מרגיל עצמו שכל מה שצריך מבקש אותו יתברך, אזי זוכה לתשובה, וזו נקראת תורה בתשובה, ומתחיל להאיר לו אור פנה, עד שרואה שאינו הכי משפל ומאכזב, אדרבה יש בו כוחות עצומים.

כי זאת צריך כל אחד לדעת, הסיק מוהרא"ש נ"י, אשר יש לכל אדם כוחות אדירים, אך עליו לנצלם — להתחיל לבקש את הקדוש-ברוך-הוא, כי רק הוא יכול לעזור ולא בשר ודם, יש לתדל

לדבר לשון-הרע, רכילות, גבול פה, קללות וכו'. יש ללמד זכות על כל אחד ולא לדבר עליו רע, יש למצא טוב אצל כל אחד, וממילא ימצא טוב גם בעצמו, וזה תלוי בזה. וזה היה היסוד אצל רבנו ז"ל — לדון את אחרים לכף זכות וכן את עצמו, לדבר תמיד אליו יתברך, ולדבר תמיד ממנו יתברך, הינו לדבר עם אנשים מאמונה, לחזק יהודים אחרים, כי זו המעלה של למוד זכות. ואל תחשבו שזה קל, אמר מוהרא"ש נ"י, זה בא לאדם קשה עד מאד, כי עוברים עליו הרבה מאד יסורים ומרירות עד שנדמה לו שאין לו שום תקנה, וחושב שאין רוצים אותו בשמים. וכשהוא ממרמר ומדכא, אזי מוציא עצביו על זולתו, ורואה רק רע אצל זולתו, ומכנה אותו בכנויי גנאי למיניהם.

והבהיר מוהרא"ש נ"י עד היכן מגעת למוד זכות. והביא את דברי חכמינו הקדושים (שבת קכו:): מעשה בחסיד אחד, שפדה ריבה אחת בת ישראל, ולמלון השפיכה תחת מרגלותיו. למחר ירד וטבל, ושנה לתלמידיו, ואמר להם: "בשעה שהשפכתי תחת מרגלותי, במה חשדתוני?" "אמרנו: שמא יש בנו תלמיד שאינו בדוק לרבי". "בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני?" "אמרנו: שמא מפני טרח הדרך ארע קרי לרבי". אמר להם: "העבודה (לשון שבועה), כף היה! ואתם פשם שדנתם אותי לכף זכות, כף המקום ידונכם לכף זכות"; הינו שתנא אחד שמע, שהגויים שבו בת ישראל, אזי לא יכול היה להרדם על משכבו, והלך תכף-ומיד לאסוף כסף לפדיון שבוים, ופדה אותה. ותארו לעצמכם, אמר מוהרא"ש נ"י, תנא הולך עם כל תלמידיו, והגיעו אל הגוי ששבה את הבת, ופדה אותה בכסף רב, וחזר עמה להשיבה לביתה. היתה זו דרך רחוקה מאד, אזי הצרכו בלילה לחנות בבית מלון, והכניס את הבחורה לחדרו לשמרה. ולעת בקר, טבל ולמד עם התלמידים. שאל את התלמידים: "במה חשדתם אותי כשנטלתי את הבת לחדרי?" ענו התלמידים: "חשבנו שהרבי רואה שאחד מהתלמידים אינו בדוק, ואינו רוצה שבת ישראל תשאר בינינו". והמשיך לשאל: "וכשטבלתי במה חשדתם אותי?" וענו: "אולי בדרך היה איזה

מקרה, אז הצרכתם לטבל". וענה להם: "כך היה" וכו'. [ובדרך
אגב התבטא מוהרא"ש נ"י ואמר: תשערו בעצמכם, מה נקרא תנא
— שהולך לו בחיים לפדות בת ישראל מהשבי, וזהו הסימן לצדיק
אמתי — שעוסק בפדיון שבויים, ולעמתו — המפרסם הצבוע
עוסק בשבית שבויים].

והבהיר מוהרא"ש נ"י את דבריו, על-ידי ספור מפלא שספר
רבנו ו"ל (עין בשיחות שאחר הספורי-מעשיות): 'דע, שיש שני מיני
פלטין, ושני הפלטין דומין זה לזה, באחד דר בו מלך, ובהשני דר
עבד. ובדאי באמת הוא חלוק גדול בין הפלטין של מלך לפלטין
של עבד, רק אף-על-פי-כן אפשר לטעות ביניהם' וכו'; הינו שהנה
ישנו ארמון מרהיב בפינו, ויושב שם מלך, וממולו יש עוד ארמון
נפה כמותו, ויושב שם עבד, שני ארמונות ישנם יפים להפליא,
ודומים זה לזה עד מאד. ובדאי יש הפרש בין המלך לבין העבד,
אך כלפי חוץ, היו כל-כך דומים, עד שלא ידעו בני-אדם היכן גר
המלך והיכן העבד, כי העבד היה לבוש כמלך, ולא יכלו להבחין
ביניהם, מיהו האיש כשר ומיהו ממזר. [ממזר — שאינו יודע מיהו
אביו, מחמת שלא נולד בקדשה, איש כשר — שיודע מי הם אביו
ואמו ונולד בקדשה ובטהרה]. אף שניהם מלבשים באותו לבוש,
ואיך ידעו, אם-כן, מיהו המלך ומיהו העבד? ומסים שם רבנו ו"ל:
'ודע, שעל-ידי מצות פדיון שבויים זוכה להבין [ההפרש] בין שני
הבתים הנ"ל, בין אמת לשקר, בין מלך לעבד'; הינו שיש על זה
סימן: אם אחד עוסק בפדיון שבויים, תדעו שהוא המלך, שהוא גר
בארמון המלך, והאחר הוא רמאי, צבוע ושקרן, כי על-ידי מצות
פדיון שבויים יכול אדם לדעת ההפרש בין האמת והשקר; מי
שמוסר נפשו לקרב יהודים להקדוש-ברוך-הוא, אצלו האמת, ומי
שגונב וגוזל ומכשיל את הרבים — הוא השקרן, הממזר, העבד.

ובזה תתמצנה לנו קשיות רבות, הסביר מוהרא"ש נ"י, שהרי
אנו מוצאים בדברי רבנו ו"ל דבורים סותרים זה את זה, כי הנה
דברנו שיש לדון את כל אחד לכף זכות, ולמצא אצל כלם נקדה

טובה, ואפלו רשע גמור, מחלל שבת, אוכל טרפות ונבלות, שעבר על כל התורה כלה, אומר רבנו ז"ל — יש לדונו לכף זכות, ולמצא גם בו איזה טוב, כי כל יהודי יכול לשוב בתשובה, לכל יהודי יש פתח לתשובה, ולא אפסה תקנתו, השאלה רק אל מי ילך — אל המלך או אל העבד, אל האיש כשר או אל הממזר. וההפרש ביניהם פשוט, האיש כשר אינו צריך את כספו, הוא רק חפץ בטובתו, לעזור לך, כל מגמתו להוציאך מהפח שנפלת אליו, הוא מענין שיתלך עם ציצית, תניח תפלין, שתהיה מזוזה על פתחך וכו', חפץ שיהיה לך כל טוב בגשמיות וברוחניות. ואלו העבד, אין מענין אותו כלום, רק חפץ בכספו, להוריק את כיסו, וראשו מנח כל העת בתקציבים ותקציבים וכו'. ואם-כן ישנה קשיה מסבכת, הרי אותו ממזר, לכאורה, גם-כן צריכים לדון לכף זכות, לפי דברי רבנו ז"ל בתורה 'אזמרה'. ואם נתבונן בספר המדות (אות הרחוק רשעים), תהיה הקשיה עוד יותר, שכתוב שם בסעיף ב': הרחק מרשעים כדי שלא תתפס בענשם, הינו שלא תקבל ענש על שנתקרבת אל הרשע. ובסעיף ו' אומר: המלמד זכות על רשע, גם הוא נקרא רשע. ובסעיף ח': מי שערב לרשע הוא נופל בנאוף. ובסעיף יב': השונא את המסיתים, בודאי לא ידבק בו דבריהם. ובסעיף יד': מי שמרחק עצמו מרשעים הקדוש-ברוך הוא ממשיך לו ישועה, וכן: אל תדבר עם מסיתים אפלו להוכיחם ולקרבם. הינו לפי מה שאומר רבנו ז"ל בסעיפים אלו, אין להתקרב אל הרשע, ולא ללמד עליו זכות וכו' וכו', ואם-כן כיצד נוכל להבין את הסתירה, לכאורה, בדברי רבנו ז"ל?

וישב מוהרא"ש נ"י את הדברים בנפת צוף וכל טעם, ובאר שאין כאן סתירה כלל ועקר. כי כלל נשמות ישראל צדיקים, כמו שכתוב (ישעיה ס, כא): 'ועמד כלם צדיקים', כל יהודי הוא צדיק ויכולים להביאו אל המלך, אף בשביל הבחירה והנסיון נבראו אמות העולם, שהם בבחינת העבד, וכמו שחכמינו הקדושים אומרים (שבת יז): 'כל ישראל בגי מלכים הם'. כל יהודי הוא בן מלך — "אתה בחרתנו מכל העמים ורוממתנו מכל הלשונות", וכל גוי

הוא עבד. ומי הם כל אותם הערב־רב, שסובלים מהם כל־כף הרבה משך כל הדורות והתקופות? כְּשִׁירַד מִשֶּׁה רַבְּנוּ לְמַצְרַיִם, לְהוֹצִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מֵעֲלֵה שֶׁל אוֹתָהּ אִמָּה, שֶׁהיא הַמְזוּהָמֶת שְׁבָאֵמוֹת (עין שְׁמוֹת רַבֵּה, פֶּרֶשֶׁה א', סִימָן כב), וְכֵּה יֵשׁ כָּל מִינֵי טְמָאוֹת שְׁבַעֲוֹלָם, נֶאֱוָף וְלִכְלוּף, וְכָל מִינֵי שְׁקָר וְזִהְמָה. וְהִנֵּה שְׁלַח הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְהוֹצִיאֵם מִשָּׁם, וְהוֹלִיכֵם בְּמִדְבָּר, כְּדִי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְקַבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי מִשֶּׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (אֲבוֹת א, א) "מִשֶּׁה קִּבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמִסְרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ, וִיהוֹשֻׁעַ לְזִקְנָיִם, וְזִקְנָיִם לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מִסְרִיהָ לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה"; וּמֵהֶם עָבְרָה הַתּוֹרָה מִדוֹר לְדוֹר עַד יְמֵינוּ עַל־יְדֵי הַחֲכָמִים שֶׁנִּקְרְאוּ מְלָכִים, 'מֵאַן מְלָכֵי? — רַבָּנוּ' (גִּטִּין סב); אֲבָל כְּשִׁיצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, נִדְּבְקוּ בָהֶם עַרְב־רַב, שָׂרְצוּ גַם־כֵּן לְהִיּוֹת בְּנֵי חוֹרִין, אִין הֵם מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְהֵם אֲשֶׁר גָּרְמוּ אֶת הַצָּרוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמֵהֶם סוֹבְלִים כָּל הַדּוֹרוֹת, הֵם שֶׁהִסִּיתוּ אֶת הָעַם נֶגְדַּ מִשֶּׁה רַבְּנוּ, נֶגְדַּ יְהוֹשֻׁעַ, נֶגְדַּ שְׁאוּל וְדוֹד וְשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ, וְנֶגְדַּ כָּל מְלָכֵי יִשְׂרָאֵל, הֵם שֶׁהִסִּיתוּ נֶגְדַּ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְנֶגְדַּ כָּל הַקְּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, נֶגְדַּ הַתְּנָאִים וְהָאֱמוּרָאִים וְנֶגְדַּ כָּל הַצְּדִיקִים שְׁבָכַל דוֹר וְדוֹר.

וְהַזְכִּיר מוהרא"ש נ"י אֶת הַנְּאֻמַּר בְּשֵׁם הָאֲר"י הַקְּדוֹשׁ, שֶׁמַּעַת שְׁקַבֵּל מִשֶּׁה רַבְּנוּ אֶת הַתּוֹרָה, יֵשׁ נֶגְדוֹ טְמָאָה שְׁזָהוּ בַלְעָם הַרְשָׁע, וְכֵּן הוּא בְּכָל דוֹר וְדוֹר, נֶגְדַּ כָּל צְדִיק אֲשֶׁר הוּא שׁוֹנֵא בְּצַע, בּוֹחֵל בְּשַׁחֲתוֹת וְכוּ', עוֹמֵד רָשָׁע מְרָשָׁע, שׁוֹנֵא וְעוֹכֵר יִשְׂרָאֵל, אוֹהֵב בְּצַע, זֶהוּ מֶלֶךְ וְזֶהוּ עֶבֶד. וְכִיצַד יֵדַע הָאָדָם אֶת הַהִפְרָשׁ? עַל־יְדֵי פְדִיּוֹן שְׁבוּיִים, אִם אֶחָד עוֹסֵק לְקַרֵּב נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְהוֹלֵךְ לוֹ בַּחַיִּים לְבָנוֹת יְשִׁיבוֹת, תְּלַמּוּדֵי תּוֹרָה, בְּתִי־סִפּוֹ, מִקְּנָאוֹת, כָּל מִגְמָתוֹ לְקַרֵּב יְהוּדִים לְהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא — זֶה חֻכְם אֱמֶתִי. אִף מִי שֶׁמִּפְרִיעַ לְכָל זֶה — יִהְיֶה אֲשֶׁר יִהְיֶה, הוּא שְׁקָרָן, רַמָּאִי וְצָבוּעַ, הוּא מִסִּית וּמְדִיחַ. וּמִמִּילָא מוֹבְנִים דְּבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְאִין כָּאן שׁוּם סְתִירָה. כִּי מֵה שֶׁאֹמֵר בְּסִימָן רַפּב, שְׁצָרִיכִים לְדוֹן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, מְדַבֵּר עַל יְהוּדֵי מִסְכֵּן, שֶׁנֶּפֶל בְּשְׁאוּל תַּחֲתִית, וְנִכְשַׁל בְּכָל מִינֵי עֲבֻרוֹת, הוּא נֶפֶל בְּשִׁבְעֵי יִצְרוֹ, הוֹרִיו לֹא לְמַדוּהוּ, אִינְנוּ יוֹדַע, גַּם הֵם

אמללים, תינוקות שנשבו, ולכן יש לקרבו, אותו יש לדון לכף זכות. ומה שאומר רבנו ז"ל בספר המדות, מדבר שם על אלו הערברב, המסיתים ומדיחים את העם נגד הקדוש-ברוך-הוא, נגד הדת ונגד כל הקדוש לעם ישראל, הם ממזרים, עבדים, רשעים ארורים, מהם צריכים להתרחק בתכלית הרחוק, והם הם האנשים שרבנו ז"ל אמר עליהם: מי ששונא את המסיתים בודאי לא ידבק בו דבריהם, וכן שאר הדבורים האמורים לעיל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר הנה אנו מוצאים דבר פלא, אחר שהקדוש-ברוך-הוא ברא את אדם הראשון, ונתן לו את תנה, באיזה אשר יכלו לחיות? כי איזה תענוג ונעם זה, כשהבעל והאשה חיים בשלחה ובנחת, מכבדים זה את זה. חכמינו הקדושים אומרים: אדם וחוה היו מאשרים ביותר בחייהם, לא היו חסרים דבר, מלאכים הביאום מעדני מלה, היו משרתים אותם, ישבו בגן-עדן, הסתכלו על הקדוש-ברוך-הוא — ה"ש אשר גדול מזה? וכמו שאומרים חז"ל: כשאיש ואשה גרים באהבה ובהבנה הדינית — שכינה ביניהם (סוטה יז). באיש יש תוספת של י', ובאשה — ה', ובניחוד שם ה', הינו, הוא יתברך שורה בתוכם, וכשברוך השם, נולד בין הרי זה ו', ובת זה ה', ואז ישנו שמו יתברך — הו"ה, הרי זה גן-עדן ממש, אף פעם אינם רבים ביניהם, והוא יתברך אינו רוצה לסור מבית זה, ושוכן שם תדיר. כיון שנכנס הנחש, וקנא בחיים הטובים השוררים בין בני הזוג הנפלא הזה — אדם וחוה, הלה והסית את חוה עד שנכשלו בעברות. ותכף כשנכשלו, נתהפך כל עולמם, נתגרשו מגן-עדן, האדם נתקלל (בראשית ג, יז-ט): "ארוכה האדמה בעבורך וגו', בזעת אפך תאכל לחם"; עליה להיות עבד, ובטרחות רבות תשיג פרנסתך. וחוה נתקללה (שם, פסוק טז): "הרבה ארבה עצבונה, בעצב תלדי בנים" וכו', והכל היה מתמת שהכניסו את הנחש לביתם. אף דבר פלא כתוב, שאמר הקדוש-ברוך-הוא: יען שהנחש גרם לשבר בית, אזי (שם, פסוק טז): "ואיבה אשית בינך ובין האשה בין זרעה ובין זרעה", הינו שאין האדם יכול לסבל

נחש, וכשיפגש בו, יחתך לו את הראש והזנב גם יחד, עד שיהיה בטוח במותו. מהי הקללה הזו?

אלא, הבהיר מוהרא"ש נ"י, אם יש אדם, שהוא בבחינת נחש, הינו שגורם פרודים בין נשמות ישראל, אם יש אדם המסית ומדיח נגדו יתברך ונגד הדת, רחמנא לצלן, תדעו שזה הנחש, זה מביא אסון ושואה על העולם. כי מי שאינו מאמין בתורה מן השמים, ומסית ומדיח, אותו מתר לשנא, ומי שמתרחק מרשע כזה, הקדוש-ברוך-הוא עושה לו ישועה, ואסור לדבר עמו אפלו כדי להוכיחו ולקרקבו, כי עליו ועל שפמותו אין למוד זכות, ואם-כן עתה מישבת הקשיה, ואנו מבינים מהו למוד זכות. ואכן נתבונן ונוכח לאיזה אסון הביא הנחש, שהסית את חנה נגדו יתברך, כי היא פתתה לאדם, עד ששניהם נפלו בכפירות ואפיקורסות. כמו שכתוב (בראשית ג, ח-ט): "וישמעו את קול הו'ה אלקים מתהלך בגן לרוח היום, ויתחבא האדם ואשתו מפני הו'ה אלקים בתוך עץ הגן, ויקרא הו'ה אלקים אל האדם ויאמר לו איפה" — וכי הנחש חושב שאפשר להתחבא ממנו יתברך, הלא הקדוש-ברוך-הוא מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו, ג); הקדוש-ברוך-הוא רואה ומשגיח על כל העולם כלו כל רגע ורגע, "אם יסתר איש במסתרים ואנכי לא אראנו נאם ה'" (ירמיה כג, כד)?! אין שיך להסתר ממנו יתברך. מי גרם לאדם לחשב שהוא רחוק מהקדוש-ברוך-הוא? הנחש.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה, ואמר: כשהקדוש-ברוך-הוא צוה למשה רבנו לרדת לעם ישראל ולקרבם אליו, ולהוציאם ממצרים, שאל משה אותו יתברך: רבנו של עולם, אם ישאלוני (שמות ג, יג-יד): "מה שמו, מה אמר אליהם"? ענה לו השם יתברך: "אֵהיָה אֲשֶׁר אֵהיָה וְגו' אֵהיָה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם". ענה משה רבנו: "שְׁלַח נָא בְיַד תְּשַׁלַּח". אבל הקדוש-ברוך-הוא אמר לו שרוצה דוקא בו. "ויען משה ויאמר: והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי וגו', ויאמר אליו הו'ה: מה זה בידיך? ויאמר משה. ויאמר השליכהו ארצה, וישליכהו ארצה ויהי לנחש" (שם ד, א-ג). מדוע

נהפך דיקא לנחש? מפרש רש"י: רמז לו, שספר לשון-הרע על ישראל, באמרו 'לא יאמינו לי', ותפס אמנותו של נחש. פי כל יהודי חפץ לשוב בתשובה, רק צריכים לדבר על לבו. ולכן אמר לו ה' 'תברך (שם, פסוק ד)': "שלח ידך ואחז בזנבו וגו', ויהי למטה בכפו". וכמו שמסביר מוהרנ"ת ז"ל, שבאיזה מצב שיהיה האדם, אם הצדיק תופסו — יכול לקרבו להקדוש-ברוך-הוא, וזו גדלת הצדיק.

אבל צריך אמונת חכמים להאמין בצדיק, פי, בעוונותינו הרבים, נגד משה רבנו יש בלעם הרשע, משה מברך ובלעם מקלל. וכך בכל דור ודור יש צדיקים הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, אף נגדם זה לעמת זה יש רשעים ארורים, המלכשים בבגדי צדיקים ומרמים את העם, ועושים כל מיני תחבולות להוציא כספים מהעם, עושים עולות להמון-העם, והם גורמים חלול השם עד שישנם התמהים: זוהי הנהגות? איננו רוצים בזה. אף אין זה נכון כלל ועקר, פי מי שלמד את העולות, הם העבדים, בני בלעם, ולא בני המלך, החכמים האמתיים. אבל מה יעשה אדם לבל יטעה בשקר וילך אחר האמת, שהרי אינו יודע היכן משה שרוי, אינו נהיר לו ההפרש בין ארמון המלך לזה של העבד? אומר רבנו ז"ל, תתבונן היטב, מי שעוסק בפדיון שבויים, הוא הצדיק האמת; הינו מי שעוסק לקרב את נשמות ישראל אליו 'תברך, ופודה אותן משבי יצרן — הוא בן המלך, ואליו תתקרב, ומי שמרחק נשמות ישראל מאביהן שבשמים, ומכניסן בשבי יצרם — תתרחק ממנו כמו שבורחים מאש שורף.

ובכה מוהרא"ש נ"י את מר הגלות ואמר: ומה אנו רואים? צדיק אמתי העוסק בפדיון שבויים, ומוסר נפשו בפעל ממש לעזר לכל בר ישראל, וכל מעיניו ורצונותיו איף להציל את כל יהודי מבאר שחת ומהשאול תחתית שנפל לשם, ולקרבו אל צור מחצבתו — עליו מדברים כל דבר אסור. ורשע גמור העוסק רק בגנבות ובגזלות — עליו אסור לדבר, ואוי למי שינסה לדבר עליו ולגלות

את פְּרָצוּפוֹ. אֵךְ מָה לַעֲשׂוֹת, זֹה הַגְּלוּת שְׁלָנוּ, וְזֶה אֶחָד מִחֻקֵּי הַבְּחִירָה, אֲשֶׁר אֵת הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמְּגַלִּים אֵת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אוֹתָם מְבַזִּים וּמְשַׁפִּילִים, וְאֵת הַצְּבוּעִים וְהַשְּׁקֵנָנִים וְהַמְּמַזְרִים, אוֹתָם מְגַדְּלִים וּמְפַאֲרִים, וְלָהֶם יֵשׁ כַּחַ, שְׁלֹטוֹן וּשְׂרָרָה. וְהֵם הַגּוֹרְמִים לְאֲנָשִׁים רַבִּים לְבָרַח מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּמִהִתְדוּת, כִּי מִטְּעִים אוֹתָם לַחֲשֹׁב שֶׁזֶהוּ הִתְדוּת; אֲשֶׁר בְּאֲמַת לְאֲמַתוֹ הִתְדוּת זֶהוּ לְגִלוּת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְפָרֶסֶם לְכֻלָּם כִּי יֵשׁ מְנַהֵג לְבִירָה, אִם בְּרָצוֹנָךְ אוֹ שְׁלֹא בְּרָצוֹנָךְ, וְאִף אִם יִבְרַח אָדָם לְמִזְרַח הַרְחֹק, לְמַעַרְב הַפְּרוּעַ וְכַדוּמָה, גַּם שָׁם נִמְצָא הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִמְּנוֹ יִתְבָּרַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָרַח. וְזֶהוּ עֵקֶר הַבְּחִירָה — אִם הָאָדָם יִקְבַּל אֵת זֹאת אִם לֹא, כִּי אִם לֹא הִיָּתָה בְּחִירָה לֹא הָיָה שָׂכָר וְעֶנְשׁ.

לְזֹאת, סִכֵּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, עָלֵינוּ לְבָרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא אֵל אֶחָד לְכָלֵנוּ, וְנִתֵּן אֵת הַתּוֹרָה לְכָלֵנוּ בְּהַר סִינִי, וּמִשָּׁה רַבְּנוּ מְסַרְהָ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לְזֻקְנִים, וְזֻקְנִים לְנְבִיאִים, וְנְבִיאִים מְסַרוּהָ לְאֲנָשִׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה, וְהֵם מְסַרוּהָ לְחַכְמִים הָאֲמִתִּיִּים שְׁבָכַל דוֹר וְדוֹר. אָבֵל יֵשׁ לְזִכֹּר הַיָּטִב הַיָּטִב שֶׁכִּנְגַד מִשָּׁה הָיָה בְּלַעַם וְקִרְחַת, וְכָל הַמְּאִתִּים וְחַמְשִׁים רַע-בָּנִים, סוּפֵם יְדוּעַ וּמְפָרֶסֶם — שְׁבַלְעָה אוֹתָם הָאֲדָמָה.

כִּי הַחַכְמִים הָאֲמִתִּיִּים מְלַמְּדִים זְכוּת עַל יִשְׂרָאֵל, וְכָל חֲשֵׁקָם וְרָצוֹנָם לְלַמְּדֵם אֵת אֲמִתַּת הִתְדוּת, הֵינּוּ לְהַפִּיר בְּהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹנוֹ — הֵינּוּ לַמּוֹד הַתּוֹרָה שֶׁהוּא מֵעַל הַכֹּל, כְּשֶׁאָדָם לּוֹמֵד תּוֹרָה — אֵינֶן עָרֵךְ לְשִׁכְרוֹ שֶׁיִּקְבַּל לַעֲתִיד לְבֹא. כְּשִׁיהוּדֵי זוֹכָה וְלוֹמֵד בְּכָל יוֹם כְּמָה פְּסוּקִים חֲמֵשׁ וְרִש"י עִם הַתְּרַגּוּם, וְזוֹכָה לְסִים בְּכָל שָׁבוּעַ אֵת פְּרִשַׁת הַשָּׁבוּעַ, וְחֵי כָּל הַשָּׁבוּעַ עִם הַפְּרָשָׁה, וּבֹא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּשַׁבָּת, וְשׁוֹמֵעַ שָׁם קְרִיאַת אֵת הַפְּרָשָׁה — אֵיזָה תַעֲנוּג זֶה. מִי שֶׁיִּכּוֹל בְּעֶצְמוֹ לְלַמֵּד — אֲשֶׁרֵי לוֹ וְאֲשֶׁרֵי חֵלְקוֹ, מִי שֶׁבְּשַׁלְּבֵי חֲזָרָה בְּתוֹשׁוּבָה, יֵלֵךְ לְשַׁעוֹר, לִישִׁיבָה וּלְלַמְּדוּהוּ שָׁם. וְכֵן לַמּוֹד מְשֻׁנָּה — כָּל יוֹם לְלַמֵּד פֶּרֶק מְשֻׁנּוֹת, אִם זוֹכָה וְלוֹמֵד שְׁנֵי פְּרָקִים — אֲשֶׁרֵי, זוֹכָה לְסִים מְסַכְתָּא — אֲשֶׁרֵי לוֹ וְאֲשֶׁרֵי חֵלְקוֹ. וְכֵן גְּמָרָא — אָדָם זוֹכָה וְלוֹמֵד בְּכָל יוֹם דִּף אֶחָד גְּמָרָא, שְׁנֵי דַפִּים שְׁלֹשָׁה

וכו' — אין לתאר ולשער איזה אור נשפּע עליו, ומי שבשלביו חזרה בתשובה, יכנס ללמד באיזו ישיבה וילמדוהו; כי יש הרבה רבנים וחכמים שילמדו עמו בשמחה, [אף שיש גם הרבה צבועים, אבל ישנם גם חכמים שיסיעו בידו לקרבו ליהדות]. וכן אשרי הזוכה ללמד בכל יום זהר ותקונים, איזה חן ונעם פּשאדם אינו מטעה עצמו, ורואה מה לפניו, כל יום ויום זו הצלחה נצחית בעבורו. כי זו מעלת הצדיק האמתי, אשר מהפך בזכותן של ישראל, ומעודדם ומחזקם לעבודתו יתברך. וכן כמה גדולה זכותו של אדם, ההולך להתפלל השלש תפלות בכל יום ויום בבית-הכנסת בצבור, ובשני וחמישי שומע קריאת התורה, אשר בפתיחת ההיכל זהו עת רצון גדול, ויכולים לפעל כל מה שצריכים, וכן בברכת כהנים זהו עת רצון.

וכן אין לתאר ואין לשער מעלתן של ישראל עם קדושים, הזוכים לשמר שבת כהלכתה; הקדוש-ברוך-הוא נתן לאדם יום אחד, אם ישמר את היום הזה, היום שלו יתברך, ולא יעשה בו מלאכה, ויהיה בו בשמחה, ילך לבית-הכנסת להתפלל, יאכל שלש סעודות עם נטילת ידים, כמו שכתוב (שמות טז): "אכלהו היום", כי שבת 'היום', 'היום' לה, לא תמצאהו בשדה", ולומדים מזה חכמינו הקדושים (שבת קיז:): היות שכתוב שלש פעמים 'היום' בפסוק, זהו רמז לשלש סעודות בשבת. ומוכא בזהר (ח"ב פח:), מי שפוגם בסעדה אחת — פוגם באמונה. ומי שזוכה ומקיים את השבת — איזה אשר מנת חלקו, כי אכילת שבת כלה אלקות, כלה רוחניות, שמירת שבת זו המתנה הכי גדולה, מי ששומר את השבת — השבת מעשרת אותו. והנה שומעים לפעמים שאדם אומר: "אני שומר שבת ונותר עני, הפיצד?" אלא משמעות שמירת שבת הינו בבחינת שומר, מהו 'שומר'? שאינו מסיח דעת, אלא עומד תמיד במצב הכן, עומד על משמרתו דרוך ומזמן, אינו יושב בטל, עצוב ומדכא, אלא כל רגע מסתפל לצדדים, חושיו מחדדים, והוא מוכן ומזמן לעשות מלאכתו נאמנה. כן הוא 'שומר' שבת — כל רגע שש ושמת, "ברוך השם, נבראתי מזרע ישראל, נתנו לי מתנה

לשמר שבת, והוא ערוף ומוכן לקיים מצותו יתברך, הבית מלא שמחה כל השבת, רוקד עם בני משפחתו, מכניס אורחים לכבוד השבת, הבית עמוס מעדנים, כשחולפת לו שבת כזו — בודאי מבטח הוא שתהיה לו עשירות. אבל אם אדם אומר: איני רוצה לשמר שבת, רחמנא לצלן, אומר הקדוש-ברוך-הוא: נתתי לכם יום אחד לשמר ואינכם שומרים אותו, אזי אטל לכם את הששה ימים שלכם, ותצרכו לעבד קשה, ולא תהיה ברכה בכספכם, אלא יש לכם כסף, והוא הולך לרופאים, לנגזקים שונים וכו' וכו', וכיסי האדם ריקים. וכל זאת, מפני שאין האדם שומר את השבת, הינו שאינו שש ושמח על נעם חלקו, כי שבת היא פת זוגן של ישראל (בראשית רבה, פרשה יא, סימן ט); ולכן כשאדם אינו מוצא זוגו, זהו מחמת שאינו שומר את השבת.

וכן בענין שלוט-בית; אשריו לו לאדם, שעזרו הקדוש-ברוך-הוא ומצא זוגו, אזי עליו להפיר בגדל המעלה ולהעריכה כדבעי, ולשמר על הזוג במאד מאד; כיצד? על-ידי למוד זכות שילמדו האחד על זולתו, והן הבעל והאשה ישמרו שלא יפנס איזה נחש לביתם, שאף אחד לא יסיתם זה נגד זה, כי אוי לבית שיש בו מריבות, מחלקת והשפלות, אשר אז נחרב כליל. יש היום כל מיני נחשים, ערב-רב המסתובבים פרוצים ופרוצות, ומכשילים את נשמות ישראל בעברות חמורות, עד שאדם בוגד באשתו או האשה בבעלה, השם ישמר, ומי גורם כל זאת? הנחשים. על-פן היה הדבר הראשון אצל רבנו ז"ל — למוד זכות; הבעל צריך ללמד זכות על האשה, ומדוע? אומר רבנו ז"ל, עד שמולדת את הילדים, איזה צער העבור והלידה יש לה, ואחר שמולידה, איזה צער גדול בנים יש לה, ומה קשה עבודתה, ילדים אינם דבר קל. וכן על האשה ללמד זכות על בעלה, כמה רב סבלו, בעבודה מנצלים אותו, משפילים אותו, כמה טרחות וטרדות עוברים עליו, וכמה יגיעות מתנגע עד שמרויח פת לחמו, למחית בני משפחתו. ולכן אל לה לקללו, חלילה, ולדבר עליו דברי עתק וכוז. ואם-פן שניהם צריכים לדון זה את זה לכף זכות, ולכבד וליקר האחד את זולתו.

והנה זוכים, המשיך מוהרא"ש נ"י, שנוֹלָדִים לָהֶם יְלָדִים
 בְּרִיאִים, וּכְשֵׁרֹאִים הַיְלָדִים אֶהְבֶּה וְהִבְנֶה וְכַבֹּד הַדָּדִי בְּתוֹךְ הַבַּיִת,
 אֲזִי גְדֹלִים בְּבְרִיאוֹת, בְּתוֹךְ בַּיִת בְּרִיא. כִּי כִשְׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 מְזַכֶּה יְהוּדֵי בְּבָנִים וּבָנוֹת, אִיזו זְכוּת זו, כָּל בֶּן וּבַת זו מִתְנַה
 מֵהַשָּׁמַיִם, בְּוֵדַאי אֵין קָל לְגַדְלָם, אֲךָ גַם אַתֶּם מִרְרַתֶם חַיֵּי הוֹרִיכֶם,
 וְעַתָּה אַתֶּם מְקַבְּלִים בְּחִזְרָה. אֲךָ לֹא יוֹעִיל אִם תִּכְפוּ אֶת הַיְלָדִים, יֵשׁ
 לְסָבֵל אוֹתֶם בְּסִבְלָנוֹת רַבָּה, וְלָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה עַל שְׁפָגְמַתְם בְּכַבֹּד
 אָב וְאִם, וְתִקְבְּלוּ לְכַפֶּרֶת עֲוֹנוֹת מֵה שְׂאֵתֶם סוֹבְלִים מֵהַיְלָדִים. כִּי
 מֵהִי מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם? לְכַבְּדֶם וּלְיַקְרֶם, וְלִהְעֲרִיף כָּל מֵה שֶׁעָשׂוּ
 בְּעַבְוֹרְכֶם, עַד כִּמָּה הוֹרִיכֶם טָרְחוּ וַיִּגְעוּ שִׁיחִיָּה לָכֶם כָּל טוֹב, וְהֵנָּה
 לֹא יִדְעַתֶם לְהַעֲרִיף אֶת זֹאת, וְתַחַת זֹאת מִרְרַתֶם חַיֵּיהֶם, וּגְרַמְתֶּם
 לָהֶם עֲגָמַת נַפְשׁ גְּדוֹלָה. וְלָכֵן תִּשׁוּבוּ עִתָּה בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּךְ,
 וְאִם יֵשׁ לָכֶם עֲדוּן אָב וְאִם, תִּזְכּוּ מֵעַתָּה לְתַקֵּן אֶת הָעוֹל, וְתִכְבְּדוּ
 אוֹתֶם מִרְגַע זֶה, וְאֲזִי תִזְכּוּ לְהַצְלִיחַ עִם יְלָדֵיכֶם, וְלַחֲתוּן אוֹתֶם בְּגִיל
 צָעִיר, וְתִרְוּ מֵהֶם רַב נַחַת וְאִשֶּׁר.

הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹר, סִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂתִזְכּוּ לְדוֹן אֶת
 כָּלֶם לְכַף זְכוּת, וְלֹא לְמִצָּא עוֹלוֹת אֲצֵל הַזּוּלַת, וְכֵן לְדוֹן אֶת עֲצָמְכֶם
 לְכַף זְכוּת. וְהַעֲקֹר — שֶׁנִּשְׁמַר עֲצָמֵנוּ מִכָּל מִינֵי רַמָּאִים וּמְסִיתִים
 וּמִדִּיחִים, אֲשֶׁר אוֹתֶם אֶסוּר לְדוֹן לְכַף זְכוּת, כִּי הֵם רָשָׁעִים אֲרוּרִים,
 הַגּוֹרְמִים שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל תִּתְרַחֲקֶנָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְאִינֶם עוֹשִׂים
 מְאוּמָה לְהַגְדִּיל הַיְהוּדוּת וּלְפָרְסוּם שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ.

חֲטוּטֵי שְׂכִיבֵי

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: הֵנָּה יֵשׁ עִתָּה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל גּוֹרָה נוֹרָאָה,
 שְׂמַחְטוּטִים מֵתִים מְקַבְּרֵיהֶם, וּמְשֻׁלִּיכִים עֲצָמוֹתֵיהֶם כְּדָמֵן עַל פְּנֵי
 הַשָּׂדֶה, מְשֻׁאִיוֹת עֲמוּסוֹת מְמֵלָאִים בְּעֶפְר עַל-יְדֵי טְרַקְטוּרִים, וּבְתוֹךְ
 הָעֶפְר יִשְׁנֶם עֲצָמוֹת מֵתִים, וְרַחֲמָנָא לְצַלֵּן, לוֹקְחִים אֶת כָּל הָעֶפְר עִם

העצמות ומשליכים באיזה נאדי. הרי זו גזרה נוראה, והנה עושים הפגנות נגד זה, מתאספים אספות, ודורשים דרשות, אבל אף אחד אינו שם לב מה זה ועל מה זה באה לנו הצרה המרה הזאת, כלם צועקים כלם מוחים — איך יכול להיות ערב-רב רשעים ארורים, שיוציאו מתים מקבריהם וישליכום על פני האדמה, אבל אף אחד אינו תופס למה מגיע הענש הפכד הזה?!

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל מביא (ספר המדות, אות כבוד, סימן טז): כשנחטטים המתים, בידוע שרצה הקדוש-ברוך-הוא להביא איזה בזיון על החיים, ונתהפך הדבר; הינו אם רואים שחופרים ומחטטים בבתי קברות, סימן שנגזרה איזו גזרה על החיים, והיה צריך להיות בזיון גדול על החיים, רחמנא לאלן, והפכו את זה על המתים, שיקבלו תחתם את הבזיון.

ובכה מוהרא"ש נ"י ואמר: ומה ולמה מגיע בזיון על החיים? השמתם לב, שאין יום אין שעה ואין רגע שאחד לא יבזה את זולתו, כלם מדברים מאהבת ישראל, צריכים לאהב את עם ישראל, והכל שקר, יש כאן אהבת עצמו ולא אהבת ישראל, אם היה אוהב יהודי את זולתו, אזי היה עוזר לו בכל אשר צריך, ואפלו שלא יהיה מחסידיו או ממפלגתו, זו נקראת אהבת ישראל אמיתית, כשאדם אינו עושה הפרש בין יהודים, אלא כל יהודי יקר אצלו, זו אהבת ישראל אמיתית. היכן אנו אוהבים באהבת ישראל? האם מגלים לכל העולם כלו את הקדוש-ברוך-הוא?! האם מחדירים בכל נשמה ונשמה מאחינו בני ישראל את הקדוש-ברוך-הוא?! האם מחזקים ומעודדים ומשמחים את אחינו בני ישראל?! ברגע שההוא אינו חושב כמנו או מחזיק כמנו, כבר נעשה לנו לשונא. וגדל השנאת חנם שיש בין עם ישראל זה נורא ואים, אם לא נעקר מעצמנו את השנאת חנם שזרע ומצמיח בינינו הסמ"ך-מ"ם הרשע, ימח שמו וזכרו, שהם הערב-רב והקלפות שנבראו מחמת החטאים, אזי אוי ואבוי לענש שיגיע ויחכה, והקדוש-ברוך-הוא רחמן ומהפך את זה על המתים. תתארו לעצמכם, אם רואים שחוטטים נשמות

מתים וזורקים אותם חוץ מקבריהם, איזה ענש עם ישראל עומד לקבל, רחמנא לצלן — אם לא יתחילו לתקן מעשיהם אחת ולתמיד. והדבר הראשון: 'אהבת ישראל', לעזר אחד לשני, לחוש את כאב הזולת, ואפלו הוא אינו מחסידיו או ממפגלתו, ואם לא יעזרו אחד לשני, אזי עדין לא עשו מאומה.

וספר מוהרא"ש נ"י מהרבי ר' נפתלי מרופשיץ זי"ע, בעל מחבר ספר "זרע קדש", שאמר, שלמד אהבת ישראל משכור גוי, היות שעבר פעם ליד בית מרוח, וראה שכור שותה מבקבוק, ואחר-כך מוסרו לחברו, וחברו שותה, ומחזיר לו את הבקבוק ושותה, וכך שניהם משתכרים — אחד שותה והאחר שותה, ונותנים זה לזה את הבקבוק וכו', ובאמצע השכרות צועק שכור אחד לזולתו: "אוהו, אני אוהב אותך, איזו אהבה יש לי אליך", עונה לו השני: "תאמר לי איזו שן פואבת לי?" והוא עונה: "איני יודע?" אומר לו: "אם אינך יודע מה פואב לי, סימן שאינך אוהבני". כיון ששמע זאת הרבי ר' נפתלי מרופשיץ זי"ע נודעזע ואמר: "כך צריכה להיות אהבת ישראל, שירגיש יהודי אחד את כאבו של יהודי אחר".

והוסיף מוהרא"ש נ"י: כמה סובלי חלאים יש היום בינינו, בעוונותינו הרבים, ואין מתענגנים בהם?! כמה הורים שכולים יש בינינו, רחמנא לצלן, שאבדו את ילדיהם?! כמה אנשים — הן גברים והן נשים נפטרו בגיל צעיר, השם ישמר, והשאירו יתומים ויתומות. האם האדם הולך לבקרים?! להתענגן בצערם?! האם פואב את פאבם?! סימן שאין בו אהבת ישראל. רבנו ז"ל רצה שאנשי שלומנו יסעו נסיעות ממקום למקום, וידברו דבורי אמונה ויחזקו את נשמות ישראל.

וסיים מוהרא"ש נ"י: על-כל-פנים עזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שיש לנו קהלה קדושה, חבורה של אנשי שלומנו, אזי עלינו לראות למסר נפשנו אחד בעבור השני, לדעת מה פואב לשני, אם יש אדם אמלל שצד ונמר לו, יש לילך לעודדו ולשמחו, או יש אחד שצריך

לילך לבית חולים, לא עלינו, או יש איזו שמחה — יולדת וכו', יש להתארגן בצותא, להתישב במה אפשר לעזור להם — או לבשל איזה מאכל, או לשמר על הילדים וכו' וכו', אשר אין מצנה גדולה מזו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיה צדיק קדוש ושמו: הרבי ר' צבי מזידיטשוב זי"ע, בעל מחבר ספר "עטרת צבי", אשר ספר, שבימי צעירותו, הלך לקבל תורה מהרבי ר' משה לייב מסאסוב זי"ע, והיה בא אליו בזמן חצות, וראה שהתחפש בבגדי אפר, חבש כובע קש גדול, הלביש עצמו במעיל פרוה, וחקר חבל במתניו, ונטל גרזן, ויצא ליצר וכרת עצים, ואחר-כך התקם לתתיכות קטנות, ושם את חבילת גזרי העצים על שכמו, והלך אל בית של יולדת, היה זה אמצע החורף, שלג כבד ירד, רוחות עזות וקור מקפיא, ובחדר שכב יהודי עני מסכן חולה מאד, ואשתו היתה יולדת עם תינוקה, וקפאו כמעט בקור העז, הלך הוא בכבודו ובעצמו והביא להם עצים וחמם את ביתם. וסיים הרבי ר' צבי מזידיטשוב זי"ע: "אז למדתי מה זו אהבת ישראל".

וספר עוד מוהרא"ש נ"י מהבעל התניא זי"ע, שפעם ביום כפור, באמצע התפלה לחש לו מישהו באזנו, שיש בסוף העיר איזו יולדת הגונעת ברעב, אזי הוריד את טליתו, והלך ומצא את היולדת, ורץ תקף-ומיד ובשל בעבורה מאכל ביום כפור, והתלמידים התפלאו: "רבי, למה לא שלחתם מישהו אחר?" ענה ואמר: "כתוב ב"מ"ם שזו המצנה להעשות בגדולי ישראל, ואם אף אחד אינו עושה זאת, אז אני עושה".

וסיים מוהרא"ש נ"י: ראו את גדל אהבת ישראל שיש לגדולי ישראל, ועלינו ללמד מהם, ולילך לעזור זה לזה במסירות נפש הכי גדולה, ולהתזיק עצמנו ביחד, כי אם לאו — מי יודע אם לא בעוונותינו הרבים מחטטים קברים, רחמנא לצלן. ולכן למה לחפש חטאים באחרים?! הבה נחפש חטאים בעצמנו, אם אין שלום ואהבה בינינו, סימן שאנחנו אשמים בזה שחוטטים קברים, עלינו

להתחיל להתבונן בקהילתנו. האם עוזרים להוצאות המקנה — לחשמל, למים, או מתחמקים מזה? הרי זהו המקנה שהנכם משתמשים בו, אולי יש בזה איזה גזל, שמשתמשים במקנה ואין משלמים על המים והחמום וכו', אולי מצערים את מישהו, ושופכים דמו בחנם. ולכן בא ענש של חטוטי שכבי, שחופרים קברים ומבזים את המתים בעטיינו. יש לנו תלמוד תורה, יש לנו בית-ספר, יש לנו גנים ופעוטון, האם נותנים יד ושכם לעזר, או מותחים בקרת כל הזמן, ומצערים את המלמדים, המורות, הגננות והמטפלות? וכן הלאה והלאה נמשיך לחפש מומים וחסרונות בנו, ואם נתקן, אזי נהיה סמוכים ובטוחים שיסיר הקדוש-ברוך הוא מאתנו את הגזרה של חטוטי שכבי, שלא יחפרו קברי מתים.

איננו יכולים לתקן את כל העולם, ולא את כל המדינה, ולא את כל עיר ועיר, אבל את קהילתנו יכולים לתקן, כי לא בחנם שיש גזרה של חטוטי שכבי, כי חס ושלום, הנה צריך להיות בזיון על החיים, והקדוש-ברוך הוא הפך את זה על המתים. ולכן הבה נראה לבטל את הגזרה הזו, וכיצד? על-ידי שנחזיק עצמנו ביחד באהבה ובאחדות, ונשמר מאד שלא תהיינה אגדות אגדות, כתות, כתות, קבוצות, קבוצות, אלא פלנו משפחה אחת, אהבה וחסד ישרו בין כלם, ואחד יעזר לשני, אזי נוכל להוריד ולבטל את הגזרה הנוראה הזו.

וספר מוהרא"ש נ"י על נקולאי קיסר רוסיה, שהיה רשע עריץ, וגזר הרבה גזרות על עם ישראל, רחמנא לצלן, ונסע פעם אחת דרך איזו עיירה קטנטנה, ובלילה הצריך ללון שם, כי גם הסוסים היו עיפים, ותכף כשנח שלח את שליחיו להביא לפננו את כמר העיירה, בא הכמר, ושאלו נקולאי: "מה רצונך ואתן לך". והכמר שהיה גוי שוטה, פחד ואמר: "איני צריך דבר". אמר לו נקולאי: "טי טורק, אתה שוטה" וגרשו. ואחר-כך אמר: "הביאו לפני את הרב היהודי". והביאו. שאל את הרב: "בקש מה רצונך ואתן לך". היהודי שהיה פקח, פתח את החלון, והוציא ראשו ועשה עצמו כשומע איזה דבר,

היות שהחלון הנה לא רחוק מבית העלמין, ואמר לנקולאי: "הם מבקשים שרוצים לזכות למנוחה". ענה נקולאי: "פעלת, ותקבל רצונך". כי הקיסר הבין את אשר רצה הרב לרמוז לו; היות שהיתה למדינה תכנית לחפור את כל בית העלמין, ולסלל שם פסי רכבת, והרב היהודי התכונן לבקשו, שלא יחפרו בבית העלמין, ופעל זאת. רואים אם כן, שאפילו גוי עריץ כנקולאי הוריד גזרה זו, ופה אצל הערברב אין יכולים לפעל בשום אופן שיפסיקו לתטט בקברים ולהשליך את עצמות המתים על פני האדמה, רחמנא לצלן.

וסים מוהרא"ש נ"י, שלאחרונה אנו עדים לכמה מקרים שקרו בבית העלמין ביבנאל, שהסמ"ך-מ"ם הרשע, ימח שמו וזכרו, החליף קברים, ומזה אנו רואים איזו גזרה נגזרה עלינו, ונהפך לבזיון על המתים, אז הבה נקבל על עצמנו אתהדות ואהבה וחסד, שיעשה איש חסד עם חברו, ואשה תגמל עם רעותה, וכך לחנך את הילדים, הבנים יעזרו זה לזה והן הבנות תסיענה זו לזו, ותהיה בינינו רק אחנה ורעות, ולהקדים שלום לכל יהודי, לדבר עם כל יהודי מהקדוש-ברוך-הוא, ובזכות זה נזכה לשמע בקול שופרו של משיח.

חסידות

מוהרא"ש נ"י אמר: היסוד ביהדות הוא להיות חסיד. מה נקרא חסיד? אומרים חכמינו הקדושים (בבא מציעא ל:): על הפסוק (שמות יח): "ויהודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה" — זה שורת הדין, "אשר יעשון" — זה לפנים משורת הדין; הינו חסיד עושה לפנים משורת הדין, אף שבדין לא צריך לעשות או לתת פלום, אף-על-פי-כן הוא מוחל על עלבוננו, והולך לפנים משורת הדין ונותן לו, זה נקרא חסיד. חכמינו הקדושים אומרים (אבות פ"ק ה):

'יתן ויתנו אחרים — תסיד'. הוא נותן ומסכים שגם אחר יתן, זה נקרא תסיד. ולהפך — 'לא יתן ולא יתנו אחרים — נקרא רשע'. למדים מכאן כיצד מגדירים תכמינו הקדושים מה זו מדת התסידות — שאדם יתן משלו לאחרים, ישפיע משלו לאחרים, ואפילו כשאחרים נותנים הוא שמת, לא-כן רשע אין די בכך שאינו רוצה לתת, אלא כואב לו בראותו את אחרים נותנים, אשר זו הרשעות הגדולה ביותר.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: אדם צריך להרגיל את עצמו להיות תסיד, ללמד תסידות, הינו להכניס בלבנו את הקדוש-ברוך-הוא, שידע היטב מי ברא את העולם, מי מחיה את העולם, מי מקים את העולם, ומי בעל-הבית בעולם, ברגע שאדם יתודע שיש אלקים חיים בעולם שהוא מחיה את העולם, ומשפיע לעולם כל טוב, אזי יודע ששום דבר אינו שיף אליו, הכל של הבורא יתברך שמו, ואם הכל שלו יתברך, אז רוצה להשפיע גם לאחרים, וחספן שגם לזולתו יהיה, וכן אם אחר נותן, הוא מלא שמחה, שישנם עוד יהודים טובים. לא-כן הרשע, שדחה את השכינה מעל עצמו, וחושב שהעולם הפקר, הוא רשע מרשע, לא די שאינו רוצה לתת, אלא כואב לו כשרואה את אחר נותן.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, בדור הזה צריכים ללמד הרבה 'תסידות', למלא את עצמו עם אלקות, ולא לומר: מספיק רבע שעה תסידות, חצי שעה תסידות, שעה תסידות, אלא רב הלמוד צריך להיות תסידות, כי תסידות זה גלוי אלקות, הינו כשלומדנים מקרא, משנה, גמרא, הלכה, ומכניסים את הקדוש-ברוך-הוא בתוך המקרא, זו נקראת תסידות, כשלומדנים פסוק ו'ידבר הוי"ה אל משה לאמר', צריך לקבל תשוקה כזו אליו יתברך, שיחוש ממש שהנה פה השם יתברך מדבר אל משה, והנה שומע כל מה שהקדוש-ברוך-הוא מדבר אל משה רבנו. זו נקראת תורה עם תסידות, שהאדם לומד עמו יתברך. וכשלומד משנה "מאימתי קורין שמע בערבית, משעה שהכהנים נכנסים לאכל את תרומתן",

אז תכף-וימַד רואה את הקדוש-ברוך-הוא שאמר שצריכים לקרות קריאת שמע בערב ובבקר. וכן כל מאמר חז"ל שאדם לומד, כל הלכה ששונה, לומדה עם הקדוש-ברוך-הוא, זוהי חסידות, ולא כמו שטועים וחושבים, ש"חסידות" הוא משג של קבוצה או מפלגה, וחס ושלום, מדברים זה על זה, ומתנצחים זה עם זה איזו חסידות גדולה יותר וכדומה כל מיני הבל, לא כן הוא, פי "חסידות" זה הקדוש-ברוך-הוא, ובעולם טעו בסלפם את המנח "חסידות". אנו יודעים שהג"א מוילנא נקרא ר' אליהו חסיד, גם הוא היה חסיד, כי כש'למד תורה — למד עם הקדוש-ברוך-הוא, וכתוב בירושלמי (שבת, פרק א', הלכה ב'): כשאדם לומד תורה צריך שיהיה בעל השמועה נגדו. לומד מאמר של רבי שמעון בר יוחאי, עליו להזדעזע ולהרגיש שרבי שמעון בר יוחאי נמצא שם, זה נקרא למוד עמו יתברך, ש'יודעים שהוא יתברך נמצא פה אתנו, בעל המאמר נמצא פה אתנו. כש'לומדים תורה בצורה כזו — זו נקראת חסידות. כי רק מי שעוזר לזולתו, ומכניס את הקדוש-ברוך-הוא בתוך לבו הוא נקרא חסיד, וחסידות זו צריכים ללמד כל היום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר על זה מתפלל דוד המלך (תהלים יב, ל): "הושיעה הו"ה"ה פי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני-אדם". מבקש דוד את הקדוש-ברוך-הוא ש'ישיעו, כי נגמרו החסידים, אבדה האמונה מבני-אדם, אין אדם מאמין לשני, אין אדם רוצה לעשות טובה לשני — פי גמר חסיד, החסידות נגמרה. כתוב במדרש תהלים על פסוק זה: אדרינוס שחיק טמא [אדרינוס היה מלך רשע מרשע, ובשעה שחכמינו הקדושים מזכירים שמו, אומרים מיד: ישחקו עצמותיו, תפחנה עצמותיו] ושאל: "באיזו זכות עם ישראל עומדים וקמים"? אמרו לו: "יש בהם חסידים, יש בהם צדיקים שעמלים בתורה ועוסקים במצוות", הנך יודע מה זה יהודי? הוא חסיד וצדיק, לומד תורה ומקיים את המצוות. מיד גזר והטיל מס על הארץ, ש'ישלמו כסף רב, והצרכו ללכת לעבד מהשכם בבקר עד מאחר בלילה, ומשנתן מס זה, חדלו לעסק בתורה. ועל זה אמר דוד המלך: "הושיעה הו"ה"ה פי גמר חסיד",

הושיענו הקדוש-ברוך-הוא, כי תמו החסידים, אין עוסקים בתורה, אין עוסקים במצוות, תעזרנו.

וספר מוהרא"ש נ"י מה שמוכא שם במדרש: מעשה בחסיד אחד, שהלך ברחוב, ומצא קפסה עם דינרי זהב, שהיתה שיכת לאיזו שרה של גויים, שאבדה אותה בנסיעתה, כשהחזיר לה החסיד את הקפסה, במקום לומר תודה, שאלתהו השרה: "היודע אתה מה זה?" וענה: "לאו, אני יודע שאין זה שלי והחזרתיו". אזי אמרה בהתפעלות: "כל הקפסה מבחור עשויה זהב טהור, שלא לדבר על התכולה בפנים. הלאי וכל עם ישראל יהיו כמותו, ותטל עמו ביחד את כל היהודים". אמרו לה העבדים: "אדם משיב לך אבדתך ואת מקלתו?" ענתה: "אם היו עוד אנשים כמו החסיד הזה, אף גוי כבר לא היה בעולם". וגזרה עליו שיהיה נכנס ויוצא שלא ברשות, הינו נתנה לו כרטיס שיכול להכנס לארמונה אימתי שחפץ. והיות שהיה חסיד, אזי נצל הזדמנות זו להכנס אל השרה בזמן שנגזרו גזרות רעות על היהודים, והלך למקום שיהודים עוסקים בעבודת המלך, כי לקחם המלך לעבדים ועבדו לו בפרך, וכשראה החסיד בסבלם, בטל גזרתם והוציאם משם וגאלם, על ידי השתדלותו. זה חסיד אמתי, שמשתמש בכחו להציל אחרים. וכשמת קראו עליו דורו את הפסוק שאמר דוד המלך: "הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני-אדם". תושיענו הקדוש-ברוך-הוא כי נגמרו החסידים, אבדו אנשים שיש להם אמונה.

וזה הצרה שלנו היום, בפה מוהרא"ש נ"י, שאין חסיד אמתי, וכל אחד קורא עצמו חסיד. ומאין יודעים מיהו חסיד? אם רוצה לעזר לשני, אם חפץ בכל מאדו לסייע לזולתו, זה נקרא חסיד, אבל אם אחד עשיר גדול, מלא גאות, לועג מפלם, הוא דומה לאותו עשיר, ראש הקהל, קמצן, שמן ומגלח, שהיה בעירה אחת בליטא.

וכך ספר מוהרא"ש נ"י: היתה בליטא עירה קטנטנה, והיה שם ראש הקהל עשיר גדול שמן מגלח, שכל יום גלח זקנו, ועמד במזרח על יד ארון-הקדש, כל אנשי העירה מסכנים היו, עניים

מְרוּדִים, בְּקִשֵּׁי הוֹצִיאוּ פְּרִנְסָה לְמַחֲתָם, וְהַעֲשִׂיר הַזֶּה דָּחַף עֲצָמוֹ
וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁעָמַד בְּאַרְבַּע אַמּוֹתָיו, הִסְתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד בְּכוּז.

וּבְיָמִים הֵהֵם הָיוּ מַגִּידִים, שֶׁנִּסְעוּ מֵעִירָה לְעִירָה וְהָיוּ אוֹמְרִים
דְּרָשׁוֹת לְעוֹרֵר אֶת הָעָם בְּדַבְרֵי מוֹסֵר, הִיָּה מַגִּיד אֶחָד בְּשֵׁם ר' מִשֵּׁה
יִצְחָק מִקָּלָם, הוּא נִסֵּעַ מֵעִירָה לְעִירָה, וְהוֹכִיחַ אֶת הָעָם בְּדַבְרֵי מוֹסֵר
לְתַקֵּן מַעֲשֵׂיהֶם, וְהִגִּיעַ אֵף לְעִירָה הַנִּלְ. סִפְרוּ לוֹ אֲנֹשֵׁי עִירָה זוֹ:
"מַה נַּעֲשֶׂה, רֹאשׁ הַקֶּהֱל לֹא רַק שְׂאִינוּ עוֹזֵר לָנוּ, אֲלֵא דוֹחֵק עֲצָמוֹ
כְּאִלוֹ כָּל הָעִירָה שְׁלוֹ, שָׁמֵן, מְגַלַּח גְּאוּתָן, וְשֵׁם מִסַּע עַל כָּל אֶחָד
שֵׁי שְׁלָם, וּמוֹצִיא אֶת נִשְׁמַתְנוּ. תַּעֲזְרוּ לָנוּ". וְהָיוּ שֶׁהָיָה מַגִּיד, יָדַע
הַיָּאָף לְדַבֵּר. כְּשֶׁנִּכְנַס אֶל בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וַרְאָה אֶת רֹאשׁ הַקֶּהֱל יוֹשֵׁב
בַּמְזוֹרָת בַּגְּאֹנָה וּבְכוּז, וְלֵאמֹר אֶחָד אֲסוּר לְגִשְׁתׁ בְּסִמּוּף אֵלָיו, אֲבָל
הָיוֹת שָׂרְצָה לְחַנְּף לַמַּגִּיד, אֲזִי הִכְנִיעַ עֲצָמוֹ מִפְּנֵי וְנָתַן לוֹ שְׁלוֹם.

כְּשֶׁרָאָה הַמַּגִּיד שֶׁהַעֲשִׂיר הִקְמִצָן הַדּוֹרֵס אֶת הַצְּבוּר, נִתַּן לוֹ
שְׁלוֹם, הִחַל בְּסִפּוּר. וְאָמַר לוֹ: תִּרְאֶה, אֲנִי מַגִּיד — אוֹמֵר דְּרָשׁוֹת,
וְכַדִּי לוֹמֵר דְּרָשָׁה צְרִיף לְהַכִּין עֲצָמוֹ, אֲזִי אֲנִי מְטִיל בְּשִׂדָּה, וְחוֹשֵׁב
אִיף לְהַכִּין לְעֲצָמִי דְּרָשָׁה טוֹבָה, טָרַם בּוֹאִי לְעִירָה זוֹ טִילְתִּי בְּשִׂדָּה
וְשָׁקַלְתִּי מַה לְהַגִּיד, וְתוֹף כְּדִי כָּף בָּא נִגְדִי תִרְנַגּוּל וְקָרָא:
"קוֹקוּרִיקוּ", הַגְּבִיָּה עֲצָמוֹ וְנָתַן לִי "שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם". וְאֲנִי שׂוֹאֵל:
"תִּרְנַגּוּל, אֵיזָה מַחֲתָן אֲנִי אֲתָךְ, שְׂאֵתָה נִתַּן לִי שְׁלוֹם?" וְהוּא עוֹנֶה:
"בְּשִׁבְתִּי אֲתָה אוֹכֵל בְּשֵׁר עוֹף, אֲזִי אֲתָה מַחֲתָנִי". וּבִכֵּן, אֲנִי מְמַשֵּׂיף
לִילֵךְ בְּשִׂדָּה וְלַחֲשֵׁב מַה לְדַרֵּשׁ, וְהִנֵּה בָּא כְּנִגְדִי כְּבֵשׁ, וּפּוֹעָה: "מַה,
מַה", וְנִתַּן לִי אֶת רִגְלוֹ: לְשְׁלוֹם עֲלֵיכֶם. וְאֲנִי שׂוֹאֵל: "כְּבֵשׁ, מַה
יֵשׁ לִי אֲתָךְ וְאֵיזָה מַחֲתָן אֲנִי אֲתָךְ?" וְעוֹנֶה: "אֲתָה מַחֲתָן גְּדוֹל מְאֹד
אֵלָי, יֵשׁ לְךָ צִיצִית, זֶה מִהַצְּמֵר שְׁלִי, אֲתָה לוֹבֵשׁ סוֹדֵר, מְעִיל, זֶה
מִמְנִי". אִם כֵּן אֲנִי אוֹמֵר: "מַגִּיעַ לְךָ 'שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם'". וְכַךְ אֲנִי
מְמַשֵּׂיף, וּבָאָה לְעַמְתִּי פְּרָה, וְגוֹעָה: "מוֹ, מוֹ", וּמוֹשִׁיטָה אֶת רִגְלָהּ
לְשְׁלוֹם עֲלֵיכֶם. וְאֲנִי שׂוֹאֵלָהּ: "פְּרָתִי, מַה מַּחֲתָן אֲנִי אֲתָךְ שְׂאֵתָה
נִתַּנְתִּי לִי 'שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם'?" וְעוֹנֶה: "אֲתָה שׂוֹתָה אֶת הַחֶלֶב שְׁלִי".
וּבִכֵּן אֶת צוֹדְקָתִי, אֲמַרְתִּי, וְאֲנִי מַחֲזִיר לָהּ: 'שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם'. מְמַשֵּׂיף

אני ללכת ובא נגדי עז, קופץ וצוהל ומושיט את הרגל לשלום עליכם. ואני שואל: "עז, מה אתה מחתן אלי?" ועונה לי: "אתה נדמה בדיוק כמוני, כי יש לך זקן קטן כמוני". ואני ממשיך בדרך ובא לנגדי חזיר שמן מגלח, ונותן לי 'שלום עליכם'. ואני שואל: "מה יש לי אתך חזיר? זקן אין לך, הבשר שלך איני אוכל, החלב שלך איני שותה, אין שום הנאה ממך, אתה חזיר שמן בעלמא, אילו מחתנים אנחנו?" ראש הקהל העז פנים שמע את הספור, והבין את הרמז, והשתנה.

וסיים מוהרא"ש נ"י: אדם שאינו רוצה לעזר לשני נדמה בחזיר, שאי אפשר להנות ממנו כלל. ועל זה אנו צריכים לבקש בכל יום את הקדוש-ברוך-הוא, שנוזקו לעשות טוב עם הזולת, אשר זו נקראת "חסידות". ולכן צריכים ללמד הרבה חסידות, גלוי אלקות, לדבר מהקדוש-ברוך-הוא לחיות עם הקדוש-ברוך-הוא, ולדעת שכל העולם הוא של הקדוש-ברוך-הוא, ודיקא על-ידי-זה נזקה להיות יהודים טובים.

חנוף הבנות

מוהרא"ש נ"י אמר בעת דרשתו לנשים: טבע של הבנות שמחקות את אמן, ומה שעושה האם — הן עושות. חנוף הבנות זהו הדבר החשוב ביותר שצריך להיות על סדר יומנו, וכל מענינינו צריכים להיות נתונים לזה, ואל נקח דבר זה בנקל. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (במדבר ובה, פרשה יא, סימן ה'): "יברכך ה' — בבנים, וישימך — בבנות, מלמד שהבנות צריכות שמירה. הגמרא אומרת (עין פסחים סה:): אם לא היו בנות לא היו בנים, ולא כפי שמדברים שוטים: 'אנו רוצים רק בנים זכרים'.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר באחת מנסיעותיו לארץ הקדש, תכף

כְּשֶׁנֶחַת הַמָּטוֹס וַיֵּרֶד אֶרְצָה, סֵפֶר לוֹ מִיִּשְׁהוּ מְקַרְה מְזוּעָזַע מְאֹד, עַל אָב חֲסִיד, אֲשֶׁר בָּתוֹ בְּרָחָה מִן הַבַּיִת, וַיִּצְאָה לְתַרְבוּת רָעָה, וְאַחֲר־כֵּן שָׁבָה בַּחֲזָרָה, אִךְ הֵיטָה כָּבוֹד שֶׁבָר כְּלִי, זְרוּקָה וּמְשֻׁלַּכַת מִכָּאן וּמִכָּאן, וּלְבִסוּף אַבְדָּה עֲצָמָה לְדַעַת, לֹא עָלִינוּ. זֶהוּ מִמֶּשׁ מִבְּהִיל עַל הַרְעִיּוֹן, אָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, עַד כִּמָּה צְרִיכִים לְשֹׁמֵר עַל הַבְּנוֹת, וְלֹא לְתַחֵב אֶת הָרֵאשׁ בְּאֲדָמָה כִּבְת יַעֲנָה וְלוֹמַר: "לְבַת שְׁלִי זֶה לֹא יִקְרָה".

וְהַמְשִׁיף מוהֲרַא"ש נ"י וְאָמַר: הַתְּרוּפָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר לְבְנוֹת: לְלַמֵּד עֲמָהֶן צְנִיעוּת וְחֲסִידוּת, יִרְאֵת שָׁמַיִם, לְסִפּוּר לֵהֵן סִפּוּרִים מִרְבֵּנוּ ו"ל, וְשִׁתְחַיִּינָה עִם רַבֵּנוּ ו"ל, וְכָל הַלֵּךְ חַיִּיֵּהֶן יִהְיֶה עִם אַמוּנָה וְעִם רַבֵּנוּ ו"ל. וְאִךְ שֵׁשׁ עוֹד לְמוֹדִים שְׁצָרִיכִים לְלַמֵּד, אִךְ עִקַּר שִׁימַת הַדָּגֶשׁ — עַל יִרְאֵת שָׁמַיִם וְחֲסִידוּת, הֵינּוּ לְחִיּוֹת עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְעַל כָּל אָב וְאִם לִידַע, שְׁמַעְלִימִים הַיּוֹם מְאֹד אֶת הַמְּצִיאוֹת הַמְּרָה, דְּבָרִים הַמְּתַרְחֲשִׁים חֲדָשִׁים לְבַקְרִים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, מַעֲשִׂים נוֹרְאִים הַנְּעֲשִׂים, לֹא עָלִינוּ, הִנֵּה הָיוּ עוֹד כִּמָּה סִפּוּרִים לֹא לְפָנַי זְמַן רַב, שְׁבָנוֹת מִמְּשֻׁפְחוֹת חֲרָדִיוֹת וּמִבְּתִים מְצִינִים יִצְאוּ לְתַרְבוּת רָעָה וְכוּ', בְּרַחוּ לְקַבּוּץ, אוֹ יְדוּעַ עַל בֵּת שְׁנִתְקַלְקְלָה וְהִתְחַתְּנָה עִם חֵילוּנִי, הַשֵּׁם יִשְׁמַר וַיִּצִּיל מֶה שֶׁקִּוְרָה הַיּוֹם בְּדוֹר הַזֶּה. יֵשׁ לִי מִכְּתָבִים, אָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שְׁשֻׁלְחוּ אֵלַי בְּנוֹת, וְשׂוֹאֲלוֹת קִשְׁיוֹת שׁוֹנוֹת וּמְשֻׁנוֹת, אֲשֶׁר אֵי אֶפְשֶׁר לְשַׁעַר וּלְתַאֵר כָּלֵל.

וְהַמְשִׁיף מוהֲרַא"ש נ"י בְּשִׁיחְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה אֶל הַנָּשִׁים (שֶׁדָּרַשׁ בַּפְּנִיָּהֶן): בַּל תַּחֲשַׁבְנָה שְׁבָנוֹתֵיכֶן סְגוּרוֹת אוֹ שׁוֹטוֹת, הֵן מִסְפִּיק חֲכָמוֹת וַיּוֹדְעוֹת מֶה הֵן רוֹצוֹת מִעֲצָמָן. וְלָכֵן שְׁנִיתִי אֶת תְּכֵנִית הַלְמוּדִים, וְאֶעֱשֶׂה גֶדֶר אַחַר גֶּדֶר, שְׁמוֹנִים אַחוּז מִהַלְמוּדִים יֵשׁ לְלַמֵּד חֲסִידוּת, הֵינּוּ לְהַחֲדִיר בְּבָנוֹת גְּלוּי אֱלָקוֹת, יִרְאֵת שָׁמַיִם, סִפּוּרִים מִרְבֵּנוּ ו"ל וְכוּ'. עֲשָׂרִים אַחוּז לְלַמֵּד עֲמָהֶן מִשְׁק בַּיִת: בְּשׁוּל, אֶפְיָה, תְּפִירָה וְכוּ', לְתַת לֵהֵן כָּלִים נְאוֹתִים שְׁתּוֹכְלָנָה לְנַהֵל בַּיִת כְּדָבָעִי. וְאִזּוֹ נוֹתְרוּ שְׁנֵי אַחוּזִים לְמַקְצוּעוֹת שׁוֹנִים: גְּאוּגְרַפְיָה, לְשׁוֹן, אֶלְגֶּבְרָה, כִּימְיָה וּשְׂאֵר מַקְצוּעוֹת, וּבְיַחַד זֶהוּ מְאָה וּשְׁנַיִם

אחוזים, בגימטריה 'אמונה'. אם בחוהה אינה יודעת היכן נמצאת אוסטרליה וכו', עוד לא סוף העולם, אבל אם, חס ושלום, היא סרה מדרך הישר — זהו האסון והשבר הגדול ביותר. כי היום הדור מספן מאד, ויש לשמר על הבנות שמירה יתרה עם מי הן מתחברות, מה הן לומדות, במה מתעסקות, ולא לזלזל בזה כלל ועקר.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: יש לחתן את הילדים בגיל צעיר, וזו השמירה הטובה ביותר לבת, שלא תצא, חס ושלום, לתרבות רעה, כי מאחר שנסאָה — בעלה משמרה. וברוך השם, בני הזוג חיים את חייהם בטוב ובנעימים. ויש לנו כמה וכמה דגמאות חיות בקהלתנו חסידי ברסלב, בתחלה צחקקו, ונדמה היה כחלום, אף, ברוך השם, רואים את התוצאות הטובות והמצלחות שאין דומה להן. ולכן אל לנו להתבייש בזה שאנו מחתנים את הילדים בגיל צעיר, ובזה חורגים מעט מהמספמות החברתיות, כי אין טוב יותר מזה. וכל השאלות: "איך יסתדרו וכיצד ישחו בים החיים" וכו', אין לחשש מזה, אלא לפעל לטובת הילדים ולחתנם בצעירותם. לאף אחד אין ערבה שבתו לא תצא לתרבות רעה. ואמר מוהרא"ש נ"י: את הבנים נטלתי לישיבתי תחת חסותי, ובל תחשבו שזה קל לי — כלל וכלל לא. את הבנות איני יכול לקחת, ולכן לכל הפחות תשמרו עליהן מפל משמר ותחתנו אותן בצעירותן. ואף שיש המתנגדים לזה, אבל דעתי היא, שיש לחתן את הבנות מקדם בגיל צעיר מאד, כדי שלא תדרדרנה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהיום הפריצות נוראה מאד, ממש מבהיל הרעיון, ובפרט שהגיעו עולים ממדינות חבר העמים, ובהם גויות רבות המסתובבות בחסר צניעות נורא ואים, ואף בסמוך לרכווי החרדים בערים, כגון: ירושלים, אשדוד, בני ברק וכו', ובצטן נשברים בתי ישראל.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר המציאות העגומה הפכה הרסנית כל-כף, עד שאין יום, שאין מתקשרות אליו נשים, הבוכות ומבכות

את מר גורלן, שנותרו לבוד, מחמת שבעליהן ברחו, השם ישמר. כי הפריצות והתועבה שולטים בכל, וההפקרות מסתובבת בחוצות, תמונות תועבה מדבקות בכל פנה, בן ובת אינם מפלדה, הם בשר ודם בלבד, וכשרואים דברים כאלו — אוי ואבוי לנפשם הטהורה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, ברוך השם, יצאנו כאן ליבנאל, למדבר, רק כדי שילדינו לא יראו את הזבל והלכלוך שהם מנת חלקן של העירות הגדולות. ורק בשביל זה כדאי היה לבא לכאן ליבנאל. הגם שכל ההתחלות קשות, ובתחלה הצטערתי מאד וטפסתי עצה מה עושים עם הבנים, שלא יצרכו ללמד בסמוך לפורקי העל וכו', וברוך השם, נמצא פתרון, והם לומדים במבנה אחר, ומבדדים לגמרי. מה שעלינו לבקש עתה? שגם הבנות תהיינה שם מבדדות ועסוקות, ולא תראינה את פורקי העל, ובעזרתו יתברך, נקים דור לתפארה, נחתן את הילדים בגיל צעיר, שלא יטעמו טעם חטא, ויהיו נקיים מכל רבב, ויחיו חיים טובים ומאשרים על טהרת הקדש.

טוב

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אדם צריך להרגיל את עצמו להיות איש טוב, לקנות לעצמו מדות טובות. וכמו שכתוב אצל הקדוש ברוך הוא (תהלים קמה, ט): "טוב הנו"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו". כמו כן צריך אדם להרגיל עצמו ללכת בדרךיו יתברך, ולהיות גם כן טוב. כשיהודי קונה לעצמו מדות טובות, בזה מגלה את טהר נשמתו; כי כשיהודי טוב, ועושה רק טוב עם השני, סימן שנשמתו טהורה ומזככת, כי הראיה — שעושה טובות עם אחרים, אך בו ברגע שהוא איש רע ובליעל, הוא מגלה, שרחמנא לצלן, נשמתו פגומה מאד; כי לא יתכן שנשמה שנאצלה מעצם האצילות תהיה

בבחינת רע, אלא אם אדם לכלכה בכל מיני לכולכים וזהמות, עד שהיא הולכת בגלות ונודדת ממקום למקום, ואזי לה, באשר כל כלה מלאה רע, ובסימן שפגמה עד מאד. ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו לבקש הרבה אותו יתברך, שנוזק להגיע למדת הטוב, לעשות טובות ליהודים אחרים, ובזה נגלה שנשמחנו היא כלה טוב, מזככת ומטהרת, קדושה וטהורה, ולהפך, אם חס ושלום, אחד הוא איש רע ובליעל, סימן שנפגם בנשמתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: איך זוכים להגיע ל'טוב'? רק על-ידי התקרבות לצדיקים, אשר הם נקראים 'טוב' (עין ישעיה ג, י). וכמו שכתוב אצל משה רבנו (שמות ב, ב): "ותרא אתו כי טוב", כשנולד משה רבנו, כבר נולד עם תכונת הנפש 'טוב'. ואומרים חכמינו הקדושים, אשר היה למשה רבנו שם נוסף: טוביה — משרש טוב (סוטה יב.); כי משה רבנו אוהב ישראל היה (מנחות סה.), ואהב את כל יהודי, רצה תמיד לעזור לכל יהודי, וכך זכה למה שזכה. וזה לעמת זה, בלעם הרשע היה שונא את כל יהודי, מה ההפך בין משה לבלעם? משה רבנו ברך את כל בר ישראל, "וזאת הברכה אשר ברך משה" (דברים לג, א), כי היה מלא ברכות, וידוע לכל בברכותיו, ומי שצריך ברכה, בקש את משה שיברכו, ואלו בלעם הרשע היה מלא קללות, עד כדי כך, שבלק שלחו לקלל את ישראל, ואמר לו (במדבר כב, ו): "ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה", בלעם ידוע היה לכל בקללותיו, ומי שהצריך לאיזו קללה, בא אל בלעם ובקשו שיקלל בעבורו את פלוני או את אלמוני וכו'. כי ענין הברכה כולל במדת הטוב, מי שיש בו מדת הטוב הוא תמיד מברך את זולתו, ומי שהוא איש רע, תמיד מקלל את זולתו. לזאת, עלינו להקנות לנו ולילדינו ולתלמידינו את מדת הטוב, להרגיל עצמם שיהיו תמיד טובים — הן לעצמם והן לאחרים.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, ואמר: מהו טוב לעצמו? שיאמר על כל דבר גם זו לטובה, 'כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:); הנינו מה שעושה הקדוש-ברוך-הוא — הכל לטובה; כי בחיים

עוברים נסיונות קשים ומרים, כל אחד יש לו סבל אחר, והסבל שוברו, עוקרו ומדכא אותו, וכל זה מפני שאינו רוצה למצא את הטוב בעצמו. ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ד'): כשיודע אדם שכל מאורעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא, וכבר חי כבעולם הבא ממש. לא-כן כשאדם עוקר עצמו מהקדוש-ברוך-הוא, הוא מסכן גדול, וחי בגיהנום. כיצד מתבטאת ידיעה זו, שאדם חי עמו יתברך, שחי עם טוב? כשעושה טובה ליהודי שני, הולך לו בחיים לעזר ליהודי אחר, סימן שתכונת הנפש שלו היא 'טוב', הינו שיש לו אמונה ברורה ומזככת בו יתברך, וכל מה שעובר עליו אומר 'גם זו לטובה'. ואפלו שעוברים עליו יסורים ומרירות, אף-על-פי-כן הוא איש טוב וצדיק, פי הצדיקים נקראים 'טוב'. לא-כן אם כל מגמתו של אדם לעשות רע ורשעות לאחרים, והיכן שיכול להכשיל את זולתו ולגרם לו נפילה — יעשה זאת, סימן שזהו איש רע ושונא ישראל, ושרשו מבלעם הרשע.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, על דברי התנא (אבות א, ב): 'שמעון הצדיק שהיה משירי כנסת הגדולה אומר: על שלשה דברים העולם עומד: על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים'; הינו העולם עומד על שלשה עמודים, קונן הבעל-שם-טוב זי"ע ואמר: באו המתנינים הרשעים הארורים עם כל שמותם שבכל דור ודור — הצדוקים והבייתוסים, הריפורמים והקונטרבטיבים, ושאר הערב-רב, ונתקו את שלשת העמודים האלו, ומזה סובלים עם ישראל סבל רב. והסביר כיצד קלקלו את שלשת העמודים?

עמוד התורה קלקלו בעלי הדרשנים, שנסעו מעיר לעיר ומכפר לכפר, ונתנו דרשות של שקר, תלו דברי דפי בתורה הקדושה, והפחידו את נשמות ישראל כאלו אין להם חלק בהקדוש-ברוך-הוא, כאלו אם אדם חטא, אין לו דרך תשובה ואבד חלקו בתורה. ובזה עקרו את עמוד התורה.

ואכן, בפה מוהרא"ש נ"י, בכל דור ודור יש שקרנים וצבועים

וּרְמָאִים, אֲשֶׁר בְּמָקוֹם לְחִזּוּק וּלְעוֹדֵד וּלְשִׂמְחָה אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,
 וְלִהְיֵה דוֹר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשוּטָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר מְחִיָּה
 וּמְהִיָּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמָח, חַי, מְדַבֵּר, הֵם
 עֲצָם עֲצָמִיּוֹת חַיּוֹת אֵלֶקוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וַיֵּשׁ לְקַיֵּם מְצוּוֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּלִי
 שׁוּם חֲכָמוֹת כָּלֵל, וְלִלְמַד תּוֹרָה שֶׁהִיא חֲכָמָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, לְשֵׁם אֵל
 עוֹלָם, מְחַמַּת אֶהְבֵּתְנוּ אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ. בְּמָקוֹם לְהַחֲדִיר בְּעַם דְּבוּרִים
 אֵלוּ, הִלְבִּישׁוּ אוֹתָם דְּרָשָׁנֵי שְׁקָר דְּרִשׁוּמֵיהֶם בְּדַבְרֵי הֶבֶל וְדָפִי, כְּאֵלוּ
 אִם אָדָם חוֹטֵא אֵין לוֹ כְּבָר תִּקְנָה, וַיְהִיָּה עֲנָשׁוֹ קָשָׁה מִנְּשֵׂא, וְחִלְקוֹ
 בְּגִיְהוֹנוֹם, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִי יוֹדֵעַ אִם יֵצֵא מִכָּל הָעֲנָשִׁים קָשִׁים וּמְרִים
 שֶׁיְהִיוּ מִנֵּת חִלְקוֹ. בְּנֵי-אָדָם שָׁמְעוּ זֹאת, אַזִּי פָּסְקוּ מִלְּמוּד הַתּוֹרָה.
 וּבִכֵּן אוֹתָם רָשָׁעִים אֵלוּ עַל כָּל שְׁמוֹתָם, שֶׁהֵם בְּכָלֵל בְּלַעַם הָרָשָׁע,
 וּבְכָל דוֹר וְדוֹר נִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת אַחֲרִים, הֵם שֶׁנִּתְקַוּוּ אֶת עֲמוּד הַתּוֹרָה
 מֵעַם יִשְׂרָאֵל; כִּי אֵלוּ הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים, חָשִׁים וּמְרַגְּשִׁים אֶת
 נַעַם הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דְּבַר טוֹב יוֹתֵר מִלְּמוּדָהּ, וְהַתּוֹרָה נִקְרָאת
 'טוֹב', אַזִּי אֵף פֶּעַם לֹא הָיוּ עוֹזְבִים אוֹתָהּ; הֵינּוּ כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּיל עֲצָמוֹ
 לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם מִקְרָא, וּבְכָל שָׁבוּעַ מְסִיִּם פְּרִשְׁת הַשָּׁבוּעַ חֲמֵשׁ וְרִשְׁ"י
 — שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד הַתְּרַגּוּם, עַד שֶׁזוֹכֶה לְסִיִּים בְּכָל שָׁנָה אֶת כָּל
 הַתּוֹרָה, זֶה הָאוֹר שֶׁלוֹ, זֶה הַחַיּוֹת שֶׁלוֹ, וְאַז לֹא יַעֲבֹר אֶצְלוֹ יוֹם אֶחָד
 מִבְּלִי שֶׁיִּלְמַד תּוֹרָה. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת ח'):
 לְעוֹלָם יִשְׁלִים אָדָם פְּרִשְׁיּוֹתָיו עִם הַצְּבוּר; הֵינּוּ שֶׁיִּרְגֵּיל עֲצָמוֹ לְלַמֵּד
 בְּכָל יוֹם חֲמֵשׁ וְרִשְׁ"י עִם הַתְּרַגּוּם, עַד שֶׁבִּיּוֹם שִׁשִּׁי יִסִּים אֶת פְּרִשְׁת
 הַשָּׁבוּעַ, וּבְשַׁבַּת שׁוֹמֵעַ עוֹד פֶּעַם לְקִרּוֹת אֶת הַפְּרָשָׁה, זֶה הַתַּעֲנוּג
 הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר. וְכֵן אִם אָדָם זוֹכֶה לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם פְּרָק אֶחָד מִשְׁנִיּוֹת,
 אוֹ שְׁנַיִם פְּרָקִים אוֹ שְׁלֹשָׁה וְכוּ', אֵין עוֹד טוֹב יוֹתֵר מִזֶּה, וְכֵן אִם אָדָם
 זוֹכֶה לְלַמֵּד דָּף גְּמָרָא, אוֹ שְׁנַיִם דְּפִים וְכוּ', אֵין עוֹד טוֹב וְתַעֲנוּג גָּדוֹל
 מִזֶּה, וּכְמוֹ-כֵן שָׂאָר לְמוּדִים. אֵף בָּאוּ רָשָׁעִים אֲרוּרִים וְעִקְרוּ אֶת
 נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִהַתּוֹרָה, וְכַף נָפַל עֲמוּד הַתּוֹרָה.

מִי קִלְקַל אֶת עֲמוּד הָעֵבֹדָה? אוֹמֵר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְדוּשׁ
 זִי"ע, שֶׁבְּכָל דוֹר וְדוֹר מְבִיאִים חֲזָנִים קָלִים, רִיקִים וּפּוֹחֲזִים, שֶׁאֵין
 לָהֶם יְרֵאת שָׁמַיִם, וְהֵם עוֹמְדִים לְפָנָי הָעֲמוּד וּמְסַלְּסְלִים בְּשִׁירִים,

ומנגנים נגונים, במקום שיעלו את נשמות ישראל, ויחדירו בהם יראת שמים, הם עוד מחקים את הגויים בשיריהם, שירי קלפות, אזי הם עקרו את עמוד העבודה.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, אשר אם אדם יודע מהי מעלת התפלה, לבוא אל הקדוש ברוך הוא ולהתפלל בכל יום: שחרית, מנחה וערבית, בקול גדול, ולשיר שירות ותשבחות לפניו יתברך, אשר אז מלביש את השכינה בלבושין נהורין, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן מב), כשיהודי מתפלל בקול ובחיות ובשיר, מלביש את נשמתו בלבושים יקרים, מלביש את השכינה בצבעים יפים; כי אין טוב יותר מתפלה, וכמו שאומר רבנו ז"ל (שם, סימן סה), שאותיות התפלה מבקשות מהאדם: "אל תעזבני, תתפלל לאט, בקול רם"; כי כל ברכה שאדם מברך אותו יתברך, זו זכות גדולה לנשמה, כל מזמור שאדם מזמר ושר להקדוש ברוך הוא זו מעלה נשגבה, אם היה האדם יודע מהי תפלה, היה מתפלל בקול ובחיות ומתוך הסדור ובמנין דיקא, בתוך בית-הכנסת, והיה מבקש כל צרכיו מאתו יתברך, וכל אשר מעיק לו היה שופך בתחנונים ובשפת האם שלו לפניו יתברך. אף באו אלו החוננים הריקים, ונתקו את נשמות ישראל מתפלה, עד שנעשתה זולה בעיני כל, באו אלו הרמאים וצבועים ושקרנים למיניהם, ואמרו: "מה פתאם להתפלל להקדוש ברוך הוא, לילך לבית-הכנסת, להתפלל במנין, להתפלל בקול?! רחמנא לישזבן. וכך נתקו את עם ישראל מהטוב הנצחי, והרסו את עמוד העבודה.

ומי קלקל את עמוד גמילות חסדים? אומר הבעל-שם-טוב הקדוש ז"ע, אלו השוחטים הקלים, הריקים והפוחזים, אשר גרמו שיצאו תחת ידם נבלות וטרפות, ואזי אפלו כשאדם כבר נותן לאחרים לאכל, ותפץ להיטיב עמהם ולעזרם, מכשילם באסור טרפה בלא יודעין. על-כן הם נתקו את עמוד החסד. וזהו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן לו): למה אין לעם ישראל פרנסה? בשביל השוחטים הקלים והריקים.

נמצא, שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע גלה, שבא לעולם לתקן את שלשת העמודים האלו: עמוד גמילות חסדים — ידוע שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע היה שוחט, והסתובב מכפר לכפר ושחט תרנגולים ועופות, וחינך דור של שוחטים כשרים ויראים. ונעל שוחטים שאינם מהגנים, התריע מוהרא"ש נ"י, ואמר, שצריכים להזהר עד מאד, איזה בשר אוכלים, ואם אין מכירים את השוחט, אסור לאכל את הבשר, כי יש היום שוחטים מחללי שבתות, נואפים, רוצחים, רחמנא לישזבן, המכשילים את הרבים בנבלות ובטרפות, ומחמת זאת אין לעם ישראל פרנסה, ואינם יכולים לקיים גמילות חסדים עם זולתם. ולכן עלינו לבקש הרבה אותו יתברך, שנוזק ל שוחטים הגונים, כדי שנוזק ל לקיים את עמוד גמילות חסד כדבעי].

וכן היה הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע חזן, והתפלל לפני העמוד, ובשעה שהתפלל חשו שהשכינה נמצאת פה, כי הוריד את השכינה לזה העולם, ובזה תקן את עמוד העבודה.

וכן הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע היה אומר תמיד תורה, ובזה משך את נשמות ישראל אל הקדוש-ברוך-הוא, ותקן את עמוד התורה, וכששלשת עמודים אלו קיימים וחיזקים ואיתנים, אזי יש 'טוב' בעולם.

ולכן, סכם מוהרא"ש נ"י, עלינו לראות לקנות לעצמנו מדות טובות והנהגות טובות הקשורות לשלשת עמודים אלו: תורה, עבודה וגמילות חסדים; כי הקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם רק בשביל מדת הטוב. כל אחד שואל מה התכלית של זה העולם, לשם מה נברא? ועל מה העולם עומד? וכל אחד נותן נמוק אחר, בא שמעון הצדיק ואומר: 'העולם עומד על שלשה עמודים: על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים', ששלשתם נקראים 'טוב'.

הינו כי אין דבר יפה וטוב יותר מגמילות חסדים, כשאדם עושה חסד עם זולתו, כשהיודי מסייע ליהודי אחר, ומוסר נפשו

בפעל ממש לעזר לו, איזה חן ונעים זה. אין דבר טוב מזה כשפאים בן או בת ועוזרים להוריהם, וממלאים בקשתם בחשק ובכרצון. אין עוד טוב מזה כשיהודי עוזר לרבו, לצדיק שמחנך אותו ומחזקו בדרכי יראת שמים, שמדריכו בדרך החיים, בדרך האמונה, בדרך הקדושה, מיעצו עצות אמתיות, משמחו ומעודדו. ואומרים חכמינו הקדושים (שיר השירים רבה ב, טז; ויקרא רבה לד, ח): כל מי שעושה חסד עם אחד מגדולי ישראל, מעלה עליו הכתוב כאלו עשה חסד עם כל עם ישראל; וכן כשאדם עושה צדקה וחסד עם אביו ואמו, אומר הקדוש-ברוך-הוא אני רוצה לגור ביניהם, כי שלשה שתפים באדם, הקדוש-ברוך-הוא, אביו ואמו, ואם אדם מצער את הוריו, אומר הקדוש-ברוך-הוא, בורח אני מהם, יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם (קדושין לא). כי זהו בכלל גמילות חסד, שעל האדם לגמל עם כלם: הן עם הוריו, הן עם הצדיק שמלמדו אמונה ברורה ומזככת בו יתברך, וכן עם כל אחד ואחד. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ילקוט הושע, רמז תקכב): אמר הקדוש-ברוך-הוא: חביב עלי חסד שאתם גומלים זה עם זה יותר מכל הזבח שהקריב לפני שלמה; שלמה המלך הקריב בכל יום אלף קרבנות, ואף-על-פי-כן אומר הקדוש-ברוך-הוא, שאצלו חביב יותר החסד שיהודי עושה עם זולתו, שכל זה בכלל טוב.

עמוד העבודה — זו תפלה, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (מעניח ב.): 'איזוהי עבודה שבלב — זו תפלה', אשר היא גם-כן בכלל טוב, ואין עוד דבר יקר, נפלא וטוב כמו שאדם מרגיל עצמו להתפלל אליו יתברך ולשיח עמו; כי בחיי האדם עוברים הרבה צרות ויסורים, עד שנדמה לו כאלו אבד מנוס ותקנה ממנו, אבל אם מרגיל עצמו לשיח ולספר לו יתברך את כל אשר עם לבבו, שזה עמוד העבודה, אין טוב מזה, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (תנחומא וירא א): אמר להם הקדוש-ברוך-הוא לישראל, הוו זהירים בתפלה, שאין מדה אחרת יפה הימנה, והיא גדולה מכל הקרבנות, ואפלו אין אדם כדאי לענות בתפלתו ולעשות חסד עמו, כיון שמרבה בתחנונים, אני עושה חסד עמו; איזה תענוג הוא לאדם,

ש'יודע שאין לו רק הקדוש-ברוך-הוא, ותמיד בורח אליו, אשר זה עמוד העבודה.

עמוד התורה, אשר עליה אומרים חכמינו הקדושים (אבות ה, ג): 'אין טוב אלא תורה'; אין דבר יפה וערב מתורה, בין שקרא אדם תורה נביאים וכתובים, ושנה מדרש, הלכות ואגדות, ושנה גמרא ופלפול לשמה, מיד רוח-הקדש שורה עליו (תנא דבי אליהו זוטא, פרק א'); נתבונן במציאות, אמר מוהרא"ש נ"י, ונראה שכל אחד משתוקק להגיע לרוח-הקדש, כל אחד חפץ להגיע לאיזו מדרגה בעבודת השם יתברך, ואינו יודע הפיחד זוכים לזה, בשעה שחכמינו הקדושים מגלים לנו, שפשאדם זוכה ולומד בכל יום תנ"ך, ושונה מדרש, הלכות ואגדות, גמרא ופלפול, כבר רוח-הקדש שורה עליו. איזה נעם וטוב הוא זה כשמרגיל עצמו ללמד תורה מקטנות, לעשות לעצמו שעור בחמש, בנ"ך, במשנה, בגמרא, במדרש, בהלכה, וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (תנא דבי אליהו רבה, פרק יח): בא וראה כמה גדול כחה של תורה, שמטהרת את פושעי ישראל אפלו מעבודה זרה שבידם; אדם שעשה כל מיני רע, ופגם בכל עברות שבעולם, אף-על-פי-כן כש'לומד תורה — הקדוש-ברוך-הוא מוחל לו.

למדים מכאן, אמר מוהרא"ש נ"י, מה זה 'טוב'? שלשת העמודים: עמוד התורה, עמוד העבודה ועמוד גמילות חסדים, אשר שלשתם תלויים בטוב, וכשאדם מרגיל עצמו להיות טוב — הוא חביב על כלם, וחפצים בקרבתו, כמו שאמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות אהבה, סימן ז'): כשתחזק את האדם בעבודת השם יתברך, הוא יאהב אותך; ולהפך כשאדם מרגיל עצמו ברע, ומצער את זולתו, שונאים אותו מאד, ואין רוצים לעמד במחיצתו.

ולכן מרגיל האדם עצמו תמיד לילך בעמוד החסד — הינו במדת הטוב, ותמיד יחפץ בטובת זולתו, יסיע ויעזר לו בכל אשר ידו משגת, הן באכל, הן בבגד, הן בהארת פנים ובתשומת לב וכו' וכו'. וכן יהיה אדם טוב לעצמו, ויעשה חסד עם גופו ונשמתו, פי

אָסור לְאָדָם לְשׂוֹא אֶת עֲצָמוֹ, וְאָסוּר לוֹ לְהִיּוֹת רֹשֶׁע לְעֲצָמוֹ וּלְסַגֵּף אֶת גּוּפוֹ, אֲלֵא עָלָיו לְאָכַל וּלְיִשֵּׁן, וּלְרַחֵץ אֶת גּוּפוֹ, כִּי זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּכְמוֹ שְׂאוּמָרִים חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים (תַּעֲנִית יא): צוּרְבָא מְרַבְּנָן דִּיתִיב בְּתַעֲנִיתָא לִיכּוּל כּלְבָא שִׁירוּתָא; הֵינּוּ תַלְמִיד חֲכָם, שִׁיּוּשֵׁב בְּתַעֲנִית, שְׂיֵאכֵל הַכֶּלֶב אֶת אַרוּחָתוֹ; כִּי הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ רוֹצֵה שְׁנִסְגֵף עֲצָמָנוּ וְנִצּוּם. וּכְמוֹ שֶׁהִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ ז"ל, שְׂלֵא נִקַּח עַל עֲצָמָנוּ שׁוּם שׁוּם צוּם וְשׁוּם סִגּוּף, וְאָמַר עַל עֲצָמוֹ בְּסוּף יָמָיו, שְׂאֵם הָיָה יוֹדֵעַ מָה כַּחַה שֶׁל תַּפְלָה וְהַתְּבוּדוֹת, לֹא הָיָה מְסַגֵּף אֶת גּוּפוֹ בְּתַעֲנִיּוֹת וּבִסְגּוּפִים; כִּי עַל הָאָדָם לְשָׁמֵר עַל עֲצָמוֹ וּבְרִיאוֹתוֹ, וּכְמוֹ שְׂאָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הִקְדוּשׁ זי"ע: אִם יֵשׁ נֶקֶב קָטָן בַּגּוּף, יֵשׁ נֶקֶב גָּדוֹל בְּנִשְׁמָה; כִּשְׂאָדָם אֵינוֹ אוֹכֵל כְּרָאוּי וְיִשֵּׁן כְּדָבָעִי, אֵינִן לוֹ כַּח וּמַח לְלַמֵּד וּלְקַיֵּם מִצְוֹת. וְלָכֵן הַסֵּמ"ךְ-מ"ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׂאָדָם לֹא יִישֵׁן דַּיּוֹ וְלֹא יֵאכֵל דַּי צָרְכוֹ, כְּדֵי שְׂלֵא יוּכַל לְהַתְּפַלֵּל וּלְלַמֵּד תּוֹרָה. אַךְ עַל הָאָדָם לְהִזָּהֵר מֵעֲצָתוֹ, וְלִהְיוֹת טוֹב עִם עֲצָמוֹ, וּלְעֲשׂוֹת גְּמִילוּת חֲסָדִים עִם גּוּפוֹ. וּכְמוֹ שְׂמִסְפָּרִים חז"ל (עין ויקרא רבה לז, ג), שֶׁהֵלֵל כְּשֶׁקָם מִיִּשְׁיבָתוֹ בַּחֲזָרָה לְבֵיתוֹ, אָמַר: 'הִנֵּה אָנִי הוֹלֵךְ לְגַמֵּל חֲסֵד עִם גּוּפִי וּלְאָכַל', וְכֵן כְּשֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַמְּרוֹחֵץ אָמַר, שֶׁהוֹלֵךְ לְעֲשׂוֹת חֲסֵד עִם גּוּפוֹ; כִּי אָדָם צָרִיךְ לְשָׁמֵר עַל בְּרִיאוֹת גּוּפוֹ, וּבְזֶה עוֹשֶׂה חֲסֵד עִם עֲצָמוֹ.

וְכֵן יִרְגִיל אָדָם עֲצָמוֹ בְּעֲמוּד הָעֲבוּדָה, וְיִזְדַּרְזוּ לִילֵךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, וְיִתְפַּלֵּל שְׁחָרִית, מְנַחֵה וְעֹרְבִית בְּמִנְיָן, אֲשֶׁר זֶה הַטּוֹבָה הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר לְנִשְׁמָה. וְכֵן בְּתַפְלָה יֵשׁ בְּחִינַת טוֹב — הֵן לְעֲצָמוֹ וְהֵן לְאַחֲרִים. לְעֲצָמוֹ — שִׁיתְּפַלֵּל בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת הַשְּׁלֵשׁ תַּפְלוֹת וְכוּ', וְכֵן יִשְׁיחַ וְיִסְפֹּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, וְיִשְׁפֹּךְ אֶת אֲשֶׁר מַעִיק עָלָיו לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁפֶת הָאֵם שְׁלוֹ, אֲשֶׁר זֹהִי עֲצַת הַהִתְּבוּדוֹת, וְהִיא מַצִּילָה אֶת הָאָדָם מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וּמִכָּל הַמַּשְׁבָּרִים וְהַאֲכֻזּבוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּזֶה הָעוֹלָם. וְכֵן יְהֵא טוֹב לְאַחֲרִים, וּכְשֶׁבָא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת יִכְבֵּד כָּל יְהוּדִי, אִם פְּלוֹנֵי צָרִיךְ עֲזָרָה — יִתֵּן לוֹ סְדוּר, צִיצִית וְתַפְלִין, יוֹשִׁיבוֹ בְּסִמּוּךְ אֵלָיו, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא טוֹב בְּעֲמוּד הָעֲבוּדָה.

ועל אחת כמה וכמה ירגיל אדם עצמו בעמוד התורה; כי כשאדם לומד תורה, הוא המאשר ביותר, ואין טוב יותר מזה. רואים בני-אדם שבורים ורצוצים, מיאשים וממרמרים, אשר כל זה בא להם מחמת השעמום, אינם יודעים מה לעשות בזמנם, והבטלה הורסת אותם לגמרי, אך אם היו קונים לעצמו קנין התורה, היו עסוקים בלמודה תמיד, ומטיילים בכל חלקיה, אין לה טוב לעצמו בתורה יותר מזה. ומה נקרא טוב בתורה לאחרים? כשמזכה אחרים בלמוד התורה; ובפרט בדור הזה, שיש צמאון חזק מאד, נשמות ישראל משתוקקות ללמד תורה, רק מחפשות מקום ללמדה. ולכן על כל אחד ואחד מנח חוב לעזרם ולגלות להם את אור התורה, את אהבת התורה, ועל-ידי-זה יזכה להגיע אל מדת הטוב. כי כל זה, ס"ס מוהרא"ש נ"י, בכלל מדת ה'טוב', שעלינו לקנותה — שנהיה טובים ונגמל חסד עם עצמנו ועם אחרים, נתפלל בעצמנו, ונדאג לאחרים, נלמד תורה בעצמנו ולאחרים; אשרי מי שזוכה לרכש לעצמו את שלשת העמודים, אשר עליהם עומד העולם, והם תלויים וכוללים ב'טוב'.

ט"ו בשבט

מוהרא"ש נ"י דבר מענין יום ט"ו בשבט, ופתח ואמר: הנה יש מחלקת בין בית שמאי ובית הלל בענין ראש השנה לאילנות (ראש השנה ב.). 'בית שמאי אומרים: באחד בשבט ראש השנה לאילנות', ובית הלל אומרים: 'בחמשה-עשר בשבט ראש השנה לאילנות'. וההלכה כבית הלל, שבחמשה-עשר בשבט הוא ראש השנה לאילנות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כידוע בית שמאי הולכים לחמרה תמיד, ובית הלל הולכים לקולא תמיד, וההלכה כבית הלל; הינו בית

שמאי מסתכלים תמיד על השלמות, שאדם צריך להיות שלם בתכלית השלמות, ואם לאו — אין לו עדין תועלת, כמו שמצינו אצל הגרים שבאו להתגיר, אחד אמר שרוצה להתגיר על מנת שילמדו עמו את כל התורה כלה על רגל אחת, שמאי דחפו באמת הבגין. ואחד רצה להתגיר ואמר שאינו מאמין בתורה שבעל-פה רק בתורה שבכתב, ושמאי דחפו. שיטת בית הלל להפוך, אפלו שאין לאדם עדין השלמות, גם-כן יכולים לקרב אותו, ויש בו תשיבות. לכן כשבאו הגרים אל הלל — קרבם; למדים מכאן, ששמאי הלך בתקף הדין, והלל הלך בתקף הרחמים.

וכן מצינו בגרות חנכה, שבית שמאי אומרים, שיש להדליק בלילה הראשון שמונה גרות, ואחר-כך פותח והולך, הינו כל לילה פותחים: בלילה שני שבועה גרות, בלילה שלישי ששה וכן הלאה. בית הלל אומרים: מוסיף והולך, הינו בלילה ראשון מדליקים גר אחד, בלילה שני שני גרות, וכן הלאה וכן הלאה.

ומסביר זאת מוהרנ"ת ז"ל (לקוטי-הלכות, הלכות השקמת הבקר, הלכה ד'), שבית שמאי אומרים, שהאור אין סוף ברוך הוא כל-כך גדול, ומחמת שלא כל אחד ראוי להשיגו, לכן צריכים לצמצמו, ובעבור זה ביום הראשון שהיה בו הגם ומצאו פך שמן, הדליקו שמונה גרות, כי זהו אור גדול, גלוי אלקות, אך ביום השני כבר צריכים להפחית את האור, ומדליקים בו שבועה גרות וכו', כי ככל שהאור יותר גדול, יש לצמצמו ולא להורידו להמון-עם. בית הלל סוברים להפוך, אם יש אור אין סוף, אם הקדוש-ברוך-הוא מאיר בעולם, יש להאיר בו את כלם, ולהגביה את כל הירודים והנפולים, אפלו נצוץ אחד, גר אחד תדליקו באור גדול, אור האין סוף ברוך הוא, תגלהו לכל יהודי, אפלו להכי גרוע. ולכן לשיטתם מוסיף והולך, וביום השני מוסיפים עוד גר, ומדליקים שני גרות, ביום השלישי שלשה גרות וכן הלאה, להוסיף גר אחר גר, לקרב עוד ועוד יהודים אליו ותברך, וזה רצון הקדוש-ברוך-הוא, שנוזכה לקרב

את כל עם ישראל בלי יוצא מהכלל, ולגלות להם את האור אין סוף ברוך הוא.

והבהיר מוהרא"ש נ"י את המחלקת בין בית שמאי לבית הלל בענין ראש השנה לאילנות; בית שמאי אומרים: 'באחד בשבט ראש השנה לאילנות', הינו כשהלבנה עדין נקדה ועירא מאד, שאין רואים בה כלום, אז הוא ראש השנה לאילנות, שדנים בו את כל האילנות. בית הלל אומר: 'בחמשה עשר בו ראש השנה לאילנות', כשהלבנה במלואה אז דנים את עץ השדה, הינו כשהוא מלא אזי יום דינו. ומה ההפרש? אלא האדם, שהוא בבחינת עץ השדה, כשהוא נקדה אחת בלבד, אזי אוי לו אם הוא לקוי בחסר, במשהו מן המשהו, כי כבר דנים אותו לחובה, כי הלא כל פלו הוא רק נקדה אחת, ובנדאי יכולים למצא בו רע ופגם, והפגמים יותר מנקדה טובה אחת, לכן ישנה ספנה גדולה לאדם שידון לכף חוב, ויצא חיב בדין, אשר זה לשיטת בית שמאי שדנים את האדם באחד בשבט כשהלבנה היא נקדה ועירא. מה שאין כן לשיטת בית הלל, כשהאדם הוא שלם — הלבנה במלואה, אזי אפלו חסר בו משהו, ובנדאי יש בו רע ופגמים הרבה, חסרונות ולקויים, אך אין זה נפר כל-כך, כי גם הטוב הוא הרבה — דבר בשלמות, ולא נקדה קטנה, כי עדין יש בו גם הרבה נקודות טובות, אזי יש סכוי גדול יותר שיצא זכאי בדין, וידונו אותו לזכות, ולכן לשיטת בית הלל, בחמשה-עשר בשבט הוא ראש השנה לאילנות; גם הלמוד של בית הלל, שצריכים תמיד לחפש את הטוב אצל כל יהודי, כי בנדאי מדבר שלם אפשר למצא הרבה נקודות טובות, אך מנקדה אחת קטנה, אפלו פגם כחוט השערה כבר מכסה על הכל, אשר משמע מכאן גם הלמוד של בית שמאי, שיש לדקדק עם כל אדם כחוט השערה, ולילך עמו בחמור הדין.

ואמר מוהרא"ש נ"י, הלא פתיב: "כי האדם עץ השדה" (דברים כ, יט), האדם נדמה כעץ השדה, נמצא שאם ט"ו בשבט הוא יום הדין לאילן, הרי הוא יום הדין גם לאדם, ובו דנים את האדם, אם

ישפּע לוּ מְזוּנוּ בְרוּחַ, אִם לֹא, חַס וְשָׁלוֹם; כִּי אִם דְּנִים אֶת הָאֵילָנוֹת
אִם יוֹצִיאוּ פְרוֹת הַרְבֵּה אִם לֹא, וְכֵן אֶת הַתְּבוּאָה אִם תִּרְבֶּה אוֹ
תִּמְעַט, חַס וְשָׁלוֹם — שְׁלֹא תִהְיֶה חֹטֵה וְשֹׁעֲרָה, אֲזִי לֹא יִהְיֶה לְחַם
לְאָכֹל, אִם לֹא יִהְיוּ פְרוֹת וִירְקוֹת — לֹא יִהְיֶה מֵאָכֹל לְבַנְי־אָדָם;
הֵינּוּ דְנִים אֶת הָאָדָם אִם יִהְיֶה לוֹ קִיּוֹם בְּעוֹלָם — וַיִּהְיֶה לוֹ מְזוּן
לְהַחְיוֹת אֶת גּוּפוֹ אוֹ לְהַפְקֵד, חַס וְשָׁלוֹם; נִמְצָא שְׁבִיּוֹם ט"ו בְּשֶׁבֶט
— רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָנוֹת, בּוֹ תְלוּיִים חַיֵּי הָאָדָם, קִיּוּמוֹ וּפְרֻנְסָתוֹ.

וְהַמְשִׁיךְ מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר, אֲשֶׁר יֵשׁ עוֹד מִחֻלְקַת בֵּין הַלֵּל
וְשִׁמְאִי, בְּעִנְיַן בְּרִיאַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שְׁפָתוֹב (בְּרֵאשִׁית א, א): "בְּרֵאשִׁית
בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ". בְּרֵאשִׁית — אוֹמֵר הַתִּרְגוּם:
בְּחֻכְמָה — עוֹלָם הָאֲצִילוֹת, בָּרָא — עוֹלָם הַבְּרִיאָה, אֱלֹקִים —
מִדַּת הַדִּין, אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ — זְעִיר אֲנִפִּין וְנוֹקְבָא, וְהַבְּהִיר
מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּעִבּוּר כְּנֻגָה
אֶחָת — שְׁנֻכָה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעוּן לִיה (וְהַר בֵּא מ.ב.),
כֹּל מְגַמְתָּנוּ וְתַכְלִיתָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם — לְהַכִּיר אֶת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ
שְׁמוֹ, לְדַעַת מִי בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, וּלְהַגִּיעַ לְתִשׁוּבָה אֶחָת וַיַּחֲזִיקָה:
יֵשׁ בוֹרָא לְעוֹלָם, יֵשׁ מְנַהֵג לְבִירָה! כִּי מִכָּל דָּבָר גְּשָׁמֵי אָדָם צָרִיף
לְרֹאוֹת אֶת הַרוּחָנִי שָׁבוּ, אֵין הַפְקָר, הָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא רַק עַל יְדוֹ
יִתְבָּרַךְ, וַיֵּשׁ לִידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל לְכָל אֱלֹקוֹת, וְהוּא
יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּכָל חֵלֶק וּפְרֻט מִפְּרֻטֵי הַבְּרִיאָה, וְנִסְתָּר וְנִחְבָּא בְּתוֹךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר זֶהוּ 'עוֹלָם' — לְשׁוֹן הָעֵלֶם, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נֵעְלָם
בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וּבְכָל דָּבָר גְּשָׁמֵי הוּא יִתְבָּרַךְ יֵשׁנוּ. בְּדוּמָם — עָלִינוּ
לִידַע שֵׁישׁ בְּתוֹכוֹ אֱלֹקוֹת, וַיֵּשׁ לְמִצָּא וּלְבַקֵּשׁ אֶת הָאֱלֹקוֹת שְׁמִחָה
וּמְהִיָּה וּמְקִימַת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, בְּצוּמָת — יֵשׁ לִידַע, כִּי בְּכָל פְּרִי
וִירָק, וּבְכָל הַצּוּמָת עַל הָאֲדָמָה, יֵשׁנָה אֱלֹקוֹת הַמְּחִיָּה אוֹתוֹ, שְׁאֵלוֹ
כֹּל הַבְּרָכוֹת שְׁאֵנוּ מְבָרְכִים. וְכֵן בַּחֲיֵי יֵשׁ לְמִצָּא אֶת הָאֱלֹקוֹת הַנִּסְתָּרִת
בְּתוֹכוֹ, שְׁנֵה כָּלֵל הַמְּצוּוֹת שֵׁישׁ בַּחֲיֵי, מֵהַ מְתָר לְאָכֹל וּמֵה אֲסוּר,
וַיֵּשׁ לְשַׁמֵּר מְאֹד עַל פְּשְׁרוֹת הַבֶּשֶׂר, לְאָכֹל רַק בֶּשֶׂר שֶׁשְׁחָטוּ שׁוֹחֵט
יְרֵא שָׁמַיִם, אֲשֶׁר הוּא נִקְרוֹ וְהַכְּשִׁירוֹ, וְהַכֹּל עוֹבֵר תַּחַת פְּקוּחוֹ. וְכֵן
בְּמַדְבַּר — יֵשׁ לְמִצָּא אֶת הָאֱלֹקוֹת הַטְּמוּנָה בּוֹ, וּמִחֻמַּת זֹאת צָרִיכִים

לכבוד את כל בר ישראל, כי הוא נברא ממנו יתברך, ואסור לבזות יהודי שני. כי זו תכלית הבריאה, שהקדוש-ברוך-הוא ברא ד' עולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. בראשית — עולם האצילות, ברא — עולם הבריאה, אלקים — הקדוש-ברוך-הוא כביכול צמצם עצמו במדת הדין שהוא הטבע, את השמים — עולם היצירה, ואת הארץ — עולם העשיה. יש מחלקת בין בית שמאי ובית הלל, שמאי אומר: שמים נבראו תחלה, והלל אומר: הארץ נבראה תחלה. והבהיר מוהרא"ש נ"י, אשר בית שמאי סוברים שהעקר הוא רוחני, ואם אין האדם רוחני, אינו שוה מאומה. "השמים שמים לה", והם נבראו תחלה. בית הלל סוברים: "לה' הארץ ומלואה", והיא נבראה תחלה, הינו שאפלו אדם נמצא בארציות, ונכשל במה שנכשל, וזוכה לשוב בתשובה, זה חשוב מאד אצלו יתברך, כי יהודי שעברו עליו כל מיני משברים וגלים, ונכשל בכל עוונות שבעולם, ועם כל זאת שב אליו יתברך — זו עקר מעלתו. בא רבי שמעון בר יוחאי ואומר: למה אבות העולם יריבו ביניהם, וישב את המחלקת ואמר: שמים וארץ נבראו ביחד, כסיר ומכסה, ושניהם חשובים, וצריכים לשניהם, ואי אפשר לזה בלא זה. רבי שמעון בר יוחאי, אשר גלה את הזהר והתקונים, שאלו סתרי התורה, גלה שלמעשה, אין מחלקת בין השיטות, אלא זה הינו הך, רוחניות וגשמיות, גשמיות ורוחניות זה דבר אחד; כי זו עקר מעלת האדם, שנמצא בעולם הזה העב והגס, ואף-על-פי-כן אינו שוכח ממנו יתברך כרגע, ותמיד זוכה לזכור מהקדוש-ברוך-הוא, "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (בראשית כח, יב), ואף שעובר עליו מה שעובר פה בזה העולם הגשמי, אינו שוכח אותו יתברך, ואינו נופל ברוחו ואינו מתיאש, אלא מכניס את השמים — רוחניות חיות אלקותו יתברך, בתוך כל פרט ופרט מחייו הגשמיים — זו עקר מעלתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר כן לגבי ראש השנה לאילנות, עקר השלמות הוא בחמשה-עשר בשבט, שאז הלכנה במלואה, ואם חסר בה משהו, אין דנים עדין את האדם לחוב, כי יש בו עדין הרבה

שלמות, וכוונאי יעשה אדם תשובה על הלקויים הרעים והפגמים החסרים. פי אצל הקדוש-ברוך-הוא עקר השלמות — כשיהודי נמצא בזה העולם, ועובר עליו כל-כף הרבה משברים וגלים, והוא שבור מאד בעיני עצמו, ויש לו חלישות הדעת, קשיות וספקות — הן על עצמו, הן על אחרים, והן עליו יתברך, רחמנא לצלן, ואף-על-פי-כן הוא מתחזק ואומר לעצמו: "אני נמשך אליו יתברך בלי שום חכמות והשפלות כלל, יהיה אשר יהיה" — זו עקר השלמות. לכן ישראל משולים ללבנה, שמתחדשים בכל חודש וחודש, תחלה הם כלום, ואחר-כך נקדה קטנה, וכן גדלים והולכים, עד שרואים חצי לבנה, וכן הלאה עד שרואים את כל הלבנה בשלמות. לזאת, חמשה-עשר בשבט הוא שיא השלמות, שמתגלה גדלתו של בר ישראל. וכאמור לעיל, ביום זה דנים את כל פרי הארץ, את יכול השדה, אשר נברא בעבור טובת האדם, כי אם אין פרות ותבואה — אזי יש רעבון, ואין מה לאכל, ועלולים לגוע ברעב, לכן יום זה הוא יום דין גם לבני-אדם, וצריכים לבקש אותו יתברך על פרנסה, שהקדוש-ברוך-הוא יתן לכל אחד ואחד מאתנו פרנסה בשפע, ולכל עם ישראל תשפע פרנסה ברוח ובנקל ותהיה ברכה בממונם. ולמד מוהרא"ש נ"י זכות על ישראל, אשר מגיע להם ישראל פרנסה בשפע, כי מי קבל את התורה אם לא עם ישראל?! שפידוע, הלא הקדוש-ברוך-הוא עם התורה לכל אמות העולם ושאלם, אם רוצים הם לקבלה, ואף אחד לא תפץ בה, כל אמה מצאה את הדבר שהיא משקעת בו, ומחמת אותו הדבר סרבה לקבל את התורה, כגון: רציחה, גנבה, נאוף וכו' וכו', הלא פתוב: לא תרצח, לא תגנב, לא תנאף, את ה'לא' אמרו לרבוננו של עולם שיטל לעצמו, וה'תרצח', ה'תגנב', ה'תנאף' נטלו לעצמם, וכן הלאה. וכשהגיע לעם ישראל, ושאלם: הרוצים הם לקבל את התורה? ויענו כל העם יחדו ויאמרו: "נעשה ונשמע", בטרם שמעו את הפתוב בה. לזאת אם כן, מגיע להם לישראל שפע פרנסה ללא צער ומכאוב. ועל-פני יום חמשה-עשר בשבט הוא יום גדול מאד.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר למדים מיום זה דברים

רבים. איתא (דברים יט"ז): "כי תצור על עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה, לא תשחית עצה לנדח עליו גרזן, כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת, כי האדם עץ השדה וגו'; רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא, אתו תשחית וכרת וכנית מצור" וגו'; כשיוצאים למלחמה, ערוכים בכלי נשק, טנקים, חילות רבים, ועוברים דרך שדות, יערות ופרדסים, לוחמים עם האויב, אומרת התורה הקדושה: "לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן, כי ממנו תאכל", הינו אסור לירות אילנות שמוציאים פרות, ומדוע? "כי האדם עץ השדה", ואם תשמיד את הפרות, לא יהיה לאדם מאכל להחיות נפשו. אך אם יש עץ שאיננו למאכל, ואינו מוציא פרות — אותו מתר לכות. איתא על זה דרש נפלא בגמרא (מעניית ז.), שתכמינו הקדושים דורשים את הפסוק על אמונת חכמים, אינו אם יש אמונת חכמים — יש הכל, אם אין אמונת חכמים — אין כלום. אמר ר' יוחנן: מאי דכתיב: "כי האדם עץ השדה", וכי אדם עץ השדה הוא? אלא משום דכתיב: "כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת", וכתיב: "אתו תשחית וכרת", הכיצד? אם תלמיד חכם הגון הוא — ממנו תאכל, ואתו לא תכרת, ואם לאו — אתו תשחית וכרת.

והבהיר מוהרא"ש נ"י ואמר, אם יש תלמיד חכם הגון, אם יש צדיק אמת, שכל מגמתו רק להחזיר בך אמונה, ומחזק אותך, שגם לך יש כחות הנפש, והנף יכול להתקרב אליו ותברך, ומראה לך דרך ועצה איך להתמודד בחיים חיותך, ומגלה לך שאסור להתיאש אפלו במצבים הקשים ביותר, ואפלו יש לך קשיות, דום ואל תשאל, ותחזיק מעמד וכו', ומלמדך לא לשנא את עצמך, ולא לחוש כי אתה שפל ולא יצלח, אלא מחזיר בך בטחון עצמי, לידע שאתה שונה למשהו, ומגלה לך שגם אתה יכול ללמד תורה, ולטייל בכל חלקיה ומכמניה: מקרא, משנה, גמרא, מדרש, רמב"ם, טור ושלחן ערוך, זהר ותקונים ושאר ספרי הצדיקים, ולזכות להיות תלמיד חכם, ומחזיר בך יראת שמים, דרך ארץ, אהבת הזולת, עשות צדקה וחסד ושאר מדות טובות, ודואג בעבור ילדיך, שגם הם יקבלו חנוף קדוש, ויזכו להיות קדושים וטהורים בקדשת

הברית, תלמיד חכם כזה — ממנו תאכל, ואתו לא תכרת, צדיק אמתי כזה תציתו, ותקבל עצותיו ונהגותיו, ולא תסור כהוא זה ימין ושמאל מכל אשר לך, ואל תהרהר אחריו, אלא הנהר מאד בכבודו, ויהי מוראו עליך כמורא שמים. אך אם המנהיג איננו כך, אלא הוא רמאי וצבוע, רשע ערום, המלביש עצמו בדמות תלמיד חכם, אבל אינו אלא 'שד יהודאי', אשר כל מגמתו לעקר את היהדות, רחמנא לצלן, ולכלות כל חלקה טובה בעם ישראל — אתו תכרת ותשחיתנו, כי הוא שליח הסמ"ך-מ"ם וכת דליה.

כמו שאמר רבנו ז"ל, אשר לסמ"ך-מ"ם קשה מאד להיות בכל מקום, מה עשה? הקים שלוחיו, הלא הם הרע-בנים' — מפרסמים של שקר, ושתלם בכל מקום, והם הורגים את נשמות ישראל ברוחניות, כדגמת הריפורמים והקונסרבטיבים ודומיהם, אשר הם רקובים ועכורים, טמאים מטמאים, לוחמים מלחמת חרמה נגד היהדות ונגד כל הקדוש לעם ישראל.

ואמר מוהרא"ש ג"י, כיצד נדע להבחין בין טמא לטהור, כשר לפסול, צדיק אמתי — איש אשכולות — צדיק פתמר יפרח, לבין צבוע ומתחזה? אלא כפי שמבחינים באילן, אם הוא מניב פרות טובים למראה, ערבים לחיך, פרי הלולים, בסימן הוא שזהו אילן משבח ומצלח, אבל אם האילן כלו קוץ ודרדר, ואינו מוציא פרות, אלא עלים יבשים, ענפים קוצניים, בסימן הוא שזהו אילן נכשל, יכול פגום ובלתי מצלח. כן הוא בבני-אדם, אם פלוני קורא לעצמו רב, הבה נבדק בפרותיו, נראה את פרי עמלו, את פעלותיו אשר פעל, את תוצאותיו מעלליו, מה עשה בהיותו רב ומנהיג? האם החזיר אפלו יהודי אחד בתשובה? האם החזיר ביהודי אחד למוד תורה? האם הקים רשת חנוך בעבור תינוקות של בית רבן? האם דאג לעניני הפשרות והטהרה בקהלתו, ועוד כהנה וכהנה; אם לאו, בסימן שזהו שליח הסמ"ך-מ"ם, אשר שתל בכל עיר ועיר, בכל כפר וכפר, בכל מושבה ומושבה רשעים כאלו, שכל מגמתם להעביר את נשמות ישראל על הדת. בגשמיות — אין הסמ"ך-מ"ם

יכול להיות בכל מקום, אזי הקים את הרופאים כשלוחיו, והם הורגים בני-אדם, כי ישנם רופאים חסרי לב, אשר אין אכפת להם מבני-אדם, ולקוחותיהם אצלם כמספרים בעלמא, ועורכים נסיונות על לבות בני-אדם, עושים מחקרים על מחותיהם, אשר זה נקרא רופא רשע, שחיי האדם חשובים אצלו כקלפת השום. ולעמדתם ישנם רופאים שהולך להם בחיים לרפא את האדם, אישיותם הולכת לפניהם, מדברים בנחת ובעדינות, מעודדים ומחזקים את החולה, את המשפחה, אינם מיאשים אותו, מזכירים שם שמים "אלקים יעזר", אינם אוהבי בצע, עז רצונם לעזר ולסייע, שמים לראש מעינם את חיי החולה וכריאותו — אלו רופאים טובים. כמו-כן ברוחניות — הקים הסמ"ך-מ"ם שלוחיו. אם רואים רב בישראל, שמוסר נפשו בעבור קהלתו, שהכשרות תהיה כהלכתה, שיהיה מקנה טהרה, דואג בעבור חנוף ילדי ישראל על טהרת הקדש וכו' וכו', הרי זה רב וחקם אמתי, וכדברי חז"ל האמורים לעיל — אם תלמיד חכם הוא, וכל תשוקתו לעזרף רק להתקרב אליו יתברך — "ממנו תאכל ואתו לא תכרת". אף אם לאו, הינו שאותו אחד המתקרא 'רב' בישראל, כל מעיניו הם רק כסף ושוב כסף, כבוד ויוקרה, ואין אכפת לו מקיום התורה וההלכה, אינו דואג לחזוק יסודות היהדות ובאדניו, אדיש לגמרי לחנוף ילדי ישראל בדרך ישראל סבא וכו' וכו', הרי זהו רמאי, צבוע, רשע ארור, שד יהודאי, ועליו נאמרים דברי חז"ל — "אתו תשחית וכרת", ותברח ממנו כמטחי קשת, ולא תהיה לך שום שיכות אליו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר בן אנו מוצאים אצל יעקב אבינו, כשבא שרו של עשו, ורצה ללחם עמו. כיצד נראה היה שרו של עשו? חד אומר כתלמיד חכם נדמה לו, חד אומר כגוי. מה הפשט בזה? אלא אותם מנהיגי הדור הצבועים — ה'רע-בנים', בבחינת שרו של עשו, יודעים היטב את המלאכה, יודעים איך לעבד על אנשים, אל החרדים בא שרו של עשו בדמות תלמיד חכם, ומתמם ואומר: "אינני יודע מה רוצים ממני, רודפים אותי", והבריות בראותם את פלוני בוכה כי נרדף הוא — מרחמים עליו, אף אחד

אינו מעלה בדעתו שזהו שרו של עשו, בדמות תלמיד חכם שד יהודאי. ואל החילונים מתחזה כגוי, מגלה את פרצופו האמתי, מגביה ומראה את טלפיו, להוכיח כי גוי הוא יותר מהם, חונף אותם בדבורי שנאה ושטנה נגד הדת, דבורי הסתה נגד החרדים וכו' וכו'.

ובכה מוהרא"ש נ"י ואמר: מי העביר את נשמות ישראל על הדת מזה חמשים שנה? שרו של עשו. הנה לכל עולי תימן התמימים, בא שרו של עשו זה, והתחזה בדמות תלמיד חכם, דרש דרשות של דפי, וכך נסה להשפיע עליהם לעזב את ערכי היהדות, את יסודות התורה והמצוות, ומעשה שטן הצליח, ללכדם ברשתו הטמאה, בצפרניו המטמאות; לעמת זאת — אל פורקי העל בא בדמות גוי...

והפיק מוהרא"ש נ"י את הלקח הנלמד מכאן, אשר כל ענין ט"ו בשבט טוב על אמונת חכמים, ועל-כן עלינו לשמר עצמנו מאד מאותם צבועים ושקרנים, ולהזהר מאד אל מי מקרבים, ויבדק כל אחד את עצמו בשלש-עשרה נפות, אם איננו מקרב ל'רע-בנים' בדמות שרו של עשו, כי אז אוי לו ואוי לנפשו, כי תחת אשר לקרבו אליו יתברך, ולהביאו לחיי נצח, יורידו אלי שאול תחתיו ומתחתיו, ויעקרנו משני העולמות גם יחד. וכן לשמר על ילדינו — אשר הם הפרות שלנו, שלא תהיה להם שום שיכות עם אותם רשעים ארורים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר ט"ו בשבט מלמדנו דרך בחנוף הילדים; כי אימתי מוציא עץ השדה פרות יפים למראה, ערבים לחיך וטובים למאכל? כשהוא מקבל מים בשפע, ויש בו לחלוחית, ומקבל חם בכמות רצויה ומספקת, אך אם חסרים ממנו מים, ומדת חמו שואפת לאפס, אזי מתיבש, העלים כמלים, הענפים נובלים ומתמוטטים מרוחות סער, ותוחלת העץ אבודה, כלה נעשתה לשאריתו. אשר דבר זה טוב על ענין החנוף; כי אם רוצים לזכות לפרות טובים — לילדים מצלחים, תלוי הדבר בחנוף שמעניקים

להם, בתנאי הסביבה שיוצרים בעבורם, בכמות המים שמשקים אותם, אם ההורים שומרים על ילדיהם ככבת עיניהם, ומשקיעים בהם בתורה ותפלה ויראת שמים, במדות טובות ודרך ארץ, מוסרים נפשם בעבור ילדיהם, מעניקים להם חם ותשומת לב ראויה, אזי יזכו לקצר ברננה, ויצא מהם פרי הלולים, דורות ההולכים בדרך ה', וירווי רב נחת ואשר מכל יוצאי חלציהם.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר פעם אחת באה אשה אל ה"חפץ חיים", ובקשה ממנו ברכה, שתזכה לילדים תלמידי חכמים. ענה ואמר לה: "מיט א ברכה [עם ברכה] את רוצה שיהיו לך ילדים טובים?! " צריכים להתנגע בתורה ובתפלה, אז יהיו הילדים תלמידי חכמים. וכן ידוע על אחד מאנשי שלומנו, שזכה לילדים מצלחים עד מאד, לשאלת הבריות במה זכה לכהן? ענה ואמר: כל יום מלאתי את הכפה שעל ראשי בדמעות שלישי, ובכיתי לפניו יתברך שיהיו לי ילדים טובים. וכן איתא בתנא דבי אליהו, שהיה כהן שגולדו לו עשרה ילדים — חמשה בנים וחמש בנות, וכל יום היה משתטח על הארץ, מלחך העפר בלשונו, ומבקשו יתברך ברחמים ובתחנונים: "רבוננו של עולם, תרחם עלי ועזרני שאזכה לילדים טובים". ולא יצא מהעולם בטרום ראה שכל ילדיו היו כהנים גדולים.

כי אם ההורים בוכים הרבה לפניו יתברך, ומבקשים ומתחננים על חנוף ילדיהם, הקדוש-ברוך-הוא עוזר להם, ומזכה אותם בילדים הגונים. אף אם ההורים אדישים, וכשמדוחים להם אינפורמציה שלילית על ילדיהם, אין אכפת להם כלל ועקר, ואינם שמים על לבם, ולא זו בלבד, אלא ההורים בעצמם אינם מתנהגים פיאות, ואינם מהוים דגמא אישית חיובית לילדיהם, כיצד, אם-כן, יכספו ויצפו לילדים מצלחים?! כי זה כלל יסודי חשוב — אם רוצים להצלח בתורה, ולזכות לילדים טובים ומצלחים, עליכם להשקות תחלה את עצמכם במי התורה, וללמד ולהתנגע בה כסדר-דרך-הלמוד, ותתנהגו על-פי ההלכה הצרופה, ותמלאו

עצמכם ביראת שמים, במדות טובות, השמרו מגזל, אל תהיו בעלי חובות, שמרו על מוצא פיהם לכלתי דבר לשון-הרע, רכילות וליצנות, נבול פה וכו' וכו', הקפידו לבוא יום יום לתפלה במנין, ולא תדברו בבית-הכנסת דברים בטלים, תשבו ביראת שמים, ותכבדו את המקום המקדש שבו אתם נמצאים, ותתפללו מתוך הסדור בכונה עצומה, אם הילדים רואים את הוריהם כך — הרי זו דגמא נפלאה בעבורם, ויחקו אותם בכל הנהגותיהם אשר הם נוהגים, ובכבוד הזולת אשר הם מכבדים, בכל הליכותיהם אשר הולכים, כי כשמהוים ההורים דגמא אישית, גם הילדים ילכו בדרך הטוב והישר ויהיו כהוריהם. כי עץ שמקבל מים טובים, גם פרותיו מצלחים. לזאת, סכם מוהרא"ש נ"י, עלינו ללמד הרבה מט"ו בשבט — ראש השנה לאילנות, עלינו לתקן את מעשינו, יום זה הוא היום שלנו, חג לילדים, חג לפרות, אם נשקה את עצמנו בתורה, ביראה, בהלכה ובמדות, אזי נזכה לדור ישרים יברך. ומה עלינו לעשות כדי לתקן מעשינו? הדבר הראשון: אחדות ואהבת הזולת; ישתדל כל אחד לשפר את עצמו, יבחן את מעשיו הוא אם עומדים הם במבחן של אחוה ורעות.

וספר מוהרא"ש נ"י על הצדיק הקדוש הרבי מצאנו זי"ע, אשר אמר, "כשהייתי צעיר הלכתי במחשבה לתקן את כל העולם". בגיל מבגר יותר ראה שלא יתכן הדבר, אזי החליט לתקן את קהלתו, ונעשה מבגר יותר ראה שבלתי אפשרי אמר: "אתקן את ביתי", וראה שכל ילד הוא עולם בפני עצמו, נעשה מבגר יותר, ואמר: "אי אפשר", והחליט שיתקן את עצמו. כי העקר הוא תקון עצמי, שיראה כל אחד ואחד לפשפש במעשיו, שלא יהיה הוא הגורם לפרודים ומחלקת, לסכסוכים וקטטות. כי כך מובא במדרש (בראשית רבה, פרשה ה'): בין שנברא הברזל, התחילו אילנות מרתתים, [כי חששו שהברזל יעקר אותם], אמר להם: מה לכם מרתתים? עץ מכם אל יכנס בי; כי כאשר תחדר חתיכת עץ בברזל, אז יוכל להם — לחרות את כלם. [כי כך נעשה הגרזן — חתיכת עץ בתוך ברזל]; כן בני-אדם חוששים, שמא יכנס בנו הברזל

ויכלנו, שְׁמָא יבוא הסמ"ך-מ"ם ויַעֲקֶרְנוּ? אף התשובה היא: אם חתיכת עץ מאתנו תחדר אליו, יעלה בידו לעשות שמות בינינו, חס ושלוש, אבל כל זמן שלא תהיה לאף אחד מאתנו שיכות אתו, כל זמן שנשמר מכל משמר לבלתי היות מערכים בינותיו, אזי אין מה להתפחד ממנו, כי יכול לא יוכל לנו. הברזל ישאר ברזל, והעצים ישמרו על יחודם הטהור, שלא יגע בהם הברזל, או אז יצליחו להנצל מרשתו הטמאה של הסמ"ך-מ"ם.

לזאת עלינו להשמר מאד מאד ממריבות, מוכוחים, להיות באהבה וחסד, להיות מאחדים באחדות אחת, אחד יסיע לזולתו, "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק" (ישעיה מא, ו), אף עץ מאתנו לא יפרץ פְּרֻצוֹת בחומה, ולא ילך לברזל — לסמ"ך-מ"ם, ימח שמו וזכרו; הגיע הזמן שהסמ"ך-מ"ם יכלה ויהיה הפְּפֵרָה של כל עם ישראל, יפל העירקי נפילה אחר נפילה, ולא יגע בצפרן אחת של ישראל, ומתי זה יהיה? כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יהיו ביחד באהבה, אחוה ורעות, ישמרו על יחודם, לא ישנו שְׁמֵם, לשונם ולבושם, אזי הגויים ישמידו זה את זה, אבל לא יוכלו להם לישראל; יעמדו ישראל ויראו כיצד הם הורגים ורוצחים את עצמם. כי בעת שהרגו, חנקו, שרפו ושחטו את עם ישראל, כל הגויים ראו את זאת, ולא עשו דבר, שִׁמְחוּ לְאִידֵם של ישראל, אזי הגיע הזמן שגם אנחנו נשב ונשמח בכליונם של הגויים, ובלבד שנחזיק עצמנו ביחד, באחדות אחת.

וְסִיִּם מוהרא"ש נ"י בדברי הזהר (זהר חדש, פרשת נח): על-ידי פי כנישתא חדא שיחזיקו את עצמם ביחד, תהינה כל הישועות לעם ישראל; אך בעוונותינו הרבים, אָפְלוּ בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת אחד אין מוצאים אחדות, לא די שבמושבה קטנה אין תמימות דעים, ואין יכולים להתאחד יחד, כל שכן בעיר גדולה, אשר ישנן בה מפלגות מפלגות וכו'. עלינו, אם-כֵּן, לעבד על דבר אחד — שבבית-הכְּנֶסֶת שלנו תשרה אחדות, ונמסר את נפשנו במסירות גִּפְשׁ הַכִּי גְדוּלָה, שישרה השלוש, ותהיה אהבה וחסד בינותינו, אזי אין לנו מה לפחד

מהברזל, ברגע שאף עץ מאתנו לא יפגס לתוך הברזל, לא יוכל
הברזל להזיק לנו.

טעמי השמות

מוהרא"ש נ"י דבר מחשיבות השם של האדם, ואמר, אשר
בדרך כלל חכמים גדולים הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא הם יודעים
את צרופי האותיות של המשך והמשדכת, אבל לזאת צריכים חכם
גדול מאד, מקבל הלומד קבלה, בקי ביהודי שמותיו יתברך, הוא
יכול לצרף ולראות את השמות אם מתאימים הם, אבל ללכת לכל
מאן דהו — זו שטות בעלמא, ומכניס את האדם בלחצים וגורם
לבעיות רבות, ומזה נובעות כל הצרות שישיגן כיום לנשמות
ישראל, רק מחמת השמות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר הנה הערב-רב הכניסו שמות של
טמאה בין בני הנער, וקוראים לאחד נמרד, ולאחר ירבעם, כל מיני
שמות של רשעים ארורים, ואם לא די בזה, נותנים להם שמות
בדויים, כגון: עידן, טל, שחר, או כל מיני חיות, כל מיני דגים
ופרחים, והנשמות סובלות מדבר זה, כי השם הוא הנפש. על-כן
צריכים להשמר בזה מאד, והעקר לתת שם אחר צדיק או צדקת.
כי ישנם שמות רבים של צדיקים, שראוי לתת אחריהם את השם,
ואז הילדים יגדלו כמו הצדיקים.

וכן אמר מוהרא"ש נ"י, אשר בענין השמות צריכים להשמר
שלא להחליפם כמו שמחליפים בגד, ואם קבל התינוק שם בעת
הברית או הבת בעת קריאת התורה — אסור להחליפו, כי אין
לדבר סוף, ובעבור זה באים כל הקלוקלים, שרצים ומתרוצצים
פעם לתכם זה או לאחר, וכל אחד משנה את השם, עד שבני אדם
מתבלבלים לגמרי. על-כן שנוי שם מסכן מאד, וצריכים לבקש

הרבה אותו יתברך שיזכה למצא את הצדיק האמת הדבוק בהקדוש-ברוך-הוא ובקי ב"עץ חיים" וב"פרי עץ חיים" ובשמונה שערים, ובכל פתבי האר"י ז"ל, אשר הוא יכול להדריכו בענין השמות.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: יעזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שנוזכה למצא את הצדיק האמת הזה, היודע שרשי נשמות ישראל, ויכול להתאים את שמות הבן והבת, אבל יש להשמר לא לפל בידים של צבוע הרוצה רק כסף, כי ברגע שמבקש כסף בעבור זה, יש לדעת שזהו נוכל, כי מי שדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, אינו צריך מומן כלל, אינו צריך כלום, רק לעזור לנשמות ישראל. ובודאי יש בשמות ענין גדול מאד מאד, אבל צריך למצא את הצדיק האמת הבקי בזה, ואשרי האדם הזוכה למצא את הצדיק האמת.

ירושה

מוהרא"ש נ"י אומר, אשר רבנו ז"ל השאיר לנו ירושה גדולה, ועלינו לראות להתחלק עם הירושה; ירושה הנותנת כאבן שאין לה הופכין — חסרת תכלית היא; הדבור הזה אמר מוהרנ"ת ז"ל כשנסע ערב ראש חודש שבט, אחר הסתלקות רבנו ז"ל, לכל מקומות מושבותיהם של אנשי שלומנו, והחל לעוררם ולדבר על לבם, היות שרבנו ז"ל השאיר לנו ירושה, עלינו להתחלק בזה. ואמרם: תדעו, שבראש השנה הבא עלינו לטובה, צריכים להיות אצל רבנו ז"ל, באו נתחיל עתה בראש חודש שבט, אשר הוא ראש השנה לאילנות, לעשות התחלה. ודבר הרבה מהירושה שרבנו ז"ל הותיר לנו.

ובאמת, אומר מוהרא"ש נ"י, אם נתבונן, נראה את החסד חנם שהקדוש-ברוך-הוא עשה עמנו, שאנו יודעים מרבנו ז"ל; התורות

ב"לקוטי-מוהר"ן", הספורים ב"ספורי-מעשיות", המדות ב"ספר-המדות", השיחות ב"שיחות-הר"ן" וב"תי-מוהר"ן", הן הן האוצרות שרבנו ז"ל השאיר לנו ירושה. מה עלינו לעשות? ללמד הרבה ספרי רבנו ז"ל הקדושים, וככל שנלמד בהם יותר ויותר, נהיה יותר מקשרים לרבנו ז"ל. ומה גם שרבנו ז"ל יפתח לנו את הדעת, על-ידי התמדה בספריו, אשר אז מסתכלים כבר על העולם בצורה אחרת, מבינים כבר דברים אחרים, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן יא), שאדם מבין דבר מתוך דבר, וזוכה לתבונת התורה לעמקה. ומספר רבנו ז"ל ספור מהבנים שנחלפו, ואומר, שהיה כלי, ועל איזו בהמה או חיה שהלבישו את הכלי, הם שרו את השיר. איזה כלי זה? הבהיר מוהרא"ש נ"י, אשר הכלי הוא ספרי רבנו ז"ל; הינו כי כל אחד ואחד מאתנו יודע מהו, אנו כבהמות, אין לנו שכל, כחיות — יש לנו מדות טורפות וכו', אבל אם נלביש על עצמנו את הכלי שהוא ספרי רבנו ז"ל, נזכה גם-כן לשיר את השיר, איזהו? 'מלא כל הארץ כבודו', 'איה מקום כבודו'; הינו שנדבר להקדוש-ברוך-הוא שירי אמונה. פלא על גבי פלא, איך אנשים פשוטים כמנו, כמו שכל אחד מאתנו יודע מי הוא ומה הוא, בהמות וחיות כמנו, כבר נהיה מסגלים לדבר ולשיר: ממלא כל עלמין, והכל לכל אלקות. גם אנו נוכל לדבר דבורים כאלו, שהיו געלמים ונסתרים בכל העולמות — ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ובתוף כל עלמין, אלו שערים שלמים ב"עץ חיים", גלויים נוראים, שהאר"י הקדוש גלה בתורתו של רבי שמעון בר יוחאי בזהר ובתקונים. ואם-כן — זו הירושה שלנו, שרבנו ז"ל הוריש לנו תורות כאלו, ספורים ומדות ושיחות כאלו, אזי עלינו לראות לעסק בזה בכל יום ויום, ולדבר זה עם זה מהעצות האלו, שזו הירושה שעלינו להתחלק בה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר בדרך כלל ירושה שמותירים האבות, מחלקים אותה בין הילדים ואיננה יותר, היא נגמרת. אף ירושתו של רבנו ז"ל היא ירושה ללא קץ וסוף, יש שם אוצרי אוצרות, תלי תלים גנוזים, אף צריכים בכל יום ויום להתחלק עם

הירושה, וזאת — על-ידי שמדברים מעצות רבנו ז"ל בכל יום ויום, מגלים ומפרסמים את למודו הקדוש לכל עם ישראל, אשר אלו צריכים להיות דבורינו — לחזק ולעודד ולשמח אחד את זולתו, וזה ישפיע עלינו שפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו.

ילדות

מוהרא"ש נ"י דבר פעם בשיחה נפלאה אודות ענין ילדים בקטנותם, והביא את דברי שלמה המלך (קהלת יא, י): "הילדות והשחרות הבל". מהי ילדות? נתבונן על ילדים קטנים, אין בית שלא תהיינה בו מריבות בין הילדים, יש קנאה, שנאה ותחרות ביניהם, יש ילד מצלח יותר או פחות. ובאמת כל הילדים לאוהה משפחה, שיכים לאותם הורים, ועקר השלמות — לבנות את כל ילד פפי יכלתו. אסור לומר לילד: "אתה טפש, אינך שנה לשום דבר", מפני שאחיו מצליח יותר, זה הדבר הגרוע מכל, ואין זוהי דרך של חנוף — להשפיל ילד בעטיו של אחיו, כי לכל ילד יש פונת הנפש אחרת, וצריכים להוציא ממנו את נקדתו ולבנותו, ולא על חשבון זולתו, אשר אז לא תהיה קנאה ושנאה ביניהם. אף לזה לא קל להגיע, ורק בודדים בלבד זוכים; כי כלנו בני אדם, ועל-פירב הבכור מקבל מנה כפלים, דורשים ממנו שיגיע להשגים גבוהים מיכלתו, ואם אינו כף, אזי מקבל מכות ונזיפות, ואם הבן השלישי או החמישי מצליח יותר, עושים ממנו עסק גדול, והבכור נשבר מאד, או השני מצלח יותר מהשלישי, אזי השלישי נשבר. אף יש להזהר מאד לא לעשות מציאות מילד אחד יותר מילד שני.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את אשר איתא בדברי חכמינו הקדושים (שבת י:): אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת, שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו,

ונתגלגל הדבר, ויָרְדוּ אבותינו למצרים; למה יָרְדוּ אבותינו למצרים, וסבלו את הגלות? בשביל שיעקב אבינו יחס בן משאך בנים, ועשאו מיחד, וזה גרם לקנאה בין האחים, והקנאה הביאה לשנאה, להרג את הבן, עד שנסתבב שזרקוהו לבור, ואחר-כך מכרוהו לעבד וכו' וכו'. כי באשר מגדילים ילד אחד מאחרים, מביאים לקנאה ביניהם. מהיכן באה הקנאה? מהילדות. הינו מחסר בגרות. ולכן בגיל הילדות כשהילדים עדין לא גדלו, מצוי אצלם מאד, כשהאב נותן משהו לילד אחד, מתעוררת באחרים הקנאה, וטבעי הדבר והגיוני, שאח אחד קנא באחר, ונתחיל להתמרד, ירגיש מקפח מאחיו או מאחותו שקבלו והוא לאו; שהרי סוף כל סוף שכל הילדים קטן, ולכן יש ביניהם מריבות, קנאה ושנאה [ומי סובל את הצער? ההורים. ומה עוד אם הילד מתחצף כלפי ההורים, רחמנא לצלן, זהו צער גדול עד מאד, עגמת נפש גדולה שאין לשערה]. אשר יסוד כל זה הוא מ'ילדות' — מחמת שהם בבחינת 'ילדים' עדין. וכשנעשות הקטטות והחכוכים אצל ילד קטן, בין אחים ואחיות קטנים — נתן להבין את הדבר, כי "הילדות והשחרות הבל". [ובודאי כשהאב עד למריבות ילדיו — שוחק בלבבו, ובודאי לא ישליך אחד מילדיו לחוץ, ולא יגדהו, חס ושלום, כי כלם ילדיו, אלא ישתדל לראות לעשות שלום ביניהם].

אך בעוונותינו הרבים, המשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, המציאות טופחת על פנינו, אשר אף אצל מבגרים מתבטאת הקנאה במלא עזה; ואין זה בא אלא מחמת שלמבגרים יש שכל קטן כמו לילדים, ואולי פחות מהם, הינו שגדלו רק בגופם, אבל במחם ובדעתם נותרו ילדים, והם 'ילדים' גדולים בעלי זקנים; כי לא יתכן שתהא קנאה וטינה, מריבות וקטטות אצל מבגרים, אלא כשלא התבגרו כלל ועקר, והם בבחינת: 'ילד' עם זקן שחור, 'ילד' עם זקן לבן, ומוכיחים בעליל, שעדין לא גדלו.

וספר מוהרא"ש נ"י: כשאנשי שלומנו התקבצו אצל רבנו ז"ל בשנה האחרונה לחייו בראש השנה, היתה אצל רבנו ז"ל, פידוע,

יראה גדולה, ישבו אנשי שלומנו בדממה בצותא ליד השלחן, וכשנטלו ידים לסעודה, היה תור ארץ לנטילה, אחד מאנשי שלומנו שהיה אחרון בתור, ערף לעצמו חשבון, עד שיטל ידיו ויברך "המוציא", לא ישאר לו דבש לטבל בו את החלה, על-כן נטל את צנצנת הדבש והחביאה. רבנו ז"ל ישב בראש השלחן וכאב לו על המעשה. היה זה ראש השנה האחרון, שמונה-עשר ימים קדם הסתלקותו, ואחר כל ההשגות שהשיג, היה לו צער גדול מאד, וכשהגיע לאמירת התורה, הזכיר את זאת, כמובא (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ח'), שרבנו מדבר שם, שיש מזונא דגופא ומזונא דנשמתא, הנשמה צריכה לאכל תורה ותפלה, מצוות ומעשים טובים, והגוף צריך לאכל מזון גשמי. באמצע התורה רבנו ז"ל התלהב מאד, היה לו מאד קשה לדבר, מחמת מחלת השחפת שהיתה לו, שירק דם מפיו וכו', אבל הציק לו מאד המעשה של אותו אדם, ובפרט בראש השנה. והחל לומר: ילדים קטנים, 'המוציא' עם דבש... כי אכן מתאים מעשה כזה לילדים קטנים; הנה מנח דבש, אזי רצים ראשונים לתפס את הדבש, בן-אדם מבגר, שכלו רחב יותר, ויודע שאם ישאר — טוב, ואם לאו — גם-כן טוב. אבל, רבנו ז"ל לא סלק את ההוא מאנשי שלומנו, אלא התאנח בכאב גדול מאד על המעשה הילדותי הזה.

והביא מוהרא"ש נ"י דגמא משני נכדיו, וספר, שכאשר צלצל לבתו להפריד לשלום טרם נסיעתו, שמע ילדים בוכים, שאל: "מה זה ועל מה זה?" וענתה הבת: "אלו הם שני הילדים — הקטן בן השלש והגדול בן החמש. הגדול מיבב היות שהקטן פסה עצמו במגבת כעין טלית, וקראו: 'יעמד, צבי, לתורה'. אזי בכה הגדול על שהקטן קוראו לתורה ולא פסק מבכיו"... האם שיהאם תכה את הגדול או את הקטן?! אלא מסבירים לגדול שזהו משחק בעלמא, וכן לקטן מבקשים בצורה יפה שלא יעשה כן יותר... זוהי 'הילדות', אלו הם ילדים. אבל כשיש מריבות אצל מבגרים, הגם שבגיל בגרו מכבד, אבל בשכל — נוותרו עדין ילדים, ועל זה אומר שלמה המלך: "הילדות והשחרות הבל", וכי התכלית לריב?!

התכלית לצמח ולגדל, לצאת מהנעלים הקטנות, ולהתחיל להסתכל על התכלית.

וסיים מוהרא"ש נ"י בספור על צדיק אחד, שתמיד היה מתעורר בתשובה, אזי שאלוהו תלמידיו: "רבי, למה הנך מחזיק בזקן ומסתכל עליו ורועד?" ענה ואמר על דרך הרמז: הלא כתיב (שמות ה, טז): 'וילבנים אמרים לנו — עשו', יש לי זקן לבן, זו כבר ההתראה האחרונה, להזכיר לאדם שיום אחד הוא יצא מפה, ועל-כן עליו להתחיל לפעל ולעשות; וזהו 'וילבנים אמרים לנו — עשו', אם אני רואה שער לבן בזקני, אני מתחיל לדאג שימי חולפים, ויום אחד אצא מכאן"; אף עלינו להסתכל על הזקן, הינו לחשב מהיום האחרון כל הזמן, ולהוציא את הילדות והקטנות של המריבות והמתלוקות זה מזה.

יום

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר מובא בזהר הקדוש (ח"ג פה. צב.): כל יום בזה העולם, יש כנגדו יום למעלה, מה שאדם עושה ביום הזה, יעשה כנגדו למעלה, ומה שמכניס ביום זה — כך יהיה לו. כתוב בפסוק (דברים כז, ט): "היום הזה נהיית לעם לה' אלקיך", אומרים על זה תכמינו הקדושים (עין ברכות סג: ובפרוש רש"י שם): בכל יום יהיו בעיניך כאלו היום באת עמו בברית; אם היינו מעריכים מה זה 'יום', איזו קרן זו, הינו שומרים עליו מאד. פי 'יום' זוהי הצלחה מרבה, ואף אם לא נזכה ביום פי אם ללמד פסוק אחד, משנה אחת, מימרא אחת, הלכה אחת, אשרינו שזכינו ליום הזה, לתפס דבר כזה; פי רבנו ז"ל אמר, שיבא היום, וכל הימים יצטרפו יחד ויעזרו לו. וזהו שמובא בזהר (עין ח"ג קע:): על הפסוק (בראשית כד, א): "ואברקם זקן בא בימים" — שבא עם כל ימיו.

אף לנדבון לב, אָמר מוהרא"ש נ"י, בַּחַיֵּי הַיּוֹם-יוֹם, אִין הָאָדָם יוֹדֵעַ לְהַעֲרִיף אֶת הַיּוֹם, וְאִינוּ מְנַצְלוּ כְדָבְעֵי, אֶלָּא מְעַבִּירוּ בְּבִזְבוּז וּבְזוּלוּ גְדוֹל. כְּאוֹמֵר: "עוֹד יוֹם עֹבֵר" וְכוּ'. וּמִכָּל שְׂפָן אִם אֶחָד, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, בְּדַפְאוֹן, וּמִתְעוֹרֵר בְּבִקּוּר וְאִינוּ רוֹצֵה לְקוּם מִמַּטְּתוֹ, וְחוֹשֵׁב: "מָה כָּכֵר יִהְיֶה לִי הַיּוֹם הַזֶּה", וּבְבִקּוּר אוֹמֵר: "מִי יִתֵּן עָרֵב", וּבְעָרֵב: "מִי יִתֵּן בִּקּוּר" וְכוּ'. אִף אִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ מָה עָרְכוּ שֶׁל יוֹם, הָיָה מְשַׁתְּדֵל לְקוּם בְּבִקּוּר לְתַפְלָה, זָכָה — יְקוּם וְתִיקֵין, שְׂזוּ הַמְצוּהָ הַכִּי מִהֲדַרְתָּ, וְאִם לֹאוּ — עַל-כָּל-פָּנִים יִתְפַּלֵּל בְּשָׁעָה שְׁבַע, אוֹ שְׂמוֹנָה, אֲבָל שִׁירָאָה שְׁלֵא לְאַחַר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, הֵינּוּ שִׁיתְפַּלֵּל קִדְּם הַשָּׁעָה תִּשְׁעָה. וְכֵן מְנַחֵה וְעֹרֵבִית — יִזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּזִמְנָן. וְכֵן יִבְרַךְ בְּרַפְת־הַמְּזוֹן בְּכוֹנֵה גְדוּלָה וּמִתוֹף הַסְּדוּר דִּיקָא, וּמְצוּוֹת נוֹסְפוֹת יִמְלֵא בָּהֶן אֶת הַיּוֹם: צִיצִית, תְּפִלִּין, מְזוּזָה. כִּי כָּל יוֹם זֶהוּ אוֹצֵר נִפְלָא, שְׁיִכּוּלִים לְפַעַל בּוֹ. זָכָה לְלַמֵּד פְּסוּק אֶחָד — טוֹב, שָׁנִים — עוֹד יוֹתֵר טוֹב וְכוּ' וְכוּ', מִיִּמְרָא אַחַת, הִלְכָה אַחַת וְכָל הַמוֹסִיף — הֲרִי זֶה מְשַׁבַּח. הַגְּמָרָא אוֹמֵרֵת (ירושלמי בְּרִכּוֹת ה, א): כָּל מִי שְׁאִינוּ נִכְנָס בְּבֵית-הַפְּנִסֵּת בְּעוֹלָם הַזֶּה, אִינוּ נִכְנָס לְבֵית-הַפְּנִסֵּת לְעֵתִיד לְבוֹא; וְלַהֲפֹךְ — לְהַפְּךָ. וְעַל-כֵּן כָּל יוֹם זֶהוּ דָּבָר מְפִלָּא מְאֹד.

וְהִבִּיא מוהרא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי מוהרַנ"ת ז"ל, שְׁאָמַר (לקוטי-הַלְכוֹת, שִׁיחוֹת פְּקוּדוֹן, הַלְכָה ד'), אֲשֶׁר לְכֵן אָנוּ סוֹפְרִים אֶת סְפִירַת הָעֵמֶר לְפָנֵי קְבֻלַּת הַתּוֹרָה, לְהַזְכִּירָנוּ שְׁכָּל יוֹם וְיוֹם הוּא יוֹם, וְאִין לְזַלְזֵל בּוֹ. הַיּוֹם הַזֶּה אָנִי עוֹשֶׂה בְּרָכָה בְּשֵׁם וּמְלֻכוֹת: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ וְכוּ' עַל סְפִירַת הָעֵמֶר", וְאָנִי סוֹפֵר: "הַיּוֹם יוֹם אֶחָד לְעֵמֶר", "הַיּוֹם יוֹם שְׁנֵי לְעֵמֶר", כָּל יוֹם זֶה מְצוּהָ נִפְרָדֵת. וְלְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תְּגִינָה יו:): מְצוּהָ לְמִימְנֵי יוֹמֵי, מְצוּהָ לְמִימְנֵי שְׁבוּעֵי, צְרִיכִים לְהַזְכִּיר אֶת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוּעָה, כָּל יוֹם וְיוֹם שְׂזוּכִים לְחֻטָּף בּוֹ אֵינָה טוֹב שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, זֶה הַקְּרָן שְׁלָנוּ, וְאִף אֶחָד אִינוּ יְכוּל לְטַל אֶת זֹאת מֵאַתְּנוּ, כִּסְף 'יְכוּל' הַזּוֹלַת לְגַנֵּב, [אֲבָל יִשְׁלַם כְּפָל כְּפָלִים, וְאִף אִם חוֹשֵׁב שֶׁהָרוּיִת וְכוּ' — יִשְׁלַם כְּפָל, אִף אִם גָּנֵב פְּרוּטָה דֵּינּוּ כְּדִין מֵאַה, וְאַחֲרֵי-כֵן הָאָדָם אִינוּ מִבִּין מִדּוּעַ הַמְּשֻׁטְרָה

נטפלה אליו ועלתה על בך שבונותיו, או מס הכנסה עלה עליו, כי עליו לפשפש במעשיו, שמא גזל מחברו ושכח מזה, ואז משלם על כך במקדם או במאחר. בגשמיות נדמה אולי שאפשר לגנוב, חס ושלום מהזולת, אך ברוחניות אי אפשר לגנוב, מה שאדם מרויח — זה שלו, ונכנס בפנק הנצחי, ושם אין גזלנים, טוב' שיהודי עשה, איננו אויב לעולם.

אבל, אמר מוהרא"ש נ"י, יש גנבה מתרת, והיא — על-פי מאמר חכמינו הקדושים (תוספתא בבא קמא, פרק ז', הלכה ג'): המתגנב מאחר חבר, והולך ושונה פרקו, אף-על-פי שנקרא גנב — זוכה לעצמו; הינו אם אדם חושב, הנה בא עתה איזה חבר או אורח, ואבלה עמו כמה שעות, הלא יבזבז את זמני היקר, ועדין לא הספקתי ללמד היום, מתר לו לומר לחברו: "יש לי עתה תור לרופא"; ובין כך רץ לבית-הכנסת ויושב ולומד. לכאורה נקרא גנב, שגנב דעת, על זה אומרים חכמינו הקדושים: המתגנב מחברו, אף-על-פי שנקרא גנב — גנב לעצמו. שעורף לעצמו חשבון: "מה יהיה אתי, אני רוצה בכל יום ללמד קצת חמש, קצת משניות, קצת גמרא, קצת הלכה, קצת זהר ותקונים בשביל נשמת"י וכו', ומה שאדם גנב תורה ומצוות ומעשים טובים, זה גנב לעצמו, ואף אחד אינו יכול להוציא ממנו, אבל על זה צריכים התחזקות, לדעת שכל יום הוא יום, וערכו שנה הון עתק, ומה שיכולים לזכות ביום אחד — עין לא ראתה.

כבוד הבריות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אנו מוצאים, שחכמינו הקדושים הקפידו מאד על כבוד הבריות, עד כדי כך שאפלו אדם מצא על בגדו שעטנז, התירו לו להמשיך ללכת עם זה עד שיגיע לביתו,

כדי שלא ישאר ללא מעיל, או שלא ילך בלי ציצית, כּל־כּף הקפידו חכמינו הקדושים על כבוד הבריות; הרי זה אסור ללכת עם שעטנז, אך מחמת כבוד הבריות מותר להמשיך ללכת. וכן בענין להוציא אבנים קטנות בשבת כדי לקנח, גם־כן מותר מפני כבוד הבריות, על אחת כמה וכמה על אנשים להזהר בכבוד זולתם. ובפרט בין אנשי שלומנו, צריכים לשמר מאד מאד לא לזלזל אחד בשני, וכמו שהתבטא פעם רבנו ז"ל ואמר (ת"י-מוהר"ן, סימן רצב): העולם ראוי שיתמהו על גדל האהבה שיהיה בינינו; וראו דבר זה במשך כל הדורות, אלו מאנשי שלומנו, שקמו בכל לילה בחצות, והתבודדו כל היום אל הקדוש־ברוך־הוא, והתפללו ובקשו רחמים על עצמם ועל אחרים, והיו דבוקים בו יתברך, ולמדו תורה בהתמדה רבה, מעולם לא זלזלו בחבריהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בדברי חכמינו הקדושים (סוטה זז:): משרבו תלמידי הלל ותלמידי שמאי שלא שמשו כל צרכן — רבתה המחלקת; הינו הצדיקים שדבקים בהקדוש־ברוך־הוא ומתבודדים אליו יתברך, ומקימים את המצוות בשמחה עצומה, על שזוכים לעשות רצון קונם, ולומדים תורה בהתמדה רבה, הם הקפידו מאד על כבוד הבריות, כבוד הזולת, וכשהתקרבו תלמידיהם שלא זכו לשמש את רבם כל צרכם, התחילה להיות מחלקת. וכן היה בין אנשי שלומנו, אלו שהיו דבוקים באמת בו יתברך באמת, והתבודדו באמת אליו יתברך, והתמידו באמת בתורה, מאד מאד כבדו זה את זה, ואלו האספסוף שסתם באו ונתקרבו, ואינם רוצים לסלק את החכמה משכלם, אלא נדמה להם שגם להם יש חכמה ושכל, הם הגורמים כל הצרות בחדרו של רבנו ז"ל, וצריכים להזהר מהם מאד, כי רבנו ז"ל הקפיד מאד על כבוד הזולת, וכן הקפיד מאד שלא ידברו על צדיקים אחרים, ואמר על הרבה מפרסמים שהיו בזמנו, שהיו להם הרבה חסידים: "אם לא פועלים אצל תלמידיהם וחסידיהם, אלא שיתרחקו מהחילונים המתקרים והאפיקורסים, אם לא יפעלו אצל תלמידיהם וחסידיהם אלא שילכו

בלבוש חסידות וצניעות — כָּבֵד מִסְפִּיק, הֵם כָּבֵד בְּמִדְרָגָה גְדוֹלָה מְאֹד.

וְלָכֵן, הִתְרִיעַ מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: כָּל אֱלוֹ הַמְדַבְּרִים עַל צְדִיקִים מְפָרְסָמִים, תִּדְעוּ שֶׁזֶה נֶגֶד רְצוֹן רַבְּנוּ ז"ל, כִּי רַבְּנוּ ז"ל הִקְפִּיד מְאֹד עַל דְּבַר זֶה, וְאָמַר, שְׁבִרוּף הַשֵּׁם, לְכָל הַפְּחוֹת הֵם מְצִילִים אֶת תַּלְמִידֵיהֶם וְחַסִּידֵיהֶם שְׁלֵא יִתְעַרְבוּ בֵּין הַחִילוּנִים וְהָאֲפִיקוֹרְסִים וְהַמְחַקְרִים וְלֹא יֵלְכוּ אַחַר דִּרְכֵיהֶם, וְשִׁיחָה לָהֶם זָקֵן וּפְאוֹת וְלֹא בְלוּרִית. וְלָכֵן אִם שׁוֹמְעִים בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ שְׂמִדְבְּרִים עַל צְדִיקִים מְפָרְסָמִים, צְרִיכִים לְדַעַת שֶׁהֵם רְחוּקִים מִרַבְּנוּ ז"ל, כִּי אִם הָיוּ מְקָרְבִים, לֹא הָיוּ מְזַלְזְלִים בְּצְדִיקִים מְפָרְסָמִים שֵׁשׁ לָהֶם הַמוֹן חֲסִידִים וְתַלְמִידִים. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֲרָף כָּלֵל אִיף אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ צְרִיכִים לְהַחְזִיק עֲצָמָם בְּיַחַד, שְׁזוֹכִים לְדַעַת מִרְבִּי כְּזֶה, מַעֲצוֹת כְּאֵלוֹ, מְסַפּוּרִים וּמְמַדוֹת וּמְשִׁיחוֹת כְּאֵלוֹ, וְאִם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת נֶעֱדַר מֵהֶם, סִימָן שְׂאִינָם מְקַבְּלִים מִרַבְּנוּ ז"ל כָּלֵל, וְזֶה בְּרוּר. וְלָכֵן צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְהִקְפִּיד עַל דְּבַר זֶה בְּכָלֵלוֹת — לֹא לְבִזּוֹת שׁוֹם בְּרִיָּה, וּבְפָרְטִיוֹת — לֹא לְבִזּוֹת שׁוֹם אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, וְאִם מְבִזִּים, סִימָן שְׂמִשָּׁהוּ אֵינְנוּ כְּשׁוֹרָה.

וּמִכָּל שַׁכְּן, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אִם מְבִזִּים אָדָם הַמְקָרֵב אֲנָשִׁים לְהִקְדוּשׁ-בְּרוּף-הוּא, תִּדְעוּ שֶׁהַמְבַזֶּה נוֹאֵף הוּא וּפְגוּם בְּבְרִית, כִּי לֹא יִדְבַר אָדָם עַל צְדִיק אֶלָּא אִם-כֵּן נִפְגָּם בְּבְרִיתוֹ, כְּמוֹ שְׂאֵמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ: "שְׁלַח יְדוֹ בְּשְׁלוֹמִי חִלַּל בְּרִיתוֹ" (תְּהִלִּים נה. כ); וְאָמַר עַל זֶה ר' חַיִּים וִיטָאָל, שֶׁזֶה הַסִּימָן אִם אָדָם פָּגַם בְּבְרִית — אִם שׁוֹלַח יְדוֹ בְּשְׁלוֹמִי, הֵינּוּ אִם מְדַבֵּר עַל צְדִיקִים שְׂעוֹשִׂים שְׁלוֹם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לְאֲבֵיהֶם שְׁבִשְׂמִים, סִימָן שֶׁחִלַּל בְּרִיתוֹ, וְצְרִיכִים לְהִזְהַר מִמֶּנּוּ מְאֹד. וְאֵינוּ מוֹצֵאִים, שֶׁתַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא נִפְטְרוּ רַק מִפְּנֵי שְׁלֵא נִהְגוּ כְּבוֹד זֶה בְּזֶה (יבְמוֹת סב.), וְזֶה הָיָה פְּגָמָם, וּבְעֵבֹר זֶה הִפִּילוּ אֶחָד אֶת הַשְּׁנַי, עַד שֶׁהֲרִגוּ זֶה אֶת זֶה, כִּי בְּרַגַע שְׁנוּפֵל עֲנִין כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, אֲזִי, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, הָאָדָם מוֹעֵד לְכָל פּוֹרְעָנוֹת שְׂבַעְעוֹלָם. וְלָכֵן עַל

אנשי שלומנו היקרים להחזיק עצמם ביחד באהבה גדולה, ולכבד זה את זה.

והבהיר מוהרא"ש ג"י את דברי התנא בן עזאי, שאמר (אבות ד, ג): "אל תהי בז לכל אדם"; הינו בן עזאי, אף שהגיע למדרגה כזו שהיה נכלל לגמרי באין סוף ברוך הוא, עד שאמרו עליו (תגינה יד:): בן עזאי הציץ ונפגע, (שיר השירים רבה א, כח): דבש מצאת אכל דניך, עם כל זאת בא לידי הפכה, שאדם צריך להוריד עצמו לכל הבריות, להכי נבזים ושפלים, ותהיה לו סבלנות לכלם, כי תכלית הבריאה היתה בגין דישתמודעון ליה (זהר בא מב:), הינו שנוזכה להכירו ותברך מכל דבר בפרטי פרטיות, ולכן אמר: "אל תהי בז לכל אדם", אף שעמה אדם נמצא במצב של בזיון, וראוי שיבזו אותו, עם כל זאת אסור לבזות את שום בריה שבעולם, כי לא תדע מה ילד יום. וכמו שמספרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה סג, סימן ח'): דיקלייטיגוס המלך היה רועה חזירים ליד טבריה, וכיון שהיה מגיע עם עדרו ליד בית מדרשו של רבי יהודה הנשיא, היו הילדים יוצאים ומכים אותו. לאחר ימים נעשה מלך ברומי, ירד וישב לו בעיר אחת הנקראת פמיס, ושלח כתבים לטבריה, לפנות ערב של ערב-שבת, בערב שבין יום ראשון בשבת, וצוה לשליח — אל תתן אותם להם, אלא עם שקיעת יום ערב-שבת. ירד רבי שמואל בר נחמן לרחץ, ראה את רבי עומד לפני בית-המדרש הגדול, ראה פניו חולניות, אמר לו: "למה פניך חולניות?" אמר: "בן וכן, נשלחו לי כתבים מן המלכות". אמר לו: "בא ורחץ בכטחון שבוראך יעשה לנו נסים". נכנסו לרחץ, והגיע שד של בית-המרחץ, צוחק ורוקד לפניהם, בקש רבי לגער בו, אמר לו רבי שמואל בר נחמן: "הניחהו, שלפעמים הוא מתראה לעשות נסים". אמר לו רבי שמואל בר נחמן לשד: "רבה בצרה, ואתה עומד וצוחק?" אמר להם: "תלכו ותאכלו ותשתו, ותעשו שבת טובה, שאדוניכם יעשה לכם נסים, ואני אעמיד אתכם לפניו בבקר יום ראשון". במוצאי-שבת קדש לאחר התפלה, לקח אותם, ונשא אותם לפני שערי פמיס, נכנסו למלך ואמרו לו: הגה הם עומדים

לפני השערים. אמר המלך: "סגרו את השערים"; לקח אותם השד והעבירים מעל חומת העיר, והעמידם באמצע רחבת העיר. נכנסו ואמרו למלך. אמר המלך: "אני גוזר, שייסיקו את בית המרחץ שלשה ימים, ויכנסו הרבנים להתרחץ שם ויבואו אלי. הלכו והסיקו את המרחץ שלשה ימים, והלך שד אחד של בית המרחץ, ומזג לפניהם במים קרים, ונכנסו ורחצו, ויבאו אליו. אמר להם המלך: "בגלל שאתם יודעים שאלקיכם עושה לכם נסים, אתם מזלזלים במלך?!". אמרו לו לדיקליטינוס: "רועה החזירים בינו, אבל לדיקליטינוס המלך אנו משעבדים". אמר להם: אפלו כן, אל תבזו לא רומי קטן ולא משרת צבאי קטן". למדים מכאן — שאסור לבזות שום ברנה שבעולם, אפלו גוי קטן, יהיה איה שיהיה ויהיה מה שיהיה, כי מה אתה יודע מה יכול להיות ממנו למחר, שיבא וינקם בך; וכמאמרם ז"ל (פסחים קיג.): שלשה אין מתקנאין בהן, ואלו הן: גכרי קטן, ונחש קטן, ותלמיד קטן, מאי טעמא? דמלכותיהו אחורי אודנייהו [הינו שמלכותם אחרי אונם], כלומר שעתידין לגדל ותגדל אימתן, וינקמו ממך (רש"י).

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מובא במדרש (עין קהלת ופה יא, ב), שר' אלעזר בן שמוע טייל על שפת הים, ראה ספינה שנושבתה, וכהרף עין טובעת, וכל תכולתה טובעת עמה, ותוף כדי התבוננותו, נוכח באדם השוכב על אחד הקרשים, וגלי הים נושאים את הקרש מעלה ומטה, מטה ומעלה, עד שהגיע לאיזה צוק, ומצא לו האדם מחבוא שם. נגש ר' אלעזר בן שמוע אל הסלעים עם עוד אנשים, וראו שם גוי ערום, והתחנן לפני ר' אלעזר בן שמוע: "תנו לי איזה בגד לכסות את עצמי, כי מבני עשו אחיכם אנכי". האנשים סביב קללוהו, ואמרו: "הלואי שכל הגוים כמוך יהיו". אף ר' אלעזר בן שמוע היה מלבש בשבעה מלבושים, והוריד מלבוש אחד ונתנו לגוי וכסהו, ולקחו לביתו, ונתן לו לאכל ולשתות, ושני דינרים, והרכיבו על חמור ארבעה-עשר מיל עד שהגיע לביתו.

לימים, מת המלך, ואת הגוי הזה מנו תחתיו. ותכף כשנעשה

מֶלֶךְ, הִיָּה נְחוּשׁ בְּדַעְתּוֹ לְנַקֵּם בְּאֵלֵי הַיְהוּדִים שֶׁקָּלְלוּהוּ, יָדַע אִיזוֹ עֵיר הִיא זוֹ, וְגִזַּר גְּזֵרָה לְהַרְגֵּן אֶת כָּל תּוֹשְׁבֵיהָ, אֲנָשִׁים, נְשִׁים וְטָף. וּבָאוּ כָּלם אֶל ר' אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ, וּבִקְשׁוּהוּ שְׂיַסַּע אֶל הַמֶּלֶךְ וַיִּפְיֶסוּ. בִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ ר' אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ אֶל אַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ, אָמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לְמֶלֶךְ, שְׂאִיזָה יְהוּדֵי רוּצָה לְהַכְּנִס. וְנֹאוֹת הַמֶּלֶךְ לְקַבְּלוֹ. מִשְׁנַכְנְס, שְׂאֵלֵי הַמֶּלֶךְ: "מָה רְצוֹנְךָ?" עָנָה: "רְצוֹנִי, שֶׁתִּבְטַל אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁגְּזַרְתָּ לְהַרְגֵּן אֶת עֵיר פְּלוֹנִית". עָנָה הַמֶּלֶךְ וְאָמַר: "מִגִּיעַ לָכֶם מִיתָה, כִּי כְּתוּב בְּתוֹרַתְכֶם (דְּבָרִים כג, ח): 'לֹא תִתְעַב אָדָמִי כִּי אַחִיד הוּא', וְאִנִּי מִבְּנֵי עַשׂוֹ אַחִיכֶם, וְלֹא גִמְלַתֶם אֹתִי חֶסֶד, וּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל הַתּוֹרָה חַיֵּב מִיתָה". אָמַר לוֹ ר' אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ: "אַף-עַל-פִּי שֶׁחַיִּבִים — תִּמְחַל לָהֶם". וְהִפִּיר הַמֶּלֶךְ שֶׁר' אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ הוּא הָאָדָם שֶׁנִּתֵּן לוֹ בְּגֵד לְלִבַּשׁ, לֶחֶם לְאָכֹל וּמַיִם לְשִׁתּוֹת, וּבִשְׂבִילוֹ מַחַל לָהֶם. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת יא, א): "שִׁלַּח לְחֶמֶךָ עַל פְּנֵי הַמַּיִם כִּי בָרַב הַמַּיִם תִּמְצָאֲנֻם". לְמַדִּים מִכָּאן, שְׂאֵף פֶּעַם אֵין יְכוּלִים לְדַעַת מָה יְכוּל לְצַאת מֵאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁמִּבְּזִים, וְעַל-כֵּן יֵשׁ לְהִזְהַר בְּמִשְׁנֵה זְהִירוֹת.

וְהַסְּבִיר מוהרא"ש נ"י אֶת הַמֶּשֶׁךְ דְּבָרֵי בֶּן עֲזַאי בְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה: "וְאֵל תְּהִי מִפְּלִיג לְכָל דְּבָר"; הִינוּ אִם אֵתָה רוּאָה אֶפְלוּ יְתוּשִׁים, זְכוּבִים עַכְבִּישִׁים, אֵל תִּבְיֵשׁ אוֹתָם, כִּי שׁוּם דְּבָר בְּעוֹלָם לֹא נִבְרָא לְחֻנָּם, וְאֵל תֹּאמַר: "לְשֵׁם מָה צָרִיךְ אוֹתָם?" כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ כְּוֹנָה וְתַכְלִית לְבְרִיאָתָם. וְאֶפְלוּ דְבָר הַמְזִיק לְבְרִיּוֹת אֶסוּר לְבִזּוֹתוֹ, מִכָּל שְׂכָן אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּעֶצְמָן. וְכֵן אָמְרוּ: "אֵין לָךְ אָדָם שְׂאֵין לוֹ שְׁעָה וְאֵין לָךְ דְּבָר שְׂאֵין לוֹ מְקוֹם"; כִּי כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ שְׁעָתוֹ וּמְקוֹמוֹ, וְצָרִיכִים לְהַשְׁמֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְבִזּוֹתוֹ. וּמִכָּל שְׂכָן וְכָל שְׂכָן שְׂצָרִיכִים לְשַׁמֵּר עַל כְּבוֹד הָרַב שֶׁמְלַמְדוֹ תוֹרָה, כִּי עַל בִּזְיוֹן הָרַב — לֹא יִנְקָה מִעַנְשׁ חֲמוּר, אֲשֶׁר הַקַּפִּידוֹ עַל כָּף כְּכּוֹד הַבּוֹרָא. כְּמֵאמָרָם ז"ל (אֲבוֹת ד, יב): "יְהִי מוֹרָא רַבָּךְ כְּמוֹרָא שְׁמַיִם"; כִּי אִם מְזַלְזֵל בְּרַבּוֹ שְׁלוֹמֵד עִמוֹ תוֹרָה, וְאֲשֶׁר מוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּעַבּוּרוֹ בְּפַעַל מִמֶּשׁ, בְּוַדַּאי אֵין לוֹ גַּם יְרֵאת שְׁמַיִם וּמְזַלְזֵל בְּבוֹרָא יְתִבְרָךְ, כִּי זֶה הוֹלֵךְ בַּד בְּבוֹד. וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֻלַּק א, סִימָן יד): כְּפִי

שִׁמְכַבְדִּים אֶת יְרָאֵי ה' פֶּן מְכַבְדִּים אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; בְּזֶה אָדָם יְכוּל לְדַעַת אִם יֵשׁ לוֹ יְרֵאת שָׁמַיִם וּמְכַבֵּד אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ — אִם מְכַבֵּד אֶת אֱלוֹ הַצְּדִיקִים, יְרָאֵי הַשֵּׁם, הַדְּבוּקִים בְּבוֹרָאם, כִּי אִם מְזַלְזֵל בָּהֶם, סִימָן שֶׁבְהִצְנַע מְזַלְזֵל בְּקוֹנוֹ וְיוֹצְרוֹ, וְסוּפוֹ יִהְיֶה מֵרַמָּד.

לְזֹאת, סִכֵּם מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: צְרִיכִים לְשָׁמֵר מְאֹד עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, לֹא לְזַלְזֵל בְּשׁוּם בֶּן אָדָם, אֵינן יוֹדְעִים מֵה יִהְיֶה מֵאָדָם זֶה, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֶרְךָ כָּלֵל לְהִזְהַר בְּכְבוֹד הַרַב שְׁלוּמֵד אִתּוֹ תוֹרָה, וּמוֹסֵר נִפְשׁוֹ בְּעַבּוּרוֹ יוֹמָם וּלְיָלֵה, וְעוֹשֶׂה לוֹ טוֹבוֹת רַבּוֹת, וְלִילְדָיו וּלְכָל מְשֻׁפְחָתוֹ, וְאִם יְזַלְזֵל בּוֹ, יִקָּבֵל בְּחִזְרָה כְּפָל כְּפָלִים, עֲנֹשׁ כִּזְהָ שְׁלֹא תֵאָר וְלֹא שֶׁעַר כָּלֵל. וְאֵל יֵבֵא אַחֲר־כֶּף בְּטַעֲנוֹת לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: "לֵמָּה מְגִיעַ לִי עֲנֹשׁ כִּזְהָ"? אֲשֶׁרִי אָדָם הַזּוֹכֶה לְהִגִּיעַ אֶל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת בְּשִׁלְמוֹת, לְהַקְדִּים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (בְּרִכּוֹת יו.): אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי, שְׁלֹא הַקְדִּימוֹ אָדָם שְׁלוֹם מַעוֹלָם, אֶפְלוּ נְכָרִי בְּשׁוּק; תָּמִיד הַקְדִּים שְׁלוֹם לְאַחֲרִים, אֶפְלוּ לְגוֹי — כִּי גַם הוּא נִבְרָא שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. מִכָּל שֶׁפֶן וְכָל שֶׁפֶן אֵיךְ צְרִיכִים אֲנִשִׁי שְׁלוּמָנוּ, הַמְקַרְבִּים לְרַבְּנוּ ז"ל, לְכַבֵּד וּלְיַקַּר זֶה אֶת זֶה, וְאִם אֵינָם עוֹשִׂים כֵּן, סִימָן שֶׁאֵינָם מְקַבְּלִים מֵרַבְּנוּ ז"ל. וְלֹא יוֹעִיל שׁוּם דְּבָר, זֶהוּ הַסִּימָן אִם מְקַבְּלִים מֵרַבְּנוּ ז"ל — אִם נוֹהֲגִים כְּבוֹד זֶה בְּזֶה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר בְּנֻדְאֵי הַטּוֹב בְּיוֹתֵר צְרִיף לְהִיּוֹת, שֶׁכָּל עַם יִשְׂרָאֵל יְכַבְּדוּ זֶה אֶת וַיִּשְׁמְרוּ בְּכְבוֹד הַבְּרִיּוֹת, אֵף אֵינְנוּ מְסַגְּלִים וְאֵינְנוּ אַחֲרָאִים לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, וְכֵן הַדְּבָר בְּכָלִיּוֹת אֲנִשִׁי שְׁלוּמָנוּ — אֵינְנוּ אַחֲרָאִים אִם יֵשׁ שְׁפָלִים וְנִבְזִים הַמְבֻזִּים אֶת זְוִלְתָם, אֲבָל בְּאַרְבַּע אַמּוֹת שְׁלָנוּ, הַתְרִיעַ מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁזֶּה "הַיְכָל-הַקִּדְשׁ", שֶׁם אֲנִי מְקַפֵּיד מְאֹד מְאֹד עַל דְּבָר זֶה, מִי שֶׁנִּמְנָה עַל הַחֲדָר שְׁלָנוּ, צְרִיף לְהִזְהַר מְאֹד מְאֹד בְּכְבוֹד הַזְּוִלְת, וְלֹא לְבִזּוֹת אֵף אֶחָד, וְלֹא לְהַתְקוּטֵט וּלְרִיב עִמּוֹ, וְאִם אֵינּוּ רוֹצֵה לְצִיַּת — יִלְךְ לְחַיִּים וּלְשְׁלוֹם. וְכֵן אָמַר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָא"ן, חֶלֶק א', סִימָן נט),

שהצדיק בונה 'היכל-הקדש', וצריכים לשמר מאד, שהרע של אלו האנשים הנכנסים ב'היכל-הקדש' לא יפיל את המקרבים; כי כל אחד מאתנו יש לו רע, אף אל ישפך האחד רעתו ועצביו על זולתו, אף אחד אינו אשם שאמה רגזן ומלא רע... אדרבה, באו נחזיק עצמנו ביחד, וכך נוכל להסיר את הלכלוך והעצבים מאתנו. לזאת, סים מוהרא"ש נ"י, הכפל הדבר — כל מי שנמנה על "היכל-הקדש", צריך לשמר על נקדה זו של כבוד הבריות, לא לזלזל בשני, ודיקא על-ידי-זה נצליח.

כפיות טובה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אחת המדות הנפלאות ביותר שזוכה האדם לרכושן היא מדת הכרת הטוב, ולהפוך — המדה המגנה ביותר היא כפיות טובה. נתבונן נא על כל הטובות שהוא יתברך גמלנו, ברוך השם, שהגענו פה ליבנאל, חוץ לישוב, מזה שתים עשרה שנים, הגם שעובר עלינו צרות צרורות, יסורים מרורים, לא יאמן כי יספר מה שאנו סובלים, אבל ברוך השם, זכינו כבר לראות אור בקצה המנהרה, אנו רואים מפעל שלם, קרית חנוך גדולה, בנינו מעונות לפעוטות, גני ילדים, בית-ספר לבנות, תלמוד תורה לבנים, ישיבה לבחורים, כוללים מקנה טהרה וכו' וכו', וברוך השם, החנוך שמשקיעים בבנים ובבנות — אין לתאר ולשער כלל, הפלא ופלא ממש. תתבוננו על הזוגות הצעירים, אשר זו רק התחלה, ובעזרת השם, עוד תראו פרות נפלאים, ותזכו לנחת דקדשה מכל יוצאי חלציקם, אף נא ונא ראו לסייע ולעזר, תלוי הדבר בכם, שימו לבכם על כל הטובות שגומלים עמכם, הפירו טובה למלמדים שטורחים בעבור ילדיכם, למורות שמשקיעות בבנותיכם, ואל תהיו אדישים, תשתפו פעלה, אל תכפרו בטובתם. הכרת הטוב זו המדה היפה ביותר, ולעמיתה — כפיות טובה היא

מן המגנות ביותר, הינו שעושים לאדם טובות, והוא משלם בתורה רעות, אין לך מכער ומגנה מכה.

ולא פעם, בפה מוֹהֶרָא"ש נ"י, אני בוכה ומתרחט למה הצרכתי להכנס בעבודת הכלל, כמה סבל אני סובל, אילו בזיונות, עלבונות, דקירות הם מנת חלקי?! יכלתי לישב בשלנה, ולעסוק בתורה ותפלה ועבודת השם, מדוע מתעסק אני עם הצבור ונושא בעלו הכבד? ! מה זה חסר לי? ! מה יש לי מפל זה? רק עגמת נפש ויסורים. אחר כל הטובות שאני משקיע בילדים, עלי לקבל בתורה עלבונות? ! זה כואב עד מאד. וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן עא): קשה מאד להיות מפרסם, כי ככל שהוא יותר מפרסם, עליו לשמע יותר צרות שעוברות על בני-אדם; זה אין לו שלום-בית, זה אין לו ילדים, זה נטול פרנסה, זה בעל חלאים, השם ישמר ויציל, ועוד כהנה וכהנה, ובודאי לאחר כל הצרות שאני שומע מבני-אדם עלי לשוב בתשובה שלמה, כי אם אני מקבל כל-כף הרבה חרפות ושפיכות דמים, בודאי עלי לתקן את עצמי... ואכן אני עושה את כל זאת בחפץ לב, כי זהו תקון לנפשי, אני רוצה לעזר לכלם; הנה שולחים אלי ילדים, וחושבים שהם מלאכים, שכחו מה היה עמם בטרם הגיעו אלי, שהיו פדרך ילדים שובבים וכדומה.

וזה לי כבר עשרים ואחת שנה, שפרוץ השם, אני מחנך בחורים, ומה קבלתי בתורה? רק כפיות טובה, באשר שכחו כבר את כל הטובות שגמלתי עמם. אינני צריך את 'התודה רבה', אבל לכל הפחות שלא ישיבו לי רעה תחת הטובה, כי ממש מסרתי נפשי בעבורם, ומדבר כאן על זוגות שנשארו לפני כעשר או חמש-עשרה שנה, אשר עשיתי להם כל הטובות שבעולם, השקעתי בחנוכם, דאגתי בעבורם, חתנתי אותם, ואינם טורחים אפלו 'שלום' לומר, ועושים לי כל הרעות שבעולם. כואב לי הדבר מאד, כי כל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו' (סנהדרין ט:); הלא למדתי אותם תורה והשקעתי בהם את תמצית חלבי ודמי, אזי

אלו הילדים שלי ממש, ולזאת, כואב לי הדבר מאד; הנה אני משקיע בילד שלש-ארבע שנים, ומוסר נפשי בעבורו ממש, בודאי איני רוצה שום שכר על זה, כל מגמתי לשם שמים בלבד, לשם הנשמה שלי, כי אני צריך תקון, ואני מוכן להמשיך הלאה והלאה, אבל לפחות תשמרו מאד מכפיות טובה, ואל תשלמו רעה תחת הטוב שקבלתם — וכי קל הדבר בעיניכם?! אני מבטיחכם, שבעזרת השם, בעוד זמן מה, תמצאו את ילדיכם יהלומים יקרים, מלטשים ומזככים, אך דעו כי ההשקעה שאני משקיע בהם בלב ונפש היא, ואיננה קלה כלל ועקר. ומה אני מבקש? לא כסף ולא זהב, רק להתרחק כמטחוי קשת מהמדה המגנה של כפיות טובה, ולהמנע מלקפור בטובה שגמלו עמכם.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את מאמרם ו"ל (שמות רבה כ', א): הלאמי לא בצע משה רבנו את שלש המכות הראשונות; כידוע המצרים קבלו עשר מכות, מי היה השליח לבצען? משה רבנו. שלש מכות הצריך משה למסור לאהרן הכהן אחיו, הקדוש-ברוך-הוא אמר למשה (שמות ז, יט): "אמר לאהרן, קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים על נהרתם על יאריהם וגו' ויהיו דם", וכן במכת צפרדע, נצטנה משה לאמר לאהרן אחיו להכות על היאור ותצא צפרדע, וכן להכות את העפר ויצאו כנים, שלש מכות הכה אהרן ולא משה, ומדוע? אלא מפני הכרת הטוב, שלא יהא משה כפוי טובה הן ליאור והן לעפר; כי בשעה שהכניסו את משה רבנו לתבה, ושמוה בתוך היאור, מי היאור הצילוהו, "כי מן המים משתיהו", אמרה בת פרעה, אשר מצאה את התבה ביאור ובתוכה משה רבנו; כי כידוע גזרת פרעה היתה: "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", ועמרם ויוכבד חסו על בנם, והניחוהו בתבה קטנה, והחביאוהו ביאור, ובתיה בת פרעה לקחתהו, ובעבור שהמים הצילו את משה, אמרו הקדוש-ברוך-הוא לבלתי הכותם, שלא יהא כפוי טובה להם, כי 'בור ששתיית ממנו מים — אל תזרק בו אבן' (בבא קמא צב: ועין במדבר רבה כב, ד); ולכן אהרן הכהן במכת דם והן במכת צפרדע. ובמכת כנים שהצריך להכות על העפר, עשאה גם-כן אהרן,

כי גם העֶפֶר גָּמַל טוֹבָה עִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, בְּשַׁעַת שְׁהִרְג אֶת הַמִּצְרִי, וְטָמְנוּ בַחֹל, וְכִסְהוּ הָעֶפֶר, לְבִלְתִּי יִוָּדַע הַדְּבָר לְפָרְעָה; אִי לְכַף אֲסוּר לוֹ לְמַשֶּׁה לְהַכּוֹת עַל הָעֶפֶר.

הַתְּבוּנָנוּ הַיָּטִב, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, עַד כַּמָּה הַקְּפִיד הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל מַדַּת הַפֶּתַת הַטוֹב בְּמַשֶּׁה, שְׁלֹא יִהְיֶה כְּפוּי טוֹבָה אֶף לְדוֹמָם — מִיָּם וְעַפְר. כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁחַת וְתִתְקַלְקַל נַפְשׁוֹ הַטְּהוֹרָה, וְלֹא יִתְעוּתוּ מִדוּתָיו. כִּי בְּמָקוֹם שֶׁמְקַבְּלִים טוֹבָה, אֲסוּר בְּאֲסוּר חֲמוּר לְזַלְזַל בְּטוֹבָה וְלִכְפֹּר בָּהּ. וְהַלּוֹאִי הַלּוֹאִי שֶׁיִּהְיֶה אָדָם אֶחָד, אִשָּׁה אַחַת שֶׁיִּקְבְּלוּ אֶת הַמְּדָה הַטוֹבָה שֶׁל הַפֶּתַת הַטוֹב, אֲשֶׁר בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּיבִים, תִּשְׁעִים וְתִשְׁעֵה אַחוּזִים מִבְּנֵי-אָדָם חֲסָרֵי מְדָה יִקְרָה זו, וְרוֹצִים רַק לְקַחַת וּלְקַבֵּל: "תֵּן לִי, הִב לִי" וְכוּ', וְאֵינָם חִפְצִים לְהַחֲזִיר מְאוּמָה, כִּי גַעְדַּרְת מֵהֶם מַדַּת הַפֶּתַת הַטוֹב. וְאָמַר בְּדִרְךָ צַחוּת: הַמְּלָה וְיִצְתָּנוּ, אֲפָשֶׁר לְקַרְאָה מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים הַיְנוּדֶהָ — הֵן מִשְׁמָאל לְיָמִין וְהֵן מִיָּמִין לְשְׁמָאל מְקַבְּלִים אוֹתָהּ מְלָה; כִּי אִם אַתָּה תִּתֵּן — תִּקְבַּל בַּחֲזָרָה. אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִיל עֲצָמוֹ לְהַפִּיר טוֹבָה, וְזֶה סוּד כָּל הַבְּרָכוֹת שְׁאֵנוּ מְבָרְכִים אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, וּמוֹדִים לוֹ עַל כָּל הַחֶסֶד שֶׁגָּמְלָנוּ, וְנִתְנָנוּ לָחֵם לְאָכַל, וּפְרוֹת מִתְקִים וְשָׂאֵר מֵאֲכָלִים עֲרִבִים לְהַשְׁבִּיעַ נַפְשָׁנוּ. כִּי אִם יֵשׁ לְאָדָם הַפֶּתַת הַטוֹב, יִשְׁפַע עָלָיו מִשְׁמִים כְּפֹל כְּפָלִים, אֶף אִם גַּעְדַּרְת מִמֶּנּוּ הַמְּדָה הַזֹּה, אֲזִי יִקְבַּל עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמְרִים. וְכֵךְ אָמַר הַתְּנָא הַלֵּל הַזֶּקֶן (אָבוֹת ב), שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁלֵּם לְאָדָם מְדָה כְּנֹגֵד מְדָה, וְאִם מִרַע לְזוּלָתוֹ, וְאֵינוּ יוֹדֵעַ לְהוֹדוֹת בְּטוֹבָה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ, יִשְׁלְמוּ לוֹ עַל כֵּךְ בַּחֲזָרָה מִן הַשְׁמִים. "אֶף הוּא רָאָה גְּלַגְלַת אַחַת שֶׁצָּפָה עַל פְּנֵי הַיָּם"; הֵינוּ שֹׁכְרָתוֹ לְמִישֶׁהוּ רֵאשׁוּ בְּאֲכֻזְרִיּוֹת, הַשֵּׁם יִשְׁמַר, וְיִצֵּף הָרֵאשׁ עַל הַיָּם. אָמַר הַתְּנָא: "עַל דְּאֵטְפַת אֵטְפוּךָ" — בְּוֹדָאֵי הַגִּיעַ לָךְ הַדְּבָר, כִּי גַם אֶת עֲשִׂית כֵּךְ לְאַחֲרִים. "וְסוּף מְטִיפִיךָ יְטוּפוּן" — וּמִי שֶׁעָשָׂה לָךְ כֵּךְ, יִקְבַּל עֲנֹשׁוֹ מִשְׁלָם. לְזֹאת עָלִינוּ לְחַקֵּק בְּלִבְנוּ הַיָּטִב: הִרַע שְׁעוֹשֶׂה אָדָם לְאַחֲרִים, כֵּךְ יֵאָרַע לוֹ; אִם אֶחָד זָלַל בְּהוֹרְיוֹ, וְנִתְחַת אֲשֶׁר לְהַפִּיר לָהֶם טוֹבָה עַל כָּל הַטוֹב אֲשֶׁר גָּמְלוּהוּ, הִצִּיק לָהֶם, חֵס וְשְׁלוֹם, וְהַשְׁבִּיעַם מְרוּרִים, גַּם יִלְדָּיו יִזְלְזְלוּ בוֹ, לֹא יִכְבְּדוּהוּ, וְלֹא

יעריכו את כל אשר עושה בעבורם, ויסבל מהם סבל רב, חס ושלום, וכן ילדים המזולזלים בהורים, ילדיהם ימרוו אף את חיייהם.

וסים מוהרא"ש נ"י בקריאה נרגשת לאנשי קהלתו ביבנאל, ואמר: עלינו לקנות לעצמנו את מדת הכרת הטוב; ברוך השם, בנינו קהלה לתפארת, והנה נפתח בה ארגוני עזרה, וכן ישנה ועדת בניה וכו', כמזכר אבקש מאנשי שלומנו — הן בקרב הגברים והן בקרב הנשים, שיוסיפו לעשות חיל, ויקימו ועדות עזר וסיוע לקהלה; ולהוי ידוע, אשר כל מה שהשגנו עד עתה, היה במסירות נפש גדולה, על-ידי תפלות ובכיות להקדוש-ברוך-הוא בכל יום ויום, שיחוס וירחם עלינו, שנגזף לראות את ילדינו במוסדות חנוף לתפארה. וחפץ השם בידינו הצליח, וברוך השם, זכנו עם הנהלה נפלאה שמוסרים נפשם בעבור החניכים, פשוטו כמשמעו — ביום ובלילה, והילדים בשבת אחר הצהרים באים לבית-הכנסת ולומדים בתשוקה עזה, וכן המלמדים משקיעים בילדים — לא יאמן פי יספר, וזוהי רק התחלה, כי אנו רוצים להפוך את ילדיכם — הן הבנים והן הבנות ליהלומים מלטשים... אף אני מבקש מכם, שתעזרו לי ותעזרו לכם, כל רצוני לראות רק את הנחת מכם. נסעתי לאומן להתפלל אצל רבנו ז"ל, אשר הוא העורך דין שלנו, ובנדאי פעלתי שם הרבה ישועות, ובעזרת השם יתברך, הן כבר מתחילות להתגשם. ברוך השם, יש לנו קהלה, שרבים ככלם מחזיקים עצמם ביחוד, ודואגים בעבור חנוף ילדיהם, ומגיל קטנות — מהפעוטון, כבר מתדירים בלבכם את השם יתברך. פן יעזר הקדוש-ברוך-הוא להבא, שנגזף לקצר פרות יפים וערבים, ולראות ברכה בעמלנו, נחדיר עמק בלבנו את מדת הכרת הטוב על כל אשר גמלנו, ונחנף פן את ילדינו — להיות מפירי טובה תמיד, ולרחק מן המדה המגנה שהיא: כפיות טובה.

פ"ח המדמה

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְנּוּ ו"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן כה), שֶׁמֵּהֵיוֹם צְרִיכִים לָתֵת לַיֶּצֶר הָרַע שֵׁם חֲדָשׁ: 'כַּח הַמְדָּמָה'. וְאָמַר עַל זֶה מוֹהֲרַנְ"ת ו"ל: לֹא הִבְנֵיתִי אֶת כְּוִנָּתוֹ שֶׁל רַבְנּוּ ו"ל, אֲךָ בְּאֵמֶת מִי שֵׁיִסְתַּכַּל בַּפְּנִים הַתּוֹרָה, יִתְבַּרֵּר לוֹ הֵיטֵב מֵהַ זֶה כַּח הַמְדָּמָה, וְלָמָּה הֵיִצֵּר הָרַע נִקְרָא כָּךְ, וְיִמָּה זֶה מְחִית עֲמֶלֶק, שְׂאֵנוּ מְצוּיִם לְמַחֲתוֹ.

רַבְנּוּ ו"ל אֹמֵר: צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהוֹצִיא עֲצֻמוֹ מִהַמְדָּמָה וְלַעֲלוֹתוֹ אֶל הַשָּׁכֶל, כִּי כַּח הַמְדָּמָה זֶהוּ שְׂרִירוֹת לֵב, הֵינּוּ שֶׁהוֹלֵךְ אַחֵר הַמְדָּמָה שֶׁבֵּלֵב; כִּי בְּאֵמֶת תְּכַלִּית בְּרִיאַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הַיְתָה רַק לְתַכְלִית אַחַת — לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרָא וְתִבְרָךְ שְׁמוֹ; וְלִכְנֹן גִּטְל הַמְקוֹם בְּרוּךְ הוּא נִשְׁמָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, שֶׁלֹּא הִיָּה חֶסֶד לָהּ כְּלוּם, וְנִהְיֶנָּה מִזִּיו הַשְּׂכִינָה, וְהוֹרִידָה לָזֶה הָעוֹלָם הַשָּׁפֵל; תִּתְאַרְוּ לְעֲצֻמְכֶם, אָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, נִשְׁמָה חֶלֶק אֱלוֹךְ מִמַּעַל יוֹשֶׁבֶת בְּחִיקוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵינָה חֶסֶדָה דְּבָר, מְרַגִּיֶּשָׁה כָּל מִינֵי נֶעֱם, חַיּוֹת וְאוֹר. אֲבָל הַבּוֹרָא וְתִבְרָךְ הוֹרִיד אֶת הַנִּשְׁמָה לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגָּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי, שְׂאִין רוּאִים בּוֹ כְּלוּם מְלַבֵּד דּוּמָם — כָּל מְדִינוֹת אֲמוֹת הָעוֹלָם. צוּמַח — כָּל מִינֵי צְמַחֲיָה, אֵילָנוֹת וּפְרוֹת. חַי — כָּל מִינֵי חַיּוֹת, מִהָאָרִי וְהַדָּב וְהַפִּיל עַד הַיְתוֹשׁ הַכִּי קִטָּן וְכוּ' וְכוּ'. מְדַבֵּר — חֲמִשָּׁה בְּלִיּוֹנֵי אֲנָשִׁים יֵשׁ בְּעוֹלָם, כָּל מִינֵי סוּגִים, מִהַסִּינִים עַד הָעֲרָבִים, מִהַצְּרָפְתִּים עַד הַיִּפְנִים וְכוּ' וְכוּ', כָּל מִינֵי בְּרִיּוֹת, עוֹלָם שְׁלָם יֵשׁ לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲנָשִׁים עֲסוּקִים בְּעִסְקֵיהֶם, טְרוּדִים לְמַעַלָּה מֵרֵאשִׁם, מְשַׂרְדִּים לְאֶלְפֵי רַבְבוֹת, מְפַעְלִים עֲנָקִיִּים, מַחְשָׁבִים וְחֲשָׁבוֹנוֹת וְכוּ' וְכוּ', כָּל מְדִינָה יֵשׁ לָהּ עֲנִינְיָה, וְכָל הַשְּׂתוֹקוֹת הָאֲנָשִׁים אַחַת — הֵיאֵךְ לְהַתְעַשֵּׂר, כִּיִּצַּד גַּעֲשִׂים בְּעֵלֵי הוֹן... וְיִשְׁנֵם טְפוּסֵי אֲנָשִׁים מִטְפוּסִים שׁוֹנִים, וְהָאֶחָד מְרַמָּה אֶת זוּלָתוֹ, גּוֹנְבִים, גּוֹזְלִים, רוֹצְחִים וְנוֹאֲפִים, הַכֹּל בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַזֶּה, וְכָל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁיִּכּוֹל לְשַׁקֵּר וּלְרַמּוֹת עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ. עַל הַיְדוּמָם מְסֻתּוֹבְבִים כָּל מִינֵי חַיּוֹת, וְכֵן כָּל מִינֵי מְדַבְּרִים. וּבְתוֹךְ

גן החיות הגדול הזה הוריד הקדוש-ברוך-הוא נשמה, חלק אלוך ממעל. ולשם מה? שיוציא האדם עצמו מהמדמה, וידע שכל מה שרואה — זהו דמיון אחד גדול; כי עקר התכלית — לשוב אל צור מחצבתו, לשוב אליו יתברך, להתחיל להסתכל על חיות אלקות המלבשת בתוך דומם, צומח, חי, מדבר, והכל הכל הבלים.

ובעבור זה, אמר מוהרא"ש נ"י, נתננו הקדוש-ברוך-הוא שש מאות ושלוש עשרה מצוות, רמ"ח מצוות עשה — כנגד רמ"ח איברים, ושס"ה לא תעשה — כנגד שס"ה גידים (עין מכוח כג:), כדי לקשר כל גיד ואיבר אליו יתברך, שנשמה אלקית המסתובבת בזה העולם, לא תשכח ממנו יתברך. והמצוה הגדולה ביותר היא — אמונה, אשר בה כלולות כל המצוות. כמו שאומר דוד המלך (תהלים קיט, פו): "כל מצוותיך אמונה"; כל המצוות הן כדי לדעת ולהפיר את הקדוש-ברוך-הוא, לידע שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל. אשר זה סוד מצות תפלין — לקשר את היד והראש אליו יתברך, לידע שראשי ידיו ברשות הבורא יתברך שמו, ולא לחשב "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח, יז). וכן שמים מזוזה על הדלת, כמאמרם ז"ל (עבודה זרה יא:): מנהגו של עולם, מלך בשר ודם יושב מבפנים, ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואלו הקדוש-ברוך-הוא עבדיו מבפנים, והוא משמרן מבחוץ; הקדוש-ברוך-הוא יושב בפתח כל בית ובית, שכך כתוב במזוזה: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", בעבור ידע האדם, שאין זה ביתו, אלא ביתו יתברך. וכן אדם מתעטף בציצית, שיידע שבגדיו אינם שלו אלא של הבורא יתברך שמו. והוא יתברך חותם אות בריתו בבשר האדם, שיידע שכל גופו אינו שלו, אלא מסור כבר להקדוש-ברוך-הוא, וכן על כל שעל ושעל ישנן מצוות, הלכות פשרות, ישנם מאכלים שמתר לאכל וישנם שאסורים למאכל, וצריכים להשמר בזה מאד, וכן בפשרות הבשר להקפיד ולהזהר, לברר היטב מיהו השוחט, יש להפירו אם הוא ירא שמים, ולא קל שבקלים, נואף, גנב, רוצח, רחמנא לצלן, יש לשמר ולבדק את הלחם, אם נטלו ממנו מעשרות, הפרשת חלה, אם אין תולעים בקמח, וכן בתכל

אם איננו חלב עכו"ם וכן הלאה וכן הלאה, כי יהודי איננו הפקר, הוא ברשותו יתברך, זוהי נשמה שירדה מעולם האצילות, והצרכה להסתובב בין בליוני גויים, וכלפי חוץ רואים עולם גדול, נעלם ונסתר מאד, עולם — לשון העלם, שהקדוש-ברוך-הוא מכסה בו.

והבהיר מוהרא"ש נ"י למה ברא הקדוש-ברוך-הוא את הסמ"ך-מ"ם, שהוא שרו של עמלק, המסתיר ומכסה אותו יתברך? אלא בשביל הבחירה והנסיון. רצה השם יתברך, שדיקא בזה העולם העובר, הנשמה תסתובב ותראה טורקים וערבים, סינים ויפנים, פורטוגזים ותאילנדים, ובתוך כל הבריאה יש בחירה לאדם, יחס ושלוש, יכול לשכח ממנו יתברך. אך אם זוכה להכירו ולגלותו יתברך, אזי מקים את מאמרו ו"ל (ברכות נח.): "לך ה' הממלכה" — זו מלחמת עמלק; הינו בזה שמגלים את הקדוש-ברוך-הוא לכל העולם כלו, ומפרסמים כי לה' המלוכה, בזה בעצמו נכנע עמלק. ולכן הסמ"ך-מ"ם מפחד מאד מיהודי בזה המנער ומעורר את כל היהודים, שיחדלו מכל הבליהם, ויתחילו לדבר מהקדוש-ברוך-הוא ולחשב ממנו יתברך, כי אז אין לו כבר מה לעשות בזה העולם, וצריך לקחת את כל כלי המשחית שלו ולארוזם במזודתו, וללכת מזה העולם, כי בא קצו; ולכן מוציא את כל חציו על מי שמגלה את אמתת מציאותו יתברך, כי רואה בעליל את התפשטות האמונה.

ומה כחו של עמלק? הנה בלעם הרשע התאחד עם בלק, הלא בלק לבלעם ואמרו: ירא אני מאד מישראל, "הנה יצא ממצרים, וכסה את עין הארץ, והוא ישב ממולי" (במדבר כב, ה); שהרי כל ענין בלק ובלעם זהו עמלק, הינו כמו שאומר הזהר, שמתכות בלק ובלעם יוצא אותיות ע'מ'ל'ק, שהיא היא הקלפה הטמאה; כי מב'ל'ק מוציאים אותיות ל'ק' מעמ'ל'ק, ומבלע'ם מוציאים אותיות ע'מ' מעמ'ל'ק, וכך הם שתפים, ומשניהם יוצאת קלפת עמלק. ואמר, אם-כן, בלק לבלעם: עזרני נא, הנה עם יצא ממצרים, והוא לנו יריב מסכן, בעוד שאנו מכסים את כל העולם כלו עם דמיונות, בעוד שאנו ממלאים את העולם עם גאוף, שקוץ, תעוב וזהו, אנו

עושים פרוידים ומחלקת בין איש לרעהו ובין איש לאשתו, אנו עמלים שנים על גבי שנים לכסות את פני הארץ עם גשמיות, עם כל מיני הבליים, אולימפיאדות, משחקי שוא, בורסות, כספים, מריבות, מחלוקות וקטטות, דמיונות, עד שאיש את רעהו חיים בלעו, והנה בא משה רבנו — הצדיק האמת, ואין לו דאגות אחרות, רק למלא את כל הארץ עם אלקות, לפרסם לכלם את הקדוש-ברוך-הוא, כל מגמתו להחדיר בכלם: דעו שיש אל אחד, אלקים חיים ומלך עולם, שברא את הכל. בלעם, אם-כן מנסה בכל מיני תחבולות לתפס את ישראל ולדרדרם, ואין עולה בידו, כי ישראל חזקים מאד. אמר בלעם לבלק: איני יכול לעשות לאנשים אלו מאומה, כי בקומם השכם משנתם מתגברים כארי ללבש ציצית, לקרות קריאת שמע, להתעטר בתפלין, ובטרם ינוחו על משכבם יקראו: "שמע ישראל", ואומרים פסוק זה (תהלים לא, ו): "בידך אפקיד רוחי, פדית אותי הוי"ה אל אמת"; בכך — איני יכול להם; כי 'עמלק', כאמור, מפחד מאד כשמגלים את הקדוש-ברוך-הוא, כי כל ענינו, כידוע, להכניס ספקות באדם — "היש הוי"ה בקרבנו אם אין" (שמות יז, ז), שזהו כח המדמה, הדמיון של האדם, שהורסו כליל, ואם בא הצדיק ומוציא את האדם מהדמיון, ומחדיר עמק בלבו שיש הוי"ה, וכל הבריאה היא אלקות, אזי חורק עליו הסמ"ך-מ"ם הרשע שניו, ומניח עצמו לארכו ולרחבו לא לתן לצדיק הזה לגלות דבריו ולהתפרסם.

וכך אמר מוהרא"ש נ"י, כי תשעים ותשעה אחוזים מבני העולם הם חולים במחלת הדמיון והעצבים, זה בכה וזה בכה וכו', וכדברי הירושלמי שאומר (שבת יד, ג): "והסיר ה' ממך כל חלי" (דברים ז, טו) — זה הרעיון; שכלם חולים בו, הינו בדמיון שעולה במחשבתו של האדם. מחשבת האדם, אומר רבנו ז"ל, אינה נחה כרגע, אלא רצה מזו לזו, כל רגע יש לו מחשבה ודמיון אחר, ויש מליוני ובליוני מחשבות ודמיונות כפי מספר האנשים. וכל אחד חושב ומדמה לעצמו: 'אני' ו'אני' ו'אני', כל אחד כפי מעמדו ודרגתו, כח הדמיון פורה אצלו. זה חושב: "אם אהיה מלך, אם

אָהֵיָה נָשִׂיא, אוֹ רֹאשׁ מִמְשָׁלָה, אִיזוֹ מְדִינָה אָנְהִיג, אִיזוֹ עֲשִׂירוֹת אָנְהִל" וְכוּ', "אָהֵיָה בַעַל בֵּית-חֲרָשֶׁת לְאֶלְפֵי פּוֹעֲלִים, מְאוֹת מִשְׁאִיֹּת" וְכוּ', זֶה חוֹשֵׁב: "אָהֵיָה רֹאשׁ מִטָּה כָּלְלִי" וְכוּ', וְזוּלְתוֹ מְהֵרָה: "אָהֵיָה בַעַל-בֵּית בְּמַפְעַל זֶה וְזֶה", עַד הָאִישׁ הַקָּטָן שֶׁאֵין לוֹ דְמִיוֹנוֹת נִשְׁגָּבִים, אֲלֵא חוֹשֵׁב כְּפִי מַעֲמָדוֹ מֵהַיְהִי וְאִיךָ וְכוּ', "אֲנִי אָהֵיָה אָמֵן בְּנִגְרוֹת", "אֲנִי אָהֵיָה צַבַּע מִמַּחֶה" וְכוּ', אֵין אֶחָד נָטוּל דְמִיוֹנוֹת מִדְמִיוֹנוֹת שׁוֹנִים. פְּלוֹנֵי מְדַמְּיֵן וּמִמְצִיא הַמְצָאוֹת, בְּמָקוֹם לְהַדְלִיק בְּגִפְרוֹר, הַמְצִיא אֶת הַמְצִיָּת, וְאַחַר הַמְצִיא אַרְנוֹת, שְׁלֶחָנוֹת, רְכָבִים, מְכַשִּׁירֵי אֶלְקָטְרוֹנִיקָה, מַעֲרָכוֹת שׁוֹנוֹת וּשְׂאָר הַתְּפִתְחוֹת הַטֵּכְנוֹלוֹגִיָּה וְכוּ' וְכוּ', וּבֵין כֶּף שׁוֹכְחִים, שֶׁהֵנָּה אָנוּ כְּאֵן, וְעוֹד מַעֲט אָנוּ שׁוֹבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזִי לְמָה לְחַכּוֹת עַד שֶׁיִּקְרָאוּ לָנוּ וְנִקְבַּל מִכּוֹת, וְהַגּוֹף יִשְׁבֵּר, וְהַנְּשָׁמָה תִּצָּא מֵהַגּוֹף, הִבָּה נִפְרֵי אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עִתָּה, כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה בְּתוֹךְ הַגּוֹף, הִבָּה נִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל כְּבָר עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְנִתְעוֹרֵר תְּכֵף-וּמִיד.

וְהִבְהִיר מוהֲרַא"ש נ"י מֵהֵיכָן בָּא הַדְמִיּוֹן? אֲלֵא אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְנֵי ז"ל, שֶׁהַלֵּב אָבֵן בָּא מִשְׁרִירוֹת הַלֵּב, שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֵה לְהִשְׁתַּרְרַר עַל חֲבֵרוֹ, וְאוֹמֵר: אֲנִי רוֹצֵה לְהִיּוֹת הָרֹאשׁ — יוֹשֵׁב-רֹאשׁ הַנְּעֻדָּה, רֹאשׁ הַשׁוֹפְטִים, רֹאשׁ הַמְּנַהֲלִים, רֹאשׁ אוֹסְפֵי הַזָּבֵל וְכוּ' וְכוּ', כָּל אֶחָד חִפֵּץ וּמִשְׁתַּוָּקֵק לְהִיּוֹת רֹאשׁ, לֹא חָשׁוּב לוֹ הֵיכָן וּמָה, מִשׁוֹאֵב הַמַּיִם עַד הַמֶּלֶךְ, כָּל אֶחָד כּוֹסֵף לְהִיּוֹת מִשְׁהוֹ, וְשׁוֹכְחִים כָּלֵם מִמְּנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ כַח הַמְדַמָּה, כָּל אֶחָד מְדַמָּה לְעַצְמוֹ כְּאִלוֹ הוּא שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם — זוֹ חֲצִי מַחְלָה, אֶף הַחֲצִי הַשְּׁנִי וְהוּא הַמְסַכֵּן בְּיֹתֵר — מַחְלָה מְדַבְּקָת, כְּשֶׁאָדָם מְדַמְּיֵן שֶׁהַזּוּלָּת שׁוֹלֵט עָלָיו, מִשְׁתַּלֵּט עָלָיו, חוֹתֵר תַּחְתּוֹ וְכַדוּמָה, כִּי חֲלִי הַמְדַמָּה נַעֲשֶׂה בְּשִׁנֵּי מִישׁוּרִים, חֲצִיָּן שֶׁל בְּרִיּוֹת חוֹלִים בְּזֶה, שֶׁמְדַמְּיֵנִים דְמִיוֹנוֹת, וְהֵם בְּעֵלֵי רְצוֹנוֹת לְהִיּוֹת רֹאשׁ בְּאִיזָה מַעֲמָד כְּנ"ל — רֹאשׁ הַשׁוֹפְטִים, יוֹשֵׁב-רֹאשׁ הַהֲנַהֲלָה וְכוּ', וְחֲצִיָּן שֶׁל בְּרִיּוֹת חוֹלִים בְּזֶה שֶׁמְדַמְּיֵנִים כְּאִלוֹ אַחֲרִים רוֹצִים לְכַלּוֹתָם, לְשִׁבְרָם, לְהַכְשִׁילָם וְכוּ'. וְכִשְׁנִכְנְסִים בְּזֶה, אֲזִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, הַלֵּב נִשְׁבֵּר, וּמִסְתּוֹכְבִים בְּעַצְבוֹת וּבְדַכְאוֹן וּבְמִרָה שְׁחוּרָה, וְהָאָדָם נִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, וְאִינוֹ רוֹאֵה שׁוֹם יִשׁוּעָה

לצאת מצרותיו, רק לאבד עצמו לדעת, חס ושלום, והולך ממרמר, וחושב מחשבות של התאבדות, השם ישמר, וחי חיי גיהנום; כי מי שחושב שזולתו רודף אותו, הוא משגע לדבר אחד. לזאת אמר רבנו ז"ל, צריכים לקרא ליצר הרע שם חדש: "כח המדמה", כי הסמ"ך-מ"ם הוא זה שמביא על האדם את כל העצבות והמרירות והדמיונות של הבל, ועתה הוא עובד קשה, ועמל שעות על גבי שעות להכניס את האדם בחלי הזה, כי היות שרואה שנתגלה לנו אור אלקי, הצדיק האמת מאיר בנו שנתחדל מהשטיות ונחשב רק מהקדוש-ברוך-הוא, והנה קץ בא הקץ, הולכים להרס את עמלק לגמרי, הנה הוא אורז מטלטליו ועוזב את העולם, על-פן מוציא את כל חציו על אותו אדם המגלה את אמתת מציאותו יתברך, ומעורר עליו מחלקת וקשיות וספקות, אפלו ממקרביו ותלמידיו וכו' וכו', כדי להכניעו ולשברו. וכיון שראה הסמ"ך-מ"ם, שאף שעבר על עם ישראל מה שעבר באלפים שנות גלותם — הרג ורצח בארבע מיתות בית-דין, רחמנא לצלן, עד מלחמת העולם הראשונה והשנייה וכו' וכו', ולמרות זאת לא הצליח להכניעם בשום פנים ואפן, ובכל עיר ועיר יש בתי כנסיות, מקנאות, בתי ספר, תלמודי תורה וכו' וכו', אזי מצא לעצמו עצה, להקים ראשי ערב-רב, אנשים ראשים, 'רע-בנים' גדולים, אשר הם מכשילים את המון-עם באסורי כריתות וטרפות ונבלות, ובעוונותינו הרבים, לעתים מצליח. אף, תהלה לאל, לא אלמן ישראל, וישנם יהודים חזקים באמונה. וכן מצא לעצמו עמלק עצה בעבור כל פרט ופרט — להכניסו בכח הדמיון, חלי המדמה, שאדם סובב ממרמר, וחושב שזולתו רוצה להרע לו ושמת לאידו, ועל-כן חושב תכף-ומיד איך לנקם בזולתו החפץ בכשלונו, וכך ישנם תככים וסכסוכים בין הבריות, ומסתובבים כלם ביאוש ובדפאון, ומעשה שטן הצליח.

אף הקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן, ושתל צדיקים בכל דור ודור, שהם נלחמים מלחמת עמלק, לגלות כי "לך ה' הממלכה", ומגלים ומפרסמים אותו יתברך לכל העולם כלו, מגלים כי אין

מדינות, אין חיות, אין דומם, אין כלום, אלא הכל אלקות, ולכן הבה נתחיל לשיר שירות ותשבחות לבורא יתברך, ונדבר אליו יתברך. אף, כאמור, הסמ"ך-מ"ם אינו זונח את המערכה, ועובד בכל המישורים, יש לו עור חזק, הוא מדבר ממדות, מדברי תורה וכו' וכו', וכמו שרבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן נז), כשמשנה רבנו גלה תורה, זה לעמת זה, בלעם הרשע דבר תורה, משה רבנו הלך בלבוש של צדיק — כובע ומעיל המיוחד לצדיק, גם בלעם הרשע הלך כך, כל מה שעשה משה רבנו — בלעם הרשע תקהו, ודבר גם משלום ומאהבה, וזהו שאומר התנא: "מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע", מדוע אין כתוב מה בין אברהם אבינו לבלעם הרשע? אלא רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קמ), כי את הצדיק אי אפשר להכיר אלא על-ידי תלמידיו, רואים את תלמידי בלעם, ורואים את תלמידי אברהם, תלמידי בלעם מקללים ומדברים גבול פה, גשמיות וחקריות וכו', ותלמידי אברהם מדברים רק מהקדוש-ברוך-הוא, ילדיהם — תינוקות של בית רבן מדברים ממנו יתברך, אנשים גשמיים וטף מתלמידי הצדיק האמת, מדברים רק מהמקום ברוך הוא, ולכן בין התלמידים רואים את ההפרש וכו'. אם-כן, סכס מוהרא"ש נ"י, הסמ"ך-מ"ם עובד שעות נוספות, לחטף מה שיוכל עוד ועוד בטרם יכלה, אבל לנו נתן הקדוש-ברוך-הוא מתנה — רבנו ז"ל, שהוא מתנה לכל העולם כלו, רבנו ז"ל רוצה לקרבנו אליו יתברך, שנשפח מהדמיונות, נצא מהמדמה, ונבא אל השכל.

והבהיר מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל שאמר, כי יש שלש שכליות: שכל בכת, שכל בפעל ושכל הנקנה. מה הפשט בזה? איננו תופסים, איננו קולטים, כי כח המדמה מכסה על ההבנה. מסביר רבנו ז"ל, כי לכל יהודי יש שכל בכת, כל יהודי הוא חלק אלוך ממעל, ויש בכחו להפך את כל העולם כלו בלי יוצא מן הכלל, ולגלות אותו יתברך לכלם, אבל זה עדין בכת, ותפקידו להוציא מהכח אל הפעל, הינו במקום לדמין שטיות, יתחיל האדם להשתמש עם כחו ומחו שנתן בו, ולפרסם אותו יתברך, ואז יזכה

לשכל הנקנה. אף דא עקא, שיהודי אומר: "איני חפץ בזה, איני צריך את זאת", ומזה נוצרות כל המפלגות. [ואף אחד אינו נקי מזה].

וכמו שרבינו ו"ל מביא בספורי מעשיות (מעשה מהחגה), שהיה חכם שלקח אנשים והושיבם באיזה מקום, ועשה סביבם עגול, שאף אחד לא יוכל להפנס בינותם, וכא מלך השדים ופחד מהם מאד, ואמר לחכם: "מה אתה עושה בגבולי?" והשיבו: "אין זה גבולך". אמרו מלך השדים: "אינך מפחד?" ענה החכם: "לאו". ראה מלך השדים שאינו יכול לו, בקש להפנס לעגול, וענה החכם בחיוב, והכניסו לעגול, ומשך את עצמו עד לשמים, ופתח את פיו ואמר: "אני בולע אותך, אתה לא מפחד ממני?" ענה ואמר החכם: "לא, איני מפחד ממך, אדרבה, אני יכול לעשות דבר שאתה תפחד ממני". והחל להתפלל, ונעשו רעמים, והשדים מפחדים מאד מרעמים, ומלך השדים התפחד מאד.

והבהיר מוהר"א ש נ"י מה רבינו ו"ל רוצה לרמוז בזה? אלא הקדוש ברוך הוא עזרנו, שאנו יודעים מרבינו ו"ל, כל העולם כלו אינו יודע ממנו, העלימו והסתירו את רבינו ו"ל, והבורא יתברך שמו חמל עלינו, וכמו שאומר רבינו ו"ל במעשה ז' בספורי מעשיות, מהזבוב ועפוש, שהמלך אשר הוא הצדיק, שבה הרבה שבויים, ומי הם? כל הנשמות שהיו בשאול תחתית ומתחתיו, והיו בבית הבליעה של הסמ"ך-מ"ם; הינו פי כל מי שעבר עברות הסמ"ך-מ"ם בלעו, [כמו שאומר רבינו ו"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ח'), בסוד (איוב כ, טו): "חיל בלע ויקאנו"], והצדיק נכנס בתוך בית הבליעה של הסמ"ך-מ"ם, וצריך להקיא את הנשמות שהצליח להצילם משני הסמ"ך-מ"ם. ובין כל השבויים תפס המלך אחד שהוא היפת תאר, ומה היה פיו? מה היה חנו? אלא שכל השבויים שמחו, מחמת שהוציאו אותם מבטן הסמ"ך-מ"ם, מהשואל תחתיו, והיפת תאר אמר: "הוציאוני גס-פן, אבל איני שמח, אלא כל חפצי ורצוני לעזר להוציא את כלם"; פי היה ליפת

תאר' זה כל מיני חן שבעולם, וזה היה מהאבן טובה שהיתה לו. כמו שאומרים חכמינו הקדושים על אברהם אבינו (בבא בתרא טז:), שהיתה אבן טובה תלויה על צוארו, ובזה החיה את כל העולם כלו, כי היה לו כח הדבור נפלא בצוארו, כמו אבן טובה שמושכת את כלם אליה; ובאמת מי שיש לו כחות להציל את זולתו, עליו מתפשטים כל הצרות והיסורים והמרירות, ובפרט מי שיש לו כחות להציל את כל העולם כלו; כי טבע של האדם הוא רק רע כל היום, שמשפיל את זולתו, שמח לאידו, אשר זהו נמשך מלב האבן, ומשם בא שאין אחד רוצה לעזור לשני, אדרבה, רוצה לראות רק במפלתו. ובעת שתהיה הגאלה אז יתקיימו דברי הנביא יחזקאל (פרק לו, כו): "והסירתי את לב האבן מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר". ומה ההפרש בין בשר לאבן? אלא אם נוטלים שתי חתיכות בשר ומכים זו בזו, לא נשמע קול, כי אהבה דוחקת את הבשר (בבא מציעא פד.), אך כאשר נוטלים שתי אבנים ומכים זו על זו — נשמע קול; כי כשיש ליהודי לב אבן, אינו רוצה לשמע את קול זולתו; ועל-בן הגאלה תהיה רק כאשר יהיה לכל יהודי לב בשר, שלא יפריע לו קול זולתו, ויחפץ לעזור ולסייע לאחרים.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, יש לנו כחות — שכל בכח, שיכולים להוציאם אל הפעל — שכל בפעל, ולקנות שכל הנקנה, אבל איננו זוכים לזה, כי יש לנו לב אבן. אך בין השבויים כאמור היה יפת תאר', שהיתה לו אבן טובה כשל אברהם אבינו, שהיתה תלויה על צוארו, הינו שהסביר ולמד את כלם לעזב את ההבליים והשטיות, הדמיונות והפזזים, ולשוב אליו יתברך. והסמ"ך-מ"ם אמר: "יש לי עצה גם אליהם", כי הביא עליהם מחלקת ומריבות. ומתי יכולים למחק את הסמ"ך-מ"ם, קלפת המן-עמלק, אימתי זוכים לעשות סוף וקץ לגלות? פשיהיה לנו לב בשר, הינו כשיהודים יתאחדו יחד באהבה ובאחווה, אם יהיה קמץ קטן של יהודים, בית-הכנסת אחד, שישבו בו אנשיו בצותא, ללא שום הבדלי מעמדות, ללא גזענות, ללא קנאה ושאנאה. לזאת, אנו קרובים לגאלה, כי יש לכלם השתוקקות אל הקדוש-ברוך-הוא, אבל כל

זמן שיש מחשבות להתנשא זה על זה — הגאלה מתעכבת. רבנו ז"ל אומר (ספורי-מעשיות, מעשה יג), שיש אילן, שתחתיו יכולים לשבת כל העופות והצפרים שבעולם, ואף אחד אינו מזיק לשני, וכלם שרים בצותא: הצפרים, האוזים, התרנגולים וכל מיני חיות ועופות, וזה יהיה בזמן בית-המקדש, שאז לא יהיו הבדלי מעמדות, כלם באים אל בית ה', ומשתוקקים אליו יתברך, ועתה משחרב הבית, אזי בתי-מדרשות ובתי-כנסיות אלו בתי-מקדש מעט, ולא זכינו עדין לבנין בית-המקדש, כי אין אחדות. וקרא מוהרא"ש נ"י קריאה נרגשת ואמר: הבה נבנה בית-הכנסת, שיכולים לישוב שם כל עם ישראל על כל שכבותיו: תימנים עם מרוקאים, יפים עם פולנים, תוניסאים עם פרסים, אשכנזים עם ספרדים וכו', כלנו בני הקדוש-ברוך-הוא, כלנו בני אב אחד. אף, לדאכוננו הרב, נתקיים: "ויבא השטן", בא הסמ"ך-מ"ם באמצע, ומכניס דמיונות, ומתנהגות הבריות בלב אבן לזולתן, עד שאין מוציאים מהפח אל הפעל את השכל הישר, ואין משיגים שכל נקנה.

וספר מוהרא"ש נ"י, כשרבנו ז"ל בא לארץ ישראל, ואמר שהולך לכבשה, אמר הסמ"ך-מ"ם שהולך ומהפך את כל העולם העקר שלא יבוא רבנו ז"ל לשם, אבל לא הועיל לו; ותכף כשהחל רבנו ז"ל לצעד פסיעותיו הראשונות לארץ ישראל, החלה מלחמת גפוליאון, שהלך לכבש את כל העולם, ורבנו ז"ל נסע אז לארץ ישראל, והגיע ארצה. ובא אז ערבי אחד, ונשקו וחבבו, אהבו ואהדו וברח והלך, וחזר עם ספין בידו, ורצה להרג את רבנו ז"ל ולרצחו נפש, ואנשים לא הבינו מה ארע פה, אף רבנו ז"ל ידע היטב את אשר קורה, כי אותו ערבי היה שרו של ישמעאל, שרצה לעקר את רבנו ז"ל, ואמר רבנו ז"ל, שפחד מהשנאה של הסמ"ך-מ"ם יותר מאהבתו, כי כשאחד בא בשנאה גלויה, יודעים לברח ממנו, אף כשאחד בא בשנאה מסתרת, אזי אין יודעים להזהר ממנו, ולכן חשש רבנו ז"ל מאהבת הישמעאלי יותר משנאתו.

כמו-כן, אמר מוהרא"ש נ"י, הנה אנו רוצים לבנות בית-

הפנסת, שיתפלו בו כל עם ישראל, וכן נעשה בקומה אחת אולם לחתנות, אשר נחתן שם את ילדינו, ילדים קדושים וטהורים, אשר ברגע שיוצאים לאויר העולם כבר שרים אתם: "ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין", ומלמדים אותם מגיל פשוט שהכל לכל אלקות גמור הוא, והקדוש ברוך הוא מלא כל העולם כלו, וכך גדלים הילדים, בשמעם רק הקדוש ברוך הוא כל היום, רק אלקות, ועולים מפתה לכתה עד שנעשים בני מצוה, ושומעים שוב שהכל זה אלקות ואלקות זה הכל, "זנחו והשליכו את השטיות והמדות רעות אחר גוכם, אל תגעו זה בזה לרעה, רק כל רצונכם יהיה לעזר זה לזה", וכן הבנות מקבלות אותו חנוך מגיל צעיר. ובצעירותם מובילים את הילדים לחפה כשהם קדושים וטהורים. וכי יכול הסמ"ך-מ"ם לעמד מנגד ולשתק, בראותו את כל זאת?! הלא יעשה כל התחבולות שבעולם לזרע הרס וחרבן, העקר שלא יבנה בית הפנסת הזה ובנין קדוש זה.

ובכן, סכס מוהרא"ש נ"י, נשנן שוב ושוב את הדברים, התחילו לצאת מהדמיונות, אשר זהו הסמ"ך-מ"ם — היצר הרע בעצמו, ויעשה כל אחד בדרך הבית, ויתחיל בביתו, מה הסבה שישנן מריבות בין בני הזוג?! הלא מתחלה היתה ביניהם הבנה הדרדית וכו' וכו', ומדוע לפתע פתאם נעשו שונאים ורבים זה עם זה?! מה קרה שמדברים זה לזה בלשון מגנה חלילה?! אין זאת אלא מחמת כח המדמה; כי כל אחד יש לו כח אלקי הנמצא אצלו בכח, ואם יוציאו לפעל, אזי יכול לזכות לענינים נשגבים מאד, ולשכל הנקנה. כשאיש ואשה חיים ביחד באהבה ובאחדות, יצליחו בהצלחה כל תתאר, יבנו בית נפלא מאד. כי כמה קילוגרם יכול בן-אדם אחד לשאת על גבו, או להגביה בידיו? עשרה קילו, עשרים קילו שלשים מקסימום, באים שנים — איש ואשה ומגביהים יחד את המשא, אזי הצליחו להרים אפלו מאה קילו; הינו כל אחד לעצמו — זהו כשלוין חרוץ, אף כשחיים בהבנה הדרדית, עוזרים זה לזה, ויצא השכל מהכח אל הפעל, אזי באים אל שכל הנקנה, וזוכים לדברים הרבה. כשאשה נותנת אמון בבעלה

ומחזקת ומעודדת אותו, אזי קונים דרגות רבות ומצליחים מאד, וכן להפך, כשהאיש מחזק את האשה, אזי ההצלחה מאירה פנים, וזוכים לעשירות גדולה ולשגשוג ופריחה בכל המובנים. אבל עליהם להזהר מאד, שלא יכנס ביניהם הסמ"ך-מ"ם, כי כשהוא רואה בית נפלא כזה, שלום-בית מופתי ואמתי, אזי לוטש עיניו, ובא הנחש הזה אל האשה ומכניס בה דמיונות: "ראי בעלך נעדר מהבית, שמא הולך לזאן ולזאן ועושה כף וכף", ומחדיר בה הרהורי שוא על התנהגות בן זוגה, והיא בונה בנינים על יסוד הדמיון, ויש לה כבר הוכחות דמיוניות, עד שנכנסת בה שנאה עמקה כלפי בעלה... והדבר נעשה הדדי, אשר בכך הבעל בונה לעצמו דמיונות: "מדוע ולמה האשה מתבוננת בי באפן הזה, הנה גם היא אינה משלמת, ומאבדת כספים, וגורמת להפסדים", ועובר מדמיון לדמיון, ונעשה לב שניהם לב אכן, עד שהשלום והאהבה שהיו, מפנים מקומם לקנאה ושנאה ופרודים, והכל החל מחמת כח המדמה. ומה גם כששניהם מדמינים דמיונות על זולתם: "למה ההוא אינו מתייף אלי, אינו מתייחס אלי וכו', מעלים עיניו ממני, אינו אומר שלום, בקר טוב", ועוד כהנה וכהנה לרב, טענות שונות ומשונות. וכי תארתם לעצמכם פעם, אמר מוהרא"ש נ"י, מה עובר על הזולת?! [נהלא אין יום שלא אשמע צרות ישראל, רחמנא לצלן, רק היום שמעתי צרות נוראות, השם ישמר, פלוני בא אלי בבכייה שבנו חולה במחלה ממארת, וצריכים לכרות את ידו, ואחר ככה לפני שנסתבף בחובות עצומים, והנושים מתדפקים והגיעו מים עד נפש, ושלישי — אשתו חשה ברע וכו', וכו', רחמנא לישזבן]. ועל-כן בודאי לא היה לפלוני מצב-רוח לומר שלום, לחיף, להסביר פנים, אף לא מחמת שהוא בכעס עליכם, או יש לו שנאה כלפיכם, חלילה, אלא עקב הצרות המסכבות אותו. ותחת לדונו לכף זכות, אזי בניתם בכח המדמה בנין שלם; הלא תדעו כי כל הדמיונות הללו באים מהמן-עמלק, המכניס ספקות באדם, ובאה הצדקת אסתר, ואמרה למרדכי (אסתר ד, טז): "לך כנס את כל היהודים; הינו עקר העצה להנצל מהדמיונות, עקר סוד ההצלחה לצאת

מהמן-עמלק — על-ידי האחדות, התאספות בצותא תדא, היא הפתרון להפיל את המן הרשע, אך אם אין אחדות, ישנה התגברות המן.

ואמר מוֹהֲרָא"ש נ"י: מה אנו רוצים? מהי כל השתוקקותנו? לבנות בית-הכנסת, שכל עם ישראל יתאחדו בו יחד, ויתקיים מה שהבטחתי, שנעשה שמחות בקר, צהרים וערב. אך וכי הסמ"ך-מ"ם יניח לזה? בודאי שלא. והביא עמו את הישמעאלי — ערבי רשע, וגנב מאתי כסף רב, והכל כדי לשברנו... אך עלינו להתחזק בעזות הקדשה, ומשכל בכח נעשה שכל בפעל, ומשכל בפעל נעשה שכל הנקנה, שידע האדם שכל העסקים והשטיות נשארים בזה העולם, והנשמה עולה אל-על, איש ואשה רבים — אזי מסלקים את השכינה מביניהם, והורגים בזה את הילדים; בא הצדיק ופוקח את העינים וזועק: תקנו שכל הנקנה, לא שכל בכח ולא בפעל, אלא שכל שאפשר לקנותו — לידע שכל הכסף והזהב לא ילנו אתכם לנצח, העקר הוא מצוות ומעשים טובים אשר לא יעזבו אתכם לעולמי-עד, לידע פי עקר החכמה — לבנות בית, לעשות שלום-בית, פי להחריב בגן — אין זה קשה, אך לבנות ולשמר בית של שלום, של קדשה וטהרה — זו החכמה הגדולה ביותר. וזאת מלמד הצדיק — כיצד להשיג שכל הנקנה, ולזכות לאהבה ולאחדות. הצדיק מלמד למצא זכות בכל אחד, לא לדמן שההוא במריבות ובסכסוך עמי, אלא להפך בזכותו, שבודאי עבר עליו מה שעבר, ועל-כן הבה אני אקדים בשלומי, ולא אעיר הערות על זולתי, לא אסתפל בעין-רעה על הבריות, אתחיל להסתפל בעין טובה; פי כל הרע בא מלב האבן. ואומר רבנו ז"ל, כשאדם שמח תמיד, משמח את עצמו ואת אחרים, אזי שובר את לב האבן וזוכה ללב בשר, ומתחיל לחשב על הזולת, איך יוכל להרחיב קהלה קדושה כזו, שיצטרפו עוד יהודים, ויהיו כלם משפחה אחת גדולה, כלם מחתנים, ואוי לה למשפחה שרבים בניה; על-כן, הבה נעקר את השנאה מאתנו אחת ולתמיד, שכל פלה נהויתה מחמת כח המדמה, ואם לא יהיה כך — הרי לא פעלנו כלום! אם אין חיים

יחד באחדות אחת, לשם מה באנו לכאן? ! לשם מה יצאנו חוץ לישוב, אם לא להשיג שכל הנקנה, הינו שבשכל בכח ובפעל שיש לנו, להתחיל לחשב: "מה אני קונה כאן? שיהיה חנוף מופתי בעבור ילדי! חנוף כזה שבעירות הגדולות לא יהיה לי..."

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, ראו למסר נפשכם על אהבה, אחוה ורעות. ורבנו ז"ל קדם שנסתלק מזה העולם אמר: "אם תחזיקו עצמכם ביחד, תמשיכו אותי אצלכם". אם איז אחדות — מאבדים את רבנו ז"ל, חס ושלום; וכמו שאמר האר"י הקדוש לתלמידיו: "אם תהיה ביניכם אחדות — אמשיך לגלות לכם סודות התורה, ולא — תאבדו אותי". ואמר ר' חיים ויטאל — תלמידו: "הייתי חסיד שוטה, לא האמנתי לרבי, ואבדתי". על-כן, התריע מוהרא"ש נ"י, מדוע נגיע למצב כזה? ! הגיע הזמן שנתחיל לחשב על התכלית שלשמה באנו לזה העולם, וכי יש לנו משג מהו צדיק? ! הלא אדם הפחות והירוד, צריך לחיות אף שנים עד שיתקן מעשיו, אדם צריך ללמד תורה שידע מה פגם, וכשמתחיל ללמד, רואה במה פגם ועבר על כריתות ומיתות בית-דין, רחמנא לצלן, ועשה כל מיני כליוף בזה העולם, אשר חייב על זה ארבע מיתות: סקילה, שרפה, הרג וחרק; אבל יש לידע, כי אין שום יאוש בעולם כלל. ואמר רבנו ז"ל (ת"י-מוהר"ן, סימן תמוז), אם יהודי מקרב יהודי אחר, וגורם שגם הוא ישוב בתשובה — הקדוש-ברוך-הוא מוחל על כל עוונותיו. הרי יש לנו תשובה הכי קלה — לגלות לעוד יהודי, שכל העולם כלו זהו דמיון אחד גדול, כדגמת הבורסה, שאנשים רצים אצים, ועד שאינם מקבלים זעזוע, אינם מגיעים לשכל הזה.

אנא פקחו את העינים, בפה מוהרא"ש נ"י, ראו לחזר אל הקדוש-ברוך-הוא, על אדם להגיע למדרגה כזו, שאינו רוצה שום דבר, הוא בטל ומבטל לגמרי אליו יתברך. הבה נחזיר עוד יהודים אליו יתברך! הבה נבנה בית-הכנסת כזה שכלם יכנסו בו, וישירו שירות ותשבחות לבורא יתברך שמו! הבה נבנה אולם שמחות

כֹּה, לְמַעַן נַחֲתֵן יְלָדֵינוּ בְּנֶקֶל מְאֹד, מִבְּלִי שֶׁהַהוֹרִים יִצְטָרְכוּ לְטַל
 אֶת הַמַּעֲמָסָה הַכֹּסֶפֶית עַל שַׁכְמָם. וְנִשְׁתַּדֵּל שֶׁתִּשְׁרֶה אֲצִלְנוּ אַחְדוֹת
 וְאַהֲבָה, אֲשֶׁר אִזּוּ יִהְיֶה הַמְּקוֹם כַּח הַמוֹשֵׁף, וְכֹלֵם יִנְהַרוּ לְכָאן,
 וְיַעֲתִיקוּ מִשַּׁכְנָם פַּה קָבַע. הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹר, שֶׁהַדְּבוּרִים הִלְלוּ
 יִכְנָסוּ בְּלִבְכֶם, וְיִהְיֶה לְכֶם לֵב בְּשֵׁר, וְתִתְחִילוּ לַחֲשֹׁב כִּיִּצַד יְכוּלִים
 לַעֲזֹר זֶה לְזֶה, וְלִהְיֶה וְלִהְשָׁמֵר לֹא לְגֵרָם רַע לְאַחַר, כִּי כָּל דְּבַר
 שֶׁקּוֹרָה בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ בּוֹ חֶשְׁבוֹן, וְאָדָם צָרִיף לְשֵׁלֶם מְחִיר כְּבֹד
 מְאֹד עַל כָּל עוֹל שְׁעוֹשֶׂה לְזוּלָתוֹ. הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹר שֶׁתִּזְכּוּ
 לְגַלוֹת אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, וּמַחֲשַׁבְתְּכֶם תִּתְחִיל לַחֲשֹׁב רַק
 מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ וְלֹא מִשְׁטִיּוֹת. תִּצְאוּ מִכַּח הַמְּדַמָּה, וְתִתְחִילוּ מִהַבִּית
 — לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם-בֵּית, שְׁלֹא יִגְדְּלוּ הַיְלָדִים בְּעֲלֵי מוֹמִים בְּנִפְשָׁם
 וּבְרוּחָם, הֲלֹא כָּל הַדְּמִיוֹנוֹת בָּאִים מִכַּח הַמְּדַמָּה, עֲשׂוּ בְּרִגַע זֶה
 שְׁלוֹם, וְתִחַשְׁבוּ רַק מִהַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, וְתִשְׁתִּיתוּ אֶת הַבֵּית עַל
 אֲדָנָיו יִתְבָּרֵךְ, תִּבְנוּ אֶת הַיְלָדִים, וְאַל תִּשְׁפִּילוּ אוֹתָם, וְכֵן תִּתְּנוּ יָד
 וְעֲזֹר לְמַלְמָדִים, וְתִסְיְעוּ לְמוֹרוֹת, וְתִצְאוּ מִהַכַּעַס וְהַעֲצָבִים, כִּי הַכַּעַס
 וְהַמְּרִיבוֹת מְעִידִים שְׁעָדִין אֶתֶם בְּעֲלֵי מוֹמִים, עֲזְבוּ אֶת הַקְּנֵאוֹת
 וְהַשְּׂנְאוֹת, וְתִתְחִילוּ לְהִטּוֹת שַׁכְּם זֶה לְזֶה, תִּשְׁמְחוּ זֶה אֶת זֶה, תִּתְקַרְבוּ
 יְהוּדִים לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְכִשְׁתִּלְכוּ בְּאִפְּן הַזֶּה, אֲנִי מִבְּטִיחְכֶם
 שֶׁתִּזְכּוּ לְשַׁפַּע גְּשָׁמֵי וְרוּחֵנִי.

וּבַעֲבוּר זֶה, סִיִּים מוֹהֲרָא"ש נ"י, רָצָה הַסֵּמ"ך-מ"ם לְתַפְשָׁנִי
 בְּתוֹךְ שָׁקוּ, לְמַעַן לֹא אֶפְרָסֶם אֶת לְמוֹדֵיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל.
 אֵךְ לֹא אֶתֵּן לוֹ לְהַגִּיעַ לְיוֹם הַזֶּה, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאַחֲרֶיהָ — אֶקְרַב
 יְהוּדִים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְאַמְלֵא אֶת כָּל הָעוֹלָם אֱלָקוֹת. וּמִי שְׂרוּצָה
 לַעֲזֹר — אֲשֶׁרְיוּ וְאֲשֶׁרֵי חִלְקוֹ! וּמִי שְׂרוּצָה לְהַפְרִיעַ — לֹא יַעֲלֶה
 בְּיָדוֹ! הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹרְנוּ, שְׂנוֹזְפָה הַשְּׁבֶת הַזֶּה — שְׁבֶת זְכוּר,
 לְמַחֲוֹת אֶת עֲמֶלֶק לְגַמְרֵי. אֵךְ צְרִיכִים לְזֶה תְּנָאֵי אֶחָד: "אַחְדוֹת",
 אִם יִהְיֶה כָּלֶם מוֹכְנִים לַעֲזֹר לְבְרִיּוֹת — נִזְכָּה לְכְרוֹתוֹ כְּלִיל, וְיִהְיֶה
 לְכֶם שַׁפַּע בְּרַכָּה וְהַצְּלָחָה עִם כָּל הַיְלָדִים, וְנִזְכָּה לְרְאוֹת אֶת הַשְּׂכִינָה
 הַקְּדוֹשָׁה.

ליצנות

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד טַמְאָה בְּעוֹלָם כְּמִדַּת הַלִּיצְנוּת, וּמַהֵי לִיצְנוּת? כְּתוּב בַּתְּקוּנִים (תְּקוּן כ"א): שְׂחוּק הַכְּסִיל. שׂוֹאֲלִים אֶת הַכְּסִיל: מִמֵּי אַתָּה צוֹחֵק? וְעוֹנֶה: "אֲנִי רוֹאֶה אֶת הַבֶּן הַזֶּה מְקִיָּם מִצְוֹת, מִתְּפַלֵּל, לוֹמֵד בְּהִתְמַדָּה, אוֹ אֶת הַבַּת הַזֹּאת שֶׁהִיָּתָה מִתְּלוֹצְצֵת מֵהַכֵּל, וּלְפַתֵּעַ הַפֶּכֶה לְרִצְיֹנִית, וְלוֹקַחַת כָּל דְּבָר לִלְב, וּמִתְחִילָה לְחַשֵּׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, יֵשׁ תְּהִלִּים בְּתִיקָה, וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲנִי שׂוֹחֵק מִזֶּה". וְזוֹ נִקְרְאת לִיצְנוּת.

וְהֵבִיא מוהרא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן כ"א): מַה הַשֶּׁמֶן הַזֶּה כּוֹס מְלֵא אֵינוֹ מְזוּרְגָה, כִּי דְבָרֵי תוֹרָה אֵינָם מְזוּרְגִים בְּדְבָרֵי לִיצְנוּת. שֶׁמֶן אֵינוֹ מִתְעַרֵּב עִם שׁוּם מִשְׁקָה בְּעוֹלָם, הַשֶּׁמֶן צָרָף תְּמִיד, וְנִשְׁאָר שֶׁמֶן זֵית זָךְ, לְעַמְתּוֹ שְׂאֵר הַמְשָׁקִים: יֵין, מַיִם, מֵיִצִּים לְמִינֵיהֶם, מִתְעַרְבִים זֶה בְּזֶה, כִּי אֵין הַתוֹרָה מִתְעַרְבֶת בְּלִיצְנוּת, הֵיכָן שֵׁישׁ לִיצְנוּת, אֵין שָׁם יִרְאֵת שְׁמִים, אִם אָדָם עוֹשֶׂה לִיצְנוּת מֵאָדָם אַחֵר, סִימָן שְׂאֵין אֲצִלוֹ יִרְאֵת שְׁמִים, וְכִבֵּר לֹא יִלְמַד תוֹרָה, לֹא יִחַשֵׁב מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לֹא יִקְבֵּל שׁוּם דְּבָר שֶׁבִקְדָשָׁה, כִּי הַתוֹרָה וְיִרְאֵת ה' אֵינָן מִתְעַרְבוֹת בְּלִיצְנוּת. מִמְשִׁיף הַמְדַרְשׁ וְאוֹמֵר: מַה הַשֶּׁמֶן הַזֶּה כּוֹס מְלֵא, נִפְלֵה לְתוֹכוֹ טֶפֶה שֶׁל מַיִם, וְיִצְאָה כְּנֶגְדּוֹ טֶפֶה שֶׁל שֶׁמֶן. כִּי אִם נִכְנַס דְּבָר תוֹרָה לִלְב יִצְאָ כְּנֶגְדּוֹ דְּבָר שֶׁל לִיצְנוּת. אִם אָדָם מִכְּנִיס בְּלִבּוֹ טֶפֶה שֶׁל יִרְאֵת שְׁמִים, טֶפֶה שֶׁל דְּבָרֵי תוֹרָה, יִצְאָה מִלְּבּוֹ טֶפֶה שֶׁל לִיצְנוּת, יִכְנִיס עוֹד טֶפֶה שֶׁל תוֹרָה וְיִרְאֵת שְׁמִים, תִּצְאָ מִמֶּנּוּ עוֹד טֶפֶה שֶׁל לִיצְנוּת. אֲבָל אִם נִכְנַס לִלְב דְּבָר שֶׁל לִיצְנוּת, מִתְחִיל לְהִתְלוֹצֵץ מִזֶּה אוֹ מִזֶּה, כִּי יוֹצֵאת כְּנֶגְדּוֹ טֶפֶה שֶׁל תוֹרָה וְיִרְאֵת שְׁמִים. לְזוֹאת צָרִיף לְעַקֵּר אֶת הַלִּיצְנוּת מֵאֲתָנוּ.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י: אֲצִל מוהרנ"ת ו"ל הִיָּתָה הַלִּיצְנוּת עֲבָרָה הַכִּי גְדוֹלָה, וְכִי אָמַר מוהרנ"ת ו"ל, שְׁעַקֵּר פֶּתַח הַטַּמְאָה זֶה לִיצְנוּת.

ורואים בחוש, ילד הלועג לזולתו, אף פעם לא יקבל תורה ויראת שמים. ולהפוך — ילד שיש בו תורה ויראת שמים, אף פעם לא יבזו לרעהו. כי אם חוזרים אל הקדוש-ברוך-הוא, ונעשים רציניים, נפסקת הליצנות, ואז קונים לעצמם יראת שמים שלמה, ויכולים ללמד הרבה תורה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שר' נחמן טולטשינער ז"ל, תלמיד מוהרנ"ת ז"ל, הנה תום מאב, ובמים ההם לא היו ישיבות ובתי ספר, ושאר מוסדות חנוף לשלח אליהם את הילדים ללמד, אלא התאספו מספר ילדים מכמה משפחות ושכרו מלמד שילמדם תורה, ומי שהיה לו אב, שכר בעבורו אביו מלמד, ומי שהיה תום, הסתובב ברחובות, לא הנה מי שישכר בעבורו מלמד. והנה סובב בטל ומבלה את זמנו היקר.

ר' נחמן טולטשינער הנה תום, אף אחד לא דאג לו, הוא גדל אצל דודו, אבל היות שדוד איננו תחליף לאבא, על-כן לא שכר בעבורו מלמד, והסתובב בטל ליד הנהר, וראה שם שואבי מים, המביאים מים לפתים, ומקבלים פרוטות ועומות בעבור זה, והחל לעשות כמוהם, ונעשה ילד שואב מים, אף הנה עם הארץ גדול. פעם בא מוהרנ"ת ז"ל לכפר שגר דודו של ר' נחמן, והתאכסן אצלו לשבת, הדוד כבד מאד את מוהרנ"ת ז"ל, ואמר לנער: "תקח את הסדור והטלית והמשקפים ותוליך אחר האיש", ונעשה הנער כפי שנתבקש, וכן שמש את מוהרנ"ת ז"ל בבית-הכנסת. אנשי בית-הכנסת שמחו מאד לקראת בואו של מוהרנ"ת ז"ל, וכבדוהו לומר דרשה מדברי רבנו ז"ל. והחל מוהרנ"ת ז"ל לדבר דבורים מהתכלית, איך שכל העולם כלו כלום, העקר לעשות חסד, מצוות, ללמד תורה. והנער נחמן, שהיה בור ועם הארץ, לא הבין כלום ממה שמוהרנ"ת ז"ל דבר, לא ידע אפלו מאמר חז"ל אחד. אבל דבור אחד שבה את לבו, שהרי הסתובב בין שואבי המים, וראה איך מתתרים זה עם זה, ועל כל כלי מים שמביאים מקבלים עוד כמה פרוטות ועומות, ואחר-כך סופרים את הכסף, ונעשה כך גם

הוא, והנה הוא שומע פתגם ממוהרנ"ת ז"ל: "העולם הזה אי אפשר להשיג, אבל תורה ותפלה אפשר להשיג", וגמלה בלבו החלטה: "אני עוזב הכל והולך אחר אדם זה".

והחל לשמש את מוהרנ"ת ז"ל היכן שהלך, והיה מבאי ביתו, ובתחלה אמר לו מוהרנ"ת ז"ל, שילמד למודים קלים: חמש, אגדות חז"ל שבספר "עין יעקב", ומה שלא הבין — הסביר לו, ושמע ר' נחמן את דבריו וצית להם, והרגיל עצמו בלמודים אלו, והמשיך הלאה בלמוד גמרא, עד שנעשה תלמיד חכם וצדיק גדול.

ומאינך, היה בין אנשי שלומנו צדיק גדול, שהיה לו חסרון אחד: היה אוהב להתבדח ולהתלוצץ, מלבד דבורי יראת שמים שנהג להשמיע ברבים. ור' נחמן טולטשינער שגדל מכבר, ובעצמו נעשה צדיק, החל לילך גם אל הצדיק ההוא. פעם אחת אמר לו מוהרנ"ת ז"ל: "לומר לך שלא תלך לשם — איני יכול, כי יש לאדם בחירה, ואיני יכול למנע אותך, אבל דבר אחד אני יכול לומר לך: אם אתה הולך אליו — אל תבא אליו". ומאז פסק ר' נחמן טולטשינער לילך אל הצדיק הליצן ההוא. והבין ממוהרנ"ת ז"ל, שהליצנות עוקרת לבסוף את האדם לגמרי לגמרי ממנו יתברך. אדם יכול להיות צדיק גדול, אבל ברגע שמתחיל להתלוצץ ולהתבדח ומוציא מאנשים יראת שמים, יש לברח ממנו, כי בודאי יקרר אותך.

וספר עוד מוהרא"ש נ"י, אשר להרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, היתה חברותא [אדם שלמד עמו תורה בצותא] למדן גדול, אבל היה בעל חסרון — שהתלוצץ תמיד, ואמר לו הרב הקדוש רבי לוי יצחק זי"ע: "תפסיק להתלוצץ כי סופך יהא מר מאד". פעם למדו איזה תוספות קשה במסכת בבא בתרא, והיה וכוח ביניהם, הרבי מברדיטשוב זי"ע אמר שהפשט כף, והחברותא אמר שהפשט כף. אמר הרבי מברדיטשוב זי"ע: "אביא לך ראיה משמים שהפשט כמוני". והלה שהיה רגיל בלצנות, הפליט מפיו: "גם בשמים יכולים לטעות". ענה לו הרבי: "תראה להיכן הגעת עם הליצנות שלך". והוא התעורר כל-כף בתשובה, שקבל על

עצמו בשבועה לא לומר בדיחות וליצנות, ומאחר שהכריח עצמו להתאפק מליצנות, נחלה, וכחש בשרו עד שהיה שלד עצמות בלבד, כי כל פעם רצה מאד לומר ליצנות אך התאפק מחמת השבועה, וכשאלוהו: "מה אתם כל-כך רזים?" ענה: "אם אתיר את שבועתי, ואתחיל לומר ליצנות — אתמלא בכשר, אבל קבלתי על עצמי לא לומר ליצנות".

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר הליצנות מורידה את האדם לשאול תחתית ומתחתיו, ועל-כן יש לעקרה ולשרשה, ולרחק ממנה כמטחוי קשת. ואמר בזו הלשון: "הכלל הזה תקחו בידכם — דבר רבנו ז"ל איננו מתערב עם ליצנות, ליצנות ורבנו ז"ל הם שני הפכים, כי אצל רבנו ז"ל העקר הוא תמימות ופשיטות".

וספר מוהרא"ש נ"י, כשהוא נתקרב אל רבנו ז"ל, היה אז מנין מצמצם של אנשים, אבל היו כל-כך תמימים, ודברו כל הזמן רק מרבנו ז"ל, עד שממש חש שרואה את רבנו ז"ל בבית-הכנסת, עומד לצדו, ושכח היכן הוא מרב הכללות בו ז"ל, כי לא היה דבור אחר רק רבנו ז"ל. וזה היה פלא, בית-הכנסת קטן בקומה השלישית בקשי היה מנין, וכלם מדברים רק מרבנו ז"ל. עד שבא ליצן אחד, דב אחד מארץ ישראל והחל להתלוצץ מזה ומזה ומזה, על כל אחד התבדח באפן אחר, וכל רוח התמימות פגה, עד שלבסוף כל המנין התפרק לגמרי. ומוהרא"ש נ"י ספר, שהיה עד להתממשות מאמר חז"ל: ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות, כי ראה במו עיניו מה נוראה הליצנות.

ולכן, סיים מוהרא"ש נ"י, תראו בד' אמותינו להיות רציניים תמיד, וכמו שכתוב (דברים יח, ג): "תמים תהיה עם ה' אלהיך", אומר רש"י: התהלך אחריו בתמימות, ואל תחקר אחר העתידות. בד' אמותינו אין שום דבר אחר חוץ מהקדוש-ברוך-הוא, אין מקום לליצנות אצלנו, ורק מהשם יתברך מדברים, אצלנו אין כלום — רק הצדיק, ורק מהצדיק מדברים, ומי שאינו רוצה לשמע, אף אחד אינו מכריחו, ויכול לילך לחיים ולשלום.

למוד זכות

מוהרא"ש נ"י אמר, שהענין של למוד זכות הוא למוד עמק עמק מי ימצאנו, ואיננו בא בנקל לאדם, כי בדרך כלל טבע הבריות, שתמיד מלמדים חוב על הזולת, אף רבנו ז"ל הזהירנו מאד לדון את כל אחד לכף זכות (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רפב). וכשדנים את הזולת לכף זכות, אז יכולים להחזירו בתשובה, כי הלמוד זכות פותח את כל הפתחים לאדם, ומראים לו בזה דרך, איך גם הוא יכול לחזור להקדוש-ברוך-הוא, לא-כן אם מלמדים על האדם חוב, אזי סוגרים בעדו את כל הדלתות, נועלים בפניו את כל השערים, ואיננו יכול לשוב בתשובה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפך צריך להיות גם בביתו של אדם, שתמיד ילמד האיש זכות על אשתו, והאשה תלמד זכות על בעלה, וכך יהיו המאשרים ביותר בחיים. וזו כונת מאמרם ז"ל (סוטה יז.) איש ואשה זכו — שכניה ביניהם, לא זכו — אש אוכלתן; הינו מה הלשון 'זכו'? אלא יש לומר, שהיא בחינת 'זכות', אם האיש תמיד מוצא זכות על אשתו, אפלו שעשתה איזה עול או גרמה איזה הפסד, תמיד יחפף בזכותה, וכן האשה תמיד תהא מלמדת זכות על בעלה, אף שהפסיד או עשה איזו טעות, אז השכינה שרויה ביניהם, כי אין הקדוש-ברוך-הוא שורה רק במקום שיש למוד זכות זה על זה. לא 'זכו' — הינו אם אינם הולכים בדרך זו — ללמד 'זכות' האחד על זולתו, אזי אש אוכלתן, אש המחלקת מכלה אותם לגמרי, רחמנא לצלן, וכל הצרות והיסורים, המרירות והמריבות שקורים בביתו של אדם הם רק כשאינ הבית משתת על מדת למוד זכות, שאין מהפכים בזכות הזולת, כי אם היו מלמדים זכות זה על זה, אזי לא היו מריבות אף פעם. לזאת צריך להרגיל עצמו תמיד ללמד זכות בבית — הן האיש על אשתו, והן האשה על בעלה,

ואם ילכו בדרך זו, יצליחו מאד בחיי נשואיהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אם היו בני-אדם הולכים בדרך זו שלמדנו רבנו ז"ל, הדרך הנוראה והנפלאה הזו של "למוד זכות", מזמן יכולים היינו להגאל; כי עקר הגלות הוא רק מחמת המחלקת והמריבות והאי הבנות שיש בין בני-אדם, וכך זה מחמת שאין מהפכים בזכות הבריות, כל אחד מחפש רק חוב אצל הזולת, וזה הורס את חיי החברה, וגורם פרוידים בין נשמות ישראל, רחמנא לישזבן. ולכן החוב מנח על כל גדולי ישראל, מנהיגי עם ישראל, להחזיר בעם את המעלה הנוראה של "למוד זכות". בודאי אין הפונה ללמד זכות על רשעות הרשעים, כי בפרוש גלה לנו רבנו ז"ל (ספר המדות, אות הרחקת רשעים, סימן ו'): מי שמלמד זכות על רשע, גם הוא נקרא רשע; כי העקר מה שצריכים הוא ללמד זכות על כל בר ישראל, שיש בכחו לחזור בתשובה אליו ותברך, אבל לא לומר על רשעות האדם שהיא הוגנת ולהכשירה, אלא צריכים לפרסם את רשעות הרשעים ולגנותה, ואם אדם הולך נגד הקדוש-ברוך-הוא ונגד התורה, רחמנא לצלן, יש להתרחק ממנו בתכלית הרחוק, וכמו שאמר רבנו ז"ל (שם, סימן ב'): הרחק מרשעים כדי שלא תתפס בענשם; ולכן הענין הזה של "למוד זכות", הוא עמק עמק מי ימצאנו, יש ללמד זכות על כל בר ישראל, אבל ברשעות וברע שבו אסור להודות, אלא להתנגד ולמחות, ואז דיקא יכולים לקרבו גם-כן אליו ותברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שביותר צריכים אנשי שלומנו היקרים ללכת בדרכי רבנו ז"ל, המובאים בלקוטי-מוהר"ן (חלק א', סימן רפב), שאדם צריך לדון את עצמו לכף זכות, וכן את זולתו לכף זכות, ודבר זה סובב ביותר על אנשי שלומנו בעצמם; כי רואים במציאות, שידונו את כל אחד לכף זכות אבל לא את אנשי שלומנו, וזהו העול הגדול ביותר, ומורה שמזלזלים בדברי רבנו ז"ל, כי אם הזהירנו רבנו ז"ל כל-כף על ענין של למוד זכות על זולתו, למה לא יהיה שלום ואהבה בין אנשי שלומנו? ואף שאינו מחזיק

כדעתי, מדוע לא נלמד זכות עליו?! הלא בפרוש גלה לנו רבנו ז"ל שצריכים לדון את כל אדם לכף זכות, ולמה לא נתחיל אצלנו?!

וספר מוהרא"ש נ"י, שבאומן היה עובד השם גדול מאד, בשם ר' געצי ז"ל, שהיתה דרכו להתפלל בקולי קולות, והיו הרבה מאנשי שלומנו שלא היו יכולים לסבל זאת, אזי רדפו אותו מאד ובזוהו. ופעם אחת כשנתעוררה עליו מחלקת, עלה על הבמה והכה באגרופו והכריז לפני כל אנשי שלומנו: "רבנו ז"ל הזהירנו לדון את כל אחד לכף זכות, רק לא את ברסלבר חסיד"?! ... כאומר את כלם צריכים לדון לכף זכות, ומדוע לא נתחיל עם אנשי שלומנו?! והאריך בשיחה זו מדוע תהינה מחלוקות ומריבות בין אנשי שלומנו, למה צריכים להשפיל זה את זה ולרחק האחד את זולתו?! הלא אנשים אחים אנו, ומקבלים מרבי אחד. ועשה אז התעוררות גדולה בין אנשי שלומנו, שישלימו ביניהם, ויגנו את המתחלקת; אשרי מי שקונה לעצמו את המדה היקרה הזו של "למוד זכות" על כל אחד מאנשי שלומנו בפרט ועל כל בר ישראל בכלל.

"להיות בשמחה"

מוהרא"ש נ"י הפליג במעלת השמחה ואמר: משנכנס אדם מרבים בשמחה (מעניית כט.), פרושו צדיקים, "משנכנס אדם מרבין" את מי? את השכינה! על ידי מה? — "בשמחה", על ידי השמחה מגדילים את השראת השכינה. כי מהי השמחה? השכינה, מהי השכינה? השמחה, כמו שכתוב: "עו וחדנה במקומו" (דברי הימים א טז, כז). מאין יודע אדם, שהקדוש ברוך הוא שורה אצלו? אולי הוא טועה, אולי הוא חי בדמיון? הסימן לזה — שמחה. אם אדם תמיד

שִׁמְח וּמְשַׁמַּח אַחֲרֵי, בְּסִימָן הוּא שֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה אֶצְלוֹ, כִּי אֵין הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שִׁמְח (עֵין שֶׁבַת ל:), לְכֵן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׁבַעוּלָם לְהִיּוֹת רַק בְּשִׁמְחָה, וְהַמְצָוָה הַכִּי גְדוּלָה, אָמַר רַבְּנֵנוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן כד) — לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה. וְגַלְיָה לָנוּ בְּפִרוּשׁ, שֶׁהַשְּׂמִיחָה בָּאָה לְאָדָם קֶשֶׁה מְאֹד; כִּי טִבֵּעַ הָאָדָם שׁוֹמֵשׁ אַחֵר הָעֲצָבוֹת וְהָעֲצָלוּת, וְחוֹשֵׁב שְׂאִינוּ שׁוֹה לְשׁוֹם דְּבָר, וְהוּא שְׁבוּר כְּחֶרֶס הַנֶּשֶׁבֶר. אֲךָ כְּבָר אָמַר הַתַּנָּא (אָבוֹת ה, כו): 'לְפֹנֵם צִעֲרָא אֲגָרָא', כְּפִי הִיגִיעָה וְהִצְעֵר — כֵּן תִּקְבַּל הַשְּׂכָר. אִם תִּמְסֹר נִפְשֶׁךָ לַעֲקוֹר מֵעֲצָמְךָ אֶת הָעֲצָבוֹת — כֵּךָ תִּזְכֶּה לְשִׁמְחָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יְרוּשְׁלַמֵי סֵפֶה ה, א): אֵין רוּחַ הַקִּדְוֶשׁ שׁוֹרָה אֶלָּא עַל לֵב שִׁמְח; אֵי אֶפְשֵׁר לְהִגִּיעַ לְשׁוֹם מְדַרְגָּה, אֶלָּא עַל-יַדֵי שִׁמְחָה; וְאִף שְׂאָדָם מְמַרְמֵר וּמְדַכָּא בִּיסוּרִים, כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תַּעֲנִית ח.): הַשְּׂמִח בִּיסוּרִים הַבָּאִים עָלָיו — מְבִיא יְשׁוּעָה לְעוֹלָם; אֵין זֶה 'קוּנֵץ' לְהַגְבִּיחַ יָדַים וְלְהַתִּיאֵשׁ, אֶלָּא לְהִרְאוֹת לְכֻלָּם שִׁמְחוֹךָ הַצְּרוּת וְהַמְרִירוֹת יְהֵא שִׁמְח, וְלֹא זֶה בְּלִבְדֵי אֶלָּא יְשִׁמְח גַּם אַחֲרֵי.

וְאָמַר מוֹהַר"ש נ"י: מֵאֵינן יוֹדְעִים שְׂאֲכֵן הִגִּיעַ אָדָם לְדַרְגַּת הַשְּׂמִיחָה? כְּשִׁמְשַׁמַּח אַחֲרֵי, הֵינּוּ שֶׁהוּא כָּל-כֵּךָ שִׁמְח בְּזֶה הָעוֹלָם, שְׂזֻכָה לְהַבְרָא מְזַרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עֲשֵׂנִי גוֹי, וְזֻכָּה לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יְתִבְרַךְ, שֶׁהַשְּׂמִיחָה הַזֶּה עוֹלָה עַל כָּל הַשְּׂמִיחוֹת, וְעוֹלָה עַל גְּדוּלְתָּהּ וְנִשְׁפָּכֶת לְצַדִּדִּים — וּמְשַׁמַּח אַחֲרֵי. כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יְרוּשְׁלַמֵי מוֹעֵד קָטָן ב, ד): שִׁמְחָה לְאָדָם בְּשַׁעָה שֶׁהוּא דָר בְּתוֹךְ שָׁלוֹם; וַיֵּשׁ לוֹ הַמָּקוֹם וְהַפְּנֵה שָׁלוֹם; וּבְתוֹךְ מָקוֹמוֹ עוֹבֵד אוֹתוֹ יְתִבְרַךְ, שִׁמְח בְּתַכְלִיתוֹ, וּמְחַזֵּק וּמְשַׁמַּח אַחֲרֵי.

לְזוֹת, אָמַר מוֹהַר"ש נ"י, כָּל יְהוּדֵי מְחִיב בְּחוּב קְדוּשׁ שְׂיִהְיֶה לוֹ רַב, "עֲשֵׂה לְךָ רַב", שְׂיִהְיֶה לוֹ צְדִיק, וְהַצְּדִיק יְחִיָּה וַיִּשְׂמַח אוֹתוֹ; כְּפִי שְׂאָנוּ רוֹאִים בְּגִשְׂמִיּוֹת, שְׂיֵשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד רוּפָא מְשַׁפְּתָה, וְחַס וְשְׁלוֹם, אִם נִפְל בְּחַלֵי כְּלִשְׁהוּ, תִּכְפֹּר-וּמִיד רֵץ אֶל הַרוּפָא, וְהַרוּפָא נוֹתֵן לוֹ תְּרוּפוֹת עַד שִׁמְתְּרָפָא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֶרֶךְ כָּלֵל, שְׂאָדָם צְרִיךְ לְחַפֵּשׁ רוּפָא בְּרוּחָנִיּוֹת, צְדִיק שְׂיִרְפָא אוֹתוֹ;

פי לכל אדם יש הזמנים שלו, לכל אדם צרות משלו, אכזבות משלו, עוברים עליו הרבה משברים וגלים, תהפוכות ומהמורות, ואשרי מי שיש לו צדיק כזה, ובעת שיש לו איזה משבר וצרה, רץ ומספר להצדיק, ואומר לו: "איי, איי, עובר עלי כף וכף" וכו', והצדיק מחזקו ומכונו איך לצאת מהסכף שגלכד בו, הצדיק מכניס בו שמחה כזו, שלא רק הוא יהיה שמח, אלא ישמח גם את אחרים, פי הצדיק דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ואינו בזה העולם כלל, אין לו שיכות לכאן כלל ועקר, ומה שרואים זה רק את הגוף שלו, את הלבוש והמכסה, המסתיר את פנימיותו לגמרי.

והפליג מוהרא"ש במעלת הצדיקים ואמר: תשערו בנפשכם, אדם עובד בעבודת נגרות, או בעל מקצוע אחר, כגון: צבע, סנדלר וכדומה, וכי בן יום ללילה נעשה בעל מקצוע? בן לילה נעשה נגר ממחה?! כמה מכות קבל מהפטיש בשעה שהכה על המסמר?! כמה גזרי עץ חדרו לבשרו, עד שלמד לישר את השלחן והכסא ולעצבו כדבעי?! וכל יום שעבר התמחה במקצועו יותר ויותר. כמה פעמים נדקר החיט מהמחט, וזכו אצבעותיו דם, עד שלמד היטב את המקצוע?! כמה בדים קלקל, עד שגזרם כפאות?! כמה צבע נשפך על בגדי הצבע, עד שצבע בית שלם ללא רכב?! וכו'. פי כן הוא בגשמיות — כל אמנות ואמנות שאדם לומדה, אורך לו זמן עד שמתמחה במקצוע, וכל אחד יכול ללמד את המקצועות כלם: הן אדריכל, מהנדס, רואה חשבון וכו' וכו', ולאחר שלומד את המקצוע היטב ועובד בזה שנים, נעשה ממחה גדול.

על אחת כמה וכמה באין ערך כלל — צדיק, שעבד על עצמו ימים ושנים, קרר מעצמו את כל המדות הרעות, עד שהגיע לסבלנות כזו, שיש לו אריכות אפים בעבור כלם, ולא די בזה, אלא הדביק עצמו בהקדוש-ברוך-הוא לגמרי, וחי ונושם עם המקום ברוך הוא, עד שנעקר לגמרי מהעולם הזה, ואין לו שום שיכות לעולם הזה. אף אין הקדוש-ברוך-הוא רוצה את זאת, חפצו יתברך, שאם אמה סנדלר — לך עבד במקצוע זה, וסיע לאנשים, ועזר

להם לתקן מנעליהם, אם אתה חייט אין זו השלמות, לך ותפר מלבושים בעבור הבריות, למדת אמונת הצביעה — לך ועזר לבני־אדם, וצבע להם ביתם. פן אצל צדיק, שזכה להיות דבוק בו יתברך, חפצו יתברך שירד אל העם ויעלה את כלם, שיהיו צדיקים, שישמח ויעודד, יחזק ויאמץ נפשות אמללות, שנפלו אלי שחת, ויכניס בהן שמחה, לידע אשר אין שום יאוש בעולם כלל, וגם ממקומם השפל יכולות לצאת ולהנצל. אבל הצדיק עבד על עצמו ימים ושנים, ועקר עצמו לגמרי מהעולם הזה, ואינו רוצה שום שיכות לגשמיות, ואינו רוצה לחזור לכאן שוב, בכך, מה עושה הקדוש־ברוך־הוא? מסבב עם הצדיק סבובים כאלו, שיהיה מכרח בעל פרחו להתעסק עם הבריות, כדי להשיכן לצור מתצבתן; והנה רוצה לבנות בית־הקנסת, ומסתבב עם אנשי דלא מעלי, וצריך להוריד עצמו אליהם, והנה גסתבב עם ערבי טמא מטמא, וצריך להתעסק עם כספים, עם בנקים ועורכי דינים, ובכל מיני עסקי עולם הזה... אשר כל המגיעות והמשברים הללו הן מאתו יתברך, שרוצה שהצדיק הדבוק בו יהיה לו עסק עם כלם, ירד לכל העם וישמחם, יכופף עצמו אל כל נשמות ישראל, ותהיה לו איזו שיכות עמהם, ויגלה להם את הבורא יתברך שמו, ויוציאם מעצבות ואפלה, לששון ואורה. ואפלו בין ערבים וגויים יזכיר שם השם, אף בני־אדם אינם יודעים את זאת.

והוסיף עוד מוהרא"ש נ"י ואמר: נתבונן נא בבעלי המלאכה השונים, פלוני רוצה להכנס לסנדלר שיתקן נעליו, וכי בנקל לו הדבר? הלא הסנדלר דוחה אותו, וצועק: "אין לי פנאי היום, יש לי מלאכה מרבה, תבא עוד כמה ימים" וכו', וכו', וכן לגבי חייט, איננו יכול לתפר את המלבוש על אתר, אלא דוחה את האדם, ונוטל הזמנתו רק לעוד חודשים מספר. וכן לגבי גנר, שאי אפשר להזמין אצלו עבודות נגרות שיעשה תכף־ומיד, אלא לימים רבים, עד שמתפנה מעבודות אחרות; פי כל אמונות ואמונות בזה העולם, בעל המלאכה עסוק מאד. על אחת כמה וכמה באין ערך כלל, הצדיק הדבוק בהקדוש־ברוך־הוא, אשר הוא טרוד עד מאד, כל

רגע וְכֹל שְׁנֵיהּ מַחֲיֵיו מְנַצְּלִים עַד תַּם בְּעִבּוּרוֹ יִתְבַּרֵּךְ, הֵן בְּעִבּוּרֵי הַשָּׁם, בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, בְּחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, בְּתַפְלָה וּבְהַתְּבַוְּדוּת, בְּיַחְוּדִים קְדוּשִׁים וְכוּ' וְכוּ', אֲבָל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא רַחֵם עַל גְּשֵׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְרוֹצֵה שֶׁהַצַּדִּיק יֵרֵד אֵלֵיהֶם, וַיִּשְׁמַח וַיַּחֲזֶקֶם, וַיַּחֲזֶקֶם וַיִּשְׁמַחֵם, לְכֵן מְגַלְּגֵל עִם הַצַּדִּיק שֶׁיִּסְתַּבֵּף בְּסִבּוּכִים, וְכֵף תִּהְיֶה לוֹ שִׁיכוֹת עִם הָעוֹלָם, וּבְנֵי-אָדָם יִהְיוּ מֵיוֹר.

וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: מִשֶּׁה רַבְּנוּ אַחֵר שֶׁיִּשְׂרָאֵל תְּטָאוּ בְּעַגְלָה, נִתְיָשֵׁב בְּאֵהָלוֹ וְלֹא רָצָה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ שִׁיכוֹת עִמָּהֶם, אָמַר הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא: מִשֶּׁה רַבְּנוּ, אֲנִי בְּכַעַס וְאַתָּה בְּכַעַס, לָךְ רַד — מְגַדְּלֶתְךָ (בְּרִיכוֹת ל.ב.); כִּי הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא מְסַבֵּב עִם הַצַּדִּיק שֶׁיִּסְתַּבֵּף בְּכָל מִינֵי סִבּוּכִים, עַד שֶׁהוּא קְרוֹב לְבְנֵי-אָדָם, וּבְנֵי-אָדָם מִתְּחִילִים לַחֲשֹׁב שֶׁיֵּשׁ לָהֶם הַשְּׂגָה בּוֹ, כִּי רֹאִים שֶׁהוּא הוֹלֵךְ עִמָּהֶם, מְדַבֵּר עִמָּהֶם, וְהֵם קְרוֹבִים אֵלָיו, עַד שֶׁשׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי שֶׁהוּוּ צַדִּיק הַדְּבוּק בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְרַק מִחֲמַת שֶׁהוֹעִיד לוֹ הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא תִּפְקִיד — לְרַדֵּת אֶל הָעַם וְלַהֲעֵלוֹתָם, לְשִׁמְחָם וְלְאַמְצָם, עַל-כֵּן מְעַרְב עֲצָמוֹ עִם הַבְּרִיּוֹת. כִּי זֶה הַמְצָנָה הַכִּי גְדוֹלָה — לְשִׁמְחַת אַחֲרֵי. וּבְעִבּוּר זֶה כָּל יְהוּדֵי הוּא צַדִּיק, וַיֵּשׁ לוֹ כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ גְּדוֹלִים לְחֻזֵּק אֶת הַבְּרִיּוֹת; וְלָכֵן אֲשַׁרֵּי הָאִישׁ הַזּוֹכֶה "לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה" תְּמִיד וְלְאַמֵּץ וְלַעֲוֹדֵד אֶת אַחֲרֵי.

מדות

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: הַיְסוּד אֲצֵל הָאָדָם הוּא הַמְּדוּת, כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ מְדוּת טוֹבוֹת, הוּא אֵינְנוּ אָדָם כָּלֵל וְעַקֵּר. וְרַבְּנוּ י"ל אוֹמַר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן ז'), שֶׁאָדָם שֶׁאֵינוּ מְכִיר אֶת הַשָּׁם יִתְבַּרֵּךְ, וְאֵינוּ מְכַנֵּס אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ בְּדַעְתּוֹ, וְאֵינוּ חֵי עִמוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֵינוּ בֶן-אָדָם, אֶלָּא חֵיהַ בְּדַמוֹת אָדָם. כָּלֵב אֵינְנוּ בֶן אָדָם, הוּא חֵיהַ.

וחכמינו הקדושים אומרים (ביצה כה:): עז שבתיות — פֶּלֶב, אֲשֶׁר יש בו עזות פָּנִים, ואינו מתבייש לעשות צרכיו ברחוב, והוא נטול מדות לגמרי. אדם הולך ברחוב, פתאם בא מולו פלוגי עם פֶּלֶב, והפֶּלֶב קופץ ונובח, מדוע, מה עשו לו? אלא הוא עז פָּנִים, וקופץ על השני. כשאדם הוא עז פָּנִים ואין לו מדות טובות, אזי הוא כפֶּלֶב, וההבדל ביניהם, שפֶּלֶב הולך על ארבע ואדם על שתיים. וזה שכתוב (ישעיה נו, יא): "והפֶּלֶב עזי נפש". ועל־פֶּן אם אדם, חס ושלוש, אינו מתנהג בצורה הולמת, ומעזי פָּנָיו להוריו — אביו ואמו, או למלמד, או למורה, או לשאר בני אדם, הוא נדמה כפֶּלֶב.

ואמר מוהרא"ש נ"י: יהודי צריך לבנות לעצמו מדות טובות. ומה המדה היפה ביותר שבזה תלוי החן והיפי של האדם? הוי מקדים בשלום כל אדם, לאהב את כלם, כשיש לאדם שלום עם כלם, אינו מרכיל על אף אחד, ואינו שונא אף אחד, זו המדה הכי יפה והכי יקרה, וזה שרש כל המדות. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה כד, סימן ז'): "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה"; כל התורה תלויה פפי שאחד אוהב את השני, ואם יש אהבה בין איש לרעהו, הינו הבן אוהב את המלמד, הבת אוהבת את המורה, הילדים אוהבים את הוריהם, וכן אוהבים זה את זה, זה היסוד במדות טובות. ולהפך אומרים חכמינו הקדושים (פסחים קיג:): הפֶּלֶבִים שונאים זה את זה. וכן (שמות רבה, פרשה מב, סימן ט'): חצוף בחיות — זה הפֶּלֶב; ולכן צריכים לעבד הרבה על המדות, ולזכות לקנות לעצמו מדות טובות עוד בגיל צעיר מאד, מקטנות ממש, אחרת האדם הוא בדמות פֶּלֶב, רחמנא לצלן.

ודבר מוהרא"ש נ"י במעלת המדה היקרה של צניעות, אשר יש לרכשה בכל מחיר מגיל קטנות, על הבן להיות או בתלמוד תורה או בבית־הכנסת, ולא להסתובב ברחובות, וכן בת שתהיה או בבית־ספר או בבית, או באיזה חוג לבנות, כי כך כתיב (תהלים נח, יד): "כל כבודך בת מלך פנימה", זה הכבוד של בת ישראל שנקראת בת מלך, שתמיד תהיה פנימה, מצנעת עצמה בתוך ביתה,

ולא תסתובב ברחוב, וזה בכלל מדות טובות שיש להקנות לילדי ישראל, ובפרט בשבתות, אז צריכים הבנים והבנות להשמר להיות או בבית-הכנסת או בבית, ולא להסתובב בחוצות, וזה מהמדות היפות ביותר.

כמו-כן אמר מוהרא"ש נ"י, טבע הכלבים להסתובב ברחובות, והיכן שפוגשים בן אדם מתחילים לנבח עליו. ולהפך — בן אדם, אף פעם לא יקפץ על מישהו, לא יעליב מישהו, לא ילעג, כי אסור להלבין פנים של אף אחד, ברגע שמאבד עשתונותו, ומתחיל לשחק מאחרים וללעג להם, הוא מאבד את אישיותו ונעשה ככלב, וזה היסוד שעלינו לעקר מאתנו — לא ללעג ולא להתלוצץ מאחרים, וכך שפן לא לצאת במריבות ולא להסתובב בטל. ואם נקנה לעצמנו את המדה היקרה הזו של אהבה — לאהב זה את זה: את ההורים, את המלמדים, המורות, ואת כל בר ישראל, סימן שאנחנו מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, שברא את כל העולם כלו, וכך הבריות שלו, אבל בו ברגע, שחס ושלום, נוריד מעצמנו על מלכות שמים, נהיה נדמים ככלבים, שאין להם שום מדות טובות. ולכן אומרים חכמינו הקדושים (סוטה מט:), שקדם הגאולה יהיו פני הדור כפני הכלב, כי העזות מאד תתרבה בעולם, כל הדור יהיה כפני הכלב, כאותו כלב שתמיד מסתובב ברחובות ונובח תמיד, כך יהיה קדם הגאולה, שאנשים יפלו במדרגה פחותה מאד וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הקדוש-ברוך-הוא עזרנו בזכיות חנם שזכינו להתקרב לרבנו ז"ל, שהשאיר לנו מתנה "ספר-המדות", אזי צריכים ללמד בו הרבה, כי רבנו ז"ל אמר, שהספר הזה עשאו ליהודי, ולכן רצה שינדפס במהדורה קטנה, כדי שנוכל לשמרו בפיס ותמיד לעיין בו. ואכן רואים, שמי שלומד הרבה "ספר-המדות", עד שבקי בו בעל-פה, יש לו חן אחר. ובזו הלשון אמר: "זאת אני רוצה להחדיר — הן בבנים והן בפנות הלומדים בתלמוד תורה ובבית-ספר שהקמתי ביבנאל, ש"ספר-המדות" יהיה שגור על לשונם בעל-פה, וישננוהו פעמים אין מספר, עד שיפגס אצלם

בטבע שני, שיהיו בעלי מדות טובות" נורצונו וכסופו זה של מוהרא"ש נ"י התגשם, ומרבית הילדים המסיימים את מוסדות החינוך שהקים ביבנאל, יודעים בעל-פה את "ספר-המדות", ונסוף עליהם חן נפלא]. כי אין עוד דבר יפה יותר מאדם שיש לו מדות טובות, ובזה נמדד כל האדם — על-פי מדת הדרך-ארץ שיש בו ועל-פי התנהגותו, לא-כן אם הוא חצוף ועז פנים, הוא ככלב ממש,

לזאת, המשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: עלינו לדעת, כמו שאף אחד אינו רוצה להתחבר לכלב, כך אסור לנו להתחבר למי שאין לו מדות טובות, ומי שחצוף צריך להתרחק ממנו כמטחי קשת. אנו תלמידי רבנו ז"ל, צריכים להקנות לעצמנו את המדות שרבנו ז"ל רוצה להחדיר בנו. ואם נהיה חזקים להקנות לעצמנו את המדות שרבנו ז"ל רוצה להתבייש מאן אחד, כי המדות מדברות בעד עצמן; כש"ש לאדם מדות טובות, כלם מפירים באדם זה ומעידים עליו: "איזה אדם יקר", "איזה ילד נפלא, בעל מדות נעלות", "איזו ילדה נפלאה בעלת מדות טובות".

ואמר מוהרא"ש נ"י: מאד מאד אני רוצה להחדיר בין אנשי שלומנו המציתים לי, שילמדו הרבה הרבה את "ספר-המדות" של רבנו ז"ל, ומי שבקי בו — אשרי לו ואשרי חלקו, ומי שאינו בקי בו — אוי לו ואוי לנפשו, כי אדם יכול לומר שמקרב לרבנו ז"ל, ואינו יודע בין ימינו לשמאלו ומה כתוב ב"ספר-המדות", אזי סימן שאינו מקרב כלל. וכידוע, שהתבטא פעם רבנו ז"ל ואמר: "אם אנשי העולם היו יודעים איך אני מלמד את אנשי מדות טובות ודרך ארץ, היו קיסרים ומלכים שולחים בניהם ללמד אצלי". כי אצל רבנו ז"ל היה היסוד דרך ארץ; לזאת מי שרק רוצה להתחבר אל תלמידי רבנו ז"ל האמתיים, צריך לקנות לעצמו מדות טובות. והעקר: אהבה, מי שזרע שנאה בין אחד לשני, בפרט בין אנשי שלומנו, סימן שהוא פגום, וספק אם יהודי הוא אם לאו; כי אם הוא בתדרו של רבנו ז"ל, והוא מסית אחד נגד השני, ומדבר נגד זולתו, יתדוהו מערערת לחלוטין, ואם הוא יהודי, הוא אמלל גדול

שָׂאִין לוֹ מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְנִדְמָה כְּכֹלֵב מִמֶּשׁ.

וְסִיִּים מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פְּרָשָׁה
מב): מִדָּה רְעָה יֵשׁ בְּכֹלֵבִים כָּלֵב אֶחָד נּוֹבַח, וְכֹלֵם מִתְקַבְּצִים
וְנוֹבְחִים לְשׂוֹא. אֶחָד עוֹבֵר עִם כְּלָבוֹ, וְהַכֹּלֵב נּוֹבַח, וּלְפֶתַע מִכָּל
הַבָּתִּים נִשְׁמָעוֹת נְבִיחוֹת הַכֹּלֵבִים; וְהַנִּמְשָׁל מוֹבָן, הֵינּוּ מִי שָׂאִין לוֹ
מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְאֵינּוּ מְקַרְבֵּי בְּאַמֶּת לְרַבֵּנוּ ו"ל, הוּא נּוֹבַח כְּכֹלֵב עַל
כָּל אִישׁ כָּשֵׁר, וּלְפֶתַע מִתְגוֹדְדִים וּמִתְקַבְּצִים כָּל מִינֵי כְּלָבִים, אֲנִשֵּׁי
דְּלֹא מַעְלִי, וּמִתְחִילִים לְנַבַּח, וּבִזָּה מוֹכִיחִים בְּעֵלִיל אֶת טַנוּף
פְּנִימִיּוֹתָם, וְזֵהוּם נִפְשָׁם, וְאֲשֶׁר מְלֹאֵי עֲזוֹת פְּנִים הֵם, וְכָל הַמִּתְחַבֵּר
אֲלֵיהֶם, נִדְבֵק בְּעֲזוּתָם. לְזֹאת, עֲלֵינוּ לְקַנּוֹת לְעֲצֻמְנוּ מִדּוֹת טוֹבוֹת:
דֶּרֶךְ אֲרָץ, אֶהְבֵּת הַזּוּלָּת, שְׁלוֹם, לְהַקְדִּים בְּשְׁלוֹם לְכָל אָדָם וְכוּ, וְכוּ,
וּלְהַרְבוֹת לְשֹׁנֵי אֶת "סִפְרֵ-הַמִּדּוֹת", אֲזִי נִצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר נִפְנָה.

מְנִיעוֹת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אֵיטָא בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ו"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן,
חֶלֶק א', סִימָן 10), שְׁעַל כָּל דְּבַר שֶׁבִקְדָּשָׁה יֵשׁ מְנִיעוֹת, וְכֹכֵל שֶׁהַדְּבַר
שֶׁבִקְדָּשָׁה גְּדוֹל יוֹתֵר, הַמְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת יוֹתֵר, וְאִם יֵשׁ מְנִיעוֹת
עֲצוּמוֹת מְאֹד מְאֹד, צְרִיכִים לְדַעַת, שֶׁהַדְּבַר שְׁרוּצִים לְהַשִּׁיג הוּא
עֲלִיּוֹן וְנוֹרָא מְאֹד, אַחֲרֵת לֹא הָיוּ עֲלָיו כָּל-כֶּף הַרְבֵּה מְנִיעוֹת. וּבְאַמֶּת
אֵנוּ רוֹאִים שְׁבִנֵי-אָדָם טוֹעִים מְאֹד, כִּי כְּשֶׁרוּצִים לְעֲשׂוֹת אֵיזָה דְּבַר
שֶׁבִקְדָּשָׁה, לְעֲשׂוֹת מִשְׁהוּ בְּשִׁבִיל הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, אֲזִי מִתְגַּבְּרוֹת
הַמְנִיעוֹת, וְתַכְף-וּמִידָה הֵם מִתְאַשִּׁים וְאוֹמְרִים: "סִימָן מִהַשְּׂמִים
שָׂאִין רוּצִים אוֹתִי, שָׂאִינִי יָכוֹל לְהַצְלִיחַ". וְאִף אֶחָד אֵינּוּ קוֹלֵט שְׁזָה
בְּעֲצוּמוֹ הַסִּמָּן-דְּ"מ"ם וְהַיִּצָּר הַרְעָה, הַמוֹנֵעַ אֶת הָאָדָם מִלְּהִתְקַרֵּב אֶל
הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי אִם הָיָה לְאָדָם שְׂכָל, הָיָה יוֹדֵעַ שָׂאִין שׁוּם
מְצִיאוֹת בְּלַעֲדָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְאִם יֵשׁ לוֹ כָּל-כֶּף הַרְבֵּה מְנִיעוֹת, סִימָן

שהוא יתברך רוצה מאד לנסותו, רוצה לראות אם יש לו רצונות וכסופים אמתיים, ולכן מציב לו מניעות. ואם אין לו שכל — אזי בורת, אבל אם יודע שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה, רק מתחבא ממנו, והוא עקשן גדול ומשתדל למצא אותו, ומתעקש עוד ועוד, אשר זו תכלית המניעות, כדי לראות איך חשקו וכסופו אליו יתברך, אזי נתהפך לו מ'מניעות' ל'נעימות'. לכן צריכים לזכור, שבכל דבר שבקדשה, שרק רוצים לעשות בשבילו יתברך, יש על זה מניעות עצומות.

וספר מוהרא"ש נ"י מְשַׁל מֵהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי"ע; לְמַלְךְ שְׂרָצָה לְנִסּוֹת אֶת בְּנוֹ, אִם הוּא אוֹהֵבוּ בְּאַמֶּת לְאַמֶּת, וּמוֹכֵן לְהַקְרִיב בְּעִבּוּרוֹ הַכֹּל, אֲזִי שֵׁם לוֹ מְחִיצוֹת מְחִיצוֹת סָבִיב אַרְמוֹנוֹ, וְהַמְחִיצוֹת עֲמָדוֹ כְּחוֹמוֹת הַמוֹנְעוֹת לְהִגִּיעַ לְפֶתַח, וְהֵבֵן בָּא וְרָצָה לְהַכְנִס לְאַרְמוֹן, אִךְ רָאָה שֶׁהַכֹּל סָגוּר וּמְסֻבָּב בְּחוֹמוֹת עַל גְּבֵי חוֹמוֹת, וְהָיִיתׁ שְׂאֵהָב כָּל-כָּף אֶת אָבִיו, אָמַר: "לֹא אֶכְפֹּת לִי, אֲנִי שׁוֹבֵר אֶת כָּל הַחוֹמוֹת הַמוֹנְעוֹת אוֹתִי וְאֶפְנֶס לְאַרְמוֹן בְּכָל מְחִיר". וְחָכֵךְ כִּשְׁנַגְשׁ לְחוּמָה אַחַת רָאָה שֶׁהִיא כְּלוּם, רַק אַחֲזִיזוֹת עֵינָיִם וְהִסִּיר אוֹתָהּ, וְכֵן חוּמָה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית, עַד שֶׁנִּכְנַס אֶל הָאַרְמוֹן. וְהֵמְלִךְ שְׂמַח מְאֹד, בְּרֵאוֹתוֹ שֶׁהֵבֵן אוֹהֵבוּ בְּאַמֶּת, וְעָשָׂה כָּל הַמְאַמְצִים לְהִגִּיעַ אֵלָיו, וְלֹא הִסְתַּפֵּל עַל שׁוּם מוֹנֵעַ וּמַעֲכָב. כִּף בְּזָה הָעוֹלָם; הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֵׁם לְאָדָם כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת וְעֹכֹבִים, שֶׁלֹּא יוּכַל לְהוֹצִיא מֵהַכַּח אֶל הַפֶּעַל רְצוֹנוֹ, וְאִם הָאָדָם עֲקֹשָׁן וְחֹזֵק בְּדַעְתּוֹ, וְאוֹמֵר: "לֹא יִתְכַן שְׁלֹא אוּכַל לְעִבֵר עַל זֶה", וּמְשַׁתְּדֵל בְּכָל כַּח וּמְאָדוֹ לְהַשִּׁיג אֶת הַדָּבָר שֶׁבְּקָדְשָׁהּ, לְבִסּוֹף עוֹבֵר עַל הַכֹּל, וּמִגִּיעַ לְהַשְׁגוֹת וּמַעֲלוֹת גְּבוּהוֹת מְאֹד, וְגוֹרֵם שְׁעֲשׂוּעִים לוֹ יִתְבָּרֵךְ.

והסמיק מוהרא"ש נ"י לזה את הספור שספר רבנו ז"ל (בספורי-מעשיות, מעשה א') מאבדת הבת מלך, שהשגי למלך הלך לתפשה כדי להשיבה אל אביה, והיו לו מניעות רבות, כלם דחקו אותו, גרשוהו והחלישו דעתו, שאין בדבר הזה, והוא התעקש ואמר: "זה בודאי נמצא", וכל אחד אמר לו: "זו שטות, אין דבר

כְּזֶה, הוּא הַחֵל לְבַפּוֹת וְאָמַר: "זֶה בְּיַדֵּי נִמְצָא", וְלָקַח לוֹ יָמִים וְשָׁנִים, וְלִבְסוּף זָכָה וְהוֹצִיא אֶת הַבַּת מִלֶּךְ, וְהַשִּׁיבָה אֶל אָבִיהָ. וְאִם נִתְּבוֹנָן בְּסוּף הַסְּפּוּר, מְסַפֵּר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁהַשְּׁנֵי לְמֶלֶךְ אַכֵּן הוֹצִיאָהּ, אֲבָל אֵיךְ הוֹצִיאָהּ — זֶה לֹא סֵפֶר רַבְּנוּ ז"ל, וְהַסְּבִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂכַנְרָא רַבְּנוּ ז"ל לֹא רָצָה לְקַחַת מֵאֲתָנוּ אֶת הַבְּחִירָה, כִּי אִם הִיָּה מְסַפֵּר לָנוּ אֵיךְ הוֹצִיאָהּ, אֲזַי לֹא הִיָּתָה לָנוּ בְּחִירָה, כִּי הֵינּוּ יוֹדְעִים אֵיךְ מוֹצִיאִים הַכֹּל מֵהַכַּח אֶל הַפְּעַל, וְלָכֵן רַק סִיִּים אֶת הַסְּפּוּר כָּךְ: "וְלִבְסוּף הוֹצִיא אוֹתָהּ", אֲבָל אֵיךְ הוֹצִיאָהּ לֹא סֵפֶר.

וְהַבְּהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר מִכַּאן לְמַדִּים, כְּשִׁיְהוּדֵי רוּצָה לַעֲשׂוֹת אֵיזָה דְבָר לְמַעַן שָׁמוּ יִתְבָּרַךְ, לְשִׁבֵר מִדָּה אוֹ תַּאֲנָה רְעָה, זֶה בָּא מְאֹד קָשָׁה, אוֹ כְּשֶׁאָדָם רוּצָה לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ נִקְדָּה אוֹ מִצְוָה בְּעִבּוּר וְיִתְבָּרַךְ, אֵינן זֶה קָל כָּלָל. וּבִפְרָט נְעָרִים צְעִירִים, מְאֹד קָשָׁה לָהֶם לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרָם וְלִהְיוֹת רְצִינִיִּים, קָל יוֹתֵר לְהִתְפַּרֵּעַ, לְרוּץ בְּרַחוּבוֹת וְלִהֲתַפְּרֵק; אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא מְסוּד הַבְּחִירָה שֵׁישׁ לְאָדָם לְבַחֵר בְּטוֹב אִם לְאֹי. אֵךְ לְמַעֲשֵׂה, שׁוֹכְחִים שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה, וְאִם-כֵּן מֵה שֵׁיךְ לְהִתְנַהֵג שְׁלֹא כִּיאוֹת, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא בְּכֹל הָעוֹלָם כָּלוּ, וְיֵשׁ לְנַהֵג בְּדֶרֶךְ אֲרֶץ הַיָּכֵן שְׁנִמְצָאִים, אֵינן מְשַׁנֵּה בְּאֵיזוֹ חֻבְרָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אֲתָנוּ. וְלָכֵן כָּל הַמְּנִיעוֹת שֵׁישׁ לְאָדָם עַל כָּל דְבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה, עָלָיו לְדַעַת שְׁבַתּוֹכֵן נִמְצָא הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר אֵיטָא בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהֲרָ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קטו), כְּשֶׁמְתַגַּבֵּר עַל הָאָדָם יִצְרוֹ, וְהוּא מְאֹד רַחוּק מֵהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעֵכָשׁוּ רוּצָה לְחַזֵּר בְּתִשׁוּבָה וְלִהְתַּחֵיל לְלַמֵּד וְלִהְתַּמִּיד בְּתוֹרָה וְלִקְיָם בְּמִצְוֹת, מִדַּת הַדִּין מְקַטְרֶגֶת עָלָיו: "אֵיךְ אֲתָה יְכוֹל לְזַכּוֹת לְדַבְרִים עָלְיוֹנִים כָּאלוֹ?! אֵיךְ גִּתָּן לָךְ שֶׁתִּלְמַד תּוֹרָה" וְכוּ', וְהִיא מוֹנֵעַת אוֹתוֹ. וְהָאָדָם אֵינּוּ יוֹדְעִים שֶׁזֶהוּ תַּכְסִּים שֶׁל הַיִּצָּר הָרָע, שֶׁאֵינּוּ חֹפֵץ בְּהַצְלַחְתּוֹ, וְעוֹרָף לְעַצְמוֹ חֲשָׁבוֹן: "בְּיַדֵּי אֵינן רוֹצִים אוֹתִי" וְכוּ' וּבּוֹרַח. אֵךְ מִי שֶׁלְּבוֹ חֲזָק אֶל הַבּוֹרָא

יתברך שמו, לא יעזב ולא יברח, אלא ידע שבתוך המניעות הוא יתברך נמצא.

וכמו שמפרש רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קטו) את הפסוק (שמות כ, יח): "ויעמד העם מרחוק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים"; בעת קבלת התורה היה ערפל גדול מאד, עננים רבים, וכן אומרים חכמינו הקדושים (עין יומא ד.): משה עלה בענן, נתכסה בענן, וירד בענן; הינו משה רבנו רצה לקבל את התורה ועלה על הר סיני, אף היה סביבו ענן, מניעות עצומות, כמו שאומרים חכמינו הקדושים, שהמלאכים לחמו נגדו, "ונתכסה בענן", מה שרק רצה לעשות, היו לו עננים ומניעות עצומות לקבל את התורה, ואף-על-פי-כן משה רבנו לא הסתפל על זה, "וירד בענן", רצה לתת את התורה לעם ישראל, וגם-כן היו לו עננים, ולמרות זאת משה רבנו התחזק. אומר רבנו ז"ל, שזה מה שאיתא בפסוק: "ויעמד העם מרחוק" — סתם 'עמד', שאינם יודעים — מתרחקים, ואומרים: "אין רוצים אותי", אבל "משה נגש אל הערפל" — בתוך העננים, אדם שהוא בכחינת משה רבנו יודע, שבתוך הערפל נמצא הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זהו למוד גדול מאד לכל בר ישראל — הן לבנים והן לבנות, הן לגברים והן לנשים, שאם רוצים לחזר בתשובה אליו יתברך, אסור להסתפל על שום מניעה; כי הרוצה לשוב בתשובה, מאד קשה לו, ונראה לו שסוף העולם ולא יצליח, ובאמת אין זה נכון, אם אדם רק יתחזק בעזות דקדושה — יצליח מאד. וכמו שזה ברוחניות, כך זה בגשמיות, ברוחניות אי אפשר לשכר את המדות רעות, אלא אם אדם מתחזק בעקשנות גדולה לשכר את מדותיו, ומחליט החלטה נחושה: "מהיום אהיה רציני, אתנהג בהלכה", ואף שכלם מתלוצצים ממנו, אם מתעקש — זוכה ושובר הכל, וזוכה להיות צדיק; הן האיש והן האשה יכולים להגיע למדרגות גבוהות ולהיות צדיקים — אם רק מתחזקים. וכן בגשמיות, מי שנוכנס באיזה עסק, צריך לדעת, שיעברו עליו הרבה

משברים וגלים, וירצו לשברו, אבל אסור להרים ידים ואסור להתיאש, אף שנדמה שאבד מנוס ותקנה וכו'. ואם אין לאדם שכל — הוא בורח, מגביה ידים ופושט רגל, ונופל בדכאון ובעצבות, אבל אם בר דעת הוא, ויודע שאין שום מציאות בלעדיו יתברך, ומבקש ממנו יתברך, ואינו עוזבו, לבסוף מצליח; כי זהו אותיות ש'כ'ל', ראשי תבות: "ש'פכי פ'מים ל'בך" (איכה ב, יט), על האדם לשפך לבו פנים נכח פני ה', ותמיד לבקש את הקדוש-ברוך-הוא שיצליח, ובזה שובר את כל המניעות.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, כשיש לאדם מניעות גדולות, ומתפשטים עליו כל מיני עכובים ומניעות עצומות, עליו לידע, שכאן הקדשה תכי עליונה, למשל, כשרוצים לדבר מרבנו ו"ל מתפשטות המניעות לארפך ולרחפך, כי אין עוד דבר גדול מזה, כי סוף כל סוף לא נשאר כאן לנצח, ופה בנה העולם הגשמי והחמרי אנו מדברים מהקדוש-ברוך-הוא, אז בודאי הסמ"ך-מ"ם לא יניח לדבר מרבנו ו"ל, כי כל הדבור של רבנו ו"ל הוא: לשמח, לחזק ולעודד את כל אחד, לידע שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה, בכל הדומם מתחבא הקדוש-ברוך-הוא, בכל פרט מהצומח נמצא השם יתברך, בחי — כל השרצים והחיות רעות וטורפות, שם אלופו של עולם המחיה אותם, במדבר הוא יתברך נמצא, כי בלי הקדוש-ברוך-הוא אין בריאה, וזו התכלית בזה העולם — שנכיר אותו יתברך ונהיה שמחים, אבל באים המניעות והעכובים והחלישות דעת ושוברים את האדם, עד שנדמה לו שזה סוף העולם, וחושב: "לי כבר אין תקנה, אני כבר אבוד ולא אצליח". ואם מתגברים על המניעות ואין מסתכלים עליהן כלל, אזי מ'מניעות' נעשה 'נעימות' בהפוך אותיות.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר לרבנו ו"ל היתה בת ושמה: אדל, ובאה פעם אל מוהרנ"ת ו"ל, וספרה לו חלום שחלמה: הנה כל אנשי שלומנו החליטו לעשות מרד נגד רבנו ו"ל, ועמדו בצותא בבית-הכנסת, ועשו שורות שורות של אנשים, מהדלת עד המזרח,

שאם רבנו ז"ל ירצה להכנס לבית-הכנסת לא יניחוהו להכנס. ונעמדה שורה אחת של אנשים שלובי ידים, ואחריה עוד שורה ועוד שורה וכן הלאה עד המזרח, אנשים רבים לאין ספר. פתאם רבנו ז"ל החל ללכת, והתקרב אל דלת בית-הכנסת, ותכף כשהתחיל לפסע פסיעה אחר פסיעה, כלם התלחשו זה לזה, תחזיקו מעמד ואל תתנו לרבנו להכנס. והנה כשהגיע לשורה הראשונה, התפרקה השורה וזזו כלם הצדה מרב בושה, ורבנו ז"ל המשיך עוד פסיעה, והשורה השנייה התפרקה, וכן המשיך הלאה, והתלחשו האנשים ביניהם ואמרו: אתם תחזיקו מעמד. ורבנו ז"ל לא שת לבו וכו', וכל שורה אחר שורה, תכף כשרבנו ז"ל התקרב, כלם פתחו את הזרוע השלובה והתפרקו, עד שרבנו ז"ל הגיע למזרח. ואז התעוררה אדל בבהלה, כי אף פעם לא ראתה שאנשי שלומנו יתקוממו נגד רבנו ז"ל. ושאלה את מוהרנ"ת ז"ל על החלום ופתרונו. ענה ואמר לה: כף הולך דבר רבנו ז"ל — את הפסיעה הראשונה רואים, אבל לא יותר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, הינו כל דבר שרוצים לעשות בשביל רבנו ז"ל, יש על זה מניעות עצומות, אך עלינו לא להשבר ולא להתיאש, אפלו שיש סביבנו חומות ברזל, אנשים רשעים, ובראשם הסמ"ך מ"ם הרשע, עומדים עלינו — אסור לנו להתפעל. כי כף אנו אומרים בהגדה של פסח: "שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקדוש-ברוך-הוא מצילנו מידם". בכל דור ודור יש סמ"ך-מ"ם רשע עם השליחים שלו, ואינם מתירים בשום פנים ואפן שנבנה בית-הכנסת, שיהיה לנו תלמוד-תורה לבנים וכן בית-ספר לבנות, כי כל דבר שבקדשה מתפשטים עליו הקלפות והסטרא אהרא ובראשם הסמ"ך-מ"ם הרשע הממנה עליהם, אבל אם מתגברים בחשק וברצון חזק — מצליחים. הצלחנו במסירות נפש הכי גדולה לפתח תלמוד-תורה לבנים, עכשו אנו רוצים בית-ספר לבנות, על זה יש מניעות הכי גדולות, חומות של ברזל, אבל אם נהיה עקשנים, ולא נתערב במדותיהם הרעות, בזהמה ובפריצות שלהם, נזכר שהקדוש-ברוך-הוא נמצא אתנו, נזכה לשבר גם את המניעות

האלו, ונבנה בית-ספר מיוחד במינו. וכן עם בית-הפנסת, כל-כך הרבה יסורים, עגמת נפש ומניעות וכו' הם מנת חלקנו, אבל, סיים מוהרא"ש נ"י, ברוך השם, אני חזק בדעתי, ואשבר את כל המניעות ואבנה בית-כנסת. ולכן פשרואים שיש מניעות — אסור להשבר, ובנדאי אסור לחשב, שאותי אין צריכים, כי זה הסמ"ך-מ"ם, השובר את האדם ואומר לו שאינו שוה כלום. ליהודי אסור לשמע דבורים אלו, אשר מקורם בקלפות ובסטרך אחר, בטמא ובביצר הרע. הקדוש-ברוך-הוא רוצה שכל יהודי יתקרב אליו, ויגיע לכל המדרגות שבעולם, אבל זה תלוי כפי עקשנות האדם, שאפלו שמרחקים ומונעים אותו, הוא אינו נשבר. וכמאמרם ז"ל (ברכות סג:): כל תלמיד שפועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק, זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור, פעם ראשונה ושניה ושותק, זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות; במי אתה מוצא את התורה? במי שרבו צועק עליו, ואינו מתפעל וממשיך להיות אצל הרבי, אף שמבזהו, תלמיד כזה מגיע לכל המדרגות שבעולם. וכן ספר מוהרנ"ת ז"ל, שהיו לו המון מניעות להתקרב לרבנו: הן מאשתו, הן מתמיו, הן מהוריו, מאחיו ומגיטיו, כלם היו כנגדו, כל העיר הייתה כנגדו, ולא התפעל מאף אחד, אלא שבר את כל המניעות. ואמר מוהרנ"ת ז"ל, שהמניעה הכי גדולה הייתה אצלו — מרבנו ז"ל בעצמו; הינו שאחר כל הצרות והיסורים שהלך רגלי לרבנו ז"ל בכרת דרך ארצה מאד, מחמת שלא היה לו כסף לנסע, ולאחר יגיעות וטרחות רבות הגיע כבר לרבנו ז"ל, והנה אמר לו רבנו ז"ל: "מה אתה רוצה פה, מה לך כאן?" וזו הייתה לו המניעה הגדולה ביותר, ואף-על-פי-כן שבר הכל. וכן עלינו להתחזק, ואם נשבר את המניעות בעקשנות דקדושה — נצליח.

מציאת הזיוג

מוהרא"ש נ"י אָמר, הלא איתא בדברי חכמינו הקדושים (סנהדרין לו.): חייב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם; ואומר על זה רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ה'), שכל אדם צריך להכניס במחשבתו, כאלו כל הבריאה נבראה בשבילו, ואז צריך לראות לעסק בתקון העולם. וידועה אמרת הגאון מוילנא זי"ע, שהיכן שכתוב בדברי חכמינו הקדושים המלה 'חייב' — זהו עד פדי מסירות נפש. כל יהודי צריך להיות שליחו יתברך עד מסירות נפש, לראות בתקון העולם, מה אני יכול לתרם לעולם שלו יתברך. ומהי התרומה? לראות בחסרון העולם — ולהשלים את זאת; אם יש רוקים ורוקות, המצוה הגדולה והחשובה ביותר — לשדכם, כי אוי לו למי שמסתובב בדרך, פי הסמ"ך-מ"ם עושה כל מיני פעולות, שלא ימצאו בני הנעורים זיוגם, כמו שאומר הנביא ירמיה (איכה א, טו): "קרא עלי מועד לשבר בחוריי", שהסמ"ך-מ"ם שמת, כשיכול להכשיל בחורים בפגם הברית, במחשבות רעות, במעשים מגנים, בהסתכלות אסורות, ואצלו זהו יום חג ומועד כששובר את בחוריי ישראל. ולכן צו השעה לעסק במצוה זו — לשדך את הרוקים והרוקות.

והביא מוהרא"ש נ"י את הספור מרבנו ז"ל, ששאל בשמים: מה תהא פרנסתו? והשיבוהו, שיהיה שדכן. וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן פט), שהצדיק הוא השדכן, כמו שכתוב (מלאכי ב, ז): "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו". שד' כן ראשי תבות (תהלים קו, טו): "כי שבר דלתות נחשת"; הגה מסתובבים רוקים ורוקות לאין ספר, ולא די בזה אלא נכשלים בעוונות, אשר על ידי כל חטא ונחטא של פגם הברית, בוראים לעצמם אלפי אלפים משחיתים, והם נוקמים באדם, כמו שכתוב (שם לד, כב): "תמותת רשע רעה", הרע של הרשע ממית אותו. כי חטא זה של פגם הברית עושה את האדם רע, ונעשה עצבני, כמו שכתוב (בראשית לח, ז): "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'"; הרוק

הזה מסתובב בתוך חומה גבוהה, ובא הצדיק, שהוא השדכן — כִּי שִׁבְר דְּלִתּוֹת נִחְשֶׁת, וְשׁוֹבֵר אֶת הַחֹמֶה, וּמְשַׁדֵּךְ לוֹ זְוֵגוֹ. אֲבָל זֶה לְעֵמֶת זֶה, בֵּא הַסֵּמ"ךְ-מ"ם שְׁגַם הוּא שְׁדָּכָן, וְשׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם, וּמְפִילוֹ בְּשֵׂאוֹל תַּחֲתִית. כִּי שִׁדְּכִין' זֶה גַם רֵאשֵׁי-תִבּוֹת: שִׁקְר דְּוֹבֵר כִּסְף נְיֻטֵּל; וְלָכֵן מִי שֵׁיכּוֹל לְעֹזֵר לְשַׁדֵּךְ אֶת בְּנֵי וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל — תְּבֹא עֲלָיו בְּרָכָה. וְנִתְּבַנְּנָ גַא עַל הַקּוֹרוֹת אֶת הַנְּעַר שֶׁל הַיּוֹם, שְׁבוֹרַח לְכָל הַתְּפֻצוֹת, כַּמָּה מְשַׁפְּחוֹת אֲמִלְלוֹת יִשְׁנֵן, שֶׁהָאֵב וְהָאֵם מוֹרְטִים שְׁעֵרוֹת רֵאשֵׁם, מַחֲמַת שְׁאִינָם יוֹדְעִים לְהִיכֵן בְּרַחוּ הַיְלָדִים; לְמַעַרְב הַפְּרוּעַ, אוֹ לְמִזְרַח הַרְחוֹק, הַשֵּׁם יִרְחַם, וּמְסִתּוֹכְבִּים שֵׁם עַד גִּיל מְבָגֵר, וְלֹא מוֹצְאִים זְוֵגִים.

והפליג מוהרא"ש נ"י במעלת המשדך נשמות ישראל, ואמר: אֲשֶׁרִי אָדָם הַזּוֹכֶה לְעֹזֵר לְזוּלְתוֹ לְמִצָּא זְוֵגוֹ, כִּי אֵין חֲבוּשׁ מִתִּיר עֲצָמוֹ מִבֵּית אֶסוּרִים, וְלָכֵן אָנוּ מוֹצְאִים גְּדוּלֵי עוֹלָם, שֶׁהִיוּ שְׁדָּכְנִים. כְּמוֹ הַמַּתְרִי"ל, שֶׁהִיָּה פּוֹסֵק גְּדוּל, וְהִיָּה שְׁדָּכָן בְּמַדִּינָתוֹ וּמִזֶּה הַתְּפָרְנִס. כִּי צְדִיקִים גְּדוּלִים עֲזְרוּ תְּמִיד לְרוֹקִים וּלְרוֹקוֹת לְהַנְּשֵׂא, אֲשֶׁר זֶה הַמְּצֹוה הָרֵאשׁוּנָה, וְהַגְּמָרָא אוֹמְרַת (שְׁבַת לֹא). אָמַר רַבָּא: בְּשַׁעַה שְׁמַכְנִיסִין אָדָם לְדִין, אוֹמְרִים לוֹ וְכוּ': עֲסַקְתָּ בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה? וּמְפָרֵשׁ הַמַּתְרִשָּׁא, וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: לֹא אָמַר "קִימַתָּ" פִּרְיָה וּרְבִיָּה אֲלֵא "עֲסַקְתָּ", דִּהֲיֵנוּ לְהַשִּׂיא יְתוּם וִיתוּמָה. כִּי מְסִתּוֹכְבִּים לְאֲלָפִים רוֹקִים וּרוֹקוֹת, וְאֵין תְּסַכּוּל גְּדוּל מִזֶּה בַחַיִּים, וְאֲשֶׁרִי מִי שֵׁיֵעֹזֵר לָהֶם. אֲבָל הַעֲזֹר הַגְּדוּל בְּיוֹתֵר יְכוּלִים הֵם לְתַת לְעֲצָמָם — שֵׁיֵלְכוּ לְמִקּוֹמוֹת הַקְּדוּשִׁים, לְשַׁעַר הַשָּׁמַיִם, לְקַבְּרוֹת הַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים, וּבְפָרֵט בֵּימֵי הַהֲלוּלָא שְׁלָהֶם, וְיִשְׁפְּכוּ אֶת לִבָּם בְּצִקוֹן לַחֲשֵׁם, וְיִתְחַנְּנוּ עַל נַפְשָׁם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְכוּדָאֵי לֹא תִשׁוּב תְּפִלְתָּם רִיקָם, וְיִזְכּוּ לְמִצָּא זְוֵגִים. וּמְכַל שְׁכָן מְצֹוה גְּדוּלָה לְאַחֲרִים לְעֹזְרָם לְצֵאת מִכְּלָאָם, וְלְמִצָּא אֶת בֶּן אוֹ בַת זְוֵגִים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר אָדָם צָרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּלְבַקְּשׁוֹ שְׁיִזְכֶּה לְהַשִּׂיא אֶת יְלָדָיו בְּגִיל צָעִיר, וּלְאַחַר שֶׁהַשִּׂיאָם, יִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, שֵׁיזְכּוּ לְזַרְע שֶׁל קִימָא וּלְנַחַת מֵהֶם וְכוּ'

וכו', וְכַל תַּפְלָה וּתְפִלָּה עוֹשֶׂה פְּעֵלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת; אִם בְּנֵי-אָדָם הֵיוּ יוֹדְעִים מַעֲלַת הַתְּפִלָּה, הֵיוּ עוֹסְקִים בָּזֶה כָּל רֵגַע, אֲלֵא מֵאֵי? צְרִיכִים אֶת הַשְּׂדֵכָן — אֶת הַצְּדִיק, שְׂיִחְזַק וַיַּעֲזֹד; כִּי הַצְּדִיק מִחְזֵק אֶת הָאָדָם שִׁיסַע לְקַבְרוֹת צְדִיקִים, לְקַבֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי בְּמֵרוֹן, לְקַבֵּר רַבִּי מֵאִיר בַּעַל הַנֶּס בְּטַבְרִיָּה, לְבֵית-לֶחֶם, הֲלֹא הוּא מְקוֹם קְבוּרַת רַחֵל אִמְנוּ, לַתְּנָאִים הַקְּדוּשִׁים וְכוּ' וְכוּ', וַיִּתְפַּלֵּל שָׁם, וַיַּפְעֵל בְּשָׂמִים. זֶהוּ הַצְּדִיק, שְׁמַשְׁבֵּר אֶת דְּלֹתוֹת הַנְּחָשֶׁת, הַמְּפַרִידוֹת בַּיְגִינוֹ לְבִינוֹ יִתְבַרֵךְ. לָנוּ נִדְמָה כְּאִלוֹ בְּשָׂמִים אֵין רוֹצִים אוֹתָנוּ, אֵין צְרִיכִים לָנוּ, כִּי הַסֵּמ"ךְ-מ"ם בְּנֵה מַחִיצוֹת בְּרוּזַל בַּיְגִינוֹ לְבִינוֹ יִתְבַרֵךְ. בֵּא הַצְּדִיק וּמַשְׁבֵּר אֶת הַדְּלֹתוֹת הַלְלוֹ, וּמַגְלֶה לְאָדָם אֶת עֲרֹךְ הַתְּפִלָּה, שְׁמַתְחַנֵּן וּמְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ מִמְנוֹ יִתְבַרֵךְ. וְכִמוֹ שְׁכַתוֹב בְּזֵהר (פְּרַשְׁת בְּלֶק, דף קצה): שְׁלֹשׁ פְּעָמִים נֹאמַר לְשׁוֹן 'תְּפִלָּה' בַּתְּהִלִּים: "תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה", "תְּפִלָּה לְדָוִד", "תְּפִלָּה לְעֵנִי". תִּשְׁעֵרוּ בְּנַפְשְׁכֶם, כְּשִׁמְשֵׁה רַבְּנוּ וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הַתְּפִלָּה — אֵיזוֹ תְּפִלָּה הִיָּתָה זֶה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן תְּפִלַּת הָעֵנִי חֲשׂוּבָה יוֹתֵר, מַדּוּעַ? כִּי בַתְּפִלַּת הָעֵנִי כְּתוּב: "כִּי יַעֲטֹף", הֵינּוּ שְׁעוּטֵף אֶת תְּפִלּוֹת הַצְּדִיקִים, "תְּפִלָּה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ", כְּשִׁיחֵהוּדֵי מְרַגֵּשׁ עֲצֵמוֹ הִכִּי גְרוּעַ, הִכִּי יְרוּד וּמְרַחֵק, וְהוֹלֵךְ לְקַבְרוֹת הָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים, וּשְׁאֵר הַצְּדִיקִים, לְשַׁעַר הַשָּׁמַיִם הוּא הַכֶּתֶל הַמְּעַרְבִי, אוֹ לְאִיזָה מְקוֹם קְדוּשׁ אַחֵר, וְשׁוֹפֵךְ אֶת לְבוֹ אֱלֹו יִתְבַרֵךְ, וְאוֹמֵר: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי מִשְׁתַּוְּקֵק אֵלֶיךָ, אֲנִי מִתְחַרְט, וְרוֹצֶה לְשׁוּב אֵלֶיךָ בְּאַמֶּת"; תְּפִלָּתוֹ עוֹשֶׂה רֶשֶׁם בְּשָׂמִים, עַד שֶׁכָּל תְּפִלּוֹת הַצְּדִיקִים צְרִיכוֹת לְהִמָּתִין לַתְּפִלָּתוֹ. וְזֶה עוֹשֶׂה הַצְּדִיק — שְׁמַשְׁדֵּךְ בֵּין גַּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְלַהֲפֹךְ יִשׁ סֵמ"ךְ-מ"ם, שְׁגָם הוּא שְׂדֵכָן, אֵךְ כָּל כְּוָנָתוֹ לְרַעָה, וְאֵלוֹ הֵן, כְּאֵמֹר, רֵאשִׁי תְּבוֹתִיו: שְׁקַר דְּיוֹבֵר כְּסֵף גְּיוֹטֵל, כִּי כָּל חֲפָצוֹ וְרָצוֹנוֹ רַק אֶת כְּסָפוֹ שֶׁל הָאָדָם וּפְיוֹ מְלֵא שְׁקָרִים.

וְהַבְּהִיר מוהֲרָא"ש נ"י, מַדּוּעַ יִשְׁנֵם כָּל-כֶּף הַרְבֵּה בְּנֵי הַנְּעוּרִים, שְׁלֵא מְצָאוּ זְוֹגָם, וְחוֹלְפֹת לָהּ שָׁנָה וְעוֹד שָׁנָה, וְהֵם מִתְבַּגְּרִים וְהוֹלְכִים עֲצָבִים וְזַעֲפִים וְנוֹתְרִים בְּדָד? אֲלֵא אֵימָא בְּדַכְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יְבָמוֹת ג.ס): נַחֲוֹת דְּרַגְהָ וְנִסִּיב אַתְתָּא, הֵינּוּ כָּל אָדָם נִבְרָא

עם גאות, עם קורטוב של גאונה, וחושב: 'אני', 'אני' וכו' וכו', "אני מצלח מאד", "אני פשוני מאד", "אני בעל חכמה עצומה ונדירה במינה", ועוד כהנה וכהנה. מגיע אדם לפרקו, וצריך למצא זיווג, וכמאמר הזהר (עין שם ח"א צא:), שלמעלה בשמים הזכר והנקבה היו אחד, וכשיורדים מטה לזה העולם מתפצלים ונולד כל אחד לזוג הורים אחרים. והנה מציע השדכן את פלוני לפלונית, והאדם בעל גאונה וחושב: "בחור מצלח כמוני, לא ראוי לו להנשא לפלונית", וכן הבחורה חוככת בדעתה: "לי ראוי משהו מיחד במינו", ובורת ואינה נאותה לשום הצעה. וכך מסתובבים ואינם מוצאים זיוגם, עד שמקבלים מכה משמים, הקדוש-ברוך-הוא מגביה לזה סלמות ולזה מוריד, עד שמכרחים לקחת זה את זה. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים: "נחות דרגה" — תרד מהגאונה שלך דרגה אחת, וכך תנשא לפלונית. ולכן אם אדם חש עצמו לכלום, ומבקש ממנו יתברך: "רבונו של עולם, אני כלום, אין לי לא חכמה, לא שכל, לא כסף וכו', אני רוצה להתחתן לשם שמים, שנוזה להביא ילדים שיכירו אותך, ונלמד עמהם מדות טובות, שיאהבו את הבריות, שלא ידברו לשון-הרע ודברים בטלים" וכו', אזי זוכה למצא את זיווגו. ולפעמים יש אחד, שחש עצמו לכלום, וחושב: "אס-כן מדוע איני מוצא את זיווגי?" אומרים לו: "תרד מדרגה". ושואל: "מהיכן ארד, הלא אני כלום?" אומרים לו: "תהיה כלום שבכלום, תרד עוד מדרגה, ואז תמצא בן זוגך". וכן הדבר לגבי הבחורה, שתוריד את עצמה, ולא תחשיב עצמה למשהו, אם שניהם ינהגו כך, אזי יראו שבן יום אחד ימצאו זה את זה, ולא יהיו די אולמות להשיא את כלם, אם רק יתפצו להנשא לשם שמים, ולא יסתכלו על שום דבר, כי בזה תלוי כל סוד "מציאת הזיווג".

והוסיף מוהרא"ש נ"י ואמר: הקדוש-ברוך-הוא זפנו לחבר קונטרס "מציאת הזיווג", ואם יאמרו את התפלות הכתובות שם ארבעים יום רצופים — מבטחים שימצאו זיוגם, רק יש לקיים את כל הנאמר שם.

וסים מוהרא"ש נ"י בבקשה לכוּרָא עולם: הקדוש-ברוך-הוא יעזר שְׁכַל הַרְוָקִים וְהַרְוָקוֹת יִזְכוּ לְמִצָּא זְווגָם, וְיִכְנוּ בֵּית נְאֻמָּן בְּיִשְׂרָאֵל, בֵּית עַל אֲדֹנָי קִדְשׁ וְטְהָרַת הַמְשַׁפְּחָה. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֹמְרִים (יְבֹמוֹת סב): כָּל יְהוּדֵי שְׂאִין לוֹ אִשָּׁה, שְׂרִי בְּלֹא שְׂמֻחָה, בְּלֹא בְרָכָה, בְּלֹא טוֹבָה, בְּלֹא תוֹרָה, בְּלֹא חוּמָה, בְּלֹא שְׁלוֹם; עַל-כֵּן אֲשֶׁרִי וְאֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לִירֵד מִדְּרָגָה, וְאֲזִי יִמְצָא אֶת זְווגוֹ הַהֶגְוֵן בְּמַהְרָה.

גְּדֵר

מוהרא"ש נ"י אָמַר: עַל הָאָדָם לְהִשְׁמֵר מְאֹד לֹא לְגֵדֵר גְּדֵר וְלֹא לְהִשְׁבֵּעַ שְׁבוּעָה. כִּי יֵשׁ טַבַּע רַע בְּאָדָם, שְׂאוֹמֵר: "אֲנִי נִשְׁבַּע שְׁכָף וְכָף", בְּפָרֻט יְלָדִים צְעִירִים, מְרַגְּלִים עֲצָמָם לֹמֵר: "אֲנִי נִשְׁבַּע שְׁלֹא עֲשִׂיתִי" וְכוּ', וְזוֹ כְּבָר נִקְרָאת שְׁבוּעָה. וְאִם אָדָם נִשְׁבַּע, אָפְלוֹ עַל דְּבַר אֱמֶת, בָּאִים עָלָיו חֲלָאִים רָעִים, כְּמֵאֲמָרָם ו"ל (עֲרִכִין טז): נִגְעִים בְּאִין עַל שְׁבוּעַת שְׂוֹא; וְלִבְסוּף, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, הוּא מֵת אוֹ יְלָדֵיו מֵתִים, כְּמֵאֲמָרָם ו"ל (קְהֵלֶת רַבָּה ה, ב): כָּל הַנּוֹדֵר וְאִינוֹ מְשַׁלֵּם, גּוֹרֵם מִיתָה לְעַצְמוֹ; וְלִכֵּן צְרִיכִים לְהִשְׁמֵר מְאֹד מִגְּדֵרִים וּמִשְׁבוּעוֹת, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹמְרוֹ מְכַל רַע. וְכֵן בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת — מִי שְׁקוֹנָה עָלֶיהָ בְּשַׁבָּת, יִשְׁלַם אַחַר שַׁבָּת, כִּי בְּרַגַּע שְׁקוֹנִים עָלֶיהָ, אוֹ נוֹדְרִים גְּדֵר — יֵשׁ לְשַׁלְּמוֹ מִיָּד, וְלֹא — מִקְּבָלִים עַל כָּף עֲנִשׁ, כְּמֵאֲמָרָם ו"ל (דְּרוֹךְ אֶרֶץ רַבָּה ו): כָּל מִי שֶׁנּוֹדֵר בְּתוֹרָה וְעוֹבֵר, לוֹקֵה אַרְבָּעִים; וְאִם קוֹנָה אָדָם בְּכָל יוֹם שְׁנֵי וְחֲמִשִּׁי וְשַׁבָּת עָלֶיהָ, וְלִבְסוּף אִינוֹ מְשַׁלֵּם, הָרִי זֶה גִּנְבֵי, וְאִין הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה שְׂיַעֲלָה לְתוֹרָה בְּגִנְבָה.

וְלִכֵּן, אָמַר מוהרא"ש נ"י, אֲצַלִּי בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת אִינִי רוֹצֵה שְׂאוֹדָם יְגֵדֵר גְּדֵר, אֲלֵא יֹאמֵר: "אֲנִי נוֹתֵן לְצַדִּיקָה", אֲשֶׁר אֵף מְקוּם בְּעוֹלָם,

אין נוהגים כן, אלא בכל מקום נודרים נדבות לפני ספר תורה. אף אצלי איני מתיר לומר: "בעבור שיתן כן וכך", כי אם לא ישלם, עובר על שבועה. ואומרים חכמינו הקדושים (שבת לב): "בעון נדרים בנים מתים כשהם קטנים; עד כדי כך חמור הענין של נדר ושבועה. ולכן יש להשמר לא לומר: "אני נשבע שלא עשיתי" וכו', כי עוברים בזה על עברה חמורה, וכל הרגיל בשבועות שוא, הרי זה כאלו עובר עבודה זרה (תנא דבי אליהו ובה, פרק כו); עד כדי כך חמורים עוונות של נדרים ושבועות שוא.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר חכמינו הקדושים מספרים, שהיה יהודי בשם ר' שמעון מעירה אנטיפטרה, והיה מכניס אורחים גדול מאד, כל מי שבא אליו נתן לו אש"ל מלא. אזי החלו לנהר אליו עניים רבים. ומשגמרו לאכל, לשותות ולישן, בטרם הלכו, נטל את נעלו והפה בהם. ונתפרסם בכל העירה, שיש אדם משנה בשם ר' שמעון, שאמנם מכניס אורחים גדול, אף לפני שהולכים מביתו, מכה בהם בנעלו. פשהגיעה שמועה זו לרבי יוחנן בן זכאי, אמר לתלמידיו: "פיצד יתכן שאדם זה עושה דבר משנה כל-כך, אני רוצה שאחד מכם ילך ויבדק את פשר הדבר". התלמידים פתחו לילך, אף אחד לא רצה שיכפו בו. קם רבי יהושע בן חנניה ואמר: "אני הולך". והגיע אל ר' שמעון הנ"ל. ואמר לו ר' שמעון: "ברוך הבא, רבי, מה אתם רוצים?" וענה: "אני רוצה לאכל". ונתן לו לאכל ולשותות, ואמר: "מה אתם רוצים עתה?" וענה: "אני רוצה לישן, מחמת עיפות הדרך". ונתן לו מקום יפה לישן. למחרת קם, ושאלו ר' שמעון: "רבי, מה אני יכול לעזר לכם?" וענה: "אני רוצה לילך למקנה לטהר עצמי". והראה לו מקנה יפה בביתו. טבל והתפלל. כשסיים את התפלה, אמר לו: "רבי, מה אתם רוצים?" וענה: "ארוחת בקר". ונתן לו. כשברך ברכת-המזון ורצה לילך, החל ר' שמעון להתלוות אליו, ורבי יהושע הסתפל כל העת אחורנית, בהיותו משכנע שהנה יקבל מפות עם הנעל, ור' שמעון שואלו: "רבי, מה אתם מסתכלים אחורה?" עצר רבי יהושע הלוכו, ואמר: "אגיד לכם האמת, שמענו רבן יוחנן בן זכאי והתלמידים,

את ההנהגה המשנה שלך, שאתה נותן לאכל, לשמות ולישן, הינו שלמות מצות הכנסת אורחים, ולבסוף אתה מכה בנעלך, אזי חששתי" וכו'. נודעו ר' שמעון, ואמר: "רבי, אמר לכם את האמת, אני נותן לאכל ולשמות, ואני שומע אנשים נשבעים ונודרים, ומה שאני שואלם, הם נשבעים לי, ואני יודע שזה שקר, על-כן אני מוריד את נעלי ומכה בהם, וכונתי שיפסיקו להשבע, ויחדלו לנדר נדרים". שמע רבי יהושע בן חנניה דבר זה, שב אל רבו וספר לו את הספור, אזי הבינו מדוע הכה ר' שמעון את העניים, כי שמע ביניהם שאומרים: "אני נשבע שפך וכו'". לזאת, סים מוהרא"ש נ"י, יש להשמר מאד מאד לא להשבע, ולא לנדר נדרים בשום פנים ואופן, ותמיד לומר: "בלי נדר", וכל דבור פגון: "אני נשבע שפך" וכו', אסור בתכלית האסור, כי זה בכלל שבועה, ועון שבועות חמור עד מאד.

נשק

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ב'): עקר החרב וכלי זין של נשמות ישראל — זו התפלה. כמו שאומרים חכמינו הקדושים (מדרש שוחר טוב, תהלים קנח): פיהם של ישראל — חרבם; פיו של יהודי זה החרב שלו. ישראל נדמים לתולעת, מה תולעת אין פחה אלא בפה, אף ישראל אין כחם אלא בתפלה. נצב אילן חסון ועבה עד מאד, גבהו רב, שום רוח בעולם אינה יכולה לעקרו, הוא משרש היטב באדמה, שרשיו איתנים מאד, אף מסור אינו יכול לכרותו, אלא אם-כן יתיגעו שבועות וחדשים. והנה באה תולעת קטנה, חודרת לתוך האילן, ומנסרת אותו בפיה, אורף זמן, אף לבסוף מצליחה לכרסם באילן, עד שבאה רוח ושוברתו. ובכן, תולעת קטנה, נטולת כחות בידים וברגלים, תולעת חלשה הרוחשת על הארץ, ביכלתה להכניע

אילן רם ועב, ואם ישראל משולים לתולעת ופיהם הוא חרבם, נמצינו למדים מכאן, מהו כח הפה. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (עין מדרש תהלים כב) על הפסוק (ישעיה מא, יד): "אל תיראי תולעת יעקב", עם ישראל נדמים כתולעת — אל תיראו, כי יש לכם כח פאותה תולעת, אשר אין כחה אלא בפיה, כך ישראל אין כחם אלא בפיהם, הינו כח התפלה והשיחה בינם לבין קונם, שיבאו ויספרו לפניו יתברך כל צרכיהם, ידברו אליו יתברך ויבקשו ממנו הכל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר וצריכים להיות חזקים מאד בענין השיחה בינו לבין קונו, ולהתחדש בזה בכל יום מחדש, ולא לומר: "התפללתי כבר", כי כל יום ויום וצרותיו עמו, עוברים על האדם מאורעות חדשים מחדש. ומדוע? כי הקדוש-ברוך-הוא מתאווה לתפלתן של צדיקים (יבמות סד), הקדוש-ברוך-הוא רוצה לשמע את תפלת עם ישראל, כי כל יהודי הוא צדיק, כמו שכתוב (ישעיה ס, כא): "ועמך כלם צדיקים". וכמאמרם ז"ל (תנחומא וירא א): אמר הקדוש-ברוך-הוא לישראל, הוו זהירים בתפלה, שאין מדה אחרת יפה הימנה, והיא גדולה מכל הקרבנות, ואפלו אין אדם פדאי לענות בתפלתו, ולעשות חסד עמו, כיון שמתפלל ומרבה בתחנונים, אני עושה חסד עמו; גלה לנו רבנו ז"ל את העצה הנפלאה של שיחה ובקשה אליו יתברך, שכל אחד ידבר בשפת האם שלו: אחד בצרפתית, אחד באנגלית, אחד ברוסית וכו', כל אחד בשפה בה הרגל, ילך וישפך את כל אשר מעיק לו אליו יתברך. ואם רואים שישנה דחקות בבית, הבעל הולך נע ונד ללא פרנסה, או אם הילדים אינם מצליחים, חלילה, יש איזה צער או סבל אחר, רחמנא לצלן, מה עלינו לעשות? ללכת לקרן זווית, ולבקש אותו יתברך: "אבא, אבא, עזר לי, שילדי ירצו ללמד תורה". "אבא, אבא, עזר לי, שתהיה לי פרנסה". "אבא, אבא, עזר לי, שילדי יהיו קדושים בקדשת הברית" וכדומה; כי זו הירושה שקבלנו מרבנו — תפלה, זה הנשק שלנו. וזה יגלה משיח בעולם.

רַבְּנוּ ו"ל אומר (לקויטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פד), שְׁהַשְׁעַר וְהַפְתַּח לְהַכְנִיס אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — זֶה תְּפִלָּה; אִם אָדָם רוֹצֵה לְמַצֵּא אֶת הַפְּתַח וְהַדְּלֵת אֵיךְ נִכְנָסִים אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ — זֶהוּ הַפָּה; הֵינּוּ שְׁעָלָיו לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וּלְבַקֵּשׁ כָּל צְרֻכָיו. וְעוֹד אומר רַבְּנוּ ו"ל (שם, סימן פג), מְשִׁיחַ נִקְרָא כִּי מְלַשׁוֹן מְשִׁיחַ, הֵינּוּ עַל שֵׁם שְׁמֵשִׁיחַ אֱלֹמִים. כִּי כִּי אומר רַבְּנוּ ו"ל (שם, חלק א', סימן ס'), עַד שְׁאָדָם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַצְּדִיק, אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי הַצְּדִיק הוּא בְּחִינַת מְשִׁיחַ, וּמְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם מִהַשְׁנָה, וְאֵז מִתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ. וְזֶה מֵה שְׁאוּמְרַת הַמְּשִׁיחָה (תְּרוּמוֹת ב, א): סֵתָם תִּרְשׁ — אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר; מִי שְׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַצְּדִיק וְהַחֶכֶם, אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר, כִּמוֹ שְׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לט, ג): "נִאֲלַמְתִּי דוֹמִיָּה הַחֲשִׁיטִי מִטוֹב".

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר זֶה תְּהֵא עֲבוֹדַת מְשִׁיחַ צְדֻקְנוּ, שִׁיחְדִיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת עֲנִיֵן הַתְּפִלָּה, שִׁיַּדַּע הָאָדָם שְׁאֵין לוֹ רַק הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְרַק אֵלָיו יֵשׁ לְבָרַח. וְאִסוּר לְאָדָם לְפָחוֹד מִהַסְמִיךְ-מ"ם, שֶׁהוּא טְמֵאָה, זְהֻמָּה, חֲשֵׁךְ וְאִפְלָה, וְנִבְרָא כְּדִי לְהַעֲלִים וְלְהַסְתִּיר אֶת הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ, וְלְהַכְנִיס בְּאָדָם חֲלִישוֹת הַדַּעַת וְלִשְׁכַּרוֹ. וְעַל-כֵּן עַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל לְהִתְאַחֵד, וְלַעֲוֹרֵר זֶה אֶת זֶה לְהִתְחַדֵּשׁ בְּהִתְחַדְּשׁוֹת חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּתְפִלָּה וּבְשִׁיחָה אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר לְרַבְּנוּ ו"ל הִיָּה תְּלִמִיד, וְשְׁמוֹ ר' שְׁמוּאֵל אֵיזִיק, שֶׁהָיָה חֲדוּשׁ נִפְלָא. וּמְסַפְּרִים עָלָיו, שֶׁבְּרָאשׁ הַשְּׁנָה כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל בְּקְבוּצָה, פָּנָיו הָיוּ מְכֻסוֹת בְּטְלִית, וְלֹא רָאוּהוּ, וְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוֹת כְּזוֹ, עַד שֶׁלֹּא רָאוּ כְּלוּם, אֲלָא אָדָם יוֹצֵאִים מִטְּלִיתוֹ, עַד כְּדִי כִּי בְּעַר הִתְלַהֲבוֹתוֹ בְּתְפִלָּתוֹ, וּכְשֶׁהִתִּיר אֶת הַגְּרָטֵל, נִפְלוּ מִמֶּנּוּ הַמַּעִיל וְהַבְּגָדִים מְרַב חֵם, מִחֲמַת דְּבִקּוּתוֹ בְּתְפִלָּה. וְהוּא סִפֵּר, שֶׁקָּדָם שֶׁהִתְקַרַּב אֶל רַבְּנוּ ו"ל, רָאָה בְּחִלּוּם וְהִנֵּה הוּא תוֹעֵה בַּיַּעַר, וְהוֹלֵךְ וְהוֹלֵךְ וְאֵינוֹ רוֹאֵה אֶת הַסּוּף, וְהַחֵל לְפָחוֹד, שֶׁתִּכְרַף יִבְאוּ חַיּוֹת רַעוֹת, וְלִהְיֶיךָ יֵלֶךְ?! וְכִי הִמְשִׁיךְ לְתַעוֹת בְּעֵבִי הַיַּעַר, וּלְפִתַּע רָאָה

מרחוק אור מבצבץ מאיזה בית, אזי החליט לגשת לשם, תכף כשהתקרב אל הבית, ראה אור חזק יותר, עד שהיה סמוך לבית, וראה שזהו ארמון, ואור גדול מאיר ממנו ומסנוור את העינים, ויחבך בדעתו להפגס לפנים. פתח את הדלת וראה את מלך המשיח. בתחלה נבהל, אחר-כך הסתפל עליו, וראה שפניו מאירות, והוא חגור בתרבות מכל צדדיו. עמד ר' שמואל אייזיק משתומם: "הנה משיח לבוש עם תרבות לאין ספר". אזי אמר לו משיח צדקנו: "לך אל רבך רבי נחמן, ויפרש לך מה אני עושה". כשהתעורר מהשנה, מאד מאד נבהל, הנה זה בתחלת התקרבותו, ורץ אל רבנו ז"ל, ובטרם ספר לו את כל הספור, אמר לו רבנו ז"ל את התורה בסימן ב', ששם מסביר, שעקר כלי זינו של משיח הוא התפלה, ומשם עקר חיותו, הינו שמשיח יכבש את העולם רק על-ידי תפלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אם יודעים מעצות כאלו — לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, אשר זה עקר הנשק והחרב שלנו, אזי עלינו להשתמש בו. ובנדאי מר ומרור לאדם, ועוברים עליו כל מיני צרות ויסורים, אבל אסור לו לברח בשום פנים ממנו ותברך, אסור לו לברח בשום פנים מרבנו ז"ל, שהוא מקרבו אליו ותברך. ולכן עלינו להיות שמחים מאד שאנו זוכים לדעת מצדיק כזה המקרבו אליו ותברך. ובנדאי יש קשיות על הצדיק, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן נב), שגם על הקדוש-ברוך-הוא יש קשיות, כי זהו ההכרח, כי אנשים פחותים וירודים כמנו, בנדאי לא יתכן שתהיה להם השגה והבנה בבורא ותברך שמו, והיות שצדיקים מתדמים לקונם, על-פן גם על הצדיקים יש קשיות. וסיים רבנו ז"ל ואמר: אשרי האדם שאין לו קשיות — לא על הקדוש-ברוך-הוא ולא על הצדיקים, והעקר — לא לברח מרבנו ז"ל, ולא לברח מהצדיקים, ואף שיהיו לאדם קשיות, אבל תמיד יזכר — מי מביא אותו אל הקדוש-ברוך-הוא, מי מביא אותו לאחז בנשקו ולהשתמש בו? הצדיק.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר בין אנשי שלומנו היה יהודי צדיק

בְּשֵׁם ר' יִשְׂרָאֵל טְרַהוּבִיץֶער, שְׁאָמְרוּ עָלָיו שְׁהֵיָה בְּעַל רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ וְדְבוּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁבָא אֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ו"ל, שְׁמָעוּ אוֹתוֹ צוֹעֵק: "רְאֵה מִסְכֵּן כְּמוֹנִי" ... אָדָם שְׁהֵיָה סְמוּךְ לְגִיל תְּשֻׁעִים, צָעֵק אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת ו"ל: "רְאֵה מִסְכֵּן כְּמוֹנִי", וּבְכָה בְּכִיּוֹת עֲצוּמוֹת; כִּי כָל זְמַן שְׁאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא בְּסִכְנָה גְדוֹלָה, שְׁלֹא יִחְלִישׁוּ דַעְתּוֹ וְיִבְרַח מֵהַצְדִּיק, כִּי אִזּוּ יִבְרַח, חֲלִילָה, מֵהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְיִתְקַרֵּר מֵהָאֱמוּנָה, וְאוֹי וְאֲבוֹי לַתְּהוֹם שְׁיִפֹּל בָּהּ. וְכִמוּ שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (אֲבוֹת ב, ד): אֵל תֵּאֱמִין בְּעֲצָמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ, וּפְרַשׁ רַבְּנוּ ו"ל וְאָמַר: אֵל תֵּאֱמִין בְּעֲצָמְךָ, אִם בְּעֲצָמְךָ אֵינְךָ מֵאֱמִין בְּצַדִּיק — אִזּוֹ תִּפֹּל; כִּי עוֹבְרִים עַל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם צְרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוֹרִים, וְיִמֵּי מַחֲזָק אוֹתוֹ? מִי מַחֲזִיָה אוֹתוֹ? הַצְדִּיק, אֲשֶׁר מֵאִיר בְּנוֹ אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, שְׁלֹא נִפֹּל לְזְרוּעוֹת הַיְּאוּשׁ. [תְּתַאֲרוּ לְעֲצָמְכֶם, הַפְּלִיג מוֹהֲרַא"ש נ"י בְּגִדְל הַעֲנָן, יְהוּדֵי צַדִּיק שְׁהֵיָה דְבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּל יְמֵי חַיָּו, וְהַגִּיעַ כְּמַעַט לְגִיל תְּשֻׁעִים, וְעוֹמֵד עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ ו"ל וּבוֹכָה בְּכִיּוֹת עֲצוּמוֹת: "רְאֵה מִסְכֵּן כְּמוֹנִי, שְׁלֹא אֶתְרַחַק מֵהַצְדִּיק" ...]

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרַא"ש נ"י לְסִפְרָא, אֲשֶׁר בְּסוּף יְמָיו גָּר ר' יִשְׂרָאֵל טְרַהוּבִיץֶער בְּאוּמָן, וּבְכָל יוֹם בָּא אֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ו"ל, וּבְיָמֵים דְּאִזּוּ הָיָה הַצִּיּוֹן עַל הַר. וּכְשֶׁהָיָו בְּקִלוּזוֹ וְרָצוּ לִילֵךְ לְצִיּוֹן, הִצְרָכּוּ לְרִדָּת, וְהָיָה גָּשֶׁר קָטָן הַנִּקְרָא: גָּשֶׁר הַמַּתִּים, וְאַחֲרֵיכֶן הִצְרָכּוּ לְעֵלוֹת עַל הַר לְצִיּוֹן רַבְּנוּ ו"ל. בְּקִיץ לֹא הָיְתָה בְּעֵינָה, אֶךְ בַּחֲרֹף שְׁהֵיָה שְׁלֵג כְּבֵד עַל הָאָרֶץ, [בְּשִׁבִיל לְרִדָּת — עוֹד הִסְתַּדְּרוּ, כִּי יֵשְׁבוּ עַל הַקְּרַח וְהַחֲלִיקוּ עַד לְמִטָּה], לְעֵלוֹת לְצִיּוֹן רַבְּנוּ ו"ל, הָיָה זֶה פְּקוּחַ נֶפֶשׁ, כִּי הִצְרָכּוּ לְטַפֵּס בְּיָדַים וּבְרַגְלַיִם גַּם יַחַד, וְהָיָו עֲלוּלִים לְהַחֲלִיק בַּחֲזָרָה.

וְהָיָה יְהוּדֵי וּשְׂמוֹ ר' בְּרוּךְ, אֲשֶׁר לוֹ הָיָה הַמַּפְתַּח שֶׁל הָאֵהָל לְיַד הַצִּיּוֹן. פַּעַם הִלָּךְ לְצִיּוֹן רַבְּנוּ ו"ל, וְהָיָה אִזּוֹ שְׁלֵג כְּבֵד, אֶךְ הָיְתָה שְׁהֵיָה עֲקָשָׁן גְּדוֹל לֹא הִתְפַּעַל, וְהַחֲלִיק לְמִטָּה, וְהַחֲלַל לְטַפֵּס לְמַעְלָה, וְסָלַל לְעֲצָמוֹ שְׁבִיל לְמַעְלָה, וּבִשְׁעָה שְׁעָלָה לְמַעְלָה, רָאָה שְׁהַשְׁלֵג

זו להנה ולהנה, כשהגיע סמוך, ראה את ר' ישראל טרהוביצער
מבטה בשלג, ועומד וצועק: "ראה מסכן כמוני", ובוכה להקדוש-
ברוך-הוא, היות שהדלת הייתה סגורה, אזי פתח לו ר' ברוך
תכף-ומיד את הדלת...

[ובכן, התריע מוהרא"ש נ"י, אם יהודי בגיל כזה צועק "ראה
מסכן כמוני", אז מה עלינו לצעק בכל יום? ! אשר בדורנו הסכנה
גדולה עד מאד, יוצאים לרחוב, השם ישמר, רואים הסתכלות רעה
אחת, וכבר עושה כתם על הנשמה, ומכל שכן כשבאים לידי חטא,
חס ושלום, אין כדאי לבא לזה העולם אם יום אחד יחטא האדם,
חס ושלום. אזי לנו, מה יהיה עם ילדינו, עם הנער, מי דואג
בעבורם?! באיזו סכנה הם נמצאים?! ועל זה עלינו לבקש את
הקדוש-ברוך-הוא: "ראה מסכן כמוני", אנחנו מסכנים, ילדינו
מסכנים].

כשנרגע ר' ישראל, שאלו ר' ברוך: "הלא אתם קופאים מקור,
לא יכלתם לבוא לבקש ממני את המפתח?" ענה ואמר: "מה אמר
לך, בקשי טפסתי על ההר, היתה זו מסירות נפש גדולה בעבורי,
והנה ראיתי שהציון סגור, עשיתי חשבון: מה יהיה כשאגיע
לשמים, וארצה לבוא לארמון רבנו ו"ל, ואראה שהסמ"ך-מ"ם
הוריד שלג והדלת סגורה, וכי אברח? לא ולא, אעמד בחוץ,
ואמשיך לצעק: 'רבי, רבי, תכניס אותי'. רבי, רבי, ראה מסכן כמוני
והכניסני".

והסיק מוהרא"ש נ"י את הלקח, ואמר: הרי גם בשמים יכול
להיות דבר כזה, שתהינה מניעות להכנס אל הצדיק, אבל אם יש
לאדם שכל, אינו בורח מהצדיק, ומתעקש להכנס אליו ויהי מה.
זה הנה ר' ישראל טרהוביצער, שזכה למה שזכה, ועלינו ללמד
ממנו, שאין בורחים מרבנו ו"ל, אלא משתמשים בנשק שהותיר לנו
— חרב התפלה; כי עקר ההתקרבות אליו ו"ל, הוא השמוש בנשק
שנתן לנו; הינו לבקש מהקדוש-ברוך-הוא בכל יום על כל צרכינו.
ומי שגר בין הרים וגבעות, סמוך לשדות, תמיד יכול לצאת ולטייל

בין ההרים, ולבקש אותו יתברך כל צרכו. אבל לזה צריך אמונה ברוחה ומזככת, שכל דבור ודבור נשמע ונתקבל.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו לא להיות בטלנים, ולהתחיל בכל יום בהתחדשות חדשה. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות לב:), שתפלה היא מהדברים שצריכים חזוק, לבא בכל יום ולבקש מהקדוש-ברוך-הוא, הן התפלות הקבועות: שחרית, מנחה, ערבית, להתפלל במנין דיקא, לאט לאט מתוך הסדור, לכונן פרוש המלות, וכן ברכת המזון לברך מתוך הסדור ולכונן פרוש המלות, וכן קריאת שמע שעל המטה, וכן צריכים לומר בכל יום תהלים; תהלים נחלקו לשבעה חלקים, לפי שבעת ימי השבוע, אשרי מי שזוכה לסיים בכל שבוע את כל תהלים, ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עג), שעל-ידי תהלים זוכה לתשובה, זוכה להכנס אל השער והפתח השיף עליו, מתקשר אל האות השכינת אליו. ועל כלם — אשרי האדם הזוכה להתבודד הרבה עמו יתברך. אימתי שיש לו זמן פנוי, הולך בדרך, או ממתיך למישהו וכו', ידבר אליו יתברך. אם אדם היה יודע איזו מהפכה עושה בעולם כשמתפלל, אזי לא היה מפסיק להתפלל, אבל יש לאדם טבע של כעס, של רציחה, שעוקר לו את הישוב הדעת, ולכן אינו יכול להתפלל אליו יתברך, יש לאדם טבע של מרירות ועצבות, יאוש וכו', וחושב שאין הקדוש-ברוך-הוא רוצה בו, אף אין זה נכון. וכמו שמוכא בזהר (שמות ה:): אם היה האדם יודע איך הקדוש-ברוך-הוא אוהבו, ומשתוקק שיבוא וידבר אליו, היה רץ אחריו ככפיר; וכן דוד המלך צועק בתהלים (מב, א): "כאיל תערג על אפיקי מים"; אף הסמ"ך-מ"ם עושה סביב שלג, קור ורוחות, שהאדם ישכח ממנו יתברך.

וסיים מוהרא"ש נ"י, ואמר: ולכן עלינו להתאחד ביחד, איש את רעהו יעזרו, לחזק זה את זה, וכל אחד יקבץ את התינוקות של בית רבן, מדי פעם בפעם לעשות יום תפלה, ולבקש ולהתחנן על נפשנו, איננו צריכים ללחם עם אף אחד, רק לבקש מהקדוש-ברוך-

הוא דבר אֶחָד: שִׁישְׁמַרְנוּ מְרוּחוֹת זְרוֹת, מְשַׁקְרִים, מְכַפְּרוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוֹת. עֲלֵינוּ רַק לְכַבֵּשׁ אֶת יִצְרָנוּ, וְאִז נִצְחָנוּ בְּמִלְחָמָה. מֵהוּ הַיִּצָּר הַרָע? כֵּעֵס וּרְצִיחָה. אוֹמֵר רַבְנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ב'): הַתְּפִלָּה נִקְרָאת חֵטֵם — "וּתְפִלְתִּי אֶחְטֵם לָךְ" (יְשַׁעְיָה מַח, ט), חֵטֵם זֶהוּ אֶף, אֶף — זֶהוּ כֵּעֵס, חֲרוֹן אֶף, אָדָם אֵינוֹ יְכוּל לַעֲצֹר אֶת כֵּעֵסוֹ, וְלִכֵּן הוּא רְחוּק מִתְּפִלָּה, כְּשֶׁאֵין לְאָדָם אַרְיכוֹת אַפִּים, אִזִּי הוּא מְלֵא כֵּעֵס, וְעַל-יְדֵי תְּפִלָּה מְרַגֵּעַ אֶת הַכֵּעֵס; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְחַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל יוֹם בַּתְּפִלָּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכַבֵּשׁ אֶת הַמִּלְחָמָה.

נְשׂוֹאֵין

מוֹהֲרָא"ש נ"י מְרַבֵּה לַעֲזוֹר בְּכָל דְּרָשׁוֹתָיו וְשִׁיחוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת עַל הַחַיִּיב הָעֲצוּם הַמְטִיל עַל הַהוֹרִים לְהִשְׂיֵא אֶת בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם בְּגִיל צָעִיר, עוֹד קָדָם שֶׁהִגִּיעוּ לְפָרְקָם, וְתַמִּיד קוֹבֵל עַל כָּךְ, שֶׁהָרִי הַדוֹר הַזֶּה יֵרֵד עֶשֶׂר מַעְלוֹת אַחוֹרָנִית, וְהַפְרִיצוֹת וְהַזְהָמָה מִפִּילִים חֲלָלִים בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמִדּוּעַ לֹא חוֹזְרִים לְמִנְהַג קַדְמוֹנֵינוּ, שֶׁהֵם הָיוּ מִתְחַתְּנִים בְּגִיל נְעָרִים מִמֶּשׁ. וְאָמַר, שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהַחְזִיר עֲטָרָה לְיִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהַרְבּוֹת הַקְּדוּשָׁה בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּדָבָר הַזֶּה שֶׁכָּל כַּחוֹר יִפְגֵּם, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, אֲלֵא יָקוּם דוֹר שֶׁל אַבְרָכִים צָעִירִים שֶׁהֵלְכוּ לַחֲתֻנָּה עִם כְּתַנַּת נִקְיָה...

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁדְּבָר זֶה זָכָה לִפְעַל אֲצֵל תְּלַמִּידָיו, אֲנִשֵּׁי שְׁלוֹמֵנוּ, הַגָּרִים בְּיַבֵּנְאֵל, "עִיר בְּרִסְלָב", וְזָכָה בְּשָׁנָה אַחַת לְרֵאוֹת מִנְיָן שֶׁל בַּחוּרִים צָעִירִים שֶׁכָּבַר נִשְׂאוּ. וְאָמַר, שֶׁבּוֹדָאֵי צְרִיף שִׁיְהִיו לָהֶם הַהַקְדָּמוֹת שְׁלוֹמֵדִים בְּ"הֵיכַל-הַקְּדוֹשׁ", וְאֵין זֶה סֵתֵם כָּךְ שֶׁמִּתְחַתְּנִים, וְאַחַר-כֵּךְ יֵשׁ בַּעֲיוֹת, חֵס וְשְׁלוֹם, אֲלֵא מְכַנְיָסִים בָּהֶם מְנַעֲרוּרֵיהֶם כְּזוֹ הַתְּמָדָה וְשִׁקִּידָה וּרְצִינּוֹת, וְיִרְאֵת שָׁמַיִם אֲמַתִּית, וּמְחַדִּירִים בָּהֶם מִיִּלְדוֹת וְהִלָּאָה אֶת עֲצוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל רַבְנוּ ז"ל:

תפלה והתבודדות ושמחה אמתית, וכך גדלים עד שנשאים, או אז מישמים את החנוך שקבלו, ומקימים את ההקדמות והעצות שלמדו, ומוציאים מהכת אל הפעל את המדות הטובות שקנו ורכשו בימי נעוריהם, ואזי זוכים לראות מהם פרות נפלאים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאצל רבנו ז"ל הייתה קפידה עצומה שיתחננו מקדם. ופעם בא אחד, ואמר שרוצה להתקרב אליו, ענה ואמר לו: "תבא אלי עם טלית"; הינו כמנהג האשכנזים, שנוהגים להתעטף בטלית רק לאחר הנשואין; כלומר, קדם לך והנשא, ואחר-כך תתקרב אלי, ובאמת זוהי גמרא מפרשת (עין קדושין כט:).

והוסיף מוהרא"ש נ"י ואמר, שבאמת יש המון שדוכים, רק האדם מונע אותם ממנו, מחמת הגאות שלו, שרוצה דיקא יחוס, כבוד, כסף, ועוד כהנה וכהנה, אבל אם היה רוצה לקיים מצות הבורא יתברך שמו, ולהתחתן רק לשם שמים, היה תקף ומיד מוצא את זווגו. והזכיר את מאמרם ז"ל (יבמות סג): נחות דרגא ונסיב אתתא; הינו תרד בדרגה ותשא אשה. ואם האדם מרגיש את עצמו לכלום, אזי גם משם צריך להוריד מדרגה, עד שירגיש את עצמו כלום שבכלום, ואם אני כלום שבכלום, אז מי שרק מוכן לקחתני, אני שמח וחפץ בו.

והתאונן מוהרא"ש נ"י על כך שרואים מודעות מתפרסמות על ישיבות חדשות שגפתחות, ומקבילים בהן תלמידים מגיל שמונה-עשרה ומעלה, בזמן שבגיל כזה כבר היו צריכים ללמוד תורה בטהרה. והוסיף ואמר, שמוכא בספר הקדוש והנורא "ראשית חכמה", שבדור הזה כמעט אין בחור שלא נפגם, ומה אם בדור שלפניו כארבע מאות שנה כך, אזי מה נאמר בדור הזה, שזו סכנה רק לעבר את הרחוב מרב ירידת הדורות?! ועל-כן אשרי מי שמרחם על בניו ובנותיו, ועושה רק את הטוב בשבילם, הינו לחתנם בגיל צעיר.

ובראש השנה של שנת תשנ"ח, האריך מאד מוהרא"ש נ"י בכל

דרשותיו לעורר על זה, וענה ואמר סימן לדבר: תשנ"ח, ראשי תבות: ת'הא ש'נת ח'תנים ג'שואים. וחזק את כל הפתורים והרוקים שקשה להם למצא זווגם, שבזכות הצדיק רבנו ז"ל שבאו אצלו על ראש השנה, יזכו להתחתן בקרוב, כי הצדיק הוא השדכן, שמקרב את נשמות ישראל אליו יתברך; אשרי הזוכה לציית ולילך בדרך הקדש שמלמדים אותנו הצדיקים האמתיים.

ספירת העמר

בימי ספירת העמר, דבר מוהרא"ש נ"י מענייני דיומא ואמר: אנו נמצאים עכשו בימי הספירה, אשר הם ימי אבל, כי מתאבלים בהם על תלמידי רבי עקיבא, שלא נהגו כבוד זה בזה ונפטרו. ולכן ימים אלו ימי תשובה גם-כן, שעלינו לשוב בהם בתשובה על העון והפגם של תלמידי רבי עקיבא, ולתקנו. ממה נובע שאין אדם מכבד את חברו, שאדם מזלזל בזולתו? מפגם הברית, כשאדם פגום בברית, רחמנא לצלן, מחו נעשה מבלבל, ונצטמצם ונתקטן, עד שנדמה לו, כאלו אחר יכול לקחת את השיף לו וכו' ומקנא בו, ומביט עליו בעין רעה וכו'. אף ברגע שאדם קדוש וטהור, מחו מישב, והוא בגדלות המחין, ואזי אינו מפחד מאף אחד, יודע בברור, שאף אחד אינו יכול לקחת ממנו כלום. כמו שאומרים תכמינו הקדושים (יומא לח:): בשמך יקראוך ובמקומך יושבוך, אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ואין מלכות נוגעת במלכות חברתה אפלו כמלא נימא; אין כדבר הזה שאדם יכול לטל ממנו משהו בלעדי השגחתו יתברך. ואם חושב שזולתו יכול לטל ממנו, זה בא מפגם הדעת, שהוא פגם האמונה; כי המאמין האמתי, יודע שהוא יתברך מנהיג את עולמו, ודבר גדול ודבר קטן אינו נעשה אלא בהשגחתו יתברך, שזה הנה הלמוד של רבי חנינא בן דוסא, כמו שאומרים תכמינו הקדושים (חלין ז:): אין אדם נוקף אצבעו מלמטה

אֵלָא אַם-כֵּן מְכַרְיִזִין עָלָיו מְלַמְעָלָה; רַבֵּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא הוּא בְּעַל
מֵאָמֵר זֶה, וְלִכְּן זָכָה לַעֲשׂוֹת נִסִּים רַק עַל-יְדֵי כַח הָאֱמוּנָה שֶׁהִיְתָה
טְבוּעָה בּוֹ, לִידַע, אֲשֶׁר כָּל מֵה שְׁקוּרָה הַכֹּל נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ,
וְאִין דְּבַר נַעֲשֶׂה מֵעֲצָמוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אָדָם הַזּוֹכֶה לְהִכְנִיס בְּעֲצָמוֹ אֶת הַדַּעַת שֶׁל
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמְרַגֵּל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, סִימֵן שֵׁישׁ לוֹ
אֱמוּנָה בְרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת. אִךְ אִם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, סִימֵן שֶׁחֲסַר
לוֹ בְּאֱמוּנָה. הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים שְׂרָאוּבֵן מְדַבֵּר עִם שְׁמַעוֹן וְשְׁמַעוֹן
מְדַבֵּר עִם רְאוּבֵן, וּמְשׁוֹחֲחִים שְׁעוֹת עַל גְּבֵי שְׁעוֹת, וּכְשָׁבָא לְדַבֵּר
לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵינוֹ מְסַגֵּל כָּלֵל, מַדּוּעַ? כִּי רְאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן
רוֹאִים בְּעֵינֵי בֶּשֶׁר וְדָם זֶה אֶת זֶה, אֲבָל אֶת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ,
כְּבִיכּוֹל, אֵינֶם רוֹאִים, אֲזַי מְמִילָא אַחַר כַּמָּה דְבוּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ
— פּוֹסְקִים וְהוֹלְכִים. אֲבָל אִם אָדָם הֵיךָ מְתַבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּבְרִיאָה,
וְרוֹאֵה מְכַל דְּבַר אֱלֻקוֹת, הֵיךָ מְדַבֵּר כָּל הַעֵת לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
וְאֲשֶׁר אֲצֵלוֹ יִתְבָּרַךְ יְכוּלִים לַפְעַל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמֵּה שְׁפוּעֵלִים אֲצֵל
בְּנֵי אָדָם. וְכַדָּאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי (ירוּשְׁלָמִי בְרַכּוֹת ט, א): מַדַּת בֶּשֶׁר וְדָם
יֵשׁ לוֹ פְטָרוֹן, אִם הַטְרִיחַ עָלָיו בְּיוֹתֵר, הוּא אוֹמֵר: אֲשַׁכַּחַת פְּטָרוֹן
דְּקָא מְטַרַח לִי, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּל מֵה שְׂאֵת מְטַרִיחַ עָלָיו הוּא
מְקַבֵּלָךְ; מְלַךְ בֶּשֶׁר וְדָם סָפַק אִם יְקַבֵּל אוֹתָךְ, וְאִם יְקַבֵּל אוֹתָךְ סָפַק
אִם יַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ, אֲבָל מְלַךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ
כֵן, תָּמִיד יְקַבֵּל אוֹתָךְ וְתָמִיד יַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ; עַל-כֵּן עָלִינוּ תָּמִיד
לְבַקֵּשׁ מֵהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּל צְרֻכֵינוּ, חֲפָצֵנוּ וְרְצוֹנֵנוּ, וְלְבַקֵּשׁ פַּעַם
אַחַת, פַּעַמִּים, שְׁלֵשׁ וְכוּ', וְלֹא לְהִתְיַאֵשׁ מִתְּפִלָּה.

וְהִבְהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי מוֹהַרְנ"ת ז"ל, שֶׁאָמַר עַל
תְּפִלָּה (לְקוּטֵי הַלְכוֹת, נַחֲלוֹת, הַלְכָה ד): כָּכֵל שְׂאָדָם מְרַבֵּה יוֹתֵר בְּתְפִלָּה,
בּוֹנֵה לַעֲצָמוֹ יוֹתֵר כְּלִים, אֲשֶׁר הֵם כְּלֵי קְבוּל לִישׁוּעָתוֹ, כִּי אִם יְקַבֵּל
יִשׁוּעָה בְּלֵי כְלִים, יְכוּל לְהַשְׁבֵּר לְגַמְרֵי. וְהַמְשַׁמְעוֹת בְּזֶה הֵינּוּ,
כְּשָׂאָדָם רוֹצֵה לְשִׁתּוֹת מִים מִן הַיָּם הַגְּדוֹל, עָלָיו לְקַחַת כּוֹס וּלְמַלֵּא
בֵּה מִים מִן הַיָּם, וְאוּלַי טוֹב יוֹתֵר, שִׁיקַפֵּץ לָיִם וְיִשְׁתֶּה? ! אִין הַדְּבַר

כֵּן, כִּי אִם קוֹפֵץ לַיָּם, עוֹמֵד הוּא בְּסַכַּנַּת טְבִיעָה, כִּי הַמַּיִם — אֵין לָהֶם סוּף, וְהֵם צְרִיכִים צְמֻצוֹם — לְקַחַת כְּלִי לְשִׁתוֹתָם בּוֹ, וְאִם רוֹצֶה עוֹד לְשִׁתוֹת, יִקַּח בְּכוֹס עוֹד וְכוּ'. כְּמוֹ-כֵן אָנוּ צְרִיכִים לִישׁוּעוֹת רַבּוֹת, אֲבָל צְרִיף כְּלִי קְבוּל, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵב הַרְחֵמֵן וְטוֹב לְכָל, וְרוֹצֶה לְתַת לָנוּ, וְכִמוֹ שְׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם (תְּהִלִּים קמ"ה, ט): "טוֹב הַיּוֹי" הַלְּכָל וְרַחֲמִיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", אֲךָ עֲלִינוּ לְהַעֲשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל אֶת כָּל הַשִּׁפְעָה, אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן, חֵלֶק א', סִימָן ל"ד): הַכְּלִי זֶה הַתְּפִלָּה; הַיְנוּ לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל צְרִכֵינוּ. וְלִכֵּן כְּפִי רַבּוּי יְשׁוּעָה שְׁאֵדָם צְרִיף לָהּ, כֵּן עֲלֵיו לְהַכִּין רַבּוּי כְּלִים. כִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵין סוּף, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַיֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָהּ, לְמָה אֵין הָאָדָם קוֹלֵט דְּבָר זֶה, וְאִינוּ מְדַבֵּר בְּזֶה, הֲלֹא הוּא יִתְבָּרֵךְ נִמְצָא אֲצִלוֹ, בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ, וּמְדוּעַ יִחְפְּשׂוּ בְּשָׂמַיִם, וְיִשְׁכַּח שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ נִמְצָא פֹה, כִּי "מִי הוֹלֵךְ בִּי? הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. מִי מִנְעֵנֵעַ אוֹתִי? הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. מִי מְדַבֵּר בִּי? מִי מְסַתְּפֵל בִּי? הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא!" אֲלֹא הָאָדָם אִינוּ מְסַגֵּל לְקַלֵּט זֹאת, כִּי אֵין לוֹ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אוֹר הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְהָאוֹר יוֹתֵר גְּדוֹל מִהַכְּלִי, אֲשֶׁר אִזְנוֹ נִעֲשֶׂה שְׂבִירַת הַכְּלִי. וְכִיצַד בּוֹנִים כְּלִים? עַל-יְדֵי אֲהֶבָה וְאַחֲדוּת שֵׁשׁ בֵּין יְהוּדִים; כִּי כָּל יְהוּדִי נִבְרָא לְתַכְלִית מְסִימַת, וְאִם הוּא בֵּר שְׂכָל וְנִעֲשֶׂה צְנוּר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּמְגַלֶּה אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּעוֹלָם — אֲשֶׁרִי לוֹ וְאֲשֶׁרִי חֵלְקוֹ, וְנִקְרָא צְדִיק; צְדִיק זֶה יְסוּד, יְסוּד זֶה צְנוּר שֶׁדְּרָכּוֹ עוֹבְרַת הָאֵלְקוֹת, וְזוֹ תַכְלִית כָּל יְהוּדִי, שֶׁיְהִיָּה צְנוּר, שֶׁדְּרָכּוֹ יַעֲבֹר אוֹר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲךָ אִם אִינוּ זוֹכְהָ, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, סוֹתָם אֶת הַצְּנוּר, מִחֲשִׂיף אֶת הָאוֹר, שׁוֹבֵר אֶת הַכְּלִי, וְגוֹרֵם שִׁיְהִי, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, פְּרוּדִים וּמְחַלְקֵת וְהַסְּתוֹת בֵּין אֶחָד לְשֵׁנִי, וְזֶה מְבִיא לְכָל הַבְּעִיּוֹת.

וְהַמְּשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר, אֲשֶׁר זֶה הִנֵּה חֲרַבֵּן תְּלַמִּידֵי רַבִּי עַקִּיבָא, תַּחַת אֲשֶׁר יְהִי תְלַמִּידֵי רַבָּם, וַיִּפְרָסְמוּ לְמוֹדוֹ — "וְאֲהֶבְתָּ לְרַעְיָךְ כְּמוֹךְ" — זֶה כָּלֵל גְּדוֹל בְּתוֹרָה, שְׁאֶחָד יֵאָהֵב וַיַּעֲזֹר לְשֵׁנִי, אֲזִי אֶחָד לֹא נִהְגַּ כְּבוֹד בְּשֵׁנִי, וּלְבִסוּף נִשְׁבְּרוּ וְנִפְטְרוּ, שְׂאֵלוּ יְמֵי הָאֲבָל שְׁאָנוּ מְתַאבְּלִים בִּימֵי הַסְּפִירָה, וְעֲלִינוּ לְחַקֵּן פָּגָם זֶה דִּיקָא

בימי הספירה. ולכן ימים אלו נקראים ימי תשובה, שעלינו לראות לכבוד זה את זה. וכאמור, מדוע אין מכבדים זה את זה? מפני פגם הברית, שנתקלקל המוח והדעת על ידי זה, עד שנדמה לאדם כאלו האחר רוצה לקחת את השיף לו. אשר באמת אין דבר כזה, כי מה ששיף לך אף אחד אינו יכול לקחת, ומה שאינו שיף לך — לא יהיה לך אף פעם, ולכן אם נטלו ממך משהו, סימן שאינו שלך, ואם יש אצל מישהו דבר השיף לך, יגיע אליך בסופו של דבר, אם אדם מכניס ידיעות אלו בדעתו, אזי נשלמת דעתו.

והבהיר מוהרא"ש נ"י הטעם, מדוע היו לרבי עקיבא עשרים וארבעה אלף תלמידים דיקא? אלא התנא רבי עקיבא בא לזה העולם לתקן את העשרים וארבעה אלף נשמות שמתו בחטא בעל פעור. בלעם ובלק הסיתו את עם ישראל לחטא, ונגרמה בשל כך מגפה בישראל, ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף" (במדבר יז, יד), ומשבט שמעון היו, והתנא רבי עקיבא בא לתקנם, ונתגלגלו כל העשרים וארבעה אלף בתלמידי רבי עקיבא. נשאלת השאלה, מדוע בדיוק שבט שמעון הוא זה שחטא? אלא שמעון היה העקר בשנאת יוסף, הוא האיש אשר שסה כלב ביוסף, כדברי המדרש, הוא האיש, אשר הסית את אחיו לשנא את יוסף; ויכלל זה יש לדעת, אמר מוהרא"ש נ"י: מי שמדבר על צדיק אמת, הדבוק בו יתברך, סימן שהוא פגום בברית, והוא מזהם בחטאים ועוונות ופשעים, וצריכים לברח ממנו, כמו שכתוב (תהלים נה, כ): "שלח ידו בשלומיו חלל בריתו". שמעון דבר נגד יוסף, נגד הצדיק, בעטיו נגרם אחר-כך שמשבטו יצאו עשרים וארבעה אלף אנשים שחטאו בחטא בעל פעור, חטא של נאוף, שכל זה בא מחמת קלוקל הדעת, כי ברגע שיש קלוקל הדעת, שונאים אחד את השני. וזאת בא לתקן ר' עקיבא.

וסים מוהרא"ש נ"י בדברי חזוק ובמוסר השכל, ואמר: עלינו לראות בימים אלו, שישחררו שלום ואהבה, אחנה ורעות בין נשמות ישראל, ואם נצליח בזה, נוכל לקבל אור נורא מהקדוש-ברוך-הוא.

כי העקר שאחד יאהב את חברו וירצה לעזור לזולתו, אשר כל זה צריך להיות בכלליות העולם, אך אם איננו זוכים עדין לתקן את כל העולם, עלינו לראות שלכל הפחות בארבע אמות שלנו, בקהלה שלנו, בחבורה שלנו, תהיה אהבה גדולה מאד, ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק; אם רצוננו להצליח ולהתקדם, אם חפצנו לעלות, לפרח ולשגשג, עלינו להתאחד יחד באחדות אחת; ובנדאי יש לכל אחד טענות על זולתו, אך בל נשפח שגם לתלמידי ר' עקיבא היו טענות זה על זה, וסופם הנה מר ונמקה, שנשברו ונפטר, הרגו זה את זה. לזאת, צריכים הרבה הרבה לבקש אותו יתברך, שנוזק ללמד זכות על כל יהודי, ובפרט בקהלה אחת, צריכים אנשי הקהלה להחזיק עצמם ביחד, ולסיע זה לזה, ולזכר שכל פרט ופרט מעניני הקהלה שיהי לכלם; להוצאות המקוה — כל אחד צריך לשלם, ועוזר בזה לעצמו. כמו-כן שכר למוד — על כל ההורים לשלם, ועוזרים בזה לעצמם. נקיון בית-הפנסת — כל אנשי בית-הפנסת חייבים להשתתף בו, וכן בכל פרט ופרט, כי כל זה בכלל צדקה. וכן כותב הרמב"ם בשלחן ערוך, שבענין צדקה, אפלו עני שבעניים צריך לתן, והצדקה הכי גדולה — לעזור בעניני קדושה וטהרה בקהלה, שיהיה בה חנוף טוב, שיוכלו הילדים ללמד ביתר שאת, שיהיו שעורי תורה וכו', לתמך במוסדות קדושים של עובדי ה' ויראי שמו. ולכן צדקה שאדם נותן, הדבר הראשון צריך להיות בתוך הקהלה, ובזה עוזר לעצמו ממש.

סמ"ך-מ"ם

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר סמא"ל זה שמו של הסמ"ך-מ"ם, והוא ראשי תבות: ס'עדת מ'צנה א'ין ל'עשות, וכן: ס'יום מ'סכתא א'ין ל'עשות; הינו כל דבר שבקדושה אינו מתיר לעשות, ולכן יעשה כל מיני פעולות שבעולם, שיהודי לא יקיים מצות מלוה-מלכה

ולא יטל ידיו לסעודה, וכן יפעל בכל מיני מאמצים ובכל מיני תחבולות מתחכמות למנע את האדם לבל ילמד תלמוד. מדוע, אם-כן, בראו הקדוש-ברוך-הוא? בשביל הבחירה והנסיון; כי אם לא, היתה מתבטל כל העולם השפל הזה, ולא היתה שָׂכָר וְעָנָשׁ וכו', כי מלאכים יש לו יתברך מספיק בשמים, אך עקר שעשועו יתברך, שהאדם בזה העולם הגשמי והשפל הזה זוכה להתעלות ולהזכר ממנו יתברך, ומקנים מצוותיו הקדושות.

וספר מוהרא"ש נ"י על רבי ברוך ממען/בוז זי"ע, דודו של רבנו ז"ל, אשר אצלו היתה המנהג, שאחר ראש השנה נכנסו אנשים ושאלוהו: "מה בקשתי בראש השנה, ומה ענו לי בשמים?" והיה עונה לכלם. נגש אליו פעם שואב מים אחד, ואמר לו: "רבי, ספר לי מה בקשתי ומה ענו לי בשמים". התבונן הרבי על פרצופו היטב, מחמת שידע את חכמת הפרצוף, (כמו שכתוב בפרשת יתרו, שהצדיקים בקיאים היו בחכמת הפרצוף), ואמר לו: "בקשתי שרצונך לשבת מהבקר עד הערב בבית-הכנסת, ולומר תהלים כל הזמן". הנהן שואב-המים בראשו לחיוב, ואמר שאול כבר כחו לשאת את דל"י המים, ולכן בקש ממנו יתברך, שרוצה לומר כל היום תהלים ללא הפרעות. וענו לו מהשמים: "אם-כן למה צריכים אותך? הינו למעלה בשמים יש להקדוש-ברוך-הוא בליוני מלאכים, נשמה בלי גוף, שמרגישים אותו יתברך, רואים אותו יתברך כל רגע ורגע, אין להם בעיות של חובות, משפנתא, עסקים, פרנסה, אכל, שנה וכו' וכו', אבל הקדוש-ברוך-הוא בראך, היות שאתה הולך בלב נשבר, נושא שני דל"י מים, ובאמצע הדרך אתה מתחיל לבכות ולומר פרק תהלים, ואחר-כך ממשיך לילך עם הדל"ים, ושוב מורידם, ואומר עוד פרק תהלים וכן הלאה, איזו נחת-רוח יש להקדוש-ברוך-הוא, שאדם אשר יש לו כל-כך הרבה צרות ויסורים וטרדות, ואף-על-פי-כן עוזב הכל וזוכר ממנו יתברך, ומתפלל אליו יתברך.

ולכן ברא הקדוש-ברוך-הוא זה לעמת זה, כנגד הצדיק, איזו

טמאה גדולה — סמ"ך-מ"ם, שמעלים ומסתיר את המקום ברוף הוא, ואף-על-פי-כן אנו רואים שיהודים מתחזקים בתקף החשך, בתקף הדחקות, בתקף הגלות, ובזרחים אליו יתברך מכל הצרות. וזאת אנו רואים פה בארץ ישראל, שהנה הקץ קרוב מאד, שהקדוש-ברוך-הוא יבנה את בית-המקדש, ויחזיר את כל נדחינו מכל התפוצות, זה לעמת זה נתנו כחות לסמ"ך-מ"ם הרשע, שיעלים אותו יתברך, ומזה בא שיש אנשים המוסתים נגד החרדים לדבר ה', כאלו מי יודע מי הם, ומה רוצים לעשות, בשעה שאינם מכירים אותם כלל. והסתה — זה הגרוע ביותר, וזו עבודת הסמ"ך-מ"ם; מאז בריאת העולם, מאז שהסית הנחש את חנה, ממנו אנו סובלים עד היום הזה. כמו שכתוב בזהר (עין ח"ג מז.), שעל הנחש רוכב הסמ"ך-מ"ם, שהוא מסית ומדיח נגד כל הקדוש לעם ישראל, נגד הקדוש-ברוך-הוא ונגד תורתו.

ובפה מוהרא"ש נ"י ואמר: הנה נכנסנו לגור בעירה קטנה בגליל — יבנאל, לפני כשלוש עשרה שנים. מי אינו זוכר אילו הסתות היו נגדנו, כאלו מה יקרה בעטיינו. והסיתו את התושבים — "אם האנשים הללו יכנסו לגור כאן, גדול יהיה סבלכם, באשר יסגרו לכם את הכבישים, ישליכו אבנים, ויהפכו את המושבה על פיה" וכו', ועוד כהנה וכהנה. וברוף השם, אנו כשלוש עשרה שנים שם, ואף פעם לא נגענו בשום יהודי, אדרבה כל אחד מאתנו מקדים שלום לתושבים: "שבת שלום", "בקר טוב", וכך אנו מחנכים את ילדינו, לאהב כל יהודי באשר הוא, ולכבדו וליקרו ולא להפך, חס ושלום. ברוף השם, יש לנו שם מוסדות משלנו, חפץ השם בידינו הצליח, וזכינו להקים פעוטון, שני גנים, חדר לבנים, בית-ספר לבנות, ושיבה לבחורים, שני כוללים, מקוה טהרה, שבנינו במאמצים על-אנושיים מפרוטות של עניים, ואין מקום בבית-הכנסת הקטן שלנו, מחמת שיש כ-350 ילדים, בן ירבו, לזאת, אנו בונים עתה בית-הכנסת חדש, ובו תהיה קומה לאולם שמחות, למען נוכל לחתן את ילדינו תנם אין כסף, וכן קומה לחדרי לינה בעבור הכנסת אורחים, נאף זקוקים אנו לרחמי שמים

מֵרַבִּים, הַיּוֹת שֶׁהַפְּרוּטָה אֵינָנָה מְצוּיָה, וְהַפִּיס רִיק]. וְעַד הַיּוֹם
 "הַרְשָׁעִים כִּים נִגְרָשׁ הַשְּׁקֵט לֹא יוֹכְלוּ" וְגו' (ישעיה נז, כ); הַמְּסִית
 וּמְדִיחַ מִמְּשִׁיךְ בַּהֶסְתָּתוֹ, אֵינּוּ נָח וְאֵינּוּ שׁוֹקֵט, וּמִנִּיחַ עֲצָמוֹ לְאַרְךָ
 וְלִרְחֹב לְמַנַּע בְּעֲדֵינוּ לְיִשׁוּם וּלְמַמַּשׁ אֶת תְּכַנְיֹתֵינוּ הַקְּדוּשׁוֹת, אֲשֶׁר
 כָּלֵן בְּעִבּוּר הַגְּדֵלֶת כְּבוֹד שְׁמַיִם, לְמַעַן הַרְבוֹת קְדוּשָׁה וְטְהָרָה. אֲךָ
 לֹא יִצְלִיחַ וְלֹא יַעֲלֶה בְּיָדוֹ לְהַפִּילֵנוּ. יִגְדַע הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא קַרְנוֹת
 רְשָׁעִים, וִירוּמָם קַרְנוֹת צְדִיק, וְיִקְיָם בָּנוּ: "וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדוֹ בְּיוֹם
 הַהוּא", "וּמְלֶאָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת ה' כַּמִּים לַיָּם מְכַסִּים" (ישעיה יא,
 ט).

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר עָקַר הַשְּׁמֵדֶת הַסֵּמ"ךְ-מ"ם וְכִלְיוֹנוֹ
 — עַל-יְדֵי רַבּוּי קְדוּשַׁת הַשֵּׁם וּפְרֻסוֹמוֹ בְּעוֹלָם. לְלַמֵּד אֶת יְלָדֵינוּ
 לְהַקְדִּים בְּשָׁלוֹם כָּל אָדָם, לְחַבֵּב אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל, לְעִזּוֹר לְכָל אֶחָד,
 אֲזִי יִהְיֶה נַעֲשֶׂה קְדוּשַׁת ה', וְיִרְאוּ שִׁישְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁה. כִּי הַקְּדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא אֵין לוֹ מָה לְהַתְּבַיֵּשׁ בְּעַם יִשְׂרָאֵל; נִתְּבַנְּנָן בְּאַמּוֹת הָעוֹלָם
 — הוֹרְגִים, חוֹנְקִים, שׁוֹרְפִים אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת
 מְשֻׁנוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, וְעַם יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם. מְנַסִּים לְחַדֵּר לְתוֹךְ
 נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עִם שָׁלוֹם, עִם אֲהָבָה, עִם חֲנֻפָּה, לְתַפְסֵם בְּרִשְׁתָּם אֶת
 נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכִיצַד נִגְרָשׁוּם? עַל-יְדֵי הַפְּצַת אֱמוּנָה, כָּל יְהוּדֵי
 וְיְהוּדֵי אֵם רוֹצָה לְזַכּוֹת לְתַקוּן, יִלְךְ וְיַפְיֵץ אֱמוּנָה, כִּי מְעַט מִהָאֹר
 דּוֹחָה הַרְבֵּה מֵהַחֲשֵׁךְ, וְלִכֵּן עֲלֵינוּ לְפָרְסָם אֶת הָאֱמֶת, מַהֵי אֱמֶת?
 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא! רַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נא):
 הַשְּׁקֵר רַב הוּא, וְיִכּוֹלִים לוֹמַר הַרְבֵּה שְׁקָרִים עַל דְּבָר אֶחָד. כְּגוֹן:
 עַל שְׁלֹחַן אֶפְסֵר לוֹמַר שֶׁעָשׂוּי מְזֻהָב, אוֹ מְכֻסֶּפֶךְ, אוֹ מִנְחָשֶׁת, אוֹ
 מִבְּדִיל וְכוּ', אֲבָל כְּשֶׁרוֹצִים לוֹמַר אֱמֶת, הָאֱמֶת הִיא אַחַת: הַשְּׁלֹחַן
 עָשׂוּי מַעֲצָן. וְאֶחָד זֶה רַק הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. לְזוֹאת, צוֹ הַשְּׁעָה לְגִלוֹת
 אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְכָל הָעוֹלָם כָּלוֹ, וּמִמִּילָא נּוֹפֵל הַשְּׁקֵר,
 הַטְּמָאָה וְהַזְּהָמָה, וְנִתְּבַטַּל הַסֵּמ"ךְ-מ"ם לְגַמְרֵי, וְאִף שְׁזוּהֵי עֲבוּדָה
 קָשָׁה, אֲךָ זוֹהֵי חוֹבַת הַשְּׁעָה. וְלִכֵּן כָּל יְהוּדֵי מְחַיֵּב לְעִזּוֹר לְגִלוֹת אֶת
 קוּלוֹ יְתַבְרַךְ, קוֹל הָאֱמוּנָה, וְזֶה יְבִיא לְאֲהָבָה וְאַחֲרָה. עֲלֵינוּ לְדַעַת,
 שְׁמִסִּיתִים וּמְדִיחִים — שְׁלוּחֵי הַסֵּמ"ךְ-מ"ם יִהְיוּ תָמִיד — בְּשָׁבִיל

הבחירה והנסיון, אף נראה לכלם שאיננו עם קרנים כמו שמצירים אותנו, ונקדש שם שמים.

הנה יש לנו קהלה של מאה וחמשים משפחות, באיזו אחדות, באיזו אחדות, באיזו אהבה ואחתה חיים, יש איזו 'שמחה' — כלם משתתפים בה, ונותנים יד ומטים שכם, אין אצלנו שום גזענות, בבית-הכנסת מתפללים יחד — ספרדים ואשכנזים, תוניסאים ומרוקאים, פולנים והונגרים, חסידים וליטאים וכו' וכו', מכל מיני רקעים, כמו שהיה בבית-המקדש שיבנה בקרוב, כלנו בני אברהם, יצחק ויעקב, ולכן האחדות שיש בינינו — זה סוד הצלחתנו, והסמ"ך-מ"ם לוטש שגיו על האחדות הזו, אשר היא כל שמחתנו. אם אנו רוצים להגאל, ולראות כמו עינינו את השכינה, עלינו להוציא ולעקר את הקנאה והשנאה, הגאווה והכבוד, ולהחזיר בנו רק את הקדוש-ברוך-הוא, וככל שנפרסם אותו יתברך, אזי יהיה לנו עולם נפלא.

וסים מוהרא"ש נ"י בקריאה נרגשת ואמר: הקדוש-ברוך-הוא יעזר, שנוזקה לשמע קול שופרו של משיח, ותהיה אחדות בין נשמות ישראל, ואשרי ואשרי מי שזוכה לעזר ולהפיץ אמונה בין נשמות ישראל, אשר שכרו — מי יתאר ומי ישער. וכן אשרי הנותן צדקה, ומהי הצדקה? "אשרי משפיל אל דל" (תהלים מא, א), לעודד ולשמח מי שדל בדעת, הינו מי מאתנו אין לו סכסוך בבית, אין לו צרה במשפחה, אין לו בעיות פרנסה וכו', אזי הצדקה הגדולה ביותר — להכניס שכל בדל, ולתזק ולעודד ולשמח את כלם, ולהחזיר בהם את השגחתו יתברך הפרטי פרטית, ואזי יזכו לצאת מצרותיהם; כי זו צריכה להיות עבודת הקדש של כל אחד ואחד — לגלות אותו יתברך בכל העולם פלו, וזה יהיה הנצחון הגדול ביותר על הסמ"ך-מ"ם הרשע.

סבלנות

מוהרא"ש נ"י אמר: זכיתי להגיע לארץ ישראל, ארץ הקדש, מי שגר בארץ ישראל חושב שבחויף-לארץ טוב יותר, וצומחים שם כסף וזהב על האילנות וכו'. אף אומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה טז, סימן ד') על הפסוק (בראשית ב, יב): "וזהב הארץ ההיא טוב" — אין תורה פתורת ארץ ישראל; זו הארץ שאותה בחר הקדוש-ברוך-הוא מכל הארצות, ועליה כתוב (דברים יא, יב): "עיני הונ"ה אלקיד ביה מרשית השנה ועד אחרית שנה", הקדוש-ברוך-הוא משגיח עליה בהשגחה פרטי פרטית בדרך נפלאה מאד, וארץ ישראל מקדשת מכל הארצות; ולכן אין מה לפחד ולחשש מכל ההפחדות למיניהן, שתהיה מלחמה ממדינה זו או אחרת וכו', כי הכל הבל ורעות רוח, הקדוש-ברוך-הוא שמר עלינו, שומר אותנו וישמרנו ולא יעזבנו אף פעם. אומרים חכמינו הקדושים, יען שהקדוש-ברוך-הוא בחר בארץ ישראל מכל הארצות, ובחר את ישראל מכל האמות, אזי נתן לעם הנבחר את הארץ הנבחרת (עין רש"י בראשית א').

ואמר מוהרא"ש נ"י מה מסמלת ארץ ישראל? אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קנה), שבארץ ישראל יכולים לזכות לאמונה ברורה ומזככת בו יתברך. אנו מוצאים שמשה רבנו השתוקק מאד להגיע לארץ ישראל, שואלים חכמינו הקדושים: מה ראה להשתוקק לארץ ישראל? וכי מפריה רצה לאכל?! אלא משיבים: ארץ אפים ראה, וחד אומר: אמת ראה. ועונים על זה חכמינו הקדושים, שארץ אפים ואמת זה הינו ה'; כי אריכות אפים הינו שאדם ירגיל עצמו להיות סבלן; כי חיי האדם מלאי קשיים ונסיונות, אין אדם בעולם שלא יעברו עליו אילו נסיונות קשים בחיים, איזה משבר או אכזבה, אי אפשר לעבר את העולם הזה אלא עם מדת הסבלנות, וזה זוכים בארץ ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר למדת הסבלנות אי אפשר להגיע רק על-ידי אמונה, כשאדם יודע שכל מה שקורה עמו — דבר גדול

וְקָטָן רַק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, אֲזִי הוּא סִבְלָן וְסוֹבֵל עַל הַכֹּל. וְזוּהִי הָאֵמֶת הַבְּרוּרָה בְּיוֹתֵר; כִּי בְּדֶרֶךְ כָּלֵל אָדָם נִתּוֹן בְּעַצְבִּים, מִחֲמַת שְׁחִיב חוֹבוֹת, עוֹבְרִים עָלָיו מִשְׁבָּרִים, צָרוֹת וּמְכַאוֹבִים, וְאִם אֵינוֹ מְכַנִּיס אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּתוֹךְ חַיָּו, אֲזִי חֲסֵרָה אֶצְלוֹ הָאֵמֶת, כִּי אֵמֶת זֶהוּ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שְׁאוֹמֵר הַנְּבִיא (יִרְמְיָהוּ י'): "וַהֲוִי"ה אֱלֹקִים אֵמֶת"; בְּעִבּוֹר זֶה כָּל יְהוּדֵי צָרִיף לְהִשְׁתַּוְּקֵק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וּבְזֶה שֶׁמִּשְׁתַּוְּקֵק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ — מִשְׁתַּוְּקֵק אֶל הָאֵמֶת, וְאֲזִי הוּא סִבְלָן, לְסַבֵּל כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו.

וְהַמְשִׁיף מוהרא"ש ג"י בְּשִׁיחְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה וְאָמַר: אֵיטָא בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (סִנְהֶדְרִין צו.): "וַתְּהִי הָאֵמֶת נִעְדָּרֶת" (יִשְׁעִיָּה נט, טו) — מִלְּמַד שֶׁהָאֵמֶת נִעְשִׂית עֲדָרִים עֲדָרִים, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר שְׁאֶצְלוֹ הָאֵמֶת, וְזוֹ כָּל הַגְּלוּת הַמְּרָה שְׁאֵנוּ שְׂרוּיִים בָּהּ; כִּי כָּל הַצָּרוֹת הֵן רַק בְּשִׁבִיל הָאֵמֶת, כָּל אֶחָד צוֹעֵק שְׁאֶצְלוֹ הָאֵמֶת, וַיֵּשׁ לוֹ רְאִיוֹת בְּעִבּוֹר זֶה לְהוֹכִיחַ אֲמִתּוֹתוֹ, עַד שֶׁרַבִּים מִחֲמַת הָאֵמֶת, וְלִמְעַשָּׂה, אֵין לָךְ שְׂקָר גְּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה — כְּשֵׁיִשׁ מְרִיבוֹת, כִּי אִם רַבִּים בְּשִׁבִיל הָאֵמֶת — זֶה בְּעַצְמוֹ שְׂקָר אֶחָד גְּדוֹל. אֵמֶת זֶה רַק הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּשֶׁאָדָם מִשְׁתַּוְּקֵק רַק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְכָל רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפָיו וְדַבּוּרָיו הֵם רַק הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וַיּוֹדַע שְׁסוּף כָּל סוּף צָרִיף לְחַזֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, אֲזִי מַה יֵּשׁ לוֹ לְהִתְבַּלְבֵּל מֵאַחֵר? ! וְהוּא מֵאָרִיף אֵף, וְאֵינוֹ בָּא לְכַלֵּל כְּעֵס כָּלֵל. וְלֹא זֶה בְּלָבָד, אֶלָּא יֵלֵךְ וַיִּחְזַק עוֹד יְהוּדֵי שִׁיתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וַיִּזְכֶּה אוֹתוֹ גַּם-כֵּן בְּמַדַּת הַסִּבְלָנוֹת, אֲשֶׁר זֶה שְׁלֵמוֹת הָאֵמֶת — שְׁאָדָם מְקַרֵּב אֶת זוּלָתוֹ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ.

כְּמוֹ-כֵן כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְאֲרִיכוֹת אַפִּים, צָרִיכִים לְלַמֵּד הַרְבֵּה תוֹרָה, אֲשֶׁר הִיא חֲכָמְתוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְהוּא יִתְבַּרֵךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ הַתוֹרָה. וְכֹאמֹר כְּדֵי לְהַשִּׁיג סִבְלָנוֹת צָרִיכִים לְהַגִּיעַ לְאֵמֶת, וּמֵהִי הָאֵמֶת? הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵךְ שְׂמוֹ! בְּעִבּוֹר זֶה כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְאֵמֶת, אָדָם מְכַרְחַת לְלַמֵּד תוֹרָה, וְכִכֵּל שְׁלוֹמֵד יוֹתֵר תוֹרָה, יוֹתֵר אֵמֶת נִחְקָקֶת בּוֹ. וְכְמוֹ שְׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, שֶׁתְּלַמִּיד חָכֵם נִדְמָה לְשִׁכְיָנָה, וְכָל הַחוֹלֵק עַל רַבּוֹ כְּחוֹלֵק עַל הַשִּׁכְיָנָה (סִנְהֶדְרִין קי); וְנִשְׁאַלֶת הַשְּׂאֵלָה, אֵיךְ מְדַמִּים אֶת

התלמיד חכם אל השכינה? אלא מחמת שכל מהותו ורצונו של התלמיד-חכם, רק להחדיר את השם יתברך, בלבות בני ישראל, להחדיר את האמת הזו, שכל אחד יחוש וירגיש שהוא יתברך נמצא אתו, עמו ואצלו, ואזי הוא אוהו באמת. אבל כל זמן שאין אדם חזק וברור במדת האמת הזו, ויש לו ספקות, וחושב כאלו הקדוש-ברוך-הוא כועס עליו ועזבו, חס ושלום, וכאלו איננו שוים מאומה, ואבדה תקותו, חלילה, זה כבר חסרון באמת, אשר אז איננו יכול להגיע למדת הסבלנות, לסבל כל העובר עליו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר לזכות למדת הסבלנות צריכים תחלה את האמונה הקדושה, לידע, להודיע ולהודע אשר אין בלעדיו יתברך כלל, והוא יתברך משגיח בהשגחה פרטית על כל בריותיו, והכל נעשה ממנו לבד, אשר זו שלמות האמת; פי א'מ'ת' זהו ראש, תוף, סוף (ירושלמי סנהדרין הלכה א', דף ב.), המלה א'מ'ת' מתחילה באות א' — תחילת א"ב, מ' — אמצע הא"ב, ת' — סוף אותיות הא"ב, פי אמת צריכה להיות מהתחלה עד האמצע מהאמצע עד הסוף. ומהי האמת? זהו הקדוש-ברוך-הוא! הינו יהודי צריך לחיות עמו יתברך מהתחלה, מראשית ימיו, מראשית חייו, תכף ומיד כשנכנס למוסדות החנוף, מגיל פעוט, כבר יש לתנכו לחיות עם הבורא יתברך שמו, ועל קטב זה להמשיך ולהשתית את כל יסודות החנוף בהמשך החיים באמצע ימיו — כשזוכה להנשא ולהקים בית בישראל, ויש לו ילדים, והוא עסוק בעסק הפרנסה, גם אז יכניס את הקדוש-ברוך-הוא בתוף חייו, ולא ישפח ממנו יתברך פרגע, וכך ימשיך לחיות עד הרגע האחרון, עד סוף ימי חייו, יחיה תמיד עמו יתברך, ואז חייו חיים אחרים לגמרי, וממילא זוכה למדת הסבלנות נפלאה מאד, והוא סבלן גדול וותרן על כל העובר עליו.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את דברי הגמרא (מגלה כח): 'שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה: במה הארכת ימים? אמר להם: ... ותרן בממוני הייתי; כל חיי נהגתי בותרנות. ואמר מוהרא"ש

נ"י, אשר מדת הוֹתֵרְנוֹת בָּאָה מִסְבְּלוֹנוֹת, אִם אָדָם סִבְּלוֹן, וְיִוֹדַע שְׁכָל
 מֵה שְׁעוֹבֵר עָלָיו זֶהוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, אֲזִי הוּא וְתָרֵן, וְאִינוּ מִתְנַצֵּחַ עִם
 רֵעֵהוּ. אִךְ מִי שֶׁהוֹלֵךְ 'רֹאשׁ בְּרֹאשׁ', וְנִלְחַם תְּמִיד עִם זולָתוֹ, וְרוֹצֵה
 לְהוֹכִיחַ שֶׁהָאֵמֶת אֲצִלוֹ — זֶה בָּא מִמֵּדַת הַפֶּעַס וְהַרְגֵז, וְאִין לָךְ
 כְּשֶׁלּוֹן וְשֶׁקֶר גְּדוֹל מִזֶּה, וְאֲזִי חֲיִיו מִמְרָמְרִים בְּכָל מִינֵי מְרִירוֹת. אִךְ
 כְּשֶׁאָדָם וְתָרֵן וּמִבְטֵל עֲצָמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְיִוֹדַע שְׂאִין שׁוֹם דְּבָר
 בְּלִעְדֵּיו יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל, וְהַפֵּל לְכָל עֵצָם עֲצָמִיּוֹת חַיּוֹת אֱלֵקוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ,
 אֲזִי חֲיִיו מִצְלָחִים וְנִעְמִים; כִּי הוֹתֵרְנוֹת הִיא יְסוֹד הַהֲצִלָּה וְעֲרֵבָה
 לְנִצְחוֹן אִמְתִּי; וְאִיתָא בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן
 פד): מֵה הֵיִתָּה שְׂאֵלַת תְּלַמִּידֵי רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה: בְּמָה הָאֲרַכְתָּ
 יָמִים, וְתִשׁוּבְתָו? אָלָא מְגַלָּה לָנוּ כָּאֵן סוֹד נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל יוֹם וְיוֹם
 זֶהוּ דוֹר חֲדָשׁ, וְיִכּוּלִים לְזַכּוֹת בּוֹ לְטוֹב אִמְתִּי וְנִצְחִי — עַל-יְדֵי
 סְבָלוֹת הַמְבִיָּאָה לְוִתְרָנוֹת. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּמִדְרַשׁ קֵהֶלֶת עַל הַפְּסוּק
 (קֵהֶלֶת א, ד): "דוֹר הַלֵּךְ וְדוֹר בָּא" — שְׁכָל יוֹם וְיוֹם זֶהוּ דוֹר שְׁלָם,
 כָּל יוֹם וְיוֹם נִפְטָרִים שְׁשִׁים רְבּוּא בְּכָל הָעוֹלָם, וְכָל יוֹם נוֹלָדִים
 שְׁשִׁים רְבּוּא בְּכָל הָעוֹלָם.

וְהִבְהִיר מוֹהַר"ש נ"י, אֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים בְּתוֹכָהּ (פְּרֻשַׁת כִּי
 תְּבוּא), אֲשֶׁר הַקְּלָלָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לְאָדָם, כְּשֶׁאִינוּ יוֹדַע מֵה לַעֲשׂוֹת
 בְּיוֹם שְׁלוֹ, וּבִבְקָר אוֹמֵר מִי יִתֵּן עֲרֵב, וּבְעֲרֵב אוֹמֵר מִי יִתֵּן בָּקָר, כִּי
 אִינוּ מוֹצֵא אֶת עֲצָמוֹ, כָּל יוֹם אֲצִלוֹ סִיוֹט מִתְּמַשֵּׁךְ, כִּי מִסְתּוֹבֵב בְּחֹסֶר
 מַעַשׂ וּבְבִטְלָה, וְהַשְׁעָמוּם מוֹרֵט עֲצָבִיו, וּמְבִיאוֹ לְכָלֵל פֶּעַס וּלְצָרוֹת
 רְבוֹת וּלְרַעוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲשֶׁר אִין קְלָלָה גְּדוֹלָה מִזֶּה, שְׂאָדָם אִינוּ יוֹדַע
 מֵה לַעֲשׂוֹת עִם עֲצָמוֹ. וְהִבְהִיר רַבֵּנוּ ז"ל, זֶה אֲשֶׁר שְׂאֵלוֹ הַתְּלַמִּידִים
 אֶת רַבֵּם: בְּמָה הָאֲרַכְתָּ יָמִים — אִיךְ זָכִיתָ לְהֵאָרִיךְ אֶת יָמֶיךָ?! כִּי
 הַצְּדִיקִים הָאִמְתִּיִּים הַדְּבּוֹקִים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִינָם מְסִיחִים דַּעְתָּם מִמֶּנּוּ
 יִתְבָּרֵךְ כְּרַגַע, כָּל יוֹם אֲצִלָּם זֶהוּ יוֹם אֲרֵךְ, דוֹר שְׁלָם, וְזוֹכִים לְיִשׁוּב
 הַדַּעַת נִפְלָא כָּל-כַּף, עַד שֶׁמְמַלְאִים אֶת הַיּוֹם עִם טוֹב אִמְתִּי וְנִצְחִי.

וְהֵאָרִיךְ מוֹהַר"ש נ"י בְּעִנְיָן זֶה וְהִרְבֵּה לְהַפְּלִיג בְּמַעֲלַת הַזּוֹכָה
 לְשֵׁמֶשׁ צְדִיקִים קְדוֹשִׁים כְּאֵלוֹ, אֲשֶׁר אִין מַצְוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזֶּה,

וזוהי על-ידי כף להדבק במדותיהם, באריכות אפים שלהם, ולהשתית חיינו על יסודות השלונה, הרגע והנעם. וכבר אמרו חכמינו הקדושים (ברכות ז:): גדול שמושה של תורה יותר מלמודה. ואף שמוכא (פאה א, א): "ותלמוד תורה כנגד כלם", הינו שמצנת למוד תורה היא הגדולה ביותר, ועל כל אות ואות שלומדים יש מצנה מיחדת, וכן כל הזהר מלא פתגמים ממצלת הלומד תורה, והנה אומרים חכמינו הקדושים, ששמוש תלמיד חכם גדול יותר מלמוד תורה, איך יתכן דבר כזה? והבהיר מוהרא"ש נ"י, אשר כשאדם מסתובב סביב הצדיק, ורואה את הנהגותיו בקדש המשתתות על סבלנות מרבית ואריכות אפים לאין ערוף, הוא עומד תמה ומשתומם; כי מהרגע שהצדיק קם בבקר עד שהולך לישון, יש לו יום ארוך ועמוס מאד, ומספיק ביומו דברים ללא סוף, וזהו פלא גדול, איך אדם אחד יכול לעשות דברים רבים כל-כף, כיצד יומו ארוך עד כדי כף, ומספיק בזמנו הרבה הרבה ללא גבול ושעור, הן לכתב הרבה חדושי תורה, הן לקבל אנשים בסבלנות גדולה, לשמע מכאוביהם, מצוקתם, בעיותיהם, ולתן להם עצה ותושיה, הן ללמד ולטייל בכל חלקי התורה הקדושה שעורים כסדרן, הן להתבודד אליו יתברך, הן ליחד יחודים קדושים וכו' וכו', ומה שעובר על צדיקים — אין לתאר כלל, כמו שאומרים חז"ל (בראשית רבה, פרשה לב, סימן ג): אין הקדוש-ברוך-הוא מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים, כי מי שנשמתו גדולה יותר, מנסים אותו בנסיונות קשים מאד ומרים. למה הדבר דומה? אמר רבי יונתן, היוצר הנה, אינו בודק נקנקנים מרועעים שאינו מספיק לקוש עליהם אחת, עד שהוא שוברם, ומי הוא בודק? בקנקנים יפים, אפלו מקיש עליהם כמה פעמים אינם נשברים, כף אין הקדוש-ברוך-הוא מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים; אשר עוברים עליהם צרות מרורות ויסורים קשים, כמו שראינו משך כל הדורות, ואף-על-פי-כן סובלים הפל ומחזיקים מעמד, ואינם קוראים תגר אחריו יתברך, חס ושלום, אלא מאריכים אף, ומקבלים הפל באהבה, ולא זו בלבד, אלא מחזיקים מאות ואלפי אנשים.

וספר מוהרא"ש נ"י על הרבי רבי זושא מאניפולי זי"ע, שהיה אז יום ההולא שלו — ב' בשבט [והיה אחיו הקדוש של הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק], אשר ידועים ספורים למכביר מעבודתו הקדושה, כיצד מסר נפשו בשביל עם ישראל, והיתה לו סבלנות בעבור כל אחד ואחד, ואף שעברו עליו צרות ויסורים גדולים, החזיק מעמד באריכות אפים גדולה, ותמיד שמח וחזק אחרים. ודרכו היתה, שתמיד בקש כל צרכיו רק ממנו יתברך, היות שהיה חדור אמונה ברוחה ומזככת, לידע אשר אין לו אף אחד בזה העולם בלעדיו יתברך, והאמונה הזו בנתה אצלו מדת סבלנות מופתית שנדירים זכו לה, ואת זאת החדיר בכל תלמידיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה נקרא שמוש תלמיד חכם, כשאדם מסתובב אצל הצדיק, ורואה את דרכו בקדש, והקהל הרב שבא אליו, וכיצד יש לו סבלנות לכלם, אף שבאים כל מרי נפש למיניהם, כל יהודי שיש לו צרה ובעיה שופך לבו לפני הצדיק, והצדיק משמחו ומעודדו, מחזקו ומאמצו, ועוד יש לו זמן להתפלל שעות להקדוש-ברוך-הוא, ויש לו פנאי ללמד שעות על גבי שעות, ולכתב ספרים קדושים, איך הצדיק יכול להוציא מהכח אל הפעל דברים כה רבים ביום אחד? ! אלא כאמור לעיל, הצדיק זוכה ליום ארוך כדור שלם. וכמו שמוכא בזהר הקדוש (נשא קנג): בכל יום יש טוב; כל יום ויום מאיר בו האור הגנוז שהאיר לאדם הראשון, ומדוע איננו זוכים לראותו? פי הנחשים ועקרבים מבלבלים מחשבתיה; הינו באים נחשים ועקרבים, אנשים בדמות חיות רעות, ומשחירים לנו את החיים, מיאשים אותנו ומחלישים דעתנו, כאלו מאתנו לא יצא כלום, מבלבלים מחשבותינו, וגורמים לנו פעם ומכאובות, ואזי אנו רואים קצור הימים, כל יום קצר אצלנו, ואיננו מספיקים בו מאומה, בפקר מצפים כבר לערב ובערב ממתינים לבקר, ובורת היום והלילה בלא כלום, ואיננו יודעים נפשנו מרב שעמום ובטלה. אף הצדיקים זוכים לאריכות ימים, שכל יום נמשך להם באריכות, ומספיקים בו עולם ומלואו.

ואומר רבנו ז"ל, אשר הצדיק חדור עם אהבת ישראל, ואוהב את כל אחד מישראל, אזי הולך לו בחיים שכל יהודי ידע מהאור הזה, ולכן חורש וזורע אהבה ואהבה, ומה צומח מזה? חסד. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים, אשר אברהם אבינו היה סמל החסד (זהר בא לו), וכיצד זכה לחסד הזה? מובא בזהר (נירא קיב.) אברהם היה מסטרא דימינא; הינו שתמיד הלך בדרך ימין, וחפש את הטוב של כל עם ישראל. וזהו שכתוב אצלו (בראשית כד, א): "ואברהם זקן בא בימים", שבא עם כל ימיו, שזכה למלא את כל ימיו עם טוב אמתי ונצחי, וכל יום ויום מימי חייו היה אצלו ארץ מאד; אשר זו מדרגת הצדיקים, שכל יום ויום אצלם כדור שלם, ובאים עם כל ימיהם.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, הלואי ונזכה להתחבר עם צדיקים כאלו, מאריכי אף, המחזקים ומעודדים את נשמות ישראל, ואשרי ואשרי המקרב לצדיק כזה היכול להגביה גם אותו, לשמחו ולאמצו, ולהחזיר בו מדות טובות וסבלנות, כי לבד אין יכולים לעשות מאומה, הפסיל בחשך הלך, כשאדם זוכה לבא אל הצדיק, הצדיק מאיר לו את האור אין סוף. וזה גלה לנו הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שאם אדם רוצה להגיע לאיזו מדרגה בזה העולם, העקר שיתקשר אל הצדיק.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: עלינו להתאחד יחדו לילך לצדיקים המבינים את הדור. כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'), שהצדיק הוא רחמן, המרחם על נשמות ישראל, ומוציאם מעוונות, פותח להם את הפה שידברו אל הקדוש-ברוך-הוא; כי הצדיק מאיר את עיני המקרבים אליו, ומחזיר בהם את דעת האמת, להאמין באמונה ברורה ומזככת בו יתברך, עדי יזכו להיות סבלניים על כל העובר עליהם, בידיעם כי הכל מאתו יתברך. הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו בזכות הצדיקים להנצל מכל האויבים, וכל השונאים ינחלו מפלה גדולה, ולא יגעו בצפרן אחת של שום יהודי, ונזכה כלנו לבוא לגור קבע בארץ ישראל, שהיא ארץ הצבי, ובה יש מקום

לְכֹל יִשְׂרָאֵל, וְנִזְכָּה לְמַלְא אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם תּוֹרָה, תּוֹרַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עִם אַמוּנָה — לְחֻזֵק וּלְעוֹדֵד אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי עֲתָה זֶהוּ עֵת צְמִאוֹן לְשִׁמְעַע קוֹל חֲכָמִים; אֲשֶׁרֵי הַזֹּכֶה לְהַשְׁקוֹת אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַכְנִיִס בָּהֶם אֲרִיכוֹת אַפִּים, עַדִּי יִזְכּוּ לְחַיּוֹת עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּוַתְּרָנוּת, בְּאַהֲבָה, וּבְאַחֲדוּת גְּדוּלָּה.

עֲנֵשׁ

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר כָּל אָדָם צָרִיךְ לְזַכֵּר הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב אֶת מֵאֵמֶר חַי"ל (אבות, פֶּרֶק א'): "וְאַל תִּתְיַאֵשׁ מִן הַפּוֹרְעָנוּת"; שׁוֹמְעִים דְּבָרִים מְזַעְזְעִים הַקּוֹרִים בְּזֵה הָעוֹלָם, רוֹאִים דְּבָרִים מַחְרִידִים, וְכֹל אֶחָד חוֹשֵׁב: "אֶצְלֵי זֶה לֹא יִקְרָה", "אֶצְלֵי אֵין זְכוּל לְהִיּוֹת דְּבַר כְּזֶה", "זֶה רַק אֶצְלֵי הַשְּׁנִי". בָּא הַתַּנָּא וְאוֹמֵר: "וְאַל תִּתְיַאֵשׁ מִן הַפּוֹרְעָנוּת", אֵינְךָ יוֹדֵעַ מָה עָלוּל לְבֹא עָלֶיךָ מִחֵר. וְלָכֵן, אָמַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהַחֲדִיר בְּעַצְמוֹ הַרְבֵּה יִרְאַת שָׁמַיִם, לְפָחַד מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, לְהִיּוֹת רְגִיל תָּמִיד בְּתַפְלָה, אֶפְלוּ כַּמָּה מְלִים: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תֵּן לִי בְרִיאוֹת, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תַּעֲזֹר לִי לְהַקִּים בַּיִת, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תַּעֲזֹר לִי שָׁגַם לִי יִהְיוּ יְלָדִים בְּרִיאִים וְחַמוּדִים, זְרִיזִים וּפְקָחִים, וְתִשְׁמַר אוֹתִי, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מִכָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וְחֲלָאִים רָעִים, וְכֵן תִּשְׁמַר אֶת יְלָדֵי מִכָּל מִינֵי חֲלָאִים רָעִים, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּשְׁלַח לִי רְפוּאָה שְׁלֵמָה, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּפְתַּח לִי אֶת הַדַּעַת שְׂאוּכַל לְלַמֵּד תּוֹרָה" וְכוּ' וְכוּ'. כַּמָּה מְלִים בְּלִבְךָ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן רַב עֲרָפָן, וְהֵן עוֹשׂוֹת רָשָׁם גְּדוּל לְמַעְלָה בְּשָׁמַיִם, אֵין לְתַאֵר וְאֵין לְשַׁעַר כָּלֵל, הַמְלִים הָאֵלוּ שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהָאָדָם חוֹשֵׁב — מָה כָּבֵר אֶמְרָתִי, אֲבָל הֵן עוֹשׂוֹת רָעֵשׁ בְּשָׁמַיִם, וְכָכֵל שְׁמַרְבִּים בְּתַפְלָה — מְרַבִּים עִמוֹ בִּישׁוּעוֹת, כִּי הַתַּפְלָה מְבִיאָה יִשׁוּעָה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אדם צריך לידע, שהכל יביא האלקים במשפט, ויקבל ענש על עולות שעשה לזולתו, ולכן אל יסתכסך עם אף אחד. וכך רגיל לומר בכל ערב יום כפור לאנשי שלומנו: "ברוך השם, איני צריך ללכת לבקש מחילה וסליחה מאף אחד, כי לא פגעתי באף אחד". הגה רואים מה קורה בערב יום כפור, שאנשים הולכים מזה לזה ומתחננים: "תמחל לי, תסלח לי, אני מתחרט", ואם ההוא נפגע מאד, אזי אינו רוצה למחל, והלה מפציר בו: "תסלח לי, הגה יום הדין קרב, וידונו אותי לענש קשה". כי בל נחשב שהעולם הפקר, משלמים בזה העולם על כל דבר שעושים לאחרים, בלי רחמנות — זה יום הדין, הולכים במדת הדין; ולכן צריכים לפייס זה את זה בערב יום כפור. וזהו שרגיל מוהרא"ש נ"י לומר: "ברוך השם, איני צריך לילך לבקש סליחה מאף אחד, כי לא פגעתי באף אחד, יעיד עלי הקדוש-ברוך-הוא שלא התחלתי עם אף אחד בזה העולם, אני לוקח אותו יתברך לעדות. אכן, מי שהתחיל עמי, גליתי מעשיו — מי הוא, וזה כואב לו, אזי החל לחלק עלי, אבל, ברוך השם, לא התחלתי עם אף אחד, אני משתדל לעזר לכל אחד, מסרתי את כל היום וכל הלילה לזולתי... ולכן על האדם להשמר מאד מאד לא להסתכסך עם זולתו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבאותו שבוע היו כל בחורי ישיבתו בחתונה, אשר בודאי לא היו בחתנה כזו אף פעם, ואני מאחל להם שאף פעם בחייהם לא יהיו. מה הגה שם? באמצע החתנה, ראו לפתע שדוחפים מטה על גלגלים בתוף האולם, ושוכב שם ילד כבן שתיים-עשרה, המחבר לכל מיני מכשירים, מכל חמצן להנשמה, מנת דם, אינפוזיה וכל מיני תרופות, השם ישמר ויצייל, אותו ילד הגה אחי הפלה, ועל-כן הביאוהו, ושמו את מטתו באמצע האולם, וכלם רקדו סביבה. "מראה כזה", אמר מוהרא"ש נ"י, "אני חושב שאף אחד לא ראה, ואני מאחל לכלכם שלא תראו", ילד השוכב משתק. מי יודע סתרי נסתרות הבורא יתברך שמו?! אבל יש מי שיודע ומבין... אבי הבן הזה צער את אביו ואמו, וכשנעשה אביו

(סב היילד) משתק, רחמנא לצלן, הוא לא בא לבקרו אף פעם, אזי מראים לו מהשמים: אתה לא באת לאביך, אזי תבוא לבנך. וכן לקח אבי היילד את אמו, הינו סבתו של היילד, לדין תורה, וגרם לה בזיונות גדולים וכו'.

והמשיך מוהרא"ש נ"י: תראו מה קורה פה, אין בזה סודות, אין בזה נסתרות, אלא אם בן או בת אינם מכבדים את ההורים כראוי, מקבלים את הענש בחזרה, ואוי ואבוי לענש כזה, שהשם ישמר את עם ישראל. זה מה שהתנא אומר: "נאל תתיאש מן הפרענות". אף פעם לא תדע מה עלול לקרות לך בחיים חיותך, ולכן כל אחד מאתנו צריך לכבד ולקור את אביו ואמו, את המלמד שמלמד תורה עם בניו, ואת המורה שמלמדת תורה ומדות טובות עם הבנות, ואוי לו למי שמתחצף כלפיהם, ועל אחת כמה וכמה באין ערך כלל, מי שמתחצף כנגד הצדיק — שיקבל את ענשו. ואם כבר נפל האדם והתחצף, מוטב לו לעשות תשובה, וימהר לבקש סליחה מההורים, מהמלמד ומהמורה, וכן מהצדיק, כי אף אחד אינו יודע מה יכול לקרות עמו.

וספר מוהרא"ש נ"י ואמר: הקדוש-ברוך-הוא עזרני, שיש לי אבא, שיהיה בריא עד מאה ועשרים, אשר הוא תלמיד חכם גדול מאד מאד, והיכן שרק ישאלוהו בש"ס או בשלחן ערוך, יכול לענות בו במקום. מאז שאני זוכר את עצמי, (ואגב יש למוהרא"ש נ"י זכרון מעלה, וזוכר את אשר ארע עמו בעוד שערוותיו על ראשו, הינו קדם גיל שלש). כבר שמעתי בבית קול תורה, שאבא נ"י למד. ולאבא היו תלמידים רבים שלמד עמהם. יום אחד בא איזה יהודי אל אבי, ושאלו בפחד וברעדה: "מה עשיתם לאדם הזה?" (והזכיר שם של פלוני). אזי ענה אבי: "איני יודע מה אתה מדבר, מה עשיתי לפלוני?" ומעשה שהיה כך היה.

היה בית-הכנסת ששם התפללו מנין אחר מנין, מאות אנשים, בעשרות מנינים, ולפני כל מנין, האדם הזה דפק על הבימה, והכריז על אבי כל מיני מלות גנאי: גזלן, גנב וכו'. וזה מה ששאלו

היהודי: "במה הסתפקתם עם שכור זה?" וענה אבי: "תעזבו, שימשיך לצעק ולבזות אותי בחנם".

ולא חלף זמן רב, והייתי כבן שבע וחצי, ואדם זה קבל שתוק מחי, רחמנא לצלן, ובנותיו היו לוקחות אותו, שמים דוחפות מפה, ושולש מפה וכו'. ולבסוף, השם ישמר, נעשה משתק בכל גופו, ולא יכול היה לילה, ושכב במטה. ובמשך היום הוציאוהו הילדים במטותו, להתחמם תחת השמש, ולגשם אור צח. ואני זוכר את הספור כאלו קרה היום. ובני-אדם שלא ידעו את הספור, הסתכלו וחסבו: "מסכן, אדם שוכב משתק". אף אחד אינו יודע איזה עגש מקבלים על עזות.

לזאת, סים מוהרא"ש נ"י, צריכים להשמר מאד מאד על מדת העזות, לא להיות עז פנים כלפי אף אחד, מכל שכן לא לאבא ואמא, ומכל שכן וכל שכן לא למחנכים, ועל אחת כמה וכמה באין ערך כלל לא לצדיק שדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, וכדאי שיכנס בכם היטב היטב, הדבור הזה להשמר מעזות — לא להעז פנים נגד ההורים, והיה מה שיהיה, אסור שתהיה לבן או לבת עזות כנגד המלמד או המורה, ועל אחת כמה וכמה שאסור להעז פנים נגד צדיק קדוש הדבוק בו יתברך.

וספר עוד מוהרא"ש נ"י נספור שארע כמה שנים אחר נשואיו: אבי, הלך באחת השבתות להתפלל באיזה בית-הכנסת. לפני קבלת שבת, נכנס איזה בליעל, דפק על הבימה והחל לבזותו בכל מיני ביונות על לא דבר, הוא חשב שאבי אשם באיזה ענין. ולא הניח אותו בליעל את הבעל-תפלה להתפלל, ובזה את אבי ללא הרף, עד שהצריך אבא לקום ולצאת מבית-הכנסת והלך לביתו.

לא חלף זמן רב, והיה לאותו בליעל בן בגיל שש-עשרה, וכיום מן הימים רכב במהירות על אופניו, ובלי משים ירד על הפכיש, ובו ברגע הגיח רכב במהירות הבזק, והעיפו למעלה כמה וכמה מטרים, ונפל על הפכיש, ושכב בלי הפרה כמה שבועות.

ואבי הילד שבזה את אבי, מרב צער ועגמת נפש שראה את בנו שוכב ללא נייע, נשתגע, רחמנא לצלן, וירד מדעתו, והצטרף להתאשפז בבית-חולים לחולי נפש, ולבסוף נפטר הבן. תתארו לעצמכם, אמר מוהרא"ש נ"י, איזו אנדרלמוסיה הייתה בבית — הבן נפטר, והאב מנח בבית-חולים לחולי נפש, רחמנא לצלן. ולאחר שנה של סבל, שהיה ממש מטורף לגמרי, נפטר גם האב במיתה משנה.

בין כך אבי נסע לארץ ישראל לגור שם, יום אחד קבל טלפון מאשת האדם הנ"ל, שבכתה והתחננה לפניו: "תעשו לי טובה ולילדי, ותמחלו לבעלי". אבי לא ידע מה רוצה ממנו, ואז ספרה לו: "בכל לילה בעלי בא אלי בתלום, ורוצה לחנק אותי, אם לא אלך לבקש סליחה ממכם". ענה ואמר לה אבי: "אני מוחל לך, אני מוחל לך, אני מוחל לך".

וסים מוהרא"ש נ"י בהבהרת מוסר ההשכל: למדים מכאן מה קורה כשאדם מתחצף לצדיק שלומד תורה, צדיק שדבוק בהקדוש-ברוך-הוא. לזאת תשמרו מאד מאד מעוות, אין זה צחוק כלל וכלל, משחקים פה באש. וזהו שהתנא אומר: "אל תתיאש מן הפרענות", הינו אינך יודע מה מגיע לך ומה מחכה לך. אדם חושב, שהנה אין לו שום בעיות כלל, והוא תופס מקום מכבד, או משרה חשובה, ובנדאי יש לו בטות להצלתה וכו', ועל-כן מתיר לעצמו להתחצף ולעשות ליצנות, לבסוף תראו מה יכול לקרות.

והנה, אמר מוהרא"ש נ"י, הבחורים יושבים ממולי, ושומעים את כל אשר אני מספר לכם, ראו במו עיניהם בתנה דברים מוזעזעים כל-כך, אני מאחל לכלם, שאף אחד לא יראה חתנה פזו. ובנדאי מי שמסתכל — מרחם ונשבר לבו, ושואל קשיה: "למה מגיע לאדם זה ענש כזה?" אזי אני אומר לכם שוב, הפרתי היטב היטב את סב הבן, ותמיד כשהיתה לו קשיה בלמוד שאלני, ודברתי עמו בדברי תורה, וגם הסבתא צדקת, והיא חיה עדין, והיות שאבי-הבן זלזל בהם, על-כן נענש.

הקדוש-ברוך-הוא יעזר, שיהיה לנו שכל, ונשוב בתשובה, ולא נצער את ההורים בשום מחיר, אפלו כשאינם צודקים, אסור בשום פנים ואופן להתחצף אליהם, וכן לגבי מלמד או מורה, אשר יגעים וטורחים ביגע וביזע לחנך את ילדי ישראל, ואוי לתלמיד ולתלמידה שגורמים להם להזיל דמעות, איני מקנא בהם, ועל אחת כמה וכמה מי שגורם צער ועגמת נפש לצדיק, אוי לו בזה ואוי לו בבא!

עזר למחנכים

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר חנוף הוא הדבר הקדוש ביותר בעם ישראל, אין דבר גדול יותר מלחנך תינוקות של בית רבן. מצות חנוף ביסודה מנחת על ההורים, אף לצערינו הרב, בדור הזה נמצא אחד ממליון שיודע היאך לחנך את ילדיו, הגם שזו מציאות כאובה, אף עבדה קימת, שהילדים הלכו הפקר — הן בעבר, אנשי 'עמך' לא היתה פרנסה, יהודים עבדו קשה מאד, האחד סבל או חיט, נגר או פחת, וכן כל הקשיים שהיו לכל אב, כששב לביתו ובידו פרוטות ממש, בודאי לא היתה לו סבלנות לילדיו, שוע למעט מנוחה שיעזבוהו לנפשו, והלך והתישב בפנתו. ושלא לדבר אם היתה אותו אב עני, אזי היתה שבור כחרס הנשבר, ולא היתה לו מוח בעבור חנוף ילדיו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים במדרש (עין שמות רבה לא): אם נשים את העניות בכף מאזנים אחת, ואת כל הצרות בכף מאזנים שניה — העניות מוכרעת. וכן אומרים (ערויבין מא:): העניות מעבירה אותו על דעתו ודעת קונו; לזאת היתה החנוף הפקר, הפקירו את הילדים, לא התענינו במעשיהם, ובו ברגע שנעשה כן, הסטרא אחרא תופסת אותם, חס ושלום. ברם זכור אותו איש לטוב ר' יהושע בן גמלא שמו, שהלך והתקין שבכל עיר

נעיר יהיה תלמוד תורה (בכא בתרא כא.), וכך ישבו במסגרת חנוכית, והמלמד יסיע בחנוכם.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר מלמד תינוקות הוא הדבר הנעלה ביותר, ותפקידו לחנך את הילדים. עד כדי כך שמוכא (עין זהר ח"א פה: ות"כ קסט): פשרבי שמעון בר יוחאי בא לעירה, אמר לתלמידים לילך לקבל פני שכינה, וכונתו, לילך לתלמוד תורה לראות את המודם של תינוקות של בית רבן. ועוד אומרת הגמרא (שפת קיט): "אל תגעו במשיחי" — אלו תינוקות של בית רבן. לדאת, אמר מוהרא"ש נ"י, צריכים להזהר מאד בעבודת החנוף, לא להכות את התלמידים, ולנהג עמהם בסבלנות וברכות ובארץ רוח, כי אף פעם אין יודעים איזה ילד בכתה פלוגית יהיה צדיק קדוש, אשר ממנו יצא הגואל צדק, ואם היה יודע המלמד שבכתתו לומד משיח, בודאי היה שומר עליו מפל משמר, היה נוהג עמו בעדינות ובכבוד רב, [כי הלא משיח — יכבש את כל העולם פלו, ויבנה את בית-המקדש], בודאי, היה מיקרו ומכבדו ומושיבו בכסא מיוחד, משרת אותו וכו', שהרי עתיד להיות משיח, מלך על כל העולם, ואיזו בושח תהיה למלמד זה, בראותו את כל עם ישראל וכל אמות העולם, הבאים לקבל פני משיח — אשר הוא אותו תלמיד שחנף אצלו, הלא יבוש המלמד על שהפכו או הענישו. וזו משמעות מאמרם ו"ל: "אל תגעו במשיחי" — אלו תינוקות של בית רבן, כי אם היו לוקחים מאמר זה בחשבון, היו נוהגים עם הילדים באפן אחר לגמרי, בסבלנות ובסובלנות יוצאת מן הפלל וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בשלחן ערוך (הלכות תלמוד תורה), שבית-דין מחיב ללכת לאסף ילדים במקום שאין תלמוד-תורה, ולבנות בעבורם תלמוד-תורה. אוי לדור כדורנו, שחכמינו הקדושים אומרים (שפת קלט): אם ראית צרות רעות באות על ישראל, צא ובדק בדיני ישראל; הינו על דיני וגדולי ישראל לדאג בעבור עניני הקדשה והטהרה של עם ישראל, בעבור החנוף הטהור בתוככי קהלתם, לבנות תלמודי-תורה לבנים, בתיספור לבנות,

מקנה טהרה וכו' וכו'. ברוך השם, אמר מוהרא"ש נ"י, קהלחנו גדלה, הבנים צריכים תלמוד-תורה, הבנות צריכות בית-ספר, מסרנו נפשנו בפעל ממש לפתח מוסדות למוד אלו, הגם שהסמ"ך-מ"ם הניח עצמו לארך ולרחב למגענו מכף, אך חפץ השם בידינו הצליח, ואף המלמדים מוסרים נפשם ממש. ההורים שלחו את ילדיהם, וקשה להם להכין או אינם מודעים לגדל ההשקעה והמאמץ של המחנכים; הנה המלמד עמל קשה בתלמוד תורה ללא תשלום ממש, מקבל פרוטות בעבור עבודתו המיגעית, על ההורים להעריך את העבודה. אם נתבונן במוסדות חנוך אחרים בקהלות אחרות, הולכים שם בחמר הדין, ילד שאיננו מתאים למסגרת — אינו מתקבל וכדומה, ועל ההורים לשלם סכום הגון בעבור שכר למוד, ופה בקהלחנו ההורים משלמים סכום מזערי. על-כן יש להשתדל את הכמה שקלים שדורשים, מעט דמעט, לשלם בקלות ובזריזות אפשרית, אשר זו הצדקה הגדולה ביותר — לשלם בעבור חנוך הילדים. ונא ונא ראו לדון לכף זכות, ותעריכו ותוקירו את עבודת המלמדים, תטו שכם ותשתפו פעלה, כי המלמדים משקיעים את תמצית דמם בילדים, ומגיל קטנות כבר מחדירים בהם את הקדוש-ברוך-הוא, והם גדלים עם הקדוש-ברוך-הוא, וכל תשמיית החנוך באפן הזה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מלמד הוא מתנף, נוטל נשמה הנמצאת בתוך גוף, וצריך להוריד את החלדה והלכלוך שנדבקו בה ולצחצחה. הגוף קשה מאד, אינו רוצה לקבל אלקות, אזי צריך המלמד להיות ממחה גדול להחדיר את החנוך הטהור בנשמות הילדים. כגון: מלטש יהלומים, הוא צריך להיות ממחה גדול, נגר אינו יכול להיות יהלומן, היהלומן נוטל יהלום, ומצמצם ראיתו דרך זכוכית מגדלת להתבונן בו היטב, וללטשו מכל הכוונים, ואם נפל היהלום, צריך לחפשו כמחט בערמת שחת, ואוי לו אם אבדו, כי צריך לשלם שויו — הון עתק. 'מלמד' זו עבודה הכי קדושה, ודורשת ממחיות גדולה יותר מיהלומן, על מלמד לדעת, שילדים יקרים מיהלומים עשרת מונים, אפשר לבנות ילד לכל החיים,

ואפֿשר להֿרסו, רחמנא לצלן, ולהותיר בו צלֿקת נפֿשית חסרת תקנה. על־כן מי שֿחש שאיננו מסגל לחנוך ילדים — אל יפנה לאמנות זו.

עזרה

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֶשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ לְעֹזֵר לְזוּלָתוֹ. כִּי בַמָּה מִתְגַּלֶּה שֶׁהוּא יְהוּדִי? מֵהוּ סִימָן הַהֵפֵךְ שֶׁל יְהוּדִי? הַגְּדִירוּ כִּבְרַחֲמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים וְאָמְרוּ (יְכָמוֹת ע"ט): שְׁלֹשָׁה סִימָנִים יֵשׁ בְּאַמָּה זוֹ: הִרְחַמְנִים וְהִבְיָשׁוּנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים. אִם רוֹאִים יְהוּדִי רַחֲמָן, שְׂאֵף פֶּעַם לֹא יַעֲצֵר אֶת זוּלָתוֹ, יוֹתֵר מִכִּסְפוֹ הָעֶקֶר לֹא לְהִסָּב עֲגָמַת נֶפֶשׁ לַיהוּדִי שְׂנִי, וְכֵן יֵשׁ לוֹ מִדַּת הַבוּשָׁה, וּמִתְבַּיֵּשׁ בְּטָרֵם יַעֲשֶׂה עֲבֵרָה, שֶׁהֲלֹא הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְסַתְּכָל עָלָיו, וְכֵן הוּא גוֹמֵל חֲסָדִים, הֵינּוּ שְׁלֵמוֹד בְּחֲסָדִים עִם זוּלָתוֹ, וּמְסַיֵּעַ לְכָל נֹצֵרֶךְ וְכוּ', סִימָן שֶׁהוּא יְהוּדִי. אֲבָל אִם, חֵס וְשָׁלוֹם, יֵשׁ אֶחָד שְׂאִין בוֹ שׁוּם רַחֲמָנוּת, בּוּשָׁה וְחֲסֵד כָּלֵל, אֲזִי אֶפְלוּ שֶׁמִּצְהִיר כִּי יְהוּדִי הוּא, בְּנֻדָּאֵי יֵשׁ בוֹ אִיזָה גִיד שֶׁל גּוֹי, כִּי גּוֹי בְּטָבְעוֹ הוּא רָשָׁע מְרָשָׁע וְאִכְזָרִי עַד מְאֹד.

וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי: הִלְכָה הִיא בְּיָדוֹעַ שֶׁעָשׂוּ שׁוֹנָא לִיעֶקֶב (ספרי בהעלותך ט, י). וְעוֹד אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שִׁבְת פ"ט): לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ סִינִי? שֶׁמֶשׁ יֵרְדֶה שְׁנֵאָה מְאֻמֹּת הָעוֹלָם לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְאִין אֻמּוֹת הָעוֹלָם יְכוּלִים לְסַבְּלָם כָּלֵל, וְלֹא יוֹעִיל לְיִשְׂרָאֵל לְהִתְעַרֵּב בֵּינֵיהֶם, וּכְכֹל שֶׁמִּנְסִים לְהַדְמוֹת לַגּוֹיִים, וְנוֹסְעִים לְמִזְרַח הַרְחוֹק לְהִטְמֵעַ בֵּינֵיהֶם, תְּמִיד תִּתְפַּרֵּץ הַשְּׁנֵאָה כָּלִפִּי הַיְהוּדִי, וְהַגּוֹי יִזְכִּיר לוֹ שֶׁיְהוּדִי הוּא. וְכֵן זֶה הוּא חֲסֵד מְאֻמֹּת יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יוּכַל הַיְהוּדִי לְהִתְבּוֹלֵל בֵּין הַגּוֹיִים, כִּי "וַיִּתְעַרְבוּ בַּגּוֹיִים וַיִּלְמְדוּ מֵעֲשִׂיהֶם" (תהלים קו, לה); וְלִכֵּן בְּכָל מְקוֹם, בְּכָל מָצֵב וּבְכָל זְמַן

שונאים הגויים את ישראל. וכל מה שינסו הריפורמים לחתן גויים ויהודים ביחד, רחמנא לצלן, בחשבם להקטין על ידי כך את שנאת העמים לישראל, סופה של התבוללות זו, שנעשה ריב בין בני הזוג, וצועקים זה על זה: "יהודי מלכלך", "יהודיה מזהמת"; כי אין שיף שיהודי יתערב ויתחבר עם גוי, זוהי שנאת עולם לעם עולם. וכמו שלא יוכל השמן להתערב במים, ותמיד צף למעלה, כך לא יוכל יהודי להטמע עם הגוי, כי יש ביהודי מדות טובות, תכונות נפש געלות, וכמאמרם ז"ל (שמות רבה לו, א): כל המשקים מתערבים זה בזה, והשמן אינו מתערב אלא עומד, כך ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כשרואים יהודי שיש בו מדת אכזריות, עזות ורציחה, בנדאי למד את זאת אצל הגוי, כי אם היה יהודי שלם, היה עוזר לזולת, גומל חסדים ורחמן כלפיו. כי סימן זה יהיה מסור בידינו, אם רואים יהודי רחמן, ומתבייש ממנו יתברך, וחספץ לעשות חסד לאחרים, סימן שהוא בן אברהם, יצחק ויעקב. ואמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי תענית ד): "ובצל ידי כסיתיד", זהו גמילות חסדים, שכל העוסק בגמילות חסדים, זוכה לישב בצלו של הקדוש ברוך הוא.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר בעיר מינסק בליטא גר יהודי, ושמו היה ר' יהושע. היה זה בתקופת הבולשביקים, כשעלו הקומוניסטים לשלטון ברוסיה, ועקרו את היהדות, והיכן שהיה בית הכנסת או ישיבה וכו' — סגרו אותם, ואוי היה למי שלמד תורה, כי שלתוהו לסביר לגוע שם וכו'. ר' יהושע מסר נפשו ממש בעבור למוד התורה, ופתח ישיבה במינסק, ולמדו בישיבתו מאה וחמישים בחורים. מה עשה כדי שיוכלו הבחורים ללמד ברגיעה, ולא יחששו מבאה של המשטרה החשאית? נטל מטאטא, ועמד בפכיש וטאטא, ושר לעצמו את נגון הגמרא באמרו את מלות המסכתא בעל-פה, וברגע שראה אחד מהבולשת החשאית, החל לשיר נגון אחר, אשר זה היה סימן לבחורים שיעלמו בדרך אחורית, וכך נהג כמה וכמה שנים בישיבה, תחת אפם של הבולשביקים. תתארו לכם מה זה

גמילות חסד, מסירות נפש בפעל ממש בעבור נשמות ישראל! ומה גם שהיה צריך לגייס בעצמו אכל וכסף על מנת שיתקיים למוד התורה.

יום אחד קבל מכתב מהמשטרה החשאית, מהק.ג.ב, להתיצב לפנייהם. פידוע, אין מכתב כזה מבשר טובות, והבין שהמצב בכי רע, ונפרד ממשפחתו וכו'. ובלית ברירה, הלך לבנין המשטרה לחקירה. אמרו לו שם להמתין בחוץ בעמידה, [זה היה אחד מטכסיסייהם לשבר את רוח האדם, כדי שיודה בפשעו]. לאחר כמה שעות של המתנה, נפתחה הדלת, והפקיד קראו להכנס לפני שר המשטרה, השר חיף והורה לו לשבת. [והיה אצלו הדבר תמוה מאד ופלא גדול, כי הקומוניסטים הרשעים לא ידעו חיוף מהו וכו', אלא כל דרכם הייתה רצופת אכזריות ורשעות בל ישערו, וחקירותיהם היו תחת ענויים קשים ואיומים גדולים]. וכך אמר לו: "דע לך שועליה, אני יודע היטב מה אתה עושה פה כל השנים". והרחיב את ידיו בדברו: "יש עליך כל-כך הרבה תיקים, אשר על כל תיק, אתה עלול לקבל כדור בראש. וכי לא ידענו מה מעשיך כאן? ועתה פלא בעיניך, מדוע קראתיך לכאן?! ור' יהושע עדין משתומם — מה קורה כאן, ממש לא יאמן. והמשיך השר ואמר: "אני יהודי, קבלתי הוראה שבעוד ששה חדשים מעבירים אותי מתפקידי במינסק, ועלי לילך למוסקבה לקבל תפקיד בכיר בממשלה, ויבוא מפקד אחר לכאן, אזי אני מיעץ לך ללכת מפה במהירות האפשרית — אתה, אשתך וילדיך, ושמע בקולי". ר' יהושע ישב המום, ושר המשטרה הבחין בזה, כי היה פה נסי נסים ממש, שהרי הקומוניסטים, ימח שםם וזכרם, היו ידועים באכזריותם, אשר הרגו אנשים חפים מפשע, מליונים מליונים, כזבובים ממש, מאומה לא היה אכפת להם, חיי אדם היו אצלם הפקר, רוצחים נוראים, וכאן יושב קומוניסט, וחפץ בטובתו וכו', ועוד מוסיף ואומר, שיעזר לו להגיע לארץ ישראל. ותכף-וימיד הברר הענין, והמשיך שר המשטרה בדבורו ואמר: "אני רואה שאתה מתפלא עלי מאד. אזי אספר לך דבר שבודאי אינך זוכרו.

היינו שלשה אחים, אבינו נפטר בהיותנו פְּעוּטִים, אמי נותרה אלמנה, הדחק בפרנסה היה קשה מנשא, אמי הלכה לעבד במשק בית, והמשפּרַת היתה דלה וזעומה, תמיד היתה חיבת לחנוּנִי, לירקן וכו'. פעם אחת בערב-שבת, אזלה הפרוטה מפיסה, ולא רצו בעלי החניות למכר לה בהקפה, ותבכה במר לה לבה, והתחננה על נפשה ונפש שלשת יתומיה, אף אף אחד לא נאות למכר לה מזון. והנה נזכרה, שיש באיזה מקום יהודי, תלמיד חכם, ושמו ר' יהושע, ובודאי יבא לעזרתה.

תכף כשנכנסה אליו ואמרה: ר' יהושע פלו פל הקצין, באו מים עד נפש, אף אחד אינו רוצה למכר לי בהקפה, ואין לי במה להשקיט את רעבון עוללִי. הלה ר' יהושע והוריד את שעון הזקב שלו, ואמר לה: 'לכי למכלת ותני את השעון למשכון, ותקני פל צרכיך, וכשירוח לך, תשלמי חובך למכלת, ותפדי את המשכון'". סיים שר המשטרה ואמר: "אני הייתי אז ילד קטן, ואמא ספרה לנו את הספור. ואם-כן אני יודע היטב את מעשה החסד שלך, ולכן אני מיעץ לך להסתלק מפה תכף-ומיד". וכן היה, שעזר לו לקבל את הרשיונות הנחוצים, עד שהגיע ר' יהושע לארץ ישראל.

למדים מכאן, סיים מוהרא"ש נ"י, מהי מעלת העזרה לבר ישראל, איזו מצנה גדולה זו, איזו מדרגה גבוהה זו, כשיהודי עושה חסד עם השני?! וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (עין בראשית רבה ח): בשעה שרצה הקדוש-ברוך-הוא לברא את האדם, 'אמת אומר אל יברא שפלו שקרים, חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים'; כלם עמדו והתנגדו — הרי האדם יחטא, אבל מדת החסד אמרה: רבוננו של עולם, תברא את האדם, כי עם ישראל יהיו גומלי חסדים. ואכן רואים במציאות, כי לא אלמן ישראל, ויש יהודים שעושים חסד ועוזרים זה לזה, ועלינו להשתדל לקנות לעצמנו את המדה היקרה הזו של חסד, עזרה לזולת, סיוע לנצרך. כי כך אמר הקדוש-ברוך-הוא: חביב עלי חסד שאתם גומלים זה לזה יותר מכל הזבח שזבח שלמה לפני (ילקוט הושע, רמז תקכב). שלמה המלך הקריב אף

קרבנות ביום, אזי יוצא שבכל דקה הקריב קרבן אחד, אף-על-פי-כן
 אומר הקדוש-ברוך-הוא, חביב לפני החסד שאתם עושים, יותר
 מכל הקרבנות, שבודאי היו חביבים לאין שעור, אבל החסד הזה
 שאדם עוזר לזולתו, חביב עוד יותר; וזה מה שמחזיק את עם
 ישראל, זה סימן ההפך של עם ישראל, וזהו סוד הצלחתו —
 אשריו!

פֶּה־רַע וּפֶה־סָח

מוהרא"ש נ"י אמר: איתא בדברי חכמינו הקדושים (ראש השנה
 יא.): בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל. מה היה בגאולה הראשונה
 — גאלת מצרים? עם ישראל היו תחת עלו הכבד של פרעה הרשע,
 וסבלו שם סבל רב מאד. וכמו שאומר האר"י הקדוש: מה היה
 הסבל? 'מצרים' לשון 'מצרים', המחין היו בצרה גדולה, אדם לא
 היה יכול לחשב ישר ולתפקד, מחו היה בצמצום, וראה רק חשך,
 עד שנדמה לו, כי סוף העולם, והתיאש וחשב שאינו שנה לשום
 דבר. מאין זה בא? מפרעה — פה-רע, הינו שדברו זה על זה. וכמו
 ששאל משה רבנו את הקדוש-ברוך-הוא: מדוע סובלים ישראל
 בגלות? כיון שיצא וראה שני יהודים רבים ביניהם, אמר (שמות ב,
 יד): "אכן נודע הדבר", עתה אני יודע למה הצרכו לסבל את כל
 הסבל. ולכן בא משה רבנו וגלה לישראל (דברים ד, לה): "אתה הראת
 לדעת כי הנו"ה הוא אלקים אין עוד מלבדו"; הינו דעו לכם, כי
 אין כלום בזה העולם רק הקדוש-ברוך-הוא, ומזה נעשה פסח —
 פה-סח, הפה החל לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, והחלו בני ישראל
 לבכות ויאנחו מעבודה קשה, ויזעקו, ותעל שועתם" וגו'; והחלו
 לבכות לפניו יתברך, אז "וישמע אלקים את נאקתם, ויזכר אלקים
 את בריתו את אברהם, את יצחק ואת יעקב" (עין שמות ב, כד),
 והוציאם ממצרים, זה היה בגאולה הראשונה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: עתה אנו נמצאים קדם הגאולה העתידה, ומצפים להגאל מכל הצרות, וגאולה זו צריכה להיות באותה בחינה, להשליך את הפה-רע, במקום לדבר רע על הזולת, תחת אשר לדקר ולפגע זה בזה, במקום להלבין את הזולת ולבזותו, נשתדל לברח מאותו המן הרשע על שמוותיו למיניהם, שהעמיד הקדוש-ברוך-הוא בכל דור — בשביל הבחירה והנפיון, אשר כל מגמתו של הרשע — להסית ולהדיח ולזרע שנאה, רחמנא לצלן, בין עם ישראל; ולכן עקר תפקידנו — להשלים זה עם זה: הן בפית, הן בבית-הכנסת, הן בחברה הכללית, שלא תהיינה מפלגות, גזענות, אזי נביא את הגאולה; כשעם ישראל ישובו אליו יתברך, וכיצד? על-ידי שיתאחדו ביחד, ויצאו מפרעה — 'פה-רע', הינו לא ישתמשו בפה לדבר רע על זה על זה, אלא יחזקו זה את זה, יאמרו זה לזה, יקדימו בשלום כל יהודי, יחזקו ויקבלו כל אחד בסבר פנים יפות, יבליגו על עלבונות, לא ישיבו מלחמה שצרה, אלא כל בניון יקבלו לכפרת עוונות [כי אם היה אדם יודע כמה מעניות צריך היה להתענות על כל חטא שחטא ופגם, והנה כשמקבל בניון ושותק, הרי זה במקום הרבה מעניות, ומכפר בזה על עוונותיו]; ובכלל — ישתמשו בפה לטובה, בבחינת 'פה-סח'.

והפליג מוהרא"ש נ"י במעלת הרבנים והחכמים הנוסעים מעיר לעיר, מכפר לכפר, ממושב למושב, ומעוררים את עם ישראל לתשובה ומשמחים ומחזקים ומאמצים את הבריות, לחדל מדבורי לשון-הרע, רכילות, ליצנות ודברים בטלים, ולהתחיל לדבר אליו יתברך כאשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו בתמימות ובפשיטות גמורה; אשרי ואשרי חלקם! פי עם ישראל צמאים לדבר ה'. ועל-כן נחזיר את סוד השיחה והתפלה הן בנשותינו והן בילדינו, עדי נזכה להקים דור כזה, שיהיה דור דעה ממש. אשר זה היה רצון רבנו ז"ל, שנרבה בתפלה ובקשה בכל יום אליו יתברך, ונשיח את כל אשר עם לבנו אליו יתברך בלי שום חכמות והשפלות כלל; הבה ונעשה ונקים את רצונו הקדוש ז"ל; אשר זהו עקר סוד הפסח — 'פה-סח'.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: יעזר הקדוש-ברוך-הוא שבימי ניסן האלו, נזכה להגאל מהגלות המרה הזו, על-ידי יציאה מ'פה-רע' ל'פה-סח'. ורמז לזה אנו מוצאים במצוה היקרה שהיא קדם הפסח: 'קמחא דפסחא', שיהודים דואגים זה לזה שיהיה לזולתם לצרכי הפסח; היכן רואים בכל העולם כלו דבר נפלא כזה, שיהודי חפץ בכל מאודו, שיהיה גם ליהודי שני על הוצאות החג; יעזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שבזכות החסד והצדקה שעושים יהודים זה עם זה — הן בדבור והן במעשה, נזכה לגאלה השלמה.

פחד

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר בעתים הללו שורה פחד גדול בארץ ובכל העולם, לכן מצוה גדולה לדבר דבורים שהם עקרי אמונה, אשר כדאי שכל אחד מאתנו יחדיר בלבו דבורים אלו, ואז יזכה לצאת מכל הפחדים. יהודי המתחזק עצמו באמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא, ויודע שהוא יתברך מחיה ומתיה ומקיים את כל הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר הם עצם עצמיית חיות אלקותו, אין לו מה לפחד. מפחדים בארץ ישראל ובכל העולם כלו בפחד שוא מהשתוללות האשמדאי העירקי. וכל אחד רץ להביא מסכה וחושב שהיא תעזרו ותצילו, אשר אין שטות גדולה מזו, כי זה גורם לאדם לחצים ומתחים גדולים, אך אם אדם מוסר את עצמו לגמרי אל הקדוש-ברוך-הוא, והוא מוכן ומזמן למסור את נפשו בכל עת ורגע אליו יתברך, אינו פוחד משום דבר. מאין נובע הפחד שאדם ירא ופוחד? חכמינו הקדושים אומרים, שהפחד בא מעוונות. ומספרים (ברכות 10): ההוא תלמידא דהנה קא אזיל בתריה דרבי ישמעאל ברבי יוסי בשוקא דציון, חזיה דקא מפחיד, אמר ליה: חטאה את, דכתיב: "פחדו בציון חטאים", אמר ליה כתיב (משלי כח, יד): "אשרי אדם מפחד תמיד", אמר ליה: ההוא בדברי תורה כתיב [ר' ישמעאל

בן ר' יוסי הלך עם תלמידו בשוק, ראה שתלמידו מפחד, אמר לו: אתה חוטא, כמו שכתוב: 'פחדו בציון חטאים', ענה התלמיד: רבי, כתיב: 'אשרי אדם מפחד תמיד', ענהו: בדברי תורה כתיב; כי מי שפחד עתה בארץ ישראל, בסימן שהוא מלא חטאים. כי אדם צריך לפחד רק ממנו יתברך, שלא יעבר על צויו יתברך, אבל פחדים יתרים זה מחמת עוונות שנדבקו בו, אשר עליהם צריך לשוב בתשובה, ואז יסור ממנו כל הפחד שוא. רבנו ז"ל אומר (ספר המדות, אות פחד, סימן כד): כשישראל באחדות, האמות מתפחדים מהם; וכך אמר (שם, סימן כה): כששוכחים את השם יתברך, ואינם נשענים עליו, על-ידי-זה מתפחדים מהאמות; ולכן אם אנו רוצים להתגבר מכל הפחדים שמפחידים אותנו עתה, עקר העצה להתחזק באמונה פשוטה בו יתברך, ולידע ולהודיע ולהודע אשר אין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור, ואמר רבנו ז"ל (סימן לג): מי שיש לו פחד הוא סימן שהקדוש-ברוך-הוא הסתיר פנים ממנו, וסימן שדינים שורין עליו.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, עתה הוא הזמן להתאחד עם נשמות ישראל, אין הפנאי לחפש עוונות בישראל, לחטט אחר הרע שבאשראל, אלא לבקש ולמצא רק אחר הטוב. וברוך השם, אם נסתכל נראה איך שכל יהודי ויהודי הוא יהלום בעיני הקדוש-ברוך-הוא, כל יהודי חשוב אצלו יתברך. ראו מה השנאת חנם גרמה לנו אלפים שנה, חכמינו הקדושים אומרים (יומא ט): מקדש ראשון נחרב על שעברו על עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים, אבל מקדש שני שלמדו בו הרבה תורה וקימו הרבה מצוות, מדוע נחרב? מפני שנאת חנם, ועדין מרקד בינן. עדין השנאה ששונאים אחד את השני רוקדת בינינו, ובעבור זה עובר עלינו מה שעובר — כל מיני פחדים. על חכמי ישראל לעמד ולהחזיר בעם אחת ולתמיד, כי הגיעה העת שנהדל מפל ההבלים, נעזב את כל הוכחים, ונסתפל ונתבונן על יפי החיים, נתבונן על בורא עולם שבראנו, נתחיל לדבר אליו יתברך, וכל צרכינו נבקש רק ממנו יתברך, אזי אין לנו ממה להתפחד כלל ועקר; כי אם האדם מרגיל

עצמו לדבר אליו יתברך באשר ידבר הבן אל אביו ואיש אל רעהו, ומגיע לאמונה ברורה ומזככת כזו שאין לו רק הקדוש־ברוך־הוא, ואם־כן יברח רק אליו, ויירא רק ממנו. וכדאיִתא בדברי חכמינו הקדושים (ברכות ס): מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך, ושמע קול צוּחה בעיר, אמר: מבטח אני שאין זה בתוך ביתי, ועליו הפתוב אוֹמר (תהלים קיב, ז): "משמועה רעה לא יירא, נכון לבו בטוח בה"; מסבירים המפרשים: כיצד היה בטוח שהצעקות ששמע אינן מביתו? אלא הלל הזקן הרגיל את בני ביתו באמונה ברורה ומזככת כזו, שיאמינו בו יתברך ויבטחו בו יתברך, ואפלו אם יקרה משהו, לא יצעקו ולא יתפתדו משום דבר שבעולם, אלא יברחו אליו יתברך, ועל־כן כששמע קול צוּחה בעיר, היה סמוך ובטוח שאין זה בתוך ביתו, מחמת שהרגילם שידעו שאין בעולם רק הבורא יתברך שמו לבד, ואם צריכים משהו, יפתחו את הפה וידברו אליו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אנו נוכחים במציאות, שפחדו של האדם, יכול להרס את כחו ועצביו, וכמו שאומרים חז"ל (גטין ע): פחד מכחיש כחו של אדם; רואים בני־אדם עצבניים מחמת רב פחד, חוששים לחצות את הכביש, שמא יבוא ישמעאלי וידקרום וכו', ובפרט הפחד הגדול מהאשמדאי העירקי, כלם חוששים ממנו, שוכחים שזהו שליח מהשמים, שמעוררנו לשוב אליו יתברך, ולידע שאין לנו בעולם רק הוא יתברך, כי כך אמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות בטחון, סימן א'): מי שיש לו בטחון, אין לו שום פחד; וכדברי הנביא (ישעיה יב, א): "אבטח ולא אפחד", כשיש לאדם בטחון — נעדר הימנו הפחד, ויירא רק מאתו יתברך. וחושב: "אין מענין אותי דבר, אני חי רק עם הקדוש־ברוך־הוא, נושם רק אותו יתברך, מסתפל רק עליו יתברך"; כשאדם חי באפן הזה, הוא המאשר ביותר בחיים, ביתו הוא בית אחר לגמרי, בית של שלום ואהבה, כי יודע שהאשה היא המתנה הנפלאה ביותר, שהקדוש־ברוך־הוא נתנו, האשה יודעת, כי הפעל הוא המתנה הטובה ביותר שקבלה, ושניהם יודעים כי הילדים הם המתנות הנפלאות ביותר שחננם

הקל, ויש לחנכם לאמונה בו יתברך, באשר בית הפנוי על אדני האמונה, על תשטית של בטחון ואהבת השם, זהו גן-עדן, בית של שלום ורגע, שלנה ונחת; וכי מה יש לדאג, הלא אנו חיים עמו יתברך, וממילא נצטרך לשוב אליו יתברך, ולכן כל זמן שאנו חיים, נקפיד על מצוותיו יתברך, נחיה בשלום-בית, בשלום עם הילדים, בשלום עם הקרובים והרחוקים, נדבר עם כלם ממנו יתברך. איזה נעם וערכות כשיהודי מקיים מצוותיו יתברך, איזה ענג וישוב הדעת כשיהודי שומר שבת, באה שבת — באה מנוחה. הולך לבית-הכנסת להתפלל, שב לביתו ושני מלאכים מלוים אותו, איזה אור ואשר, כל המשפחה מצפה לשוב האב והבנים, עושים קדוש, מעידים שהקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם בששה ימים וביום השביעי נח — שבת וינפש, וזוכים לאמונה מזככת, כמו-כן שמירת שבת מביאה עשירות לכל ימות השבוע, ורואה ברכה בכספו, ושפע בפרנסתו, לא-כן אם אדם, חס ושלום, מחלל שבת, ותחת לילך לבית-הכנסת, הולך לבלות את הזמן הקדוש בהבלי הבליים, ממילא אינו רואה ברכה בכספו, וחייו מבהלים ומבלבלים, וטועם בהם טעם מר.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: מה החזיק את עם ישראל אלפים שנה בגלות, אשר סבלו מאמות העולם סבל נוראי, והנה הרבה אמות נמחקו ונשמדו מן העולם, ועדין עם ישראל חי וקיים. מה הסוד שהחזיקם? אמונה פשוטה בבורא כל עולמים. יהודי ידע שצריך תמיד לבקש רק אותו יתברך, אין לי כלום בעולם רק הקדוש-ברוך-הוא, תמיד חנכו את הבנים והבנות לאמונה. וכמאמרם ו"ל (יומא ט:): אָמַר ר' יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי, לְמָה נִקְרָא שְׁמֵם אֲנָשִׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה? אֵלָּא שֶׁהִחְזִירוּ עֲטָרָה לְיִשְׁנָה, אֵתָּא מִשָּׁה, וְאָמַר (דברים י, יז): "הָאֵל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא", אֵתָּא יְרֻמָּהּ וְאָמַר: נְכָרִים מְקַרְקְרִים בְּהִיכְלוֹ, אִיָּה נּוֹרְאוֹתָיו? לֹא אָמַר נּוֹרָא. אֵתָּא דְנִיָּאל וְאָמַר: נְכָרִים מְשַׁתְּעָבְדִים בְּבָנָיו, אִיָּה גְבוּרוֹתָיו? לֹא אָמַר גְּבוּר. אֵתָּא אִיָּהּ וְאָמַר: אֲדַרְבֵּה זֹו הִיא גְבוּרַת גְבוּרַתוֹ — שְׁכּוּבֵשׁ אֵת יָצְרוֹ, שְׁנוֹתָן אַרְךָ אֲפִים לְרָשָׁעִים, וְאֵלוֹ הֵן נּוֹרְאוֹתָיו, [באו אנשי

כנסת הגדולה ואמרו: הן הן גבורותיו, הן הן נוראותיו, שאלמלא נוראותיו של הקדוש-ברוך-הוא, היאך אמה אחת יכולה להתקיים בין האמות. הרי שאנשי כנסת הגדולה החזירו עטרה לישנה, והראו לנו דרך על גבורותיו ונוראותיו של הקדוש-ברוך-הוא על עם ישראל. כי זה פלא על גבי פלא, יש בליוני בליונים גויים, וכמה יהודים? ארבעה-עשר מליון, כטפה מהים, וכיצד מחזיקים מעמד? זוהי גבורתו ותברך. וזו עקר גדלת עם ישראל, שעל-ידי תקף האמונה שחזקים בו יתברך, אינם מתיראים משום בריה, ושום אמה ולשון אינם יכולים להם.

ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, נצטוינו לשמע בקול החכמים האמתיים, שהם בחינת אנשי כנסת הגדולה, וכל יהודי צריך להיות מקרב אל צדיק אמת, אל חכם אמת, שהוא מדריכו בתורת ה', מנחהו אף להתקרב אליו יתברך, ועוקר ממנו את הפחדים של שוא ויראות חיצוניות. וכמאמרם ז"ל (ספרי שופטים): "לא תסור ימין ושמאל מכל אשר ירוך", אפלו יאמר לך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל; יהודי צריך לבקש ולחפש צדיק כזה, שיכול להחזיר בו אמונה פשוטה, יכול ללמד עמו תורה. וברוך השם, לא אלמן ישראל, יש לנו צדיקים וחכמים גדולים, המלמדים את עם ישראל תורה, ירבו כמותם בישראל. אשרי אדם ההולך לשעורי תורה, אשרי אדם הזוכה לשמע בקול חכמים אמתיים, אשרי אדם המבקש הרבה את הקדוש-ברוך-הוא, שיזכה למצא את החכם והצדיק האמת, שיכול להחזיר בו אמונה.

בעונותינו הרבים, בכה מוהרא"ש נ"י, הגלות הקשה ביותר — שנתחלפו בן המלך ובן השפחה, עד שאין יודעים היכן משה שרוי והיכן אהרון שרוי — שהם החכמים האמתיים — בני המלך. הסמ"ך-מ"ם הקים חכמים ורבנים משלו, שהם בני השפחה, כדגמת כל הריפורמים ושאר הצבועים והרמאים, המתחזים כצדיקים, ונתקיים מה שאמר החכם מכל האדם (משלי ל, כג): "ושפחה פי תירש גברתה", אשר זו הצרה הגדולה ביותר מכל הצרות, כי אם ישראל

יחזיקו עצמם אצל חכמי ישראל האמתיים, יהיו המאשרים ביותר, ויזכו לכל הישועות, כי רק חכמי התורה הם יכולים להוליכנו על הדרך הנכונה. אף מה לעשות? שבשביל הבחירה והנפיון, הסמ"ך-מ"ם והקלפות הביאו את החכמים והרבנים שלהם, צבועים, רמאים ורשעים, שרוצים לעשות פרצות בנשמות ישראל, כמו שעשו בחוץ לארץ, וגרמו להתבוללות רבה, עד שיותר משבעים אחוז מישראל בארצות הגולה התבוללו, ועתה רוצים אותם רמאים, בני השפחה, לנעץ צפגניהם ביהודי ארץ ישראל. ואמר רבנו ו"ל בראש השנה האחרון בחייו (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ח'), שאדם צריך הרבה לבקש מהקדוש-ברוך-הוא, שיזכה למצא את הצדיק האמת, שיכול לזכך ולנקות את הכח המדמה שלו, ויחדיר בו יראת שמים, אמונה ברוחה ומזככת כזו, שיזכה להאמין בחדוש העולם, שהוא יתברך מחדש את עולמו בכל יום, בכל שעה ובכל רגע, ויכול להכניס בו חשק ללמד תורה, כי מי שזוכה להתקרב למנהיג אמתי, נתקן ונתברר אצלו המדמה; כי בכל דור ודור יש צדיקים אמתיים, מנהיגים אמתיים, המובילים קהלתם על-פי דרך התורה והאמונה, ולהפך — יש מנהיגי שקר, שהם שלוחי הסמ"ך-מ"ם, לבלבל את נשמות ישראל, ועל ידם באים, רחמנא לצלן, לאמונות כוזביות, והם אשר מחדירים פחדים יתרים; אשרי הזוכה להדבק בצדיק אמתי, הדבוק בחי החיים בו יתברך, אשר יכול להאיר גם בו אמונה ברוחה ומזככת, ואזי אין לו ממה להתפחד.

והנה נתבונן נא ונזכח, אמר מוהרא"ש נ"י, כי כל הפחדים השורים עתה, הם מחמת רב אהבה שהקדוש-ברוך-הוא אוהב את ישראל, כי למה קם בפתע פתאום הרשע העירקי הזה? הקדוש-ברוך-הוא קורא לנו לשוב אליו, בואו לשמר שבת! בואו לשמר טהרת המשפחה! בואו לבתי פגסיות ומדרשות! הבה תחנכו את ילדיכם לתורת ה'; הרשע המרשע הזה מפחידנו כדי שנרוץ אל הקדוש-ברוך-הוא. והנה תחת לברח אליו יתברך, הולכים ורודפים אחר המסכה, בחשבכם שהיא תעזרם, בפעה שהתורה הקדושה הזהירנו (ויקרא יט, ד): "אל תפנו אל האלילים, ואלהי מסכה לא

תַּעֲשׂוּ לָכֶם, אָנִי הַיּוֹנָה אֱלֹקֵיכֶם"; וְדַרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שַׁבָּת קמט.): אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים, מֵאִי תִלְמוּדָא? אָמַר רַבִּי חֲנִינְ: אַל תִּפְנוּ אֶל מַדְעַתְכֶם; כִּי בְּזֵה שְׂאֲדָם חוֹשֵׁב לְהַנְצִל עַל-יַדֵי אֵיזָה דְּבַר מַבְלַעְדֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, זֶה כְּבָר בְּכַחֲנִית עֲבוּדַת אֱלִילִים. וּבְפָרֹט שֶׁהַשֵּׁכֶל הַבְּרִיא יוֹדֵעַ, כִּי אֵי אֶפְשָׁר בְּשׂוּם פָּנִים וְאָפֵן לְהִתְחַבֵּא מִהַנֶּשֶׁק הַזֶּה — הַגּוֹ וְהַרְעַל הַזֶּה, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, אֲלֵא צְרִיכִים רַחֲמֵי שָׁמַיִם בְּכָל יַעַת וּבְכָל רִגְעָא. מַהִי עֲרֻבָה לְהַצִּיל הָאָדָם? לְהִתְחַבֵּא בְּסִתְרָא צַל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, לְחַזֵּר אֶל הַשְּׂרָשִׁים, לְדַבֵּר אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְלָשׁוּב בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ וְלְהַפְרֹד מִהַמְנַהֲיָגִים הַשְּׂקָרִיִּים, שְׁלִיחֵי הַסְּמָ"ךְ-מ"ם, וּבִיאֵי הַשְּׂקָר, שֶׁמִּפְחִידִים אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי פְחָדִים יִתְרִים.

עַקֵּר הָעֲצָה לְהַנְצִיל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וַיִּרְאוֹת שְׂוֹא הוּא רַק לְלַמֵּד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אֲשֶׁר הִיא חֲכָמְתוֹ יִתְבָּרַךְ. בְּפָרֹשֶׁת שְׁבוּעַ זוֹ (יִתְרוֹ) קוֹרְאִים עַל קִבְּלַת תּוֹרָה, וְחֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אָמְרוּ (וּבְחִים קטו.): כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִיָּה קוֹלוֹ הוֹלֵךְ מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, וְכָל מַלְכֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֶחְזַתְתֶּם רְעֵדָה וְאָמְרוּ שִׁירָה; הַגּוֹיִים פָּחְדוּ וְנִבְהָלוּ, וְאָמְרוּ שִׁירָה לוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּתְּנָה אֶת הַתּוֹרָה לְעַם הַנִּבְחָר, הַגּוֹיִים בְּעֲצָמָם הוֹדוּ שֶׁזֶהוּ הָעַם הַנִּבְחָר, שֶׁחָפֵץ בְּתוֹרָה. וּבְשַׁעֲהַ שְׁעַם יִשְׂרָאֵל לּוֹמְדִים תּוֹרָה, אֲזַי נּוֹפֵל פְּחַד וְאִימָה עַל אַמּוֹת הָעוֹלָם. וּכְמֵאֲמָרָם ו"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סה, סִימָן כ') עַל הַפְּסוּק (בְּרֵאשִׁית כז, כב): "הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב" — אֵין יַעֲקֹב שׁוֹלֵט אֲלֵא בְּקוֹלוֹ, "וְהַיְדִים יְדֵי עֲשׂוֹ" — אֵין עֲשׂוֹ שׁוֹלֵט אֲלֵא בְּיְדָיו. וְאָמְרוּ (שם): אָמַר ר' בְּרַכְיָה, בְּשַׁעֲהַ שֶׁיַּעֲקֹב מְרַכֵּין בְּקוֹלוֹ — יְדֵי עֲשׂוֹ שׁוֹלְטוֹת בּוֹ; כְּשִׁיְהוּדֵי מִפְּסִיק מִלְמוּד תּוֹרָה, וּמִתְחִיל לְדַבֵּר עַל חֲכָמִים אֲמַתִּיִּים, אֲזַי בָּאוֹת יְדֵי עֲשׂוֹ, דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת יז, ח) "וַיִּלְנֶנּוּ כָּל הָעֵדָה וַיִּבְאוּ עֲמָלָק", תַּכְּף כְּשֶׁהִתְלוֹנְנּוּ עַל מִשָּׁה רַבֵּנוּ, אֲזַי בָּא עֲמָלָק, בְּרַגְעַ שְׂאֲדָם בּוֹרַח מִמִּשָּׁה רַבֵּנוּ, מִהַצְדִּיק הָאֲמַת הַמְּגַלָּה אֶת הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, אֲזַי — "וַיִּבֵּא עֲמָלָק" וּמִפְחִידֵם. וּבְשַׁעֲהַ שֶׁהוּא מְצַפְצֵף בְּקוֹלוֹ, הִיָּנוּ בְּשַׁעֲהַ שִׁישְׂרָאֵל לּוֹמְדִים תּוֹרָה וּמִתְפַּלְלִים אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, אֵין

היָדִים יָדֵי עֲשׂוֹ שׁוֹלְטוֹת בּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא בַר כַּהֲנָא, לֹא עֲמְדוּ פִּילוֹסוֹפִים בְּעוֹלָם כְּבִלְעָם בֶּן בְּעוֹר וּכְאַבְנֵי־מוֹס הַגִּרְדִּי, נִתְכַּנְּסוּ כָּל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֲצֵלוֹ, אָמְרוּ לוֹ: תֹּאמַר שְׂאֲנוּ יְכוּלִים לְזַדְּוֹג לְאַמָּה זוֹ, אָמַר: לָכוּ חֲזְרוּ עַל בְּתֵי כְּנַסְיוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת שְׁלֵהֶם, וְאִם מִצְאֲתֶם שֵׁם תִּינּוּקוֹת מְצַפְצָפִים בְּקוֹלָם, אֵין אַתֶּם יְכוּלִים לָהֶם, כִּי כִּף הִבְטִיחֶם אָבִיהֶם וְאָמַר לָהֶם: "הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב", בְּזִמְנֵי שְׁקוֹל יַעֲקֹב מְצוּי בְּבְתֵי כְּנַסְיוֹת — אֵין הַיָּדִים יָדֵי עֲשׂוֹ, וְאִם לֹא — הַיָּדִים יָדֵי עֲשׂוֹ שׁוֹלְטוֹת בּוֹ. אֵימַתִּי אַתֶּם יְכוּלִים לָהֶם? כְּשֵׁהֶם פּוֹסְקִים מִלֵּילָךְ לְבְתֵי כְּנַסְיוֹת וּלְבְתֵי מִדְרָשׁוֹת, כְּשֵׂאֵין מִחֲנֻכִּים אֶת הַיָּלָדִים לְתוֹרָה וְאַמוּנָה, אִזּוּ יֵשׁ שְׁלִיטָה לְאַמּוֹת הָעוֹלָם עַל יִשְׂרָאֵל. אָבֵל אִם הַיָּלָדִים מְקַבְּלִים חֲנוּפָה שֶׁל אַמוּנָה חֲזָקָה, אֵין לְאַמּוֹת שְׁלִיטָה עֲלֵיהֶם. וְזֶה עִקַּר הַהֲצֵלָה לְהַנְצִיל מִכָּל מַרְעִין בִּישׂוּן — לְהַכְנִיס אֶת הַיָּלָדִים בְּתִלְמוּדֵי תוֹרָה וּבְבְתֵי סֵפֶר שְׁלוֹמֵי־דִים שֵׁם תוֹרָה, אִזּוּ נִתְקַיֵּם: בְּזִמְנֵי שְׁהַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, וְתִינּוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּין מְצַפְצָפִין בְּתוֹרָה, אֵין יָדֵי עֲשׂוֹ שׁוֹלְטִין בּוֹ. כִּי הַגּוֹף אֲמָנָם הֵלֶךְ בְּגִלוּת מְשֻׁף כָּל שְׁנוֹת הַהִסְטוֹרְיָה, אִף הַנְּשֻׁמָּה לֹא גָלְתָה אִף פַּעַם, אֲלֵפִים שָׁנָה הַנְּשֻׁמָּה מִחֲזִיקָה בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְלֹא יִרְדָּה לְגִלוּת; וְלָכֵן עָלִינוּ לְהִתְאַזֵּר בְּאַמֶּץ רַב לְהַחֲדִיר אַמוּנָה בְּנַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, הַמְּצִיאוֹת הַמְּרָה טוֹפַחַת עַל פָּנֵינוּ, בְּאַשֶׁר מְלִיּוֹן וַחֲצֵי יָלָדִים מְקַבְּלִים חֲנוּפָה כְּפָרְגִי, וְאֵינָם מְזַכֵּרִים שֵׁם ה', רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וְאֵינָם יוֹדְעִים מִ"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הוֹי"ה אֱלֹקֵינוּ הוֹי"ה אֶחָד", ו"כְּרוּף שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", וְכֵן בַּחוּץ לְאַרְץ הָרַעֲבָנִים הַרְפּוֹרְמִים הֵם הַגּוֹרְמִים לְהִתְבּוֹלְלוּת, וּכְבָר יוֹתֵר מִשְׁבָּעִים אַחֲזוּ הַתְּבּוֹלְלוֹ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, בְּעִדּוּדָם שֶׁל אֱלוֹ הַרְיִפּוֹרְמִים הָאֲרוּרִים, שְׁמַחֲתָנִים עִם כְּמֹר זּוּגוֹת מִתְּבּוֹלְלִים, אִזּוּ לְאַזְנִים שְׂכָף שׁוֹמְעוֹת, וְאִזּוּ לְעֵינַיִם שְׂכָף רּוֹאוֹת, וְעַל־כֵּן אִם בְּרַצוֹנָנוּ לְהַנְצִיל מִכָּל מִינֵי פְחָדִים יִתְרִים, עָלִינוּ לְמַלֵּא אֶת כָּל הָאֲרֶץ מִדָּן וָעַד בְּאֵר שְׁבַע עִם הָאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, וּלְמַלֵּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ עִם גְּלוּי אֱלֹקוֹת, לְגִלוּת וּלְפָרְסָם לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֲמוּנָה הַבְּרוּרָה, אֲשֶׁר הוּא יִתְבַּרֵּךְ מִחַיָּה וּמְהוּוֹה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְדַבֵּר גְּדוֹל וְדַבֵּר

קטן אינו געשעה מעצמו, אלא בהשגחת המאציל העליון, ולהתאזר בעזות דקדושה להקים תלמודי תורה לבנים ובתי ספר לבנות בכל הארץ ובכל העולם, וללמד את בנינו ובנותינו אמונה בו ותברך, דיקא על-ידי-זה נשמותיהן תהיינה חזקות ותחזקנה מעמד בעתים הללו; פי עם ישראל משך כל הדורות היה מוכן תמיד להשרף ולההרג בעבורו ותברך, פי היה דבוק בו ותברך בכל נימי נפשו, עד ששום דבר לא הפרידו. ולכן עלינו לראות להתחזק ולתחב ראשינו אצל החכמים המגלים לנו את האמונה הזו, המחזקים אותנו, ששום דבר בעולם לא ירתיע ולא יפחיד אותנו, כי כשיהודי חזק באמונה — הוא המאשר ביותר.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי חכמינו הקדושים במדרש (בראשית רבה, פרשה פד, סימן ג'): אמר רבי לוי, משל לנפח שהיה פתוח באמצע פלטיא, ופתח בנו זקבי פתוח כנגדו, וראה חבילות חבילות של קוצים ונכנסו למדינה, אמר: אנה יכנסו כל החבילות הללו? והיה שם פקח אחד, אמר לו: מאלו אתה מתירא? גץ אחד יוצא משלך וגץ אחד משל בנה, ואתה שורפן; כך פיון שראה אבינו יעקב עשו ואלופיו, נתירא. אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: מאלו אתה מתירא? גץ אחד משלך וגץ אחד משל בנה, ואתם שורפים אותם כלם, הדא הוא דכתיב (עובדיה א, יח): "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה"; כי ברגע שעם ישראל בורחים אליו ותברך, ולומדים את התורה הקדושה, אף אחד לא יכול להזיק להם; וזאת צריכים להחדיר עתה בין נשמות ישראל, אשר אין עצה אחרת, אלא לשוב בתשובה שלמה אליו ותברך, ואין מה להתירא משום בריה שבעולם. ואמרו חכמינו הקדושים (ויקרא רבה, פרשה כא, סימן ד'): "בקרב עלי מרעים" — אלו שרי אמות העולם, "לאכל את בשרי" — לפי ששרי אמות העולם באין ומקטרגין על ישראל לפני הקדוש-ברוך-הוא, ואומרים לפניו: רבנו של עולם, אלו עובדי עבודה זרה, ואלו עובדי עבודה זרה, אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות, אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים, מפני מה אלו יורדין לגיהנום ואלו אינן יורדים לגיהנום; "צרי ואויבי לי" — בימות

החמה שס"ה יום, 'השטן' גימטריה שס"ד, שכל ימות השנה השטן מקטרג, וכיום הכפורים אינו מקטרג, אמרו ישראל לפני הקדוש-ברוך-הוא: "אם תחנה עלי מחנה [של סמא"ל] לא ירא לבי", שהבטחתיני: "בזאת יבא אהרן אל הקדש"; כי על-ידי שעם ישראל חוזרים בתשובה שלמה בראש השנה, והם באים אל צדיקים לראש השנה, ושבים ממעשיהם הרעים ביום הכפורים, על-ידי זה אינם מתפחדים מהסמ"ד-מ"ם וגונדא דילה.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, על כלל נשמות ישראל להתחזק ולא לפחד כלל וכלל. ראו להחזיר בכם את התכלית הנצחית, וזכרו היטב אשר יגיע היום, שצריכים לצאת מזה העולם, ולא יועיל לכם שום דבר, אלא תורה ומצוות. וכמאמר התנא הקדוש רבי יוסי בן קסמא (אבות ו'): לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוים לו לאדם לא כסף וזהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומצוות ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משלי ו, כב): "בהתהלךך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך", בהתהלךך תנחה אתך — בעולם הזה, בשכבך תשמר עליך — בקבר, והקיצות היא תשיחך — לעולם הבא. פי רק המצוות ומעשים טובים שזוכה האדם לעשות, הם יעזרו לו לעתיד לבוא.

ואל יחשב אדם, שיש איזה מקום להתחבא ממנו יתברך, כי כך אמרו חכמינו הקדושים (פרקי דרבי אליעזר, פרק יא): בשעה שברא הקדוש-ברוך-הוא את אדם הראשון, התחיל לקבץ את העפר מארבעה קצוות העולם, ואמר, שאם יבוא אדם מן המזרח למערב או מן המערב למזרח ויגיע קצו להפטר מן העולם, שלא תאמר הארץ: אין עפר גופך משלי, חזר למקומך שנבראת, אלא ללמדך שבכל מקום ומקום שאדם הולך, ובא והגיע קצו להפטר מן העולם, משם הוא עפר גופו, לשם הוא חוזר לעפר, שנאמר (בראשית ג, יט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב"; ולכן אין כדבר הזה להתחבא ממנו יתברך, חס ושלום, כי היכן שיגיע אדם — העפר יקבלו. וכן אמרו (פרקי דרבי אליעזר, פרק לד): שלשה אהובים יש לו

לְאָדָם בְּחַיָּיו, וְאֵלוֹ הֵן: בְּנֵיו וּבְנֵי בֵיתוֹ, וּמְמוֹנֵו, וּמַעֲשֵׂים טוֹבִים; וּבִשְׁעַת פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם קוֹרָא לְבְנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ, וְאוֹמֵר לָהֶם: "בְּבִקְשָׁה מִכֶּם הוֹצִיאֹנִי מִדִּין הַמָּוֶת הַרְעֵה הַזֶּה". וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: "וְהֵלֵא שְׂמֵעֶתָ — וְאִין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת, וְלֹא כִּף כְּתִיב (תְּהִלִּים מֵט, ח): 'אֵח לֹא פָדָה יַפְדֶּה אִישׁ'; וְאֶפְלוּ מְמוֹנֵו שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ, אִינוּ יָכוֹל לְפָדוֹתוֹ, שְׁנֹאֲמַר (שֵׁם): 'וְלֹא יִתֵּן לְאֱלֹהִים כְּפָרוֹ', לָמָּה (שֵׁם, פְּסוּק ט): 'וַיִּקַּר פְּדִיוֹן נַפְשָׁם וַחֲדָל לְעוֹלָם' — מְדַבֵּר זֶה לְעוֹלָם, אֲלֵא לֵךְ לְשָׁלוֹם תְּנוּחַת עַל מִשְׁכַּבְךָ, וְתַעֲמֵד לְגוֹרְלְךָ לְקֶץ הַיָּמִין, וְיֵהָא חֲלֻקְךָ עִם חֲסִידֵי עוֹלָם". וְכִשְׁהוּא רוֹאֶה כֵּן, מַכְנִיס אֶת מְמוֹנֵו וְאוֹמֵר לוֹ: "הַרְבֵּה טְרַחַתִּי עֲלֶיךָ, לִילָה יוֹם בְּמִישׁוֹר וּבְהָרִים, בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ פְּדִנִי מִן הַמָּוֶת הַזֶּה, וְהֲצִילֵנִי מִן הַמִּיתָה". וְהוּא מְשִׁיבוֹ: "וְהֵלֵא שְׂמֵעֶתָ (מִשְׁלֵי י"א, ד): 'לֹא יוֹעִיל הוֹן בְּיוֹם עֲבָרָה'; אַחֲרֵי־כֵן הוּא מַכְנִיס אֶת מַעֲשָׂיו הַטוֹבִים, וְאוֹמֵר לָהֶם: "בְּאוֹ וְהֲצִילֹנִי מִן הַמָּוֶת הַזֶּה, וְתַחֲזִיקוּ עִמִּי וְאֵל תְּגִיחוּנִי לְצֵאת מִן הָעוֹלָם, שְׂעֲדִין יֵשׁ לָכֶם תּוֹחֶלֶת עָלַי אִם אֲנֻצֵּל", וְכֵן מְשִׁיבִים לוֹ מַעֲשָׂיו הַטוֹבִים: "לֵךְ לְשָׁלוֹם עַד שְׁלֵא תִלָּךְ לְשָׁם, אָנוּ מְקַדִּימִין אוֹתְךָ, שְׁנֹאֲמַר (יִשְׁעִיָּה נח, ח): 'וְהִלָּךְ לְפָנֶיךָ צְדָקָךָ כְּבוֹד ה' יֵאֲסַפְךָ". וְלָכֵן, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, הֵבֵה נָשׁוּב אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְנִאָּגֵד וְנִאָּסַף מְצוּוֹת וּמַעֲשֵׂים טוֹבִים, נַעֲשֶׂה חֶסֶד זֶה עִם זֶה, נִפְקַח עֵינֵינוּ וְנִרְאֶה מִי הֵם צְדִיקֵי הָאֱמֶת, הַמְּנַחִים אוֹתָנוּ בְּדֶרֶךְ הַיֶּשֶׁר, וּמַעֲוֹדְדִים וּמְחַזְקִים אוֹתָנוּ לְהוֹסִיף טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְלַעֲמַתָּם מִי הֵם שְׁלִיחֵי הַסֵּמ"ךְ-מ"ם, הַרְמָאִים וְהַצְּבוּעִים, הַמּוֹלִיכִים אֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹלֵל, הַגִּיעַ הַזְּמַן שְׁנִגְלָה אֶת הָאֱמוּנָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאִם תִּהְיֶה בֵּינֵינוּ אֱמוּנָה מְזוּכָּת, וְנַחֲדִיר בְּתוֹכֵנוּ אֶת הַלְמוּד הַזֶּה, שְׂאִין שׁוֹם מְנוּס מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ, כְּמוֹ שְׂאֵמֵר דּוֹד הַמְּלָךְ (תְּהִלִּים קלט, ז-ח-ט): "אָנָּה אֵלֶךְ מְרוֹחֶךָ וְאָנָּה מִפְּנֵיךָ אֲבָרַח, אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אֲתָה, וְאֲצִיעָה שְׁאוֹל הַנֶּחַךְ, אֲשֶׁא כְּנָפֵי שָׁחַר אֲשַׁכְנֶה בְּאַחֲרִית יָם, גַּם שָׁם יִדְּךָ תִּנְחַנְנִי וְתֹאחַזֵּנִי יְמִינְךָ" — אִיזָה אֲשֶׁר יִשְׂרָה עֲלֵינוּ, וְלֹא נַחֲשֵׁשׁ מִשׁוֹם דְּבָר, וְנִזְכֶּה לְכָל טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, וְאוֹמֵר: הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹר שְׁנַתְחַזֵּק יַחַד, וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ יֹאמֵר חֲזַק, תִּשְׁתַּדְּלוּ שְׂיִהְיֶה הַשְּׁלוֹם שְׂרוּי

במעונכם, כי על-ידי מריבות תגרושו את השכינה מהבית; הגיע הזמן להחזיר את ה'שלוש' שהוא שמו של הקדוש-ברוך-הוא לתוך הבית, ולהשפין 'שלוש-בית', כי בלעדיו יתברך — לא יתכן שלום; ההורים ישוחחו ביניהם רק משלוש — הינו רק ממנו יתברך, וכן ידברו עם הילדים רק ממנו יתברך, איזה נעם נעשה בבית, איזה גן-עדן! וכן ידברו עם כל הקרובים, השכנים והידידים רק משלוש שהוא הקדוש-ברוך-הוא, אזי יזכו להביא את משיח צדקנו, שיביא עמו שלום, כמו שכתוב (ישעיה יא, ו): "וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירביץ", "וכתתו חרבותם לאתים וחינוותיהם למזמרות" (שם), כי משיח — לשון משיח, שיכניס את הקדוש-ברוך-הוא בפי הבריות, וידבר רק ממנו יתברך, וילמד לכלם לספר ולשוח אלו יתברך כל צרכם וכל העובר עליהם. עד שיקים בנו מקרא שכתוב (שם): "ומלאה הארץ דעה את ה'", "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא" (שם ב, יא), ונזכה להתגשמות דברי הנביא (צפניה ג, ט): "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'", שכלם ידברו ממנו יתברך.

פוסקים

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א, סימן סב), שעלינו לדעת כי כל הפוסקים, אלו ואלו דברי אלקים חיים, הן ה'בית-יוסף' והן הרמ"א, אלא על כל אחד ללכת כפי העדה והמנהגים שלו, הינו ספרדי צריך לילך כפי דעת ה'בית-יוסף', אשכנזי צריך לילך כפי דעת הרמ"א. על ה'שלתן ערוף' ישנה מפה, ועליה יש את ה'מגן אברהם', ה'ש"ף, ה'פרי מגדים', הינו כל זמן שאדם מסתובב סביב השלתן ערוף, בסימן שהוא בפיון הנכון, אף אם אדם מתרחק מהשלתן ערוף, בסימן

שֶׁהַתְּחִיל לְסוּר מֵהִיָּדוּת. לְזֹאת הַקְּפִיד רַבְּנוּ ז"ל לְלַמֵּד כָּל יוֹם שְׁלַחַן עָרוּף.

וְרוֹאִים בּוֹ דְּבַר פְּלֵא, שֶׁשָּׁם מְשַׁתְּדָכִים הָאֲשַׁכְּנִזִּים וְסִפְרָדִים וְכוּ', לְהוֹרוֹת שְׁבִתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה אֵין גְּזַעְנוֹת, אֲדַרְבֵּהּ! ה'בֵּית יוֹסֵף' הִיָּה סִפְרָדִי, וְכָל עִם יִשְׂרָאֵל סוֹבֵב כְּפִי דְּבָרֵי ה'בֵּית יוֹסֵף', מֵה שְׁחַדֵּשׁ הַרְמָ"א אֵלּוֹ רַק הַנְּהַגוֹת, סִיגִים, כְּדִי שְׁנַזְכֶּה לְקִיָּם אֵת דְּבָרֵי ה'בֵּית יוֹסֵף'. וְכֵן כָּל הַפּוֹסְקִים חֲדָשׁוּ סִיגִים, כְּדִי שְׁלֵא נִצָּא מִגְּדַר הַלְכָה. כִּי הַהֲלָכָה הִיא יְסוּד הַתְּשׁוּבָה; וְאִם נִתְּבוֹנֵן נִכְחַח, כִּי אֵין הַבְּדִלִים גְּדוּלִים, אֲבָל אִישׁ כְּפִי מְנַהֵגוּ יְנַהֵג.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר יְדוּעַ, שְׂרַבְנוּ ז"ל מְאֹד הַקְּפִיד, שְׁלֵא לְהַחֲלִיף גִּסְחָאוֹת בַּתְּפִלָּה, אִף שְׁבָאוּ אֵלָיו מִמְקוֹמוֹת שׁוֹנִים, הַקְּפִיד שְׁלֵא יִשְׁנוּ גִּסְחָה. אֲבָל הַכֹּל צָרִיף לְהִיּוֹת סוֹבֵב סְבִיב הַשְּׁלַחַן עָרוּף, וְאִזּוּ יוֹדְעִים שְׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַנְּכוֹנָה. וְעַקֵּר גְּדֻלַּת הַחֶכֶם, שְׁמַבִּיא אֵת כָּל הַפּוֹסְקִים. וְזֶהוּ יְסוּד הִיָּדוּת, שְׁאֵין לְהַפְרִד מִיְהוּדֵי שְׁנֵי, אֵין לֹאמַר אֲנִי הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זֶה אוֹ אַחֲרָת, וְאַתָּה אֵינְךָ בְּדֶרֶךְ הַנְּכוֹנָה, כִּי זֶהוּ עַקֵּר הַגְּלוּת. יֵשׁ דֶּרֶךְ אַחַת — "הַפָּה", לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְשִׁיחַ בֵּינּוּ לְבֵין קוֹנּוֹ, לְהַחֲדִיר בִּיהוּדֵי שְׁנֵי שְׁאֵין לוֹ אֵלָא הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְרַק הוּא יְבִין אוֹתָךְ, וְאִזּוּ אוֹהֲבִים אֵת כָּל יְהוּדֵי, כִּי גַם הוּא צָרִיף אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל אַחַד צָרִיף אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּבְרַגַע שְׁיִהוּדֵי לֹאמַד הַלְכָה, אוֹמַר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִימָן ח'), מִתְּבַרֵר אֲצִלּוֹ הַטוֹב מִהָרַע. וְלִכֵּן צָרִיכִים לְשַׁמַּע בְּקוֹל הַפּוֹסְקִים, וְלֹא לְהַטוֹת כְּהוּא זֶה מֵהַשְּׁלַחַן עָרוּף.

צָרוֹת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדְבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִימָן קע), שְׁדוֹר הַמְּלֶךְ אוֹמַר (תְּהֵלִים ג', א'): "הַנּוֹי" הַמָּה רַבּוֹ

צָרִי רַבִּים קָמִים עָלַי, רַבִּים אוֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לּוֹ בַּאֲלֵהִים סָלָה, וְאַתָּה הַנִּי"ה מְגַן בְּעַדִּי וּמְרִים רַאשֵׁי" וְגו'. אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל: כָּל אֶחָד כָּפִי נִשְׁמָתוֹ, כָּפִי עֲבוּדָתוֹ, כֶּף יֵשׁ לּוֹ יְסוּרִים. יֵשׁ אָדָם שֵׁישׁ לּוֹ יְסוּרִים מִבְּנָיו, יֵשׁ אֶחָד שֵׁישׁ לּוֹ יְסוּרִים מִבְּנָיו, מֵאָבִיו, יֵשׁ שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה גְבוּהָה יוֹתֵר, יֵשׁ לּוֹ צְרוּת מִשְׁכָּנִים קְרוֹבִים, יֵשׁ שֶׁהוּא יוֹתֵר גְּדוֹל, וְיֵשׁ לּוֹ יְסוּרִים מִשְׁכָּנִים רְחוּקִים, וְיֵשׁ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, שֵׁישׁ לּוֹ יְסוּרִים מִכָּל הָעִיר, וְיֵשׁ גְּדוֹל מְאֹד שֵׁישׁ לּוֹ יְסוּרִים מִכָּל הָעוֹלָם; הֵינּוּ אִם אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי-אָדָם סוֹכְלִים יְסוּרִים, עֲלִינוּ לְדַעַת, כִּי יֵשׁ בְּזֶה בְּנִיָּה, כָּל מַה שֶׁקּוֹרָה בְּזֶה הָעוֹלָם אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בְּלֵי סִבָּה, אֵין דְּבַר כְּזֶה מִקְרָה וְטַבֵּעַ, אִם עוֹבְרִים עַל הָאָדָם אֵילוֹ יְסוּרִים, בְּסִימָן שְׂרוּצִים מִמֶּנּוּ מִשֶּׁהוּ מִשְׁמַיִם.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, נִשְׁאַלְתָּ הַשְּׂאֵלָה, מִדּוּעַ רוֹאִים אֲנִישִׁים שְׂעוּשִׁים טוֹב עִם הַזּוּלָת, וְיִסְבְּלוּ כָּל-כֶּף הַרְבֵּה צְרוּת וְיְסוּרִים, וְכִכֵּל שֵׁיעֲשׂוּ יוֹתֵר טוֹב — יִקְבְּלוּ עַל זֶה יוֹתֵר עֲנֻשִׁים קָשִׁים וּמְרִים, וְיִסְבְּלוּ יוֹתֵר בְּזִיוֹנוֹת וּשְׂפִיכוֹת דָּמִים, עַד שֶׁאֵינָם יְכוּלִים לְהִתְקַיֵּם יוֹתֵר? אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁכָּל אֶחָד שֵׁישׁ לּוֹ עֶסֶק בְּעֶסְקֵי הַרְבִּים, הַהֲכָרַח לּוֹ לְסִבֵּל יְסוּרִים, וְזֶה כָּפִי הַבְּחִינָה שֶׁל הָאָדָם, אִם הָאָדָם הוּא קָטָן, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה עֲבוּדוֹת גְּדוּלוֹת, הוֹלֵךְ עֲרֵב וְבִקֵּר לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, וְכֵן לִוְמַד תּוֹרָה, הַסֵּמ"ך-מ"ם אֵינוֹ יְכוּל לְסִבֵּל אֶת זֹאת, אֲזִי גוֹרֵם לּוֹ צַעַר וְיְסוּרִים. יֵשׁ אֶחָד שֶׁקּוֹבֵעַ עֲתִים לְתוֹרָה, גּוֹנֵב זְמַנִּים לְלַמּוּד, לִוְמַד בְּכָל יוֹם: מִקְרָא, מְשֻׁנָּה, גְּמָרָא, מְדֻרָשׁ, טוֹר וְשִׁלְחָן עֲרוּף, אֶת זֹאת הַסֵּמ"ך-מ"ם אֵינוֹ סוֹבֵל לְגַמְרֵי, אֲזִי מְקִים עָלָיו יוֹתֵר צְרוּת. אֶחָד מִתְחַזֵּק יְהוּדִים, עָלָיו מִתְחִילָה לְהִיּוֹת יוֹתֵר מְרִירוֹת, יוֹתֵר צְרוּת וְיְסוּרִים, וְכִכֵּל שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה יוֹתֵר בְּעִבוּר הַכָּלָל, צָרִיף לְסִבֵּל יוֹתֵר יְסוּרִים וּמְרִירוֹת וְעִגְמַת נַפְשׁ.

מְסִבִּיר רַבְּנוּ ז"ל מִדּוּעַ? כִּי גּוֹפּוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא חֲמֹר, בְּשָׂר וְדָם, זֹאת מְקַבֵּל מֵאָבִיו וְאָמוֹ, וְלִכֵּן צָרִיף לְהִתִּיּוֹת אֶת הַגּוּף עִם אֲכָל גְּשָׁמִי, בְּשָׂר מִבְּשָׂרִי, עֵצִים מִעֵצָמִי, אֵף הַגּוּף הוּא כְּסוּי לְאַלְקוּת, הַגּוּף הוּא חֲמֹר גַּם וְעַב. נִשְׁמַת הָאָדָם הִיא חֶלֶק אֱלוֹהִים מִמַּעַל, וְזֶה אֲצֵל

כל יהודי, שְנִשְׁמְתוּ חֲצוּבָה מְכֻסָּא הַכְּבוֹד, אַף הַגּוּף מְכֻסָּה אוֹתָהּ. וְעַל-פִּי-רַב הַגּוּף חֲזַק מֵהַנְּשָׁמָה וּמֵאֲפִיל עָלֶיהָ, עַד שֵׁישׁ בְּנֵי-אָדָם שְׂאִינָם יוֹדְעִים מִכּוֹחוֹת הַנְּפֶשׁ שְׁלָהֶם, וְהֵם שְׂבוּרִים וְרְצוּצִים, וְנִדְמָה לָהֶם שְׁלֵא יֵרְאוּ אוֹר בְּחַיֵּיהֶם, כִּי גוֹפֶם עָבָה מְאֹד עַד שְׁמֻכְסָה אֶת נִשְׁמַתָּם לְגַמְרֵי. וְכִף קוֹרָה, שְׂבָא אָדָם יוֹם יוֹם לְבֵית-הַפְּנִסָּת וְכֵן לוֹמֵד תוֹרָה וּמִתְבוֹדֵד, וְרוֹאֶה שְׂאִינוּ מִשְׁתַּנָּה, אֲזִי עוֹזֵב עֲצָמוֹ. אָבֵל אֲשֶׁר זֶה טְעוֹת חֲמוּרָה, כִּי אִם אָדָם הִיָּה מִתְמִיד בְּזֶה יוֹתֵר, וְלֹא מִתְיָאֵשׁ, הִיָּה בָּא בְּחֶשֶׁק חֲדָשׁ לְבֵית-הַפְּנִסָּת, הִיָּה מִתְלַהֵב בְּעַת הַתְּפִלָּה, הִיָּה מְקַיֵּם מְצוּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאֵף שְׁמֵר וְצַר לוֹ, יוֹדֵעַ שְׁעוֹשֶׂה בְּזֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, אִם יִתְמִיד בְּשִׂמְחַת הַתוֹרָה וְהַמְצוּוֹת, לְבִסוּף הַנְּשָׁמָה תִּתְחַלֵּל לְהֵאִיר לוֹ, וְיִרְגִישׁ אוֹר אֱלֹקֵי.

בְּעִבוּר זֶה, מִסְבֵּב הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְכָל אָדָם יִסוּרִים, כְּדִי לְשַׁבֵּר אֶת גּוּפוֹ, כִּי גוּף הָאָדָם הוּא לְבוּשׁ וְכִסּוּי לְנִשְׁמַתוֹ, אִם אָדָם מְקַיֵּם מְצוּוֹת וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְבוֹדֵד בְּשִׂמְחָה, מִתְחַלֵּל לְהִרְגִישׁ לְפִתְעַ תַּעֲנוּג כְּזֶה שְׂאִינוּ רוֹצֶה שׁוּם שְׂכָר, רוֹצֶה רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ. כְּשֵׁאָדָם סוֹבֵל יִסוּרִים מִמִּישָׁהוּ, אֲזִי נוֹשֵׂא אֶת אָדָם זֶה עֲלָיו, וְנִשְׁבֵּר וְנִכְנָע גּוּפוֹ. אֶחָד סוֹבֵל יוֹתֵר — אֲזִי נוֹשֵׂא עַל עֲצָמוֹ יוֹתֵר הַרְבֵּה אֲנָשִׁים, אֶחָד סוֹבֵל עוֹד יוֹתֵר, בְּסִימָן שֵׁישׁ לוֹ כַּח הַשְּׁפָעָה עַל עוֹד אֲנָשִׁים, עַד שֵׁישׁ אֶחָד שְׁסוֹבֵל מִכָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ, סִימָן הוּא שְׂיִכּוּל לְהַחִיּוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ, וְצָרִיף לְחוּשׁ בְּצַעַר גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד. אוֹמֵר רַבְנּוּ וַ"ל, מֵאִין זֶה בָּא? אֵלֵא מוּבָא בְּזֵהַר הַקְּדוּשׁ (ח"ג קסח): אֵעָא דְלֹא סָלַק בַּהּ נוֹרָא מְבֻטְשִׁין לֵהּ, גּוּפָא דְלֹא סָלַק בַּהּ נְהוּרָא דְנִשְׁמַתָּא מְבֻטְשִׁין לֵיהּ; הִינּוּ חֲתִיכַת עֵץ גְּדוּלָּה כְּשִׁרוּצִים לְהַדְלִיקָהּ וְאִין יְכוּלִים, מָה עוֹשִׂים? שׁוֹבְרִים אוֹתָהּ לְפִיסוֹת קִטְנוֹת, וְכִף אֲפֻשֵׁר לְהַדְלִיקָהּ, כֵּן הַדְּבָר בְּגוּף שְׂאִין נִכְנָס בּוֹ אוֹרוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְבֻטְשִׁין לֵיהּ — שׁוֹבְרִים אוֹתוֹ. כִּי כְּשִׁנְכַתַּת הַגּוּף עַל-יַדֵּי הַצְּרוּת, עַל-יַדֵּי-זֶה מְאִירָה וְנִתְגַּדֵּלָה הַנְּפֶשׁ, כִּי בְּהַכְּנַע הַחֲמֵר תִּגְדֵּל הַצְּרוּהָ. וְזֶה כָּל הַסֵּבֶל שְׂאָדָם צָרִיף לְסִבֵּל, כִּי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רַחֵם עַל כָּל יְהוּדֵי, וְרוֹצֶה שְׁתֵּאִיר בּוֹ הַנְּשָׁמָה בְּהֵאֲרָה גְּדוּלָּה, אֲזִי מְבִיא

עליו יסורים ומרירות, עד שאדם נשבר לגמרי, ואזי מאירה בו רק הנשמה.

ופרט מוהרא"ש נ"י את צרותיו של דוד המלך, ואמר, אשר בזה אנו מבינים את דברי רבנו ו"ל שמסביר מה בקש דוד המלך בפסוק: "הנני"ה מה רבו צרי, רבים קמים עלי, רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה". דוד המלך מאז שנולד החלו לרדפו, והיה למוד בצרות; אחיו אמרו שאיננו פשר, כי הוא בן השפחה, וגרשוהו מהם, ודוד המלך התחזק מאד, ידע שאין לא אף אחד רק הקדוש-ברוך-הוא, כי האירה בו הנשמה. ואחר-כך החל לסבל מחמיו — שאול המלך, שהיה רודפו ביותר. וכן סבל מאשתו מיכל, וכן מילדיו, ואחר-כך קמו נגדו כל עם ישראל, אשר זו היתה המחלקת בין שאול לדוד, שלא קבלו כלם בתחלה את דוד למלך, אלא נתפרדו חלק והלכו אחר שאול. והצער והכאב הגדול שהיה לדוד מאבשלום בנו, שקם ורדף את אביו, אשר זהו דבר בלתי מצוי, שבן שקום על אביו, וירדפנו ברציחה כזו, עד שהצריך דוד לברח מירושלים ולעלות על הר הזיתים ולבכות. אף דוד המלך לא התנאש, ואפלו במצבים הקשים ביותר עשה מזמורי תהלים להקדוש-ברוך-הוא. ואמר רבנו ו"ל, שכל מזמור ומזמור בתהלים היה תפלה של דוד המלך, שתקנה וחסרה בשעה שהיתה לו צרה, ושר שירות ותשבחות להבורא יתברך שמו בעת שהתרגשו ובאו עליו הצרות, וזה אשר עזרו. ומתי אמר דוד המלך פסוק זה: "הנני"ה מה רבו צרי, רבים קמים עלי" וגו' — "בברחו מפני אבשלום בנו". הצרה הגדולה ביותר היתה — לא שברח מאבשלום, לא שיצא נגדו שמעי בן גרא, וקללו קללה נמרצת, עד שאומרים על זה חז"ל (שבת קה.): נ'מ'ר'צ'ת', ראשי תבות: נו"א, מ'ו"א, ב'י, ר'ו"צ, צ'ו"ר, ת'ו"ע, ו'דוד המלך פ"א ב' לו מ'אד, כ'מו ש'פ"תוב (שמואל-ב טו, ל): "ו'דוד עולה במעלה הזיתים וכו' עולה ובוכה וכו' וכל העם עלו עלה ובכה", כלם בוכים — דוד המלך וכל אנשיו, וכל הצרות האלו לא נגעו לנפש דוד המלך, באותה צרה גדולה, שאמרו לו: תגביה ידים, אפסה תקנותך, אין לך ישועה,

וְזֶהוּ שְׁאֵמַר בְּפֶסוּק: "רַבִּים אוֹמְרִים אֵין יְשׁוּעָתָהּ לוֹ בְּאַלְקִים", הֵינּוּ נִקְלָעְתִּי לְצָרָה כְּזוֹ, שֶׁהַיְדִידִים הַטּוֹבִים אוֹמְרִים: אֵין לָךְ כֶּבֶד יְשׁוּעָה, זֶה הַכְּאִיב לְדוֹד יוֹתֵר מֵהַכֵּל; כִּי דוֹד הַמְּלֶךְ יָדַע שֵׁישׁ לוֹ רַק אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ נִמְצָא תָמִיד, וְאֵף פַּעַם לֹא יַעֲזוּבֵנוּ, בַּמְּצָבִים הַכִּי קָשִׁים.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר כֵּן הִיָּה בְּצִרְת גְּלִית, שְׂרָצָה לְכֹלֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, הַצֶּעַר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁהִיָּה לְדוֹד הַמְּלֶךְ — כְּשֶׁפָּל עִם יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ לוֹ: "אֵין שׁוּם עֲצָה וּפְתוּרׁוֹן הַיֶּאֱף לְהַתְּמוּדֵד עִם הַצָּרוֹת, וְאֵין מָה לַעֲשׂוֹת נֶגֶד גְּלִית, נֶגֶד גִּבּוֹר כְּזֶה אֵף אֶחָד לֹא יוּכַל לוֹ", אֵף דוֹד הַמְּלֶךְ לֹא הִתְפַּעֵל, וְאָמַר: "אַלְף לְהִלָּחֵם עִמּוֹ". וְנִטַּל תִּיק קָטָן עִם חֲמֵשׁ אֲבָנִים קִטְנוֹת, וְיִצָּא לְהִלָּחֵם עִמּוֹ. וְכַתּוּב בְּזֵהָר (ח"ג ערב): מָה הָיוּ חֲמֵשׁ הָאֲבָנִים הַלָּלוּ? אֵלֶּא מְרֻמּוֹת כְּנֶגֶד חֲמֵשׁ הַתְּבוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" — אֶבֶן אַחַת, "הַיְי"ה אֵלֵקִינוּ הַיְי"ה אֶחָד" — עוֹד אַרְבַּע אֲבָנִים, כִּי עִם הַפֶּסוּק "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" לֹא פָּחַד לִילֶךְ נֶגֶד גְּלִית. וּבְאַמַּת אַחֲר־כֶּף זָרַק בְּמִצְחוֹ אֶבֶן אַחַת וְהִפִּילוֹ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן ד'), שֶׁגְּלִית רָצָה לְהַכְנִיס טֶבַע בְּעוֹלָם, שֶׁיִּחְשְׁבוּ שֶׁהַכֵּל מֵתְנַהֵל לְבַד, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, רָצָה לְסַלֵּק אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ מֵהָעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, אֲזִי בָּא בְּמִצַּח הַנֶּחֱשׁ — לֹלֵא פָּחַד, לְדַבֵּר פְּתוּחַ כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוֹת, כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מ"ב): גְּלִית בָּא עָרַב וּבִקֵּר לְבִטְלָן מִקְרִיאַת שְׁמַע. וְדוֹד הַמְּלֶךְ בָּא כְּנֶגְדוֹ לְבִטְלוֹ, וְלִהְרָאוֹת וְלִגְלוֹת, שְׁבָכַל דְּבַר שְׁקוּרָה — יֵשׁ מְנַהִיג לְעוֹלָם, וּבְכֹל הַצָּרוֹת שְׁבָעוֹלָם — יֵשׁ מִי שְׁמִכּוֹנֵן.

וְחִזַּק מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: בְּנֻדָּאֵי מִצְעַר מְאֹד, שֵׁישׁ אֵיזָה רֶשַׁע הַמְּצִיק לָנוּ, וְהַשֵּׁם יִשְׁמַר, מָה שְׂרוּצָה לַעֲשׂוֹת, אֵף צְרִיכִים לִידַע שֵׁישׁ כָּאֵן יָד ה', הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה מֵאַתְּנוּ מִשְׁהוֹ. וְכֹל אֶחָד שְׁקוּרָה לוֹ אֵיזָה מִשְׁבֵּר, עָלָיו לִידַע שְׁקוּרָאִים אוֹתוֹ מִן שְׂמִיָּא, וְזֹאת דוֹד הַמְּלֶךְ רָצָה לְגְלוֹת, שֶׁהַכֵּל אֵלֶקוֹת, הַכֵּל מֵאַתּוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְהַצָּרָה הַכִּי גְדוֹלָה — כְּשֶׁמִּנְתַּקִּים אֶת הָאָדָם מֵהַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, בְּרַגַּע שְׂרוּצִים

להחליש את האדם ממנו יתברך — זו צרה אמתית, וזהו שאמר דוד המלך: "רבים אומרים אין ישועתה לו באלקים סלה" — זה הכאיב לו ביותר. אבל דוד המלך התחזק גם בזאת ואמר: אבל "ואתה ה' מגן בעדי, כבודי ומרים ראשי", אתה מגביה את ראשי, ואז החל להתפלל: "קולי אל הוי"ה אקרא ויענני מהר קדשו", נפילתי בשנה "אני שכבתי ואישנה הקיצותי הוי"ה יסמכני", אף אני מתעורר כי הקדוש-ברוך-הוא מחזקני, "לא אירא מרכבות עם אשר סביב שתי עלי", ומתפלל לה: "קומה ה' הושיעני אלהי, כי הכיית את כל איבי".

וכן אמר מוהרנ"ת ז"ל, כשאדם נמצא בצרה, הוא מנח בסכנה מאד גדולה, כי בן רגע יכול לאבד את כל עולמו, רחמנא לצלן, והצרה הגדולה ביותר — שיכול לשכח ממנו יתברך, לשכח מאמונה, יכול לחשב שהכל טבע, ואז נשבר לגמרי. וכן אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קע), מאין בא שאדם סובל יסורים? כי הקדוש-ברוך-הוא מרחם עליו, ורוצה להכניע את גופו, שגם-כן ירגיש אלקות, אזי נותן לו מכה אחר מכה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אנו רואים מהצדיקים הקדושים שזכו להיות דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, וגלו ופרסמו אלקות בעולם, והרביצו תורה ברבים, ולמדו הלכה, כל זה בא רק על-ידי בלבולים ויסורים. ואומר רבנו ז"ל, שיש חדושי תורה שאינם יכולים לצאת אלא על-ידי בלבולים ויסורים, שעל האדם לסבל כל-כף הרבה סבל וצרות, ואז מוציא חדושי תורה פאלו, שאף פעם לא תאר ושער כלל. ובזה אנו מבינים למה עובר על צדיקים כל-כף הרבה צרות וסבל; כי השם יתברך מרחם על עם ישראל, אשר הם שה פזורה בדי פנות העולם: מזרח, מערב, צפון, דרום, ורוצה להשיבם הביתה, ולכן שולח צדיקים לגלות חדושים נפלאים, להשיב את כל העם בתשובה, ולהחזירם לצור מחצבתם, לקרבם אל בוראם.

והבהיר מוהרא"ש נ"י את לשון התקוני-זהר (תקון כא, דף מג).

באפן נפלא מאד: משה רבנו בקע את ים סוף על-ידי המטה, וכך עם-ישראל עברו בתוף הים ביבשה, וכל המצרים טבעו ועם ישראל נושע ביום ההוא. אומר התקונים: בדור האחרון, כשילעם ישראל תהינה צרות, יהיה שוב מטה משה להושיעם; הינו על-ידי המטה, שהוא הקולמוס — העט, יבקע ים החכמה, וכך תהיה הגאולה. הינו שתתגלה אלקות בספרים, שנכתבו על-ידי הקולמוס, וכל עם ישראל יעינו בספרים, ויראו וילמדו ויתחזקו ויאמרו לעצמם: "מדוע אני עצוב ושובור?! מדוע אני בדכאון?! גם לי יש תקנה". זה לשון התקונים, שהמטה של משה, הוא הקולמוס בדור הזה, שישבר את הקלפה המנחת על מח האדם; כי כל אדם יש לו כסוי המכסה את מחו, לבלתי הרגיש אלקות, אף הקולמוס של הצדיק פותח את מחו ובוקעו; ובזה אנו רואים מהי גדלת רבנו ז"ל, ומהי גדלת המפיצים דעת רבנו ז"ל בעולם, אשר בהם תלויה כל הגאולה, וכמו שאמר רבנו ז"ל (חיי-מוהר"ן, סימן שמת): הספר שלי הוא אתחלתא דגאולה, ורצה מאד שנלמד בספרו.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, היה עלינו לילך ולהפיץ לכל יהודי ברחוב "לקוטי-מוהר"ן", שבאמת פזאת עשיתי בעבר, והפצתיים בכל חלקי העולם, אבל כיום שבגני-אדם כל-כף שבורים ורצוצים, עד שאינם מבינים את עמק הפתוב בו, לכן החלטתי לקחת את תמצית ה"לקוטי-מוהר"ן" וה"לקוטי-הלכות", ולהלבישם בקונטרסים בשפה קלה, שתהא מובנת להמון-עם, ועל אף כל הצרות והמשברים שעוברים על בני-אדם, יוכלו להבין את הדבורים היקרים הללו; ואכן חוטפים את זאת כלם, פי זה להם פמים קרים על נפש עיפה. ויש לנו עוד ספרים רבים לאין שעור להדפיס, אף העקר להפיץ אלקות, כי יכולים למלא מחסנים שלמים עם ספרים, אשר בודאי זו גם-כן זכות גדולה לאין שעור, פי אם לא ידפיסו לא יהא מה להפיץ, אבל זה עקר רצונו יתברך — שנרחם על נשמות ישראל ונקרבם אל הקדוש-ברוך-הוא, ונגלה ונפרסם להם את הלמוד הנפלא של רבנו ז"ל, שהוא גלוי אלקות במדרגה הכי עליונה.

אבל, אומר רבנו ז"ל, שיש חדושי תורה שאי אפשר להשיגם רק על-ידי צרות ובלבולים, שצריכים לעבר על האדם כל-כף הרבה צרות ויסורים, עד שנשבר לגמרי וצריך התחזקות ומחזק עצמו, וכך מחזק אף אלפים ורבי רבבות אנשים. ומחמת שעברו על מוהרנ"ת ז"ל כל-כף הרבה צרות ויסורים, לכן הותרו אחריו ספרים נפלאים, פי הוא היה צריך התחזקות, על כל אשר עבר עליו: פה שברו את חלונותיו, פה לא היה יכול לילה למקוה, פי רצו לטל את בגדיו, בכאן לא יכול לילה לבית-הפנסת פי בזהוהו וחרפוהו, ולא די בזה אלא הכניסוהו בבית-סהר, אף מוהרנ"ת ז"ל היו לו פחות פאלו, עד שלא נפל בשום פנים ואפן, והתחזק והמשיך לכתב ולכתב במשך ארבעים שנה, והיתה תקופה שכל אנשי שלומנו היו נגדו, ואף-על-פי-כן חדש והמשיך לחדש חדושי תורה. מהיכן בא דבר זה? אלא הקדוש-ברוך-הוא מרחם על נשמות ישראל, ורוצה שיתקרכו אליו, אזי שובר את הצדיק בתכלית השבירה, כדי שיצטרף להתחזק ולחדש חדושי תורה פאלו שיועילו לו, וממילא פאשר מועילה לו ההתחזקות הזו, אזי יש לכל ישראל התחזקות חדשה בכל פעם.

לזאת, אומר מוהרא"ש נ"י, עלינו להתחזק ללמד ספרי רבנו ז"ל, ולדבר עם בני המשפחה רק דברי חזיק, לדבר עם כל יהודי דברי עדוד ואמוץ, לגלות לכל אחד את הקדוש-ברוך-הוא, לא לפחד משום ברעה. אדרבה, כמו שאומר דוד המלך: "ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש", לפרסם לכלם גלוי אלקות בתכלית המדרגה העליונה. וכל מי שיש לו נשמה יותר גדולה, צריך לסבל סבל יותר גדול.

ולכן דוד המלך, שממנו יצא הגואל, סבל סבל כל-כף עצום בחייו, שכל שבעים שנות חייו היו שרשרת רצופת יסורים, רדפוהו כל-כף, עד שאמר "בצר הרחבת לי", ומסביר רבנו ז"ל (עין לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קצה), שדוד המלך מצא תמיד הרחבה בתוך צרותיו. והמדרש אומר (ירושלמי מענית ב, ד): אומר דוד לפני

הקדוש-ברוך-הוא: כל צרה שהייתי נכנס לה, אתה היית מרחיבה לי, נכנסתי לצרתה של בת שבע — נתת לי את שלמה, נכנסתי לצרתן של ישראל — ונתת לי את בית-המקדש; כי בכל צרה נמצאת הישועה, אך לא כל אחד זוכה לראותה, כי בא האדם למצבים כאלו שהוא נשבר כל-כך, עד שאינו רואה שום ישועה.

ואמר מוהרא"ש נ"י בצער גדול: בודאי כל חיי הם גם-כן שרשרת רצופה של יסורים, עוד מזמן שהייתי במעי אמי ע"ה, והיתה בסוף ימי עבודה, לא היה לה מה לאכל מחמת עני, והסתפקה במים לשות, ובכך הלכה ברחוב והתעלפה מחמת חלשה, וכשהתעוררה מצאה עצמה בבית-חולים, והרופא אמר לה שאין סכוי לחיי הולד, אך היא לא שמעה לדבריו, וברוך השם נולדתי [השם יאריך ימי מוהרא"ש נ"י בטוב ובנעימים]. ואם-כן כבר בבטן אמי רצה הסמ"ך-מ"ם להרגני... ואחר-כך מאז שהתקרבותי לרבנו ז"ל — אילו רדיפות, יסורים ועלבונות סבלתי, ואחר-כך לאחר שהתחתנתי — אילו צרות היו מנת חלקי מאינשי דלא מעלי, עד שאני יכול לחבר ספר שלם מכל שנה ושנה, כמה יסורים ומרירות עברו עלי, כמה דיני תורה לקחוני, כמה איומים אימו עלי, החרימו אותי, גדפוני, ואף-על-פי-כן אני מדפיס ומדפיס ומפיץ ומפיץ ספרי רבנו ז"ל ללא הפוגה. ואין חסרים לי שונאים, ואם אין די בזה, אזי עלי לשמע כל היום את כל הצרות של כל אחד, שבא ושופך לבו לפני, ובעוונותינו הרבים, לא חסר סבל, השם ישמר את עם ישראל. והנה נקלעתי לצרה כזו, שאני הולך לבנות בית-הכנסת, ואולם שמחות, בעבור מי? לאנשי שלומנו, שיוכלו לחתן ולדיהם בחנם ממש, ושלמתי גזמאות של כסף לקבלן, פי חמשה מהמחיר המקבל, ולבסוף נתגלה כי נוכל הוא מאין כמותו, ובורח עם כל הכסף, ואומר שפשט רגל...

והפליג מוהרא"ש נ"י במעלת יבנאל ואמר: מאז שבניתי את יבנאל, אין יום שלא עוברים עלי צרות ויסורים, הסמ"ך-מ"ם התלבש שם, וזו הראיה לגדל הקדשה של יבנאל, אשר חכמינו

הקדושים אומרים (ראש השנה לה.), קדם הגלות — הסנהדרין היתה בבית המקדש, אבל משגלתה, הלכה עשר תחנות, עשר גליות, והתחנה האחרונה שנותרה בה השכינה — היא בטבריה, לזאת הגאלה תתחיל מטבריה, אשר היא טבור הארץ, מטבורו של האדם התינוק יונק חיות, ומטבור הארץ — תהא הגאלה.

והביא מוהרא"ש נ"י ראיה, שיבנאל היא טבריה, ואמר: הנה אנו נמצאים עתה בראש חדש אדר, אשר בו ארע גס פורים, שקם על היהודים המן-עמלק, ורצה, רחמנא לצלן, להשמיד, להרג ולאבד את כל היהודים, מנער ועד זקן, טף ונשים ביום אחד (אסתר ג. יג), והקדוש-ברוך הוא עזר על-ידי מרדכי הצדיק ותפלותיו שתלו את המן, וזהו גס פורים. הגם היה בשושן בט"ו באדר, ובכל העולם היה בי"ד לחדש, פי נתנו רשות בשושן יום נוסף להרג את כל הקמים עליהם, אזי בכל העולם היה הגס בי"ד באדר, שאז נחו מכל אויביהם, ואז היא מצות קריאת מגלה, ובשושן שהוסיפו עוד יום, נחו בט"ו לחדש, ומצות קריאת מגלה גם-כן בט"ו באדר. וכך אומרים חכמינו הקדושים ונפסק להלכה בשלחן ערוך, היכן שיש עיר מקפת חומה מימות יהושע בן-נון צריכים לקרא בט"ו באדר, והגמרא אומרת וכן נפסק בשלחן ערוך, שגם טבריה המקפת חומה מימות יהושע, היו צריכים לקרא בה בט"ו באדר, והיום זהו ספק. והירושלמי אומר בפרוש שפפר ימא הסמוך ליבנאל, הם השדות של טבריה. למדים מזה, שמכאן תצא הגאלה, פי יבנאל הם שדות טבריה, ומטבריה תתחיל הגאלה, סימן שזהו המקום המקדש ביותר, אחרת לא היינו סובלים כל-כך הרבה צרות, שהתלבש עשו באדרת שער ורודף אותנו, רק כדי שלא נחנף את בנינו על-פי התורה, ועושה כל מיני מאמצים לעקרנו. הרי זה סימן שמקום זה מיחד במינו.

והארץ מוהרא"ש נ"י במעלת החנוף ביבנאל, אשר היכן שומעים בכל העולם כלו דבר כזה, שבנים בגיל שש-עשרה יזכו לסים כמה פעמים את הש"ס ועשרות פעמים ששה סדרי משנה

וארבעה חלקי שלחן ערוך, ואחר-כך יכנסו לחפּה. וכן אין בכל העולם ילדים, שבגיל שלש-עשרה ארבע-עשרה יזכו לסיים ש"ס, וברוך השם, אצלנו זוכים לכך; ילדים קטנים מגיל שש מדברים מהקדוש-ברוך-הוא, וכל שיחתם היא רק ממנו יתברך, בנות קטנות מדברות רק ממנו יתברך, לא מצינו פדבר הזה בכל העולם פלו, רק פאן ביבנאל, שמחנכים את הבנים והבנות לאמונה ברורה ומזככת בבורא יתברך שמו, משקיעים בבנים ובבנות לידע שהם בני המקום ברוך הוא, ואין להם רק הבורא יתברך שמו, וצריכים לדבר אליו יתברך, וכך בגיל צעיר הם כבר בשלים לבנות בתים, וצוחק מי שצוחק אחרון... [רק אתמול בכה לפני פלוני, שבתו געלמה, רחמנא לצלן, והוא חושש מאד מי יודע מה עמה, כמו שמצינו פאלו שגלפדו בצפריניהם הטמאות, ונצטרפו לאיזה פת מפתות עבודה זרה, רחמנא לצלן, (פי היום צריכים לשמר מאד את הבנות). והנה בכה אב אחר שבנו הדרדר ולקח סמים, השם ישמר, ומדבר פאן מבתים טובים, ואלו ספורים רק מיום אחד, ששפכו לפני, שלא לדבר ממה שאני שומע בכל יום...]

ברוך השם, ביבנאל ההשקעה בחנוך הילדים היא העקר והיסוד, איזה ספוק נפשי ורוחני חשים בעת קצירת הפרות. מי שיש לו עין אמתית לראות, יודע להעריך את הדבר, ורואה את הבתים לתפארה שהקימו הזוגות הצעירים, וכמה הם מאשרים, חיים בהבנה הדדית, ומדוע? פי קבלו חנוך שאין רואים בכל העולם פלו. ותחת זאת אני מקבל בזיונות ושפיכות דמים, והסמ"ך-מ"ם אינו נח ואינו שוקט פרגע, הקדוש-ברוך-הוא ירחם עלינו, מספיק צרות! מספיק דם נשפך מעם ישראל! כל חטאינו — בזה שאנו נותנים לילדים חנוך נפלא, ומעניקים להם אשר רוחני ונצחי, ועל זאת אנו מקבלים עוד בזיונות ויסורים, עוד שפיכות דמים, כמה אדם יכול לסבל?! הגוף פבר נשבר, ונותרה הנשמה לבד. מה לא סבלתי, אבל סבל פנה, עוד לא היה לי, כל הכסף שנתתי על בנין בית הכנסת זהו כספי צדקה, ולבסוף בא גוי טמא מטמא, וכרח עם כל הכסף... אני רואה שהסמ"ך-מ"ם הגדיש את הסאה די והותר, וכלו

כל הקצין, הנה חלקי מכל עמלי? ! ואין לי במה להחיות עצמי רק עם דברי רבנו ז"ל, כי "לולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעוניי", הקדוש-ברוך-הוא עורני שלמדתי הרבה "לקוטי-הלכות", וזה אשר מחזקני כל השנים. אין לי עצה אחרת, אלא להמשיך להתפלל אל הקדוש-ברוך-הוא, "קולי אל הני"ה אקרא" (תהלים ג, ה); כי מרב רחמנותו יתברך על האדם, משבר את גופו, כדי שתאיר בו יותר הנשמה.

וספר מוהרא"ש נ"י על ה'בעל התניא', שהכניסוהו במאסר רק מחמת שהפיץ יהדות וקרב יהודים להקדוש-ברוך-הוא, וישב בבית-סהר, וכך שר לעצמו: "מי לי בשמים" — מי יש לי בשמים? אף אחד, כי בית-דין של מעלה פסק שיהיה בבית-סהר [וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (סנהדרין מד:), כשיש לאדם צרים למטה, סימן שיש לו צרים למעלה], "ועמך" — אבל אתה, רבנו של עולם, "אני" עמך תמיד, איני עוזב אותך, "לא תפצתי בארץ" — איני תפץ בארץ, איני רוצה ארציות. אדם יושב בבית-סהר, ואין לו דאגות אחרות רק להתפלל אליו יתברך...

בכך, אמר מוהרא"ש נ"י, הגעתי לאותו מצב, פה בארץ הסמ"ך-מ"ם שולח את כל החצים כנגדי, אזי אני יודע שגם בית-דין של מעלה מקטרגים, אבל, ברוך השם "עמך אני" — יש לי את הקדוש-ברוך-הוא, איני תפץ שום דבר, רק לגלות אותו יתברך בעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר כידוע ברגע שמתקרבים לרבנו ז"ל, כבר יש צרים מכל הכוונים, ומניעות, מחלקת ומריבות — הן מבית הן מבחוץ. ולצערנו הרב, גם כשנכנסים לברסלב, רואים שישנם פלגים — פלג זה מדבר על זה, ופלג אחר מדבר על זה, כי הסמ"ך-מ"ם אינו שוקט כרגע, ויודע היטב את המלאכה איך לכסות את רבנו ז"ל, עד שאין יודעים היכן האמת, אשר כל זה מעשה סמ"ך-מ"ם, שמכניס דמיונות כאלו יש פלגים וכו', אבל הפל הבלים, כי רבנו רוצה רק לקרוב אל הקדוש-ברוך-הוא, וזהו

'בְּרִסְלָבֶר חֲסִיד' אֲמַתִּי, שְׁלוֹמֵד בְּסִפְרֵי רַבְּנֵי ו"ל, וּמְצִיַת אֶת דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים, אִף הַסֵּמ"ךְ-מ"ם יוֹדֵעַ אִיךָ לְלַחֵם נֶגְדַּ רַבְּנֵי ו"ל, וְכָל מַגְמָתוֹ לְתַעֲתַע בְּאָדָם, עַד שִׁיתְרַחֵק וְלֹא יִרְצֶה לְהִתְקַרֵּב לְקֹדֶשׁהּ כְּזוֹ. שְׁהָרִי בְּטָרָם יִרְדֶּה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל רַבְּנֵי ו"ל לְעוֹלָם, לֹא הִסְכִּים הַסֵּמ"ךְ-מ"ם, וְאָמַר, שְׂאֵם הַנִּשְׁמָה הַזֹּאת תִּרְדֵּ, אֵינִן לוֹ כֹּכָר מִה לְעֲשׂוֹת בְּזֵה הָעוֹלָם. וְאָמְרוּ לוֹ, שֶׁהַנִּשְׁמָה הַזֹּאת מְכַרְחָה לְלַכֵּת, וְהוּא צָרִיךְ לְמַצָּא עֲצָה, וְהֵלֶךְ וַחֲזַר עִם אֵיזָה זְקָן שׁוֹחֵק וְכוּ', וְאָמַר שֶׁמַּצָּא עֲצָה, וְהַנִּשְׁמָה יְכוּלָה לְרַדֵּת (עֵינִן סְפוּרֵי-מַעֲשִׂוֹת, מַעֲשֶׂה ז', מִהַזְּבוּב וְהַעֲכָבִישׁ); וְאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ אוֹמְרִים, שֶׁהַכֹּהֵנָה הִיא — שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׁבַע עוֹלָם שְׁדָבֵר רַבְּנֵי ו"ל יִהְיֶה לְשִׁחּוֹק וְלִלְעַג, וְיִאֲפִיל וְיִכְסֶה אֶת דְּבַר רַבְּנֵי ו"ל וְיִסְתִּיר אֶת אוֹרוֹ הַזֶּה וְהִטְהוֹר, וְיָבִיא הַרְבֵּה מְנִיעוֹת וְצָרוֹת עַל הַרוֹצִים לְהִתְקַרֵּב, עַד שִׁיקָשָׁה עֲלֵיהֶם הַדְּבַר עַד מְאֹד...

וְנֹאֵוִי לָנוּ, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂגָם בְּתוֹךְ בְּרִסְלָב יֵשׁ פְּלוּגִים, שְׂזֵהוּ גַם מַעֲשֶׂה סֵמ"ךְ-מ"ם, הַעֲקָר שְׂאוֹר רַבְּנֵי ו"ל לֹא יִתְפָּרְסֵם בְּעוֹלָם. אֲבָל בְּרוּף הַשֵּׁם, הוֹסִיף וְאָמַר, בְּד' אֲמוֹת שְׁלָנוּ יֵשׁ אֲהָבָה וְאַחֲדוּת, וְנִתְקַיֵּם אֲצִלָּנוּ מֵאֲמַר רַבְּנֵי ו"ל (תַּיִי-מוֹהֲרָן, סִימָן רַצב): הָעוֹלָם יִתְמָהוּ עַל גְּדֹל הָאֲהָבָה שֶׁתְּהִיָּה בֵּינֵינוּ; וְהֵיוּ זְקָנִים שְׂאָמְרוּ שֶׁהַדְּבוּר הַזֶּה עֲדִין לֹא הִתְקַיֵּם, כִּי מֵאֵז הַסְּתַלְקוֹת רַבְּנֵי ו"ל הִיָּתָה מְחֻלָּקֵת בֵּין אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ. אֲבָל אֲנִי יְכוּל לְהִתְפָּאֵר, שְׁבְד' אֲמוֹת שְׁלָנוּ יֵשׁ אֲהָבָה וְאַחֲוָה, בְּיָדָי פֹּה וְשָׁם צָץ אֵיזָה קוֹץ דּוֹקְרָנִי, שְׂצָרִיכִים לְשָׁרְשׁוֹ וְלַעֲקָרוֹ לְבָלִי שׁוֹב. אֲבָל בְּכָל־יּוֹת יֵשׁ לָנוּ, בְּרוּף הַשֵּׁם, קֵהֵלָה כְּזוֹ שְׂאֵינָנוּ צָרִיכִים לְהִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מֵאִף אֶחָד בְּעוֹלָם. הֵיכֵן שׁוֹמְעִים אֲהָבָה וַחֲסֵד כְּזֵה?! בְּאֵיזָה מְקוֹם בְּעוֹלָם נִמְצָא כְּדָבָר הַזֶּה, שְׂעוֹזְרִים וּמְסִיעִים לְכֻלָּם, אֲחֻדוֹת נִפְלְאָה כְּזוֹ?! בְּיָדָי הַסֵּמ"ךְ-מ"ם מְפַחֵד מְאֹד מִזֵּה וַחֲזָרָה שְׁנֵי וְלוֹטֵשׁ עֵינָיו... וְיֵשׁ עוֹד דְּבוּר מִרַבְּנֵי ו"ל שְׂזָכִינוּ שְׂנִתְקַיֵּם אֲצִלָּנוּ בְּקִהְלָתָנוּ, אֲשֶׁר עֲדִין לֹא נִתְקַיֵּם בְּאִף מְקוֹם, רַבְּנֵי ו"ל אָמַר: אִם הִיָּתָה יְכוּל לְהִכְנִיס בְּעוֹלָם — הַיּוֹם אֲרוֹסִין וְלִמְחַר חֲתָנָה, וּבְרוּף הַשֵּׁם, אֲצִלָּנוּ בִּיבְנָאֵל זֶה נִתְקַיֵּם, וְאָנוּ עֲדִים לְזֵה, אֲשֶׁר יֵשׁ לְדְבוּר זֶה קִיּוּם]; וְיֵשׁ שְׂהוֹלֵךְ עִם רַבְּנֵי ו"ל בְּאֲמַת, וְלוֹמֵד סִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, וְהוּא עֹקֵשׁן גְּדוֹל לְהַשְׂאֵר

אצל רבנו ז"ל, לו אין יכולים לעשות דבר, ונצול מכל הצרים והמרעים לו, ומדלג על כל הצרות והמניעות, התהפוכות והמשברים, ועולה מעלה מעלה בהשגות אלקות במדרגה הכי עליונה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הן אמת מאז שנכנסתי ליבנאל, הסמ"ך-מ"ם אינו עוזב אותי, ובא כל פעם במסירות אחרות להצר צעדינו, הקדוש-ברוך-הוא יעזר, שהנה נכנס חדש אדר הוא חדש השמחה, חדש מפלת המן-עמלק, יתרחב לי מכל צרותי, והחדש הזה יהא סוף וקץ לכל צרותינו, תחלה וראש לפדיון נפשנו, בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל, אזי בזכות השמחה שתהיה לנו בחדש הזה, ובזכות התפלה שגלף להתפלל, וכמעשה מרדכי — נאסף את כל התינוקות של בית רבן, ונפיל בצותא תחנונים לפני בורא עולם, ובזכות התפלות והשמחות נזכה לצאת מהפח שתפר עלי הסמ"ך-מ"ם, אשר הניח עצמו לארץ ולרחב לסכל את תכניתי, אשר כל רצוני הוא לבנות בית-הכנסת ואולם שמחות, שיוכלו לערף שמחות בתנם אין כסף, וגם חתנים וכלות עניים, יתומים ויתומות, יוכלו להקים את ביתם בשמחה ובששון. ואני מברך אתכם, שיהיה באולם זה כל יום שמחות: לפני הצהרים ברית, אחר הצהרים בר-מצוה, ובערב תתנה. אזי הסמ"ך-מ"ם אינו יכול לישוב בחבוק ידים, בראותו דברים נפלאים כל-כך שעתידים להתממש, ועל-כן הוציא את כל החצים כנגדי, לדקור ולפצע אותי, והפסיד לי הון עתק אצל קבלן ערבי מזוהם, בתרוץ שפשט את הרגל (ולמעשה פשט לי את העור, ולא לו את הרגל). אבל ברוך השם, למדתי ספרי רבנו ז"ל, נצלת את הזמן היטב היטב בהתמדה בכל ספריו הקדושים, ועל-כן יש לי התחזקות גדולה מאד, ואדרבה אפיץ ואפיץ בשבעים לשונות עכו"ם את אור רבנו ז"ל ולא אנוח, ולא אחדל כל ימי תני! הקדוש-ברוך-הוא יעזר, שבזכות התפלות — נגאל מכל צרותינו.

צוֹאָה

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְנֵי ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סא), שְׁעַל-יְדֵי אַמוּנַת חֲכָמִים יְכוּלִים לְהוֹצִיא מִשְׁפָּטָנוּ לְאוּר. הֵינּוּ עַל-יְדֵי שְׂאִין נוֹטִים יָמִין וּשְׂמָאל מְדַבְּרֵי הַחֲכָמִים, עַל-יְדֵי-זֶה יוֹצֵא הַמִּשְׁפָּט בְּרוּר, בְּבַחֲיִנַת: "מִשְׁפָּטֵי ה' אָמֵת" (תהלים יט, י); אָבֵל כְּשֶׁפְּגָם בְּאַמוּנַת חֲכָמִים, וְאִינוּ מְאַמֵּין לְדַבְרֵיהֶם, וּמִלְעִיג עֲלֵיהֶם, חֵס וְשָׁלוֹם, אַזִּי נִדוֹן בְּצוֹאָה רוֹתַחַת, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ חו"ל (ערובין כא): הַלּוֹעֵג עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים נִדוֹן בְּצוֹאָה רוֹתַחַת; הֵינּוּ שֶׁהַצוֹאָה עוֹלָה לְמַעַלָּה מְרָאשׁוֹ, וְעֲשָׂנִים סְרוּחִים מְסַבְּבִים אוֹתוֹ וְעוֹלִים אֶל מַחוֹ, וּמְעַרְבְּבִים וּמְבַלְבְּלִים דַּעְתּוֹ, וְאִזִּי אִינוּ יְכוּלִים לְהוֹצִיא מִשְׁפָּטֵי אָמֵת, וְיוֹצֵא מִשְׁפָּט מ'עֵקֶל, אֲשֶׁר זֶהוּ אוֹתִיּוֹת ע'מ'לִק', וּמִתְקַיְמִים בּוֹ דְּבָרֵי הַנְּבִיא (חֲבִקוּק א, ד): "כִּי רָשַׁע מִכְתִּיר אֵת הַצַּדִּיק עַל-כֵּן יֵצֵא מִשְׁפָּט מֵעֵקֶל"; הֵינּוּ עַל-יְדֵי שֶׁהַעֲשָׂנִים סְרוּחִים מְקִיפִים אֵת מַחוֹ וּמְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ, אַזִּי יוֹצֵא מִשְׁפָּט מֵעֵקֶל, בְּבַחֲיִנַת (תהלים קמו, כ): "מִשְׁפָּטִים בַּל יִדְעוּם" — בְּלִבּוֹל הַמַּחֲיִן.

וְסֵפֶר מוהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר, אֲשֶׁר כָּל אֱלוֹ מְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שֶׁהֵיְתָה לָהֶם אַמוּנַת חֲכָמִים חֲזָקָה, וְלֹא סָרוּ כִּהְיָה זֶה מְדַבְּרֵי הַצַּדִּיק הָאָמֵת, אַזִּי זָכוּ לְדַבְרֵים יָפִים. וְסֵפֶר עַל אֶחָד מְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שֶׁהָיָה גַר בְּמִרְתֵּף, בְּהִיּוֹתוֹ עֲנִי מְרוּד, וְלֹא הָיָה לוֹ אֶכָּל לְאָכֵל וּבִגְד לְלַבֵּשׁ פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמָעוֹ, וּמִחֲמַת שֶׁהֵיְתָה לוֹ אַמוּנַת חֲכָמִים, עָזְרוּ הַקְּדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא, וְנַעֲשָׂה עֲשִׂיר גְּדוּל, וַיֵּשׁ לוֹ הַיּוֹם כְּחֵמֶשׁ דִּירוֹת — כְּנֹכֶס, וּמִחֲתָן אֵת יְלָדָיו בְּעֶשֶׂר רַב, וְזָכָה לְמָה שֶׁזָּכָה רַק עַל-יְדֵי אַמוּנַת חֲכָמִים; אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכָה לְהֵאֱמִין בְּחֲכָמִים אֱמֵתִיִּים, וְנִזְהָר לְבָלִי לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמָאל מְדַבְּרֵיהֶם, אַזִּי יוּכַל לְהוֹצִיא מִשְׁפָּטֵי הַנְּהַגוֹת יִשְׂרָאֵל, מִשְׁפָּטֵי אָמֵת, וְיִנְצַל מִכָּל מִיַּגֵּי מְרַעִין בִּישׁוּן, שֶׁלֹּא יִסְבְּבוּ אֵת מַחוֹ עֲשָׂנִים סְרוּחִים וְצוֹאָה רוֹתַחַת.

צניעות

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר עָקַר הַגָּאוֹן וְהַגָּאוֹנָה שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל
 הִיא מַדַּת הַצְּנִיעוּת, וּבִזְזָה נִמְדַּדַּת בַּת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁרָה. וְחַכְמֵינוּ
 הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים עַל רוּת, כְּשֶׁהִיְתָה בַשָּׂדֶה וְקָטְפָה אֶת הַשִּׁבְלִים,
 מָה הִיָּה הַהִפְרָשׁ בֵּינָה לְשָׂאֵר הַבָּנוֹת? רוּת קָטְפָה בִּישִׁיבָה בְּצִנִּיעוּת
 מֵרַבִּית, לְעַמַּת שָׂאֵר הַבָּנוֹת (עֵין שַׁבַּת קִיג:), וּבִשְׂכַר הַצְּנִיעוּת שֶׁל רוּת
 זָכְתָה וַיֵּצֵא מִמֶּנָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא תֵּיר לָנוּ סֵפֶר נִפְלֵא כְּזֶה — סֵפֶר
 תְּהִלִּים, אֲשֶׁר מִי שִׁיתְּפַלֵּל בּוֹ, יִמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יְשׁוּעוֹת.

לְזַאת, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל צְרִיכוֹת לְהַתְחַזֵּק מְאֹד
 בְּמַדַּת הַצְּנִיעוּת, שֶׁתִּלְכְּנָה בְּכַגְדִּים צְנוּעִים וּבִלְבוּשׁ הוֹלֵם וַיֵּאָה
 לְחִלוּטֵיין לְבַת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁרָה, וּבֵל תִּסְתַּוּבְּבָנָה בְּרַחוּבוֹת, כִּי סָמַל שֶׁל
 בַּת יִשְׂרָאֵל — "כָּל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה" (תְּהִלִּים מו, יד), וּבִזְכוּת
 הַצְּנִיעוּת בּוֹדָאֵי נִזְכָּה לְכָל הַיְשׁוּעוֹת.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר כָּל הַנֶּסֶם שֶׁל פּוֹרִים הִיָּה עַל-יְדֵי
 אִשָּׁה, וְאִף הַמְּגֵלָה נִקְרְאָת עַל שֵׁם אִסְתֵּר, כִּי בִזְכוּת בַּת יִשְׂרָאֵל נִצְלוּ
 כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִף שֶׁהָמֵן הִרְשַׁע רָצָה בְּזַמְמוֹ לְהַרְגֵּנּוּ, לְהַשְׁמִיד וּלְאַבֵּד
 אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם אֶחָד — אֲנָשִׁים, נָשִׁים וְטָף, אִף בִּזְכוּתָהּ
 נִצְלָה כָּל הָאָמָה. לְמַדִּים מִכָּאן גִּדְּל כַּחַה שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁרָה
 וַצְּנוּעָה. וְלִכֵּן אִם תִּקַּח כָּל אַחַת וְאַחַת אֶת עֲצָמָה בְּיַדֶּיהָ, וְתַעֲבֹד עַל
 עֲצָמָה בְּכָל הַתְּחוּמִים, הֵן בְּתַפְלָה פְּיָאוֹת, הֵן בְּצִנִּיעוּת וּבְמַדוּת
 טוֹבוֹת וְכוּ' וְכוּ', יוֹכְלוּ לְהַצְבִּיעַ עֲלֵיכֶן וּלְטַל הַגָּמָא מִכֵּן וְלוֹמַר:
 "אֵלוֹ הֵן בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁרוֹת!" וַיְהִיָּה בְּכַחֲכֶן לְהַצִּיל לֹא רַק אֶת
 כָּל הַמוֹשְׁבָה, וְלֹא רַק אֶת כָּל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, אֲלֵא אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל.

וְדַבֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י חֲרִיפוֹת וְהַתְרִיעַ עַל חֲמַרַת גְּלוּי הַשְּׁעַר
 בְּאִשָּׁה, וְאָמַר, אֲשֶׁר אֵיחָא בְּדַבְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יִמָּא מו.):
 קַמְחִית זָכְתָה לְרֵאוֹת שְׁמוֹנָה בָּנִים כְּהַנִּים גְּדוּלִים בִּזְכוּת הַצְּנִיעוּת
 שֶׁהִיְתָה בָּהּ, שְׁלֹא רָאוּ קִירוֹת בֵּיתָה שְׁעַר רֵאשָׁה. עַל-כֵּן עַל כָּל אִשָּׁה

לידע, אָשר אַחד מגדרי הצניעות — שלא יראה שער האשה. ובלשון הזהר (ח"ג קכה): קללה תבא לאשה שנראות שערוטיה. כי שער באשה זה ערוה, ואסור לומר לידה ברכה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: בקרב האשפנוזים, מקבל אצל חלק גדול מהנשים שגוזזות לגמרי שערות ראשן, ואזי יש בחלקן ההולכות עם מטפחת בלבד, אף מחמת בוששה לא כל אשה מסגלת לזה, ולכן התירו להן לחבש פאה, שזהו כובע בדמות שער. והענין של פאה כתוב במשנה, ששואלת הגמרא אם מתר לאשה לצאת עם פאה נכרית בשבת וכו'. אבל בקרב הספרדים נוהגות רב הנשים לילך רק בצעיף משי על השער (מטפחת), והסכנה בזה, שהצעיף מחליק מהשער, ואזי נתגלות השערות. ואז טוב יותר לילך בפאה, כי אזי מכסה השער היטב ואינו נתגלה. והעקר — להזהר בזהירות יתרה, שלא תתגלה שערך אחת לבחויך, כי זהו אסור חמור, ומביא לרעות רבות בבית. אשרי מי ששומרת על גדרי הצניעות — הן בלבוש, הן בדבור והן במעשה, כי הצניעות היא אבן הבחן של בת ישראל, ובזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים, שלא שנו שמם, לשונם ולבושם. כמו-כן בזכות נשים צדקניות, נזכה להגאל בגאולה העתידה.

קבלת התורה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי האר"י הקדוש, שבכל שנה ושנה כשמגיע חג השבועות, מאיך על עם ישראל ההארה של קבלת התורה. וכן כל חג וחג כשבא אותו חג מאיך אותה הארה של החג הזה. בפסח מאיך הארה של יציאת מצרים, בסוכות מאיך הארה של עם ישראל שהלכו במדבר, כשהם מסבכים עם ענני כבוד, בראש השנה מאיך הארה של יום הדין, ביום כפור

מאירה הארה של המחילה והסליחה, שהקדוש-ברוך-הוא מכפר לעם ישראל על מה שעשו, בחנכה מאיר האור הגנוז שהאיר לעם ישראל, בפורים מאירה הארה של מרדכי ואסתר, שלחמו נגד הצר הצורר המן האגגי. נמצא, שבכל חג וחג מאירה אותה הארה שהיתה. ולכן לפני כל חג אדם צריך להיות מוכן לקבל את החג: לפני ראש השנה אדם צריך להיות מוכן לקבל את ההארה של יום הדין, שהנה היום הזה נברא האדם, ועל כל אחר, אם-כן, לשוב בתשובה, כדי שבבא יום כפור, יכפר הקדוש-ברוך-הוא על עוונותיו. או הנה בא פסח, שאז היתה יציאת מצרים, אזי צריכים להיות מוכנים בו, שהנה הקדוש-ברוך-הוא יוציאנו מהגלות, או הנה אנו עומדים לפני שבועות, שאז היתה קבלת התורה, עלינו, אם-כן, להיות מוכנים לקבל בו את התורה וכן הלאה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר באמת אם נתבונן, אזי כף אומרים חכמינו הקדושים (פסיקתא זוטא ואתחנן): בכל יום יום יהיו בעיניך כחדשים; וכן בכל יום יום יהיה בעיניך כאלו היום הזה נכנסת עמו בברית (רש"י פי תבא כו, ט); הינו שכל יום עלינו לקבל את התורה מחדש, כל יום על האדם לחוש שיצא ממצרים, כל יום עליו להרגיש שהוא מסבב בעניי כבוד, כל יום יבקש סליחה ומחילה מאתו יתברך, כל יום יש לאדם מלחמה עם המן-עמלק, ועליו להתגבר עליו וכו' וכו'. נמצא, שבכל יום יש לאדם חג, ואם הוא חי בצורה כזו, אזי בכל יום יש לו קבלת התורה, וזה עקר השלמות. כמו שאמר התנא רבי יוסי בן קסמא (אבות ו): בשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומצוות ומעשים טובים בלבד; ורק התורה והתפלה והבקשה שמתפלל אליו יתברך, ורק המצוות ומעשים טובים זה נשאר לאדם. ואם-כן כל יום יום עלינו לקבל את התורה מחדש, הינו שצריכים ללמודה בחשק חדש, להתחדש, אשר זו השלמות בדרך רבנו ז"ל — התחדשות. וכמו שאמר רבנו ז"ל (ת"י-מיהרין רמז): חדוש כמוני עדין בעולם לא היה; ודרשו אנשי שלומנו, שזה סובב על התחדשות, פי זה היה כל עלינו של רבנו

ו"ל, שְׁפַל יוֹם צְרִיכִים לְהִתְחַדֵּשׁ בְּקִבְלַת הַתּוֹרָה, הֵינּוּ לֹא קִבְּלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה רַק בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת, אֲלָא בְּכָל יוֹם וַיּוֹם עוֹמְדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֵי קִבְּלַת הַתּוֹרָה. וְכֵן לְגַבֵּי יְצִיאַת מִצְרַיִם — שֶׁבְּכָל יוֹם עָלִינוּ לְהִרְגִישׁ שֶׁיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וּבְכָל יוֹם לְחוֹשׁ שֶׁאֵנוּ מְסַבְּכִים בְּעַנְיֵי כְּבוֹד, וּבְכָל יוֹם וַיּוֹם לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מֵאֵתוֹ יְתַבְּרֶה, וְהוּא יְתַבְּרֶה מוֹחֵל לָנוּ וְכֵן הִלָּאָה.

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר, אֲשֶׁר זֶה צְרִיף לִהְיוֹת יְסוּד אֲצֵל הָאָדָם — קִבְּלַת הַתּוֹרָה בְּכָל יוֹם מִחֻדָּשׁ. וְעַל-כֵּן צְרִיף לַעֲשׂוֹת עִתִּים לְתוֹרָה בְּכָל יוֹם: לְלַמֵּד מִקְרָא — חֲמֵשׁ וְרִשְׁ"י עִם הַתְּרַגּוּם, בְּאִפְּן שֶׁבְּכָל שְׁבוּעַ יִזְכֶּה לְסִיּוּם אֶת פְּרִשְׁתַּת הַשְּׁבוּעַ — שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תְּרַגּוּם. וְכָל הַמְשָׁלִים פְּרִשְׁוֹתָיו עִם הַצְּבוּר — מְשָׁלִימִים לוֹ יָמִיו וְשִׁנוּתָיו (בְּרִכּוֹת ח:); וְיָמֵי אֵינּוּ רוֹצֶה לְזִכּוֹת לְאַרְיִכוֹת יָמִים?! וּבְזֶה שְׁלוּמֵד רִשְׁ"י הַקְּדוֹשׁ — נִמְשַׁכֵּת עָלָיו יִרְאֵת שְׁמַיִם. וְכֵן לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם פָּרָק אוֹ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה מְשָׁנִיּוֹת, וְכָל הַמְרַבֶּה — אֲשֶׁרִי לוֹ וְאֲשֶׁרִי חֵלְקוֹ. כִּי כִּף כְּתוּב בְּזֵהָר: מְשָׁנָה הִיא בְּסוּד אֲשֶׁה, אֲשֶׁר עַל אֲשֶׁה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבֻמוֹת סג): זְכָה — עוֹזְרָתוֹ, לֹא זְכָה — כְּנַגְדּוֹ; וְאוֹמֵר הַזֵּהָר (תְּקוּן יח): אִם אָדָם זְכָה, אֲזִי אֲצֵלוֹ — כְּשֶׁר, טְהוֹר, מִתֵּר. וְאִם אָדָם לֹא זְכָה, אֲזִי אֲצֵלוֹ — פְּסוּל, טְמֵא, אֲסוּר; כִּי מְשָׁנָה כְּלוּלָה מִשְׁשָׁה עֲנִינִים: טְהוֹר טְמֵא, כְּשֶׁר פְּסוּל, אֲסוּר מִתֵּר, וְלִכֵּן כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד הַרְבֵּה מְשָׁנִיּוֹת, הוּא מְזַכֵּךְ אֶת נַפְשׁוֹ, כִּי 'מְשָׁנָה' אוֹתִיּוֹת 'נִשְׁמָה'. וְעַל-כֵּן רְאוּי לְאָדָם לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם מְשָׁנִיּוֹת, וּבְכַרְט אִם זוֹכֶה לְלַמֵּד ח"י פְּרָקִים מְשָׁנִיּוֹת — אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְרַבְּנוּ ו"ל גַּתֵּן תְּקוּן לְמוֹהֲרַנְ"ת ו"ל לְלַמֵּד ח"י פְּרָקִים מְשָׁנִיּוֹת בְּכָל יוֹם. וְאֵין זֶה קָשָׁה כָּלֵל וְעַקֵּר, וְאִפְשָׁר לְחֵלְקוֹ בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם: שְׁשָׁה פְּרָקִים בְּבִקְרָה, שְׁשָׁה בְּצִהְרִים וְשְׁשָׁה בְּעֶרְבֵי וְכוּ'. וְכֵן לְלַמֵּד גְּמָרָא, מְדַרְשׁ טוֹר וְשִׁלְחַן עֵרוּף, זֵהָר וְתְקוּנִים, אֲשֶׁר עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מִחֻדָּשׁ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר תְּפַקִּיד הָאֲשֶׁה לְעֹזֵר לְבַעֲלָה שְׁיוּכַל לְלַמֵּד, וּבְזֶה הִיא מִתְחַלֶּקֶת עִמּוֹ שְׁוֵה בְּשׁוּה. וְכִמּוֹ שְׁאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ

הַקְדוּשִׁים (פְּרוֹכוֹת כ.): גְּדוּלָה הַבְּטָחָה שֶׁהַבְּטִיחַם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְנָשִׁים יוֹתֵר מֵאֲנָשִׁים, כִּי נָשִׁים בְּמָה זָכִינָן? בְּאִקְרוּיֵי בְּנֵי־הוּ לְבִי כְּנִישְׁתָּא; שְׂכַר הָאִשָּׁה שֶׁמְנִיחָה לְבַעֲלָהּ לְלַמַּד תּוֹרָה, וְשׁוֹלַחַת אֶת הַבָּנִים לְתַלְמוּד תּוֹרָה, אִזִּי מְקַבֵּלַת חֵלְקָה חֲצִי בְּחֲצֵי מִשְׂכַר לְמוּד הַתּוֹרָה שְׁלָהֶם.

וְכֵן בְּקַבֵּלַת הַתּוֹרָה אָנוּ מוֹצְאִים שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה רַבְּנוּ (שְׁמוֹת יט, ג): "כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתֹגִיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל", שְׂיָבֵא תְּחִלָּה וְיַגִּיד לְבֵית יַעֲקֹב — שְׂאֵלוּ הַנָּשִׁים, וְאַחֲרֵי-כֵן יַגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל — אֵלֹהֵי הַגְּבֻרִים. כִּי אִם הַנָּשִׁים תְּהִינָה חֲזוּקוֹת בְּעֵינֵי הַתּוֹרָה, הֵינּוּ לִידַע מַעֲלַת לְמוּד הַתּוֹרָה, חֲשִׁיבוֹת קַבֵּלַת הַתּוֹרָה, אִזִּי מִמִּילָא תִשְׁלַחְנָה אֶת בְּעַלְיָהֶן שֶׁיִּלְמְדוּ תּוֹרָה, וְתִתְחַלְקְנָה בְּשִׂכְרָם.

וְהַבְּהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי הַתְּנָא (סְנֵהֲרִין צ.): כֹּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, מֵהוּ הִלְשׁוֹן יִשׁ? אֵלֵא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שֵׁם ק.): עֲתִיד הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לִתֵּן לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שׁ"י עוֹלָמוֹת (שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה עוֹלָמוֹת), וּמֵהוּ הַחֲשׁוֹבֹן שֶׁל שׁ"י עוֹלָמוֹת? אֵלֵא יֵשׁ תְּרִי"ג מְצוּוֹת, שְׁנַתֵּן לָנוּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּהַר סִינַי — רַמ"ח מְצוּוֹת עֲשֵׂה וְשֵׁס"ה מְצוּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְעוֹד שְׁבַע מְצוּוֹת דְּרַבְּנָן, הֲרֵי זֶה תְּר"כ כְּמִגְזֵן כְּתוּר; הֵינּוּ שְׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן לְכָל יְהוּדֵי כְּתוּר בְּעַת קַבֵּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁשְׁמוֹ הַמְּלֵאכִים עַל רֹאשׁוֹ. אֲבָל כְּשֶׁבָרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָדָם, לֹא רָצָה שִׁיְהִיָּה לְבַד, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (בְּרֵאשִׁית כ, יח): "לֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדוֹ, אַעֲשֶׂה לוֹ עוֹד כְּנֶגְדּוֹ", וּבָרָא אֶת הָאִשָּׁה לְעִזְרוֹ. וּמוֹכָא בְּזֵהָר (ח"א צא:), שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם אֵינּוּ נָשָׂא אִשָּׁה, הוּא רַק פֶּלֶג גּוֹף, חֲצִי אָדָם, כִּי עֵקֶר הַשְּׁלֵמוֹת — שֶׁאָדָם יִתְחַתֵּן, וְאִזּוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמֵאמְרָם ו"ל (קְדוּשִׁין כט:): נוֹשֵׂא אָדָם אִשָּׁה וְלוֹמַד תּוֹרָה בְּטְהָרָה; אִם רוֹצֵה אָדָם לְלַמַּד תּוֹרָה בְּקִדְשָׁה וּבְטְהָרָה, עָלָיו לְהִתְחַתֵּן תְּחִלָּה, וְאִזִּי נוֹטֵלַת הָאִשָּׁה חֲצִי מֵהַמְצוּוֹת שֶׁבַעֲלָהּ מִקְּמִים, הֵינּוּ חֲצִי מִכְּתוּר — שְׁזָהוּ שׁ"י עוֹלָמוֹת (חֲצִי מ' — 620 שְׁזָהוּ 310). וּבִכֵּן — הָאִשָּׁה

מקבלת ש"י עולמות, והבעל מקבל ש"י עולמות, ולכן בקבלת התורה מצינו שכתוב (שמות יט, ג): "ומשה עלה אל האלקים, ויקרא אליו ה' וה' לאמר: כה תאמר לבית יעקב", קדם תלף אל הנשים ותדבר אליהן, ותחזק אותן, כי אם הן תהינה חזקות, אזי גם הבעלים יהיו חזקים. וזה נאמר דיקא קדם קבלת התורה, לרמוז אשר אי אפשר לקבל את התורה, אלא כשאדם נשוי. ולכן הזהיר רבנו ז"ל שיתחתנו בגיל צעיר, כי כדי לקבל את התורה צריכים להיות קדושים וטהורים בקדשת הברית. ואכן כשאדם לא נשא אשה, הוא בבחינת "לא טוב", ובכעס ובכציחה, וכשמחתן אזי נעשה מישב. ולכן בכל יום ויום עלינו לקבל את התורה בהתחדשות חדשה, ובאופן הזה נצליח ברוחניות ובגשמיות גם יחד.

והפליג מוהרא"ש נ"י בגדל חסדיו ותברך, שזכנו להתקרב אל רבנו ז"ל, אשר מלמדנו עצות נפלאות כל-כף, כי רבנו ז"ל מחדיר בנו חשק ללמד תורה, רבנו ז"ל נתן לנו סדר-הדרך-הלמוד, כמובא בשיחות-הר"ן (סימן עו), ששם מסביר איך כל אדם יכול לזכות לטיל בכל מקומות התורה הקדושה: תנ"ך, משנה, בבלי, ירושלמי, תוספתא, רמב"ם, טור שלחן ערוך, זהר ותקונים וכו', וכל אחד יכול להשיג את זאת, אם רק יצית את רבנו ז"ל. ומאחר שעורנו הקדוש-ברוך-הוא, שזכינו להתקרב לרבנו ז"ל, אזי עלינו לציתו. כי זה עקר שלמות ההתקרבות לרבנו ז"ל, אשר מחדיר בנו התחדשות בתורה בכל יום, שנקבל את התורה מחדש, ולכן אשרי האשה המגרשת את בעלה לבית-הכנסת להתפלל במנין, לבית-המדרש ללמד תורה, ובזה תתחלק עמו בשכר, שהוא יקבל ש"י עולמות, והיא תקבל ש"י עולמות, ובין-חד נעשה כח"ר. ובפרט כשמגיע חג השבועות, חג קבלת התורה, אז הוא דבר גדול מאד, שהן הבעל, הן האשה והן הילדים יקבלו עליהם את התורה מחדש.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי הזהר הקדוש (ח"ג צח.), אשר בליל קבלת התורה — בחג השבועות, היו רבי שמעון בר יוחאי ותלמידיו ערים, ורבי שמעון בר יוחאי עורר את התלמידים ואמר:

באו נתעסק כל הלילה בתורה, ומדוע? כי מחר בבקר בנתיקין, הקדוש-ברוך-הוא יערך את החפה. הינו השם יתברך נקרא חתן, ונשמות ישראל נקראות כלה, ובמתן תורה זוהי החתונה, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (שיר השירים רבה, פרשה ג): ביום חתנתו — זה מתן תורה; שאז החתן בא אל הכלה, ועמדו תחת החפה, שזהו הר סיני, ונתן לנו הקדוש-ברוך-הוא את הכתבה, שהיא התורה שבכתב — תרי"ג מצוות, ואחר-כך נתן לנו תורה שבעל-פה, שזהו כלל המשנה בבלי, ירושלמי ותוספתא וכל המדרשים, וכל ההלכות שיוצאות מזה, וברור מדק של כל מצוה ומצוה — מה פונתה ואיך מקימים אותה. לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, כשמגיע חג השבועות, זמן מתן תורתנו, עלינו להשתדל מאד להיות ערים כל הלילה, ולהיות מוכנים קדם אור היום לעמד בתפלה, ולהכין עצמנו לקבלת התורה, אשר אין עוד דבר גדול מזה, שמחכים ומצפים לחפה. תשערו בנפשכם, אדם שהולך לחפתו, מתרגש עד מאד — מה יהיה ואיך יהיה, ומחכה ומצפה ליום החתונה. והנה קבלת התורה זהו יום החפה, שהוא יתברך נתן את לנו התורה החופה עלינו, בא הקדוש-ברוך-הוא — שהוא החתן, ונתן לנשמות ישראל — שהן הכלה את הכתבה — שהיא התורה, אזי כמה עלינו לקבלה בשמחה.

והביא מוהרא"ש נ"י את מאמרם ז"ל (שבת פט): מאז שירדה תורה בסיני, ירדה שנאה מאמות העולם לעם ישראל. וכן (ספרי בהעלותך ט, י): רבי שמעון בר יוחאי אומר: הלכה היא בידוע שעשו שונא ליצחק; אי אפשר לשנות את המציאות הזו של שנאת הגויים לישראל, זהו חק שאין עליו עוררין; כי גוי מקנא עד מאד ביהודי המקיים את התורה; כי התורה מלמדת אותנו צניעות, קדושה וטהרה, מדות טובות, לא תגנב, לא תרצח, לא תנאף, דברים שאין גוי יכול להחזיק בהם. ומפרסם מאמרם ז"ל (עין עבודה זרה ב:), שהלך הקדוש-ברוך-הוא לכל הגויים, טרם הגיעו לעם ישראל, ושאלם, אם רוצים הם לקבל את התורה? וכל אחד מצא את המדה הרעה שיש בו, אשר היא אסורה מן התורה, כי גוי הוא נואף, גנב,

רוצח וכו' וכו', ועל-פן לא תפץ לקבל עליו מרות התורה ועלה; [ועלינו להשמר מאד מהגויים, ואסור להתיחד עמהם וכו']. ולכן גוי שונא את עם ישראל, ואינו יכול לסבל, שיש להם תורה, המלמדת אותם דרך ארץ והנהגות נעלות. ועלינו עם ישראל, להיות מאשרים שקבלנו את התורה יקרה כל-כך מפז ומפנינים.

והנה, אמר מוהרא"ש נ"י, אנו עומדים לפני קבלת התורה, ותאיר עלינו אותה הארה שהיתה בעת קבלת התורה, לכן עלינו להתכונן פיאות לקבל את התורה, ולבקש אותו יתברך, שהפעם נקבלה בשמחה עצומה; כי עקר קבלת התורה מתוך שמחה ולא מתוך כפייה, כי בעת קבלת התורה נאמר (שבת פח.): "כפה עליהם הר כגיגית", אבל אחר שעבר על עם ישראל מהמון-עמלק מה שעבר, אזי "קימו וקבלו" (שם ושבועות לט.) — שקימו באהבה את אשר שקבלו. וכן במשך כל הדורות הגויים מצרים ומציקים לעם ישראל, והרגו, שרפו, חנקו ורצחו אותם בכל מיני מיתות משנות במשך אלפים שנות גלות, ועם ישראל עומד חזק ואיתן, ואינו נוטש אותו יתברך, ולכן בעת קבלת התורה, עלינו להיות מוכנים לקבל את התורה שוב בהתחדשות חדשה.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר פעם בחג השבועות, בבית מדרשו של מוהרנ"ת ז"ל, בעת פתיחת הארון, נגש מוהרנ"ת ז"ל אל ארון-הקדש, ותפס את התורה, ואמר: "הנה אנחנו מקבלים את התורה, תורה חדשה, תורה חדשה", והחל לרקוד עם התורה סביב הבימה, וכל אנשי שלומנו רקדו עמו בצותא כמו בשמחת תורה. וחש אז שמחה כזו, שלא יכול היה לעצור עצמו מרוב שמחה.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: גם עלינו לשמח, שברוך השם, ברצונו מורע ישראל, ולא עשנו כגויי הארצות, ואנו קבלנו את התורה הקדושה, וזו השמחה הכי גדולה שלנו. וכן עלינו להחדיר בילדינו, שיקבלו את התורה כדבעי, יאהבו את התורה, וילמדוה מתוך אהבה, בחשק רב וברצון עז, ואם יחנכו כן, אזי יגדלו ילדים בריאים בנפשם, במדותיהם ובטבעם, ונזכה לראות בנים ובני בנים

עוסקים בתורה לשמה, ללמד וללמד, לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, ויקיים בנו (ישעיה נט, כא): "ואני זאת בריתי אותם אמר ה', ריחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך ומפי זרעך, ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם".

קשיות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר לכל אחד יש קשיות על הנהגות הקדוש-ברוך-הוא. ואיתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נה), שיש בני-אדם הרואים שהרשעים מצליחים במשפט, רשעים עושים חיל בכל אשר פונים והולכים, ואינם מבינים — מדוע אנשי רשע השיגו חיל?! ואלו הצדיקים, הדבוקים בו ותברך צריכים לסבל סבל?! באים אנשים רמאים, צבועים, שקרנים, וגונבים כסף מהבריות, ולבסוף נותנים לרמאים אלו את הצדק, ואומרים כי הם הישרים והחסידים, ואלו המסכנים והאמללים שנגזל מהם כספם, נלקח ממנם בעזות ובשחיתות, עליהם אומרים כל דבר אסור, וכאלו הם עושים את העול והרע... דבר כזה מכנים באדם קשיות — הן על עצמו, הן על אחרים והן על הקדוש-ברוך-הוא, חס ושלום, כי כיצד יתכן שאלו האומרים על אור חשך ועל חשך אור, על מר מתק ועל מתק מר, על רע טוב ועל טוב רע (עין ישעיהו ה, כ), הם עוד יצליחו בכל מעשה ידיהם, וההצלחה תאיר להם פנים?! ואלו הצדיקים הקדושים, שאין נגד פניהם רק אותו ותברך, ומקפידים על קלה כבחמורה, ומוסרים נפשם רק בעבור קדשת שמו ותברך, הם משפלים ומבזים, ושמים גרמס על-ידי אנשי בליעל. ועובר על הצדיקים כמעשה הרשעים, שמקבלים ענשים קשים ומרים, ועל הרשעים — עובר כמעשה הצדיקים, שמקבלים כל מיני שקר — הכיצד יתכן?!

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נה): עקר השלמות הוא, כשאדם עושה לעצמו צל, ומסתיר עצמו בו, הינו מתבונן איך הקדוש-ברוך-הוא נמצא בכל העולם כלו, הכל זה אלקות ואלקות זה הכל, והוא נמצא בתוך האלקות. כמו שאמר דוד המלך (תהלים צא, א): "יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן", אדם מסתתר בסתר צל עליון, וכשיש לו איזו תלונה וקשיה, חס ושלום, אינו קורא תגר עליו יתברך, חס וחלילה, אלא בא אליו יתברך, אשר זו המדרגה הכי עליונה, שאדם צריך לזכות בזה העולם — להסתיר עצמו בסתר צל כנפיו יתברך, לידע ש"יש דברים שאיני מבין, לא כל דבר אני יכול להשיגו בשכל המלכלך שלי, בדעת המשבשת שלי, כיצד אוכל להבין רוחניות אלקות ודרכי המקום ברוך הוא, כשהמח שלי פגום כל-כף?! " אומר רבנו ז"ל, אם אדם חזק באמונה תמימה, ואומר: "לא אכפת לי מה שעובר עלי, לא אכפת לי, שהרשעים מצליחים והצדיקים נכשלים, לא אכפת לי שאנשים תמימים וישרי לב מאשמים כגנבים, והרמאים והצבועים נחשבים כצדיקים וישרים, אלא אני מוסר נפשי לגמרי אליו יתברך, מה שהקדוש-ברוך-הוא רוצה — כף יהיה, איני מנתק עצמי ממנו יתברך כרגע", אם אדם מגיע לגלוי אלקות כזה, אזי נתגלה עליו אחר-כך אור גדול, שעוד זוכה ורואה שכל השונאים שלו, וכל חולקיו ומתנגדיו נופלים תחתיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זו הבעיה שישנה היום והיתה קיימת בכל הדורות, שתמיד היו אנשים בעלי קשיות עליו יתברך, ועל הנהגתו שמנהיג את העולם, וקשיות אלו העבירות על דעתם ועל דעת קונם. כי באמת ההכרח שתהינה לאדם קשיות על המקום ברוך הוא ועל הצדיקים, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן נב), כי אם לא כן, נמצא שכביכול הקדוש-ברוך-הוא דעתו היתה כדעתנו, ודעת הצדיק האמת היתה כדעתנו, ואוי ואבוי אם הדעת הפגומה שלנו תזכה להבין את דרכי הבורא יתברך שמו והצדיקים האמתיים, הקדוש-ברוך-הוא הוא רוחניות חיות אלקות, ובנדאי מה שעושה — הכל לטובה, אף יש הרבה דברים שאין

אדם מסגל להבין, ועליו רק לצייר לעצמו, שכל העולם כלו אור אין סוף, והוא מחביא עצמו בצל כנפיו. שנה מה שעשה דוד המלך, שישב תמיד בסתר צל עליון, והתחבא אצלו יתברך. כי רק זה הפתרון — לברח אליו יתברך מכל צרות העולם הזה ומצוקותיו. וכידוע עברו על דוד המלך צרות צרורות רבות, ודוד המלך לא בטח בבשר ודם, אשר במילא לא יעזרנו, ואינו רוצה ואינו יכול להושיעו, אלא ברח לצלו יתברך. [ולא זו בלבד, שבשר ודם אין בכחו לעזר, אלא במקום לחזק ולעודד את זולתו ולהרגיעו, שיזכה לצאת מהמצר אליו נקלע, עוד שובר אותו ומיאשו לגמרי].

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מי שאוהב את הקדוש-ברוך-הוא, לא אכפת לו שום דבר, ואין אצלו שום קשיות כלל. כמו רבי עקיבא, שסרקו בשרו במסרקות ברזל, והתלמידים זעקו בכאב: "רבי, עד כאן?" ורבי עקיבא במקום לזעק מכאב, זעק: "שמע ישראל הו"ה"ה אלקינו הו"ה"ה אחד", ואמר: "כל ימי הייתי מצפה, מתי יבוא לידי ואקימנו" (עין ברכות סא:). ואומר רבנו ז"ל, שרבי עקיבא הגיע לדרגה כזו, שבכל יום בשעה שאמר קריאת שמע, ציר לעצמו כאלו באים אליו גוים ארורים, ואומרים לו: "אתה פוסק להאמין בו יתברך, ולא — נשחט אותך", והוא חזק היה בדעתו שלא יברח ממנו יתברך, ואמר: "שחטו אותי" וכו', והיה אמיץ בזה כל-כך, עד שהרגיש באמת את הכאב כאלו שוחטים אותו. ולכן עתה כשסרקו בשרו בפעל — לא חש את הכאב. וזה מה שאמר דוד המלך: "יושב בסתר עליון בצל שדי", ובקש מהמקום ברוך הוא על כל צרותיו: "רבוננו של עולם, תעזר לי, תושיע לי, כי רק אתה מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו", כי רק אתה יתברך יכול להצילני". כשאדם מכניס עצמו באמונה ברוכה ומזככת בו יתברך, אין לו שום קשיות עליו יתברך, וחפץ שהקדוש-ברוך-הוא יעשה עמו כרצונו, רוצה להרגיני — שיהרגני, לסקלני — שייסקלני; כי אדם צריך להיות חזק כל-כך בבוא יתברך שמו, עד שימסר נפשו לגמרי אליו יתברך, אשר זו מדרגת הצדיקים.

והפליג מוהרא"ש נ"י בגדל מעלת הצדיקים האמתיים, ואמר: היש לנו משג מהו צדיק? הלא צדיק מוכן בכל יום, בכל עת ובכל שעה למסר נפשו בעבורו יתברך, ואפלו שעושים לו כל מיני רשעות, מחזיק בו יתברך. כי הצדיקים מתדמים לקונם, מה הקדוש-ברוך הוא רחמן וסבלן, אף הצדיקים כן, ויש להם רחמנות על כלל נשמות ישראל, יש להם סבלנות גדולה לשמע את כל בעיותיהם וצרותיהם של מרירי יום וקשי נפש. ולכן יש קשיות על הצדיקים, כי הלא "המח שלך מלכלך בזהמה, בהרהורים רעים, במחשבות מגנות", אבל הצדיק הזה אינו מסיח דעתו כרגע ממנו יתברך, ועל-כן — איך שני הפכים בנושא אחד, הינו מגשם כמורך יכול להבין את הצדיק? ! וסיים רבנו ז"ל (עין שיחות-הר"ן, סימן קיח): אשרי האדם שאין לו קשיות — לא על הקדוש-ברוך-הוא ולא על הצדיקים, ויודע ש"צדיק הנו"ה בכל דרכיו, וחסיד בכל מעשיו" (תהלים קמה, יט), "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, אל אמונה ואין עול, צדיק וישר הוא" (דברים לב, ד), ואין לו שום קשיות כלל וכלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כמו-כן אין לשאל קשיות על שום בר ישראל, ויש לדנוג לכף זכות. הנה עברה שואה נוראה על עם ישראל, והרבה נתרחקו מאמונה, רחמנא לצלן, מחמת קשיות וספקות, שהרגו את הוריהם, רצחו את ילדיהם, השם ירחם, [ועדין בדור הזה מסתובכים אנשים שחוו על בשרם את מאורעות השואה ונוראותיה, וחרוטה על ידם כתבת קעקע, שהגרמנים, ימח שמם וזכרם, הותירו כזכר לכל מעלליהם, אשר הרגו וחנקו ושרפו וסקלו את נשמות ישראל, במיתות משנות ואכזריות]. ולכן ישנם פאלו שיצאו מדעתם ולא החזיקו מעמד, והחלו לשאל קשיות עליו יתברך, חס ושלום. אף אסור לדונם לכף חוב, ולשאל עליהם קשיות — כיצד לא החזיקו מעמד?! וכדומה, כי כל יהודי הוא בחינת צדיק, כל יהודי שזכה להמול, אומר הזהר (ח"א צג, ח"ב כג, נט): הוא בכלל צדיק. ולכן אומר התנא (סנהדרין ז): "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", שנאמר (ישעיה ס, כא): 'ועמך כלם

צדיקים'; ולכן אסור שתהיינה לאדם קשיות על יהודי שני. וכמו שאמר מוהרנ"ת ז"ל, שיכול לתרץ את ה'מהר"ם שיף' הכי קשה, ועל 'יהודי' אחד אינו יכול לומר פרוש; כי הנה יש קשיה על יהודי שעשה איזה עול, והנה הוא מסובב פניו ובוכה אליו יתברך, ומתנדה לפניו... ולכן אל לשאל קשיות על זולתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כמו-כן אסור לשאל קשיות על עצמו. ישנם בני-אדם הנלחצים ואין הולך להם כפי שרצו, ונופלים בדעתם מה ולמה אינם מצליחים, "למה הולך לי כף ולא אחרת", אף אסור לשאל קשיות על עצמו, כי "למה" יאמרו הגויים, אשרי העם ש'ככה' לו"; יהודי אינו שואל 'למה', כל 'למה' היא קלפה, על יהודי לידע, אשר 'ככה' גזרה חכמתו יתברך. עלינו למסד נפשנו על דבר אחד — אמונה ואמונה ואמונה, "צדיק הוי"ה בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו". על יהודי לילך תמיד באפן הזה: "אף שעתה מבזים אותי, משפילים אותי, צר ומר לי מאד, אף אם לא אשים לב לכל העובר עלי, ואמשיך להחזיק בבורא יתברך ובתורתו, שמי יתפרסם בכל העולם פלו לדורי דורות". אשר זה הנה אצל כל הצדיקים שהחזיקו מעמד בכל הדורות, אף שרדפו אותם כפי שרדפו, נשאר שמם לעד. וכגון דוד המלך, שאמר (תהלים מא. ו): "איבי יאמרו רע לי"; שונאיו צפו ששמו ימחק לגמרי, ולבסוף כל שונאי דוד פלו, ושםם נותר לשמחה ולדראון עולם, ואלו דוד מלך ישראל חי וקיים, ואין יהודי בכל העולם פלו שאין לו ספר תהלים, ואינו מחזק עצמו בו!

בעבור זה, סים מוהרא"ש נ"י, מי שעוברים עליו צרות ויסורים ומרירות — הן מעצמו, הן מאשתו ומהילדים, הן מהשכנים — הקרובים והרחוקים, הן מבית-דין של מעלה, הן מבית-דין של מטה, אל ישאל שום קשיות, אלא יחזק את עצמו באמונה, וידע שלא אכפת לו דבר — רק הקדוש-ברוך-הוא. ואם תלכו בדרך זו, תהיו המאשרים ביותר; כי אין אשר גדול יותר מאמונה פשוטה בו יתברך, שאין שום קשיות כלל, אף שהולך ההפך מרצונו ונשבר

לגמרי: "למה כלם בונים, פורחים ומשגשגים, ולי אין הולך מאומה?! למה עשו לי עול, למה קורה עמי כך?! "וכו' וכו', אשר אם אדם שואל קשיה, הקלפות מסובכים אותו, רחמנא לצלן, וממשיך על עצמו שדים וסטרא אחרא. ולכן יזהר כל אחד, לבל יהיו לו קשיות — הן על עצמו, הן על זולתו, אלא ישוב תמיד אליו יתברך. וכאשר אדם אינו תלוי באחרים, אזי אינו מצפה שהזולת יחזקו ויעודדו, כי הוא תלוי רק בו יתברך, ואינו מחכה ל'שלום' מזולתו, ל'בקר טוב' מפניו, אלא הוא מקדים בשלום כל אחד, כמו שאמרו חז"ל על רבי יוחנן (ברכות יז.), שמימי לא הקדימו אדם בשלום, אפלו גוי בשוק. מאין באה מדה טובה זו? מחמת מדת האמונה, שיש לו כל-כך הרבה אמונה בבורא יתברך שמו, עד שאין לו שום קשיות — לא על עצמו, לא על זולתו ולא על הרבנו של עולם. אזי אינו צריך לתשומת לב מאף אחד. וזו המדרגה הכי עליונה — שיעקר אדם מעצמו כל הקשיות, אפלו שבית-דין של מעלה פוסקים נגדו, הוא אינו מתפעל, אלא בורח אליו יתברך, על אחת כמה וכמה אם בית-דין של מטה פוסק נגד רצונו, אינו מתפעל כלל, אלא מתחבא בצל כנפיו יתברך, ורוצה רק אותו יתברך, תפץ רק לעשות רצונו יתברך, ומוסר נפשו על כל הלכה והלכה, ואזי אינו נשבר אף פעם, ואף שאומרים לו שעשה חטאים, עוונות ופשעים, אזי שב בתשובה, ואומר: "רבנו של עולם, חטאתי, עויתי, פשעתי, והריני מתחרט על כל מעשי הרעים, או עשיתים בשוגג, לא ידעתי שאסור לעשותם"; אינו זו משם, עד שהוא יתברך מוחל לו על כל אשר חטא; ואפלו אם יוצאים כרוזים משמים כנגדו, שישב בגיהנום, אינו מתפחד כלל, כי אומר, שבתוך הגיהנום יגלה את הקדוש-ברוך-הוא, וישיב בתשובה את כל היושבים שם, ויעשה שם גן-עדן; אם אדם חזק כל-כך באמונה ברוה ומזככת במקום ברוך הוא, אינו מצפה — לא לעולם הבא ולא לעולם הזה, והוא הכי מאשר; אשרי מי שהולך בדרך זו!

קדשת העינים

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר שְׁמִירַת הָעֵינַיִם הִיא הַיְסוּד בַּקְדֻשָּׁה, כִּי עֵקֶר הַקְדֻשָּׁה תְּלוּי בְּעֵינַיִם. וְחֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (תַּעֲנִית כ.ד.): כֹּלָּה — כָּל זְמַן שֶׁעֵינֵיהָ יָפוּת, אֵין כָּל גּוֹפָה צְרִיכָה בְּדִיקָה, עֵינֵיהָ טְרוּטוֹת — כָּל גּוֹפָה צְרִיכָה בְּדִיקָה; כֹּלָּה זֶהוּ סִמּוֹל לְנִשְׁמָה, אִם אָדָם שׁוֹמֵר עַל קְדֻשַׁת עֵינָיו, בְּסִימָן שֶׁכָּל גּוֹפוֹ קְדוֹשׁ וְטָהוֹר, וְלִהְפֹּךְ, כְּשֶׁחָס וְשָׁלוֹם, אָדָם אֵינוֹ שׁוֹמֵר עַל עֵינָיו, זֶהוּ פֶתַח הַטְּמָאָה. וְאוֹמְרִים חֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (סִנְהֶדְרִין מ.ה.): אֵין הַיֵּצֵר הַרַע שׁוֹלֵט, אֲלֵא בְמֵה שֶׁעֵינָיו רֹאוֹת. כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל נִשְׁמָה, זֶה מְכַנֵּס בּוֹ הַרְהוּרִים רָעִים, כְּמוֹ שְׁאוֹמְרִים חֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בַּמְדָּבָר טו, לט): "לֹא תִתּוֹרוּ אַחֲרַי לְבַכְּכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם" — הָעֵינַיִם וְהַלֵּב הֵם שְׁנֵי סְרוּרֵי עֲבָרָה, הָעֵינַיִם רֹאוֹת וְהַלֵּב חוֹמֵד, וְכִלֵּי הַמַּעֲשֵׂה גּוֹמְרִים.

לְזֹאת, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, הַנְּסִיּוֹן הָאַחֲרוֹן שֶׁיֵּשׁ לָנוּ הַיּוֹם קָדָם הַתְּגָלוֹת הַשְּׂכִינָה, שֶׁהֵבִיאוּ גוֹיּוֹת מְכֹל אַמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהוֹלְכוֹת פְּרוּצוֹת, כְּדִי לְהַכְשִׁיל בְּתַאֲוֹת נְאוּף. וְאוֹמֵר רַבְּנּוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִימָן רמב), שֶׁיֵּשׁ אַרְיֵף אֲנַפִּין דְּקְדֻשָּׁה, וְלַעֲמַת זֶה יֵשׁ אַרְיֵף אֲנַפִּין דְּקַלְפָּה; אַרְיֵף אֲנַפִּין דְּקְדֻשָּׁה — זֶה גְלוּי אֲלַקוֹת, שֶׁאָדָם ר״אָה רַק אֲלַקוֹת, הֵיכָן שֶׁמְסַתּוֹבֵב בְּעוֹלָם, זׁכָּה לִיחִידָה דְּנַפְשׁ, וּמְאִיר בּוֹ רַק אֲלַקוֹת — אֲשֶׁרֵי לוֹ וְאֲשֶׁרֵי חֶלְקוֹ, וְשׁוֹם דְּבָר בְּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְהִזְיוֹ. וְזֶה לַעֲמַת זֶה יֵשׁ אַרְיֵף אֲנַפִּין דְּקַלְפָּה, שֶׁהֵיכָן שֶׁמְסַתּוֹבֵב ר״אָה טְמָאָה וְזִהְמָה, וְנִכְשֵׁל בְּעֲבָרוֹת. וְזֶהוּ שְׁאוֹמְרִים חֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (זֶהר ח"ג פד.): רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאֵי הֵלֵךְ עִם תַּלְמִידָיו, כִּד חָזָא נִשְׁיֵן שְׁפִירִין, אָמַר לְהֵם: 'אַל תִּפְּנוּ אֶל הַאֲלִילִים וְאַלֵּהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם'; מַה הִקְשֵׁר בֵּין הַסְתַּפְלוֹת עַל נִשְׁמָה לְעַבּוּדָה זָרָה? אֲלֵא אוֹמֵר רַבְּנּוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִימָן כט), שֶׁהָא בְּהָא תְּלִיא, אִם אָדָם עוֹקֵר עֲצֻמוֹ מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, רַחֲמָנָא לְצַלְן, וְיֵשׁ בּוֹ כְּפִירוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת, מִמִּילָא מִסְתַּכֵּל עַל כָּל מִינֵי זִהְמָה, וְכָכָל שְׁרַחוּק מִמְּנֵו יִתְבַּרֵךְ, יוֹתֵר נִכְנָס בְּתַאֲוָה זו, אֲשֶׁר הִיא

שְׁגֵעוֹן מִמֶּשׁ. וּכְמֵאֲמָרָם וְ"ל (בְּרִכּוֹת יב:): "אַחֲרַי לְבַבְכֶם" — זוּ מִינּוּת, "וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם" — זֶה הִרְהוֹר עֲבָרָה. וְכֵן (בְּכָא בְּתָרָא נו:): "וְעוֹצֵם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרַע" — זֶה שְׁאִין מְסַתְּפֵל עַל נָשִׁים בְּשַׁעַה שְׁעוֹמְדוֹת עַל הַכְּבִיסָה; וְזֶהוּ עֵקֶר הַנִּסְיוֹן בְּחַיִּים — לְשֹׁמֵר עַל קִדְשַׁת הָעֵינַיִם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּמִדְבָּר רָבָה, פְּרָשָׁה י', סִימָן ו'): מָה רָאָה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְשָׂאֵל מִיִּשְׂרָאֵל הַלֵּב וְהָעֵינַיִם שֶׁיְהִיוּ אַחֲרָיו? לְפִי שֶׁהַעֲבָרָה תְלוּיָה בָהֶם, הָעֵינַיִם רוֹאוֹת אֶת הַזּוֹנָה, וְהַלֵּב מֵהִרְהוֹר אַחֲרֶיהָ; לְזֹאת עַל כֵּל יְהוּדֵי לְקַדֵּשׁ אֶת עֵינָיו, לְבָלִי לְטַנְפֵן בְּמִרְאוֹת אֲסוּרִים, וְאִם עוֹשֶׂה כֵן, זוֹכֵה וְרוֹאֶה אֶת הַשְּׂכִינָה.

וְהַבְּהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת הַפְּסוּק (תְּהִלִּים קמ"ה, טו), שְׂאוּמְרִים בְּכָל יוֹם: "עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ, וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעַתּוֹ"; בְּזִמְנֵים דְּהַיּוֹם, אֵין אָדָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְסַבֵּף בְּחוֹבוֹת וְכַדוּמָה, וּמַדּוּעַ? כִּי אִם עֵינֵי הָאָדָם מְסַתְּפֵלוֹת וּמְשַׁבְּרוֹת רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזִי "וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעַתּוֹ" — הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִתֵּן לוֹ אֶת הַפְּרִנָּסָה בְּעַתּוֹ וּבְזִמְנוֹ. וִיכוֹלִים לְפָרֵשׁ גַּם 'יִשְׁבְּרוּ' — בְּשׁ' — מִלְּשׁוֹן שְׁבִירָה, הֵינּוּ אִם "עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ", אִם אָדָם שׁוֹבֵר אֶת עֵינָיו לֹא לְהַסְתַּפֵּל עַל כָּל זֶהֱמָה וְלְכַלּוֹף, וּמְקַדְּשֵׁן בְּקַדְשָׁה גְדוֹלָה, אֲזִי יִזְכֶּה לְשַׁפַּע פְּרִנָּסָה, וְאַף פַּעַם לֹא יִחְסַר לוֹ מְאוּמָה. וְזֶהוּ שְׂמֵצִינוּ אֲצֵל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שְׁנֹאֲמַר בּוֹ (וּבְחִים קי"ח:): עֵינַי שְׁלֹא רָצָתָה לְזוֹן וּלְהַנּוֹת מִדְבָּר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ, תִּזְכֶּה וְתֵאכַל כְּמֵלֵא עֵינֶיהָ; לְכֵן עֵינַי יוֹסֵף הַצַּדִּיק הִיָּה פְּרִנָּסָה, שְׁבָאוּ לְקִנּוֹת מִמֶּנּוּ אֲכָל מִכָּל רַחֲבֵי הָעוֹלָם. לְזֹאת הַצַּדִּיקִים, שְׁזוֹכִים לְקַדֵּשׁ אֶת עֵינֵיהֶם, אֵין חֶסֶר לָהֶם דְּבָר; אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכֵה לְקַדְשַׁת הָעֵינַיִם, וְלִבְקַשׁ הַרְבֵּה אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְהַגִּיעַ לָזֶה, אוֹ אֲזִי יִזְכֶּה לְחַזוֹת בְּאוֹר הַשְּׂכִינָה.

ראש-השנה

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר יְדוּעַ שְׂרַבְנוּ וְ"ל הַקְּפִיד מְאֹד עַל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שְׂיִבְאוּ אֶצְלוֹ לְרֵאש־הַשָּׁנָה, וְאָמַר (תַּיִי-מוֹהֲרָן, סִימָן תג): הֵרֵאש־הַשָּׁנָה שְׁלִי עוֹלָה עַל הַכֹּל, וְהִנֵּה פְּלֵא אֶצְלִי, מֵאֲחֵר שְׁהַמְקַרְבִּים שְׁלִי מֵאֲמִינִים לִי, וְלָמָּה לֹא יִזְהָרוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְקַרְבִּים אֵלַי, שְׂיִהְיוּ כָּלֶם עַל רֵאש־הַשָּׁנָה, אִישׁ בַּל יַעֲדֶר, כִּי הָעֲנִיָּן שְׁלִי הוּא רַק רֵאש־הַשָּׁנָה. וְכֵן הִזְהִיר לַעֲשׂוֹת כְּרוֹז, שְׁכָּל מִי שְׁסָר לְמִשְׁמַעְתּוֹ וּמְקַרֵּב אֵלָיו, יִהְיֶה אֶצְלוֹ עַל רֵאש־הַשָּׁנָה, לֹא יִחְסֹר אִישׁ, וּמִי שְׂזוֹכָה לִהְיוֹת עַל רֵאש־הַשָּׁנָה, רֵאוּי לוֹ לְשִׂמְחָה מְאֹד מְאֹד, וְעָלְיוֹ נֹאמַר: "אֲכָלוּ מַעֲדָנִים וּשְׂתוּ מִמִּתְקִים, כִּי חֲדוּת ה' הִיא מַעֲזוֹכֶם" (נַחֲמִיָּה ח, י), וְזֶה נֹאמַר עַל רֵאש־הַשָּׁנָה; לְזֹאת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מִטּוֹ בָּאָב כְּבָר עוֹשִׂים אֶת כָּל הַסְּדוּרוֹת בְּעִבּוּר הַנְּסִיעָה לְצִיּוֹן רַבְנוּ וְ"ל לְרֵאש־הַשָּׁנָה. אֲבָל בְּיָדוּעַ, כָּל דְּבָר שְׁבִקְדָּשָׁה יֵשׁ עָלָיו מְנִיעוֹת, וְזֶה לַעֲמַת זֶה, גַּם הַסֵּמ"ךְ-מ"ם עוֹבֵד בְּיָתֵר שְׂאֵת וּבְיָתֵר עוֹ, וּכְשֵׁי-הוֹדִי רוּצָה לַעֲשׂוֹת אֵיזָה דְּבָר בְּעִבּוּרוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כְּבָר יֵשׁ מִמּוֹל סֵמ"ךְ-מ"ם, הַמוֹנֵעַ אוֹתוֹ לֹא לַעֲשׂוֹתוֹ, כְּבָר יֵשׁ אֵיזָה מִתְנַגֵּד שְׁעוֹמֵד עִם כָּל מִינֵי תַחֲבוּלוֹת וְתַכְסִּיסִים לְמִנֵּעַ וּלְעַכֵּב אֶת הָעֲנִיָּן, וְאִין שִׁיף שְׂיִהְיֶה דְּבָר שְׁבִקְדָּשָׁה וְלֹא תִהְיֶינָה עָלָיו מְנִיעוֹת. וּכְמוֹ שְׂאוּמֵר רַבְנוּ וְ"ל (לְקוּטִי-מוֹהֲרָן, חֶלֶק א', סִימָן סו), שְׁכַפִּי מַעֲלַת הַנְּחֻשֶׁק בֵּין מִתְגַּבְּרִים הַמְנִיעוֹת; הֵינּוּ אִם יֵשׁ דְּבָר גְּדוֹל וְקָדוֹשׁ מְאֹד, שְׂאָדָם חוֹשֶׁק וְכוֹסֶף לְהוֹצִיא מִהַכַּח אֶל הַפֶּעַל, תַּכְּף-וּמִיד מוֹנְעוֹת אוֹתוֹ הַמְנִיעוֹת, וּכְכֹל שְׁהַקְדָּשָׁה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, יֵשׁ עָלֶיהָ יוֹתֵר מְנִיעוֹת. וְדְבָר זֶה שִׁיף לְכָל עֲנִיָּן בִּיְהוּדוֹת. אָדָם רוּצָה לְמַשֵּׁל לִילֵף לְמַקְוֶה, לְטַהֵר עֲצֻמוֹ לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּבָר בָּא הַסֵּמ"ךְ-מ"ם וּמְקַרְרוֹ: "תִּלְךָ אַחֵר הַתְּפִלָּה, תִּלְךָ מֵאַחֵר יוֹתֵר, לְמָה עֲתָה" וְכוּ', עַד שְׁלִבְסוּף אֵינּוּ הוֹלֵךְ. אוֹ אָדָם רוּצָה לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, כְּבָר מִפְתָּחוֹ הַסֵּמ"ךְ-מ"ם: "תִּשְׂאָר בְּבֵית, תִּתְפַּלֵּל בִּיחִידוֹת", וְאָדָם אֵינּוּ שָׂם עַל לֵב, שְׂמִפְסִיד: "אֲמֵן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּה", קִדְּשָׁה וְ"בְּרַכּוֹ" וְכוּ', אוֹ אָדָם רוּצָה לְסַיֵּם מִסְכָּתָא, בָּא הַסֵּמ"ךְ-מ"ם וְאוּמֵר לוֹ: "סִיּוּם מִסְכָּתָא אֵינּוּ לַעֲשׂוֹת", שְׂזָה רֵאשֵׁי תְבוֹת שֶׁל שְׂמוֹ שֶׁל הַסֵּמ"ךְ-מ"ם — סִימָן א'ל. אֵךְ זֶה דְּרַכּוֹ

ש'ל הסמ"ך-מ"ם, ש'כל ד'ב'ר ש'ב'ק'ד'ש'ה ש'ם ל'א'ד'ם ר'ג'ל'ים ל'ה'נ'י'א'ו מ'כ'ף. ו'ב'כ'ל פ'ר'ט ו'פ'ר'ט י'ש מ'נ'ג'ד ה'מו'נ'ע א'ת ה'א'ד'ם ה'ע'ק'ר ש'ל'א י'ו'צ'י'א מ'ה'כ'ח א'ל ה'פ'ע'ל א'ת ה'ק'ד'ש'ה, ו'כ'י'ו'ת'ר מ'ת'פ'ש'ט'ת ה'מ'נ'י'ע'ה ע'ל ע'נ'י'ן ר'א'ש'ה'ש'נ'ה.

ו'א'מ'ר מ'ו'ה'ר'א"ש נ"י: ה'ק'ד'ו'ש-ב'רו'ך-ה'ו'א ע'ז'ר'נ'י, ש'ז'ה ל'י כ'מ'ע'ט א'ר'ב'ע'ים ו'ש'ת'ים ש'נ'ה, ש'א'נ'י ל'ו'מ'ד א'ת ס'פ'ר'י ר'ב'נ'ו ז"ל, ו'ע'ו'ד ל'א ר'א'י'ת'י ש'נ'ה א'ח'ת ש'ל'א ה'י'ת'ה מ'ח'ל'ק'ת ע'ל ר'א'ש'ה'ש'נ'ה, ו'ה'כ'ל ב'ע'ב'ו'ר ק'ט'נ'ו'נ'י'ו'ת ו'ה'ב'ל'ים, כ'ב'ר ע'ש'ו מ'ח'ל'ק'ת ו'א'י ה'ב'נ'ו'ת ו'כ'ו', ו'כ'ף ע'ב'ר כ'ל ה'ר'א'ש'ה'ש'נ'ה, כ'ד'י ל'ק'ר'ר א'ת ה'א'ד'ם מ'ל'ק'ב'ל א'ת ה'ת'ק'ו'נ'ים ש'ל ר'ב'נ'ו ז"ל. ו'מ'א'ח'ר ש'ז'כ'י'נ'ו ל'ד'ע'ת מ'ר'ב'י א'מ'ת כ'ז'ה, ר'כ'י ש'ה'ב'ט'י'ח ל'ה'ק'ד'ו'ש-ב'רו'ך-ה'ו'א ש'י'ח'ז'י'ר'נ'ו ב'ת'ש'ו'ב'ה. א'ש'ר ז'א'ת א'נ'ו ר'ו'א'ים ב'מ'צ'י'א'ו'ת, ש'מ'י ש'ז'ו'כ'ה ל'ה'ת'ק'ר'ב ל'ר'ב'נ'ו ז"ל, נ'כ'נ'ס'ת ב'ו ת'ש'ו'ק'ה כ'ז'ו א'ל'יו י'ת'ב'ר'ך, ש'ב'ע'צ'מ'ו א'י'נ'ו י'ו'ד'ע מ'ה ר'ו'צ'ה, כ'י ר'ו'צ'ה ר'ק א'ו'ת'ו י'ת'ב'ר'ך, כ'ל ר'צ'ו'נ'ו'ת'יו ו'כ'ס'ו'פ'יו ר'ק א'ל'יו י'ת'ב'ר'ך, כ'ל ה'ל'ך מ'ח'ש'ב'ת'ו ג'ש'ת'נ'ה ל'ג'מ'ר'י. כ'י ב'ד'ר'ך כ'ל'ל א'ד'ם ר'ו'צ'ה כ'ב'ו'ד, ת'א'ו'ת, כ'ס'ף, ל'ה'י'ו'ת מ'ש'ה'ו ב'ז'ה ה'ע'ו'ל'ם, א'ך ב'ר'ג'ע ש'מ'ת'ק'ר'ב א'ל ר'ב'נ'ו ז"ל ב'א'מ'ת, ה'י'נ'ו ש'ר'ו'צ'ה ל'ק'י'ם א'ת ד'ב'ר'י ר'ב'נ'ו ז"ל ב'ל'י ש'ו'ם ח'כ'מ'ו'ת, א'ז'י נ'כ'נ'ס'ת ב'ו ת'ש'ו'ק'ה כ'ז'ו, ש'ש'ו'כ'ח א'ת כ'ל ה'ב'ל'י ה'ע'ו'ל'ם ה'ז'ה, ו'כ'ל ר'צ'ו'נ'ו'ת'יו ו'כ'ס'ו'פ'יו ה'ם א'י'ך ז'ו'כ'ים ל'ה'ג'י'ע ל'ה'ק'ד'ו'ש-ב'רו'ך-ה'ו'א, א'י'ך ז'ו'כ'ים ל'ה'ת'פ'ל'ל א'ת ה'ש'ל'ש ת'פ'לו'ת: ש'ח'ר'י'ת, מ'נ'ח'ה, ע'ר'ב'י'ת ב'כ'ו'נ'ה, פ'רו'ש ה'מ'לו'ת, ב'ק'ו'ל ג'ד'ו'ל, ש'ת'ה'י'ה ת'פ'ל'ת'ו ב'ב'ח'י'נ'ת מ'י'ן מ'ת'י'ק'י'ן, כ'מ'ו ש'א'ו'מ'ר ר'ב'נ'ו ז"ל (ל'ק'ו'ט'י-מ'ו'ה'ר"ן, ח'ל'ק א', ס'י'מ'ן ג'), ש'י'ר'ג'י'ש כ'ל ה'נ'ע'ם ו'ה'מ'ת'י'ק'ו'ת ב'ע'ת ה'ת'פ'ל'ה, א'ש'ר ז'ה ס'י'מ'ן ש'א'ו'ח'זו ב'ת'ק'ו'ן ה'ב'ר'י'ת; כ'י ב'ר'ג'ע ש'א'ד'ם מ'מ'ר'מ'ר ב'ת'פ'ל'ה, ו'ה'ת'פ'ל'ה ב'א'ה ל'ו ב'ק'ש'י, ר'ו'צ'ה ל'ה'פ'ט'ר מ'מ'נ'ה, ו'א'י'נ'ו מ'ת'ב'ו'נ'ן ב'ס'ד'ו'ר, ו'ה'ו'א ב'ק'ש'י'ו'ת ע'ל'יו י'ת'ב'ר'ך, כ'ל ז'ה ב'א מ'ח'מ'ת פ'ג'ם ה'ב'ר'י'ת, ש'נ'פ'ג'ם ל'ו ה'מ'ח ו'ה'ד'ע'ת ו'ה'ש'כ'ל, א'ז'י א'י'נ'ו מ'ר'ג'י'ש ש'ו'ם מ'ת'י'ק'ו'ת ב'ת'פ'ל'ה, א'ל'א מ'ר'י'רו'ת, א'ך כ'ש'א'ד'ם ז'ו'כ'ה ו'מ'ק'ר'ב ל'ר'ב'נ'ו ז"ל, ר'ב'נ'ו ז"ל מ'כ'נ'ים ב'ו ת'ש'ו'ק'ה כ'ז'ו ש'ל'א י'ר'צ'ה כ'לו'ם ר'ק א'ו'ת'ו י'ת'ב'ר'ך; ה'י'נ'ו ש'ר'ק י'ח'ש'ב מ'ה'ש'ם י'ת'ב'ר'ך, כ'ל ד'ב'ו'ר'יו כ'ל ה'י'ו'ם י'ה'י'ו ר'ק מ'מ'נ'ו י'ת'ב'ר'ך, ו'י'ד'ע ש'א'י'ן ל'ו א'ח'ר ב'ז'ה ה'ע'ו'ל'ם ר'ק ה'ב'ו'ר'א י'ת'ב'ר'ך ש'מ'ו. ו'ת'ש'ו'ק'ה כ'ז'ו מ'ק'ב'ל'ים

רק מרבנו ז"ל. וכן בשעה שמתפלל את שלש התפלות, אזי נעשה מכל התפלות אחד, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סה).

לזאת, המשיך מוהרא"ש נ"י, אם זכינו בזכויות חנם להתקרב לרבנו ז"ל, עלינו להיות שמחים עד מאד על זכות זו. ומכל שכן כשאדם מוסר נפשו אל רבנו ז"ל, וכל מחו איך להוציא מהפח אל הפעל דבר רבנו ז"ל, ממילא נכלל ברבנו ז"ל, ויש לו תשוקה אחרת לגמרי, אינו מסתפל על כסף, כבוד, תאוות וכו', אלא רוצה לקרב עוד יהודים אל דרך רבנו ז"ל. אף זה לעמת זה, ככל שהקדשה יותר גדולה, מתגברים ומתפשטים על זה המגיעות והעכובים מצד הסמ"ך-מ"ם, עד שנוצבות חומות ברזל נגד האדם הרוצה לעשות למען רבנו ז"ל, ולכן כל ענין התלוי בדבר רבנו ז"ל יש על זה מגיעות, וזה סובב במחלקת ובמריבות ובחשדות וכו', בגנבות ובעולות, שזהו התפשטות הסמ"ך-מ"ם. וזהו שתכמינו הקדושים אומרים (ברכות ו): האי דוחקא דהנה בכלה מנייהו; אם רואים תלמידי חכמים הלומדים תורה, אף יש מחלקת ומריבות ביניהם, צריכים לדעת שזה מנייהו — אומר רש"י: מהשדין והרוחות, כי מצד תלמידי חכמים אסור שתהיינה אי הבנות ומריבות, כי תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, ואיך יכול להיות שבין תלמידי הצדיק תהיינה מחלוקות ומריבות? אלא זה בא מאלו הקלפות הנכנסות בינינו; כי בעוונותינו הרבים, כשאדם חוטא, הוא בורא משחיתים, אשר אלו רוחות רעות המסבבות אותו, ולכן מחו חושב עקם, ומסתפל עקם, וחושב שהזולת רוצה לעשות לו עול, בשעה שהזולת כלל אינו חושב ממנו, כי הזולת בעצמו במצב עגום מאד ועובר עליו מה שעובר. אף הכל בא מצד הסמ"ך-מ"ם, שעושה מגיעות ועפובים כדי שדבר רבנו ז"ל לא יצא לפעל, וזה נאמר על כל השנה.

על אחת כמה וכמה בראש השנה, שרבנו ז"ל הפליג מאד במעלת מי שבא אליו, על-פן אז יש מגיעות רבות מאד, ונכנסת

קרירות באדם, עד שאומר שאינו יכול לבוא לציון להתפלל בראש-השנה, מחמת כל מיני תרופים ובלבולים וכו', שאין לו אכסניה טובה, אין לו אכל טוב, אינו ישן כדבעי וכו' וכו', אף אם אדם הוא בר דעת, ויודע שרבנו ז"ל רצה שיבואו אליו, אינו עושה חשבונות: קשה לי לאכל, איני יכול לישן, איני יודע היאך להסתדר, אין קימים אצלו כל השקולים הללו, אלא העקר אצלו לבוא לרבנו ז"ל לראש-השנה.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר ידוע על הרב מטשהרין, שבסוף ימיו נעשה חולה, כל גופו נעשה משתק, רחמנא לצלן, ולא יכול היה לילך, רק לשכב. הגיע ראש-השנה האחרון בחייו, ובקש מהמשפחה שיקחוהו לאומן, אמרו לו: "הרי אינך יכול לזוז". ובקש: "תביאו עגלה, ותזרקוני שם, העקר שאהיה באומן בראש-השנה". ואמר אז מה שרבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ד'): ושידוהו לגודא — הצדיק נקרא גדר, שגודר פרוצות ישראל. וזהו שהקריב עצמו לצדיק, שאמר שישליכוהו על העגלה שתקח אותו לרבנו ז"ל. רואים מכאן מה נקראת מסירות גפש לבא לציון רבנו ז"ל לראש השנה.

ולכן רציתי מאד, אמר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו יתארגנו כדבעי לנסיעה, ואיני ממליץ לנסע דיקא דרך מישוהו מסים, כי עלולה להתרבות מחלקת. וכידוע יש לברת ממחלקת כמו שבורחים מאש, מחלקת שורפת את האדם בגשמיות וברוחניות גם יחד. ויבועוונותינו הרבים, שנים על גבי שנים שאני סובל מחלקת, ויש אנשים שאינם רוצים לדבר עמי. אף אלו שגרמו את המחלקת מתו מיתה משנה... כי באמת אין פונתי לשום דבר, רק לגלות ולפרסם את למוד רבנו ז"ל לכל העולם כלו בכל השבעים שפות, בין כף זה בא ובועט בי, זה בא ויורק בי, זה בא ומדבר עלי, זה מונע ומעכב, אזי הבעיה היא שלו, ואף ששוכרים אותי, אף מוסיפים בי יותר כחות להמשיך, וכל אותם אנשים יקבלו לבסוף את ענשם].

ודבר מוהרא"ש נ"י מענין סוכני הנסיעות, שעושים בינועס

וְעַסְקִים מְעַנֵּן נְסִיעָה לְצִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: אֵינִי מִמְּלִיץ עַל אֶף סוֹכֵן נְסִיעוֹת, וְהַלְוֹאֵי שִׁיחֵי הַמּוֹן סוֹכְנֵי נְסִיעוֹת, וַיּוֹזִילוּ אֶת מַחִיר הַנְּסִיעָה; כִּי אֲשֶׁרִי לוֹ וְאֲשֶׁרִי חָלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיִּכּוֹל לְהוֹזִיל אֶת הַמַּחִיר. אֶף דְּבַר אֶחָד אֲנִי יָכוֹל לְהַמְלִיץ, שֶׁתִּסְעוּ דְרָךְ הַסּוֹכְנִים שֶׁאֲצַלֵּם הַנְּסִיעָה בְּטוּחָהּ בְּעֹרַת הַשֵּׁם, הֵינּוּ שְׂאִינָם מִבְּטִיחִים הַבְּטָחוֹת שׁוּא, וּבְכַוְנָתָם שֶׁתִּגִּיעוּ לְצִיּוֹן לְרֵאש־הַשָּׁנָה, כִּי יֵשׁ כַּמָּה נוֹכְלִים שֶׁכָּל מַגְמָתָם רַק כֶּסֶף וְכָבוֹד, וְעַלְוִלִים לְהַפְלִיכֵם בַּפֶּחַ, וְחַס וְשָׁלוֹם, לֹא תִגִּיעוּ לְרֵאש־הַשָּׁנָה. וְכִידוּעַ אֲצַל רַבְּנוּ ז"ל אֵין כָּבוֹד, הַכָּבוֹד הוּא רַק לוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן אֲצַל רַבְּנוּ ז"ל אֵין כֶּסֶף, 'כֶּסֶף' זֶהוּ לְשׁוֹן כְּסוּפִים, אִם מְשֻׁמָּשִׁים אֶת רַבְּנוּ ז"ל בְּאַמוּנָה, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּבֵר מְשִׁיב בַּחֲזָרָה כָּפֵל כָּפֵלִים, כִּי כֵךְ אָמַר רַבְּנוּ ז"ל: מִמִּי שְׂאֵנִי מְקַבֵּל — לְזֶה אֲנִי נוֹתֵן, וְלָכֵן הַזּוֹכֵה לְשִׁמּוֹשׁ אֶת רַבְּנוּ ז"ל, אֵינּוּ מִפְסִיד בְּגִשְׁמִיּוֹת וּמְכַל שֶׁכֵּן בְּרוּחַנִיּוֹת, אֲבָל לַעֲשׂוֹת עַל חֶשְׁבוֹן רַבְּנוּ ז"ל כֶּסֶף — זוֹ רְצִיחָה, כִּי צְרִיכִים לְדַאֵג שֶׁכֵּלֵם יָבֹאוּ לְרַבְּנוּ ז"ל. וְכִמוֹ שֶׁרַבְּנוּ ז"ל אֹמֵר בְּסִפּוּרֵי-מַעֲשֵׂיּוֹת (מַעֲשֵׂה ג'), שִׁישׁ שְׂדִים הִנְקֵרְאִים 'מְדַבְּרִים', שֶׁאֶחָד מְדַבֵּר עַל הַשָּׁנִי: "אִם אַתָּה בָּא אֵלַי אֲנִי יְדִידְךָ, וְלֹא — אוֹי לְךָ", לֹא לְזֶה הַתְּבֹוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וְלֹא זֶה הָרֵאש־הַשָּׁנָה שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, כִּי עַקֵּר כּוֹנֵן הָרֵאש־הַשָּׁנָה שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁצְרִיכִים לְהִיּוֹת שֵׁם עַל צִיּוֹנוֹ הַקְדוּשׁ, אֶף דָּא עַקָּא שְׁעוּשִׁים עַקֵּר מֵהַסּוּס, מֵהַעֲגָלָה, וְשׁוֹכְחִים לְהִיכֵן נוֹסְעִים, אֶת כָּל הָרֵאשׁ מְכַנְיָסִים בְּסוּס וּבַעֲגָלָה, וּמְנִיחִים הָעַקֵּר וְנוֹטְלִים הַטָּפֵל.

לְזֹאת אֲבַקֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, מֵאַחַר שֶׁעֲוָרְנוּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁזְכִּינוּ לְהִקָּם קְהֵלָה כָּל-כָּף יָפָה אַחַר טְרַחוֹת וַיִּגְיעוֹת רַבּוֹת, מְנִיעוֹת וּמְרִירֵי עֲצוּמוֹת, וְאֵילוֹ לְשׁוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יִהְיֶה בָּהֶן דֵּי, כִּי הַקָּמְנוּ קְהֵלָה קְדוּשָׁה הַכְּלוּלָה מְכַל נְשִׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֵין שֵׁם גּוֹזְעוֹת: אֵין הַפָּרֵשׁ בֵּין אֲשַׁכְּנִיָּים, סְפָרְדִים, פּוֹלְנִים, הוּנְגָרִים, תִּימָנִים, מְרוֹקָאִים וְכוּ' וְכוּ', כָּל יְהוּדֵי יָכוֹל לְבֹא אֲצַלְנוּ, וְאֵנוּ מוֹסְרִים נַפְשֵׁנוּ בְּעֵבֹר חֲנוּף יְלֵדֵינוּ, שֶׁיִּקְבְּלוּ חֲנוּף שֶׁל אַמוּנָה מְגִיל פְּעוּטוֹן וְכֵן הִלָּאָה בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וּבְבֵית-סֵפֶר, שֶׁהַמְחַנְכִים וְהַמְחַנְכוֹת לומְדִים אַמוּנָה עִם הַתְּלַמִּידִים וְהַתְּלַמִּידוֹת, וּמְחַדִּירִים

בהם קדשה וטהרה, עד שאינם יודעים כלום רק הקדוש-ברוך-הוא, רבנו ז"ל, צדיקים וכו', אין זה בא בנקל, עוברות עלינו הרבה צרות ומרירות, מניעות ועגמת נפש, אך אט אט רואים את התוצאות, ברוך-השם, מתחתנים בגיל צעיר ומקימים משפחות, יש שמחות, קוצרים, ברוך השם, את הפרות. והקדוש-ברוך-הוא מאיר לנו בכל פעם. ולכן בשביל דבר כל-כך גדול, שהוא הראש-השנה של רבנו ז"ל, עלינו לשמר על קהלתנו, שתהיה נקיה מכל מיני גנבות ושחיתות, עלינו לשמר על הד' אמות שלנו.

והבהיר מוהרא"ש נ"י מה זה 'מתיבתא'? הינו ישיבה בארמית. רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נט), שיש "היכל-הקדש" אשר הצדיק בונה, וצריכים לשמר שהרע לא יכנס באלו האנשים הזוכים לקרב אנשים ל"היכל-הקדש", ולא יפלו ולא יתרחקו, כי יש הרבה מניעות, ומי שרוצה להכנס — מנסים להפילו, אך אם עוברים על הכל, אזי זוכים להכנס ל"מתיבתא דהיכל-הקדש", ומה שאדם עושה פה בזה העולם, כך נעשה למעלה; ולכן יהיה כל עסקנו במתיבתא בעולם הזה רק לדבר דבורי רבנו ז"ל, רק לקיים את עצות רבנו ז"ל, שאחד יחזק את השני ויעזר לזולתו, ותהיה אהבה שורה בין אנשי שלומנו, פן יהיה למעלה. וכמו שאמר רבנו ז"ל (תרי-מוהר"ן, סימן רצב): העולם ראוי שיתמהו על גדל האהבה שתהיה בינינו; ועדין זה לא נתקיים, וברוך השם, אנו יכולים להעיד שאצלנו זה נתקיים, אך מפעם לפעם נפגמת האחדות, מחמת שאין הסמ"ך-מ"ם יכול לסבל שיש אנשים חוץ לישוב במקום שקט ומבדד, וחיים בקדשה ובטהרה, והילדים שם למדים בהתמדה גדולה, ומתחתנים בגיל צעיר, ואנשי שלומנו דשם מטילים בכל חלקי התורה פלה: מקרא, משנה, גמרא, הלכות, רמב"ם טור ושלחן ערוך, זהר ותיקונים, וכל ספרי רבנו ז"ל ומוהר"ן ז"ל וכו' וכו', אזי מדי פעם גורם לסכסוכים ואי הבנות, ומביא שועלים קטנים הרוצים לחבל בכרמנו. ועל-כן עלינו לשמר מאד מאד להתחזק את חדר רבנו ז"ל, את "מתיבתא היכל-הקדש", יקר ויפה ונקי עד מאד, ובאהבה ובאחדות. ומה מאחד ומקשר אותנו אל

רבנו ז"ל? הענין של ראש-השנה. ולכן עלינו למסור נפשנו שביחד נבוא אל רבנו ז"ל בראש-השנה, וביחד נתפלל ונתחזק, ובודאי הקדוש-ברוך-הוא יתן לנו שנה טובה ומתקה, חיים טובים וארכים.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר, הטעם שאנשי שלומנו רגילים לדבר מענין נסיעה לראש-השנה מט"ו באב, כי כתוב בספרים, שמט"ו באב מתחילה להיות הארת ראש-השנה. השנה התחלנו לדבר לפני תשעה באב, כי אנו מקוים עד מאד שהשנה הבאה עלינו לטובה תהינה חדשות גדולות בעולם, שהקדוש-ברוך-הוא יתן לנו את החיים, ונזכה לחיות ולהיות ולראות דברים נפלאים מאד, אבל זה תלוי כפי האחדות והאהבה והתמימות שתהיה בין אנשי שלומנו, אזי נזכה לראות דברים יפים, ובל נהיה אנו המעכבים על דבר זה. ולכן החילוננו לדבר קדם תשעה באב, באשר אנו מקוים לו יתברך שיבנה לנו את בית-המקדש ונזכה להגאל.

רבנו ז"ל

מוהרא"ש נ"י פתח בשיחתו הקדושה ואמר: חסדי השם יתברך, שאנחנו זוכים לדבר עוד לילה אחד בזה העולם מרבנו ז"ל, אשר הזכות הזו — לדבר מרבנו ז"ל, גדע ונרגיש כשנגיע לעולם העליון; כי כל זמן שהנשמה בתוך הגוף, מאד מאד קשה להסביר לאדם מה זה לדבר מרבנו ז"ל, ובכלל מי היה רבנו ז"ל, ומה הוא רבנו ז"ל. רבנו ז"ל אמר (חיי-מוהר"ן, סימן רמו): חדוש פמוני בעולם לא היה. ושואלים, מה הפשט בהתבטאות הזו של רבנו ז"ל, הלא היו תנאים ואמוראים, חכמים ומקבלים בכל דור ודור, וכיצד יכולים להתפאר שעדין לא היה חדוש כזה? אזי אנשי שלומנו מפרשים, שחדוש כזה עם העולם והסתור כזה, עדין לא היה בעולם; כי רבנו ז"ל גלה נוראות ונפלאות על כל פרט ופרט, על כל מצוה

ומצוה, וגלה לנו שפע חדושי תורה, גלוי אלקות, ואף-על-פי-כן
 כל ענין רבנו ז"ל נעלם ונסתר לגמרי. הנה רבנו ז"ל מגלה לנו
 שהכל אלקות, והנה הכל נעלם ונסתר לגמרי, אשר זהו — חדוש
 כמוני לא היה!

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל אמר פעם, בדרך כלל
 כשמגלים סוד — הסוד כבר איננו, אבל הענין שלי, אפלו שמגלים
 אותו, נותר עדין בגדר סוד; כל מה שמגלים יותר את רבנו ז"ל,
 ונדמה כבר פאלו רבנו ז"ל מפרסם בעולם, והנה אנחנו נהיה
 קשורים אל רבנו ז"ל, והנה הכל נעלם ונסתר, והנה יש עוד קשיות
 על רבנו ז"ל — "מה פתאם?! מי אמר?!!" על כל עצה של רבנו
 ז"ל שואלים: "מה פתאם כך?! למה כך?! וכו'."

הנה רבנו ז"ל נתננו תקון לומר בכל יום עשרה מזמורי תהלים,
 שהם 'תקון הכללי', בעבור תקון הברית. וכן אמר, שאפלו אם
 עצמו וגבהו פשעיו של אדם, אם יבוא לציונו הקדוש, ויאמר את
 ה'תקון הכללי, ויתן פרוטה לצדקה, אזי יוציאו מהשואל תחתית.
 אזי אם אדם זוכה להגיע לציון, ולומר שם העשרה מזמורי תהלים,
 יש לו שטר מרבנו ז"ל [אשר לקח על כך שני עדים נאמנים —
 רבי אהרן מברסלב ורבי נפתלי מנעמרוב], שיזכה לתקונו הנצחי.
 ולכן אם יש לאדם אמונה ברבנו ז"ל, עליו להיות שמח מאד שזכה
 להיות על הציון. אבל זו עצת הסמ"ך-מ"ם, ימח שמו, להסתיר את
 ענין רבנו ז"ל, ועל-פן במקום לשמח כל-כך בשמחה אין סופית,
 שמקרב לרבנו ז"ל, וברוך השם, אינו מתנגד עליו כלל ועקר, וזוכה
 לקיים עצותיו ולמודיו הקדושים, האדם נופל מדי פעם במרירות
 ובעצבות, אשר אין לה שטות גדולה מזו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר כידוע מוהרנ"ת ז"ל כתב מכתבים
 רבים לכל אנשי שלומנו, אף רב רבם נעלמו במשך הדורות, ואין
 יודעים היכן הם, רק בנו ר' יצחק, החביא כל מכתב ומכתב שאביו
 שלח לו ויגנוז, ומזה יש לנו ספר "עלים לתרופה", שהם מכתבי
 מוהרנ"ת ז"ל. ואלו המכתבים החיו אלפי אלפי אנשים, כי דבורי

מוהרנ"ת ז"ל מחיים נפשות; אשרי מי שמעין בהם! ורואים שבכל מכתב ומכתב מוהרנ"ת ז"ל משבח ואומר, שתהלה לאל, איננו מתנגדים על רבנו ז"ל, ותהלה לאל, הספרים חשובים בעינינו, ותהלה לאל איננו קורעים ושורפים אותם, רחמנא לישוזבן, אשר בעוונותינו הרבים, יש מתנגדים שמזלזלים בספרים מאד מאד, וכך ספרי רבנו ז"ל אצלם בזלזול גדול, וכרוף השם, אנו יש לנו הרגשה בספרי רבנו ז"ל, אשר בזה עלינו לשמח כל ימי חיינו, בזה שאיננו חולקים עליו ז"ל, ואנו משתוקקים לילך בדרך שהתנה לנו, זו בעצמה צריכה להיות השמחה הכי גדולה, וזו בעצמה שלמות ההתקרבות אל רבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: במה אדם מקרב לרבנו ז"ל? רק על-ידי שלומד את ספריו הקדושים, מקיים את עצותיו, מתחבר אל אנשיו, חי עם כלם באהבה ובאחדות, אשר זה היה רצון רבנו ז"ל. וכך אמר בשעה שנסע לעיר אומן להסתלק (חיי-מוהר"ן, סימן קפז): תראו להתקבץ יחד ולהתפלל יחד, כי אם תתפללו בכונה, אולי תוכלו להמשיך אותי לכאן עוד הפעם; בעבור זה אנשי שלומנו הנקרים צריכים להתזיק עצמם ביחד, ובכל אהר ואהר הנמצאים תלמידים וחסידים על שם רבנו ז"ל, צריכים לשמח בשמחה עצומה, שברוף השם איננו מתנגדים עליו כלל, וחסובים אצלנו הספרים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אימתי יודע האדם שהספרים אכן חשובים אצלו? כשלומד בהם. רבנו ז"ל בקשנו מאד שנלמד בספרו "לקוטי-מוהר"ן", ואמר שהספר שלו יחזירנו בתשובה, שהספר שלו הוא אתחלתא דגאולה (חיי-מוהר"ן, סימן שמט), והספר שלו יפתח את קשיות גידונו. כי כל מאמר ומאמר בספר הנפלא הזה, זהו מרשם למחלות אחרות; שהלא אדם סובל מכל מיני מחלות ברוחניות, כי כמו שיש מחלות בגשמיות, השם ישמר, אדם סובל מהפלות, מהפכד, מהלב, מהעינים, מהראש, רחמנא לצלן, כן הדבר ברוחניות, אדם סובל מכל מיני מדות ותאוות רעות, אחד רואה כסף, ומשתגע מתאוות קמון, אחד רואה נשים, ומאבד שפיות

דעתו מתאונת נאוף, אחד רואה אכל, ויוצא מדעתו מתמת תאונת אכילה, אחד מתאונה לגזל ולגנב, וכן מצבי רוח שליליים, כגון: עצבות ודכאון, או שאר מדות רעות: לשון-הרע, רכילות וליצנות, נבול פה וכו' וכו', או שאדם נמצא בכעס וברציחה, בני-הזוג מתקוטטים ביניהם, רבים עם הילדים, מתעמתים עם השכנים והידידים וכו', אשר אלו מחלות רוחניות, ולרובנו ו"ל יש תרופות להן. כל מאמר ומאמר, כל תורה ותורה היא מרשם לכל מיני מחלות ותאונות אחרות, ולכן עלינו ללמד את ספרי רבנו ו"ל הרבה מאד, הן בצומא — בחברות, והן לבד, ובזה אנו מקרבים לרבנו ו"ל, ובזה צריכה להיות לנו השמחה הכי גדולה, שאנו זוכים לידע מרבנו ו"ל. אף מרחק בהכרח גדול לענין ההתקרבות לרבנו ו"ל, להחזיק עצמנו ביחד באהבה גדולה מאד. פי בזה מעידים, שיש כאן איזו משימה, אינה אתגר להוציאו מהכח אל הפעל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר נשמת רבנו ו"ל ירדה לזה העולם לחזק את כל כלל נשמות ישראל, רבנו ו"ל הבטיח להקדוש-ברוך-הוא שיחזיר את כל נשמות ישראל בתשובה, והסמ"ך-מ"ם ידע מכה, ולכן אמר, שאם הנשמה הזו תרד, אזי אין לו מה לעשות בזה העולם, אמרו לו: הנשמה הזאת מכרתה לרדת, ואתה לך ומצא לך עצה. והלך הסמ"ך-מ"ם, וחרז עם זקן וצחקו וכו'. ואמר: הנשמה הזו יכולה כבר לרדת, אינני חושש (עין ספורי-מעשיות, מעשה ז', מהזכוב והעכביש). ואמרו אנשי שלומנו, ענין הצחוק הינו, שכל ענין רבנו ו"ל יהיה ללעג. ומאז שנשמת רבנו ו"ל ירדה לזה העולם, הדור שב אלה מעלות אחרנית, כי רחמנא לצלן, בכל שנה ושנה הפריצות וההפקרות מתפשטים יותר ויותר בעולם, הכפירות והאפיקורסות, התאונות רעות נתפשטות, אנשים נכשלים בכל מיני עוונות וחסטאים, רחמנא לישזבן, עד שנופלים אף בעברות חמורות, או שעובר על בני-אדם כל-כה הרבה משברים בחיים, כל-כה הרבה אכזבות, עד שמתחילים לבקש אחר דבורים שיידברו אליהם ויחזקו אותם, מתחילים לחפש את ספרי רבנו ו"ל, שיעודדו ויאמצו וישמחו אותם, ומי שעובר עליו יותר צרות ויסורים, אצלו דבורי

רבנו ז"ל כמים קרים על נפש עיפה. בעבור זה, למה לחכות עד שיקבלו מכות מאתו יתברך, ואחר-כך יצטרכו ספרי רבנו ז"ל, כדאי כבר עתה לטל את הספרים, ולקיים כל הנאמר שם בפרטיות, כל עצה ועצה בפרט, ולא — אנשים יצטרכו לסבל סבל אחר סבל, עד שיכרחו לקחת את הספרים בעל-פרחם, לעודד את רוחם הנדכאת והנכאה. והמציאות מוכיחה, כי אף המתנגדים הגדולים ביותר נוטלים את הספרים, כי הם משיבים נפשם ממש, ומשקיטים צמאונם. כי עובר על כל אחד בעתים הללו כל-כך הרבה צרות ומרירות, עגמת נפש וסבל, גלים ותהפוכות, והספרים מחיים אותו, מעמידים אותו על רגליו, מוציאים אותו מן היאוש שגפלו לתוכו.

בעבור זה, אמר מוהרא"ש נ"י, חובה על כל אחד מאנשי שלומנו לקבץ לעצמו סדר ללמד את ספרי רבנו ז"ל, "לקוטי-מוהר"ן", אשר רבנו ז"ל הבטיח שמי שילמדו, יהיה נעשה בעל תשובה גדול מאד. והקדוש-ברוך-הוא עזרנו, שהדפסנו "לקוטי-מוהר"ן" בתכלית היפי, וכן "ספר המדות", "לקוטי-תפלות", "שיחות-הר"ן", "חיי-מוהר"ן", וכן "לקוטי-הלכות" כרך אחר כרך, אשרי הזוכה ללמד בכל יום ספרי רבנו ז"ל, אשר זו ההתקרבות האמתית לרבנו ז"ל.

אף אין די בכך שלומדים ספרי רבנו ז"ל ועצותיו הקדושות, אלא מנח טוב קדוש על כל אחד ואחד, אם ברצונו לכפר מעשיו וחתטאיו הרעים, [אשר כל אחד בעצמו יודע חטאיו המרבים שחטא ופשע, והלואי שזנכה לתקון, ולא נצרך להתגלגל שוב לזה העולם], ללכת ולפרסם ולהפיץ את ספרי רבנו ז"ל ודעתו הקדושה בכל העולם כלו. בודאי אין זה קל כלל ועקר, אף קשה עוד יותר לצום צומות וכו', כדי לכפר על אותם חטאים, כי מה יכול להיות הכי גרוע? שמשפילים אותו, מבזים אותו, אשר זה לכפרת עוונות; כי זו צריכה להיות העבודה של כל 'ברסלבר חסיד' — להפיץ ספרי רבנו ז"ל לעוד אנשים, לגלות לכלם את הסוד הנעלם הזה, אשר זו המדרגה הכי עליונה, ועלינו להיות חזקים בזה מאד, ולא זו

בלבד, אלא עלינו לחזק גם אחרים, ואם נזכה להוציא את זאת מהכח אל הפעל, זו נקראת התקרבות אמתית אל רבנו ז"ל.

הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע

מוהרא"ש נ"י ספר מגדלתו של הצדיק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, אשר אין לתארה ולשערה, לרגל יום היארצייט שלו, הוא כ"א באדר. וכמו שהפליג רבנו ז"ל בגדלתו ואמר: אף שהספר הקדוש "נעם אלימלך" מאד מאד גבוה בהשגות גדולות, פי בו מתגלים אורות צחצחות, אורות עליונים, גלויים עליונים מסוד גדלת הצדיק, עד שספר זה נקרא 'ספרן של צדיקים', אף-על-פי-כן מחבר הספר הרבי רבי אלימלך הרבה יותר גבוה מספרו. כף הגדיר רבנו ז"ל את הצדיק הקדוש הזה. גם ידוע בין אנשי שלומנו, בשעה שספר רבנו ז"ל את הספור הארץ ביותר בספורי-מעשיות, מעשה י"ג, מהשבעה קבצנים מיום הראשון, שיש שמונה זקנים שזוכרים מהזכרון הראשון שלהם, שהבינו מרבנו ז"ל, בשעה שספר את הספור, שאחד מהזקנים מרמז על הרבי רבי אלימלך זי"ע.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר ידוע על הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, שעשה תשובה כל-כף, עד שלא מצא אצלו שום חטא ועון, אזי החל לשרף את ידיו. וכך מובא בספר "דברי חיים" מהרבי מצאנו זי"ע, וכן מובא בספר "אמרי יוסף", מהצדיק מספינקא זי"ע, שהרבי רבי אלימלך זי"ע הכניס ידיו לתוך האש ושרפן, ובקש סליחה מהקדוש-ברוך-הוא, ובכה ואמר: "מי יודע, בשעה שהייתי תינוק, וננקתי מאמי, אולי נתתי לה מכה קטנה בדי" ... היכולים לתאר מה זו תשובה?! שאדם לא מצא בעצמו שום חטא, רק זה בלבד, שהיה תינוק בן שבוע, בן חדש, חדשים

וכו', ובגידו הקטנטנה נתן מכה לאמו. היש לנו, אם-כן, משג מי
היה צדיק קדוש זה?!

וכן ידוע, ספר מוהרא"ש נ"י, על הרבי רבי אלימלך זי"ע,
שהראה מופתים נגלים. ופעם שאָלו אָחיו הרבי רבי זושא זי"ע:
"אחי הקדוש! תאמר לי, הכיצד נעשים אצלך כל-כך הרבה
מופתים?" ענה ואמר: "מפני שהחדרתי בין אנשי, שתהיה ביניהם
אהבה כל-כך גדולה, והם כל-כך באחדות, ואחד עוזר לזולתו, אשר
מזה בעצמו נעשים מופתים". וכך ספר בנו רבי אלעזר, שבכל ערב
שבת, המשרתות המבשלות שהיו בביתו של הרבי רבי אלימלך
זי"ע, בכו ובקשו סליחה זו מזו כמו בערב יום כפור, כי היתה יראה
כל-כך גדולה בביתו, מרב קדשת שבת שנכנסה, עד שנכנסו בלב
המשרתות הרהורי תשובה, ובקשו מחילה זו מזו בבכיות גדולות.
וכל שפן התלמידים — אשר בקשו סליחה זה מזה, מרב הקדשה
שהיתה בבית רבם.

וכן ידועה מדת הענוה שהיתה אצל הרבי רבי אלימלך זי"ע,
שהחזיק עצמו לכלום; וכאשר באו אליו אנשים רבים לבקש ברכה
ועצה, כל אחד בא עם חבילת צרותיו לבקש על נפשו: לזה אין
ילדים, לזה אין פּרנְסָה, זה לא מצא את זיוגו וכו' וכו', אזי הרבי
רבי אלימלך זי"ע זעק לעצמו: "מלך, מלך, אתה חטאת, ובעבור
זה אין לפלוני ילדים. מלך, אתה חטאת, לכן אין לפלוני
שלום-בית. מלך, אתה חטאת, לכן אין לפלוני נחת מילדים" וכו'
וכו', וכך תלה את החסרון בעצמו תמיד, מחמת שהחזיק עצמו ללא
כלום.

ועוד ספר מוהרא"ש נ"י בשם ה'בעל התניא' זי"ע, מגדל
ענותנותו של הרבי רבי אלימלך זי"ע; אשר פעם הגיע ה'בעל
התניא' לאיזה מקום, שהיה שם רב אחד מתנגד גדול על המגיד
ממעזריטש זי"ע ותלמידיו. וידוע שה'בעל התניא' היה מפלג עצום
בתורה, והחל, איפוא, להתפלל מאד בדברי תורה, עד שהרב
הליטאי התפעל ממנו מאד, ומרב התפעלותו, ענה ואמר: "שמעתי

שִׁישׁ הַרְבֵּי אֱלִימֶלֶךְ, וְעָשָׂה חֲבוּר 'נַעַם אֱלִימֶלֶךְ', הַסֵּתֶכֶל נָא הֵיכָן שִׁמְתִי אוֹתוֹ?! " וְרָאָה ה' בְּעַל הַתְּנִיא', שֶׁהַסֵּפֶר נִמְצָא תַּחַת הַסֵּפֶסֶל, וְהָרֵב הָיָה שֵׁם רַגְלָיו עַל הַסֵּפֶר, הַשֵּׁם יִשְׁמַר. וּבִקֵּשׁ מֵה' בְּעַל הַתְּנִיא' שִׁסְבִּירוּ גְדֻלַּת הַמַּחְבֵּר. עָנָה ה' בְּעַל הַתְּנִיא' וְאָמַר: "הֲנִי רוֹאֶה שְׁלֻקְחָתָ סִפְרוּ וְהַשְׁלַכְתוּ עַל הָאָרֶץ, וְאַתָּה מְנִיחַ רַגְלֶיךָ עָלָיו, הֲלֹא אִם הֵייתָ לוֹקַח אֶת הַרְבֵּי הַמַּחְבֵּר בְּעֵצְמוֹ, וְשֵׁם אוֹתוֹ תַּחַת הַסֵּפֶסֶל, וּמְנִיחַ רַגְלֶיךָ עָלָיו, גַּם לֹא הָיָה אוֹמֵר כְּלוּם". חֲדוּשׁ כָּל-כָּף גְּדוּל הָיָה הַרְבֵּי רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ זי"ע בְּמִדַּת הָעֲנָוָה, שָׂאִין נִתֵּן לְפָרֵשׁ וּלְתַאֲרָ, וְהָיָה בְּעֵינָי עֵצְמוֹ לְכָלוּם מִמֶּשׁ, שָׁפֵל וּמִשְׁפָּל כָּל-כָּף, וְהַחֲזִיק עֵצְמוֹ לְהַכִּי גְרוּעַ. וְתַמִּיד הָיָה זוֹרֵק עֵצְמוֹ עַל הָאָרֶץ וְצוּעַ: "'מֶלֶךְ', 'מֶלֶךְ', אִיךָ חֲטָאתָ [וְהַזְכִּיר עַל עֵצְמוֹ אֶת חֲטָאֵי הַזִּוּלָּת שֶׁבָּא לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עֲצָה וּבִרְכָה]? 'מֶלֶךְ', 'מֶלֶךְ', מַה יִּהְיֶה אַתָּה?! " וְלִכֵּן הַרְבֵּה אֲנָשִׁים חָשְׁשׁוּ לְבוֹא לְפָנָיו, כִּי לֹא רָצוּ שְׁיִגְלָה אֶת מַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים; וּבִכְחַ זֶה הַחֲדִיר אֶת הָאֲמוּנָה בְּלֵב תַּלְמִידָיו, וְהַעֲמִיד תַּלְמִידִים כְּאֵלוֹ, שֶׁכָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד הָיָה לוֹ גְלוּי אֲלֵיהוֹ הַנְּבִיא.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְּנּוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוהֲרַ"ן, חֶלֶק ב', סִימָן עב), מֵאִין יָדַע אָדָם, שֶׁמְקַרֵּב לְצַדִּיק אֲמַתִּי, אוֹלֵי הוּא מְקַרֵּב לְצַדִּיק רַמְאִי, צָבוּעַ הַמַּתְחִיזָה לְצַדִּיק? אֵלָּא אִם נוֹפְלֵת עָלָיו שְׁפָלוּת בְּשָׂעָה שֶׁבָּא אֶל הַצַּדִּיק, סִימָן שֶׁמְקַרֵּב אֶל צַדִּיק אֲמַתִּי, אֶךְ אִם נוֹפְלֵת עָלָיו גְּדֻלוּת, סִימָן שֶׁמְקַרֵּב לְרַמְאִי וְנוֹכַל; כִּי עַקֵּר הַשְׁלָמוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, שְׂאָדָם יִפִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וַיִּתְחַיֵּל לְדַעַת מִי אָנִי וּמִה אָנִי, וּמִה עָלֵי לַעֲשׂוֹת, וְאִין לִי בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אָבֵל מִי יָכוֹל לְגַלוּת אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא? רַק מִי שֶׁבְּעֵינָי עֵצְמוֹ כְּלוּם, כְּלוּם שֶׁבְּכָלוּם, וּכְשֶׂאָדָם מַחֲזִיק עֵצְמוֹ לְשׁוּם דָּבָר, אֲזִי נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבַרֵּךְ, וַיֵּשׁ לוֹ כַּח לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָאוֹר הַזֶּה לְאַחֲרִים. אָבֵל בְּרַגַע שְׂאָדָם אֵינוֹ בְּמִדְרָגָה זוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַהֲאָרָה הַזֶּה לְאַחֲרִים. וְזֶה הַסִּימָן לִידַע אִם אָדָם מְקַרֵּב לְצַדִּיק אֲמַתִּי אִם לֹא — אִם מִתְעוֹרֵר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק, וְנוֹפְלֵת עָלָיו שְׁפָלוּת בְּשָׂעָה שֶׁבָּא לְפָנָיו.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, זכה הרבי רבי אלימלך זי"ע, שתלמידיו יחזיקו עצמם ביחד באהבה גדולה מאד, מחמת שהיה מפלג במדת הענוה, ואם היה, חס ושלום, ריב בין התלמידים, אזי החל הרבי לזרק עצמו על הארץ ודפק ראשו ואמר: "מלך", "מלך", מה עשית. 'מלך', 'מלך', מי אתה?! " עד שנבהלו התלמידים, ונתעוררו כל-כף, והשלימו ביניהם תכף-ומיד.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר ידוע, שהרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, סגף עצמו בכל מיני סגופים, דקר עצמו בדוקרנים, ולא די בזה, אלא השליך עצמו לשדה במקום רבוי נמלים ויתושים, ונשכו בו, ובכה וצעק: "מלך", 'מלך', עדן הגוף שלך מרגיש גשמיות". ובדרך כלל, כשאדם מקבל עקיצות עד זוב דם, ויש לו יסורים רבים, אזי אפלו היתושים והנמלים עוזבים אותו, אזי החל הרבי רבי אלימלך זי"ע לבכות: "מלך", 'מלך', ראה, אתה כלום, אינך שנה לשום דבר, אפלו היתושים והנמלים אינם יכולים לסבלך, אינם רוצים לנגע בך, כי אתה מאוס ושקוץ בעיניהם". היכולים לתאר מהי ענוה?! שאדם בטל ומבטל בעיני עצמו, עד שמרגיש שהיתושים והנמלים אינם יכולים לסבלו, איזו דרגה גבוהה בענוה היא זו?! וזה נקרא צדיק אמת. שלא רק שחש בעצמו שהוא כלום, אלא מחדיר גם באנשיו את זאת, וממילא בא מזה, שאנשיו אוהבים זה את זה, בחשבם: "הלא סוף כל סוף נצטרך לשוב אל העפר, 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב' (בראשית ג, ט), לזאת מדוע עלינו לריב בינינו?! למה יהיו בינינו אי הבנות?! הלא נשוב כלנו אל האדמה, והנשמה תעלה מעלה אל הקדוש-ברוך-הוא, לזאת יש להחזיק עצמנו ביחד!" ואמר הרבי רבי אלימלך זי"ע, שהספר מוסר הגדול ביותר שלו הוא השעון; באשר יודע שכל רגע ורגע שהולך, לא ישוב לעולם. ותמיד הסתכל על השעון, וכל רגע שחלף, ידע שלא יוכל להחזירו. לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, על האדם לשמר מאד על שעותיו, ימיו ורגעיו, ותחת לריב זה עם זה, תחת לשבר האחד את זולתו, תחת לערף בקרת זה על זה, הבה נתחיל לנצל את הרגעים, את השעות, ונחזק

ונאמץ ונשמח זה את זה, ונצא לחוץ ונקרב את נשמות ישראל. כי כשאדם הולך לו בחיים לקרב עוד יהודים, בסימן שיש לו אהבת ישראל, ואם יש לו אהבת ישראל יש לו אהבת ה', כמו שאמר הפעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: 'מי שאוהב את האבא — אוהב את הבנים, ומי שאוהב את הבנים — אוהב את האבא'; וזאת צריכים ללמד מהרבי רבי אלימלך זי"ע, שהחדייר אהבה בין תלמידיו, וכל-כף אהבו זה את זה, עד שהאחד היה מוכן למסור נפשו בעבור זולתו, וזה בא מפת גדלת רבם, שהיה להם רבי גדול. עלינו, אם-כן, סכס מוהרא"ש נ"י, לילך במדותיו, ונדע שיש לנו רבי גדול, וצריכים לחיות באחדות ובאתנה עם כלם, ולגלות לכל יהודי את הלמוד הזה, שיש לו עדין תקנה.

אבל בל נחשב, אמר מוהרא"ש נ"י, שהיה לרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע קל, אלא סבל בזיונות רבים, וגדופים והשפלות. וכמו שמובא בספר "נתיב מצוותיך" לצדיק הקדוש מקאמרנה זי"ע, שפעם אחת קבל הרבי רבי אלימלך זי"ע סטירת לחי ממאן דהו [ותחף-ומיד אמר: "רבנו של עולם, אני מוחל לו בלב שלם, ולא יענש בסבתי"]. והיתה עליו מחלקת גדולה, והתלוצצו ממנו. ופעם אמר: "אם יפסיקו לריב עמי שנתיים, אני מביא את הגאולה לעם ישראל". ולכן, בל נחשב שעל הרבי רבי אלימלך זי"ע לא עברו חרופים וגדופים, אדרבה, סבל הרבה מאד בזיונות ושפיכות דמים, ואף-על-פי-כן שום דבר בעולם לא שבר אותו, אלא חזק ועודד ושמח את נשמות ישראל.

לזאת, סיים מוהרא"ש נ"י, עלינו לילך בדרך של הרבי הקדוש רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, מצד אחד — לשוב בתשובה שלמה על אשר עשינו, ולבכות בכל יום לפניו יתברך: "רבנו של עולם, סלח לי על עוונותי ופשעי שעשיתי ופגמתי נגדך, ולא בזדון, אלא שלא היה לי דעת ושכל". ומצד שני — לאהב את כל אחד מישראל, ולחזק את כלם, ובפרט תלמידי הצדיק, שצריכים לעזר אחד לזולתו, לסייע ולחזק זה את זה, לשמח ולעודד את הבריות,

זה הסימן שמקרבים לצדיק אמתו. הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו, שזכותו תגן עלינו ועל כל עם ישראל.

שמחה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אצל רבנו ז"ל הייתה מדת השמחה המעלה הגדולה ביותר. וכמובא (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כד): מצנה גדולה להיות בשמחה תמיד; כשאדם שמח ומקיים מצנה בשמחה עצומה, בזה מגלה טהר לבו, שהוא צח ונקי מכפירות ואפיקורסות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: למה האדם בעצבות ובמרירות? כי אין לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, כי אם הייתה לו אמונה בו יתברך, והיה מאמין שהוא יתברך נמצא פה, ונתן לנו את התורה והמצוות, ואנו מקיימים את מצוותיו יתברך, אזי היה רוקד מרב שמחה. כי כמה זמן יש לנו בזה העולם? שבעים שנה, ולכל היותר שמונים שנה, וכמו שכתוב (תהלים צ, י): "ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה", במשך השנים האלו אנו מאמינים בבורא יתברך שמו, שהוא פה איתנו, והוא נתן לנו את התורה והמצוות, ואנו מקיימים את רצונו, בזה עלינו לשמח מאד, שברוך השם, אנו יהודים מאמינים בו יתברך, יהודים שומרי שבת, מדוע? כי השם יתברך צוה. אוכלים בשר, למה? כי השם יתברך צוה, יש מזוזה על פתח ביתנו, ובשעה שנכנסים ויוצאים נושקים למזוזה, מדוע? כי כתוב בה קבלת עלו יתברך. וכן בכל מצנה אנו שמחים, וזה מגלה שיש לנו אמונה ברורה ומזככת בו יתברך. ולכן על-ידי שמחה נמחלים עוונותיו, וכן אמר מוהרנ"ת ז"ל לאחד: אם תהיה שמח — לא תראה פני גיהנום. ואותו אחד קיים זאת כל ימי חייו. וכן אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן י'): על-ידי שרוקדים

— ממתיקים דינים. ולכן אצל אנשי שלומנו תמיד רוקדים ושמחים.

וזאת אני רוצה גם אצלכם, אמר מוהרא"ש נ"י, שתמיד תרקדו ותשמחו, ותפעילו טייפ עם כלי זמר, ותרקדו בשמחה עצומה, ובזה מתגלה שמאמינים בו יתברך.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי מוהרנ"ת ז"ל (לקוטיהלכות, נפילה אפים, הלכה ד'): מה היתה רשעותו של המן, שרצה להרג את כל עם ישראל מנער ועד זקן, טף ונשים ביום אחד? אלא שלא היה יכול לסבל את השמחה של עם ישראל, הוא חשב שהתורה והמצוות הם, להבדיל, כמו בכל מדינה, שיש בה חקים ומצוות המלך, כף התורה והמצוות הם חקים בעלמא, חס ושלום. כיון שראה שיהודים לומדים תורה בשמחה, ומקימים את המצוות בשמחה, זאת לא יכול היה לסבל. לכן חרה לו מאד, ורצה, רחמנא לצלן, לכלות את כל עם ישראל אנשים, נשים וטף ביום אחד. הוא הבין שאם יש כהן שמחה, סימן שיש כהן אלקי. ובאמת אנו רואים שחקי מדינות האמות, אין אנשים מקימים, וכשיכולים להתחמק מהם — מתחמקים, כשאין שוטר העוקב אחריהם — אינם מציתים. אף אצל עם ישראל חק זהו צווי הקדוש-ברוך-הוא, ועושים אותו בשמחה.

וספר מוהרא"ש נ"י על הצדיק הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, כשנכנס להתפלל ערבית בלילה הראשון של פסח, הרים ידיו כלפי מעלה ואמר: "רבוננו של עולם, יש חקים מהממשלה שאסור למכר פרט זה או אחר, ואסור להתעסק בדבר זה וכדומה, או ליבא סחורה זו וכיו', כל מיני חקים וגזרות, ואם גלף ונצא לחוץ, נראה כי תחת אפה של המשטרה, כל אחד עושה כרצונו, ועובר על חק המדינה, ולא זו בלבד, אלא אף המשטרה משחתת מאד, והיא בעצמה עוסקת במסחר 'שחור' ובלתי חקי. אבל אתה, רבוננו של עולם, צוית שלא יהיה בבית חמץ, ולא העמדת לא שומרים ולא שוטרים, ואף אחד אינו עוקב ובודק, והנה

תראה, רבוננו של עולם, בכל בית יהודי, האם נמצא שם איזה פרוור של חמץ?!"

והבהיר מוהרא"ש נ"י, כי זו השמחה שלנו, שאנו, ברוך השם, מקימים את מצוותיו יתברך, והקדוש-ברוך-הוא צוננו על כך, ואנו מציתים רצוננו יתברך, ואיננו צריכים שוטרים שישמרו עלינו לבל יהיה חמץ, אדרבה, אנו מנקים את הבית קדם הפסח, ואין מתוך הכרח, אלא אנו עושים זאת בשמחה ובחפץ לב. וכן אף אחד אינו מכריחנו לא לנסע בשבת וכו', או לא להדליק אש, אבל הקדוש-ברוך-הוא צוננו "לא תבערו אש בכל מושבותיכם", אזי אנו מציתים, ומקימים את זאת מתוך רצון, ולא מתוך גטל או על כבוד, חס ושלום, ואם רואים שאחד מבעיר אש בשבת, רחמנא לצלן, אנו מביטים עליו כמספן וחולה, כי את המצוות צריכים לקיים בשמחה. וזה אשר הערב רב אינם יכולים לסבל — איך יהודים שמחים עם המצוות, ומקימים אותם מתוך רצון עז וחשק רב, קמים לתפלה בשמחה, רצים לבית-הכנסת שחרית, באמצע העבודה אחר הצהרים רצים להתפלל מנחה, בלילה אין הולכים לשום מקום קדם תפלת ערבית, והכל בלב שמחה. רואים עני — נותנים לו צדקה בשמחה, מכניסים אורחים לבית מתוך ספוק ובסבר פנים יפות, כי זוהי שמחת המצוות. וכמו שאמר רבנו י"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ה'): כשיש לאדם שמחת המצוות, יכול להכלל לגמרי בהקדוש-ברוך-הוא, ולהגיע למדרגת משה רבנו, עד שיאמר: "זה הדבר". וכן נראה באצבעו, ויאמר (ישעיה כה, ט): "הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו, זה הנקי"ה קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", שייכול להראות באצבע הנה השם יתברך, ולראות אותו יתברך, כביכול; אשרי לו ואשרי חלקו!

שְׁלוֹם-בֵּית

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר הַמְצִיחַ הָרֵאשׁוֹנָה בַּתּוֹרָה הִיא פְּרוּ וּרְבוּ. הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רָצָה שְׁפֹל יְהוּדֵי יִתְחַתֵּן וַיִּקָּים בֵּית. וְשׂוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (עֵין בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פְּרָשָׁה סח, סִימָן ד'): מָה עוֹשֶׂה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְאַחַר שֶׁבָרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת? וּמְשִׁיבִים: יוֹשֵׁב וּמְזוּיָג זְווגִים. וְרַבְּנוּ ז"ל שָׁאֵל פְּעַם בְּשָׂמַיִם (תַּיִי-מוֹהֲרָן, סִימָן פד), מָה תַּהֲיֶה הַפְּרִנְסָה שְׁלוֹ? אָמְרוּ לוֹ: "פְּרִנְסָתָךְ — שְׁתַּהֲיֶה שְׂדֵכָן"; נִמְצָא, שֶׁזוֹ הָעֵבֹדָה שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זֶוּז הָעֵבֹדָה שֶׁל הַצְּדִיק, שְׁחָפֵץ בְּכָל מְאֹדוֹ, שֶׁבְּנֵי וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל יִנְשְׂאוּ מֵה שְׂיוֹתֵר מֵהַר, כִּי רוֹצֵה לְהוֹצִיאֵם מִדְּכָאוֹנָם וּמִשְׁבְּרוֹנָם, בְּאֲשֶׁר אֵין עוֹד דְּבַר שְׁשׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם מִזֶּה שֶׁהוּא רֵיָק. וְלָכֵן אוֹמֵר הַזֶּהָר (עֵין ח"ב נז): כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הִתְחַתֵּן הָאָדָם, נִקְרָא: פְּלַג גּוֹף, חֶסֶר לוֹ חֲצֵי הַגּוֹף הַשְּׂנִי.

וְשָׁאֵל מוֹהֲרָא"ש נ"י: לְמָה, אִם כֵּן, רוֹאִים כִּהְיוּם סֶכֶל רַב שֶׁל כָּל-כֶּף הַרְבֵּה רַיָקִים וְרַיָקוֹת מְבַגְרִים, גְּרוּשִׁים וּגְרוּשׁוֹת, שֶׁלֹּא מְצָאוּ זְווגִים? אֲלֹא הָאָדָם הוּא בְּרִרָן, וּמִחַפֵּשׁ וְתָר אַחַר מְשֵׁהוּ שֶׁלֹּא הָיָה כְּדִגְמָתוֹ, וְכֶף חוֹלְפוֹת הַשָּׁנִים וְעַדִּין לֹא מְצָא אֶת מַה שֶׁשָּׂאָף וְכוּ', וְכֵן הִיא לֹא מְצָאָה אֶת אֲשֶׁר צִפְתָּה וְכִסְפָּה יָמִים רַבִּים, וּבִכְן, שְׁנִיָּהֶם מִמְתַּיְנִים כֶּף וְחוֹשְׁבִים מִי יוֹדֵעַ מַה וְלִמָּה מְחַכִּים? ! זֶה מְצַפֶּה לְעֹשֶׂר בַּל יִתְאַר, זֶה מְצַפֶּה לִיְחֹס מִיָּחַד וְכוּ', זֶה מְמַתִּין לְכִשְׁרוֹנוֹת מִיָּחַדִּים, שֶׁלֹּא הָיוּ כְּדִגְמָתָם וְכוּ', זֶה מְמַתִּין לְחֻכְמָה יִתְרָה שֶׁרַק יְחִידֵי סִגְלָה נִתְבָּרְכוּ בָּהּ וְכוּ', וְאֵין שְׂמַיִם עַל לֵב, שְׁחוֹלְפוֹת הַשָּׁנִים, וְנִמְצָאִים מִמֶּשׁ בְּכֹלָא, כְּמֵאמָרָם ז"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פְּרָשָׁה סח, סִימָן ד') עַל הַפְּסוּק (תְּהִלִּים סח, ז): "מוֹצִיא אֲסִירִים בְּכוֹשְׁרוֹת", שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם לֹא הִתְחַתֵּן, הוּא נִמְצָא בְּבֵית-אֲסוּרִים, וּכְשֶׁמִּתְחַתֵּן אֲזִי יוֹצֵא מִכְּלָאוֹ; כִּי הַרְוֵק נִמְצָא בְּבֵית-סִיָּה, בְּצַנּוּק, יוֹשֵׁב בְּחִדְרוֹ לְבַד, וְרוֹאֵה שְׁלִכְלָם יֵשׁ בֶּן זְווג וְלוֹ אֵין. אֲבָל כָּל זֶה מִחֻמַּת שְׁהִיָּה בְּרִרָן, לָכֵן לֹא מְצָא זְווגוֹ; אִם יֵרַד הָאָדָם בְּדַרְגָּה, אֲזִי יִמְצָא זְווג הַגּוֹן בְּנִקְל, כְּמֵאמָרָם ז"ל (יְבָמוֹת סג): נַחוֹת דְּרָגָה וְנִסִּיב אֵיתָתָא; הִנֵּה אָדָם

מחכה לזיווג מיחד, מצלח, חכם, עשיר וכו' וכו', וכל זמן שלא מצא את מבקשו אינו מתחתן, וכך ממתין וממתין, ועדין פלוא ומסגר, אבל אם היה מתחתן לשם שמים, היה מוצא תכף ומיד זיווגו. אף המציאות המרה טופחת על פנינו, שאנשים חכמים בעיניהם, ושוכחים שהשעון הולך ואינו עוצר; הגה יום והגה לילה, הגה חדש והגה שנה, הגה שנתים וכו', ונעשה האדם בן עשרים-וחמש, שלשים וכו' וכו', ואל יאמר שכל רצה הקדוש-ברוך-הוא, אלא כך הוא רצה, כי "אולת אדם תסלף דרכו, ועל הנו"ה יזעף לבו" (משלי יט, ג), אדם יש לו חכמות של הבל, אשר מעקמים את שכלו, ולכן אינו בונה את ביתו, ואחר-כך יש לו טענות עליו יתברך.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: הגה סוף סוף אדם התחתן, מצא את זיווגו, ובמקום שיחיה עתה חיי אשר, אזי צצות בעיות שונות, מחמת שאינו יודע היאך להנהיג ביתו וכו', ונוהג ביד קשה, מדכא את אשתו, אינו ותרן בממונו וכו', או להפך היא נוהגת ברשעות וכו', ומקללים את היום שמצאו זיווגם. וכי זה תכלית הנשואין? מוציא אסירים ב'כושרות', לשון 'בכי ושירות'; הינו יש אחד שהתחתן והוא שר שירות להקדוש-ברוך-הוא, ונותן לו תודה והודאה. ויש רשע כזה שבוכה כל הזמן, 'מאן דבעי בכי, ומאן דבעי שר שירה' (בראשית רבה, פרשה סח, סימן ד'); אף אם אדם בר דעת, יודע להפיר בטובתו יתברך, שזכה למצא זיווגו, ונזהר מאד שיהיה אצלו שלום-בית.

וחזק מוהרא"ש נ"י בענין שלום-בית ואמר: השם יתברך ברא את נשמות ישראל, הן הבחור והן הבחורה למעלה בשמים היו נשמה אחת, כשירדו לזה העולם התפצלו, הנזכר נולד אצל זוג הורים פלוני והנקבה נולדה אצל זוג הורים אלמוני, וצריכים למצא זה את זה, והקדוש-ברוך-הוא מסבב סבות ומפגישם ביחד ומתחתנים, אם זוכים להכניס אותו יתברך בתוך הבית, נעשה שלום-בית, כי חכמינו הקדושים אומרים (שבת י:): שמו של

הקדוש-ברוך-הוא שלום, אזי אם מכניסים את השם יתברך, ששמו שלום, בתוך הבית, נעשה: שלום-בית, וכיצד מכניסים את הבורא יתברך שמו בבית? אם מציתים אותו יתברך, מכבדים ומיקרים זה את זה, נוהגים במדות טובות האחד כלפי זולתו, חיים בדרך ארץ כפי התורה הקדושה וכו', ישנה הבנה הדדית וכו', אבל אם מנתקים עצמם ממנו יתברך, ואינם שומרים הלכות התורה, ומתיחסים זה לזה פחיות טרף, חסרות מדות וכו', אז מגרשים את הקדוש-ברוך-הוא מהבית, מסלקים את השכינה. ולכן בית בישראל צריך להיות משתת על שלום ואהבה, אחדות והבנה הדדית.

ואמר מוהרא"ש ג"י, אשר גלו לנו חכמינו הקדושים גלוי נפלא עד מאד (מגלה ז): 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי'; אדם צריך לשנות בפורים כל-כף הרבה, עד שיהיה שמח וטוב לב, ולא יהיה הפרש אצלו בין ארור המן לברוך מרדכי; הינו שיצא מהמציאות ויאמר 'ארור מרדכי' ו'ברוך המן', וכיצד נוכל להבין את זאת? אלא אפשר לומר שזה נסב על השלום-בית של האדם; אם האדם שמח כל-כף ואצלו כל השנה פורים, אזי יהיה לו תמיד שלום-בית, ואפלו, חס ושלום, לא זכה לאשה כשרה העושה רצון בעלה (תנא דבי אליהו רבה, פרק ט'), אלא אשתו היא כהמן, ומקללת אותו בקללות נמרצות, ואומרת: "ארור מרדכי", אזי הוא משיבה: "ברוך המן" — "תהיי בריאה"; וכן להפך, אם יש לאשה שכל והיא בבחינת מרדכי, ומסכנה, לא זכתה לבעל טוב, והוא בבחינת המן, המקללה ומשפילה, מה היא אומרת? בעלה אומר עליה: "ארור מרדכי", אזי היא עונה: "ברוך המן, ברוך אתה בעלי, תהיה בריא וכו'. וזו המדרגה הכי עליונה; וברגע שאדם מכניס בבית את הקדוש-ברוך-הוא, אזי אין מריבות, אין מחלוקת, גשברה צלחת, אומרים: "מזל טוב", גשפך יין. אומרים: "תבא ברכה בבית" (במדבר רבה, פרשה ט'); ואינם קמצנים בבית, ומוחלים זה לזה, כי שניהם שתפים, ומאחר שהתחתנו יחד — הרי זה מהשמים, אין להתגרש, חס ושלום, אלא היסוד בבחינת בית — שלום-בית. מכל שכן כשיש ילדים, כיצד שיהורים

מתנהגים, פן הילדים ינהגו, אם ההורים מכבדים זה את זה, גם הילדים נוהגים כן, אם ההורים בעלי דרך ארץ, ומקפידים על קלה כבחמורה, הילדים יחקו אותם בכל הליכותיהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר צריכים לזכור היטב, שהן הבעל והן האשה, הן מתנות מהקדוש-ברוך-הוא, לבעל נתן את האשה מתנה, ולאשה נתן את הבעל, וצריכה להיות הפרת הטוב אליו יתברך, ולא להיות כפוי טובה, וכפי שמוכא בדברי חז"ל: בשעה שהנחש בא והסית את חוה וחתאה, והכשילה את בעלה, בא הקדוש-ברוך-הוא ושאל את האדם (בראשית ג, יא): "המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת" וגו'?! ובמקום שאדם יאמר: רבונו של עולם, אכן עשיתי טעות, חטאתי, מה אמר? "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואכל", אומר על זה רש"י: כאן כפר בטובה; הקדוש-ברוך-הוא נתן לך אשה מתנה, ובמקום להשליך את האשמה עליך, אתה משליכה על האשה?! כי כפיות טובה זו המדה הכי מגנה, והפרת הטוב זו המדה היפה ביותר.

ושואלים חכמינו הקדושים (חליו קלט): 'המן' מן התורה מנין? כמו שכתוב: 'המן' העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת'?! שאל הקדוש-ברוך-הוא. ובמקום שיאמר האדם: 'אכן חטאתי'. מה אומר? "האשה אשר נתת עמדי"; הינו שהרבה פעמים הצרות בבית הן מהבעל, אבל פעמים רבות הן מהאשה. ושואלים עוד חכמינו הקדושים (שם): 'אסתר' מן התורה מנין? כמו שכתוב: 'ואנכי אסתר אסתר' פני ביום ההוא". גם כשהאשה אינה מכבדת את בעלה, זה מחמת שהקדוש-ברוך-הוא מסתיר עצמו מהבית הזה, ואין רואים אותו, כי אם היו רואים אותו יתברך בתוך הבית, איזה אשר היה בבית. אדם וחוה, איש ואשתו זכו — שכנה ביניהם, לא זכו — אש אוכלתן (סוטה יז), הנה יכול אדם להיות במדרגה הכי עליונה, שביתו יהיה גן-עדן, וכבדו הוא ואשתו זה את זה, והנה, השם ישמר, ביתם נעשה גיהנום — ורבים וחולקים זה על זה. כי על הבעל להעריך את עבודת האשה, לידע שהילדים מציקים

ומצרים לה, וקשה לה מאד בגדולם, וכן עליו לתת כתר ולהושיט עזרה וכו', וכן האשה, עליה להתחשב בבעלה ששב מעבודתו תשוש ועיף, ומה גם שסבל שם הרבה השפלות וכו'. ואם-כן כשמבינים זה את זה — הבית הוא גן-עדן, אך אם משליכים את האשמה זה על זה — אוי לבית ולדרינו. ולכן אצל רבנו ז"ל היה השלום-בית יסוד ועקר, ואמר (שיחות-הר"ן, סימן רסד), שצריכים ליקר ולכבד מאד את האשה, שסובלת יסורים וצער העבור, צער הלידה וצער גדול בנים. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (בבא מציעא נט): אוקירו לנשייכו כי איכא דתתעתרו — תכבדו ותיקרו את נשותיכם, כדי שתתעשרו. ורבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ט), שכל העשירות באה מהאשה, כשמכבדים אותה — זוכים לעשירות, ואם מזלזלים בה — נעשים עניים ואביונים; ולכן יש להשרות בבית אוירה של סבלנות ורגע, של הבנה הדדית, נכונות לעזר, ותרגנות, אוירה של תורה, של הקפדה על הלכות, ואז יהיה הבית גן-עדן, והילדים הגדלים בו מסתובבים בתוך גן-עדן, ומה שראו ולמדו מההורים, כך יגדלו ויחקו בביתם; אשרי הזוכה להכניס בעצמו את דבורי הצדיק, ולחקק היטב בלבו דבורים קדושים אלו, אשר הם עקרון ויסוד בחיים, ואם האדם יקבלם — אזי טוב לו, ואם לאו — אוי לו, "כי אם חכמת — חכמת לך, ולצת — לבדך תשא", אמר שלמה המלך (משלי ט, יב), אם אדם חכם ומקבל את הדברים — אשריו, ואם מתלוצץ מהם — אינו מתלוצץ אלא מעצמו.

שנאת חנם

מוהרא"ש נ"י אומר, אשר איתא בדברי חכמינו הקדושים (יומא ט): בית-מקדש ראשון נחרב, היות שעברו על שלש העברות החמורות ביותר: עבודה זרה, גלוי עריות, שפיכות דמים. ובית-

מקדש שני, שאז למדו עם ישראל הרבה תורה, ונזהרו מאד בשלש העברות הללו, אבל נחרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש העברות החמורות בתורה: עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים. אשר עליהן אומרים חז"ל 'הרג ואל יעבר'; הינו אם באים הגויים ואומרים לבר ישראל לעבר על איזו עברה, ומאמיים עליו, ואין זה ברבים — מתר לו לעבר. אבל על שלש העברות הנ"ל אסור לעבר בשום פנים ואפן באיזה מקום ובאיזה זמן ומצב שיהיה. ושנאת חנם, כאמור, גרועה יותר משלש העברות החמורות הללו.

ועלינו להבין היטב, אמר מוהרא"ש נ"י, ולרדת לעמקה של סגיה זו, מה נקראת שנאת חנם, שחמורה כל-כך בעיניו יתברך, וכיצד יש לרחץ ולנקות עצמנו מהחטא המגנה הזה. כי כך אומרים חכמינו הקדושים (שם ט:): ועדין מרקד בינן, הינו מדוע בית-המקדש אינו נבנה, ולמה סובלים גלות קשה כל-כך בין אמות העולם ובין הערב-רב? מפני שיש שנאת חנם, אחד שונא את זולתו לשוא. וישנם רשעים ארורים, אשר במקום שיגרמו לאהבה בין נשמות ישראל, הם זורעים שנאת חנם ביניהם, אשר אוי להם ואוי לנפשם! כי עם ישראל נקראים בנים למקום, כלם בני אברהם, יצחק ויעקב, כל יהודי הוא חלק אלוק ממעל, רוחניות חיות אלקות שנתלבש בגוף, חלק בלתי נפרד מהקדוש-ברוך-הוא, יכול להיות שלכלך את חלקו, שהכתימו, אבל החלק נשאר חלק, אין יכולים לנתק אותו משרשו. ולכן יש לאהב את כל בר ישראל. וכמו שאמר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: מי שאוהב את האבא — אוהב את הבנים; הינו מי שאוהב אותו יתברך באהבה אמיתית, ויש לו אהבת הבוורא יתברך שמו, בהכרח לו לאהב את כל נשמות ישראל בלי יוצא מן הכלל. ומי ששונא את עם ישראל, בסימן שהוא שונא אותו יתברך. וסימן זה יהיה מסור בידכם, אימתי יש לאדם אהבה אמיתית אליו יתברך? כאשר אוהב את נשמות ישראל, כי כל יהודי הוא חלק אלוק ממעל.

ובעוונותינו הרבים, בכה מוהרא"ש נ"י, אנו עדים לאשר קורה בדור הזה, כיצד זרעו שנאה בין נשמות ישראל, ומה צמח מזה? עבודה זרה — שכופרים בו יתברך בלי שום בושא, אין אמונה בהשגחה פרטית כלל וכלל. גלוי עריות — שהולכים, רחמנא לצלן, בפריצות ללא בושא, מכשילים את אחרים בעברות חמורות של עריות וכל הקשור בפגם הברית. שפיכות דמים — מתירים את דמו של הזולת. או שמחרפים ומבישים ומגדפים את אחרים, אשר זה גם בכלל שפיכות דמים, ששופכים את דם הזולת. והכל צמח מדבר אחד — שזרעו שנאה, אזי קצרו את שלש העברות האלו: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר הסמ"ך-מ"ם הרשע, ימח שמו וזכרו, הוא שזרע את השנאה; כי זה לעמת זה כנגד הקדשה ישנה טמאה, שנבראה בשביל הבחירה והנסיון; הינו הקדוש-ברוך-הוא ברא את כל העולם כלו, והכל לכל אלקות גמור הוא, ודומם, צומח, חי, מדבר הם כפא לאלקותו יתברך, כל אשר שומעים, כל אשר רואים, כל אשר מדברים, כל מה שמרגישים, האויר שנושמים, והיכן שהולכים — הכל זה אלקות. אך למען הבחירה והנסיון ברא הקדוש-ברוך-הוא גם ענין הנקרא טמאה וזבל, כדי שיסתירו את הקדשה, הוא יתברך ברא את הרע שיכסה את הטוב, אך גם הרע והטמאה הם כפא לאלקותו יתברך, והכל — כדי לנסות את נשמות ישראל למי ילכו, ובקול מי ישמעו. ואומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'): כשאדם אוכל, מאיכה הארת הרצון, והאדם יכול אז להשתוקק אליו יתברך באפן בלתי רגיל. וכיצד? אלא (עין שם, חלק א', סימן סב), שבשעה שיהידי אוכל, נעשה יחוד בין קדשא בריך הוא לשכינתא אפין באפין. הינו אם אדם אוכל לחם וירקות וכדומה, שותה מים, תה וכדומה, ומתבונן היטב במאכל ויודע שהכל זה אלקות, החטה שממנה עשו את הלחם, הירקות, החלב, המים ושאר מיני משקים וכו', וחושב שאוכל אלקות, אזי נעשה יחוד בין קדשא בריך הוא לשכינתא אפין באפין, וזוכה להארת הרצון. אשר זו מדרגת הצדיקים האמתיים, שהם כל-כף קדושים

וטהורים, עד שֶאָפְלוּ בַעַת אֲכִילְתֶּם אֲכִילָה גְשְׁמִית, רוֹאִים רַק אֱלֻקוֹת. וְזוֹ נִקְרָאת אֲכִילַת מִן וּשְׁתִּית מִי בָּאֵר, כִּי מְרַגִּישִׁים רַק אֱלֻקוֹת בְּתוֹךְ הָאֵכֶל.

אף הוא יתברך ברא בטבע האדם, כשִׁמְסִים אֶת הָאֵכֶל, צָרִיף לְהוֹצִיא אֶת הַפְּסֻלַת הַנִּקְרָאת צוּאָה, וְלִכֵּן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (אבות ג, ג): שְׁלֹשָׁה שְׂאֵכְלוּ עַל שֵׁלֶחַן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דְּבָרֵי תוֹרָה, כָּאֵלוּ אֲכָלוּ מִזִּבְחֵי מֵתִים, כִּי כָּל שֵׁלֶחַנוֹת מְלֹאוּ קִיא צָאָה בְּלֵי מְקוֹם; כִּי עַל הָאָדָם לְהִרְגִיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר תָּמִיד עִם זוּלָתוֹ מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְגַלוֹת לוֹ שֵׁישׁ בּוֹרֵא שֶׁבְּרָא אֶת הָעוֹלָם, לְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבוּרֵי תוֹרָה, שֶׁהֵם חֲכָמְתוֹ יִתְבָּרֵךְ, לְקַשֵּׁר יְהוּדִים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, זֶה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עֲבוּדַת כָּל יְהוּדִי: הֵן לְלַמֵּד עִם עֲצָמוֹ תוֹרָה וְאִמוּנָה, וְלְגַלוֹת לְעֲצָמוֹ אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהֵן לְלַמֵּד עִם אֲחֵרִים תוֹרָה וְאִמוּנָה וּלְקַרְבֵּם אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וּבִפְרָט בַּעַת שְׂאוּכֵל, שְׁלֹא יִחַשֵׁב שְׂאוּכֵל דָּבָר גְּשְׁמִי, אֶלָּא יֵשׁ בְּזֶה רּוּחַנִיּוֹת, כִּי יֵשׁ מְצוּוֹת שׁוֹנוֹת הַקְּשׁוּרוֹת בְּמֵאֲכָלִים: נְטִילַת יָדַיִם, בְּרִכּוֹת, בְּפִרוֹת וְיִרְקוֹת יֵשׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, שְׁמִיטָה וְכוּ' יֵשׁ לְשֹׁמֵר עַל כְּשָׁרוֹת הָאֲכִילָה. וְהַעוֹלָה עַל הַכֹּל — בְּשַׁעַת שְׂאָדָם אוֹכֵל, יִזְכֵּר אֶז מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, יִגְלֶה אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ מִהַגְּשְׁמִיּוֹת, וְיַדַּע שְׂאוּכֵל אֱלֻקוֹת, וְאֶז הַמֵּאֲכָל מִתְעַלָּה, הַצּוּמֵחַ וְהַחֵי מִתְעַלִּים אֶל מִדְּבַר, אֲשֶׁר זֶה הַמְּדַרְגָּה הַכִּי עָלִיּוֹנָה. וְלִכֵּן יֵשׁ לְדַבֵּר דְּבָרֵי תוֹרָה בַּעַת הַסְּעָדָה, וְכֵן דְּבוּרֵי אִמוּנָה וְהַשְׁתַּקְּקוֹת אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר אֶז יוֹצֵא כְּרוּז (יחזקאל מא, כב): "וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֵּׁלֶחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'", שְׁעָלָיו נֹאֲמַר (שְׁמוֹת כד, יא): "וַיִּיַחֲזוּ אֶת הָאֱלֻקִּים, וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ", דִּיקָא בְּשַׁעַת שְׂאֵכְלוּ, רָאוּ כְּכִיכּוֹל אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי צַד? כִּי הִתְבוּנְנוּ בְּאֱלֻקוֹת שְׁבִתוֹךְ הַמֵּאֲכָל, וְרָאוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֵין עֵינֵן שֶׁל טַבַּע, גַּם הַטַּבַּע הוּא אֱלֻקוֹת. וְזֶה שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת יח, יב): "וַיָּבֵא אֶהָרֶן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאָכֵל לֶחֶם עִם חוֹתֵן מֹשֶׁה לִפְנֵי הָאֱלֻקִּים". שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת סד): "כִּי לִפְנֵי אֱלֻקִּים אֲכָלוּ? וְהֵלֵא לִפְנֵי מֹשֶׁה אֲכָלוּ! אֶלָּא לוֹמַר לָךְ, כָּל הַנְּהַנְּה מִסְּעָדָה שֶׁתְּלַמִּיד חָכֵם שְׂרוּי בְּתוֹכָהּ, כָּאֵלוּ נְהַנְּה מִזִּיו הַשְּׂכִינָה.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, מה נקרא צדיק ומיהו צדיק אמתי. צדיק — כל חייו רק אמונה, כמו שכתוב (חבקוק ב, ד): "צדיק באמונתו יחיה", הינו שרואה רק את הקדוש-ברוך-הוא, שומע רק את הקדוש-ברוך-הוא, מרגיש בכל רגע אותו יתברך, נושם אורו יתברך, חי עמו יתברך, הכל אצלו אלקות. ובנדאי לא הגיע אדם למדרגה זו עדין — לא מגיה ולא מקצתיה, והוא רחוק מזה כרחוק מזרח ממערב, עדין נלחם הוא בכל יום במחשבות זרות, במרעין בישין, 'עיניו' מלכלכות, מלאות נאוף, במקום לראות אותו יתברך, להסתכל על האלקות שבכל דבר, אזי מסתכל במקומות הטנפת וכו', 'אזניו' שומעות כל מיני רע, קללות ומחלקת, תחת לשמע דבורי תורה ויראת השם, 'אפו', אשר צריך לנשם אותו יתברך, עדין בכעס רב וברציחה, ו'פיו' שצריך לדבר רק אליו יתברך, מפטפט כל העת על אחרים לשון-הרע ורכילות, מלא בנבול פה, ו'ידי' נוגעות בגנבה, נוטלות כספים שאינם שלו, תחת לקיים מצוות, 'רגליו' נושאות אותו למקום טמאה וזמה, תחת לילך לבית-הכנסת להתפלל ולבית-המדרש ללמד, 'המח-מחשבה' שצריך לחשב רק ממנו יתברך, חושב מחשבות זרות ומזומות וכו'. ואם-כן יש לו לאדם להתנגע זמים ושנים להשיג מעלת הצדיקים, ובנדאי לאחר גיעות ועמל, יזכה גם-כן להגיע למדרגת הצדיקים הגבוהים במעלה עליונה מאד, אשר מחשבתם דבוקה בו יתברך כל רגע ורגע, עיניהם רואות רק רוחניות אלקות, אזניהם שומעות רק את הפרושים היוצאים מלפניו יתברך מתוך כל הבריאה, אפם — בקדשה ובטהרה, הינו שהם סבלנים גדולים, ורחוקים ממדת הכעס המגנה, ואפלו כשמדברים דבורי חלין, זהו רק מפני שהבריות רחוקות כל-כך ממנו יתברך, ואם ידברו עמהם אלקות, האור היא חזק ובעל עצמה רבה מדי, עד שלא יוכלו לעמד ברבוי האור הזה, ולכן מלבישים הצדיקים את גלויי הקדשה בכל מיני ספורים ודבורי חלין, שגם האדם השפל יוכל להתעורר אליו יתברך, ויוכל לתפס בשכלו הקטן והמצמצם את אורו יתברך הזורח על כל הבריאה, אור האמונה וההשגחה הפרטית, אור אלקותו יתברך המסבב כל

עלמין. וזה סוד הענין שהצדיקים מדברים דבורים בטלים עם בני-אדם (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן צא), וכן אומר רבנו ז"ל (שם, חלק א', סימן ה'), שהצדיקים בשעה שמדברים עם בני-אדם, מדברים אז עם הקדוש-ברוך-הוא, הגם שמדברים על דא ועל הא, ושומעים את שפרכת לבו של האדם, מצוקתו וכל העובר עליו ומעיק לו, אבל אין האדם מבחין שהם מלבישים אז תפלה לבורא עולם. וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), אשר הצדיק נכלל באין סוף ברוך הוא, והאדם הבא אליו, רחוק ממנו יתברך, אינו רואה אותו יתברך, מחמת שהוא מלא כפירות ואפיקורסות, שזוהי עבודה זרה, וכן מלא נאוף, עשה כל מיני זממות, שזהו גלוי עריות, וכן שופך דם וזולתו, אשתו וילדיו, שזהו שפכות דמים, וכיצד ישיג אלקות?! אך בא אל הצדיק, ומספר לפניו את כל לבו, והצדיק דבוק בו יתברך, אזי מה עושה בשמעו את צרות היהודי? הוא אומר: "רבנו של עולם, הנה יושב מולי יהודי המספר לי בעיותיו וצרותיו, ומסכן, איננו משיג שאתה פה, אני מבקש אותך, כל מה שאומר לי — תשמע, כל מה שמתנדה אלי — תקבל ברחמים וברצון". נמצא, שהיהודי מדבר אז אליו יתברך; ולכן כשבאים אל צדיק גדול כזה, יש גם ל'עמך' תקון, יש גם ליהודי השפל הזה, שבא מהיכן שבא, מתוך כל מיני בוץ ולכלוך — עליה.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, מעלה גדולה לבא אל הצדיק, ובפרט בשעת האכילה, כי אצלו אין זו אכילה גשמית אלא הכל רוחניות אלקות, וכשאדם נוטל שירים מהצדיקים, נחשב כאלו נוטל מהשכינה, ולכן היתה גם מצוה גדולה לקחת מהקרבנות, הינו הכהן אוכל והבעלים מתפפרים (פסחים נט:). אשרי מי שבא אל צדיק אמתי, אשר אז זוכה ונהנה מזיו השכינה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר יש לדעת כי כל עבודת הצדיקים בזה העולם להחדיר בעם ישראל 'אהבת ישראל', שיאהבו זה את זה. ובזה תלויה הגאולה. ונחמיינו הקדושים אומרים (עין ילקוט עמוס תקמח): אם היתה אחדות ואהבה בין נשמות ישראל, שום אמה

וְלִשׁוֹן לֹא יָכְלוּ לָהֶם; אֵימָתִי יְכוּלִים לָהֶם? כְּשֵׁאִין אַהֲבָה וְאַחֲדוּת בִּינֵיהֶם, אֲלֵא שְׂנֵאָה וּפְרוּדִים. כְּשֵׁנַעֲלֵם וְנִסְתָּר מֵהֶם הַצַּדִּיק, אֲזִי הֵם מוֹעֲדִים לְכָל פּוֹרְעָנוֹת, כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר רַבְּנוֹ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן טו), כִּי אִזּוֹ נִסְתָּרוֹת וְנַעֲלָמוֹת עֵינֵיהֶם, אֲזַנֵּיהֶם וְכוּ', אֲמָנָם יֵשׁ לָהֶם עֵינַיִם וְשָׂאֵר אֵיבָרִים, אֲךָ "עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יָרְאוּ", "אֲזַנַּיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ", "פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ", "אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְחוּץ", "יָדֵיהֶם וְלֹא יִמְיִשוּן", "רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ" וְכוּ', וּמֵדוּעַ? מֵאַחַר שֶׁהִתְרַחֲקוּ מֵהַצַּדִּיק, אֲזִי אֵין לָהֶם אֶת כָּל הַדְּבוּרִים הַלְלוּ, וְנִחְסְרָת מֵהֶם הָאֲמוּנָה, וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל חֶרֶב אֶצְלָם. הָאֲזַנַּיִם אֵינָן שׁוֹמְעוֹת אֲלֵקוֹת, הָעֵינַיִם אֵינָן רוֹאוֹת אֲלֵקוֹת, הַיָּדִים אֵינָן נוֹתְנוֹת צַדִּיקָה, הַרַגְלִים אֵינָן הוֹלְכוֹת לְהִתְפַּלֵּל וְכוּ', הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁנִּתְרַחֲקוּ מֵהַצַּדִּיק, כִּי רַק הַצַּדִּיק מַחְדִּיר 'אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל'.

וְהֵבִיא מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים שֶׁאָמְרוּ עַל הַפְּסוּק (בַּמִּדְבָּר לֹא, ב): "נָקָם נִקְמַת יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְּיָנִים", אָמַר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְמֹשֶׁה רַבְּנוֹ: לֶךְ נָקָם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְּיָנִים שֶׁהִכְשִׁילוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּנֵאוֹף. "וַיִּדְבַּר מֹשֶׁה לְעַם לֵאמֹר, הִחְלְצוּ מִכֶּם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִיו עַל מִדְּיָן, לְתַת נִקְמַת ה' עַל מִדְּיָן" (שִׁם, שִׁם ג). שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים: הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה: נָקָם נִקְמַת יִשְׂרָאֵל, מֵדוּעַ שְׂנֵאָה מֹשֶׁה וְאָמַר: לְתַת נִקְמַת הַשָּׁם? אֲלֵא לְפִי שֶׁעָמְדוּ בְּנִגְדוֹ יִשְׂרָאֵל, נִחְשְׁבוּ כְּאֵלוֹ עָמְדוֹ נִגְדוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (עֵין בְּרֵשׁ"י שִׁם). כִּי אִם לוֹחֲמִים בְּנִגְדוֹ עִם יִשְׂרָאֵל, קָמִים וְנִלְחָמִים, לְמַעֲשֶׂה, בְּנִגְדוֹ יִתְבַּרֵּךְ. מֵדוּעַ שׁוֹנְאִים אֶת הָעַם הַיְּהוּדִי? מִפְּנֵי שֶׁהֵם הָעַם הַנִּבְחָר, שֶׁמְקִימִים אֶת מִצְוֹת הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵּךְ שְׁמוֹ, מִתְעַטְּפִים בְּטְלִית, מִתְעַטְּרִים בְּתַפְלִיז, שׁוֹמְרִים שְׁבֶת, טְהוֹרֵת הַמִּשְׁפָּחָה, אוֹכְלִים בְּשָׂרוֹת וְכוּ' וְכוּ', לֹא כְּכֹל הַגּוֹיִים בֵּית יִשְׂרָאֵל, "הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכּוּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשְּׁב" (בַּמִּדְבָּר כג, ט), עִם יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הַמְּקוֹם בְּרוּךְ-הוּא, נִמְצָא, מִי שֶׁקָּם נִגְדָם, קָם נִגְדוֹ יִתְבַּרֵּךְ. וְלִכֵּן חֲמוֹר כָּל-כָּף עוֹן שְׂנֵאָת חֲנָם, הֵינּוּ כְּשִׁיחֵי-יְהוּדִי נוֹגַע בִּיהוּדִי שֵׁנִי, כִּי נוֹגַע אִזּוֹ כְּבִיכּוֹל בְּהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעוֹן זֶה כָּלוּל

משלש העברות הכי חמורות בתורה, ועדין אנו סובלים עד היום, שבית-המקדש לא נבנה רק בעטיו של חטא מגנה זה.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: אל ישלה אדם עצמו, שהוא אוהו ב'אהבת ישראל', כל זמן שלא תקן עצמו בתחומים הבאים: ראשית, התרחקות משנאה עצמית, הינו על האדם לראות אם הוא אוהב את עצמו. המציאות מוכיחה, שאדם שונא את עצמו, הן בגשמיות — שאינו מרצה מעצמו, מחיצוניותו, אנשים הולכים לרופאים ועושים כל מיני נתיחים לשנות את פרוצופם או את גופם, בחשבם שזולתם נראה טוב מהם. וכן ברוחניות — אדם מהלך עצוב, מסתובב מדכדך, שבור ורצוץ, והפל מחמת ששונא את עצמו, וחושב שאינו שנה מאומה, שאינו יצלת, ומה שעושה לא עולה בידו, וההצלחה ממנו והלאה, כל זה מחמת שאינו מוצא את הטוב שיש בו, כי כך אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רפב), אדם צריך למצא בעצמו נקודות טובות, ולא לומר שאינו שנה, כי אם נברא בזה העולם, סימן שמעלתו גבוהה, וכל העולמות מחברים אליו. כמו שאומר רבנו ז"ל (סיי-מוהר"ן, סימן תקה), אם היו מהפכין את האדם (רצונו לומר, לראות את פנימיותו), היו רואין, שבכל גיד וגיד מגידו תלויים אלפי אלפים ורבי רבבות עולמות". אף מחמת שחטא ופשע, רואה רק חשך, וחש עצמו האמלל ביותר, ובקשי נכנס להחפלה בבית-הכנסת, כי חושב שאין שומעים תפלתו, אינו נכנס ללמד בבית-המדרש — כי נכנס ביאוש שקשה הבנה הוא, ובנדאי לא יקלט את הלמוד, וכך נופל ומדרדר עד השאול תחתית, עד שמחלל שבת, אוכל טרפות, ועובר על עריות וכו', כו', כל זה בא מחמת ששונא את עצמו, אשר זהו גם-כן בכלל שנאת חנם, כי אסור לאדם לשנא את עצמו, אשר בזה שונא את האלקות שיש בו. כי אם היה אדם יודע איך הוא יתברך אוהבו, והוא חלק אלוך ממעל, היה מתחזק בכל מיני אפנים שבעולם, והיה יודע שעל-ידי כל דבור שמדבר אליו יתברך גורם שעשוע נפלא בשמים. הנה יש לאדם בן או בת, וקוראים לו: "אבא, אבא", איזה נחת רוח מסבים לו. ובכן מדוע לא יבין את גדל הנחת-רוח שיש להקדוש-ברוך-

הוא, כִּשְׁהוּא בָּא וְאוֹמֵר לוֹ: "אָבָא, אָבָא, עֹזר לִי; אָבָא, אֲנִי צָרִיךְ אוֹתָךְ" וְכַדּוּמָה. אֵיזָה שֶׁעָשׂוּע גּוֹרֵם אֶז בְּכָל הַעוֹלָמוֹת. אוּ כַּגּוֹן: אָב, שְׁבִנוּ שְׁבוּי, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר, בְּיַדִּי הַגּוֹיִים הַרוֹצְחִים, אֵיזָה אֲמַלְל אָב זֶה, אֵילוּ מִסְפָּנִים הוֹרִים אֵילוּ שְׁלֹא שָׁמְעוּ מִבְּנֵי שָׁנִים עַל גְּבֵי שָׁנִים, וְאֵינֶם יוֹדְעִים מָה אֲתוּ, אִם רַק הִנֵּה זוֹכָה הָאָב לְשָׁמֵעַ אֶת בְּנוֹ הַצּוֹעֵק לוֹ: "אָבָא, אָבָא, תִּפְדִּינִי", אוּ "אָבָא, אֲנִי בְּרִיא, הַכֹּל כְּשׁוֹרָה" וְכוּ'; כְּמוֹ-כֵן כָּל יְהוּדֵי שְׁבוּי בְּיַדִּי יִצְרוּ, שִׁפְתָּהּ לְכָל מִינֵי עֲבֻרוֹת, וְנִפְל לְשֹׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת, וְעַתָּה אָבִינוּ אָב הַרְחֵמֵן רוֹצֵה שְׁיִצְעַק: "אָבָא, תּוֹצִיאֵנִי, תַּעֲזֹר לִי"; הֵיכּוֹלִים לְשַׁעַר אֵיזָה נַחֲת־רוּחַ יֵשׁ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּשִׁיְהוּדֵי נִמְצָא בְּאִיזוֹ פְּנֵה שְׁקֻטָּה, בְּאֵיזָה שְׂרָה, וְיוֹשֵׁב עַל סֵלַע וְזוֹעֵק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ: "אָבָא, אֲנִי רוֹצֵה לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה, עֲזֵרְנִי לְצֵאת מִהַבּוֹץ שְׁנוֹשְׁלַכְתִּי לְשֵׁם". "אָבָא, אֲנִי רוֹצֵה לְקַיֵּם מִצְוֹת, לְהַפְסִיק לְחַלֵּל שַׁבָּת". "אָבָא, חֲפָצִי לְבֵית-הַכְּנֶסֶת לְהַתְּפַלֵּל, רְצוֹנִי לְהַתְּעַטֵּף בְּצִיצִית" וְכוּ' וְכוּ'; הֵרִי כְּשִׁיְהוּדֵי יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, מְלוּיִם אוֹתוֹ מְלִיוּגֵי מְלֹאכִים וּמְכַרְזִים לְפָנָיו: "אֲשֶׁרִי הֵבֵן הַהוֹלֵךְ לְבֵית הַמֶּלֶךְ". וְכִשְׁמַתְעַטֵּף בְּצִיצִית, מְכַרְזִין: "אֲשֶׁרִי הֵבֵן הַלּוֹבֵשׁ אֶת לְבוּשֵׁי הַמֶּלֶךְ". וְכִשְׁמַתְעַטֵּר בְּתַפְלִין מְכַרְזִין: "אֲשֶׁרִי הֵבֵן הַלּוֹבֵשׁ אֶת כְּתֹרֶת הַמֶּלֶךְ". וּמַדּוּעַ אֵין הָאָדָם זוֹכָה לְשָׁמֵעַ זֹאת? כִּי שׁוֹנֵא אֶת עֲצָמוֹ, יֵשׁ לוֹ שְׁנֵאת חֲנָם כְּלַפֵּי עֲצָמוֹ. לְזֹאת, סִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, עַל הָאָדָם לְהַתְּחִיל לְאַהֵב אֶת עֲצָמוֹ, וְלִידַע שְׁאִינוֹ ל'א-יִצְלַח', אֶלָּא יֵשׁ בּוֹ הַרְבֵּה נִקְדוֹת טוֹבוֹת וּמַעֲלוֹת יְחוּדִיּוֹת, עָלָיו לְחַדֵּל לְשֹׂנֵא אֶת עֲצָמוֹ, וְלְצֵאת מִכַּבְּלֵי הַיִּצָּר הָרַע, וְלְשׁוֹב אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ בְּלֵב שְׁלֵם וְאַמֶּת. וְאֵז אִם יֵצֵא מִהַשְׁנֵאָה הַעֲצָמִית שְׁלוֹ, וְיִתְחִיל לְהַעֲרִיף אֶת הַמַּעֲלוֹת הַטּוֹבוֹת שְׁבוּ, אֲזִי יִגִּיעַ גַּם לְאַהֲבַת זוּלָתוֹ, כִּי מַחֲמַת שְׁאָדָם שׁוֹנֵא אֶת עֲצָמוֹ, עַל-כֵּן שׁוֹנֵא גַם אֶת זוּלָתוֹ.

וְהַתְּחוּם הַשָּׁנִי, הַבְּהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י, עַל הָאָדָם לְתַקֵּן אֶת הַפְּגָם שֶׁל שְׁנֵאת חֲנָם כְּלַפֵּי הַזּוּלָת, וְלְאַהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל. כִּי זוֹהִי מְשֻׁמְעוֹת שְׁנֵאת חֲנָם, שְׁשׁוֹנֵא יְהוּדֵי שָׁנִי עַל לֹא דָבָר. וְאֵיִתָּא בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל (שיחות-הַר"ן, סִימָן לח), אֲשֶׁר דּוּד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר בְּתֵהִלִּים (עג, ט): "שְׁתוּ בְּשָׂמִים פִּיהֶם, וְלִשְׁוֹנֵם תִּהְלַךְ בְּאַרְצֵךְ", כְּפִנְתָּם

שֶׁל הַבְּרִיּוֹת לְדַבֵּר נִגְדוּ יִתְבַּרֵּךְ — "שְׁתוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם", אָרְךָ חוֹשְׁשִׁים, וְלִכְּנֹן "וּלְשׁוֹנָם תִּהְלַךְ בְּאָרֶץ", שְׁמִדְבָרִים עַל בְּנֵי-אָדָם כָּל דָּבָר אֲסוּר, וְשׁוֹנָאִים אוֹתָם עַל לֹא עוֹל בְּכַפָּם. וְזֶהוּ שְׁאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יְבִמוֹת סב:): הָאוֹהֵב אֶת שְׁכֵנֵי וְהַמְקַרֵּב אֶת קְרוֹבָיו, עָלָיו הַפְּתוּב אוֹמֵר: "אֲזַ תִּקְרָא וְהוֹ יַעֲנֶה"; כִּי עַל הָאָדָם לִהְיוֹת אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל, וְלִהְקָדִים שְׁלוֹם לְכָל־ם, וְלֹא לֹמַר שְׂכֵן זֶה רַע וְאַחַר מִשְׁחַת, וְלִבַּל יֵהָא עֲלֵיהֶם מְלֵא טְעָנוֹת. כִּי הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּפְסִיק לִשְׁנֹא אֶת עֲצָמָנוּ, וּמִמִּילָא לֹא נִשְׁנֵא אֶת זוּלְתָנוּ, וְאֲזַ נִזְכֶּה לְבִנְיָן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד אֲשֶׁר וּנְעִימוֹת יוֹתֵר מִזֶּה, שְׁכַל עִם יִשְׂרָאֵל יִבְאוּ לְהַתְפַּלֵּל בּוֹ אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְשֵׁם לֹא יִהְיוּ הַבְּדִלִי מִעֲמֻדוֹת וְהַפְּרָשִׁים בֵּין אֲשֶׁנְּזִי לְסִפְרָדִי, תִּימְנִי לְתוֹנִיסְאִי, לִיטְאִי לְחִסְדֵי, הוֹנְגְרִי לְפּוֹלְנִי וְכוּ' וְכוּ', שֵׁם תִּהְיֶה אֶהֱבֵת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית, לְלֹא שְׁמוֹת וְכוּנִיִּים, בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ יֵשׁ מְקוֹם לְכָל־ם, כָּל עִם יִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְלִים שֵׁם בְּצוֹתָא, וְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת כָּל־ם, כָּל־ם שׁוֹיִם לְפָנָיו, הֵיִשׁ עוֹד נַעִם וְעַרְבוֹת יוֹתֵר מִזֶּה? ! אֲשֶׁרִי וְאֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה וַיִּגִּיעַ וַיִּרְאֶה !

כְּמוֹ-כֵן, הַמְשִׁיף מוהרא"ש נ"י, יֵשׁ לְהַזְהֵר וְלִהְשַׁמֵּר מְאֹד מִשְׁנֵאוֹת חֲנָם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, הֵינּוּ שְׁלֹא יִשְׁנֵא הָאָדָם, חֶסֶם וְשְׁלוֹם, אֶת אֲשֶׁתוֹ, אֶלֹא יִרְאֶה וַיִּתְבּוֹנֵן מֶה עוֹבֵר עָלֶיהָ, וּמֶה גְדוֹל סְבֵלָה שְׁפוּבֵלַת מִהִלְדִּים, אֲשֶׁר מְמַרְרִים אֶת חַיֵּיהָ, וְגִדּוּלִם קָשָׁה מְנַשָּׂא. אִם הוּא יִתְבַּרֵּךְ נִתֵּן לְאָדָם אֲשֶׁה, זֶה הַמַּתְנָה הַיְפָה בְּיוֹתֵר, וְעָלָיו לְהַעֲרִיף אוֹתָהּ וְלִיקְרָה עַד מְאֹד, וְלַתַּת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְלֹא לִהְיוֹת כְּפוּי טוֹבָה. עָלָיו לְהַשְׁלִיף אֶת כָּל הָאֲשָׁמוֹת וְהַטְעָנוֹת אַחַר גּוּוֹ, וְלְדוּנָה לְכַף זְכוּת. וְכֵן לְהַפֵּךְ, אֵל לְאִשָּׁה לִשְׁנֹא אֶת בְּעֵלָהּ, וְלִבַּל תִּהְיֶה מְלֵאָה טְעָנוֹת וּמַעֲנוֹת כְּלָפְיוֹ, עָלֶיהָ לְהַעֲרִיף אֶת הַמַּתְנָה שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִתֵּן לָהּ, וְלִרְחֹם עַל בְּעֵלָהּ, וְלִידַע שְׁעַמֵּל וּמַחֲיַגַּע בִּיגִיעוֹת וּבִטְרָחוֹת עֲצוּמוֹת בְּעִבּוּר פְּרִנְסַת בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה, וְעוֹבֵר עָלָיו מֶה שְׁעוֹבֵר בְּמְקוֹם עֲבוּדָתוֹ, וַיֵּשׁ לְדוּנָה עַל-כֵּן לְכַף זְכוּת, גַּם אִם הוּא שָׁב הַבֵּיתָה סָר וָזָעַף. כִּי עַל שְׁנֵי בְנֵי הַזּוּג לְחִיּוֹת בְּיַחַד בְּאַהֲבָה וּבְאַחֲוָה, וְלִיקֵר וְלִכְבֵּד זֶה אֶת זֶה, וְאִם יַחֲיוּ כֶּף, סִימָן

שְׂאוּהֵבִים הֵם אוֹתוֹ יִתְבַרֵךְ, כִּי אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ — שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם (סוֹטָה יז.), הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְצוּי אֶצְלָם, אֶצְלֵי הָאִישׁ יֵשׁ הָאוֹת י', וְאֶצְלֵי הָאִשָּׁה אוֹת ה', וּבִיחַד זֶהוּ שְׁמוֹ יִתְבַרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה כו, ד): "כִּי בִי"ה הַהוֹי"ה צוּר עוֹלָמִים", אֲבָל כְּשֵׁיִשׁ שֶׁנֶּאֱמָר בְּבֵית, וְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל נִעְדְּרַת מִמֶּנּוּ, אֲזִי מְגַרְשִׁים אוֹתוֹ יִתְבַרֵךְ. וְלִכְן יֵשׁ לְעַקֵּר אֶת הַשְּׁנֵאת חֲנָם מִהַבַּיִת, אֲסוּר לְבַעַל לְשֵׁנָא אֶת אִשְׁתּוֹ, וְאִזּוּ לֵה לְאִשָּׁה הַשְּׁנֵאת אֶת בַּעְלָהּ, וְעַל שְׂנֵיהֶם לְשִׂמְחָה בְּמִתְנָה הִיֻּקְרָה שְׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִתְנָם, וְלִחְיוֹת בְּהִבְנָה הַדְּדִית, וְלִכְבֹּד זֶה אֶת זֶה כְּרֵאוּי, וְכָל אֶחָד יְדוּן אֶת זולתו לְכַף זְכוּת. כִּי זֶה הַדְּבָר הַרְאִשׁוֹן — לְקַיֵּם 'אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל' בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְלֹא לְרוּץ לְהַצְטִיץ בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל' כְּלָפִי יְדִידִים וְחֻבְרִים וְכוּ' וְכוּ', כִּי רֵאשִׁית יֵשׁ לְקַיֵּם אֶת זֹאת בְּבֵית, וְלְעַקֵּר אֶת הַשְּׁנֵאת חֲנָם כְּלָפִי הָאִשָּׁה, וְלֹא — יִגִּיעַ לְבִסוּף לִידֵי גְרוּשִׁין, חֲלִילָהּ, וְסוּפוֹ יִהְיֶה רַע וְמָר; כִּי, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, בְּכָה מוֹהֲרָא"ש נ"י, רוֹאִים כָּל-כֶּף הַרְבֵּה בְּתִים שֶׁנִּשְׁבְּרוּ, שׁוֹמְעִים עַל כָּל-כֶּף הַרְבֵּה גִטִּין, וְאִין יוֹדַע אֶת הַסֵּבָה. וְכֵן יֵשׁ כָּל-כֶּף הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁאִין לָהֶם יְלָדִים וְאִין יוֹדְעִים לָמָּה, אֲךָ אוֹמְרִים חו"ל (שְׂבַת לב:): בְּעוֹן שְׁנֵאת חֲנָם — מְרִיבָה רַבָּה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם, וְאִשְׁתּוֹ מִפְּלַת נָפְלִים; כִּי עֲלֵיכֶם לִידַע, אֲשֶׁר אִם נִשְׂאֲתֶם בְּצוֹתָא, זֶהוּ זְווג מִן הַשָּׁמַיִם, וְלִכְן תַּחֲיוּ בְּאַהֲבָה וּבְאַחֲוָה, וְזֶה נִקְרָא 'שְׁלוֹם-בֵּית', שֶׁמְכַנִּיסִים אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁשֵׁמוֹ 'שְׁלוֹם' לְתוֹךְ הַבַּיִת; אֲשֶׁרִי הַמְצִית וּמְקַיֵּם 'אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל' אֲמִתִּית בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.

כְּמוֹ-כֵן יֵשׁ לְקַיֵּם 'אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל' עִם הַיְלָדִים. כִּי אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁשׁוֹנָא אֶת יְלָדָיו. עַל כָּל הוֹרָה לְאַהֲבַת הַיְלָדִים, וְלִתֵּת לָהֶם צְרֻכֵיהֶם, לְהַתְעַנֵּין בְּשְׁלוֹמָם וְלְרַדַּת לְדַעַת שְׁלָהֶם בְּסִבְלָנוֹת מְרֻבֵּית. וְכֵמוֹ שֶׁרַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר בְּסִפְרֵי הַמְדוּת (אוֹת בְּנִים, סִימָן קוז): הַבָּנִים שׁוֹטִים כְּשֶׁאֲבִיָּהֶם כְּעֶסֶן; כִּי כְּאֲשֶׁר הַבֵּן שׁוֹאֵל קִשְׁיוֹת, וְרוֹצֵה לִידַע לָמָּה וּמָה וְכִיצַד וְכוּ' וְכוּ', עַל הָאֵב לְעֵנוֹת לוֹ תְּשׁוּבָה הוֹלְמָת, אֲךָ אִם הוּא מְקַפִּיד עָלָיו וּמְסַלְקוֹ מֵעַל פָּנָיו, וְאִין לוֹ פְּנָאֵי וְחֻשֶׁק לְעֵנוֹת עַל כָּל הַקִּשְׁיוֹת, אֲזִי נַעֲשֶׂה הַבֵּן שׁוֹטָה, מִחֲמַת שֶׁאִינוֹ מְקַבֵּל תְּשׁוּבָה עַל שְׂאֵלָתוֹ. וְכֵן מְדוּעַ קוֹרָה שְׁחַס וְשְׁלוֹם, יְלַד מִתְחַצֵּף לְהוֹרָיו? כִּי כָּל

שנות ילדותו השפילוהו תחת אשר להגביהו ולהחמיא לו על הנקודות הטובות שהיו בו, וכך במשך השנים פתח רגשי נחיתות, ובטחוונו העצמי הדרדר עד מאד, ובכך פתח נוגדנים ומרדנות נגד ההורים וכו' וכו'; כי על ההורים לידע, אם הקדוש-ברוך-הוא נתן לכם מתנות — בנים ובנות, יש לאהב אותם, לשמח בהם, לתן להם תשומת לב, לחלק לכלם שנה בשנה, לא ליחס אחד מעל כלם, וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (שבת י:): אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף, יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר, ונרדו אבותינו למצרים; כי יש לחבב את כלם, לרחם עליהם, לעזר להם, לקדם אותם, ואוי לו לאב המשפיל את אחד הילדים בפני כלם, כי אז הורס אותו לכל החיים; עליכם לאהב את האהבה, ולשנא את השנאה, ואזי תזכו לבנים ולבנות מצלחים. פי כף אומרים חז"ל (יבמות סב:): האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו, והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה, והמשיאן סמוך לפרקם, עליו הכתוב אומר: "וידעת כי שלום אהלך"; כי אהבת הילדים מתבטאת גם בזה שמחתן אותם בגיל צעיר, כי מוכיח בזה, שמבין אותם ומצטער בצערם.

כמו-כן יש לקיים 'אהבת ישראל' בין המתנכים לתלמידיהם והמתנכות לתלמידותיהן, הן בתלמוד-תורה והן בבית-הספר. פי מיהו מחנך טוב, מלמד טוב או מורה טובה? כשיש להם אהבת התלמידים והתלמידות, על המתנכים לאהב את תלמידיהם. וכמה מתבטאת האהבה? אומרים חכמינו הקדושים (בבא בתרא כא:): עד עשרים וחמשה תלמידים מספיק מלמד אחד, ויותר — יש לדאג לעזור למלמד. פי אחרת קשה להעניק לכל אחד תשומת-לב ראויה, ולדאג לכלם שידעו את הלמוד, ויהיה מצבם החברתי כפי טוב. פי יש טבעים שונים בין הילדים, יש ילד מכשור ומצלח, המשביע רצון מלמדיו, ויש אחר ממצע, מפזר, מזנח וכו', מלמד או מורה מצלחים אינם מסתכלים על החיצוניות, ואינם מתפתים מכמה תלמידים מצלחים ומיחסים אותם וכו', ולעמתם את החלשים

משליכים לקרן זוית, חס ושלום, אלא אוהבים הם את כלם במדה שנה, ומוסרים נפשם בעבור כלם, ורוצים בטובת כל אחד ואחד, וחפצים לקדם את כל התלמידים שיגיעו להשגים יפים. אם המתנכים הולכים בכיוון זה, ואוהבים את כל התלמידים, אזי זורעים אצלם אהבה, ויגדלו המאשרים ביותר בחיים, מלאי בטחון עצמי וכו' וכו'; כי חכמת החנוף קשה ועמקה עד מאד, עבודת קדש היא שלא פשאר מלאכות, ולכן מי שחש עצמו שאיננו ראוי, יניחנה לאחר. כי בודאי פשיש עשרים וחמשה ילדים בכחה, וכל אחד בא מרקע אחר, מבית שונה, ויש בתים שבורים, רחמנא לצלן, והילדים משפעים מכף, ועלולים להיות מפרעים גם-כן, כי מי יודע מה עבר עליהם טרם צאתם למקום למודם, ולכן אם יש למתנכים אהבה אמיתית לתלמידיהם, וחפצים הם אף בטובתם, תהיה הצלחה לכל התלמידים בלי יוצא מן הכלל, ואין משנה מהיכן הגיעו, ומאינה רקע באו. אף אוי להם למתנכים, ששמו עיניהם על איזה תלמיד ומשפילים אותו ונוקמים בו וכדומה, אשר זוהי שנאת חנם, וזהו עון חמור ביותר, ויכולים להרסו לכל החיים, ולהותיר בנפשם צלקת עמקה. יש לאהב את כלם, ולהחזיר בתלמידים שיאהבו אחד את השני, ותהיה אוירה של אהבה ועזרה הדדית בכחה. ואם נכנית מערכת כזו, אזי מקימים דור יהודים פשרים וטובים לפניו יתברך, בנים ובנות שהקדוש-ברוך-הוא מתפאר בהם.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר איתא בדברי חכמינו הקדושים (סנהדרין כז): מה נקרא שונא? כל שלא דבר עמו שלשה ימים באיבה. וכי ישראל נחשדו על כך? היתכן בדבר הזה שאחד לא ידבר עם זולתו שלשה ימים? אלא אף אם אחד אינו מסתדר עם יהודי שני, כבר נקרא שונא ישראל, ואם הוא שונא ישראל, בסימן ששונא אותו יתברך. כי על כל אחד ואחד לעשות לעצמו חשבון הנפש, האם הוא אוהב את הקדוש-ברוך-הוא אם לאו; וסימן זה יהיה בינך — תתבונן היטב אם אתה אוהב את יהודי שני, אזי בידוע שהנך אוהב אותו יתברך; כי 'אהבת ישראל' הינו לאהב את כל יהודי כי הוא בנו יתברך, ואם פלוני מסכן, פורק על,

אוכל טרפות ונבלות, מחלל שבת, אזי מתפללים אליו יתברך, שיצור ליהודי זה שישוב בתשובה, ואין משנה דרך איזה חכם יתקרב, וכיצד יעלה על דרך האמת, ולא יזו שיכח ילך, העקר שיחזר אליו יתברך, זה מה שרצה רבנו ז"ל מאתנו. וכמו שהבהיר את הכתוב (יחזקאל יא, ט): "והסירותי את לב האבן מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר". אל תקרי בשר אלא בסר, אחד מתבסר בלבו של חברו, וזהו 'ברסלב' — 'לב בשר', בחלוף אותיות שורקות ש' בס'. וכמו־כן רצה רבנו ז"ל שכלם יבאו אליו בראש השנה, ולא ישימו רגלים זה לזה, ולא ימנעו אף אחד, ולא כמו ששומעים היום, שיש סוכנים המנסים למנע מלבוא אל הציון — אם אין נוסעים דרכם, וכן נוטלים כסף רב בעבור הנסיעה. היכן נשמע כדבר הזה? הלואי יבאו מאות סוכני נסיעות ויזוילו את המחיר, ויבואו מליונים לרבנו ז"ל, אשר זו 'אהבת ישראל' אמיתית, כשהולך לאדם בחיים שיבאו כלם לרבנו ז"ל ודואג לך, ועז רצונו שיתפרסם דבר רבנו ז"ל לכל העולם, ויעשה מאמצים ופעולות בלתי נלאים לגלותו ולפרסמו, זה נקרא שאדם אוהב את רבנו ז"ל; ואשרי מי שעוסק בזה כל ימי חייו!

לזאת, ספם מוהרא"ש נ"י, על האדם לראות לחפש ולבקש ולמצא בעצמו נקודות טובות, ולא לשנא את עצמו, ואז גיע לאהבת זולתו, כי כך אמר להם הקדוש-ברוך-הוא לישראל: בני, מה אני מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבים זה את זה ומכבדים זה את זה (תנא דבי אליהו רבה, פרשה כו). וזוהי 'אהבת ישראל', ולהפך, רחמנא לצלן, כששונאים את הזולת לשנא, אשר בודאי הדמיון יעבד שעות נוספות למצא תרוצים ואמתלאות מדוע מתר לו לשנא את זולתו, אף יש לידע, שהכל הבל ורעות רוח, כי הזולת הוא רק המקל, וכל המרירות שעוברת על האדם איננה בעטיו, אלא מאתו יתברך. ולכן, נא ונא ראו לעקר מעצמכם את המדה הרעה של שנאת חנם, הן כלפי עצמכם — שיהיה לכם בטחון עצמי, ותחישו שהנכם מסגלים להצליח בחברה, להצליח בפרנסה וכו', והן כלפי זולתכם — שתאהבו את כל בר ישראל, ותדבקו במדותיו יתברך, כמו

שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות ו:): כל הרגיל לבא לבית-הכנסת, ולא בא יום אחד, הקדוש-ברוך-הוא משאיל בו; הינו פלוני נעדר יום מתפלה במנין, מקומו בבית-הכנסת ריק, שואל הקדוש-ברוך-הוא היכן הוא. אם-כן אף אתם הדבקו במדותיו ותברך, וכשרואים שפלוני חסר ואינו נמצא, אל תהיו אדישים, אלא תתענינו ותבררו מה קרה עמו, תשאלו בשלומו וכו', ובזה אתם מראים שדבקותם במדתו ותברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אכן פאשר מתענינים במצבו של פלוני ובסבת העדרותו, משתוממים למראה עינים, באשר מגלים שפלוני זקוק למלה טובה, לעידוד, לחזוק ולאמוץ, מחמת שמיאש הוא, עצוב ומדכדך, עוברים עליו כל מיני משברים, עגמת נפש וחלישות הדעת, ודבוריכם הוו בעבורו מים קרים על נפש עיפה, ובזה קימתם את הצדקה הגדולה ביותר, פי גדול המפיסו בדברים יותר מהנותן צדקה בממון (עין בכא בתרא ט:). ואין בדור הזה מצנה גדולה יותר מלחזק ולעודד את נשמות ישראל ולקרובם אליו ותברך, ואשרי מי שעושה בעבור זה נסיעות, העקר לקרב את כל הפירות אליו ותברך. וזו דרך רבנו ז"ל — לקרב כל יהודי ויהודי אל הקדוש-ברוך-הוא, ולהחדיר בכל אחד אותו ותברך, שלא ישמע ולא ידבר ולא ירגיש רק את הבורא ותברך שמו. האשה ממרמרת — יש לחזקה, הפעל ממרמר — יש לעודדו ולשמחו, ולא לזרות מלח על פצעיו. פי כשיש אהבה, היא מקלקלת את השורה, ויש מקום לכל אחד, לאהב את הילדים, לדאג שתהיה אוירה של אהבה בפית. וכן בתברך, בבית-הכנסת וכו', לאהב את כלם, ולא להוציא את העצבים על אחרים, אין הזולת אשם בצרותיך, אין התלמידים אשמים במה שעבר על המחנכים בפית וכו', ואוי להם אם יוציאו עצביהם במקום למודם, יש לקרב את כלם; די לשנאה!

והבהיר מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר שנאה שיכת רק בין אמות העולם לישראל, אבל לא בתוך ישראל זה לזה, ואם יש שנאה בתוך העם, אלו הם עמלקים שהתערבו בעם ישראל, ורע המן, ומיהו זה

ואיזה הוא הַמֶּן הַרְע הַזֶּה לְמִינֵיו, אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ הַמְּנַהֲיִגִים אֲצִלָּנוּ, מְנַהֲיִגִים מְשַׁחֲתִים, אֲשֶׁר מְסִיתִים וּמְדִיחִים אוֹכְלוֹסְיָה אַחַת כְּנֶגֶד אַחֶרֶת. כִּי אִם אֶחָד זֹרֵעַ שְׁנָאָה עַל זֹלָתוֹ, יֵשׁ לְדַעַת שֶׁהוּא מְשַׁחַת וְגַבֵּב, כִּי הַתּוֹרָה "דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי נֵעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם" (משלי ג, יז), אֵין הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ לְגַבֵּב אוֹ לְשָׂנֵא, וְאִם אֶחָד מְסִית אֶת הָעַם פֶּלֶג זֶה נֶגֶד אַחֵר, הוּא הַמְשַׁחַת הַגָּדוֹל בְּיֹתֵר, וְהוּא חִיָּה טוֹרֶפֶת בְּדַמוֹת אָדָם, וְאִף שֵׁיכּוֹל לְהַתְּחַזּוֹת כְּדָתִי וְכַדוּמָה, לְמַעֲשֵׂה הוּא רָשָׁע מְרָשָׁע וְעוֹכֵר יִשְׂרָאֵל, שׁוֹנֵא אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת זֹלָתוֹ, וּמְמִילָא שׁוֹנֵא אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ. וְזֶה הִיָּה הַמֶּן-עַמְלֵק, שֶׁרַק רָצָה לַעֲשׂוֹת פְּרוּדִים בֵּין נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וּלְהַפְרִידָם זֶה מִזֶּה. וּמָה עֲשֵׂתָה אֶסְתֵּר? אִמְרָה לְמַרְדֵּכִי (אֶסְתֵּר ד, טז): "לֵךְ כְּנֵס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים", הֵינּוּ שֵׁיתְאֲחִדּוּ בְּצוֹתָא וְיִתְפַּלְלוּ אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ. וְכִף זָכוּ לִישׁוּעָה; כִּי שְׁנָאָה שֵׁיכַת אֲצֵל אַמּוֹת הָעוֹלָם כְּלַפֵּי עַם יִשְׂרָאֵל, וְאֶכֶן כָּל מַגְמַתָּם שֶׁל הַיִּשְׁמַעְאֵלִים שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, יִמַּח שְׁמָם וְזַכְרָם, לְהַכְחִיד אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וּלְהַאֲבִידָם מִהָעוֹלָם, אִף לֹא יַעֲלֶה בְיָדָם, וְיִכְלוּ הֵם תְּחִלָּה, כֵּן יֵאבְדוּ כָּל אוֹיְבֵיךָ הַשָּׁם.

וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, וְאִמְרָה: הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹר, שְׁנִזְכָּה לַעֲקֹר מַעֲצָמָנוּ שְׁנֵאת חַנּוּם, וְנִתְחִיל לְאַהֲב אֶת כָּל יְהוּדֵי, לַעֲזֹר לְכָל אֶחָד בְּאֲשֶׁר הוּא, וּבְזֶה נִרְאָה שְׁאֲנוּ אוֹהֲבִים אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כִּי אֵין לְהַלְבִּישׁ אֶת הַשְׁנָאָה בְּדַת, בְּשֵׁם הַתּוֹרָה, אוֹ בְחִילוֹנִיּוֹת, אֲלֵא הַשְׁנָאָה נּוֹבַעַת מִחֲמַת שְׁאָדָם הוּא כְּחִיָּה, כְּזָאֵב וּכְנֶמֶר שׁוֹחֲרֵי טְרֵף, כִּי יֵשׁ לְאוֹ מְפָרֵשׁ בַּתּוֹרָה: "לֹא תִשָּׂנֵא אֶת אַחִיךָ בְּלִבְבְּךָ", וַיֵּשׁ לְקַיְמוֹ בְּשִׁלְמוֹת. הִנֵּה יִשְׁנֵם יְהוּדִים מְסַכְּנִים הַמְּחַלְלִים שֶׁבַת, אֵינָם יוֹדְעִים מַה זֶה צִיצִית וְתַפְלִין, מְצוּה וְחֹב גָּדוֹל לְקַרְבָּם וּלְגַלוֹת לָהֶם מְצוּוֹת אֱלֹהֵי, וְאֵין לְהַכְנִס עִמָּהֶם בּוֹפּוּחִים, חֲבָל עַל הַזְּמַן הַיָּקָר לְבַלּוֹתוֹ בְּדַבּוּרֵי סָרֵק, עוֹד מַעֲט נִצְטָרֵךְ לַעֲזוֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וְלִכְנֵן יֵשׁ לְאַהֲב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלוֹמַר לְכָל אֶחָד, אֲשֶׁר אֵין שׁוֹם מְצִיאֹת בְּלַעֲדֵיו יִתְבַּרֵּךְ, וְהוּא יִתְבַּרֵּךְ מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, וּבְכָל תְּנוּעָה וְתַנּוּעָה שֶׁם אֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם; אֵין לָנוּ שׁוֹם רִיב וּמְדוּן עִם זֹלָתָנוּ, וְאֵין רְצוֹנָנוּ לְנִצְחוֹ וְכוּ', אֲלֵא לְגַלוֹת אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ לְכֻלָּם, לְדַבֵּר עִם

יהודים דבורי התחזקות, אשר זה כל הלמוד של רבנו ז"ל, ואז כל הנחשים והעקרבים והעכברים למיניהם, הבאים לבקר בקבר, ירחו שיש כאן גופה שהיא חלק אלוק ממעל ויברחו ממנה חיש קל מהרה; ואם גלף בדרך זו, לשוב בתשובה שלמה על פגם שנאת חנם — הן כלפי עצמו והן כלפי אחרים, ולהתחיל לאהב את הזולת ולעזרו תמיד, אזי נצליח, וגם כל אמות העולם לא יוכלו לעם ישראל, ויזכה העם לשמע קול שופרו של משיח צדקנו.

תפלה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פד): השער והפתח להכנס אל השם יתברך זה תפלה; אדם רוצה לראות את הקדוש-ברוך-הוא, אדם רוצה להכנס אל הקדוש-ברוך-הוא, אדם רוצה להתפלל להקדוש-ברוך-הוא, אבל אומר: "הלואי שהייתי רואה אותו, הלואי שהייתי מוצא אותו, אז הייתי מבקש מה שאני רוצה". למה איננו מבקש? כי אינו יודע איפה הפתח. כתוב באנשי סדום (בראשית יט, טו): "ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים, וילאו למצא את הפתח", אנשי סדום היו עורים, ולא יכלו למצא את הדלת. מה המשמעות, וכי לא היו להם עינים? אלא היו כל-כף רשעים, שלא רצו לעזר זה לזה, ממילא לא ידעו היכן הפתח והדלת. אומר רבנו ז"ל: הדלת זהו הפה של האדם, כשאדם פותח את פיו ומדבר אליו יתברך, נפתח לו שער בשמים, ואם יהיה רגיל בזה — לדבר ולבקש את הקדוש-ברוך-הוא בכל יום מה שצריך, יפתח לו שער ועוד שער, עד שיכנס אל מלך מלכי המלכים.

אבל, אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ב'), צריך לתת

צדקה לפני שמתפלל. וכך היה נוהג התנא רבי אליעזר, נותן פרוטה לצדקה לפני שהלך להתפלל (בבא בתרא י.), למה? כי כשאדם נותן לשני, עוזר לשני, נפתח לו הלב, ואם נפתח לו הלב, אז נפתחות עיניו, ואם נפתחות עיניו, אז רואה את הפתח. ולכן לפני התפלה צריכים לתן צדקה, וכל המרבה הרי זה משבח, כי על-ידי-זה נפתח לו פתח אחר פתח. ורבנו ו"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ד'), פתיב (דברים טו, ח): "פתוח תפתח את ירך", וחו"ל לומדים (עין בבא קמא לא. וספרי ואתחנן טו) מהפסוק: "נתון תתן", אפלו מאה פעמים, כשבא עני לצדקה, אל תאמר נתתי כבר, בא עני נוסף אל תאמר — נתתי ואיני נותן שוב, אלא יתן ויחזור ויתן ויחזור ויתן. אומר רבנו ו"ל: על-ידי שמרבים בצדקה נפתח פתח אחר פתח, ואז יכולים לדבר להקדוש-ברוך-הוא, ולכן לפני תפלה צריכים לעשות חסד, וכשאדם עושה חסד לזולת, נפתח לו הלב, כיון שנפתח הלב — נפתחות העינים, ורואה שכל העולם כלו זה הקדוש-ברוך-הוא, ואז מתפלל אליו יתברך בלב אמת. וכשאומר תהלים, כל מזמור ומזמור שמזמור אל בוראו, זה עם לב אמת, עם עינים פקוחות, יודע שבורא יתברך שמו נמצא פה, ומדבר אליו.

והביא מוהרא"ש נ"י את מאמרם ו"ל (אוצר המדרשים), שהיה פעם חסיד אחד, שהיה מתפלל בכל יום שלש תפלות: שחרית, מנחה, ערבית, והיתה תפלתו עולה לפני כסא הכבוד בדיוק כמו התמיד שהיה קרב על מזבח. למה נקרא חסיד? שקבל על עצמו, לא לטל מתנה מאף אחד, "איני צריך כלום רק מאת הקדוש-ברוך-הוא". והיה מהלך בכל יום באשפות, ומלקט בלויי סחבות ומכסה עצמו בהם, ומוצא שאריות מזון להשביע נפשו, וכך היה מנהגו, אבל היה נזהר מאד להתפלל שחרית, מנחה וערבית בבית-הכנסת.

כשראה הקדוש-ברוך-הוא עלבונו ועניו, אמר לאליהו הנביא, לילך ולתן לו ארבעה זהובים. מצאו אליהו הנביא בבית-הכנסת עומד ומתפלל כמנהגו, המתין לו עד שפלה תפלתו, ואמר לו: "שלום עליך רבי". והחזיר לו שלום, ורצה אליהו הנביא לתת לו

ארבעה זהובים שצוהו הקדוש־ברוך־הוא, ולא רצה לקבלם, כי זו היתה דרכו שלא לקבל מאף אחד, עד שפיס אותו, ושדלו ונטל את ארבעה הזהובים, הלך לשוק וקנה אכל ובגד יפה.

תכף כשחזר לביתו, בא לעמתו אדם שחמד את בגדו, אמר לו: "תמכר לי בגד זה?" אמר לו: "קניתי עתה בעבורי, ונצרך הוא לי". אמר לו: "אתן לך בעבורו עשרים וארבעה זהובים, ובליבך שתתנו לי". שמע סכום כזה רב, אזי נתן לפלוני את הבגד בחפץ לב. ומעשרים וארבעה זהובים אלו החל לעשות עסקים, ונתעשר מאד, קנה עבדים ושפחות ועבדו בשבילו, קנה ספינות רבות, והוליד סחורות ממדינה למדינה ונעשה עשיר גדול מאד.

ביון שנתעשר הפסיק להתפלל, הפסיק לבא לבית־הכנסת שחרית וערבית, אין לו זמן לבוא לבית־הכנסת להתפלל לפניו יתברך, שכח לגמרי ממנו יתברך. אמר הקדוש־ברוך־הוא לאליהו הנביא: "לך וראה, אותו צדיק שנתתי לו עשירות ונכסים — שכח ממני, ופסק להתפלל, כבר אינו בא אלי, אינו בא לבית־הכנסת, אינו מתפלל שחרית, מנחה וערבית, שכחני לגמרי, לך אליו וקח ממנו את העשירות".

בא אליהו הנביא לאותו אדם, ומצאו יושב בשבת בבית־הכנסת על פסא זהב מפאר, נגש אליו ואמר לו: "שלום עליך רבי". והחזיר לו שלום. שאלו אליהו: "המפירני אתה?" וענה לו: "לאו". ואמר לו: "החזר לי את ארבעה זהובים של זהב שנתתי לך". ענה ואמר העשיר: "איני יודע על מה אתה מדבר, מתי נתת לי? איני מכירך". ואמר אליהו הנביא: "כשהיית עני והלכת לאשפות לחפש אכל, נתתי לך ארבעה זהובים". ענה: "איני יודע היכן הם, כי נתערבו בכל פספי, ואיני יכול להפיר אילו ארבעה זהובים". במוצאי־שבת, בא אליהו הנביא אל העשיר, אמר לו: "תן לי את ארנקך. והוציא משם ארבעה זהובים". ותכף כשהוציא ארבעה זהובים, החלו לטבע אניות בינם, והעבדים והשפחות החלו לחלות ולמות, והחל לאבד כל כספו, ומתו בניו ובנותיו, עד שנעשה עני

ואביון ולא הִיָּה לוֹ מְאוּמָה, וּמְכַר הַכֶּל וְנִשְׁאַר נְקֵי מִנְכָסָיו, וְהַחֵל שׁוֹב לְנֹכַח בְּאַשְׁפְּתוֹת בְּעִבּוּר אֶכֶל וּבְגָדִים.

תִּכְּף כְּשֶׁנִּהְיָ עָנִי, שְׁבוּר מְדַכָּא בִּיסוּרִים, בְּחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, הַחֵל לְבוֹא שׁוֹב אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בָּא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל שְׁחֲרִית, מִנְחָה וְעֶרְבִית, וְהַחֵל לְכַפּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, רַחֵם עָלַי, הוֹשִׁיעֵנִי". וְכֵן בָּא יוֹם אַחַר יוֹם לְשִׁפְךָ צְקוֹן לַחֹשׁ לְפָנָי קוֹנוֹ. כִּיִּן שֶׁרָאָה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהוּא אָב הַרְחֵמָן, שֶׁחֲסִיד זֶה חֲזַר בְּתִשׁוּבָה, וְאֵינוֹ מוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מִלְּבוֹא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל שְׁחֲרִית, מִנְחָה, וְעֶרְבִית, אָמַר: "אוֹתוֹ חֲסִיד חָכִיב עָלַי בְּיוֹתֵר, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְרְאוֹת בְּצַעְרוֹ", וְאָמַר לְאַלְהֵינוּ הַנּוֹבֵיא: "לֵךְ וְהִלְוֵה לּוֹ עֲשֶׂרָה זְהוּבִים, וְתִשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ בְּשָׁמַי שֶׁלֹּא יַחְסֹר יוֹם אֶחָד מִלְּהַכְנִס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְלְהִתְפַּלֵּל שְׁלֹשׁ תְּפִלוֹת". מִיָּד בָּא אֲלֵהוּ הַנּוֹבֵיא לְאוֹתוֹ עָנִי וּמְצָאוֹ מִתְפַּלֵּל, וְהִמְתִּין עַד שֶׁכִּלָּה, וְנָתַן לוֹ שְׁלוֹם, וְהִשִּׁיב לוֹ. וְאָמַר לוֹ: "קַח אֶת הַזְּהוּבִים, וְאֲנִי מִשְׁבִּיעֶךָ שֶׁלֹּא תִבְעַט וְתִמְשִׁיךְ לְהִתְפַּלֵּל". וְנִשְׁבַּע לוֹ.

לְמִדִּים מִכָּאן, אָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, כְּשֶׁאֲדָם תִּזְק בְּתִפְלָה עַל אֶרֶץ מֵהַשְׁעוּבָר עָלָיו — צְרוֹת וְיִסוּרִים וְדַחְקוֹת, וּבְכָל זֹאת הוּא בָּא בְּכָל יוֹם לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וּמִתְפַּלֵּל לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְאֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבַעַת צְרָה לוֹקַח תְּהִלִּים מִיִּלְקוּטוֹ וְאוֹמֵר מְזֻמּוֹר אַחַר מְזֻמּוֹר, וְשׁוֹפֵךְ לְבוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזוֹ הַתְּבוּדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, זֶה עוֹזֵר לוֹ בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ. וְלִכֵּן עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד וְלְהִתְקַרֵּב בְּיָתֵר שְׂאֵת וּבְיָתֵר עַז אֶל רַבְּנוֹ ז"ל, וְלִשְׁמַע הַיֵּטֵב אֶת אֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ מֵאַתָּנוּ.

תְּהִלִּים

מוהֲרַא"ש נ"י אָמַר: אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכָה לְהַרְגִּיל עֲצָמוֹ לִזְמַר בְּכָל יוֹם

תהלים, אשר אין למעלה מזה. ורבנו ז"ל הסביר לנו (לקושי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ק), מהו ספר התהלים? הלא הוא ההתבודדות של דוד המלך, כשעבר עליו משבר בחיים — עשה מזה מזמור תהלים, עברה עליו צרה משאול — עשה מזמור תהלים, עבר עליו צער מבנו אבשלום — עשה מזמור תהלים, עברו עליו צרות משכנים — חבר מזמור תהלים, עברו עליו צרות ניסורים מרשעים ארורים — עשה מזמור תהלים ושר להקדוש-ברוך-הוא, וזה ספר התהלים שנשארו לנו — ההתבודדות של דוד המלך ותפלותיו, מי שמרגיל עצמו לומר תהלים בכל יום, חש נעם ומתיקות התפלה, ונמשך עליו אור אלקי.

ואמר מוהרא"ש נ"י: המנהג הזה שאמצו לעצמן נשות אנשי שלומנו ביבנאל בקביעות, הינו להתקבץ יחד, ולומר פעמים את ספר התהלים, כמנזן 'פפר' — אין יכולים לתאר ולשער גדל הענין, כי הישועות שתהלים פועל — זה נשגב מבינתנו. לזאת, צריכים להיות חזקים מאד באמירת תהלים, ולבקש את הקדוש-ברוך-הוא כל מה שצריך, ואף שנראים דברים רבים שהם למעלה מדרך הטבע, ואין יכולים לפעל, אף מה שתהלים פועל — שום דבר בעולם אינו יכול לפעל. אומרים תהלים בפשיטות, ומבקשים ממנו יתברך שיעזור לנו, לילדינו, לבעלינו. "ובין כך", הוסיף מוהרא"ש נ"י, "אני מבקש מכם שתתפללו גם עלי, גם אני צריך הרבה ישועות".

וספר מוהרא"ש נ"י ספור מפלא מגדל אמירת התהלים, שספר לו חכם ספרדי אחד. היה חכם גדול ושמור י' יצחק אלפיה [שהיה נוסע בכל ערב ראש חדש עם קבוצת אנשים לקברי צדיקים, ועשו תענית דבור, וחבר אף כמה ספרים מענין תענית דבור ומגדל אמירת תהלים]. כשהיה אותו חכם ספרדי ילד קטן, גר אז בעיר העתיקה. יום אחד כשחזר מהתלמוד תורה, ראה איזו לונה, שהיו בה עשרה אנשים, ההולכים אחר מטת המת, ומתוך סקרנות ילדותית הלך עמם גם-כן, ותכף כשהגיעו לפני בית-הכנסת,

וימנהג לומר קדיש לפני כל בית-הכנסת, ראה לפתע את הנפטר ומתישב עם התכריכים ומתחיל לומר קדיש: "יתגדל ויתקדש שמייה רבה", וכל הקהל עונה אמן, והיה הדבר לפלא בעיניו... כשסיים הנפטר את הקדיש נשכב בחזרה, והמשיכה הלוייה לעבר בית-הכנסת נוסף, עצרו כלם, והנפטר מתישב ושוב אומר קדיש, והמלוים עונים אמן. וכן היה בעוד בתי כנסיות, עד שהגיעו להר הזיתים, ושם קם הנפטר והסיר את התכריכים, והיה זה החכם ר' יצחק אלפיה ז"ל.

הלך היילד וספר לאביו את אשר ראה, אמר לו אביו: "כשתגדל תבין". חלפו עברו שנים רבות, והיתה קשיה אחת לחכם ספרדי זה, שלא חדלה להציקו: "איך אמר איש זה קדיש כשלא נפטר?" וכשגדל והיה בגיל שש-עשרה, נגש אל החכם הזה, ואמר לו: "יש לי קשיה עליכם, זכורתני לפני שמונה שנים לערך, שארע מה שארע, ולמה אמרתם קדיש לבטלה?" ענה לו החכם: "לי אין ילדים, ואיני יודע מה יהא עמי, מי יאמר אחרי קדיש... יש לי עשרה תלמידים, רציתי שיפנס בהם היטב זכרון יום המות, ויזכרו היטב מה סוף האדם, ורציתי להדגים להם שתחרט בזכרונם תמיד בעודם בחיים חיותם תמונה זו, כדי שיאמרו בכל יום תהלים ביתר שאת וביתר עז". ואז שאל החכם הספרדי: "אך מה עם הקדיש שאמרתם?" וענה: "כי אין לי ילדים". ובזה נפרדו, והיה לו כבר תרוץ על קשיתו, וחשב בלבו: "הלואי אהיה הקדיש שלו".

ובין כך התחמקו אותו חכם ספרדי, ושכח מהספור לחלוטין. אך דרכו היתה לישוב בבית-הכנסת וללמד, וכן להרבות באמירת תהלים, מחמת ההתעוררות שהיתה לו עוד ממי ילדותו, מפאת מראה הלוייה שראה, שזעזעו ורגשו עד עמקי הנפש, וחש שתהלים הוא זה שמציל את האדם עלי אדמות. וכך ישב בבית-הכנסת בהתמדה גדולה. ונקשו על הדלת, ולשאלתו: "מה קרה?" ענו: "בגוף הבכור במצוקה, ממש פקוח נפש". וסגר את הגמרא והחל לרוץ לביתו, תוך כדי ריצתו, בקשוהו להצטרף למגן עקב אדם

שגוסס וחסר העשירי למגן. וחקך בדעתו, כִּאֵן מִכְרַח לְהַזְדַּרֵּז לְבֵיתוֹ, וְכֵאֵן צְרִיף לְהַשְׁלִים מִגֵּן, מַה יַעֲשֶׂה? וְאָמַר לְעַצְמוֹ: "קִדְּם אֶכְנֵס לְכֵאֵן בְּעִבּוּר הַשְּׁלֵמַת הַמִּגֵּן, אוֹלֵי הַזְכוּת הַזֶּה תִּגַּן עַל בְּנֵי, וְכִשְׂיִגִיעַ עֲשִׂירֵי בְּמִקּוּמֵי אֵלֶּךָ לְבֵיתִי".

כְּשֶׁנִּכְנַס בֵּין הַמְּלוּיִם, נִוְדַע לוֹ שֶׁהַגּוֹסֵס הוּא ר' יִצְחָק אֶלְפִיָּה, וְאָמְרוּ וְדוּי וְכוּ', וּבִינְתוּם שָׁלַח מִיִּשְׁהוּ לְבֵיתוֹ לְהַתְּוֹדַע מַה מִּצַּב בְּנֵו, וְאִשְׁתּוֹ מְסַרָּה שֶׁהַכֵּל כְּשׁוֹרָה. וְאִזִּי נִשְׂאָר בְּלוּנָה, וְלֹא הָיָה מִי שִׂיאֵמַר קִדְּשׁ, וְאָמַר הוּא אֶת הַקִּדְּשׁ, וְכֵן לֹא הָיָה כֶּסֶף בְּעִבּוּר הַקְּבוּרָה, וְהוּא הִבְטִיחַ שִׂיתָן, וְנִטַּל עַל עַצְמוֹ שִׂיאֵמַר קִדְּשׁ שָׁנָה שְׁלֵמָה.

לְמַדִּים מִכֵּאֵן, סִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, מְעַלֵּת אֲמִירַת הַתְּהִלִּים, שֶׁהַצִּילָה אֶת הַבֵּן, וְזִכְרָהּ יְהוּדֵי לְמַצְנָה כְּזוֹ. כִּי עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים נִצּוּלִים מִפְּרַעֲנִיּוֹת רַבּוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן.

וְלִכֵּן רְצוּנֵי וְחֻפְצֵי, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד אֶתְכֶם, שֶׁתִּמְשִׁיכוּ בְּאֲמִירַת הַתְּהִלִּים בְּכָל יוֹם. וְכֵן הַנְּשִׁים תִּתְּכַנְסֶנָּה פַּעַם בְּשָׁבוּעַ לְסִיּוֹם סִפֵּר הַתְּהִלִּים, וְאִם אֵין אִשָּׁה יְכוּלָה לְהַצְטַרֵּף לְכַנּוּס הַזֶּה, תִּתְּפַלֵּל לְכַדָּה, כִּי לְאִשָּׁה כַּחוֹת נְעֻלִים. וְיִשְׁנֵם שְׁלֹשָׁה זְמַנִּים שֶׁהֵם עֵת רְצוֹן גְּדוֹל מְאֹד בְּשָׁמַיִם: בְּעֵת הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת יְכוּלָה לְפַעַל אֶצֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּל מַה שְׁרוּצָה, וְכֵדָאֵי לְהַתְּפַלֵּל אֲזַ עַל הַכֵּל: עַל בְּרִיאוֹת, הַצְּלָחָה, פְּרֻנְסָה, אַרְיִכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, עַל טוֹבַת הַיְלָדִים וְעוֹד כְּהֵנָּה וְכְהֵנָּה לְרַב, לֹא חָסַר עַל מַה לְהַתְּפַלֵּל. וְכֵן בְּעֵת טְבִילָה, זֶהוּ עֵת רְצוֹן גְּדוֹל עַד מְאֹד, שִׁיְכוּלָה לְפַעַל אֲזַ בְּשָׁמַיִם מַה שְׁרוּצָה, וְאֶצֶּל וְתִכְרַף דְּבוּר אֶחָד כְּכַר פּוֹעַל יְשׁוּעוֹת. וְכֵן בְּעֵת אֶפְיַת הַחִלוֹת וְהַפְּרֻשַׁת חֵלָה, זֶהוּ דְּבַר גְּדוֹל מְאֹד מִי שְׁזוּכָה לְאַפּוֹת חִלוֹת וְלְהַתְּפַלֵּל אֲזַ עַל עַצְמָהּ וְעַל מִשְׁפַּחְתָּהּ — אֵין לְמַעֲלָה מִזֶּה.

וְהַמְתִּיק מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת כָּל הַעֲנִיָּן הַזֶּה, עַל-פִּי הַפְּסוּק (תְּהִלִּים יח, נא): "וְעֲשֶׂה חֶסֶד לְמִשִּׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם"; בְּכַאוּר חֲדָשׁ וְנִפְלָא עַל הַרֵךְ הַרְמָזוֹ; הֵינּוּ מִי שְׁמִשִּׁיחַ וְשֶׁר שִׁירוֹת וְזִמְרֵי דוֹד

— נמשך עליו חסד. ועל-כן ראו להרבות באמירת תהלים, אשר על-ידי-זה תמשיכו עליכם מעשי צדקה וחסד.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: הנה בזכות התהלים שאתם אומרים בכל שבוע, זכיתם לגמילות חסד גדולה ששמעתי ממנו עתה, שמחמת מגפת השפעת שהסתובבה כאן, פעלו אנשי שלומנו באפן ראוי לשבח, ועמלו וטרחו בסיוע ובעזרה למשפחות נצרכות, ובזכות המצוה הזו ירחיב לנו יתברך בגשמיות וברוחניות, כי עשית חסד זה לזה זו המצוה הגדולה ביותר. והחסד הכי גדול — שלא תרכלו זה על זה, יש לכל אחד את צרותיו הוא, ואל יחטט אחד בשקו של זולתו — מה קרה ואיך, אין לזרות מלח על פצעי הזולת, אלא לעזור במה שיכולים מכל הלב ובלב שלם, כי רק זה ישאר מהאדם לנצח. והוסיף אז מוהרא"ש נ"י, וסים שיחתו הקדושה ואמר: חסד גדול תעשו לידיכם, וחדאגו לחתנם בגיל צעיר, והבנות צריכות יותר שמירה, ובל תהיו חכמים בעיניכם לומר: "לילד שלי זה לא יקרה" וכו'. אלא הטוב והנכון הוא לחתן את הילדים בגיל צעיר. והקדוש-ברוך-הוא יעזר שיהיו רק שמחות בינינו תמיד, חתנות ובריתות וקדושים, בר מצוה וכו', ונזכה לעשות תמיד רק שמחות, ונצליח דרפנו בכל אשר נפנה.

תשובה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן. חלק א', סימן לה): עקר התשובה, שאדם ישוב תורה להיכן שהוא בא. הינו כמובא בזהר (תקונים, תקון כא, דף מג): ורקא דאיזדריקת לאתר דאתנטילת מתמן. ומאן ההוא אתר הוא חכמה; כי חכמה היא שרש כל הדברים, כמו שפתוב (תהלים קד, כד): "כלם בחכמה עשית". הינו עקר התשובה, שאדם צריך להחזיר את נשמתו להיכן שהיא באה,

היננו מהעולם הבא. על האדם להרגיל עצמו בעודו בחיים חיותו בעולם הזה לחשב מהעולם הבא. תמיד צריך לזכר שיש עוד עולם. כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נד), שאדם צריך לשמר מאד על הזכרון ולא לשכח, ומה צריכים לזכר? שיש עוד עולם, לאדבקה מחשבתיה בעלמא דאתי — להדביק מחשבתו בעולם הבא, ולא לשכח ממנו יתברך פרגע; סוף כל סוף אנו נצא מפה, נחזר אל הקדוש-ברוך-הוא, ולא יועיל לנו שום דבר. זו נקראת תשובה: תשוב ה', ה' — זו הנשמה, שאדם יצטרך להחזירה אליו יתברך; הינו עתה כשמסתובב בזה העולם, יחשב ממנו יתברך ומהעולם הבא, ואפלו שעושה עסקים מעסקי העולם הזה, גם שם לא ישכח מהעולם הבא. וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רפ): כשאדם עוסק במשא ומתן מעסקי העולם הזה, צריך לזכר שם את הבורא יתברך שמו, כי אם מסיח דעת ממנו יתברך לרגע, לבסוף צריך לעמד בדין תורה, ולהתדין לפני אנשים, וזה עגשו שהתורה נוקמת בו, מאחר שבעת עסקיו שכח ממנו יתברך. למדים מכאן איה מהשמים מדקדקים על כל אחד שלא ישכח מהקדוש-ברוך-הוא פרגע. וכן אדם צריך לזכר תמיד בעלמא דאתי; הינו שיבוא היום, ויצטרך לעזוב את זה העולם, וילך לעולם הבא, אשר זו שלמות התשובה. אם אדם זוכה לזה — אזי חיו חיים אמתיים, חיים נעימים; כי זאת אנו רואים במציאות, כל זמן שאדם אינו מכניס את הקדוש-ברוך-הוא בתוך מחשבתו, כל זמן שהוא יתברך אינו תקוק בלב האדם, אזי הוא מלא צרות ויסורים ומרירות, ועוברים עליו הרבה מכאובים ועגמת נפש וחלישות הדעת, אבל תכף-ומיד כשאדם מחדיר בעצמו שהשם יתברך נמצא אתו, והוא צריך רק אותו יתברך, ואין לו אף אחד בלעדיו יתברך, אז נגאל מכל סבלותיו. וזו תהיה הגאולה. כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'): עקר הגלות רק מחמת חסרון האמונה, אבל אם אדם מתחזק באמונה, אצלו מאירה יחידה שבנפש, שזה סוד הגאולה, הינו שמאיר בו כבר הקדוש-

ברוך-הוא. ולכן הענין לחזור בתשובה אליו יתברך, הוא דבר גדול מאד.

והביא מוהר"א ש נ"י את דברי חכמינו הקדושים (ברכות לד): מקום שבְּעָלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שם צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוּלִים לַעֲמֹד; הֵינּוּ אָדָם שֶׁחָטָא וְעָבַר, רַחֲמָנָא לְצַלָן, עַל אֲסוּרֵי פְּרִיתוֹת, סְקִילָה, אֲסוּרִים שֵׁישׁ עֲלֵיהֶם אַרְבַּע מֵיתוֹת בֵּית-דִין, וְעָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, רַחֲמָנָא לִישְׁזַבֵן, עִם כָּל זֹאת אִם שָׁב בַּתְּשׁוּבָה, וּמִקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ שֶׁמֵּהֵיּוֹם וְהִלָּאָה לֹא יָשׁוּב לְאוֹלָתוֹ וּמִתְחַרֵּט בַּחֲרָטָה גְּמוּרָה, וּמִתּוֹדָה וְאוֹמֵר: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, פְּזֹאת וְכֹזֶאת עָשִׂיתִי", וּמִגְלָה לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ בְּדִיוֹק מֵהַ עֲשָׂה, שְׁזָה וְדוּי דְּבָרִים, אֵינּוּ זֶז מִשָּׁם עַד שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ מוֹחֵל לוֹ. כָּל-כֵּף גְּדוּלָה מִדְּרַגַּת הַתְּשׁוּבָה. וְלִכֵּן כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁעָשָׂה הַמַּעֲשִׂים הַמְּגַנִּים בְּיֹתֵר בְּעוֹלָם, וַיֵּשׁ לוֹ נִסְיוֹנוֹת רַבִּים, וְאָפְלוּ עִתָּה כְּשֶׁשָּׁב בַּתְּשׁוּבָה, עֲדִין בּוֹעֵר בּוֹ יִצְרוּ, וְרוֹצִים לְנַתְקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, עִם כָּל זֹאת הוּא מִתְחַזֵּק וְגוֹמֵר בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא יִזוּז מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, וְאוֹמֵר לְעֲצָמוֹ: "לֹא יוֹעִיל לְסִמְ"ךְ-מִ"ם כָּלוּם, אֲנִי שָׁב בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה". אָדָם כְּזֶה שֶׁכָּבַר הִיָּה בְּרַע, בַּחֲשָׁף וּבְכוּץ, וּמַחֲלִיט הַחֲלָטָה גְּמוּרָה, שֶׁלֹּא יַעֲזֹב עֲצָמוֹ, הוּא חָשׁוּב יוֹתֵר מִכָּל הַצְּדִיקִים. כִּי הַצְּדִיק אֵף פַּעַם לֹא טָעַם טַעַם חָטָא, לֹא הִיָּה בִּירִידוֹת וּבִנְפִילוֹת כְּאֵלוֹ, לֹא הִיָּה בְּעֵבִי טֵיט כְּזֶה, וְאֵין עָלָיו נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים כְּאָדָם זֶה, לִכֵּן בְּמִקּוֹם שֶׁבְּעָלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוּלִים לַעֲמֹד.

והבהיר מוהר"א ש נ"י, אשר אצל הקדוש-ברוך-הוא מאד מאד חשוב לב נשבר, כמו שאומר דוד המלך (תהלים נא, יט): "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה". אצלו יתברך מאד חשוב כשיהודי מכיר את מקומו, יודע מה עשה, והוא שבור כחרס הנשבר, פי ברגע זה הוא כלי לקבל את השכינה. וכך אומרים חכמינו הקדושים (ויקרא רב ז): ההדיוט הזה אם משתמש בכלים שבורים גנאי הוא לו, אבל הקדוש-ברוך-הוא כלי תשמישו שבורים; הינו מלך בשר ודם בזיון שישתמש בכלים שבורים, אבל מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-

הוא, השבח שלו להשתמש בכלים שבורים, כמו שכתוב: "לב נשבר ונדקה אלקים לא תבזה"; אצלו יתברך מאד חשוב כשאדם מכיר את מקומו ויודע מיהו. זוהי מעלת 'בעל תשובה', שעולה פי אלף מדרגות מצדיק גמור; כי 'בעל תשובה' היה עד כה מלכלך, ועשה את כל העוונות שבעולם, והוא שבור ורצון כחרס הנשבר, ועתה חפץ בלב נדכא לתקן הכל, ומקבל בקבלה גמורה לא לשוב לסורו, אזי יש לו דתף כל הזמן לשוב אליו יתברך, ולעלות מעלה מעלה. ולעמתו צדיק גמור, שזוכה להיות קרוב אל הבורא יתברך שמו כל רגע ורגע, אבל הוא חש שהוא 'גמור', שסיים את עבודת השם שלו, הוא כבר צדיק מתקן, ועל-כן הוא תופס מקום פחות נכבד אצלו יתברך. כי זו מעלת 'בעל תשובה', שאף שחטא ופשע, הוא בא אליו יתברך בשברון לב ואומר: "רבונו של עולם! חטאתי, עויתי, פשעתי, לכלכתי את מחי במחשבות רעות ומגנות, לכלכתי את עיני והסתכלתי במקומות מטנפים, לא שמעתי בקול חכמינו הקדושים האומרים, שהאזנים נכוות תחלה לאיברים, ושמעתי בהן דברים בטלים, וכן הייתי בכעס, ופגמתי באף, וחטאתי בעון החמה והרגז, וכן דברתי לשון-הרע ורכילות וליצנות, אני מתחרט בתרטה גמורה"; וכוסף ומשתוקק כל הזמן להטהר ולהודרך יותר ויותר, אזי לא זו משם עד שהוא מקבל בשמים ל'בעל תשובה', וגבוהה מעלתו מצדיק גמור'.

וספר מוהרא"ש נ"י על הצדיק הקדוש החוזה מלובלין זי"ע, בכל יום שאמר "עלינו לשבח", כשהגיע אל המלים: "להפנות אליך כל רשעי ארץ", הוסיף ואמר: 'אפלו יעקב יצחק בן מאטל', כי החזיק עצמו כל-כף גרוע יותר מכל הרשעים שבדור. לכן הוסיף את שמו לאחר שאמר 'כל רשעי ארץ', וזה הביאו למדרגות פאלו, שזכה וראה מסוף העולם ועד סופו, ולכן נקרא 'החוזה'. וצדיקים מספרים שעד אלף קילומטר ראה באספקלריה מאירה, ויותר מזה ראה באספקלריה שאינה מאירה. על-כל-פנים זכה למדרגתו, מתמת שהחזיק עצמו ללא פלוס.

וכן כל תלמידי המגיד ממעזריטש זי"ע, קבלו מרבים מדה זו של לב נשבר, שלא החזיקו מעצמם כלום, כדגמת הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, והרבי רבי זושא מאניפולי זי"ע. וכידוע, שערכו גלות על עצמם, ונסעו ממקום למקום בצותא, ובכל מקום בואם, כשראו אדם שעבר עברה בסתר, רחמנא לצלן וכי בדרך כלל אדם מתבייש שתראינה הבריות תועבותיו, על-כן חוטא, רחמנא לצלן, בהצנע, ואם אינו שב בתשובה, הקדוש-ברוך-הוא מגלהו ברבים, כמאמרם ו"ל (אבות ד, ד): כל המחלל שם שמים בסתר, נפרעים ממנו בגלוי, הנה הרבי רבי זושא זי"ע מבכה: "זושא, זושא, מה עשית בחדר הזה, אינך מתבייש? אוי, אחי מלך, תן לי תקון". ותכף-ומיד הרבי רבי אלימלך זי"ע החל לבכות: "איי מלך, מלך, התקון לחטא הזה כף וכף". ואמר את התקון, וכן נהגו. ופעם אחת גלה הרבי רבי אלימלך זי"ע את חטאי פלוני, ואמר: "מלך, מלך, מה עשית? נאפת. מה עשית? גנבת". והרבי רבי זושא זי"ע אמר: "עליך לתקן כף וכף". ופלוני ששמע את הדברים, אמר לעצמו: "הלא לי יש אותן עברות כמו ליהודים אלו" (היות שחשכם לאנשים פשוטים כמותו, מתמת שלא הפירו אותם, כי התחפשו והלכו בבגדי עניים). ונכנסו בו הרהורי תשובה. וכך החדירו שני צדיקים אלו הרהורי תשובה בעולם.

ובכה מוהרא"ש נ"י ואמר: איננו יודעים מה קורה בעולם, חושבים על אדם שהוא צדיק גדול, ולבסוף הוא המשחת הגדול ביותר. וספר, אשר בעיר מעדוועדיבקע שגר שם רבנו ו"ל, הנה רב אחד שצער מאד את רבנו ו"ל, והציק והצר לו עד מאד, ואף מסרו והלשין עליו. ויהי היום והרב נפטר. קרא רבנו ו"ל לראש הקהל, הממנה על עניני הקהלה, ואמר לו: "אני מצנה אותך ומזהירך, תדאג שלא יקברו את הרב בתוך בית העלמין אלא מחוץ לגדר" [אשר שם קוברים את מי, שרחמנא לצלן, אבד עצמו לדעת, או מי שנשא גויה, השם ישמר וינציל]. וראש הקהל החל לומר לרבנו ו"ל: "איה אני יכול לעשות את זאת לרב, הלא המשפחה תפגע, ויהיה בין גדול". ורבנו ו"ל באחת: "עשה כפי שאמרתי לך, וקברהו

מחוץ לגדר". והלך ראש הקהל, וצוה לחברא קדישא לקבר את הנפטר מחוץ לגדר. וכמוכן פשמע המשפחה, עשו רעש גדול, והפעילו לחצים על ראש הקהל ועל החברא קדישא, עד שנקנעו וקברוהו בתוך בית העלמין ליד כל הנפטרים. פשנסתימה הלוי, ראש הקהל שהיה מאנשי רבנו ז"ל, ידע שרבנו ז"ל יקפיד עליו, אזי בא לתרץ עצמו לפניו, שלא היה יכול לעמד תחת לחצי המשפחה והקרובים והידידים בעירה, ולכן לא צית את רבנו ז"ל. ענה ואמר רבנו ז"ל: "וכי אתה יותר רחמן ממני! כל המתים באו לחדרי, וצעקו וזעקו במקאה: איזה נפטר הכניסו בינינו, נפטר כזה, שרחמנא לצלן, עשה את כל העברות שבעולם, איננו מוכנים לשכב על ידו. ה'יש לך אם-כן רחמנות?! ל' למדים מפאן, ש'יכול אדם להיות רב ב'ישראל, ורחמנא לצלן, יהיה בעל עברה כזה, שכל הנפטרים ידחו אותו.

לזאת, אמר מוהר"א ש"ש נ"י, צריך אדם לשוב בתשובה שלמה אליו יתברך בכל יום, בכל שעה ובכל רגע. ולזכור את מאמרם ז"ל (פסחים ק"ט): ידו של הקדוש-ברוך-הוא פרוסה תחת כנפי החיות, כדי לקבל בעלי תשובה. הקדוש-ברוך-הוא חפץ בתשובתו של האדם. וכמו שאומרת הגמרא (יומא פ"ו): גדולה תשובה, שבשכיל יחיד שעשה תשובה — מוחלים לכל העולם כלו; תשובה כל-כף גדולה, הינו אם אדם מרגיש עצמו שהוא הכי גרוע, ועשה את המתעב ביותר, ונשמתו פגומה מאד, והוא מתחרט על כל מעשיו הרעים ומחשבותיו הפגומות ודבוריו הרעים, ומקבל על עצמו בהחלטה גמורה, שלא יעשה כף להבא: "מהיום והלאה לא אעזב אותו יתברך, ואקים תורה ומצוות באמת, אדבק בו יתברך בלי שום חכמות". גורם בזה לעוד אלפי אנשים שישובו בתשובה, ומעלה בלבם הרהורי תשובה. וזוהי, אם-כן, שימחלו לכל העולם בזכותו.

ואמר מוהר"א ש"ש נ"י, אשר כל אדם צריך להיות בעל תשובה, ואל יאמר: "פלוני הוא בעל תשובה, או אלמוני חזר בתשובה וכדומה, אך אני נולדתי להורים חרדיים, ואינני צריך להיות בעל

תשובה". אף אומר רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ו'): אפלו גדולי הצדיקים, שזוכים להיות דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, ונתקו עצמם לגמרי מהעולם הזה, מחיזו דהאי עלמא, וכל מחשבתם רק רוחניות חיות אלקות, אף-על-פי-כן תמיד שבים בתשובה, מחמת שחושבים: "מי יודע אולי גשמתו את אלקותו יתברך, אולי מה שחשבתי שהשגתי אלקות, היה זה גשם". אשר זו היתה גדלת רבנו ו"ל, שמוהר"ן ת"ו"ל העיד, שפעם בא לרבנו ו"ל וראהו בוכה, ושאלו התלמידים: "רבנו, למה אתם בוכים?" ענה ואמר: "איך זוכים להיות יהודי?" שאלוהו: "רבי, גליתם לנו כל-כף הרבה סודות התורה, וכיצד אתם בוכים?" וענה: "אבל בודאי יש עוד השגות שלא השגתי"; כי זה צדיק אמתי, שתמיד עושה תשובה על תשובתו; ולכן, עלינו תמיד להתחדש ולשוב בכל פעם בתשובה שלמה, ואל יאמר אדם: "אני בעל תשובה, שבתי כבר בתשובה"; אלא כל יום, כל שעה וכל רגע, עליו לעשות התחלה חדשה, ותכף-ומיד לשוב בתשובה. ואם אדם חוזר בתשובה, אז אף אחד לא יכול לו.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי המדרש (במדבר רבה כ, יג): בלעם היה רשע ערום, וידע שאין עומד מפני הפרעניות אלא תשובה, שכל מי שאומר חטאתי, אין רשות למלאך לגע בו. ולכן לא יכול היה בלעם לקלל את ישראל, כי ידע שאפלו הכי מלכלך בעוונות וחטאים, אם ישוב בתשובה ויקבל על עצמו: "מהיום והלאה אשוב בתשובה, אתפלל בכונה מלה במלה שחרית, מנוחה וערבית, אתפלל במנין, אמר 'אמן' יהא שמייה רבה', ואענה קדשה וברכו', אשתדל לילך למקנה בכל יום, כי כף אמר מוהר"ן ת"ו"ל: מי שמקבל על עצמו לילך למקנה כל יום, בודאי יזכה לקבל תקון על הכל. מהיום והלאה אלמד בכל יום מקרא, משנה, גמרא, תוספות, בבלי, ירושלמי, תוספתא, רמב"ם, טור ושלחן ערוך, זהר ותקונים ושאר השעורים, וכן אחיה בשלום עם כלם וכו', אזי אף אחד בעולם אינו יכול לגע בו. וזהו כחם של ישראל, ואת זאת ידע בלעם הרשע,

שִׁיְהוּדִי יְכוּל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּלְהַתְנוּדוֹת לְפָנָיו, אִזּוּ לֹא יוּכַל לוֹ.

לְזֹאת, סִיִּים מוֹהֲרָא"ש ג"י, עָלִינוּ לְקַבֵּל עַל עֲצֻמְנוּ לְהַחֲזִיר אֶת מַחְשַׁבְתֵּנוּ בַּחֲזָרָה אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְלָשׁוּב בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל צוּר מַחְצַבְתֵּנוּ, וְאִף שְׁאֵנוּ מְסִתּוּכָבִים בְּזֶה הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי, וְעוֹבְרִים עָלֵינוּ כָּל-כָּף הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עִם כָּל זֹאת אֵינְנוּ מְסִיחִים דַּעַת כְּרָגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְאִף שְׁאֵנוּ מוֹעֲדִים וְנוֹפְלִים, אִךְ שׁוֹב קָמִים וּמְתַרומְמִים, אִזּוּ אֵנוּ עוֹלִים לְרוּם גְּבוּהֵי מְרוֹמִים, וְכַמְאַמְרֵם ו"ל (פְּסִיקְתָא דְרַב פִּהְגָּא יז): גְּדוֹל כַּחַה שֶׁל תְּשׁוּבָה, שְׁפִינֵן שְׁאֵדָם מְהֵרָה בְּלָבוּ לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הִיא עוֹלָה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִיָּלִים וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִיָּלִים וְלֹא עַד מֵאָה מִיָּלִים, אֶלָּא עַד מֵהַלָּךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רִקְיַע רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אֶלָּא שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לְפָנֵי כֶּסֶף הַכְּבוֹד. וְעַל תְּשׁוּבָה כְּזוֹ, הוּא יִתְבָּרֵךְ בְּנוֹדָי יִמְחַל.

הספר הקדוש הזה

נדפס לע"נ

מדרת שלומצ'ה ע"ה

בת הגה"צ ר' ישראל אריה זצ"ל

נפטרה ח' באייר תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה

מִפְתַּח הָעִנְיָנִים

א

ז . . . . . אֲמוּנָה
יב . . . . . אֲמוּנַת חֻכָּמִים
יח . . . . . אֶהְבֶּה

ב

כד . . . . . בֵּית
ל . . . . . בֵּית-הַפְּנִסֶּת וּבֵית-הַמְּדֻרָשׁ
מד . . . . . בֵּר-מִצּוּה

ג

מו . . . . . גְּדֻלוֹת
נג . . . . . גְּנָבָה
נז . . . . . גְּאוּה

ד

סג . . . . . דָּרֵךְ אֶרֶץ
סז . . . . . ד' עוֹלָמוֹת
ע . . . . . דְּבוּר מִרְבְּנוּ ז"ל

ה

הַפֶּרֶת הַטּוֹב . . . . . עב
הַפְּצָה . . . . . פ
הַתְּקַרְבוֹת לְרַבֵּנוּ ז"ל . . . . . פא

ו

וְתִיקִין . . . . . פח
וְטוֹב לֵב מִשְׁתָּה תָמִיד . . . . . צא
וְהָיָה ה' לְמִלְדָּךְ . . . . . צג

ז

זְכָרוֹן . . . . . קא
זְמַן . . . . . קז
זְכוֹת . . . . . קי

ח

חֲטוּיֵי שְׂכָבִי . . . . . קכח
חֲסִידוֹת . . . . . קלג
חֲנוּךְ הַבְּנוֹת . . . . . קלח

ט

טוֹב . . . . . קמא

ט"ו בשבט . . . . . קנ
 טעמי שמות . . . . . קסג

י

ירושפה . . . . . קסד
 ילדות . . . . . קסו
 יום . . . . . קסט

כ

כבוד הבריות . . . . . קעא
 כפיות טובה . . . . . קעח
 כח המדמה . . . . . קפג

ל

ליצנות . . . . . קצח
 למוד זכות . . . . . רקב
 להיות בשמחה . . . . . רד

מ

מדות . . . . . רח
 מניעות . . . . . רבי
 מציאת הזוג . . . . . ריט

נ

נדר	רכג
נשק	רכה
נשואין	רלב

ס

ספירת העמר	רלד
סמ"ך-מ"ם	רלח
סבלנות	רמג

ע

ענש	רנ
עזר למחנכים	רנה
עזרה	רנח

פ

פה-רע פה-סח	רסב
פחד	רסד
פוסקים	ערה

צ

צרות	רעו
צואה	רצ

צניעות . . . . . רצא

ק

קבלת התורה . . . . . רצב

קשיות . . . . . רצט

קדשת העינים . . . . . שה

ר

ראש השנה . . . . . שז

רבנו ז"ל . . . . . שיג

הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע . . . . . שיח

ש

שמחה . . . . . שכג

שלום-בית . . . . . שכו

שנאת חנם . . . . . של

ת

תפלה . . . . . שמח

תהלים . . . . . שמט

תשובה . . . . . שנג

תיקון הפללי

קודם שיתחיל באמירת תהלים יאמר זה:

”לכו נרננה ליהוה, נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה, בזמרות נריע לו: כי אל גדול יהוה, ומלך גדול על כל אלהים:”

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה ברחילו ורחימו על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבדורנו. ולכל הצדיקים האמתים שזכני עפר. קדושים אשר בארץ המה. ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פיגא. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(* ועל דעתם ועל פונתם אני אומר כל אלו העשרה קפיטל תהלים, ובזכותם וכחם אזכה לעורר ולגלות כל העשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם: אשרי, ברכה, משכיל, שיר, נעוץ, נגון, תפלה, הודאה, מזמור, הללויה. שהם שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שהם כלולים בשמך המיוחד הגדול והקדוש. ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במלואם, שהם אל אלהים (בזה): אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"י ו"ד מ"ם, שהם עולים במספר תפ"ה, במספר תהלים. בכח אלו השמות תזכני לתקון הברית שהוא תקון הפללי אמן:

טז

א מכתם לדוד, שמרני אל כי חסיתי בך: ב אמרת ליהוה, אדני
אתה, טובתי בל עליך: ג לקדושים אשר בארץ המה, ואדירי, כל
חפצי בם: ד ירבו עצבותם, אחר מהרו, בל אסוף נספיהם מדם, ובל
אשא את שמותם על שפתי: ה יהוה מנת חלקי וכוסי, אתה תומך
גורלי: ו חבלים נפלו לי בנעמים, אף נחלת שפחה עלי: ז אברך את
יהוה, אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי: ח שויתי יהוה לנגדי
תמיד, כי מימיני בל אמוט: ט לכן שמח לבי, ויגל כבודי, אף בשרי
ישכן לבטח: י כי לא תעזב נפשי לשאול, לא תתן חסידך לראות
שחת: יא תודיעיני ארח חיים, שבע שמחות את פניך, נעמות
בימינך נצח:

לב

א לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע, כסוי חטאה: ב אשרי אדם לא
יחשב יהוה לו עון, ואין ברוחו רמיה: ג כי החרשתני, בלו עצמי,
בשאגתי כל היום: ד כי יזמם ולילה תכבד עלי ידך, נהפך לשדי,
בחרבני קיץ סלה: ה חטאתי אודיעך, ועוני לא כסיתי, אמרתי,
אודה עלי פשעי ליהוה, ואתה נשאת עון חטאתי סלה: ו על זאת
יתפלל כל חסיד אליך, לעת מצא, רק לשטף מים רבים אליו לא

וַיִּעַן: ז אַתָּה סֵתֵר לִי¹, מִצָּר תַּעֲרַנִּי, רָנִי פִלְט תְּסוּבְּבֵנִי
 סְלֵה: ח אֲשַׁכִּילֶךָ, וְאוֹרֶךָ בְּדַרְךָ זֶה תִלְךָ, אִינְעֵצָה עֲלֶיךָ עֵינִי: ט אֵל
 תִּהְיוּ פְּסוּס, כִּפְרָד, אִין הָבִין, בְּמַתַּג וֶרְסָן עֲדִיו לְבָלוּם, בַּל קָרַב
 אֵלֶיךָ: ירִבִּים מְכַאוּבִים לְרָשָׁע, וְהַבוּטֵחַ בִּיהוָה חֶסֶד יִסּוּבְּבֵנוּ: יא
 שְׂמַחוּ בִיהוָה, וּגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל: יב:

מא

א לְמַנְעַח מְזִמּוֹר לְדוֹד: ב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֵל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ
 יְהוָה: ג יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ, וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, וְאֵל תִּתְּנֵהוּ בְּנַפְשׁ
 אִיבִיו: ד יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל עֵרֶשׁ דְּוִי, כָּל מִשְׁכְּבוֹ הַפִּכֶת בַּחֲלוֹי: ה אָנִי
 אָמַרְתִּי, יְהוָה חֲנּוּנִי, רַפָּאָה נִפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבֵי יֹאמְרוּ רַע
 לִי, מְתֵי יְמוֹת וְאַבְדַּ שְׁמוֹ: ז וְאִם בָּא לְרְאוֹת, שְׂוֹא יְדַבֵּר, לְבוֹ יִקְבֹּץ
 אָוֶן לוֹ, יֵצֵא לַחֲזוֹן יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלִי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׁנְאֵי, עָלִי יַחֲשְׁבוּ
 רָעָה לִי: ט דְּבַר בְּלִיעַל יַעֲזוֹק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם
 אִישׁ שְׁלוֹמִי, אֲשֶׁר בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחֲמִי, הַגְּדִיל עָלִי
 עֵקֶב: יא וְאַתָּה יְהוָה, חֲנּוּנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֹמֶה לָהֶם: יב בּוֹזֵאת יַדְעֵתִי
 כִּי חִפְצֶתָּ בִּי, כִּי לֹא יָרִיעַ אִיבֵי עָלִי: יג וְאִנִּי בְּתַמִּי תִמְכַּתָּ בִּי,
 וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בְּרוּךְ יְהוָה, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִהָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

¹ כּאן צָרִיךְ לְהַפְסִיק מַעַט. (עֵינִי בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א' סִימָן רי"ג).

מב

א לְמַנְעַח מִשְׁכִּיל, לְבָנֵי קֶרֶח: ב כְּאֵיל תִּעְרַג עַל אֲפִיקֵי מַיִם, כֵּן נַפְשֵׁי
 תִּעְרַג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג עֲמָאָה נַפְשֵׁי לְאֱלֹהִים, לְאֵל חַי, מְתֵי אָבוֹא
 וְאַרְאָה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הִיְתָה לִי דְמַעְתִּי לְחֵם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּאָמַר
 אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אֵינִי אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֲזַכְּרָה, וְאֲשַׁפְּכָה עָלַי נַפְשֵׁי, כִּי
 אֶעֱבֹר בַּסֶּף, אֲדַדִּם עַד בַּיִת אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן
 חוֹגֵג: ו מֵה תִּשְׁתַּחֲוֶי נַפְשֵׁי וְתַהֲמֵי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד
 אוֹדְנוּ יִשׁוּעוֹת פְּנֵינוּ: ז אֱלֹהֵי, עָלַי נַפְשֵׁי תִשְׁתַּחֲוֶי, עַל כֵּן אֲזַכְּרֶךָ
 מֵאַרְץ יִרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים, מִהַר מְעַעְרָח תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא, לְקוֹל
 עֲנֹרֶיךָ, כָּל מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְיֶיךָ עָלַי עֲבֹרוּ: ט יוֹמָם יִצְוָה יְהוָה חֲסֵדוֹ,
 וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תִּפְלָה לְאֵל חַיִּי: י אוֹמְרָה לְאֵל סְלֵעֵי, לְמָה
 שְׂכַחְתָּנִי, לְמָה קִדַּר אֵלֶיךָ בְּלַחַץ אוֹיְבֵי־אֵל בְּרִצָּח בְּעַצְמוֹתַי, חֶרְפוֹנֵי
 עוֹרְרֵי, בְּאָמַרְם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵינִי אֱלֹהֶיךָ: יב מֵה תִּשְׁתַּחֲוֶי נַפְשֵׁי,
 וּמָה תַּהֲמֵי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד אוֹדְנוּ יִשׁוּעַת, פְּנֵי וְאֱלֹהֵי:

נט

א לְמַנְעַח, אֵל תִּשְׁחַת, לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוֹל, וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת
 לְהַמִּיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאִיְבֵי, אֱלֹהֵי, מִמִּתְקוֹמְמֵי תִשְׁגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי
 מִפְּעֵלֵי אֲנֹן, וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשֵׁי, יְגוּרוּ
 עָלַי עֲזִים, לֹא פִשְׁעֵי וְלֹא חֲטָאתֵי יְהוָה: ה בְּלִי עֹז, יְרוּעוֹן וַיִּפְּוֹנְנֵי,

עוֹרָה לְקִרְאתִי וּרְאָה: וּוְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים עֲבֹאוֹת, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
הַקִּיצָה לִפְקֹד כָּל הַגּוֹיִם, אֶל תַּחֲזֹן כָּל בְּגָדֵי אָוֶן סֵלָה: זִישׁוּבוּ לְעֶרֶב,
יַחֲמוּ כִכְלָב, וְיִסּוּבּוּ עִיר: ח הִנֵּה יִבְיַעֲוֹן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת
בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, כִּי מִי שָׁמַע: טוּאַתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל
גּוֹיִם: י עֲזוֹ, אֱלֹהֶיךָ אֲשַׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי: יא אֱלֹהֵי חֲסָדִי,
יִקְדַּמְנִי, אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשֶׁרְרִי: יב אֶל תִּהְרָגֶם פֶּן יִשְׁכַּחוּ עִמִּי,
הַנִּיעַמּוּ בְּחִילֶךָ, וְהוֹרִידֵמוֹ, מִגִּנְנוּ אֲדֹנָי: יג חֲטָאת פִּימוֹ, דִּבֶּר שְׁפָתַימוֹ,
וְיִלְכְּדוּ בְּגִּאֲוֹנָם, וּמֵאֲלָה וּמִכַּחַשׁ יִסְפְּרוּ: יד כִּלְהַ בְּחֶמֶה, כִּלְהַ, וְאִינָמוֹ,
וְיִדְעוּ כִּי אֱלֹהִים מִשָּׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֵלָה: טו וְיִשְׁבוּ לְעֶרֶב,
יַחֲמוּ כִכְלָב, וְיִסּוּבּוּ עִיר: טז זֶה־הֵמָּה יִנְיַעֲוֹן לְאָכֹל, אִם לֹא יִשְׁבְּעוּ,
וְיִלְיָנוּ: יז וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲזָךְ, וְאֶרְנֶן לְבַקֵּר חֲסָדֶךָ, כִּי הִיִּיתַת מִשְׁגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צָר לִי: יח עֲזִי, אֱלֹהֶיךָ אֲזַמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי אֱלֹהֵי
חֲסָדִי:

עז

א לְמַנְעַח עַל יְדוֹתָיו לְאַסֵּף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים, וְאַעֲעֵקָה
קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים, וְהֵאֲזִין אֵלַי: ג בְּיוֹם צָרְתִי אֲדֹנָי דִּרְשָׁתִּי, יְדִי לִילָה
נִגְרָה, וְלֹא תִפּוּג, מֵאַנְהָה הַנַּחֵם נַפְשִׁי: ד אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים, וְאַהֲמִיָּה,
אֲשִׁיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֵלָה: ה אֲחֻזֵּת שְׁמֵרוֹת עֵינָי, נַפְעַמְתִּי וְלֹא
אֲדַבֵּר: ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֵּדָם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֲזַכְּרָה נְגִינְתִּי

² בְּאַמְרָךְ אֶל אֱלֹהִים תִּכְבֹּן הַמְלוּי כִּזְהוּ אֱלֹהֵי לְמִ"ד אֱלֹהֵי לְמִ"ד ה"י יו"ד מ"ם

בְּלִילָה, עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה, וַיַּחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הִלְעוּלָמִים יִזְנַח אֲדָנִי,
וְלֹא יוֹסִיף לְרַצוֹת עוֹד: ט הָאֶפֶס לְנֶצַח חֲסִדוֹ, גָּמַר אָמַר לְדָר
וְדָר: י הִשְׁכַּח חֲנוּת אֵל, אִם קָפַץ בְּאֵף רַחֲמָיו סְלָה: יא וְאָמַר חֲלוּתִי
הִיא, שְׁנוֹת יָמַי עָלִיוֹן: יב אֲזָכֹר מַעַלְלֵי יְהוָה, כִּי אֲזָכְרָה מִקְדָּם
פְּלִאָה: יג וְהוֹדֵיתִי בְּכָל פְּעֻלָּה, וּבַעֲלִילוֹתַיִךְ אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים, בְּקֹדֶשׁ
דְּרָכֶךָ, מִי אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עָשָׂה פְּלֵא, הוֹדַעְתָּ
בְּעַמִּים עֲזָה: טז גָּאֲלַת בְּזִרוּעַ עַמְּךָ, בְּנִי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סְלָה: יז רְאוּךָ
מִיָּם אֱלֹהִים, רְאוּךָ מִיָּם יַחֲלוּ, אֵף יִרְגְּזוּ תַּהֲמוֹת: יח זֶרְמוּ מִיָּם
עָבוֹת, קוֹל נִתְנֹו שְׁחָקִים, אֵף חֲצַצִּיף יִתְהַלְכוּ: יט קוֹל רַעֲמָה בְּגִלְגָּל,
הָאִירוּ בְּרָקִים תַּבַּל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: כ בֵּינֵי דְרָכֶךָ, וּשְׁבִילֶךָ
בְּמַיִם רַבִּים, וַעֲקֹבוּתֶיךָ לֹא נִדְעוּ: כא נַחֲיֵת כִּצְאָן עַמְּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן:

ע

א תִּפְלָה לְמֹשֶׁה, אִישׁ הָאֱלֹהִים, אֲדָנִי מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר
וְדָר: ב בְּטָרֶם הָרִים יִלְדוּ, וַתַּחֲזִלֵּל אֶרֶץ וְתַבַּל, וַיַּמְעוּלֶם עַד עוֹלָם
אַתָּה אֵל: ג תֵּשֶׁב אָנוּשׁ עַד דְּכָא, וַתֹּאמֶר, שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: ד כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה: ה זֶרְמַתָּם
שָׁנָה יִהְיוּ, בְּבִקְרַת כְּחֲצִיר יַחֲלֶף: וּבְבִקְרַת יַצִּיץ, וַחֲלֶף, לְעָרֵב יִמּוּלֵל
וַיִּבֶשׁ: ז כִּי כָלִינוּ בְּאֶפְרָיִם, וּבַחֲמַתָּךְ נִבְהַלְנוּ: ח שִׁתָּה עֲוֹנוֹתֵינוּ לְנִגְדָה,
עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנוּיָה: ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתָּךְ, כָּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ

הָגָה: י ימי שְׁנוֹתֵינוּ, בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה,
וְרַהֲבָם, עָמַל וְאָוֶן, כִּי גֹז חֵישׁ וְנִעְפָּה: יֵאָמֵר יוֹדֵעַ, עַז אֶפֶד,
וְכִירָאֲתָדָ, עֶבְרֵתָדָ: יב לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַעַ, וְנָבֵא, לְבָב
חֲכָמָה: יג שׁוֹבָה יְהוּזָה, עַד מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל עֶבְדִּיָדָ: יד שִׁבְעֵנוּ
בְּבִקָר, חֲסִדָדָ, וְנִרְנָנָה, וְנִשְׁמָחָה, בְּכָל יָמֵינוּ: טו שְׁמַחְנוּ, כִּימוֹת
עֲנִיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יִרְאָה אֶל עֶבְדִּיָדָ פְּעִלָדָ, וְהִדְרָדָ עַל
בְּנֵיהֶם: יז וַיְהִי נֵעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ, כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

קה

א הוֹדוּ לַיהוָה, קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ: ב שִׁירוּ לוֹ,
זַמְרוּ לוֹ, שִׁיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתֵינוּ: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קְדֹשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב
מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דַּרְשׁוּ יְהוָה, וְעִזּוּ, בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תָּמִיד: ה זְכְרוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפְּתִיו וּמִשְׁפְּטֵי פִּיו: ו זֶרַע אֲבָרְהָם, עֲבָדוּ, בְּנֵי
יַעֲקֹב, בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זְכֹר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דָּבָר עֲזָה, לְאַלֵף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרְהָם,
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב, לְחֵק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֵאמֹר, לְךָ, אֲתָן אֶת אֶרֶץ פְּנֵעוֹ, חֶבְל נַחֲלַתְכֶם: יב בַּהֲיוֹתֶם
מִתִּי מִסְפָּר, כַּמַּעֲט, וְגָרִים בָּהֶ: יג וַיִּתְּחַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי, מִמַּמְלָכָה
אֶל עַם אֲחֵר: יד לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעַשְׂקֶם, וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם
מַלְכִים: טו אֶל תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי, וְלֹנְבִיאִי אֶל תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל

הָאָרֶץ, כָּל מִטָּה לָחֶם שָׁבֵר: יז שֶׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ, לְעֶבֶד נִמְכָּר
וְיוֹסֵף: יח עֲנוּ בַכֶּבֶל רִגְלוֹ, בְּרִזְל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד יֵת, בֵּא דְבַרוּ,
אָמַרְתָּ יְהוָה, עֲרַפְתָּהוּ: כ שֶׁלַח מֶלֶךְ, וַיִּתְּרָהוּ, מִשָּׁל עַמִּים,
וַיִּפְתַּחְהוּ: כא שְׁמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמִשָּׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ: כב לְאֶסֶר שָׂרֵיו,
בְּנַפְשׁוֹ, וּזְקִינוֹ, יַחֲפֵס: כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ
חָם: כד וַיִּפֹּר אֶת עַמוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצִמְהוּ מִצְרַיִם: כה הִפְךָ לָבֶס לְשֵׁנָא
עַמוֹ, לְהַתְנַפֵּל בְּעֶבְדָיו: כו שֶׁלַח מִשָּׁה עֲבָדוֹ, אֲחֵרֹן אֲשֶׁר בָּחַר
בוֹ: כז שְׁמוֹ בֶס, דְּבָרֵי אֲתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: כח שֶׁלַח חֲשׂוֹךְ,
וַיַּחֲשׂוֹךְ, וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ: כט הִפְךָ אֶת מִימֵיהֶם לְדָם, וַיִּמַּת אֶת
דִּגְתָם: ל שָׂרֵץ אֲרָעָם עֲפָרְדַּעִים, בְּחֹדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר, וַיָּבֵא
עָרֵב, כָּנִים, בְּכָל גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֹד, אִשׁ לְהַבּוֹת
בְּאֲרָעָם: לג וַיֵּךְ, גִּפְנִים וַתֵּאֱנַתָם, וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר, וַיָּבֵא
אֲרָבָה, וַיִּלֶּק, וְאִין מִסְפָּר: לה וַיֵּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאֲרָעָם, וַיֵּאכַל פְּרִי
אֲדָמָתָם: לו וַיֵּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאֲרָעָם, רֵאשִׁית לְכָל אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם
בַּכֶּסֶף וְזָהָב, וְאִין בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּעֲאֲתָם, כִּי נָפַל
פַּחַדָם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׁ עֲנָן, לְמִסְדָּה, וְאִשׁ, לְהָאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל,
וַיָּבֵא שְׁלִיו, וְלָחֶם שָׁמִים, יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח עוֹר, וַיִּזְוּבוּ מַיִם, הִלְכוּ
בְּצִיּוֹת נָהָר: מב כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת אֲבָרְהָם עֲבָדוֹ: מג
וַיּוֹצֵא עַמוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם,
וַעֲמַל לְאֲמִים וַיִּירָשׁוּ: מה בְּעֶבֶר וַיִּשְׁמְרוּ חֻקָּיו, וַתּוֹרָתוֹ יִנְעֲרוּ,
הַלְלוּיָהּ:

קלז

א על נְהָרוֹת בְּבַל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם בְּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן: ב על
 עַרְבִים בְּתוֹכָהּ, תְּלִינוּ פְּנֹרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאַלְנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבַרֵי שִׁיר,
 וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמִיחָה, שִׁירוּ לָנוּ, מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אִיךָ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה,
 עַל אֲדַמַּת נֶכֶר: ה אִם אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק
 לְשׁוֹנִי לְחִפִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֶכִי, אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם, עַל רֹאשׁ
 שְׁמִיחָתִי: ז זָכֹר יְהוָה לְבִנְי אֲדוֹם, אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאֹמְרִים, עָרוֹ
 עָרוֹ, עַד הִיסוּד בָּהּ: ח בַּת בְּבַל הִשְׁדוּדָהּ, אֲשֶׁרִי שִׁישַׁלֵּם לָךְ, אֶת
 גְּמוּלָךְ שְׁגַמְלָת לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי שִׁיאַחֲזוּ וְנַפֵּץ אֶת עַלְלֶיךָ אֶל הַסַּלְעַ:

קנ

א הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ אֶל בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֲזוֹ: ב הַלְלוּהוּ
 בְּגִבּוֹרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדֻלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנֶבֶל
 וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמַחּוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִגָּב: ה הַלְלוּהוּ
 בְּעֲלֻצֵי שְׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּעֲלֻצֵי תְרוּעָה: ו כָּל הַנְּשָׁמָה תִּתְחַלֵּל יְהוָה,
 הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלה:

מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יי שבות עמו, יגל יעקב ישמח ישראל: ותשועת
 צדיקים מני, מעוזם בעת צרה: ויעזרם יי ויפלטם, יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו:

זאת התפלה מצאנו באמתחת הפתבים והיא מעט הפמות ורב האיכות:
רבנו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת לעלא, לעלא
מן בלא, ולית לעלא מנף, דלית מחשבה תפיסא בך כלל, ולך
דומיה תהלה, ומרמם על כל ברכה ותהלה. אותך אדרש, אותך
אבקש שתחתך חתירה דרך כבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד
השתלשלות שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך, יודע
תעלומות, ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי רצון מבחר הברואים,
לבלי לחשב במחשבותי שום מחשבת חוץ ושום מחשבה ובלבול
שהוא נגד רצונך, רק לדבק במחשבות זכות צחות וקדושות
בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך. הט לבי אל עדותיך, ותן לי
לב טהור לעבדך באמת. ומפעולות ים תוציאני לאור גדול חיש קל
מהרה. תשועת יהוה כהרף עין, לאור באור החיים כל ימי חיותי
על פני האדמה. ואזכה לחדש נעורי, הימים שעברו בחשך,
להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי, בלא
חטא. ואזכה לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, כלו אומר כבוד,
אמן נעח סלה ועד:

א. "אני אומר בפרוש לכל יהודי שנזתנים
קונטרס אחד - נפטרים מכרת אחד, לכן אשרי מי
שמרבה להפיץ להרבה יהודים, פכה יפטר מכל מיני
עונשים קשים ומרים: פרת, סקילה, שריפה והרג,
שלצערנו הרב באים על האדם שעבר על רצונו
יתברך".

ב. "אין לה עוד צדקה גדולה מצדקה זו - להדפיס
ולהפיץ ספרי רבנו ז"ל בעולם. אשר מחזקים ומאמצים
ונזכחים חיות חדשה בנפש הקורא בהם, ומחפכים את
הבחירה מהחיפוד אל החפנה, ועל פן אשרי מי שיעזור
לזה"

ג. "כל מי שידפיס איזה ספר מספרנו, יהיה לו חלק
בגאולתנו העתידה".

ד. "עסק ההדפסה וההפצה הוא תיקון כל העולמות
וקרוב הגאולה, כי על ידי זה יזכו כל ישראל להתקרב
אליו יתברך, ולדבר עמו יתברך, ובוודאי יראה נסים
נגלים ממש, שישפיע עליו שפע גדול מכמה מקורות
חדשים. מי שרוצה לעזור לי - יעזור לו ה' יתברך
ובפרטיות כל מי שיוזמה להדפיס ספר שחברתי - אהיה
לו בעזרתו יתברך למליץ יושר בעולם הבא ולא אנוח
ולא אשקוט עד שאזכה לעשות לו איזו טובה שצריך

בבני חיי ומזוני (ואני יודע שהלצים שבהור ילעגו גם
מדיבורים אלה אך תהלה לאל אני חזק בהם מאד)."

ה... "ואתה בני ידידי ואחי! חום ורחם עלי ועליך
ותראה להדפים איזה ספר מספרנו שזכינו להכיר
ותפיצו בין כלל ישראל ולמצוה רבה ולזכות גדולה
יחשב לך"

ו... "ועל כן היה לי אסור תודה שתדפים לי איזה ספר
ותפיצו בזול גדול באופן שיתפשט בין כלל ישראל
ובפרטיות בין בני הנעורים למען השם תראה להיות
טוב ותזכה גם אחרים עם ספרינו" (מתוך סדרת
ספרי אשר בנחל)

יהודי יקר,

אנו מאד רוצים להמשיך את הדפסת כל
סדרת ספרי "שיוזות מוהרא"ש",

אם ברצונך להשתתף בהדפסת הספרים,

(תוכל גם לקבלם לעצמך – אם תרצה, או שזה יתגלגל לעוד ספרים

שיודפסו בזכותך) לזכות וישועה כל שהיא, צור

עמנו קשר. תודה

פלאפון: 055-678-3366